

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавська державна аграрна академія

Кафедра бухгалтерського обліку та економічного контролю

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»**

***Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-
конференції, присвяченої пам'яті професора, заслуженого
працівника вищої школи
Дмитра Мусійовича Фесенка***

ПОЛТАВА 2021

Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 1. м. Полтава, 31 березня 2021 року. Полтава, 2021. 573 с.

(Посвідчення Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації № 56 від 21 січня 2021 р.)

Організаційний комітет:

Дорогань-Писаренко Людмила – к.е.н., професор, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень Полтавської державної аграрної академії.

Плаксієнко Валерій – д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії.

Гуцаленко Любов - д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування Національного університету біоресурсів і природокористування України

Давидюк Тетяна - д.е.н., професор, професор кафедри економічного аналізу та обліку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Крюкова Ірина - д.е.н, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Одеського державного аграрного університету,

Славкова Олена - д.е.н, професор кафедри бухгалтерського обліку, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

Сук Петро - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Пасічник Юрій - д.е.н., професор, головний науковий співробітник відділу фінансово-кредитної та податкової політики Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»

Костюченко Валентина - д.е.н, доцент, професор кафедри обліку та оподаткування Київського національного торговельно-економічного університету

Назаренко Олександр - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Сумського національного аграрного університету

Тищенко Вікторія - д.е.н, доцент, завідувач кафедри митної справи Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Холявко Наталія - д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка»

Канцедал Наталія – к.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії.

Прокопишин Оксана – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету

Лега Ольга – к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії

Яловега Людмила – к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії

Ліпський Роман – к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії.

Конференція присвячена пам'яті видатного науковця, ветерана Другої Світової Війни, Заслуженого працівника вищої школи Української РСР, професора Дмитра Мусійовича Фесенка. У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розміщено результати досліджень вітчизняних науковців, присвячених актуальним проблемам та перспективам розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством.

Дмитро Мусійович Фесенко
(1926-2012 рр.)

Науковий шлях Дмитра Мусійовича почався з навчання в аспірантурі Українського інституту економіки і організації сільськогосподарського виробництва та захисту кандидатської дисертації у 1967 році на тему «Планування, облік витрат і калькуляція собівартості продукції в колгоспах».

У тому ж році науковець був прийнятий на посаду доцента кафедри бухгалтерського обліку Полтавського сільськогосподарського інституту. З 1974 р. по 1988 р. працював проректором інституту з навчальної роботи, а з 1994 р. завідувачем кафедри бухгалтерського обліку. У 2001 р. професор Фесенко був обраний головою Полтавського регіонального відділення Федерації бухгалтерів, аудиторів і фінансистів АПК України.

Успіхи у науковій та навчально-методичній роботі Дмитра Мусійовича відмічені багатьма відзнаками, зокрема: член методичної Ради Міністерства сільського господарства СРСР (1975 р.); Заслужений працівник вищої школи Української РСР (з 1986 р.); член Методичної Ради з бухгалтерського обліку та звітності Міністерства аграрної політики України; ветеран Великої Вітчизняної Війни, має численні ордени та має медалі, зокрема «За доблесну працю».

З під пера Д. М. Фесенка випущено більше 180 науково-методичних праць і розробок (зокрема 28 підручників і посібників).

Шановні учасники IV Всеукраїнської науково-практичної конференції!

Щиро дякуємо Вам за участь у IV Всеукраїнській науково-практичній конференції! Бажаємо Вам міцного здоров'я, творчого натхнення у нашій нелегкій та відповідальній роботі, плідних та реальних здобутків, високої професійної майстерності. Нехай з вами завжди буде мудрість, витримка і сила духу!!!!

З повагою Організаційний комітет!!

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК НАУКИ ТА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Андрущенко А.

Науковий керівник – *Мошковська О.А.*

Київський національний торговельно-економічний університет

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ..... 26

Багрій К. Л.

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 30

Богач О. О.

Науковий керівник – *Нікольчук Ю. М.*

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 33

Борей Т.О.

Науковий керівник - *Лопатовська О.О.*

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ..... 36

Брік С. В.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ЯК ОБЛІКОВУВАТИ ПОТОЧНІ ПОЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗГІДНО ДІЮЧИХ СТАНДАРТІВ..... 39

Вайда Т.С.¹, Круглик М.І.²

¹*Одеський державний університет внутрішніх справ*

²*Херсонська державна морська академія*

ДОТРИМАННЯ ПОРЯДКУ ЗНИЩЕННЯ НЕПРИДАТНОГО ОЗБРОЄННЯ ЯК УМОВА НАЛЕЖНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 41

Вільчинська В. В.

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ІНВЕНТАРНОЇ ТАРИ, ЯКА ПІДЛЯГАЄ ПОВЕРНЕННЮ ВЛАСНИКУ..... 46

Гаєвська А. Ю.

Науковий керівник – *Мошковська О. А.*

Київський національний торговельно-економічний університет

ТЕОРЕТИЧНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ..... 49

Гаркуша С.А.

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ..... 52

Гембарська Н.Є., Данилків Х.П.

Національний університет «Львівська політехніка»

РИТЕЙЛ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ..... 55

Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О. Полтавський державний аграрний університет	
<u>ОРЕНДА В ОБЛІКУ ОРЕНДАРЯ ВІДПОВІДНО ДО МСФЗ 16</u>	57
Григор'єва О.О. Науковий керівник – Корчагіна В.Г. Новокаховський гуманітарний інститут ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	
<u>ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ</u>	60
Гриненко Т.Ю. Науковий керівник – Косата І.А. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	
<u>ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ МІЖ МСБО 2 ТА П(С)БО 9 В ОЦІНЦІ ЗАПАСІВ</u>	63
Грицюк О.О. Науковий керівник - Лопатовська О.О. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут	
<u>БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД</u>	65
Гришаєва А.О. Науковий керівник – Мелень О.В. Національний технічний університет «Харківський Політехнічний Інститут»	
<u>БУХГАЛТЕРСЬКА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ</u>	68
Гусаренко Н. Ю. Науковий керівник – Яловега Л. В. Полтавська державна аграрна академія	
<u>СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ</u>	71
Гуцаленко Л.В. Національний університет біоресурсів і природокористування України	
<u>ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ</u>	73
Дарченко К.А. Науковий керівник – Плікус І.Й. Сумський державний університет	
<u>РИЗИК ОРІЄНТОВАНА ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ: РОЗКРИТТЯ ІНФОР-МАЦІЇ ПРО РИЗИКИ В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА</u>	75
Деменко В.О. Науковий керівник – Гаркуша С.А. Сумський національний аграрний університет	
<u>ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛІВ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ</u>	77
Дем'янець Ю.В. Науковий керівник – Яловега Л. В. Полтавська державна аграрна академія	
<u>ПОТОЧНІ БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ: ПОРЯДОК ДОКУМЕНТУВАННЯ</u>	80

Дерун І.А., Мисака Г.В. Київський національний університет імені Тараса Шевченка	
ЕВОЛЮЦІЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ЛЕГІТИМНОСТІ.....	83
Джафарова О.В. Науковий керівник – Єршова Н.Ю. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА, КОНТРОЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	86
Дорожинська І. О., Романченко Ю. О. Полтавська державна аграрна академія	
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	88
Дорожинська І. О. Науковий керівник - Романченко Ю. О. Полтавська державна аграрна академія	
НОРМАТИВНИЙ СУПРОВІД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ.....	90
Дубровская А.В. Науковий керівник - Матальцкая С.К. Белорусский государственный экономический университет	
КУРСОВЫЕ РАЗНИЦЫ: НОВАЦИИ В УЧЕТЕ.....	92
Єлісєєва О. М. Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України	
ОСОБЛИВОСТІ ІНДЕКСАЦІЇ ТАКС ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ РОЗМІРУ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ НЕЗАКОННИМ ВИРУБУВАННЯМ ТА ПОШКОДЖЕННЯМ ДЕРЕВ, ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	94
Єрмолаєва М. В. Полтавський державний аграрний університет	
ОБ'ЄДНАНА БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	97
Жечева А.М. Науковий керівник – Костякова А.А. Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного	
ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	99
Житник Н. М. Науковий керівник – Канцедал Н. А. Полтавський державний аграрний університет	
АКТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.....	102
Житник О. М. Науковий керівник – Зюкова М. М. Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»	
ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	104

Звержхівська К.О. Науковий керівник - Мошковська О.А. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i> УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	107
Зінішина А. В. Науковий керівник – Давидюк Т. В. <i>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»</i> ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ З ПРОБЛЕМ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	109
Знамеровська А. О. Науковий керівник – Семенова С. М. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСОЛІДАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	112
Калмикова А.С., Худолій І.В. Науковий керівник – Мілька А.І. <i>ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»</i> ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ»	114
Карпець А. А., Тамара К. В. Науковий керівник – Яловега Л. В. <i>Полтавська державна аграрна академія</i> ТЕХНІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, РЕМОНТ, ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ	116
Козак А.О. Науковий керівник – Дубініна М.В. <i>Миколаївський національний аграрний університет</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	119
Комлякова В.О. Науковий керівник – Задніпровський О.Г. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	120
Корчагіна В.Г. <i>Новокаховський гуманітарний інститут ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»</i> МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	123
Костюченко В.М. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i> ЕПІСТЕМОЛОГІЯ РОЛІ БУХГАЛТЕРА З УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЕРА	126
Кошіль А.І. Науковий керівник – Кочура Л.В. <i>ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУу»</i> ВПЛИВ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ НА ОБЛІКОВУ МОДЕЛЬ УКРАЇНИ	128
Красота О. Г., Красота І. І. <i>Полтавська державна аграрна академія</i> ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ	130

Красота О. Г., Шкурупій О. І. Полтавська державна аграрна академія	
ЕЛЕКТРОННИЙ ДОГОВІР: СУТНІСТЬ ТА ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ	133
Крижанівська К.В. Науковий керівник – Маркова Т.Д. Одеська національна академія харчових технологій	
ОБЛІК СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА	135
Крушельницький М.В. ННЦ «Інститут аграрної економіки»	
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	137
Кукла О.О. Науковий керівник – Мошковська О. А. Київський національний торговельно-економічний університет	
ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	139
Куриль Е. П. Научний керівник – Бондарь А. Г. Полесский государственный университет	
ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕХОДА ВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ	142
Кучерук Д. О. Науковий керівник – Мац Т. П. Полтавська державна аграрна академія	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	144
Лега О. В., Омельченко С. Д. Полтавська державна аграрна академія	
ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОСІВІВ	147
Лепетан І.М. Вінницький національний аграрний університет	
ІЄРАРХІЧНІ РІВНІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК	150
Лесько М.О. Науковий керівник – Задерака Н.М. Національний авіаційний університет	
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	153
Лопатовська О.О. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ОРЕНДИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	156
Лукаш Т.В. Науковий керівник – Назаренко О.В. Сумський національний аграрний університет	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	158

Лукова О.С. Науковий керівник – Попко Є.Ю. ННЦ «Інститут аграрної економіки» БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ ВЕРИФІКАЦІЇ	161
Маркевич Л.С. Науковий керівник - Подолянчук О. А. Вінницький національний аграрний університет ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ПЕРВИННОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ОБЛІКУ ВИТРАТ І ВИХОДУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	164
Марусич О.Ю. Науковий керівник – Шарманська В.М. Київський національний університет імені Тараса Шевченка КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ	166
Мацьків Г. В. Львівський національний аграрний університет СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ІНЖИНІРИНГУ	169
Медведєва І.Г. Науковий керівник – Задніпровський О.Г. Київський торговельно-економічний університет ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОБ’ЄКТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	171
Мирончук З.П., Ціцька Н.Є., Андрушко Р.П. Львівський національний аграрний університет ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ОЦІНКИ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	173
Мосюр Д.Є. Науковий керівник – Єршова Н.Ю. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА	176
Нагорняк О.Р. Науковий керівник - Мошковська О.А. Київський національний торговельно-економічний університет КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ШВЕЙЦАРІЇ	178
Назаркевич Д.В. Науковий керівник – Стригуль Л.С. Національний технічний університет «Харківський Політехнічний Інститут» ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	183
Нестерчук І. В. Науковий керівник – Пісоченко Т. С. Миколаївський національний аграрний університет ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	184

Ночовна Ю. О., Орищенко М. М. Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України	
<u>ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.</u>	186
Олексієнко Т. В. Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України	
<u>ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ.....</u>	189
Перекрестова А.Р. Науковий керівник – Малишкін О.І. Державний університет інфраструктури та технологій	
<u>АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛУ У ДООЦІНКАХ ЗА МСФЗ.....</u>	192
Перетяцько Т.В. Науковий керівник – Кулик В.А. Полтавський державний аграрний університет	
<u>ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ.....</u>	194
Петренко Н.В. Научний керівник – Ливенский В. М. Полесский государственный университет	
<u>ФОРМИРОВАНИЕ ОТЧЕТА О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ.....</u>	197
Пилипенко К. А., Пономаренко Т., Кетова О. Полтавська державна аграрна академія	
<u>ДОКУМЕНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: НЕОБХІДНА УМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....</u>	199
Пилипенко М. В. Науковий керівник – Яловега Л. В. Полтавська державна аграрна академія	
<u>БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН): ПІДГОТОВКА, СКЛАДАННЯ Й ПОДАННЯ.....</u>	202
Поліщук О.М. Уманський національний університет садівництва	
<u>ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ.....</u>	203
Попко Є.Ю. ННЦ «Інститут аграрної економіки»	
<u>НАВЧАННЯ ЗА МСФЗ: ПРОГРАМА СЕРТИФІКАЦІЇ CERTIFRS.....</u>	206
Попова М.Ю. Науковий керівник – Яковенко С.Л. Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу	
<u>ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ НАЦІОНАЛЬНОЮ І МІЖНАРОДНОЮ СИСТЕМАМИ ОБЛІКУ.....</u>	208
Прийдак Т.Б., Сіренко О. В., Ковня А. М. Полтавська державна аграрна академія	
<u>ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ.....</u>	210
Прийдак Т.Б., Сіренко О. В., Ковня А. М. Полтавська державна аграрна академія	
<u>ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ «ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТУ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)».....</u>	212

Прокопишин О.С., Юматов Ю.С. Львівський національний аграрний університет	
БУХГАЛТЕРСЬКА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	214
Проценко Д.О. Науковий керівник – Мошковська О.А. Київський національний торговельно-економічний університет	
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ.....	217
Рожок К.О. Науковий керівник - Лопатовська О.О. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут	
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	220
Салівон І. А. Науковий керівник – Єгорова О. В. Полтавський державний аграрний університет	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ.....	222
Семенова С. М. Київський національний торговельно-економічний університет	
КЛЮЧОВІ ВИМОГИ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	224
Сердюк В.І. Науковий керівник – Мошковська О.А. Київський національний торговельно-економічний університет	
ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	227
Серенко В. Р. Науковий керівник – Грибовська Ю. М. Полтавський державний аграрний університет	
ПРИДБАННЯ ТА ОБЛІК ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ.....	231
Сидоренко Л. О. Науковий керівник – Канцедал Н. А. Полтавський державний аграрний університет	
ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ.....	233
Синяк А.С. Науковий керівник – Мошковська О.А. Київський національний торговельно-економічний університет	
ПОДАТКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	235
Стоянчева Н.В. Науковий керівник – Костякова А.А. Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ З ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	238
Сук П. Л. Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»	
РОЗПОДІЛ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ КОМПОЗИТНИМ СПОСОБОМ.....	240

Тимко А. К. Науковий керівник – Мокієнко Т. В. <i>Полтавський державний аграрний університет</i>	
РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	243
Тимченко Д. А. Науковий керівник – Мошковська О. А. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	
АВТОМАТИЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	245
Тимчина О.Б. Науковий керівник – Мирончук З.П. <i>Львівський національний аграрний університет</i>	
ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЧНА ПРОДУКЦІЯ» ТА СПЕЦИФІКА ЇЇ ОБЛІКУ	248
Тітенко Ю. А. Науковий керівник – Карпенко Є. А. <i>ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»</i>	
ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ	251
Устименко С.О. Науковий керівник – Кузуб М. В. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	
РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ	252
Ферулёва В. Д. Научный руководитель - Галкина М. Н. <i>Полесский государственный университет</i>	
МЕТОДЫ СОСТАВЛЕНИЯ ОТЧЁТА О ДВИЖЕНИИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ	255
Фесенко А. В. Науковий керівник – Костюченко В.М. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	
КОНЦЕПЦІЯ ДИНАМІЧНОЇ СУТТЄВОСТІ В ІНТЕГРОВАНОМУ ЗВІТУВАННІ	259
Ходаківська М. Науковий керівник – Мошковська О.А. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	
ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	260
Хоменко Я.В. Науковий керівник – Мошковська О. А. <i>Київський національний торговельно-економічний університет</i>	
ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	264
Ціцька Н.Є., Мирончук З.П. <i>Львівський національний аграрний університет</i>	
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	267
Черненко К. В., Шеменьов К. Б. <i>Полтавська державна аграрна академія</i>	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	270

Чернецька О.В. Дніпровський державний аграрно-економічний університет	
<u>ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПОСЛУГ СУБ'ЄКТІВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ.....</u>	272
Шарко К.В. Науковий керівник – Корчагіна В.Г. Новокаховський гуманітарний інститут ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»	
<u>ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ.....</u>	275
Янчевська К.П., Кузуб М.В. Київський національний торговельно-економічний університет	
<u>ВПЛИВ COVID-19 НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УКРАЇНІ.....</u>	278
Ящук А.С. Науковий керівник - Мошковська О.А. Київський національний торговельно-економічний університет	
<u>ПОРІВНЯННЯ СТАНУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КАНАДІ ТА УКРАЇНІ.....</u>	280
<u>РОЗДІЛ 2. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ</u>	
Батуріна Д. В., Клименко Т.В. Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу	
<u>ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ.....</u>	284
Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Забродська А.А. Національна металургійна академія України	
<u>ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ КОВІДНИХ І ПОСТКОВІДНИХ ДЕФОРМАЦІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ.....</u>	286
Бобровська Я. І. Науковий керівник – Тищенко В. Ф. Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця	
<u>ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....</u>	289
Бойко І. О., Лашко Т. Б., Науковий керівник – Безкровний О. В. Полтавська державна аграрна академія	
<u>ФОРМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ.....</u>	292
Бухарінова І. А. Науковий керівник – Пономарьова Т. В. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна	
<u>ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ ОБІГУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ.....</u>	295
Вареник В. М. Університет імені Альфреда Нобеля	
<u>ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ: МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ.....</u>	297

Глушач Ю.С., Лахно Ю.С. <i>Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна</i> ПОНЯТТЯ, ОЦІНКА, КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	301
Глушаченко А.І. <i>Сумський національний аграрний університет</i> ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	303
Гнатишин Л. Б. <i>Львівський національний аграрний університет</i> СПЕЦИФІКА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ...	306
Демко Р.Р. <i>Науковий керівник – Сарахман О.М.</i> <i>Університет банківської справи</i> СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	309
Жердєва О. О. <i>Науковий керівник – Кушал І. М.</i> <i>Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ...	311
Жечева А.М. <i>Науковий керівник – Сахно Л.А.</i> <i>Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного</i> СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	314
Запорожець Я.О. <i>Науковий керівник – Кочерга Т.І.</i> <i>ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАА»</i> ЄДИНИЙ ПОДАТОК: ЗНАЧЕННЯ В ОПОДАТКУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	316
Зубко В.В. <i>Науковий керівник – Кузьменко О.П.</i> <i>Київський національний торгово-економічний університет</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	318
Калюжна М. В. <i>Науковий керівник – Тищенко В.Ф.</i> <i>Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця</i> АНАЛІЗ БАР'ЄРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	320
Кривоножко К.В. <i>Науковий керівник – Максимова Ю.О.</i> <i>Фаховий коледж Одеського національного університету імені І.І.Мечникова</i> СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ, ЯК РЕГУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	323
Кухта К.О. <i>Відокремлений структурний підрозділ «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету»</i> ПДФО ТА ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗГІДНО ЗМІН ТА НОВОВВЕДЕНЬ.....	324

Левченко З.М., Тютюнник С.В., Дугар Т.Є. Полтавський державний аграрний університет	
ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ	327
Ляшук О.О. Науковий керівник – Чернодубова Е.В. Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля	
ПРОБЛЕМИ ПРИБУТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	330
Макурін А.А. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	
ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЦИФРОВИМИ АКТИВАМИ	331
Марченко К. Ю. Науковий керівник – Вороніна Ю.Є. Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного	
ОБЛІК ПДВ ДЛЯ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ У 2021 РОЦІ	334
Мелень О. В., Наконечна М. С. Харківський Національний технічний університет «ХПІ»	
ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	336
Мельничук І. І. Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут	
ОБЛІК ДОХОДІВ ФОП 2021: ПРАКТИЧНІ РЕАЛІЇ	339
Одновол Б. Л., Вовченко В. Д. Науковий керівник – Безкровний О. В. Полтавська державна аграрна академія	
СУЧАСНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	340
Петренко А.А. Науковий керівник – Остапенко В. М. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	
СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	344
Пилипенко К. А. Полтавська державна аграрна академія	
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	346
Пристапа Ю.В., Іщук Л.І. Луцький національний технічний університет	
ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	349
П'ятецька В.В. Науковий керівник - Кухта К.О. ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ»	
АДМІНІСТРУВАННЯ ЄСВ: ЩО ЗМІНЮЄ ЗАКОН №1072?	351
Сальник О. С. Науковий керівник – Воляк О.О. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»	
ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПОДАТКАХ	354

Сірацька Ю.В. ДВНЗ «Рівненський коледж економіки та бізнесу» ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	356
Стоянчева Н.В. Науковий керівник – Вороніна Ю.Є. Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	358
Стрельнікова М.Д. Науковий керівник – Стародубцева О.С. Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	360
Стрільна Я.О. Науковий керівник – Пономарьова Т.В. Харківський Національний Університет імені В.Н. Каразіна РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У 2021 РОЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ..	362
Теслюк К. Т. Науковий керівник – Рилєєв С. В. Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПДВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	365
Харченко К.О. Науковий керівник - Кухта К.О. ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ» СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: ІСТОРІЯ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ І СЬОГОДЕННЯ	367
Харченко Ю.М. Науковий керівник – Задніпровський О. Г. Київський національний торгово-економічний університет СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЗНИХ ОСІБ ПІДПРИЄМЦІВ	370
Чернай М. Ю. Науковий керівник – Таращенко В. А. Університет державної фіскальної служби України ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ	372
Шило Ж.С., Полюхович В.Ф. Національний університет водного господарства та природокористування ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	374
Яремчук В.В., Огородник В.Р. Науковий керівник – Прокопишин О.С. Львівський національний аграрний університет ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	377

Ярошевич Н.Б., Кондрат І. Ю.

Національний університет «Львівська політехніка»

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ..... 380

**РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ,
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ**

Алексеєнко М. Д.¹, Смоленюк Р. П.²

¹ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

²Хмельницький навчально-науковий інститут Західноукраїнського національного університету

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОСИЛЕННЯ ВИМОГ ДО ЗАСТАВИ У КОНТЕКСТІ ЕКСТРЕНОЇ ПІДТРИМКИ
ЛІКВІДНОСТІ..... 383**

Ачкасова С. А.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

**ФОРМУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЗАСАДАХ FINTECH..... 385**

Баєва А. О.

Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

ГЕНЕЗИС ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА..... 386

Белозомб К.П.

Научний керівник: **Лукашевич В.А.**

Полесский государственный университет

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ПАССИВОВ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ..... 389

Бельков В. В.

Науковий керівник – **Дроботя Я.А.**

Полтавська державна аграрна академія

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВ..... 392

Білик О.Р.

Науковий керівник – **Дроботя Я.А.**

Полтавська державна аграрна академія

ДЕПОЗИТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БАНКУ..... 393

Бражник Л. В.

Полтавський державний аграрний університет

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 394

Ведмідь М. О.

Науковий керівник – **Бражник Л. В.**

Полтавський державний аграрний університет

ЗНАЧЕННЯ ХЕДЖУВАННЯ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ..... 396

Голобородько В. В.

Науковий керівник – **Бражник Л. В.**

Полтавський державний аграрний університет

РИНОК ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ..... 399

Давидова І. О., Воляк О. О. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»	
<u>ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</u>.....	401
Джура В.В. ВСП «Лубенського фінансово-економічного фахового коледжу ПДАА»	
<u>ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</u>.....	404
Діденко І. В. Сумський державний університет	
<u>ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КЛЮЧОВИХ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ</u>.....	406
Дорошенко А.М. Науковий керівник - Волошенко С.В. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	
<u>ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ</u>.....	407
Дроботя Я.А. Полтавська державна аграрна академія	
<u>БЛОКЧЕЙН В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ</u>.....	409
Жабинець О.Й. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України»	
<u>РОЛЬ СТРАХОВИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ</u>.....	410
Жидовська Н.М. Львівський національний аграрний університет	
<u>ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ</u>.....	412
Іванова Д. С. Науковий керівник – Тищенко В. Ф. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця	
<u>ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПЛАНУ BEPS В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ</u>.....	415
Івах К. Ю. Науковий керівник – Новік І. О. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	
<u>ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ</u>.....	417
Ігнатова А.Ю. Науковий керівник – Корнух О.В. Криворізький національний університет	
<u>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ</u>.....	419
Ільницька-Гикавчук Г.Я. Національний університет «Львівська політехніка»	
<u>ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ</u>.....	421
Клименко К. Д. Науковий керівник - Корват О. В. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	
<u>АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ</u>.....	424

Кобозєва А.С. Науковий керівник – Корнух О.В. Криворізький національний університет	
<u>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ</u>	426
Колєдіна К.О. Харківський національний університет будівництва та архітектури	
<u>КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ</u>	428
Колодій А.В. Львівський національний аграрний університет	
<u>ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ</u>	430
Колодій Д. В. Науковий керівник – Воляк О.О. Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «ХАІ»	
<u>МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ Й ПЛАНУВАННЯ ЦІН НА ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ</u>	432
Кондратенко Д. В. Харківський національний університет будівництва та архітектури	
<u>СТРАХУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ</u>	434
Короленко С. М., Несміян І. С. Криворізький національний університет	
<u>СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ</u>	436
Кулик Ю.С. Науковий керівник – Остапенко В. М. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	
<u>СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ПРИ ТИМЧАСОВОМУ ВВЕЗЕННІ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ</u>	438
Левковець Н. П. Національний транспортний університет,	
<u>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ СТАТИСТИКИ</u>	440
Лещух І.В. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. Долишнього НАН України»	
<u>ТІНЬОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СЕКТОРІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ВИДИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА</u>	443
Лісянська К.В. Науковий керівник – Рудь І.Ю. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського	
<u>МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ</u>	445
Макуха С.М. Одеський національний економічний університет	
<u>ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ</u>	447

Маленик М. А. Науковий керівник – Чорна Н.О. <i>Дніпровський технікум зварювання та електроніки імені Є.О. Патона</i> АНАЛІЗ КРЕАТИВНОСТІ РЕКЛАМИ БАНКІВ	450
Мальцева А. С. Науковий керівник – Рудь І.Ю. <i>Миколаївський національний університет ім. В.О.Сухомлинського</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	452
Марченко О.В. <i>Харківський національний університет будівництва та архітектури</i> ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ	455
Мауер Д. Р. Науковий керівник – Тютюнник Ю. М. <i>Полтавська державна аграрна академія</i> ОЦІНКА УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ	456
Мельник К.М. <i>Уманський національний університет садівництва</i> ЛІЗИНГ – АЛЬТЕРНАТИВА БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННЮ	459
Мочалова Н.А. Науковий керівник – Омелько М.А. <i>ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж Вінницького НАУ»</i> ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	461
Нагорна Я.С. Науковий керівник – Луценко І.В. <i>Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ РИНКІВ	464
Ніколаєва А.М. <i>Луцький національний технічний університет</i> ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	465
Ніколайчук Т.О. Науковий керівник – Хумарова Н.І. <i>Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ</i> ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРИНГУ, ЯК ВЕКТОРУ ФІНАНСОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ЕКО-ПІДПРИЄМЦІВ	468
Онисько С. М., Томашевський Ю.М. <i>Львівський національний аграрний університет</i> ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВЩИНИ	471
Онищенко А.В. Науковий керівник – Рубежанська В. О. <i>ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»</i> СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ	473

Остапенко В. М. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	
МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	475
Павленко О.П. Дніпровський державний аграрно-економічний університет	
ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	478
Переяслівська К. В. Науковий керівник – Артем'єва І.О. Національна академія статистики, обліку та аудиту	
ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТУ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	480
Петренко А.А. Науковий керівник – Тищенко В. Ф. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця	
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ	483
Редзюк Є. В. ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»	
РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	485
Рожнова А. О. Науковий керівник – Кривуля П. В. Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля	
ОБ'ЄКТИВНІ ЗАСНОВКИ РОЗРОБКИ НОВИХ ЗАСОБІВ ОБМЕЖЕННЯ РИЗИКІВ ТРАНСАКЦІЙ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	488
Савчук І.І. Науковий керівник – Мельник К.М. Уманський національний університет садівництва	
СУЧАСНИЙ СТАН ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	491
Садура О.Б., Данилків Х.П. ІППТ Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів	
СТАН РИНКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ УКРАЇНИ В СЬОГОДЕННІ	493
Синельник Д.В. Науковий керівник – Яковенко С.Л. Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу	
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	495
Сойнов Т. Д. Науковий керівник - Волошенко С.В. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка	
ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: НЕГАТИВНІ ЯВИЩА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	498
Сойнов Т.Д. Науковий керівник – Рубежанська В. О. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	499

Степанова В.О. <i>Бердянський університет менеджменту і бізнесу</i>	
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕВОЛЮЦІЇ В ВЕНЧУРНІЙ ГАЛУЗІ	501
Тертична А. С. Науковий керівник – Тищенко В. Ф. <i>Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця</i>	
МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	504
Транченко О.М. <i>Уманський національний університет садівництва</i>	
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	506
Третьяк А.В. Науковий керівник - Волошенко С.В. <i>Луганський національний університет імені Тараса Шевченка</i>	
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	508
Холявко Н. І. <i>Національний університет «Чернігівська політехніка»</i>	
НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	510
Черв'як А.О. Науковий керівник - Волошенко С.В. <i>Луганський національний університет імені Тараса Шевченка</i>	
СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ	511
Чернуха А. В. Науковий керівник – Єгорова О. В. <i>Полтавський державний аграрний університет</i>	
ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	513
Шепотіло В. О. Науковий керівник – Ковальов В. В. <i>Херсонський державний університет</i>	
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ЗАГАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	515
Яковенко А. В. Науковий керівник - Рудь І.Ю. <i>МНУ імені В.О.Сухомлинського</i>	
АНАЛІЗ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	517
Tulai O.¹, Alekseyenko L.² ¹ <i>West Ukrainian National University</i> ² <i>Ivano-Frankivsk Education and Research Institute of Management, West Ukrainian National University</i>	
FINANCIAL BASIS OF LABOR RESOURCES DEVELOPMENT: ESSENCE-GENESIS NATURE	520
Zharikova O.B., Pashchenko O.V. <i>National University of Life and Environmental Science of Ukraine</i>	
MORTGAGE LOANS IN THE HOUSING SECTION AND PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE	522

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АУДИТУ

Артюмова А. В.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МІЖНАРОДНУ ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ УКРАЇНЦІВ..... 524

Бельдій А. М.

Науковий керівник – Гуцаленко Л. В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ У КАРАНТИННИХ УМОВАХ..... 526

Бондарчук К.Ю.

Науковий керівник – Антонюк О.Р.

Національний університет водного господарства та природокористування

ФОРЕНЗІК – ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ..... 528

Гайова А. В.

Науковий керівник - Міщенко Т. М.

Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ..... 530

Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОЦІНКА РИЗИКУ В ПРОЦЕСІ АУДИТУ..... 531

Кашина Д.О.

Науковий керівник – Лабінцева О.П.

Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО АУДИТУ..... 534

Крюкова І.О.

Одеський державний аграрний університет

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ АУДИТУ У СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ..... 535

Лега О. В., Каплонська А. Х.

Полтавська державна аграрна академія

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОГЛЯДІВ..... 538

Липовий Я.Р.

Науковий керівник - Волощенко С.В.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАПОБІГАННІ ПОМИЛОК І ШАХРАЙСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 540

Лисяк Є.В.

Науковий керівник - Федотова Т.А.

ДНУ ім. О.Гончара

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ПОРІВНЯННІ З КРАЇНАМИ ЄС..... 542

Маляр Д.Р. Науковий керівник – Кочура Л.В. ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ» РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ	545
Мілінтєєв Б. А. Науковий керівник – Артюмова А. В. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ» СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ.	547
Окончук А. Р. Науковий керівник – Радіонова Н. Й. Київський національний університет технологій та дизайну ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	549
Пестовська З. С. Університет імені Альфреда Нобеля СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ В АУДИТІ	552
Поддубна Н.М. Київський національний торговельно-економічний університет ПОДАТКОВИЙ АУДИТ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ	555
Сиротюк Г. В., Янковська К. С. Львівський національний аграрний університет СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ	558
Сіменко А.О. Науковий керівник – Минич Ю.В. Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АУДИТ, ЙОГО ПРОБЛЕМИ	560
Солоха А.М. Науковий керівник – Сахно Л.А. Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	562
Теницька І.А. Науковий керівник – Самусевич Я.В. Сумський державний університет ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ: СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ	564
Чембрович В. А., Научный руководитель - Бондарь А. Г. Полесский государственный университет СУЩНОСТЬ МОШЕННИЧЕСТВА В ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ И СПОСОБЫ ЕГО ВЫЯВЛЕНИЯ	566
Pryiatelchuk O. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF CONSULTING AND AUDITING SERVICES IN UKRAINE	568

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК НАУКИ ТА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Андрущенко А, здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Маркетинг

Науковий керівник – **Мошковська О.А.**, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

Бухгалтерський облік був викликаний до життя самою господарською діяльністю людини. Облік називали таємницею богів, в яку посвячували лише обраних [1].

Цілком очевидно і логічно, що розвитку бухгалтерського обліку сприяли прогрес, стабільність, більш повна реалізація суспільних потреб. У зв'язку з вищенаведеним важливого значення набуває періодизація розвитку бухгалтерського обліку, що дозволить прослідкувати історичну логіку, підійти до усвідомлення процесу зміни епох.

В науковій літературі не існує єдиної думки щодо періодизації розвитку бухгалтерського обліку [2].

Виокремлюють чотири основні періоди розвитку бухгалтерського обліку:

Перший період характеризувався виникненням різних способів реєстрації фактів в облікових регістрах у вигляді систематичних і хронологічних записів. Вершиною періоду становлення бухгалтерського обліку було широке розповсюдження подвійного запису [2].

Другий період припадав на час революційних перетворень в галузі виробництва, розвитку різних форм товарних операцій та збільшення обсягів торговельних, фінансових та інших операцій не тільки в окремих країнах, але й у всьому світі. В цей період було видано досить значна кількість праць з обліку [2].

Третій період – становлення бухгалтерського обліку як сфери наукових знань. Протягом цього періоду зусилля більшості авторів були спрямовані на те, щоб встановити теоретичні основи бухгалтерського обліку, визначити сферу тих явищ, вивчення яких складає об'єкт даної науки [2].

Четвертий період доцільно розподілити на дві основні стадії:

- перша стадія, що охоплює період до середини ХХ ст., характеризується розробкою базових принципів об'єктивної оцінки майново-правового стану самостійно господарюючого суб'єкту, галузевого напрямку в побудові системи бухгалтерського обліку, розширення державної регламентації національних систем і звітності бухгалтерського обліку [2];

- друга стадія – з середини ХХ ст. до наших днів – характеризується розробкою принципів оцінки майново-правового стану господарюючих суб'єктів в умовах зовнішнього ринкового середовища з метою прийняття ефективних господарських рішень для отримання майбутньої економічної вигоди [2].

Становлення обліку – це діалектичний, поступовий процес, мета якого – забезпечити прийнятні умови послідовного, безперервного, раціонального і успішного виконання його функцій.

Вся історія бухгалтерської праці, за своєю сутністю, є поступовим рухом до вирішення трьох основних завдань:

- зробити облік максимально інформативним і точним;
- досягти його простоти і дешевизни;

- отримати своєчасну інформацію про факти господарського життя. Витоки і перші паростки обліку приховані від нас назавжди, але саме з розвитком людського суспільства, появою писемності і арифметики було закладено підґрунтя для обліку.

Облік виник одночасно з писемністю і завжди віддзеркалював економічний стан та запити суспільства. Першу згадку про мистецтво бухгалтерії можна зустріти у книзі Премудрості Сираха, в якій наказується кожному синові Ізраїлю: "Якщо щось видаєш – видавай рахунком та масою і роби усіяку видачу та приймання за записом" [2].

Баланс, як сукупність сучасних ознак матеріального і формального порядку, має дуже давні традиції. Р. де Рувер вважав, що слово «баланс» вперше зустрічається у фінансових звітах у 1427 р. Для того часу було типово, що звітність складалась з періодичністю – від одного до п'яти років. Широке коло істориків дотримується думки, що баланс, як звітний документ, отримав визнання не раніше XIX ст. Про це свідчить виникнення балансоведення як оригінального напрямку розвитку облікової теорії І.Ф.Шера наприкінці XIX – на початку XX ст. [2].

Появу бухгалтерського балансу відносять до середини XIV століття і дотримуються версії, що виникнення подвійної бухгалтерії пов'язано з Л. Пачолі та його «Трактатом про рахунки та записи», який побачив світ у 1494 р та з книжкою Бенедикта Котрульї, котру було написано в 1458 р, але видано тільки в 1573 р у Венеції. Під балансом Л. Пачолі розумів процедуру, пов'язану з установленням тотожності оборотів за дебетом та кредитом рахунків Головної книги. Засновник подвійної бухгалтерії зазначив: «В этой тетради ничто не может быть занесено в «Дать», чего нет в «Иметь», и взаимно – нельзя поместить в «Иметь» сумму, которая не занесена в «Дать». Отсюда происходит баланс, который составляется из книги. В сальдо тетради должно оказаться в «Дать» столько же, сколько в «Иметь». Под балансом книги разумеется сложенный в длину лист, на котором перечислены по правой руке все верители, а по левой – все должники, и если сумма страниц «Дать» равна сумме страниц в «Иметь», то этим доказывается, что книга исправна. Баланс книги должен быть равен» [6].

У «Керівництві конторськими знаннями» К.М. Клінге в 1857 р писав: «Щомісячний баланс має за мету довірити перенесення всіх статей із пам'ятної й касової в головну книгу. Місячний або пробний баланс складається із загальних сум, які отримують зі складених дебетових і кредитових сторінок головної книги. Складання чистого балансу здійснюється таким чином, що дебітори з дебетової сторінки головної книги та кредитори з кредитової сторінки тієї самої книги зазначаються в двох стовпчиках, і разом з тим визначаються залишки» [2].

У «Записках про загальне рахівництво» за 1896–1897 рр. вчений Сіверс про баланс зазначив наступне: для місячного складання книги необхідно, перш за все, бути впевненим, чи правильно все зазначено протягом місяця. Для цього стан рахунків головної книги та три підсумки, – журналу, дебету і кредиту. Таке

складання рахунків називають перевірочним, пробним балансом, оскільки однією із цілей його складання є перевірка книги, а іншою – отримання чіткого розуміння кожного рахунку. Ліва сторінка балансу або актив містить всі сальдо за дебетом, що показують нам всі наявні засоби, а права сторінка або пасив передбачена для всіх розміщення сальдо за кредитом, що показують нашу заборгованість [2].

В енциклопедичному словнику Брокгауза й Ефрона під балансом розуміють ваги, рівновагу між дебетом і кредитом, причому розрізняють рахунки вхідного балансу, якщо ними відкриваються комерційні книги, й рахунки вихідного балансу, якщо вони виводяться при закритті рахунків. Щоб скласти правильний баланс, необхідно попередньо перевірити всі рахунки, потім урівноважити дебет і кредит. Розрізняють бруто-баланс та нетто-баланс, залежно від того враховані лише дебет і кредит окремих рахунків або всіх рахунків [7, с. 90–95].

Проаналізувавши зміст економічної категорії «баланс» у середньовічній практиці, можна зробити висновок, що баланс у ті часи розуміли лише як перевірочний, який надавав змогу впевнитися у правильності відображення операцій з господарської діяльності підприємства. На підтвердження цього є ще один досить цікавий факт, що різниця між дебетовими і кредитовими оборотами, яка виникала в результаті арифметичних помилок, списувалася на прибутки чи збитки [2].

В сучасній економічній літературі вітчизняні та зарубіжні автори підтримують ідею трактування балансу або як елемента методу бухгалтерського обліку (Н.В. Дембінський, В.Г. Швець, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, П.Я. Хомин та інші), або як документ, що визначає фінансовий результат діяльності підприємства (Л.В. Чижевська, В.В. Сопко, П.І. Савічев, Кяран Уолш та інші) [5].

Вивчення літературних джерел і публікацій засвідчив, що, зважаючи на повне розуміння практичного значення вхідного, вихідного, місячного, пробного, чистого чи іншого балансів, бухгалтерський баланс – це звітна таблиця, одна з форм фінансової звітності, що містить відомості про стан і розміщення господарських засобів підприємства та їх джерел у грошовій оцінці на певну дату [1].

Структура балансу постійно зазнавала змін одночасно зі змінами в обліку. Бухгалтерський баланс, що діяв до кінця 1938 р. в колишньому СРСР, не давав можливості відображати величину власних оборотних засобів підприємства. Починаючи з річного звіту 1949 р., нормативи відображались як на дату складання балансу, так і на початок року. Слід також зазначити, що з 1951 р групи балансових статей почали називати розділами [2].

Радянський баланс був інструментом перевірки виконання виробничо-фінансових планів, зняряддям суспільного контролю та планового впливу на процес виробництва. Форма балансу передбачала розподіл активу й пасиву на групи, розділи та статті [2].

Групи позначалися буквами, розділи – римськими цифрами, а статті – номерами. Відповідно, актив балансу був побудований наступним чином: А – основні й вилучені засоби; Б – нормовані засоби (власні та прокредитовані); В – засоби в капітальному ремонті та капіталовкладеннях; Г – засоби в розрахунках та інших активах [2].

Своє бачення щодо удосконалення чинного балансу, який став більш

показовим, інформативним та реальним, подав С.О. Щенков, запропонувавши актив балансу побудувати за наступними розділами:

- Основні засоби;
- Оборотні засоби загального призначення (такі, що нормуються та не нормуються);
- Оборотні засоби спеціального призначення;
- Капітальні вкладення [8].

У свою чергу, В.Ф. Палій побудував баланс за принципом важливості інформації для управління та виділив лише три розділи:

- Оборотні засоби загального призначення (такі, що нормуються та не нормуються);
- Спеціальні оборотні засоби;
- Основні засоби та капітальні вкладення [9].

Узагальнюючи інформацію щодо структури бухгалтерського балансу 30–90-х років ХХ ст., доцільно зробити висновок, що баланс був представлений як загальний рахунок, коли його статті наводили інформацію синтетичних рахунків, а інколи навіть субрахунків. Така звітна форма балансу подібна до Головної книги, що спонтанно спричинила підхід до балансу як до елемента методу бухгалтерського обліку й складової звітності [1].

З 1 січня 1992 р в Україні встановлені нові форми бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Актив балансу був побудований за такими розділами:

- Основні засоби та вкладення;
- Запаси та витрати;
- Грошові кошти, розрахунки та інші активи.

Пасив балансу містить:

- Джерела власних коштів;
- Кредити та інші позичені кошти;
- Розрахунки та інші пасиви.

З 2000 р. ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності регламентується положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які розробляються й вдосконалюються з урахуванням вимог міжнародних стандартів та особливостей системи обліку, що склалася в Україні [3].

П(С)БО 2 «Баланс» визначав зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Структура бухгалтерського балансу мав наступний вигляд: актив – необоротні активи, оборотні активи, витрати майбутніх періодів [10].

Пасив – власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання та доходи майбутніх витрат. Головний спеціаліст з фінансів Ірландського інституту менеджменту в Дубліні, економіст за освітою, Кяран Уолш підтримує думку, що базова п'ятиблочна схема балансу – це найбільш зручна форма для пояснення навіть найскладніших фінансових аспектів бізнесу [1].

У результаті суттєвих змін, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 627, та набуття чинності національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» Баланс (Звіт про фінансових стан) отримав новий вигляд: актив – необоротні активи; оборотні активи; необоротні активи та групи вибуття,

утримувані для продажу; пасив – власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утриманими для продажу [11].

Підсумовуючи усе вище розглянуте, доцільно зробити висновок, що у системі бухгалтерської звітності баланс посідає центральне місце. Завдяки йому можна визначити склад і структуру активів підприємства, ліквідність і оборотність коштів, наявність власного капіталу й зобов'язань, стан і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Розробка подальших напрямів удосконалення бухгалтерського балансу можлива лише за умови системного дослідження історії розвитку цієї облікової категорії. Саме вивчення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу надає змогу зрозуміти економічну сутність поняття, усвідомити його сучасне значення, осмислити досвід попередників та передбачити напрями подальшої еволюційного розвитку

Внесення до чинного балансу запропонованих доповнень і змін надасть можливість без попереднього перегрупування окремих його позицій використовувати дані під час аналізу бухгалтерської фінансової звітності, що, в свою чергу, робить баланс більш показовим, інформативним та реальним.

Список використаних джерел:

1. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / За ред. М.В. Кужельного. К.: АСК, 2001. 272 с.
2. Бутинець Т.А., Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч. I: навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2001. 512 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. // ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
5. Сопко В.В. Новий баланс та методика його аналіз. К., 1992. 14 с.
6. Пачоли Лука. Трактат о счетах и записях. Москва, «Статистика». 1974. 154 с.
7. Пеленкин А. Что такое баланс вообще. Бухгалтерский в частности: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 1998. 134 с.
8. Щенков С.О. Система счетов и бухгалтерский баланс предприятия М.: Финансы, 1973. 141 с.
9. Палій В. Ф. Теория бухгалтерского учета. Современные проблемы. Москва: Изд-во «Бухгалтерский учет», 2007. 88 с.
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності в Україні: Наказ Мінфіну від 28.03.2013 р. № 433 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.
11. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 627 «» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13#Text>.

Багрій К. Л., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету, м. Чернівці

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні тенденції перманентної економіки зумовили виникнення стратегічного управління, яке спирається на людський потенціал, орієнтує

виробничу діяльність на запити споживачів, гнучко реагує на виклики з боку зовнішнього оточення, дозволяючи організації домагатися конкурентних переваг.

Отже, почнемо з розгляду основних елементів концепції стратегічного управлінського обліку, яка включає:

- теоретико-методологічні передумови появи стратегічного управлінського обліку;

- існуючі підходи до розуміння внутрішнього змісту і суті стратегічного управлінського обліку;

- фундаментальні принципи і допущення, на основі яких визначається теоретико-методологічний каркас досліджуваної предметної області;

- специфічні інструменти, підходи та методологічні прийоми, реалізовані в практиці стратегічного управлінського обліку. Дані концепції є системоутворюючими при побудові стратегічного управлінського обліку на підприємстві.

Однією з умов забезпечення діяльності на довгострокову перспективу є позитивний чистий грошовий потік, універсальний показник, що характеризує як діяльність підприємства в цілому, так ефективність окремих процесів (продаж, виробництва, інновацій). На грошові потоки впливає велика кількість зовнішніх і внутрішніх, фінансових і нефінансових чинників. Істотний вплив на грошові потоки здійснюють нефінансові фактори, такі як: лояльність покупців, здатність підприємства до інновацій, мотивація співробітників і т.д.

Збалансована система обліку і аналізу грошових потоків складається з двох взаємопов'язаних підсистем: «Облік грошових потоків» і «Аналіз грошових потоків», які передбачають виконання наступних процедур:

- розробка стратегічної карти збалансованої системи обліку та аналізу грошових потоків;

- вибір системи показників відповідно до цілей стратегічного управління;

- збір інформації для облікових реєстрів, узагальнюючих інформацію про грошові потоки;

- формування управлінської звітності про грошові потоки;

- аналіз грошових потоків;

- прийняття управлінських рішень щодо освоєння резервів зростання грошових потоків [1, с. 182].

Зміст стратегічного управлінського обліку включає виконання ретельного аналізу зовнішньої бізнес-середовища (конкуренти, постачальники, споживачі, зовнішні економічні умови, дії уряду та ін.), де підприємство функціонує, з урахуванням його стратегічних позицій на ринку, диференціації продукції, а також з побудовою повного ланцюжка цінностей в рамках здійснюваної діяльності.

Процес стратегічного управлінського обліку включає в себе не тільки власне облік, але і три наступні елементи:

- стратегічний аналіз;

- стратегічне планування;

- стратегічний контроль.

Стратегічний аналіз спрямований на визначення стану господарської діяльності (бізнесу) підприємства в конкретний момент часу. Крім цього в ході виконання стратегічного аналізу дається оцінка ясності і реалістичності її

стратегічних цілей.

Другий важливий елемент стратегічного управлінського обліку – стратегічне планування. В ході його здійснення розробляються плани довгострокового характеру, які, в свою чергу, призначені для досягнення довгострокових, тобто стратегічних, цілей організації.

Третій найважливіший елемент стратегічного управлінського обліку - це стратегічний контроль. Його роль полягає у відстеженні та контролі за досягненням поставлених стратегічних цілей і забезпеченні повернення до стадії прийняття рішень.

Перевагою стратегічного управлінського обліку є можливість формування інформаційного забезпечення управлінських рішень на довгострокову перспективу. Порядок організації стратегічного управлінського обліку грошових потоків здійснюється наступним чином:

- розробляється облікова політика, яка традиційно включає три блоки: організаційний, технічний, методичний;

- формується робочий план рахунків, який використовує розроблену систему аналітичних рахунків, для ведення стратегічного управлінського обліку грошового потоку. Введення аналітичних рахунків дозволяє формувати інформацію про грошові потоки в розрізі складових збалансованої системи обліку та аналізу грошових потоків, диверсифікованих видів діяльності, географічних сегментів;

- обробляються первинні документи (прибуткові та видаткові касові ордери, виписки банку і т.д.), за допомогою їх реєстрації та групування в розроблених регістрах - журналах обліку позитивних і негативних грошових потоків. На підставі узагальнення інформації регістрів формується відомість для складання управлінської звітності [2, с. 164].

Стратегічне планування фінансових потоків направлено на розробку фінансових планів довгострокового характеру, виконання яких, в свою чергу, веде до досягнення довгострокових стратегічних цілей організації в сфері фінансів.

Роль стратегічного управлінського обліку фінансових потоків полягає в скрупульозному відборі, обґрунтуванні та розробці (при необхідності) цих показників, що відображають, по суті, стратегічні завдання та стратегічні плани дій організації в фінансовій сфері.

Принципами відбору аналітичних показників (фінансових коефіцієнтів) оцінки фінансового стану є:

- 1) значимість для всебічної оцінки фінансового стану організації з метою забезпечення ефективного стратегічного планування її фінансових потоків;
- 2) змістовність при мінімумі фінансових коефіцієнтів;
- 3) побудова з урахуванням балансових рівностей в системі рівнянь.

Найбільш доцільно виділити чотири основні групи фінансових коефіцієнтів: оцінка майнового стану організації; оцінка фінансової стійкості організації; оцінка платоспроможності та ліквідності організації; оцінка ділової активності організації [2, с. 166].

В основі стратегічного планування фінансових потоків лежить їх цільове прогнозування, спрямоване на підтримку стійкості фінансового стану підприємства протягом 5 років і більше, тобто в довгостроковій перспективі.

В якості основного інструменту стратегічного контролю фінансових потоків

підприємства слід розглядати коефіцієнтний аналіз його фінансового стану, в ході якого проводиться розрахунок і оцінка значень фінансових коефіцієнтів, відібраних при здійсненні стратегічного планування фінансових потоків підприємства.

Порівняння фактичних значень фінансових коефіцієнтів з запланованими передбачає виявлення відхилень по кожному з показників, встановлення причин їх виникнення в ході подальшого стратегічного аналізу фінансових потоків організації та розробку пропозицій щодо усунення виявлених відхилень шляхом коригування довгострокового плану фінансових потоків і, відповідно, фінансової стратегії організації.

Підсумовуючи, потрібно підкреслити, що саме стратегічний управлінський облік фінансових потоків, будучи важливою складовою стратегічного управлінського обліку, дозволить сформувати інформаційну базу управління фінансовими потоками підприємства, адекватну сучасним умовам перманентної економіки, що у підсумку дозволить приймати найбільш оптимальні управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Єршова Н. Ю. Організація стратегічного управлінського обліку на підприємстві: методологічне підґрунтя та практичне впровадження. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 7. С. 180-184.
2. Шмигель О. Є. Організація стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3-4. С. 163-167.

Богач О. О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Нікольчук Ю. М.**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Витрати вважаються важливою економічною категорією, яка є одним із визначальних факторів впливу на фінансовий результат діяльності будь-якого підприємства.

На сьогодні в економічній літературі відсутній єдиний підхід до трактування поняття «витрати». НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дає трактування витратам, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [1].

Витрати будь-якого суб'єкта господарювання формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають різну цільову спрямованість, але їх можна класифікувати за певними ознаками.

На практиці для цілей фінансового обліку використовується класифікація, наведена у П(С)БО 16 «Витрати» [2]. Отже, бухгалтерський облік витрат підприємства здійснюється у двох напрямках: за видами діяльності та за елементами. Облік витрат за видами діяльності відображає, на які цілі витрачені

активи підприємства, а облік витрат за елементами показує, які саме ресурси витрачені.

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, виділяють наступні види його діяльності:

– звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення;

– основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;

– операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;

– інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей);

– фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [1].

За сучасних умов господарювання ефективно управління підприємством насамперед передбачає контроль операційних витрат, які формують собівартість продукції. Сутність поняття «операційні витрати» науковці розуміють по-різному. Окремі дослідники трактують операційні витрати у «вужькому» розумінні, розглядаючи в цьому понятті лише частину витрат операційної діяльності, які не відносяться до виробничої собівартості продукції (товарів, робіт, послуг). Інші з них розглядають цю групу витрат в «широкому» розумінні і охоплюють цим поняттям усі витрати операційної діяльності.

Прикладом «вужького» розуміння операційних витрат є визначення, запропоноване Бороносом В. М. в підручнику «Фінансовий менеджмент». Автор під операційними витратами розуміє витрати, що не належать до виробничих і тому не входять до виробничої собівартості. На його думку, операційні витрати включають частину витрат звітного періоду, до яких входять витрати на реалізацію (комерційні), загальні й адміністративні витрати [3].

Бланк І. А. вважає, що поточні (операційні) витрати підприємства представлені витратами, які в різних галузях набувають різної форми:

1) витрати виробництва – виражені у грошовій формі операційні витрати трудових, матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів на виробництво продукції;

2) витрати обігу – виражені в грошовій формі операційні затрати трудових, матеріальних, нематеріальних і фінансових ресурсів на здійснення торговельної (торговельно-посередницької, збутової) діяльності підприємства;

3) витрати розміщення – витрати, пов'язані з розміщенням емітованих підприємством цінних паперів (акцій, облігацій) на первинному фондовому ринку [4].

На нашу думку, операційні витрати необхідно розглядати в «широкому» розумінні, як витрати, що включають в себе виробничу собівартість продукції (товарів, робіт, послуг) та операційні витрати, які не включаються до виробничої собівартості (рис. 1).

До основних завдань фінансового обліку операційних витрат можна віднести:

- своєчасне, повне і достовірне відображення витрат;
- формування інформації за місцями їх виникнення і періодами визнання;
- розробка та застосування методів розподілу непрямих витрат між окремими видами продукції, послуг;
- розподіл витрат між готовою продукцією та незавершеним виробництвом;
- точний і правильний розрахунок собівартості продукції, робіт, послуг;
- забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [5].

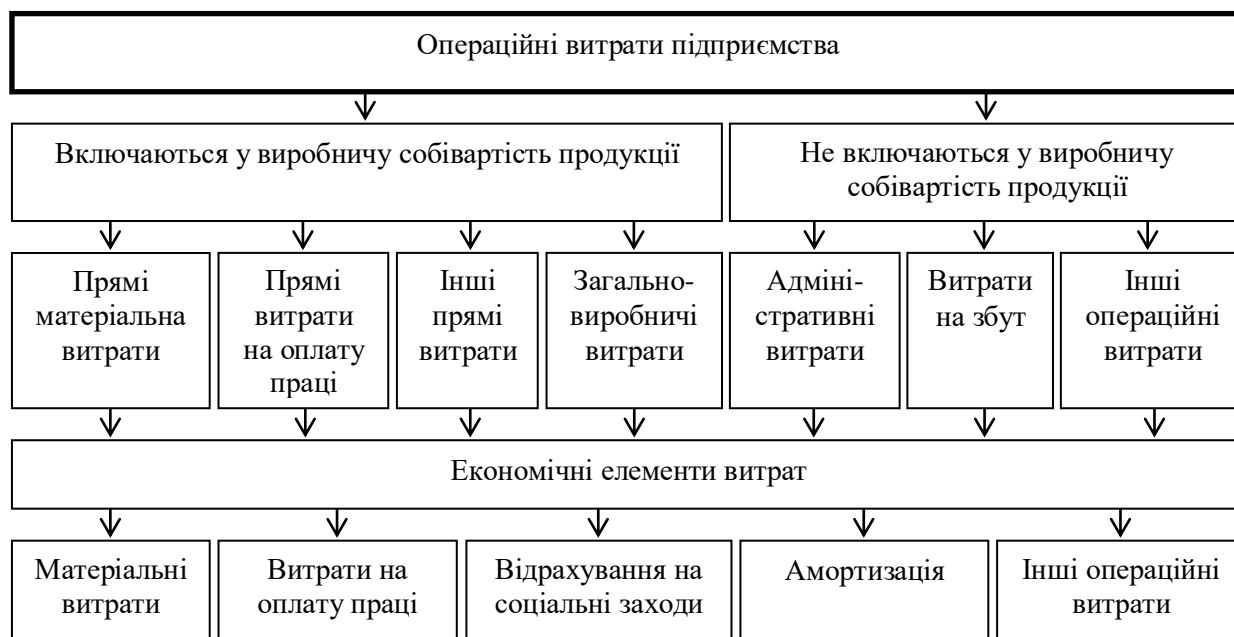

Рис. 1. Склад операційних витрат [сформовано автором на основі: 2]

Під час відображення операційних витрат необхідно дотримуватися таких принципів, як: обачність, повне висвітлення, нарахування, послідовність, превалювання сутності над формою, фактична (історична) собівартість, періодичність.

Інформацію про операційні витрати підприємства за звітний період відображають у формі фінансової звітності «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Отже, операційні витрати являють собою виражені в грошовій формі витрати трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів на здійснення операційної діяльності. В свою чергу вони розподіляються за різними класифікаційними ознаками, які використовуються на різних етапах управлінської діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. П(С)БО 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
3. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за заг. ред. В.М. Борноса. Суми: Вид-во СумДУ, 2012. URL: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html>.

4. Дьордй В. П., Макарович В. К. Класифікація операційних витрат підприємств енергорозподільчої галузі. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*. 2017. № 17. С. 826-830. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/167.pdf> (дата звернення: 20.02.2021).
5. Фінансовий облік : підруч. / Крупка Я. Д. , Задорожний З. В. , Гудзь Н. В. та ін.. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

Борей Т.О., ЗВО – бакалавр,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник - **Лопатовська О.О.**,
викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [1]. Вони присутні на початкових і кінцевих етапах облікового циклу та є найбільш ліквідними активами.

Саме правильна класифікація грошових коштів та їх еквівалентів дозволить забезпечити раціональну організацію управління ними.

Професор Сопко В. В. стверджує, що класифікація грошових коштів є вихідним елементом для організації їх обліку [2, с. 214]. Він наводить наступну класифікацію грошових коштів:

- за видами валют: національна валюта, іноземна валюта;
- за місцем зберігання: аванси видані, підзвітні кошти, еквіваленти грошових коштів, рахунок в банку, каса;
- за призначенням: необоротні, оборотні;
- за джерелами надходження: власні, запозичені, залучені [2, с. 215].

На нашу думку, така класифікація є неоднозначною. Обґрунтуємо власне бачення цієї проблеми. Не доречно включати до класифікації грошових коштів за місцем зберігання видані аванси, підзвітні кошти, еквіваленти грошових коштів, оскільки видані аванси та підзвітні кошти є дебіторською заборгованістю, а еквіваленти грошових коштів - це незалежна від грошових коштів окрема економічна категорія. Це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості [3]. Тобто, це частина фінансових інвестицій, яка використовується не для розрахунків, а для підтримання платоспроможності підприємства, погашення його короткострокових зобов'язань і в разі потреби можуть бути вільно конвертовані у відомі суми грошових коштів із незначним ризиком зміни вартості.

Спірною є позиція проф. В. В. Сопка щодо поділу грошових коштів залежно від їх призначення на оборотні та необоротні, адже грошові кошти за своєю суттю є оборотними активами, тобто будуть використані у господарській діяльності протягом 12 місяців з дати балансу або протягом операційного циклу, якщо він довший за 12 місяців.

Молоді науковці доводять, що поділ грошових коштів залежно від джерел

надходження на власні, запозичені та залучені не несе в собі ніякої користі для користувачів бухгалтерської інформації, тому що в результаті господарської діяльності підприємства грошові кошти постійно перебувають у процесі кругообігу, їх питома вага у підсумку балансу більшості підприємств є незначною і їх залишок в короткостроковому періоді може сильно змінюватися. У результаті, виділяти яка частина грошових коштів є власними, запозиченими та залученими на практиці немає, по-перше, необхідності, а по-друге, - реальної можливості [4, с. 262].

Пропонуємо виділити наступні ознаки класифікації грошових коштів, які, на наш погляд, у повній мірі відповідають реальним потребам користувачів (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація грошових коштів підприємств

Отже, за формою існування доцільно розрізняти готівкові та безготівкові грошові кошти. До перших слід відносити грошові кошти в касі, до останніх – грошові кошти на рахунках в банках та електронні гроші.

Поділ коштів за видом валюти має важливе значення для управління залишком грошових коштів, оскільки дозволяє оперативного реагувати на зміну курсів іноземних валют відносно національної валюти.

Для цілей проведення інвентаризації грошових коштів важливо знати їх місце зберігання.

Як відомо, не завжди підприємство може вільно розпоряджатися грошовими коштами. Їх використання може обмежуватися з ряду причин. Тому, на нашу думку, виникає необхідність класифікувати грошові кошти також за обмеженістю у напрямках використання:

а) необмежені у використанні – грошові кошти, якими підприємство може вільно розпоряджатися без жодних обмежень для ведення господарської діяльності;

б) обмежені у використанні – грошові кошти, які підприємство може використовувати тільки за певним їх цільовим призначенням.

З розвитком та ускладненням операцій на фінансових ринках, поряд з традиційними грошовими коштами, з'являються нові види оборотних активів, які

дістали назву «еквіваленти грошових коштів». Пропонуємо наступну їх класифікацію (рис. 2).

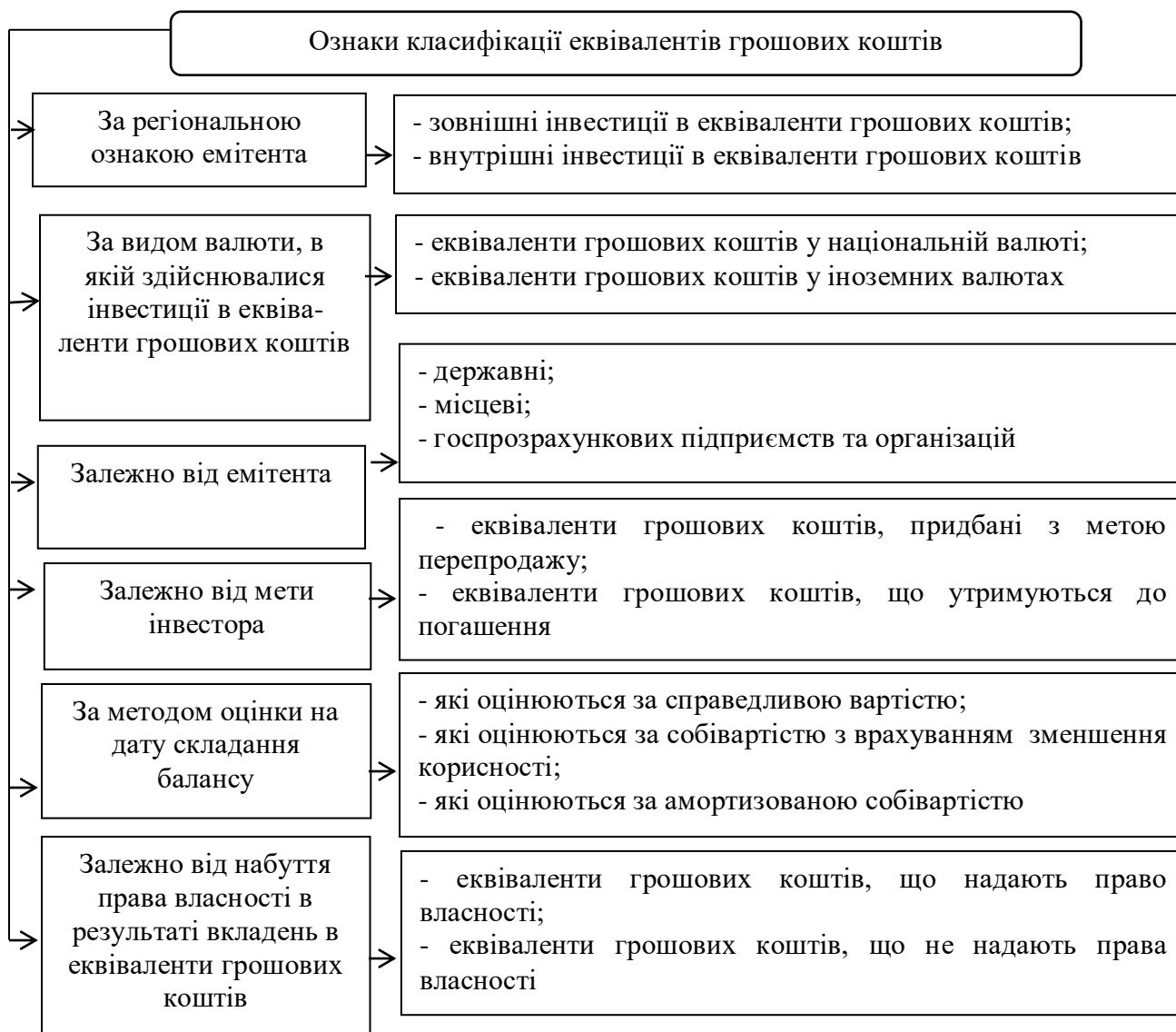

Рис. 2. Класифікація еквівалентів грошових коштів

Отже, грошові кошти та їх еквіваленти складають найбільш ліквідну частину активів підприємства. Даний фактор впливає як на облік грошових коштів, так і на контроль за ними, а їх основою є класифікація цих засобів.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Сопко В. В., Завгородній В.І. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. К. : КНЕУ, 2004. 411 с.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» від 30.06.2017. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17030>.
4. Остафійчук С.М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2011. Вип. 20. Ч. II. С.261-267. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/684/1/38.pdf>.

ЯК ОБЛІКОВУВАТИ ПОТОЧНІ ПОЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗГІДНО ДІЮЧИХ СТАНДАРТІВ

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу [1].

Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців починаючи з дати балансу [2].

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбанної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу розраховується величина резерву сумнівних боргів. Тобто така заборгованість враховується без дисконтування за вирахуванням резерву сумнівних боргів [1].

Поточні ж зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення [2].

В П(с)БО 10 [1] і П(с)БО 11 [2] не вказано, що поточна заборгованість відображається в балансі за її поточною вартістю, тобто підлягає дисконтуванню.

Але відповідно до П(с)БО 13 [3] заборгованість за позиками є:

- для позикодавця - фінансовим активом, оскільки являє собою контракт, що дає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства;

- для позичальника - фінансовим зобов'язанням, так як є контрактним зобов'язанням передати грошові кошти або інший фінансовий актив іншому підприємству.

Для позикодавця стосовно дебіторської заборгованості, яка не призначена для перепродажу, в П(с)БО 13 [3] немає чітких правил в частині оцінки.

Балансова вартість фінансових активів, щодо яких не застосовується оцінка за справедливою вартістю, переглядається на предмет можливого зменшення корисності на кожну дату балансу на основі аналізу очікуваних грошових потоків [3].

Сума втрат від зменшення корисності фінансового активу визначається як різниця між його балансовою вартістю та теперішньою вартістю очікуваних грошових потоків, дисконтованих за поточною ринковою ставкою відсотка на подібний фінансовий актив, з визнанням такої різниці іншими витратами звітного періоду.

У позичальника поточна позика представляє собою фінансове зобов'язання. Відносно таких зобов'язань передбачається, що на кожну наступну після визнання дату балансу фінансові зобов'язання оцінюються за амортизованою собівартістю, крім фінансових зобов'язань, призначених для перепродажу, і зобов'язань за похідними фінансовими інструментами [3].

Отже, в П(с)БО 13 [3] специфіка обліку поточних позик не описана, а із

загальних норм впливає, що дисконтування по ним проводитися може. Яким же правил слід віддати пріоритет?

Чи підлягає застосуванню П (С) БО 13 як стандарт, прийнятий пізніше?

Чи виходить, що норми П(с)БО 10 [1] і П(с)БО 11 [2] , що регламентують правила обліку довгострокової заборгованості, що є фінансовим активом (фінансовим зобов'язанням), зараз не застосовуються, а замість них діють норми П(с)БО 13 [3]?

Розглянемо норми МСФЗ з цього питання. Дисконтування застосовується тільки в тому випадку, коли зміна вартості грошей у часі є суттєвим [6].

Використання тимчасового відсотка потрібно в тих випадках, коли вплив дисконтування є значним. Тому, з нашої точки зору, дебіторську і кредиторську заборгованість з термінами погашення в межах шести місяців, як правило, не потрібно дисконтувати. Однак в умовах діючих високих ставок відсотка вплив дисконтування може бути значним навіть для інструментів з терміном погашення менш шести місяців.

Умови вважаються істотно різними, якщо дисконтована поточна вартість грошових потоків на нових умовах, включаючи будь-які сплачені комісії за вирахуванням будь-яких комісій, які були отримані і дисконтовані за первісною ефективною ставкою відсотка, відрізняється як мінімум на 10 відсотків від дисконтованої поточної вартості залишкових грошових потоків за первісним фінансовим зобов'язанням [7].

Згідно П(с)БО 19 [4] щодо визначення справедливої вартості дебіторської заборгованості, а також поточних і довгострокових зобов'язань:

- дебіторська заборгованість - це поточна (дисконтована) сума, яка підлягає отриманню, що визначена за відповідною поточною відсотковою ставкою за вирахуванням резерву сумнівних боргів та витрат на отримання дебіторської заборгованості в разі потреби. Дисконтування не здійснюється для короткострокової заборгованості, якщо різниця між номінальною сумою дебіторської заборгованості та дисконтованою сумою несуттєва (менше 5% номінальної суми);

- поточні та довгострокові зобов'язання - поточна (дисконтована) сума, яка має виплачуватися при погашенні заборгованості, визначеної за відповідними поточними відсотковими ставками. Дисконтування не здійснюється для короткострокових зобов'язань, якщо різниця між номінальною сумою зобов'язання та дисконтованою сумою несуттєва (менше 5% номінальної вартості)

Виходячи з цього, платники можуть вказати в положенні про облікову політику, що поточна дебіторська заборгованість за позиками відображається в обліку відповідно до норм П(с)БО 10 [1] за чистою реалізаційною вартістю, а поточні зобов'язання за позиками згідно П(с)БО 11 [2] показуються в балансі за сумою погашення.

Орієнтуючись на норми МСФЗ, можливо встановити в положенні про облікову політику вартісної поріг, при якому поточні позики не підлягають дисконтуванню. В такому випадку можна послатися на п'яти відсоткове відхилення від номінальної вартості позики, вказане в П(с)БО 19 [4], або вибрати інший вартісної поріг.

Так, базою визначення кількісних критеріїв суттєвості інформації про

господарські операції і події щодо доходів і витрат доцільно вибрати суму чистого прибутку (збитку); можливим є визначення базою або загальної суми доходів підприємства, або загальної суми витрат; також за базу може бути обрана найбільша за значенням класифікаційна група доходів і, відповідно, витрат. Кількісний критерій доцільно визначити в діапазоні до 2%, якщо базою була обрана чистий прибуток (збиток) підприємства, або до 0,2% - якщо базою була обрана сума доходів і витрат [5].

Кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статтях фінансової звітності визначаються керівництвом підприємства (якщо такі критерії не встановлені П(с)БО, іншими нормативно-правовими актами), виходячи з потреб користувачів такої інформації. Вибрані критерії наводяться в положенні про облікову політику підприємства.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Мінфіну від 08.10.99 р № 237. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-10?menu=119>
2. П(С)БО 11 «Зобов'язання»: Наказ Мінфіну від 31.01.2000 р № 20. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-11?menu=119>
3. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»: Наказ Мінфіну від 30.11.2001 р № 559. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-13?menu=119>
4. П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»: Наказ Мінфіну від 07.07.99 р № 163. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-19?menu=119>
5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Мінфіну від 27.06.2013 р № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/normativka/Standart_gossektor/МСБОДС/МСБОДС_19.pdf
7. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text

Вайда Т.С.¹,

доцент кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки
Херсонського факультету,

Круглик М.І.²,

старший викладач кафедри безпеки життєдіяльності
та професійно-прикладної фізичної підготовки факультету суднової енергетики,

¹Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Херсон

²Херсонська державна морська академія, м. Херсон

ДОТРИМАННЯ ПОРЯДКУ ЗНИЩЕННЯ НЕПРИДАТНОГО ОЗБРОЄННЯ ЯК УМОВА НАЛЕЖНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми. Національна поліція України (далі – поліція, НПУ) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У відповідності до вимог статті 2 «Завдання поліції» завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони інтересів суспільства і держави; 3)

протидії злочинності; 4) надання послуг з допомоги особам, які з особистих причин або внаслідок надзвичайних ситуацій її потребують [1].

Статтею 42 «Поліцейські заходи примусу» розділу V «Поліцейські заходи» цього нормативно-правового акту [там само] передбачено, що поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї.

Під озброєнням НПУ нами розуміється зброя, боєприпаси, спеціальні засоби, засоби індивідуального захисту, прилади та інше захисне спорядження, котре підлягає належному обліку, зберіганню та експлуатації [2]. Справне озброєння безпосередньо визначає боєдатність як окремого поліцейського під час несення служби з охорони громадського порядку та забезпечення публічної безпеки, так і під час виконання службово-бойових завдань цілим підрозділом поліції під час проведення поліцейських операцій.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу законодавство визначає як сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати, зокрема, такі спеціальні засоби: 1) гумові та пластикові кийки; 2) електрошокові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії; 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо); 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії; 5) засоби примусової зупинки транспорту; 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби; 7) службові собаки та службові коні; 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії; 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу; 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень; 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії; 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами; 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби [1].

Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронежилетів та іншого спеціального екіпірування). Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогнепальною зброєю встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Разом з тим, в силу низки чинників, зокрема, фактору часу (тривалого перебування на обліку у кімнатах зберігання зброї чи на складах або інтенсивного використання озброєння), несприятливих та небезпечних обставин при його експлуатації під час несення служби, необхідності застосування зброї як крайнього заходу трапляються непоодинокі випадки пошкодження вищезазначеного майна органів та підрозділів НПУ, здійснюються витрати боєприпасів чи відбувається пошкодження (втрата) спецзасобів в надзвичайних умовах, що в цілому чинним

законодавством передбачено як підстави до їх знищення та списання.

Порядок знищення озброєння в органах та підрозділах НПУ визначається наказом МВС «Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України» від 11.10.2018 № 828 [2].

Для прийняття рішення про знищення непридатного озброєння наказом керівника територіального органу поліції (*далі* – ТО), міжрегіонального територіального органу (*далі* – МТО), управління поліції (*далі* – УП) призначається технічна комісія під головуванням його заступника згідно з розподілом функціональних обов'язків. Комісія має у своєму складі працівників підрозділів, які в ТО (МТО, УП) виконують функції з матеріального, фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, превентивної діяльності, внутрішньої безпеки (за згодою), та експертів-криміналістів (за згодою), за винятком матеріально відповідальних осіб служб озброєння. Результат роботи технічної комісії відображають в акті знищення озброєння (додаток 22 вищезазначеної Інструкції) [2], який надсилають до структурного *підрозділу* центрального органу управління Національної поліції України, на який покладено виконання завдань з *управління державним майном*, що належить до сфери управління Національної поліції України (*далі* – ПУДМ) у встановленому порядку.

Непридатну для використання за прямим призначенням зброю в установленому законодавством України порядку передають до УЗНП із метою її подальшого знищення, одночасно відображаючи фінансово-господарські операції у бухгалтерському обліку із застосуванням типових форм бухгалтерського обліку.

Перед знищенням зброї призначена комісія УЗНП повинна ретельно перевірити її з метою недопущення знищення зарядженої зброї. У разі виявлення зарядженої зброї вживають заходів щодо вилучення заряду з дотриманням усіх заходів безпеки. УЗНП у встановленому законодавством України порядку передає непридатну зброю до спеціалізованого підприємства, яке проводить знищення, що відображають у бухгалтерському обліку УЗНП шляхом вибуття зазначеної зброї з балансу, застосовуючи типові форми бухгалтерського обліку.

Усі придатні деталі знімають, що відображають в акті технічного стану придатних деталей до зброї (додаток 23 вищезазначеної Інструкції) [2]. Непридатні металеві деталі зброї перетворюють на брухт шляхом механічної деформації або шляхом розрізування газозварювальним апаратом. Стволи зброї розрізують уздовж і поперек каналу ствола, а решту деталей і механізмів – так, щоб жодна з деталей не залишилася придатною для подальшого використання.

Непридатні дерев'яні деталі (ложі, приклади, ствольні накладки), вироби й деталі з брезенту, шкіри, гуми, прогумованої тканини спалюють або використовують для господарських потреб.

Механічним шляхом у зброї деформують такі деталі: 1) у пістолетів і револьверів – стволи і рамки до складного вигину; 2) у гвинтівок і карабінів – стволи від дульної до середньої частини до складного вигину, ствольні коробки – до зім'ятості з тріщинами; 3) багнети-ножі ламають на 2-3 частини з вигином трубки. Деформована зброя до моменту її знищення зберігається в ящиках, які опломбувала технічна комісія УЗНП. Рух деформованої зброї з місця її зберігання (УЗНП) до підприємства, яке проводитиме знищення, відображають у картках

складського обліку.

Завантаження зброї в плавильні печі здійснюється в присутності членів технічної комісії та представника підприємства, яке проводить знищення.

За результатами знищення непридатної зброї технічна комісія УЗНП складає акт знищення озброєння у трьох примірниках. В акті зазначають, яким способом і де відбулося знищення непридатної зброї та кількість отриманого металобрухту за вагою. До акта додають відомість на зброю, деформовану в металобрухт чи знищену (у довільній формі, з обов'язковим переліком серій, номерів і років виготовлення зброї), та відомість на придатні деталі, зняті зі зброї перед знищенням (у довільній формі). Затверджений акт є підставою для списання непридатної зброї з позабалансового обліку УЗНП та для оприбуткування металобрухту і придатних деталей (матеріалів), одержаних у результаті розукомплектування і знищення непридатної зброї.

Перший примірник акта з оформленими відомостями надсилають до підрозділу, який здійснює фінансове забезпечення та бухгалтерський облік в УЗНП, другий – до ПУДМ, а третій залишається в службі озброєння УЗНП.

Непридатні для використання боєприпаси, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту органи поліції знищують самостійно в порядку, визначеному пунктами 13-23 розділу XIII «Знищення непридатного озброєння» Інструкції [2].

Непридатні патрони знищують шляхом випалювання пороху. Непридатні сигнальні й освітлювальні патрони, вибухові пакети, вогнепровідні шнури, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту знищують шляхом спалювання.

Роботи зі знищення боєприпасів належать до найбільш небезпечних. До знищення боєприпасів залучають спеціалістів-вибухотехніків.

Боєприпаси знищують на військових полігонах, розташованих на відстані не ближче ніж 1,5 км від житлових і виробничих будівель. Місце, де відбуватиметься випалювання боєприпасів, розчищають у радіусі 25 метрів від сухих дерев, чагарників, сухої трави й обкопують ровом завглибшки 0,25 м та завширшки 0,5 м.

Порох випалюють у металевому бункері об'ємом 1 м³ або в пристосованій для цього металевій бочці ємністю не менше ніж 200 літрів. Бочка повинна мати надійні кришки із завантажувальними отворами. Якщо кришки знімаються, можна не робити завантажувальних отворів. У такому разі кришка бочки має надійно прикріплюватися до корпусу. У днищі бочки обладнують вивантажувальне вікно, яке закривається висувною заслінкою. У кришці та в боках бочки роблять отвори діаметром 6 мм через кожні 50 мм. Такі само отвори роблять й у дні бочки для стікання розплавленого свинцю. Бочку встановлюють на прокладках із цегли або каменю.

У бочку боєприпаси завантажують залежно від калібру й виду в такій кількості: 1) *пістолетні та малокаліберні патрони*: у бочку об'ємом 200 л – 1000 шт.; у бочку об'ємом 1 куб. м – 5000 шт.; 2) *гвинтівочні патрони*: у бочку об'ємом 200 л – 1000 шт.; у бочку об'ємом 1 куб. м – 2500 шт.; 3) *освітлювальні та сигнальні патрони*: у бочку об'ємом 200 л – не більше ніж 50 шт.; у бочку об'ємом 1 куб. м – не більше ніж 200 шт.; 4) *регенеративні патрони*: у бочку об'ємом 200 л – не більше ніж 5 шт.; у бочку об'ємом 1 куб. м – не більше ніж 25 шт.; 5) *12,7-мм*

крупнокаліберні патрони, 14,5-мм крупнокаліберні патрони, вибухові пакети передають на знищення до вибухотехнічного підрозділу поліції для проведення знищення [2].

Перед завантаженням у бочку боєприпаси підлягають огляду з метою виявлення та вилучення запалів, детонаторів тощо. Боєприпаси перед завантаженням вивільняють від паперових, картонних пачок та обойм.

Патрони у бочку завантажуються жолобом з-за укриття (вогнетривкої стінки) під наглядом спеціаліста-вибухотехніка. На завантажені в бочку боєприпаси накладають дрібні дрова або паперові відходи. Спеціаліст-вибухотехнік запалює горючі матеріали за допомогою вогнепровідного шнура. Після запалювання вогнепровідного шнура всі присутні особи відходять на безпечну відстань не менше ніж 100 м від бочки. Застосовувати як матеріал для запалювання мастило, луг, коротке льоноволокно та ганчір'я заборонено.

Бочку від гільз та куль, які залишаються після знищення боєприпасів, розвантажують після цілковитого припинення горіння, пострілів у бункері та після охолодження. Отриманий після випалювання порошу з боєприпасів, спалення спеціальних засобів і засобів індивідуального захисту металобрухт, очищають від попелу, перевіряють щодо безпеки, після чого розсортовують за родом металу.

Висновок. Провівши аналіз вимог чинного законодавства щодо дотримання порядку знищення непридатного озброєння як умова забезпечення належного бухгалтерського обліку в органах та підрозділах Національної поліції України, можемо зробити наступні узагальнення.

1. У силу складності виконуваних завдань з охорони громадського порядку та забезпечення публічної безпеки, виконання службово-бойових завдань у боротьбі із злочинністю органи та підрозділи поліції мають у своєму розпорядженні значну кількість засобів примусу, котрі перебувають на їх балансі. Підтримання їх в належному стані та бережливе ставлення до них – обов'язок кожного поліцейського та керівника правоохоронного органу (підрозділу).

2. Внаслідок дії низки несприятливих умов озброєння, яке прийшло в непридатний до використання стан, знімається з балансу та знищується в різний спосіб в залежності від його функціонального цільового призначення.

3. Для прийняття рішення про знищення непридатного озброєння наказом керівника територіального органу поліції призначається технічна комісія. Результат її роботи відображають в акті знищення озброєння.

4. Непридатну зброю направляють до спеціалізованого підприємства, яке проводить знищення, що відображається у бухгалтерському обліку відповідної установи забезпечення Національної поліції України шляхом вибуття зазначеної зброї з балансу, застосовуючи типові форми бухгалтерського обліку.

5. Усі придатні деталі з озброєння знімають, що відображають в акті технічного стану придатних деталей до зброї.

6. Непридатні металеві деталі зброї перетворюють на брухт шляхом механічної деформації або шляхом розрізування газозварювальним апаратом.

7. За результатами знищення непридатної зброї технічна комісія УЗНП складає акт знищення озброєння. Затверджений акт є підставою для списання непридатної зброї з позабалансового обліку УЗНП та для оприбуткування металобрухту і придатних деталей (матеріалів), одержаних у результаті

розукомплектування і знищення непридатної зброї.

8. Непридатні для використання боєприпаси, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту органи (підрозділи) поліції знищують самостійно в порядку, визначеному пунктами 13-23 розділу XIII «Знищення непридатного озброєння» Інструкції [2].

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами в редакції від 01.01.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19> (дата звернення: 29.01.2021).
2. Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України: Наказ МВС від 11.10.2018 № 828. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1249-18#Text> (дата звернення: 27.01.2021).

Вільчинська В. В.,
судовий експерт відділу економічних досліджень
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ІНВЕНТАРНОЇ ТАРИ, ЯКА ПІДЛЯГАЄ ПОВЕРНЕННЮ ВЛАСНИКУ

Економіка являє собою складну систему господарських відносин між її суб'єктами, яка постійно змінюється й розвивається. Будь-які зміни в системі економіки призводять до змін у формах здійснення господарських операцій та їх відображення у бухгалтерському обліку. Невід'ємною складовою економічної діяльності суб'єктів господарювання є виникнення нестач матеріальних цінностей внаслідок їх псування, розкрадання, розтрати.

Основним джерелом інформації щодо виявлених фактів псування й розкрадання майна суб'єктів господарювання є документально оформлені результати проведених інвентаризацій. Дотримання правил проведення інвентаризацій встановлено вимогами Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879, яке визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення їх результатів, застосовується юридичними особами незалежно від їх організаційно-правових форм і форми власності.

Результати інвентаризації часто виступають об'єктом судової економічної експертизи. Питання проведення судової економічної експертизи за матеріалами інвентаризації активів і зобов'язань висвітлені в наукових працях вітчизняних вчених, зокрема Н.Г. Карпенко, Т.М. Буряк, О.А. Горлачук та ін. Водночас під час проведення судової експертизи на практиці виникають питання, які потребують додаткових роз'яснень. Адже суб'єкти господарської діяльності не завжди дотримуються правильності оформлення первинних документів та відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, що суттєво ускладнює процес проведення дослідження та надання висновку експерта. Зокрема, одним з таких питань є проведення судової експертизи за матеріалами інвентаризації інвентарної тари, яка знаходиться у тимчасовому користуванні і підлягає поверненню власнику.

Інвентарна тара - це багатооборотна тара тривалого використання, яка використовується для зберігання товарно-матеріальних цінностей на складах або для забезпечення технологічних процесів виробництва, для зберігання рідких та сипучих

речовин (баки, діжки, чани, малі цистерни тощо), а також для забезпечення торговельного процесу в роздрібній торгівлі (контейнери, візки, корзини тощо). Класифікація інвентарної тари в бухгалтерському обліку наведена на рис. 1.

Особливістю даного питання є відсутність тари у власника на момент проведення інвентаризації. Враховуючи дані обставини, важливим документом при проведенні експертизи є окрема звіряльна відомість, яка складається на інвентарну тару, яка знаходиться у тимчасовому користуванні і підлягає поверненню власнику. Копія звіряльної відомості надсилається власнику інвентарної тари відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [1].

Методикою «Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз» [2] при дослідженні нестач, надлишків товарно-матеріальних цінностей передбачено, що всі операції з надходження, переміщення та відпуску інвентарної тари, повинні бути підтверджені первинними документами. Первинні документи повинні містити обов'язкові реквізити, відповідно до вимог п. 2 ст. 9 Закону України, «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]: назву документа, дату складання, назву підприємства від імен якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції.

Надходження інвентарної тари можна простежити на підставі транспортних та вантажних документів, приймальних ордерів, актів про приймання та журналів обліку вантажів. Аналітичний облік руху інвентарної тари здійснюється в інвентарних картках або оборотних відомостях по найменуваннях та видах.

При проведенні судової-економічної експертизи за матеріалами інвентаризації

інвентарної тари, яка знаходиться у тимчасовому зберіганні і підлягає поверненню власнику, експерт застосовує методи документальної перевірки і зіставлення.

За умови, що на експертизу надано акти попередньої та поточної інвентаризації з первинними документами, реєстри бухгалтерського обліку по рахунку, на якому ведеться облік наявності та руху інвентарної тари, що підлягає поверненню власнику, копії звіряльних відомостей контрагентів, експерт перевіряє відповідність форм та змісту документів вимогам законодавства. Наступним етапом перевірки є дослідження міжінвентаризаційного періоду, шляхом додавання результатів попередньої інвентаризації та надходжень активів за мінусом вибуття активів отримуємо результати поточної інвентаризації. Враховуючи отримані результати проводимо порівняння даних інвентаризації з реєстрами бухгалтерського обліку. На підставі проведеного дослідження та отриманих результатів експерт надає висновок про документальне підтвердження або не підтвердження результатів інвентаризації.

У випадку, коли на експертизу надано недостатньо матеріалів, експерт має право заявити клопотання про надання додаткових матеріалів згідно з ст. 69 Кримінального кодексу України [4].

У разі відсутності акту інвентаризації експерт надсилає повідомлення про неможливість проведення судової експертизи.

Якщо експерту надано акт інвентаризації, але не надано первинні документи або вони не відповідають за формою чи змістом вимогам законодавства, експерт проводить опис акту інвентаризації із зазначенням відсутності первинних документів або їх невідповідності вимогам законодавства. У висновку експерт зазначає про неможливість підтвердити документально результати акта інвентаризації внаслідок відсутності чи не відповідності вимогам законодавства первинних документів.

За умови відсутності реєстрів бухгалтерського обліку експерт надає висновок про неможливість підтвердити результати акта інвентаризації.

Слід зазначити, що інвентарна тара типу бочок, контейнерів, балонів маркується заводськими номерами і є доцільним таку тару обліковувати на рахунках в розрізі найменувань і заводських номерів. Відповідно під час відпуску тари в супровідних документах зазначати назву й заводський номер, що дає змогу більш точно відстежити рух та наявність кожної одиниці тари.

Виходячи з вище зазначеного доцільним є внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку та проведення інвентаризації інвентарної тари, яка знаходиться у тимчасовому користуванні та підлягає поверненню власнику або подібних необоротних активів.

Список використаних джерел:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 25.03.2021).
2. Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз: Методика. Дніпропетровськ: Дніпропетровський НДІСЕ Міністерства юстиції України, 2003 (реєстраційний код методики 11.0.08, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 03.03.2010).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 25.03.2021).
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/#Text> (дата звернення 25.03.2021).

Гаєвська А. Ю., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, факультету ФТМ,
Науковий керівник – **Мошковська О. А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПИСУ

Еволюція розвитку бухгалтерського обліку триває більше шести тисяч років і відбувається під впливом змін, пов'язаних, насамперед, зі змінами в економічному житті суспільства.

Поява обліку поєднана з господарською діяльністю людини. Впродовж перших тисячоліть розвивався уніграфічний облік (проста бухгалтерія), який відтворював факти господарського життя у тих одиницях вимірювання, в яких вони виникали. Проста бухгалтерія розвивалася в п'ять етапів:

- інвентарний облік;
- контокорентний облік;
- гроші, які виступали об'єктом обліку;
- гроші, як об'єкт обліку, злилися з урахуванням розрахунків;
- гроші та контокорентний облік поглинули облік інвентарю.

Проста бухгалтерія була системою суцільного і систематичного спостереження за ходом господарського процесу. Вона дозволила створити єдину систему обліку й узяти під контроль всі матеріальні та грошові кошти, а також розрахунки.

Але ця система мала ряд недоліків: в обліку було відсутнє дзеркальне відображення; використовувався принцип приблизності; не розкривався юридичний та економічний сенс усіх фактів, що наводяться в ньому; облік носив реєстраційний характер; не застосовувалися облікові засоби для визначення прибутку; були відсутні підсумки, що дозволяли контролювати правильність облікових записів.

За часів Середньовіччя, зростанню точності та юридичної обґрунтованості облікових записів сприяла концепція римського права і виникнення торгового (господарського) права. Згодом купцями почали створюватись посередницькі суди. Вони розробляли певні вимоги до записів: хронологічний порядок записів, відсутність пропусків у бухгалтерських книгах між записами – кожна операція підтверджується документально. Також, в той період, окрім простої бухгалтерії, сформувався ще й камеральний напрям обліку. Камеральна бухгалтерія базувалась на тому, що основними об'єктами обліку визнавалися:

- каса;
- очікувані надходження до каси;
- виплати з каси.

Реєстрації підлягали всі надходження і виплати грошових коштів, а доходи і витрати встановлювалися наперед.

Проста бухгалтерія припускала облік майна (в тому числі і касу). При цьому доходи і витрати були для обліковців розрахунковими. Всі майнові рахунки велися за принципом дебет – кредит, але в інформаційну облікову систему ще не включалися рахунки власних коштів [1].

Поступово життя людей змінювалось, розвивалось господарство та торгівля, що ставало поштовхом до вдосконалення обліку. Виникнення подвійного (дебетово-кредитового) запису, призвело до становлення нового етапу в обліку.

Вперше система подвійного запису була описана в трактаті італійського математика Луки Пачолі (1445-1517) «Про рахунки і записи» у 1494, який входив до книги «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції і відносинах». Вчений описував методи обліку, що застосовуються і сьогодні, і вважається, що вони визначили багато аспектів сучасного бухгалтерського обліку. Вперше опис подвійного запису було викладено чітко, детально та з великою кількістю прикладів [2].

Серед досліджень науковців у сфері історії становлення рахівництва й облікової системи, зокрема у віднайдених облікових працях з часів Середньовіччя в Італії, простежується те, що виникнення «подвійного запису» пов'язане з наступними факторами :

- використанням в обліку двох видів записів: хронологічного та систематичного;
- реєстрацією двох рівнів облікової інформації: аналітичної та синтетичної;
- участю у господарській операції двох осіб: однієї, яка віддає, іншої, яка отримує.

Оскільки теоретико-дослідницькі напрацювання стосовно природи подвійного запису постійно поглиблювались, з часом погляди науковців розходились щодо його змісту і функціонального призначення в системі бухгалтерського обліку. З урахуванням вищезазначеного сформувалось чотири теорії походження подвійного запису: юридична, обмінна, філософська та балансового походження.

У багатьох обґрунтуваннях домінує юридичний напрям розвитку теорії подвійного запису, який пройшов декілька етапів. Перший етап (Л.Пачолі, Б.Котрульї) — подвійний запис став засобом відображення взаємних прав та обов'язків, а подвійність правових відносин зумовлює і подвійність в облікових записах. Другий етап (Е. Дегранж) — усі господарські операції слід проводити від імені власника підприємства, а бухгалтерський облік має відповідати двом умовам: надавати аналітичну інформацію про кожного суб'єкта господарювання та найповніше відображати господарську діяльність. Третій етап (А. Шиб, К. Одерман) — облік змін активу, пасиву та капіталу потрібно здійснювати за допомогою чотирьох груп рахунків: капіталу, матеріальних об'єктів, боргових документів та особових рахунків. Відповідно, метод подвійного запису відображає рахунок, що отримує, на дебеті, а той, що передає, на кредиті [4].

Обмінна теорія подвійного запису (Ж. Курсель-Сенель) - в основу цих законів покладено обмін, який завжди передбачає дві операції: активну та пасивну, що зумовлюють алгебраїчну рівність обмінних оборотів [4].

Філософська теорія подвійного запису (Л. Гомберг, Я. Гальперін та О. Галаган) - подвійний запис зумовлений причинно-наслідковими факторами відображення та констатації господарської діяльності. Дії посадових осіб завжди приводять до виникнення господарських подій, а ці дві категорії пов'язані між собою й одна без одної не виникають. При цьому облік виступає засобом відображення господарських подій (операцій) у їх причинній залежності, де одна

подія є наслідком іншої, а інші – причиною першої. У зв'язку з вищезазначеним, в процесі реєстрації змісту господарської операції за принципом «причина – наслідок» на кожному рахунку відображається рух певних об'єктів обліку, їх надходження і вибуття [4].

Теорія балансового походження подвійного запису фактів господарської діяльності (І. Шер, Ф. Гюглі) - зміст методу подвійного запису на рахунках мотивувався тим, що кожна господарська операція пов'язана з балансом, змінює його і відображається на дебеті одного та кредиті іншого рахунку у рівновеликих сумах [4].

Враховуючи всі теорії обґрунтування подвійного запису, трактування його змісту й методично-функціональної ролі в обліковій методології було пов'язано з наступними аргументами облікових теорій:

- використання операції двох видів рахунків: активних та пасивних;
- застосування двох груп факторів: причинних та наслідкових;
- використання двох груп рахунків, які кореспондують між собою: майнових та чистого капіталу;
- ведення двох паралельних облікових циклів, розкритих рівнянням $A - \Pi = K$, де ліва частина показує стан майна за мінусом кредиторської заборгованості, права – наявність власних коштів [4].

Досліджуючи систему подвійного запису, значне коло науковців прагнули вдосконалити процес обліку, ліквідувавши недоліки, які притаманні подвійному запису. Внаслідок цього, пропонували потрійний та четвертний спосіб запису господарських операцій.

Російський вчений Ф.В. Єзерський [3] вважав доцільним використовувати потрійний спосіб запису господарських операцій: виключення правила писати у витрати тоді, коли їх не існує; виключити вигадані рахунки; замінити дві сторони рахунку (дебет і кредит) трьома – реальні надходження, реальні витрати та результат (збільшення та зменшення).

Італійський науковець Н. д'Анастасіо [3] пропонував використовувати четвертний спосіб запису господарських операцій: проводити всі операції через рахунок капіталу двома статтями, які одночасно і дебетували, і кредитували рахунок капіталу. Таке записування господарських операцій посилювало контрольну функцію обліку через те, що контрольні підсумки за рахунками капіталу підтверджували правильність рознесення сум операцій бухгалтерського обліку.

Потрійний та четвертний спосіб запису господарських операцій не знайшли практичного застосування в обліку, що було зумовлено складністю запису цих способів. Вони були не меншими, а навіть більшими, ніж при подвійному.

Отже, система подвійного запису витримала іспит часом. Ось уже понад 500 років використовується всюди, де є необхідним систематичний облік господарської діяльності. Адже використання методу подвійного запису забезпечує оперативність облікової інформації (швидкість, своєчасність), її аналітичність (детальне відображення в натуральних і грошових показниках) та достовірність (доказ того, що даний факт чи названий результат є істинним).

Економічна сутність господарської операції сьогодні полягає в тому, що вона викликає подвійні й рівновеликі зміни засобів та джерел їх формування. Двоїстий

характер даної операції зумовлює необхідність відображення її на рахунках методом подвійного запису. Подвійний запис — це метод, що впливає з економічної суті відображення операцій, кожна з яких обумовлює зміни у двох видах господарських засобів, грошових коштів, або у двох видах джерел, або в одному виді засобів чи коштів, і в тій же сумі змінюється відповідний вид джерел.

Взаємозв'язок між рахунками, що виникає шляхом подвійного запису, має назву кореспонденція рахунків, а такі рахунки - кореспондуючими. Правильна кореспонденція рахунків має суттєве значення для організації бухгалтерського обліку, його достовірності й законності, оскільки на перший план виступають сутність господарської операції і її правдиве відображення на рахунках [3].

Список використаних джерел:

1. Шайкан А.В. Виникнення подвійного запису – міфи і реальність. *Незалежний аудитор*. 2012. №2. С.43-49.
2. Бондарєва Т.Г., Немкович О.Б. Зародження сучасної бухгалтерії : Лука Пачолі та подвійний запис. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 5-2 (54). С. 103-106.
3. Пилявець О.В. Подвійний запис як методологічний прийом в забезпеченні якості бухгалтерської інформації. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2011. №2 (53).Т 3. С.84-88.
4. Лемішовська О. С. Історичний огляд теорій подвійного запису. URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/25264/1/28-201-207.pdf>.

Гаркуша С.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Немає нічого більш небезпечного для бізнесу, як прийняття важливих рішень наосліп. Якщо власник або керівник бізнесу, то безумовно є потреба адекватної інформації для прийняття як стратегічних, так і тактичних управлінських рішень.

Управлінський облік дає змогу побачити, які джерела доходу перспективні, які напрямки розвитку можуть принести прибуток, а що приносить тільки збитки. Без нього неможливо управляти малим підприємством на довгих дистанціях, розуміти, до чого прагнути і досягати бажаного.

Управлінський облік малих підприємств характеризується відсутністю зовнішнього фінансування, стратегії розроблення, впровадження управлінського обліку в діяльність підприємств. Основними відповідальними особами за ведення управлінського обліку є керівник підприємства або головний бухгалтер. Відсутній інноваційно-інформаційний складник управлінського обліку. Планування діяльності здійснюється на основі історичних даних шляхом установавання цільових показників обсягів продажів (реалізації) продукції, виробництва, витрат та собівартості продукції [1].

Керівники українських компаній, знайомі, як правило, із загальними теоретичними основами управлінського обліку, не уявляють собі, як їх застосовувати на практиці. Чітко усвідомлюється роль управлінського обліку в забезпеченні правильного використання ресурсів підприємства і визначенні обсягів відповідальності кожного менеджера. Але визначення очікуваного доходу

від певного економічного заходу, складання прогнозу рентабельності випуску нових видів продукції, прогнозування фінансового становища фірми в перспективі та фінансова оцінка варіантів розвитку підприємства, як основні завдання управлінського обліку не знаходять широкого застосування. Тому не може бути загального алгоритму впровадження управлінського обліку в практику діяльності підприємств. Про це свідчить теорія – різні автори включають у склад завдань управлінського обліку різні елементи [2, с. 8].

Бухгалтерський облік в Україні ведеться для зовнішніх користувачів – податкових і інших органів з метою надання звітності. Недолік бухгалтерського обліку в тому, що він не орієнтований на керівника.

Використовуючи тільки методи бухобліку, керівник просто не в змозі «побачити одним поглядом» повну картину бізнес-діяльності підприємства, а значить, не зможе правильно оцінити, які перспективи його розвитку, і швидко відреагувати на події робочого процесу. Бухгалтерські звіти дозволяють тільки констатувати те, що сталося, але ж, як відомо, повернути час назад, щоб уникнути помилок (а в бізнесі це завжди – втрачений прибуток), ще нікому не вдавалося.

Ефективно управляти підприємством за допомогою даних виключно бухгалтерського обліку вельми непросто, оскільки норми його ведення вимагають документального підтвердження інформації. Однак, якщо який-небудь документ відсутній або він неправильно оформлений, то й бухгалтерського запису про нього просто не буде. У підсумку керівник або отримає спотворену інформацію, або не отримає її зовсім.

Подібні випадковості не тільки роблять проблематичним здійснення безперервного контролю витрат і доходів, а й здатні викликати збої при реалізації продукції – дефіцит або, навпаки, затоварення.

Впровадження управлінського обліку на підприємстві – одне з найбільш ефективних рішень, яке позбавляє багатьох проблем. Тому його давно з успіхом стали застосовувати країни Євросоюзу, а тепер активно використовують і в Україні.

Малому бізнесу також доцільно запровадити управлінський облік, оскільки:

1. На малий бізнес дуже впливають зовнішні зміни. Швидкість прийняття рішень прямо впливає на кількість грошових коштів, які надходять на підприємство. Чим пізніше буде реакція – тим більше втрата. Тому оперативність, яку дає управлінський облік, – важливий фактор успіху.

2. Управлінський облік потрібно налаштувати під себе, щоб він був максимально зрозумілий. Керівник не завжди добре розуміється на бухгалтерській, податковій та фінансовій звітності, але показники управлінських звітів та їх вплив на бізнес будуть йому зрозумілі.

3. З налагодженим обліком можна аналізувати наслідки рішень. Прикладом цього може бути новий маркетинговий проєкт, який на перший погляд виглядає вигідно, але лише управлінський звіт покаже, скільки грошей в яку категорію вкладено та яку віддачу це має. Проаналізувавши інформацію, можна зрозуміти, чи має смисл вкладати в цю активність в подальшому.

4. Облік допомагає управляти грошовими потоками. Потрібно ретельно планувати бюджет, контролювати черговість платежів та складати касовий план.

5. Облік дає розуміння, коли можна вилучити гроші із бізнесу. Потрібно

прогнозувати рух грошових коштів та залишки на рахунках, щоб не отримати неочікуваний спад прибутку.

Особливістю управлінського обліку є те, що:

- на нього не поширюється дія НП(С)БО, МСФЗ чи будь-яких інших стандартів, інструкцій тощо;

- це внутрішній облік підприємства і там рахують усе так, як це зручно й потрібно саме для даного підприємства;

- внутрішню інформацію, яка потрібна, визначає сам бухгалтер на основі управлінських потреб керівництва;

- інформація може бути й не зовсім бухгалтерською, мати певні зовнішні дані, наприклад дані про конкурентів для порівняння. Це не суперечить ідеї управлінського обліку, хоча перш за все управлінський облік – це внутрішні дані;

- частота подачі звітів, як правило, більша аніж для фінансового обліку. Звіти можуть подаватися не тільки щомісяця, але й щотижня і навіть щодня. Вчорашня інформація сьогодні уже може бути й не актуальна;

- для того, щоб інформація була коректною, первинні документи мають оброблятися вчасно. Інакше втрачається сенс в оперативності управлінського обліку.

Перехід до міжнародних стандартів обліку, впровадження управлінського обліку на вітчизняних підприємствах зумовили зниження попиту підприємств-споживачів на автоматизовані облікові системи, які дозволяють вирішувати завдання тільки операційного рівня. Як правило, поширені на ринку інформаційних технологій програмні продукти, крім місії обліку вже орієнтовані на проведення аналізу, графічне зображення, надання інформації на запит, формування ключових показників-індикаторів. Проте не всі програмні продукти забезпечують інформаційну підтримку управління в умовах наявності альтернатив.

Автоматизація будь-яких процесів дозволяє заощадити кошти, зменшити трудомісткість. Систему управлінського обліку можна автоматизувати, але цей процес відрізняється високою вартістю і трудомісткістю. Керівникам доведеться відправити частину персоналу на навчання. Це призведе до тимчасового зниження прибутку, адже навчаються люди тимчасово не зможуть працювати, і при цьому будуть отримувати зарплату.

Автоматизована система управлінського обліку має кілька важливих переваг: швидке виявлення будь-яких проблем і невідповідностей; прискорення пошуку потрібної інформації; збільшення достовірності даних; спрощення підготовки інформації і складання звітів.

Отже, управлінський облік на малому підприємстві необхідний для нормального функціонування і розвитку підприємства. Він забезпечує користувачів інформацією, необхідною для прийняття рішень, контролює поточний стан підприємства і вимір результатів діяльності. Управлінський облік дозволяє правильно врахувати всі внутрішні і зовнішні чинники в постановці конкретних цілей розвитку підприємства і шляхів їх досягнення, враховує витрати і доходи та відхилення по ним від встановлених норм, стандартів і кошторисів по організації в цілому, структурним підрозділам, центрам відповідальності, групах виробів, технологічних рішень.

Список використаних джерел:

1. Кузик В.І. Особливості управлінського обліку на підприємствах пивоварної промисловості. *Бізнес-навігатор*, 2018. №5 (48). С. 154-159. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/48_2018/35.pdf.
2. Чумаченко Н.Г. Развитие управленческого учета в Украине. *Світ бухгалтерського обліку*. 1998. №10. С. 2–9.

Гембарська Н.Є., к.е.н.,

старший викладач кафедри фінансів, обліку і аналізу,

Данилків Х.П., к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

РИТЕЙЛ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасний ринок комерції характеризується різноманітністю форм взаємодії між продавцем і покупцем. Власники, керівники розпрацьовують схеми забезпечення покупців необхідним асортиментом і надання послуг, зручних для покупців. Все це працює з метою зацікавлення споживачів і збільшення обсягів реалізації, при одночасній оптимізації витрат з товаропросування. У роздрібній торгівлі це називається ритейл. Термін останнім часом став популярним серед тих, хто займається торговельною діяльністю, але пересічній людині він незнайомий і незрозумілий. Слід зазначити, що представники даного бізнесу є компанії, які відповідають параметрам: великі обсяги продажів, трафік відвідувачів, програми лояльності, автоматизація процесів, технологічні новинки, маркетинг стратегія. Позитивний результат ритейлерської діяльності залежить від технологій, які використовуються для збільшення продажів. Застосування різних маркетингових заходів торговельних підприємств вимагає застосування правильної методики їх обліку та оподаткування.

Розглянемо аспекти обліку та оподаткування що стосуються:

- безкоштовної рекламної роздачі товарів;
- запровадження бонусних програм.

Безкоштовна роздача товарів в рекламних цілях є заходом рекламного характеру, який регулюється законом України «Про рекламу» [1], і, з метою обліку та оподаткування, потребує належного документування. До таких документів відносимо:

- наказ керівника про проведення рекламного заходу;
- план (програма) підготовки та проведення рекламного заходу;
- кошторис витрат на проведення рекламного заходу;
- накладні на відпуск товарно-матеріальних цінностей зі складу;
- звіт про проведення рекламних заходів;
- акт на списання безоплатно розповсюджених товарів;
- акти надання рекламних послуг залученими сторонніми організаціями (якщо таке мало місце бути).

У бухгалтерському обліку витрати на рекламу відносяться до збутових витрат [2]. Отже, безкоштовна рекламна роздача як витрати на рекламний захід має відображатися по дебету рахунку 93 «Витрати на збут» і кредиту 209 «Інші матеріали», 26 «Готова продукція», 23 «Виробництво», 282 «Товари в торгівлі»

тощо. Дохід не визнається, бо активи не збільшуються (вони вибувають), зобов'язання не зменшуються (вони взагалі не виникають) [3].

Щодо оподаткування, то тут питання значно складніше. Слід врахувати кому безоплатно надаються товари. А саме, якщо підприємство дарує товари, роботи, послуги неплатнику податку на прибуток (окрім фізичних осіб, платників ПДФО), то бухгалтерський фінансовий результат потрібно збільшити на вартість подарованого, а якщо дарує платнику податку на прибуток (не за ставкою 0%) - «подарункова» різниця, зазначена в пп. 140.5.10 ПКУ, у якому йдеться про «суму перерахованої безповоротної фінансової допомоги (безоплатно наданих товарів, робіт, послуг)» [4] не діє. У випадку подарунків фізичним особам, які не є фізичними особами підприємцями на єдиному податку, бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування на вартість таких подарунків не збільшують. Проте, якщо вартість подарунка фізичній особі перевищує 25% мінімальної заробітної плати, установленої на 1 січня звітного року, то сума перевищення визнається як додаткове благо і обкладається ПДФО за ставкою 18% та військовим збором – 1,5%. Якщо дохід отримано у негрошовій формі, до бази оподаткування застосовують натуральний коефіцієнт у розмірі 1,219512 [4]. За умови оформлення документів, які підтверджують, що рекламна роздача товарів була складовою господарської діяльності підприємства компенсуючі податкові зобов'язання не виникають.

Одним із маркетингових заходів торговельних підприємств є запровадження бонусних програм. Установленого нормативними документами порядку документального оформлення бонусної програми немає. Тому кожне підприємство розробляє його самостійно, враховуючи наступні кроки:

- 1) формування наказу (положення) про запровадження бонусної програми;
- 2) виготовлення бонусних карток;
- 3) розробка анкети покупця чи іншого аналогічного документу, який буде підставою для видачі бонусної картки конкретному покупцеві;
- 4) продаж товару покупцям із нарахуванням і врахуванням бонусів.

Виготовлення та оприбуткування бонусних карток за первісною вартістю відображають за дебетом рахунку 209 «Інші матеріали», а їх списання по акту - за дебетом рахунку 93 «Витрати на збут» та кредитом рахунку 209 «Інші матеріали». За умови використання карток в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності торговця, за придбаними картками визнається податковий кредит.

Бонус - це зобов'язання торговельного підприємства надати покупцеві знижку за умови, якщо покупець скористається своїм правом її отримати. Але покупець може й не реалізувати свого права щодо використання бонусу, саме тому такі зобов'язання підприємства мають ймовірнісний характер – є непередбаченими. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках за обліковою оцінкою [5]. У Плані рахунків для обліку таких зобов'язань відведено позабалансовий субрахунок 042 «Непередбачені зобов'язання».

Продаж товару, за яким відображається нарахування бонусу, відображається за кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації» у повній сумі без вирахування нарахованого бонусу. Під час продажу товару, в оплату якого списується бонус, за кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації» відображається вартість товару за

вирахуванням бонусу (знижки). Собівартість товару як у першому, так і другому випадках у повній сумі відображається за дебетом рахунка 90 «Собівартість реалізації». Якщо покупець не скористався бонусом, і після певного строку такий бонус «згорів», його суму списують із позабалансового рахунку 042 «Непередбачені зобов'язання». При нарахуванні бонусів, списанні невикористаних бонусів по закінченню строку дії бонусної програми чи строку використання бонусів податкові зобов'язання з ПДВ не виникають.

Отже, в сучасних умовах глобалізації, жорсткої конкуренції, стрімкого технологічного прогресу, діджиталізації висуваються високі вимоги до облікових працівників, які повинні чітко володіти практично-професійними навичками, творчо підходити до вирішення завдань, вміти вирішувати проблемні ситуації та швидко підлаштовуватися до змін у законодавчій та інших сферах.

Список використаних джерел:

1. Про рекламу. Закон України № 270/96-ВР від 03 липня 1996 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 11.03.2021).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства Фінансів України № 318 від 31 груд. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>. (дата звернення 11.03.2021).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства Фінансів України № 290 від 29 лист. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>. (дата звернення 11.03.2021).
4. Податковий кодекс України №2755-VI від 2 груд. 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення 11.03.2021).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства Фінансів України № 20 від 31 січня 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>. (дата звернення 11.03.2021).

Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О.,

к.е.н., доценти, доценти кафедри

бухгалтерського обліку та економічного контролю,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОРЕНДА В ОБЛІКУ ОРЕНДАРЯ ВІДПОВІДНО ДО МСФЗ 16

Облік орендних операцій за міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ) регулюється МСФЗ 16 «Оренда», який набрав чинності 01 січня 2019 р.

До дії даного стандарту об'єкти, які орендувалися за договором оперативної оренди, орендар не відображав у себе на балансі. Вони відображались на позабалансовому рахунку. Починаючи з 01 січня 2019 р. об'єкти, орендовані на умовах оперативної оренди, орендар повинен відображати на балансі у вигляді «активу у формі права користування».

Порядок обліку оренди в орендаря:

1. Орендар повинен визначити, чи є договір орендою або чи містить договір оренди. Договір є орендою або містить оренду, якщо договір передає право контролювати користування ідентифікованим активом протягом певного періоду часу в обмін на компенсацію (параграф 9 МСФЗ 16) [1].

Повинні виконуватися три ключові умови:

1) орендований об'єкт має бути ідентифікованим активом – тобто з договору повинно бути зрозуміло, який саме об'єкт орендується (конкретний автомобіль, приміщення). При цьому орендодавець не повинен мати суттєвого права заміни об'єкта протягом строку оренди. Актив ідентифікується, він вказаний у договорі (параграф Б13 МСФЗ 16) [1];

2) в орендаря має бути право контролю використання об'єкта протягом усього строку оренди – тобто орендар повинен мати право отримувати всі економічні вигоди від використання активу протягом усього строку використання;

3) об'єкт орендується за компенсацію.

2. Орендар може застосовувати спрощення практичного характеру і не керуватися МСФЗ 16 (тобто не визнавати в себе на балансі актив у формі права користування) щодо:

а) короткострокової оренди (оренда строком до 12 місяців) незалежно від вартості орендованого об'єкта. Якщо договором передбачено можливість, наприклад, його пролонгації й існує впевненість у тому, що орендар скористається правом пролонгації, то строк оренди потрібно розраховувати з урахуванням строку пролонгації;

б) оренди, за якою базовий актив (актив, який є об'єктом оренди) є малоцінним. Стандарт вказує на те, що орендар оцінює вартість орендованого активу на підставі вартості активу, коли він є новим, незалежно від віку орендованого активу. Наприклад, оренда автомобілів не відповідає критеріям оренди малоцінних активів, оскільки новий автомобіль зазвичай не є малоцінним (параграф Б6 МСФЗ 16) [1].

Якщо підприємство користується спрощеннями практичного характеру, що закріплює в наказі про облікову політику, то об'єкт у формі права користування не визнається на балансі, а орендні платежі обліковуються як витрати періоду.

Якщо орендар здає актив у суборенду, то оренда не відповідає критеріям оренди малоцінного активу.

3. Орендареві необхідно правильно визначити строк оренди. Від строку оренди залежить розрахунок зобов'язання за орендою і сума, за якою визнають актив у формі права користування.

При визначенні строку оренди необхідно враховувати такі складові (параграфи 19-21 і Б34-Б41):

1) невідмовний період оренди (період, протягом якого дострокове припинення договору неможливе). У стандарті зазначено:

- «визначаючи строк оренди та оцінюючи тривалість невідмовного періоду оренди, суб'єкт господарювання застосовує визначення договору та встановлює період, протягом якого договір є забезпеченим правовою санкцією. Оренда більше не є забезпеченою правовою санкцією, коли орендар і орендодавець (кожний) мають право припинити дію оренди без дозволу іншої сторони, заплативши не більше ніж незначний штраф» [1].

Приклад. Укладено договір оперативної оренди на 5 років (що відповідає ознакам оренди). При цьому договором передбачено право орендаря розірвати договір у будь-який момент часу без виплати штрафних санкцій (чи з виплатою незначного штрафу), попередивши орендодавця не пізніше ніж за 3 місяці. У цьому випадку невідмовний період оренди становить 3 місяці.

При визначенні строку оренди необхідно враховувати ще дві наступні складові;

2) періоди, щодо яких передбачений опціон (тобто право) на продовження оренди, якщо існує впевненість у тому, що орендар скористається цим правом. Припустимо, договір оренди передбачає можливість його продовження на той же період, на який він був укладений. У цьому випадку орендареві потрібно оцінити, наскільки ймовірно він скористається правом на таке продовження.

Наприклад: якщо орендар поніс істотні витрати на вдосконалення об'єкта оренди, то, імовірно, він скористається своїм правом на пролонгацію договору оренди;

3) періоди, щодо яких передбачений опціон (право) на припинення оренди, якщо існує впевненість у тому, що орендар не скористається цим правом. Повертаємося до прикладу з пункту 1). Невідмовний строк оренди становить 3 місяці. А строк договору оренди – 5 років. Тому орендар повинен оцінити: буде він користуватися правом на розірвання договору до його закінчення чи все-таки, імовірно, він орендуватиме об'єкт протягом усього строку, передбаченого договором (5 років), можливо, також скористається правом пролонгації договору.

Точну оцінку (подовжуватиметься договір чи ні) не завжди можна здійснити. Якщо, наприклад, спочатку не мали наміру подовжувати оренду, але потім вирішили продовжити – то це буде модифікацією договору оренди.

4. Облік орендованого об'єкта. Якщо визначили, що договір є орендою і договір не підпадає під ті випадки, коли підприємство може скористатися спрощеннями практичного характеру, то на дату початку оренди (підписання акта приймання-передачі об'єкта в оренду) орендар визнає:

1) за дебетом – актив у формі права користування, його обліковують на рахунках того ж класу, на якому ведуть облік аналогічних об'єктів. Наприклад, якщо орендується автомобіль, можна використовувати рахунок 105.1 «Актив у формі права користування за орендованими транспортними засобами»;

2) за кредитом – орендні зобов'язання: Кт рахунка 531.1; з переведенням до складу короткострокової заборгованості – суми зобов'язання за орендою, які підлягають погашенню протягом наступних 12 місяців, – рахунок 611.1.

До орендного зобов'язання не включаються орендні платежі, сплачені авансом до визнання активу права користування, оскільки вони сплачені, тому не є зобов'язанням.

Первісна оцінка орендного зобов'язання включає:

- фіксовані орендні платежі за винятком стимулюючих платежів за орендою, що виплачуються орендодавцеві;

- змінні орендні платежі, які залежать від ставки або індексу;

- суми, які, як очікується, будуть сплачені орендарем за гарантіями ліквідаційної вартості;

- ціну виконання можливого придбання об'єкта, якщо орендар упевнений у тому, що він скористається такою можливістю;

- платежі в рахунок штрафів за припинення договору оренди, якщо строк оренди відображає реалізацію орендарем можливості припинення оренди.

Отже, облік оренди за МСФЗ 16 включає:

1. Визначення строку оренди.

2. Встановлення теперішньої дисконтованої вартості орендних платежів.

Ставка дисконтування, як правило, визначається договором. Якщо умовами договору не передбачено ставку дисконтування, використовується ставка додаткових запозичень орендаря, тобто ставка, яку б на початок строку оренди сплачував орендар за позикові кошти, необхідні для придбання відповідного активу, на подібний строк і з подібною гарантією.

Вважаємо, що орендні платежі слід дисконтувати без урахування ПДВ. Якщо ж дисконтуються орендні платежі з урахуванням ПДВ, у бухгалтерському обліку з'являється відстрочений актив з ПДВ (рахунок 184).

3. Подальший облік та визнання:

- активу у формі права користування – орендар оцінює за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від знецінення;

- орендного зобов'язання – обліковують за амортизованою вартістю.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда» / *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-1-compressed-1.pdf (дата звернення: 19.03.2021).

Григор'єва О.О., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Корчагіна В.Г.**, к.е.н.,
доцент кафедри управління та адміністрування,
**Новокаховський гуманітарний інститут ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»**, м. Нова Каховка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Система бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі є важливим елементом інфраструктури ринкової економіки. Оскільки вона формує та наповнює інформаційну базу, що використовується не тільки для прийняття господарських рішень у різних секторах економіки, а й стає підґрунтям рішень, які мають політичне значення на державному рівні.

Процеси організації бухгалтерського обліку відбуваються на основі відповідних теоретичних засад, основними з яких вважаються принципи організації бухгалтерського обліку, план організації обліку, співвідношення між централізацією та децентралізацією управління, вимоги суб'єктів управління і зовнішніх користувачів щодо розрізів надання інформації, нормативні вимоги, облікова політика суб'єкта господарювання, план рахунків бухгалтерського обліку.

Основними нормативно-правовими документами, відповідно до яких організовується облік у бюджетних установах України, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та порядок його застосування, бюджетна класифікація видатків, Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів і державними цільовими фондами, Порядок складання типових форм меморіальних ордерів та інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та інші [1].

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ як суб'єктів господарювання має свою специфіку функціонування. Так, бюджетні установи діють на правах державної чи комунальної форми власності; у процесі надання нематеріальних послуг здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб'єктів підприємницької діяльності.

Під видатками розуміють державні платежі, що:

- не підлягають поверненню;
- належать до неприбуткових організацій;
- не наділяються оборотними коштами;
- фінансуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів;
- основним фінансовим документом являється кошторис доходів і видатків.

Бюджетні установи свою господарсько-фінансову діяльність ведуть безперервно, відображаючи її в системі бухгалтерського обліку, що є ознакою принципу безперервності. Згідно з цим принципом ресурси бюджетної установи відображаються в обліку за ціною їх придбання або виробництва. Доходи бюджетної установи, отримані як бюджетне асигнування та надходження коштів спеціального фонду, а також витрати відображаються в обліку та звітності безперервним зростаючим підсумком із початку року, що дає змогу визначити на будь-яку звітну дату стан виконання кошторису як за загальним, так і за спеціальним фондами, а наприкінці року результат його виконання загалом.

Система бюджетного обліку має специфічні особливості, обумовлені бюджетним законодавством і необхідністю забезпечення порівнянності показників бюджетів усіх рівнів бюджетної системи.

Серед особливостей системи бюджетного обліку наступні:

- централізовану розробку політики бюджетного обліку;
- організацію обліку в розрізі статей бюджетної класифікації;
- жорсткий контроль цільового витрачання бюджетних коштів;
- виокремлення в обліку касових і фактичних витрат;
- казначейську систему виконання бюджетів.

До загальних вимог організації бухгалтерської служби в установах державного сектору економіки повинні належати: узгодженість та оперативний зв'язок між окремими виконавцями (головними спеціалістами – бухгалтерами) та головним бухгалтером вищестоящего органу; оптимальна внутрішня робота головного спеціаліста – бухгалтера в часі та просторі; обслуговування установи загалом та надання оперативної інформації керівнику установи.

Особливості організаційно-правової форми та діяльності бюджетних установ накладають відбиток на організацію та ведення обліку, що, однак не звільняє ці суб'єкти господарювання від загальних вимог щодо облікового процесу, зокрема використання облікової політики. Сучасний стан вітчизняної економіки потребує застосування інструменту облікової політики як засобу підвищення ефективності організації бюджетного обліку.

Облікова політика суб'єктів державного сектору повинна забезпечувати:

- повне віддзеркалення бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності, виходячи не лише з правових норм, а й з економічного змісту;
- безперервне застосування прийнятої методології щодо відображення господарських операцій та оцінки активів протягом звітного періоду;

- повне відтворення доходів та видатків протягом звітного періоду;
- співставність даних аналітичного та синтетичного обліку, фінансової звітності; ведення бухгалтерського обліку відповідно до умов діяльності та особливостей суб'єкта господарювання.

При цьому необхідність розробки ефективної облікової політики диктується завданнями, що ставляться як перед системою управління в цілому, так і перед організацією бухгалтерського обліку як інформаційної системи господарського суб'єкта. Надання своєчасної повної релевантної облікової інформації користувачам для прийняття ефективних управлінських рішень можливо лише за наявності жорсткого виконання чітко ідентифікованих спеціальних облікових процедур, що базуються на розроблених загальних принципах. У цьому сенсі формування облікової політики конкретної бюджетної установи здатне вирішити ще й задачу ефективного використання бюджетних коштів за рахунок зменшення витрат на збір, обробку, надання інформації та зменшення викривлення останньої. До того ж облікова політика є способом нормативного регулювання фінансово-економічних та господарських відносин суб'єктів господарювання з боку як держави чи державних органів, так і недержавних інституцій [2, с. 43].

Управлінський облік у бюджетних установах практично відсутній. Важливим методичним підходом у реформуванні бухгалтерського обліку бюджетної сфери є використання управлінського обліку, що забезпечить посилення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів. Важливість організації управлінського обліку в бюджетній сфері полягають в тому, що виникає потреба в отриманні інформації не тільки в розрізі кодів бюджетної класифікації, а й за структурними підрозділами та управлінський облік орієнтується на докладний облік витрат (видатків) і калькулювання собівартості нематеріальних послуг. Реформування бюджетного обліку не можливе без розвитку управлінського обліку у бюджетної сфери [3, с. 7].

Сучасні вимоги щодо забезпечення потреб управління необхідною інформацією висувають завдання перед інформаційною системою. У зв'язку з цим постановка задачі з розробки відповідного програмного забезпечення для обліку та контролю, що зможе охоплювати такі етапи робіт, серед яких формулювання основних принципів обліку для конкретної бюджетної установи з урахуванням вимог діючого законодавства та внутрішніх потреб; формування мети розв'язання задач; формування критеріїв, які має задовольняти автоматизована система.

Для сприяння прозорості управління державними фінансами та вдосконалення системи бюджетного планування необхідно акцентувати увагу формуванні ефективної облікової системи бюджетної установи та здійснення контролю щодо її функціонування.

Список використаних джерел:

1. Сушко Н. Організація бухобліку в бюджетних установах. *Бюджет* : веб-сайт. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-byudzhet-buxgalterskij-uchet-otchetnost-i-kaznachejskoe-obsluzhivanie-52-organizaciya-buxucheta-v-byudzhetnix-uchrezhdeniyax>.
2. Гевлич Л.Л. Застосування облікової політики як засобу підвищення ефективності бюджетного обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2012. Вип.1 (18). С. 42-49.
3. Черкашина Т.В. Проблеми обліку в бюджетній сфері та шляхи їх вирішення за допомогою інформаційних технологій. *Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Науки: економіка, політологія, історія*. 2012. №17(169). С. 3-14.

Гриненко Т.Ю., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування.
Науковий керівник – **Косата І.А.**, к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків

ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ МІЖ МСБО 2 ТА П(С)БО 9 В ОЦІНЦІ ЗАПАСІВ

Незважаючи на те що національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), вони не тотожні.

Актуальність дослідження протиріч та відмінностей між МСБО 2 та П(С)БО 9 в оцінці запасів полягає у тому, що запаси є одним з основних складників балансу і значно впливають на фінансовий результат діяльності підприємства, тому правильність ведення їх обліку та врахування міжнародного досвіду є необхідним.

Виникає необхідність здійснити порівняльний аналіз П(с)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» задля досягнення гармонізації між даними стандартами. Такий аналіз наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика виробничих запасів

П(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
1. Визначення запасів	
«Запаси» – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [2].	Запаси – це активи, як передбачені для подальшого продажу в ході звичайної діяльності; що знаходяться у процесі виробництва для такого продажу або ті, що знаходяться у вигляді сировини та матеріалів, які будуть використовуватися у процесі виробництва або надання послуг, за винятком незавершеного виробництва, що виникає за угодами на будівництво, включаючи безпосередньо пов'язані з ними угоди на надання послуг, фінансових інструментів та біологічних активів, що належать до сільськогосподарської діяльності, та сільськогосподарська продукція в момент її збирання» [1].
2. Склад активів, що визначаються запасами	
У складі запасів виділяють: сировину, матеріали і допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, які призначені для виготовлення	До складу запасів входять: сировина і матеріали, що утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу, перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних
продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб. До цієї групи включають також незавершене виробництво, готову продукцію, що виготовлена на підприємстві і призначена для продажу, цінності, придбані для подальшого продажу і користування, МШП	матеріалів для споживання у виробничому процесі або під час надання послуг. МСБО 2 порівняно з П(С)БО 9 не виділяють окрему групу запасів малоцінні та швидкозношувані предмети. Для МСБО 2 важливим у цьому питанні є професійна думка бухгалтера.

П(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
та засоби, молодняк тварин і тварини, вирощуванні на відгодівлі, якщо вони оцінюються за цим стандартом.	
3. Оцінка запасів під час надходження	
<p>Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У разі придбання у постачальника: суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю), за винятком непрямих податків; суми ввізного мита; суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати. 2. У разі виготовлення власними силами: витрати, що утворюють виробничу собівартість, визначену за П(С)БО 16 «Витрати». 3. У разі внесення до статутного капіталу: справедлива вартість, погоджена із засновниками підприємства, з урахуванням витрат, що включаються до первинної вартості запасів, придбаних у постачальника. 4. У разі безоплатного отримання: справедлива вартість. 5. У разі отримання в результаті обміну на подібні активи: балансова вартість переданих запасів. 6. У разі отримання в результаті обміну на неподібні активи: справедлива вартість отриманих запасів. 	<p>Поняття «первісна вартість» у МСБО 2 відсутнє, а первісна вартість придбання запасів, згідно з П(С) БО 9, залежить від джерела придбання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати на придбання: ціна придбання; мита та інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт із навантаження та розвантаження та інші витрати. 2. Витрати на переробку: витрати, придбання; мита та інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт із навантаження та розвантаження та інші витрати. 3. Витрати на переробку: витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва. 4. Інші витрати, якщо вони мали місце в процесі доставки до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану.
4. Склад витрат, які не включаються до собівартості запасів	
<p>До собівартості не включаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - понаднормові витрати і нестача запасів; - відсотки за користування позиками; - витрати на збут; - загальногосподарські та інші витрати. 	<p>До собівартості не включаються: понаднормативні суми відходів матеріалів, оплата праці або інші виробничі витрати; витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для наступного етапу виробництва; адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місця розташування та приведення у теперішній стан; витрати на продаж.</p>
5. Оцінка запасів під час вибуття	
<p>Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, нормативні затрати; ціни продажів.</p>	<p>Метод конкретної ідентифікації, середньозважена собівартість, собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО), метод роздрібних цін, нормативні витрати,</p>

П(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
	допускається метод ЛІФО (собівартість останнього за часом надходження запасів).
6. Розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності	
Балансова вартість запасів, переданих на переробку, на комісію, в заставу; сума збільшення чистої вартості реалізації, за якою проведена.	Сума будь-якого сторнування, будь-якого часткового списання, яка визначається як дохід певного періоду
7. Оцінка запасів на дату балансу	
Найменша з двох оцінок: первинна вартість або чиста вартість реалізації	Чиста вартість реалізації

Висновки: Національні стандарти обліку хоча і побудовані на підставі Міжнародних стандартів, але виникають розбіжності обліку в Україні та зарубіжних країнах. Так П(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси» мають спільні та відмінні риси. Спільним є визначення поняття «запаси», основні поняття, пов'язані з ними, а також рекомендації щодо використання методів оцінки запасів. Основними відмінностями між двома стандартами є склад запасів, склад витрат, що входять до собівартості, певні моменти при оцінці запасів, зокрема при їх вибутті.

Міжнародні стандарти мають як позитивні, так і негативні риси. Їхня перевага перед національними стандартами у тому, що вони побудовані за чіткою економічною логікою та узагальнюють сприятливу світову практику у сфері бухгалтерського обліку. До недоліків МСБО можна віднести узагальнений характер стандартів, які передбачають достатньо велике різноманіття у методах обліку, відсутність детальних моментів при зіставленні стандартів із конкретними ситуаціями. Тому необхідно удосконалювати національні П(С)БО та гармонізувати їх із МСФЗ.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / за ред. С.Ф. Голова. Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. 224 с.
2. П(С)БО 9 «Запаси» : Наказ Мінфіну України від 20.10.1999 № 246. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> / (дата звернення: 11.03.2021).

Грицюк О.О., ЗВО – бакалавр,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник - **Лопатовська О.О.**,
викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Для ефективної та якісної організації поточної діяльності в сучасних умовах підприємство потребує оперативного та повного дослідження змісту й обсягу як внутрішньої, так і зовнішньої інформації. Значної уваги потребують відносини з постачальниками та підрядниками. Від їх надійності залежать як якість матеріальних ресурсів та наданих послуг, своєчасність поставок, так і умови

розрахунків. Термін та розмір зобов'язань перед постачальниками та підрядниками впливає як на репутацію підприємства, так і на фінансові показники, тобто на його привабливість для інвесторів. Тому набуває великого значення ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками [1, с. 84].

Важливим елементом грошових розрахунків є міжбанківські розрахунки. Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежить стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини, фінансовий стан підприємств, банків. Однак в практиці застосування безготівкових розрахунків існує ряд невирішених питань, зокрема, вибір найбільш ефективної форми розрахунків, усунення проблеми недостатньої гарантії платежу, контроль за своєчасним виконанням розрахунків. Для визначення розвитку форм безготівкових розрахунків в Україні необхідно дослідити зарубіжний досвід у сфері безготівкових розрахунків [2, с. 259]. У світовій практиці виділяють наступні форми міжнародних розрахунків (рис. 1).

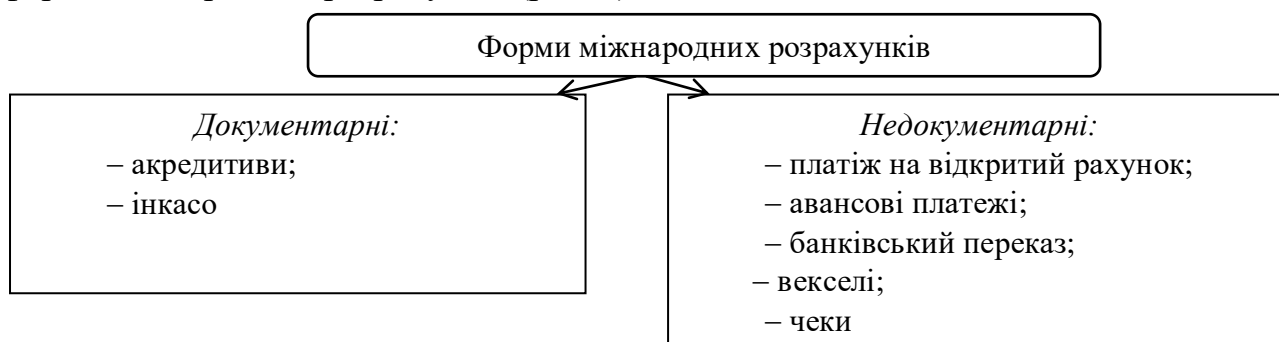

Рис. 1. Форми розрахунків за зовнішньоторговельним контрактом

Суть документарних розрахунків полягає в тому, що до банку спочатку подаються комерційні документи, а потім на їх основі проводяться платежі. Вони поширені в розрахунках з країнами третього світу, а також з деякими країнами Східної Європи. Перевагою такої форми розрахунків є значне зменшення ризиків неплатежу або непостачання товару.

У розрахунках між країнами з розвинутою ринковою економікою переважають недокументарні форми розрахунків, що побудовані на принципах відповідальності бізнесу, взаємної довіри та поваги до партнера. При цьому товаророзпорядчі документи надходять одразу до контрагента, минаючи банк.

Однією із найпопулярніших форм міжнародних розрахунків з постачальниками є акредитивна. Це пов'язано з тим, що документарний акредитив є найменш ризикованим та найбільш дійовим інструментом забезпечення платежів. У ділових зв'язках з партнерами з тих країн, де держави контролюють зовнішню торгівлю, застосування акредитива в багатьох випадках є необхідною умовою для здійснення експортно-імпортних операцій. У світовій торгівлі до 80% платежів здійснюється за допомогою акредитива [2, с.259].

Одним із найстаріших і найбільш розповсюджених інструментів розрахунків у міжнародній практиці є чек. Він має певні вигоди в тому, що за таких розрахунків спостерігається хоч і незначна в часі, але відстрочка платежу, оскільки протягом часу обробки чеку у банках кошти продовжують залишатися на чекових рахунках платників і останні фактично одержують безвідсотковий кредит. Найбільш звичною формою розрахунків чеками є для мешканців і підприємств США.

У сучасних умовах господарювання значного поширення набули розрахунки платіжними картками. Їх історія розпочалась у 1951 році, коли була зареєстрована перша платіжна система сучасного типу Diners Club.

Пластикові картки бувають двох видів: дебетні та кредитні. Дебетні картки використовуються для оплати товарів та послуг за допомогою прямого списання певної суми грошей з банківського рахунку клієнта. Кредитна картка дає змогу для її власника здійснити оплату товарів та послуг за рахунок банківських позичок чи кредиту компанії – емітента кредитної картки.

За характером рахунків розрізняють:

а) власну картку, яка дає можливість фізичній особі розпоряджатися власним картковим рахунком;

б) корпоративну картку (дає змогу фізичній особі розпоряджатися картковим рахунком юридичної особи) [3].

Серед різновидів платіжних карток помітні певні відмінності, що залежать від регіону, переважаючої стратегії просування карткових продуктів та поширеності споживчого кредитування. Дебетові картки поширені у країнах Європи, де помітні великі обсяги розрахунків без використання кредиту. Кредитні картки найбільш поширені у США, де просування платіжних карток відбувалося через нарощування споживчого кредитування. У країнах, що розвиваються, поширеними є дебетові картки під зарплатні проекти.

Розвиток та удосконалення світової банківської системи довів неефективність використання деяких форм та способів безготівкових розрахунків.

У вітчизняній практиці відмінено інкасову форму розрахунків; не використовують розрахунки шляхом переказів через установи зв'язку; розрахунки шляхом заліку взаємних вимог та розрахунки за плановими платежами. Через ряд недоліків втрачають популярність розрахунки платіжними вимогами та вимогами-доручення. Суть цих недоліків полягає у можливості платника відмовитися від акцепту (повністю або частково) та в дуже повільному надходженні коштів на рахунок постачальника.

Найбільш поширеною та ефективною формою безготівкових розрахунків, що застосовуються в Україні, в тому числі і в розрахунках з постачальниками, є розрахунки платіжними дорученнями.

В основі цієї операції є пересилання платіжного доручення, тобто розрахункового документу, який містить доручення платника банку, що його обслуговує, здійснити переказ указаної в ньому суми грошових коштів зі свого рахунку на рахунок одержувача, одного банку іншому [4, с.234].

Головною перевагою даної форми розрахунків є забезпечення гарантії платежу та зближення моментів відвантаження товарів і здійснення платежу.

У вітчизняній практиці мають місце також акредитивна та вексельна форма розрахунків. Акредитивна форма гарантує своєчасну оплату, але основним її недоліком є вилучення грошових коштів з обороту покупця.

Вексельна форма розрахунків дозволяє зміцнити платіжну дисципліну та надати можливість покупцю оплатити придбане у постачальника майно після настання строку, обумовленого векселем.

Отже, в сучасних умовах господарювання в Україні використовуються практично такі ж форми безготівкових розрахунків, що і в міжнародній практиці.

Переваги та недоліки використання певних форм і способів безготівкових розрахунків дають змогу управлінцям підприємства обрати саме ті, яких вони потребують, або, які просто їх задовольняють та примножують капітал підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мензяк К., Крутько М.А. Значення фінансового менеджменту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання: Матеріали X Всеукр. наук.-техн. конф. Харків, 2017. С. 84-85. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21837/2/X_VSNTK_2017v2_Menziak_K-ignificance_of_financial_84-85.pdf.*
2. Петрук О.М., Рафальська (Микитчук) Д. Зарубіжний досвід використання форм безготівкових розрахунків. Житомир, 2017. С.259-260. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/259.pdf>.
3. Капран В.І., Кривченко М.С., Коваленко О.К., Омельченко С.І. Банківські операції: навч. посіб. К: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
4. Тюріна Н.М., Карвацька Н.С. Зовнішньо економічна діяльність підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2016. 408 с.

Гришаєва А.О., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,

Науковий керівник – **Мелень О.В.**, к.е.н, доцент,

доцент кафедри економічного аналізу та обліку

Національний технічний університет «Харківський Політехнічний Інститут»,

м. Харків

БУХГАЛТЕРСЬКА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бухгалтерський облік як основа інформаційної системи управління підприємством формує інформаційну базу для задоволення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів при прийнятті управлінських рішень. Основним та визначальним результатом бухгалтерського обліку є інформація. Ефективна реалізація функцій управління залежить від повноти, достовірності, релевантної та якості інформації. У цьому контексті організація та методика бухгалтерського обліку як важливої складової частини інформаційної системи підприємства повинні здійснюватися не лише для надання інформації про операції, що мали місце в минулих звітних періодах, а передусім для обґрунтування майбутніх управлінських рішень.

Враховуючи вищезазначене, можна відмітити, що система бухгалтерського обліку на підприємстві повинна піддаватися перманентному вдосконаленню з урахуванням сучасних змін економічної ситуації та вимог суб'єктів управління до облікової інформації. В умовах ускладнення господарських та управлінських процесів особливої актуальності набувають питання узгодженості функціонування системи бухгалтерського обліку і системи управління. Вирішення проблем, пов'язаних із цим процесом, забезпечить виокремлення ефективних підходів до формування управлінської бухгалтерської звітності та формування релевантного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

В ринкових умовах основою виживання і стабільного становища підприємства являється його фінансова стійкість. Кожне підприємство має забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого воно стабільно

зберігало б здатність безперервно виконувати свої фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками [1].

В умовах нестабільної економіки кожний суб'єкт господарювання постійно шукає шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Тому оцінка фінансової стійкості є однією з найважливіших засад діяльності підприємств, яка надає інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу. Вона є необхідною умовою життєдіяльності підприємства й забезпечує високий рівень конкурентоспроможності.

Об'єктивний аналіз фінансової стійкості підприємства дає змогу своєчасно оцінити рівень забезпеченості грошовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного, ефективного розміщення та використання .

Аналіз показників платоспроможності для підприємства ТОВ «Посад Рітейл» розглянуто у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

Показники	Формула розрахунку	2019 р.	2020 р.	Відхилення	Нормативні значення
Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	0,56	0,71	0,15	$0,1 \leq$
Коефіцієнт автономії	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Суму пасивів}}$	0,49	0,28	-0,21	0,4-0,6
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{Всього пасивів}}{\text{Власний капітал}}$	2,04	3,60	1,56	1,67-2,5
Коефіцієнти забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$	0,35	0,21	-0,14	$0,1 \leq$
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	$\frac{\text{Влас. капітал} + \text{Дов. зоб.}}{\text{Суму пасивів}}$	0,49	0,28	-0,21	0,7-0,9
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансового ризику; фінансування)	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Дов. зоб.} + \text{корот. зоб.}}$	0,99	0,39	-0,6	0,67-1,5

Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії [2]. Згідно з розрахунками, розрахований показник знаходиться в межах нормативно запропонованого протягом 2019 та 2020 років, це означає те, що у 2019 році підприємство здатне використовувати 56% власного капіталу для фінансування необоротних активів та частини оборотних, а у 2020 році 71%.

Коефіцієнт фінансової автономії це один з найбільш важливих коефіцієнтів

фінансової стійкості. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Розрахований показник за 2019 рік становить 49%, а у 2020 році його значення зменшилось до 29%, що є негативним фактором для підприємства, оскільки зменшення показника свідчить про зниження стійкості компанії в середньостроковій перспективі.

Коефіцієнт фінансової залежності є індикатором фінансової стійкості, також вказує на здатність компанії проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі [2]. Збільшення показника у 2020 році свідчить про втрату фінансової незалежності підприємства. Для виправлення ситуації необхідно працювати в напрямку збільшення обсягу власного капіталу підприємства, а саме вкласти отриманий прибуток в роботу компанії або використовувати інші доступні заходи.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів [2]. Розрахований показник знаходиться в межах нормативного значення. Зменшення показника на кінець 2020 року не є позитивним, але його не можна вважати і негативним, оскільки він знаходиться в межах нормативно запропонованого рівня. Для підвищення показника можна оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, або реінвестувати частину чистого прибутку в товариство.

Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу - індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі [2]. Розрахунок показав, що у 2019 році 49% активів компанії фінансувались за рахунок постійного капіталу та довгострокових зобов'язань, а 2020 році показник зменшився практично у два рази, що свідчить про недостатню фінансову стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (показник фінансового ризику) говорить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Розрахований показник свідчить про те, що на кожен гривню власних коштів у 2019 році припадає 0,99 грн. позикового капіталу, а у 2020 році – 0,39 грн. позикового капіталу. Тобто спостерігається зменшення залежності від позикового капіталу.

Провівши аналіз фінансової стійкості підприємства можна зазначити, що в умовах економічної нестабільності та кризового стану для більшості українських підприємств аналіз фінансової стійкості є важливим елементом управління фінансовим станом підприємства.

В умовах нестабільної економіки кожний суб'єкт господарювання постійно шукає шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Тому оцінка фінансової стійкості є однією з найважливіших засад діяльності підприємств, яка надає інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу. Вона є необхідною умовою життєдіяльності підприємства й забезпечує високий рівень конкурентоспроможності [1].

Список використаних джерел:

1. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород. 2014. Вип. 1 (42) URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_39.pdf (дата звернення: 22.03.2021).

Гусаренко Н. Ю., здобувач вищої освіти,
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Яловега Л. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ

Сільське господарство характеризується збільшенням кризових явищ, скороченням виробництва та зниженням його ефективності, що в результаті зменшує фінансовий результат підприємства – прибуток. Собівартість наразі є одним із найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств. Питанням аналізу собівартості продукції займалися такі науковці, як Г. В. Савицька, О. В. Грищенко, К. В. Ізмайлова та інші. Значний внесок у дослідження питань із впливу факторів на приріст собівартості продукції та шляхів її зниження зробили наукові праці таких учених: О. Андросова, І. Белоусова, Т. Заревчацька, Н. Іщенко, Е. Крилов, Г. Мисака, А. Череп, М. Чумаченко, Л. Шик та інші.

Собівартість продукції (робіт, послуг) як економічна категорія являє собою відокремлену частину вартості. В її основу покладено вартість спожитих засобів виробництва і вартість необхідного продукту. Відтак, собівартість – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво й реалізацію продукції (робіт, послуг) [1, с. 135].

Виробнича собівартість містить витрати виробничого етапу, з-поміж яких:

плата за сировину й основні виробничі матеріали; заробітна плата; паливно-енергетичні витрати; ремонт і утримання основних засобів; транспортні витрати (внутрішнє переміщення сировини і напівфабрикатів); амортизація основних фондів і НМА, тощо.

Собівартість реалізації містить витрати, які має підприємство на етапі реалізації продукції. До них відносяться: плата за упаковку товару; витрати на рекламу; витрати на транспорт (доставка товару покупцеві або на дистрибуторський склад) [3].

За економічним змістом собівартість є частиною вартості продукції. Вона зазвичай відшкодовується і повністю повертається підприємству. Собівартість є комплексним поняттям, тому залежить від різноманітних чинників, які впливають на її формування, а також вона залежить від впливу багатьох факторів. Виокремлюють два види факторів впливу: зовнішні та внутрішні фактори.

До зовнішніх факторів включають:

- зміна ціни на напівфабрикати, паливо, енергію, матеріали та інші матеріальні цінності, отримані підприємством для виробничих потреб;
- зміна розміру мінімальної заробітної плати, а також різноманітних обов'язкових внесків, нарахувань і відрахувань.

Головними факторами внутрішнього походження є:

- зниження витрат на оплату праці, пов'язаних із виготовленням виробів;

- підвищення та покращення продуктивності праці персоналу;
- зниження витрат матеріалів на виготовлення продукції;
- усунення браку та втрат від нього, тощо [2].

Від уміння правильно аналізувати собівартість продукції значною мірою залежить ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання. Основним завданням економіко-статистичного аналізу даних про витрати виробництва і собівартість продукції є пошук резервів для збільшення доходності й конкурентоспроможності продукції.

Шляхами зниження собівартості продукції на сільськогосподарських підприємствах є:

- впровадження інноваційних технологій у галузі рослинництва (застосування нових сортів-гібридів сільськогосподарських культур; використання ресурсо- та енергозберігаючої техніки; застосування нових технологій посіву та збирання врожаю з мінімальними втратами; використання широкозахватного навісного обладнання; використання засобів інтегрованого захисту рослин нового покоління від шкідників, бур'янів та хвороб);

- впровадження інноваційних технологій у галузі тваринництва (введення нових порід тварин; вдосконалення існуючих та закупівля нових типів машин, що задовольняють сучасні технологічні вимоги, а також забезпечують максимальну автоматизацію технологічних процесів; використання нових джерел енергії; застосування біологічних, технічних та технологічних нововведень, які захищають довкілля; забезпечують отримання сільськогосподарської продукції належної якості);

- зниження матеріально-технічного забезпечення підприємства за рахунок збільшення одиничної потужності машин та агрегатів, ліквідації виробничого браку, використання заміників дефіцитних ресурсів, скорочення відходів у виробництві та інші.

Узагальнюючи вищевикладене, зауважимо, що застосування у виробничому процесі новітніх та сучасних технологій, які відповідають високим економічним вимогам сприятиме до загальної позитивної ефективності в агробізнесі. У зв'язку з цим досягається економія матеріально-технічних ресурсів; створюються сприятливі умови для вирощування сільськогосподарських культур та статевовікових груп тварин; покращуються якісні показники вирощення екологічно чистої продукції. Отже, за рахунок створення особливої системи взаємодії агротехнологій із навколишнім середовищем, на принципово новий якісний рівень, виходить загальна культура землеробства.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: КНЕУ, 2015. 624 с.
2. Копильченко К. І. Оцінка факторів, що впливають на собівартість продукції. URL : http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/2_kopylchenko.htm (дата звернення 23.03.2021 р.)
3. Рахуємо собівартість продукції. URL : <https://buduysvoe.com/publications/rahuemo-sobivartist-produkciyi>.

Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Україна, як і весь сучасний світ опинився в надзвичайних умовах, через пандемію коронавірусу, вимушений кардинально змінювати умови соціально-економічного і господарського життя та адаптуватись до умов невизначеності в процесах прийняття рішень.

За таких умов особливого значення набуває формування та передача інформаційних потоків в системі бухгалтерського відображення, адже саме бухгалтерський облік, у розрізі поставлених на нього завдань, посилює свої функціональні властивості.

Адаптація суспільства до нестандартних умов, що визвані карантинними умовами, посилюють розвиток та дієвість інформаційної функції бухгалтерського обліку.

В економічній літературі серед вчених-економістів простежуються дискусії вчених щодо розвитку функцій, і не виокремлюється єдиного підходу, щодо їх сутності, класифікації та значення в системі управління господарюючих суб'єктів.

Термін «функція» має неоднозначний зміст. Він використовується в декількох значеннях. В математиці, наприклад під функцією розуміють залежну змінну величину. Представники соціології, економіки, права, інших суспільних наук під функцією розуміють діяльність, роботу, призначення, роль, що виконується певним суспільним інститутом, об'єктом чи процесом.

Пізнання функцій бухгалтерського обліку, на думку професора Кірейцева Г.Г. слід розглядати як передумову розуміння головного в обліку – його призначення. Під функціями бухгалтерського обліку слід розуміти прояв головних його властивостей, спрямованих на пізнання і взаємопов'язане відображення фактів господарського життя, забезпечення інформаційного сервісу менеджменту та задоволення потреб у бухгалтерській інформації інших її користувачів, здійснення контролю та регулювання економічних дій і подій, забезпечення прогнозу фінансового становища підприємства в майбутньому.

На переконання академіка Жука В.М. можливості бухгалтерського обліку у виконанні поставлених його носіям цілей мають визначати перелік і зміст його функцій, на основі розвитку яких повинні удосконалюватися методи й процедури, які застосовує бухгалтерська система для виконання своєї місії в економічному житті соціуму.

Соколов Я.В. стверджує, що у класифікаціях функцій бухгалтерського обліку змішані дві основи: цільова та реалізаційна. У першому випадку мова іде про економічні функції, що дозволяють керувати господарськими процесами, і юридичні, що забезпечують контроль фізичних та юридичних осіб, у другому – про контрольні й організаційні функції.

Чітка ідентифікація функцій, як зауважує І. Орлов, є вихідною ланкою побудови загальної концепції бухгалтерського обліку.

Розвиток суспільства, за умови цифровізації суспільно-економічних відносин,

здебільшого пов'язаний із впровадженням ІТ-інструментів та інформаційних технологій в усіх сферах суспільства та супроводжується впливом на діяльність підприємств і спрямований на подолання недоліків існуючої контрольно-аналітичної та облікової системи.

Вплив як зовнішніх так і внутрішніх факторів, що мають місце в суспільстві, спонукають суттєві зміни в обліку та стрімкий розвиток інформаційної функції управління разом із іншими загальними функціями.

Важливість інформаційної функції визначена НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яким передбачено необхідність надання користувачам повної, правдивої й неупередженої інформації. Інформація за якісними її характеристиками має бути дохідливою, однозначно тлумачитись, бути доречною, достовірною і порівняльною.

Посилення інформаційної, аналітичної контрольної і регулюючої функцій обліку визиває необхідність удосконалення метода бухгалтерського обліку та його елементів. Як наголошує Король С.Я. між інформаційною функцією бухгалтерського обліку та його етапами (накопичення, зберігання, обробки та надання інформації користувачам) виявлений прямий зв'язок. Автор також вказує на аналогічний зв'язок з елементами методу бухгалтерського обліку (бухгалтерськими рахунками, подвійним записом, балансом і звітністю), які спонукають до пошуку аналогічних зв'язків як критеріїв визначення інших функцій бухгалтерського обліку.

Чижевська Л.В. наголошує на зміні підходів до ролі та місця бухгалтера у сучасному інформаційному суспільстві та вказує на розширення його функцій.

На наше переконання, інформаційна функція бухгалтерського обліку дає можливість забезпечити інформаційні потреби менеджерів всіх рівнів управління з метою оцінки фінансової стійкості та стабільності господарюючих суб'єктів з врахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу.

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що інформаційне забезпечення господарюючих суб'єктів в системі управління відбувається завдяки дієвості інформаційної функції бухгалтерського обліку, яка передбачає забезпечення користувачів інформацією, що потрібна їм для прийняття рішень.

Інформаційна функція бухгалтерського обліку динамічно розвивається та реалізується шляхом виникнення нових інформаційних технологій особливо з застосуванням дистанційного облікового забезпечення, які визвані необхідністю в умовах пандемії коронавірусної хвороби. Стрімкий розвиток та значимість інформаційної функції бухгалтерського обліку є результатом затребуваності в умовах існуючого виклику світової проблеми.

Дарченко К.А., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
Науковий керівник – **Плікус І.Й.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів і підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми

РИЗИК ОРІЄНТОВАНА ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ: РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РИЗИКИ В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останніми роками суспільство дуже цікавить поняття «ризик», його види, методи управління та уникнення. Поняттю «ризик» присвячено багато праць іноземних та вітчизняних вчених, які трактують це поняття по різному. Розглянемо найбільш поширені трактування.

Більшість авторів схиляються до думки, що ризик це ймовірність втрати частини своїх ресурсів, недоотриманню доходів або появою додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої чи фінансової діяльності, Іван Дерун у своєму економічному часописі дотримується думки, що ризик – це «можливість загрози витрат та наявності від’ємних фінансових результатів у майбутньому» [1]. Також не можемо не звернутись до праць відомого економіста Бланка І. О., який в своїх роботах стверджує, що ризик – це «результат вибору альтернативного фінансового рішення, що спрямоване на досягнення бажаного цільового ефекту фінансової діяльності з ймовірністю отримання фінансових витрат в результаті невизначеності умов його виконання» [2]. Проаналізувавши літературу, присвячену досліджуваному поняттю, можемо додати, що ризик – невід’ємна частина будь-якої господарської діяльності, яка полягає не тільки в наявності від’ємного фінансового результату чи можливості втрат, а й певної ймовірності не співпадіння кінцевих результатів з поставленою метою.

В обліково-інформаційній системі підприємства ризики об’єднуються в такі групи: 1) ризики достовірності звітної інформації підприємства - це ті, які зв’язані з організацією бухгалтерського обліку та обумовлені законодавчими актами; 2) ризики, зв’язані з галузевими особливостями підприємства; 3) ризики, не зв’язані з галузевими особливостями підприємства.

Після ідентифікації ризиків, здійснюється оцінка ризиків щодо впливу (визначає фінансові та нефінансові наслідки для установи у випадку настання ризику) та ймовірності (передбачає можливість виникнення ризику). Оцінка впливу є більш складним процесом, ніж оцінка ймовірності, однак проведення таких оцінок є важливим аспектом при оцінюванні ризиків. Для оцінки впливу може бути розроблено багато критеріїв, але бажано обмежитися трьома або чотирма найбільш важливими, зокрема, використовуються наступні критерії для оцінки впливу: *фінансовий вплив* (фінансові наслідки для установи у випадку виникнення ризику); *репутаційний вплив* (вплив на репутацію державного органу, керівника цього органу з точки зору міжнародних рейтингів, донорів тощо); *операційний вплив* (ступінь впливу ризику на реалізацію установою завдань та функцій, досягнення нею цілей); *нормативно-правовий вплив* (виникнення ризику може призводити до порушень вимог законодавства, застосування фінансових санкцій, штрафів тощо); *кадровий вплив* (неочікувана втрата ключових спеціалістів може істотно вплинути на виконання установою завдань та функцій, досягнення нею цілей).

Підприємство для ефективного функціонування формує систему управління, яка дозволяє проводити моніторинг і управляти ризиками. Проте на сьогодні процедура управління можливими ризиками не відповідає стратегії розвитку підприємства та відбувається у відриві від обліково-аналітичної системи.

Далі проведемо дослідження поняття «ризику» саме в бухгалтерському обліку. Розглядаючи інтерес науковців до визначення понять «бухгалтерський облік та управління ризиками», «бухгалтерські ризики» та «управління ризиками» скористалися можливостями Google Trends (цей інструмент дослідження дозволяє порівнювати частоту пошукових запитів інформації щодо використання цих термінів) та дійшли висновку, що наукові дослідження мають більше спрямування на вивчення проблем управління ризиками в цілому й це не дивно, адже «бухгалтерські ризики» та інформація бухгалтерського обліку є складовими управління ризиками. Бухгалтерський ризик – це «ймовірність несприятливого фінансового результату для підприємства внаслідок неправильного відображення фактів господарської діяльності. Тобто утворюється в процедурах реєстрації, оцінки і узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, власний капітал і зобов'язання підприємства» [3].

Далі розглянемо питання оцінки ймовірності появи ризиків. На сьогодні доступна значна кількість різних методів, найбільш поширені представлено на рисунку 1.

Метод ринкової вартості (VaR)

- показує, який максимальний збиток готовий понести суб'єкт господарювання за певний момент часу із заданою ймовірністю

Метод капіталу (CaR)

- показує, яким максимальним розміром фінансових засобів підприємство готове ризикнути

Рис. 1 – Методи оцінки ймовірності появи ризиків

Джерело: узагальнено авторами

Хоча суспільство досягло значних успіхів у вивченні природи ризиків, залишається дуже багато невирішених завдань щодо управління ризиками в сучасних умовах господарювання. Передусім це пов'язано зі зміною методів ведення бізнесу, активним використанням інформаційних технологій та засобів Інтернету, посиленням процесів світової глобалізації, збільшенням рівня конкуренції, швидкістю ділових трансакцій тощо.

У більшості наукових праць з дослідження ризиків аналізується господарський ризик, який є результатом сукупного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Вивчення ризиків бухгалтерському обліку є мало дослідженим, проте забезпечення інформації в процесі управління господарськими ризиками відбувається шляхом взаємодії бухгалтерського обліку і системи ризик-менеджменту. Ризики бухгалтерського обліку впливають на безперервність діяльності підприємства й його фінансово-економічну безпеку та обумовлені невизначеністю бухгалтерського інформаційного середовища. Реалізація функції бухгалтерського обліку в системі забезпечення фінансово-

економічної безпеки підприємства потребує дослідження ризиків бухгалтерському обліку, основними причинами яких, на нашу думку, є: помилкове професійне судження при формуванні облікової політики, а також при інтерпретуванні нормативних актів; невідповідність методології бухгалтерського обліку на підприємстві галузевій специфіці його діяльності; невідповідність національної організаційно-методичної основи бухгалтерського обліку МСФЗ; інформації у звітності підприємства непридатна для формування думки користувачів про перспективи його діяльності.

В обліково-інформаційній системі підприємства є інформаційні та господарські ризики, які об'єднують такі групи ризиків: 1) ризики достовірності звітної інформації підприємства - це ризики безпосередньо зв'язані з організацією бухгалтерського обліку та обумовлені законодавчими актами; 2) ризики, зв'язані з галузевими особливостями підприємства; 3) ризики, не зв'язані з галузевими особливостями підприємства.

Зазначені ризики включають: *ризики, зв'язані з людським фактором* (професійні судження бухгалтера), *інформаційні ризики* (випадкові події, що приводить до негативних наслідків в інформаційній системі у результаті чого виникає невідповідність відображення фактів господарської діяльності), *правові і нормативні ризики* (неузгодженість деяких питань в бухгалтерському обліку та податковому законодавстві [4]). Обставини виникнення бухгалтерського ризику можуть бути, як суб'єктивними (ризик людського фактору), так і об'єктивними (недоліки законодавства та стандартів бухгалтерського обліку). Вплив зазначених ризиків формує невизначену ситуацію в бухгалтерському обліку, впливає на перекручування облікових даних і, як результат, впливає на достовірність бухгалтерської звітності та потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Економічний часопис –XXI*. 2016. № 159 (5–6). С. 97–100.
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навчал.посібник. К.: Ельга, Ніка–Центр, 2004, 656 с.
3. Атамас П.Й., Атамас О. П., Крамаренко Г. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємства, *Академічний огляд*. 2016. № 1. С.60-69. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/1/8.pdf>
4. Зайцев О.В., Могильний В.В. Проблеми оптимізації оподаткування прибутку підприємств в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 22. С. 177-182. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65819>

Деменко В.О., здобувач вищої освіти СВО Магістр,
кафедра бухгалтерського обліку і оподаткування
Науковий керівник - **Гаркуша С.А.**, к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ МАТЕРІАЛІВ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ В БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ

Раціональне управління запасами потребує своєчасного оперативного обліку за їх надходженням і використанням, а це неможливо без застосування в обліку комп'ютерних технологій. Дані проблеми значною мірою допомагають вирішити

інформаційні технології.

Впровадження інформаційних систем нового покоління є найбільш перспективним напрямом застосування обчислюваної техніки в умовах інформаційних технологій. Значна увага має приділятися на розподільну обробку даних на основі обчислювальних мереж, автоматизованих робочих місць, експертних систем підтримки прийняття рішень. Постає питання про необхідність введення в бюджетній установі автоматизованого робочого місця (АРМ).

Використання комп'ютерної техніки та створення на цій основі автоматизованих робочих місць (АРМ) забезпечить:

- зменшення обсягу робіт з одноманітними операціями;
- прискорення опрацювання даних первинних документів;
- автоматизацію формування звітних форм;
- деталізацію аналітичного рівня обліку запасів;
- відмову від користування типографськими бланками [1].

Застосування комп'ютерної техніки вносить значні зміни до організації бухгалтерського обліку, ці зміни зумовлені тим, що змінюються способи обробки даних, за яких забезпечується різна швидкість надання звітної інформації. В різних системах бухгалтерського обліку вона досягається, як правило, раціональною організацією облікових даних, одноразовим їх отриманням та передачею за всіма напрямками. Автоматизація обліку вносить позитивні зміни до технології роботи бухгалтерії, операції може виконати одна людина, до того ж, тільки вона відповідає за результати своєї роботи.

Технологічний процес автоматизованого оброблення даних з обліку запасів полягає у виконанні всіх потрібних операцій введення, оброблення, збереження й надання потрібної інформації, групування даних на рахунках, із метою контролю за наявністю та витратами матеріальних засобів зі своєчасним складанням звітності.

Проблема автоматизації обліку запасів є досить актуальною в зв'язку з необхідністю отримання швидкої та достовірної інформації. Велике значення набуває застосування інформаційних технологій, що забезпечує якісне відображення облікових даних і зводить обліковий процес до міжнародних стандартів [2].

Тому необхідно вирішити питання пристосування сучасних систем, які функціонують в обліку запасів до вимог оперативності та достовірності надання інформації. Значна кількість бюджетних організацій використовують ручну форму ведення обліку запасів, хоча автоматизована робота суб'єктів державного сектору сприяє чіткому та злагодженому веденню обліку. Навіть часткова автоматизація не забезпечує відображення операцій синхронізовано в одній базі даних, що супроводжувалось би використанням всієї інформації та всіх факторів що здійснюють вплив на ситуацію.

Проблемами становлення та розвитку автоматизованої системи обліку запасів в бюджетних установах займались: Ф. Бутинець, М. Лучко, Л.Терещенко, С.Свірко, Н.Хорунжак, В. Рожелюк, С. Сисюк та інші.

Однак, на сьогодні багато питань з організації обліку і контролю запасів бюджетних установ в умовах використання новітніх інформаційних технологій вимагає детального вивчення і вдосконалення [3].

Формування єдиної діджиталізованої бази даних є необхідним для розв'язування задач по обліку матеріальних цінностей, що дає право одержати в діалоговому режимі всю потрібну інформацію для аналітичного, синтетичного та управлінського обліку та звітності. Дані надходять з зовнішнього середовища у вигляді первинних даних, за сприянням яких відображаються господарські операції по обліку матеріалів, також ця інформація може бути у вигляді магнітних носіїв.

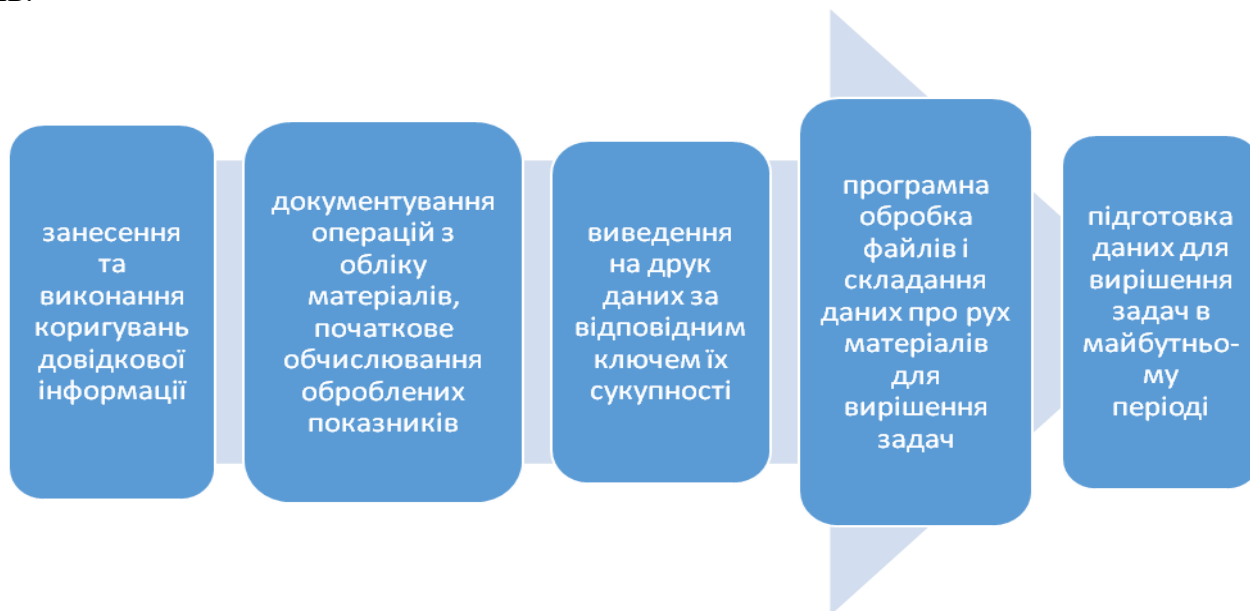

Рис. 1. Алгоритм розв'язання задач з обліку матеріальних цінностей (запасів)

Діджиталізація обліку запасів забезпечує:

- просту організацію технічного обслуговування;
- незначні вимоги до експлуатації та компактність;
- адаптація до функцій і вимог бухгалтера.

Інформаційна програма забезпечує контроль за веденням облікових записів запасів та складанням документів. Зменшується ймовірність виникнення помилки і понесення за це штрафу. Внаслідок оперативної обробки даних посилюється контроль за економічною ефективністю господарських операцій. Використовуючи комп'ютерні системи збільшується функція контролю без ускладнення трудомісткості ведення обліку.

Отже, АРМ – це зв'язок інформаційних та програмних засобів, які неодмінні для забезпечення автоматизації на робочому місці працівника. За допомогою засобів АРМ можна автоматизувати розв'язання задач в обліку запасів, забезпечити опору важко формалізованих задач, завдяки чому керівники приймають відповідні рішення. Перелік облікових доручень залишається незмінним, але обробка інформації, формування відповідних результатів проходить в одній базі даних. За допомогою АРМ покращується організація обліку в цілому, і відбувається перехід до активної частини управління та організації праці в бухгалтерії.

Список використаних джерел:

1. Рапинець В.І. Облік виробничих запасів з використанням інформаційних технологій. Тернопіль 2010. 502 с.
2. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку : навч.

посібн. К. : КНЕУ, 2009. 187с.

3. Семенюк Ю. Процес обліку в бюджетних установах за умов використання інформаційних технологій. *Розвиток теорії та методики обліку, аналізу та аудиту*. 2010. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/43-314-1>.

Дем'янець Ю.В., здобувач вищої освіти ОПП Облік і оподаткування спеціальності Облік і оподаткування СВО магістр, Науковий керівник – **Яловега Л. В.**, к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю, **Полтавська державна аграрна академія**, м. Полтава

ПОТОЧНІ БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ: ПОРЯДОК ДОКУМЕНТУВАННЯ

Органічним взаємозв'язком структурних елементів господарського механізму підприємства є бухгалтерський облік, і зокрема, документування як основний його інструмент. Важливість документування обумовлено безперервним здійсненням виробничого процесу, що потребує повної, достовірної своєчасної й об'єктивної інформації стосовно фіксації господарської діяльності підприємства. Основним носієм такої інформації є первинний документ, від своєчасності та повноти складання якого залежить ефективність прийняття управлінських рішень щодо подальшої господарської діяльності підприємства.

Документування обліку поточних біологічних активів (далі – ПБА) рослинництва передбачає:

- у разі внеску до пайового капіталу ПБА рослинництва формується «Акт приймання-передачі», де фіксується інформація щодо обстеження посівів (інших ПБА рослинництва) із посиланнями на установчий договір;

- у разі придбання посівів ПБА рослинництва, вони оприбутковуються за «Актом приймання-передачі та/або обстеження посівів (поточних біологічних активів рослинництва)»;

- у разі безоплатного отримання ПБА рослинництва зі сторони, формується Договір безоплатної передачі та «Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю» із зазначенням інформації щодо стану відповідних посівів на дату оприбуткування.

Документування первісного визнання ПБА рослинництва та додаткових біологічних активів тваринництва наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Документування первісного визнання ПБА рослинництва та додаткових біологічних активів тваринництва

Вид ПБА	Назва документа	Час складання документа
Рослинництво		
ПБА рослинництва	«Акт на оприбуткування поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю»	після сходження посівів або на дату визначення справедливої вартості
ПБА рослинництва	«Акт списання поточних біологічних активів рослинництва, оцінених за справедливою вартістю»	перед збиранням врожаю
Тваринництво		
Телята	«Акт на оприбуткування приплоду тварин»	у день народження

Вид ПБА	Назва документа	Час складання документа
Поросята	«Акт на оприбуткування приплоду тварин»	у день опоросу
Ягнята (козенята)	«Акт на оприбуткування приплоду тварин»	у день окоту
Курчата (каченята)	«Звіт про процеси інкубації»	у добовому віці
Лошата робочих коней	«Акт на оприбуткування приплоду тварин»	у добовому віці
Тварини вибракувані з основного стада	«Акти на переведення худоби і птиці»	у день переводу

Документування ПБА тваринництва передбачає формування наступних первинних документів, рис.1.

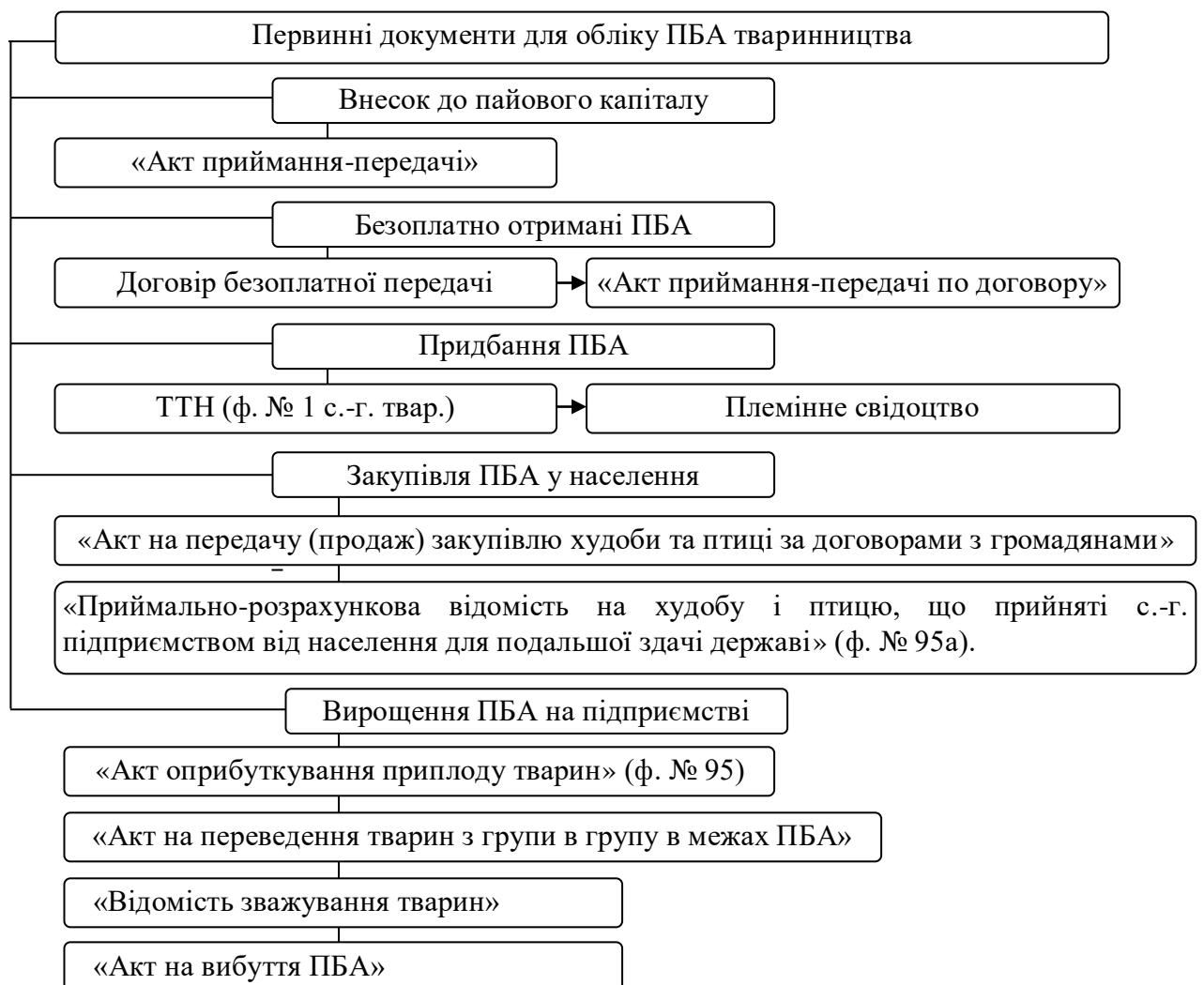

Рис. 1. Первинні документи для обліку ПБА тваринництва

Окрім визначених на рис. 1 первинних документів з обліку ПБА тваринництва складається ще й «Розрахунок визначення приросту», який формується на підставі отриманої інформації із документа «Відомість зважування тварин» (форма № ПСАСГ-10) для визначення приросту живої маси тварин із урахуванням руху поголів'я. Розрахунок складається завідувачем ферми або бригадиром щомісяця в цілому за фермою та обліковими групами тварин. Даний документ, разом з іншими, передається до бухгалтерії й служить підставою для оприбуткування

отриманого приросту живої маси тварин й нарахування заробітної плати працівникам тваринництва.

«Обліковий лист забою та падежу худоби» включає три розділи: I «Забій», II «Вихід продукції», III «Падіж». Документ складається у двох примірниках, підписується керівником структурного підрозділу, головним ветеринарним лікарем та економічною службою підприємства. Дані про отримання на склад продукції від забою підписується комірником, який її прийняв.

Інформація із оформлених первинних документів щодо обліку ПБА тваринництва переноситься до «Книги обліку руху тварин і птиці на фермі», яка призначена для щоденного обліку руху тварин і птиці за окремою тваринницькою фермою. Книгу, у розрізі надходження й вибуття за каналами, веде завідувач ферми за статеві-віковими групами тварин і птиці за кількістю голів, живою масою і приростом.

Після запису всіх даних первинних документів за місяць підраховують підсумки з руху тварин і залишок на початок наступного місяця, які відображаються у кількісних показниках (головах, кілограмах живої маси). Підсумкові дані Книги є підставою для складання «Звіту про рух тварин і птиці на фермі», що є зведеним документом, і відображає наявність та рух тварин і птиці на фермі за звітний період, складається щомісячно завідувачем ферми у двох примірниках. Дані Звіту за основними показниками звіряють у бухгалтерії: кількість кормо-днів повинна відповідати даним у Відомості витрат кормів; приріст живої маси – Розрахунку приросту живої ваги; приплід тварин – даним Актів на оприбуткування приплоду тощо.

Таким чином, документування обліку ПБА є складним та багатогранним процесом, що обумовлено безперервним здійсненням господарського механізму, який потребує повної, достовірної своєчасної й об'єктивної інформації стосовно фіксації господарських операцій які визначають ефективність роботи підприємства. Правильне складання первинної документації з обліку ПБА дає можливість забезпечити цілісною та достовірною інформацією, а також є підґрунтям для прийняття раціональних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Погорілко Ю. Г. Документальне забезпечення обліку поточних біологічних активів тваринництва. *Сучасний стан та перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів економічного профілю* : збірн. допов. наук.-практ. конф. студ. за результатами проходження технологічної практики по напрямках підготовки. Полтава : ПДАА. 2019. С. 102 – 107.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18 липня 2005 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 15.03.2021).
3. Яковенко Т. В. Поточні біологічні активи тваринництва : особливості документування. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015 р. № 150. С. 217 – 223.

Дерун І.А., к.е.н.,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Мисака Г.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЕВОЛЮЦІЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ЛЕГІТИМНОСТІ

Починаючи з 1987 року, коли вперше було сформульовано проблему забезпечення сталого розвитку та його фундаментальні принципи, зусилля наддержавних інституцій, окремо узятих країн та громадянського суспільства щодо збалансованого управління економічною ефективністю з першочерговим акцентуванням уваги на соціальних та екологічних аспектах функціонування людства істотно зросли. По мірі становлення громадянського суспільства ці зусилля трансформувалися у вимогу, яка не лише постійно конкретизується шляхом формування системи індикаторів, які характеризують відповідність проваджуваних компаніями бізнес-практик соціальним та екологічним запитам суспільства, але й активно робляться спроби контролювати її дотримання. Це надзвичайно актуалізує та істотно додає важливості питанням прискорення складання корпораціями достовірної, релевантної та порівнюваної інформації у нефінансовій звітності щодо економічних, екологічних та соціальних аспектів їх діяльності, оприлюднення та подальший аналіз якої викликає значний інтерес у громадськості та є предметом постійних дискусій.

Започаткування практики оприлюднення компаніями інформації про корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) та сталий розвиток у нефінансовій звітності на засадах добровільності найчастіше трактується виходячи з постулатів теорії легітимності та теорії агентських відносин [4]. Так, теорією легітимності визначено, що в основу діяльності будь-якого суб'єкта бізнес-середовища покладено його договір із суспільством, яке очікує, що проваджувана таким суб'єктом господарська діяльність відповідатиме запитам і потребам більшості його членів та, в результаті, підвищуватиме його загальне благо. Щоб відповідати таким очікуванням, компанії мають вживати максимум заходів, які схвально оцінюватимуться різними групами стейкхолдерів громадянського суспільства. Оприлюднення інформації про екологічні та соціальні аспекти діяльності наразі є важливим інструментом покращення іміджу компаній і способом додатково обґрунтувати свою легітимність, хоча в ідеалі воно також передбачає необхідність розкриття не лише позитивних, а негативних наслідків та ризиків їх діяльності для суспільства.

Оскільки досвід добровільного звітування компаніями про соціальні та екологічні аспекти діяльності засвідчив, що очікувати від них на повне та всебічне інформування щодо негативного впливу власної діяльності на суспільство та навколишнє середовище не доводиться, то наразі забезпечення подальшого розвитку таких важливих елементів механізму реалізації КСВ та сталого розвитку як нефінансова звітність та контроль за достовірністю її показників цілком і повністю переходить до компетенції владних інституцій.

Першим кроком у даному напрямі вважається запроваджена Директивою ЄС 2014/95/EU норма, згідно з якою, починаючи з 2018 року, суспільно значимі

компанії зі середньою чисельністю не менше 500 осіб зобов'язані включати до свого звіту з управління так званий нефінансовий звіт. Директивою також встановлено мінімально достатні вимоги до обсягу та змісту цього нефінансового звіту щодо екологічних та соціальних аспектів діяльності компанії [2]. Проте, на нашу думку, наразі у такий спосіб лише започатковано перехід від добровільного розкриття інформації щодо КСВ до обов'язкового оприлюднення нефінансової звітності, що, безумовно, є важливою віхою процесу трансформації неформальної громадської ініціативи в системний інституційний механізм, але не вирішує проблем якості та порівнюваності нефінансової звітності, та забезпечення довіри стейкхолдерів до змісту її показників. Незважаючи на те, що у світі існує близько 30 різноманітних практик звітування компаніями щодо сталого розвитку та КСВ, в рамках імплементації Директиви ЄС 2014/95/EU Федерація європейських бухгалтерів визнає лише 9 з них, серед яких, у свою чергу, найбільш уживаною вважається Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative – GRI) [5].

У частині розкриття відомостей щодо КСВ та сталого розвитку у діяльності компаній Директивою ЄС 2014/95/EU передбачено обов'язкове наведення у нефінансовому звіті інформації про забруднення навколишнього середовища, зелені технології, виконання компанією конвенцій Міжнародної організації праці, підходи до управління людським капіталом, дотримання прав людини, безпеку, здоров'я та умови праці персоналу, економічну ефективність господарської діяльності компанії тощо. Водночас переліку конкретних показників, якими мають ілюструватися вищезазначені соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії, Директива не містить. Крім того, незважаючи на високий рівень дотримання компаніями вимог Директив ЄС загалом та значні зусилля, спрямовані на гармонізацію законодавства країн-членів ЄС, дослідники констатують, що саме через наявні особливості національних законодавчих баз нефінансові звіти європейських компаній містять істотні відмінності, що унеможлиблює порівнюваність наведених в них показників [1].

У свою чергу для подальшого розвитку відносин між усіма основними сторонами процесу оприлюднення нефінансової звітності теорією легітимності пропонується розрізнити такі її види як прагматична, моральна та когнітивна. Так, прагматична легітимність має на меті підтримку тих практик складання нефінансової звітності, які мають практичні наслідки та суспільну цінність для стейкхолдерів, одночасно забезпечуючи впевненість компаній-користувачів таких практик у тому, що це відповідає їх інтересам. Тоді як моральна легітимність передбачає визначення правильності використання практик складання нефінансової звітності і спрямована на оцінку результатів та наслідків їх застосування, що забезпечують зростання суспільного добробуту у спосіб, який відповідає ціннісним характеристикам більшості стейкхолдерів. У той час як когнітивна легітимність діє переважно на підсвідомому рівні завдяки тому, що передумовою її досягнення виступає єдність позицій учасників процесу оприлюднення нефінансової звітності, які вважають, що відповідна практика її складання має на меті зрозумілі, доречні та належні цілі [3, с. 36].

Теорія агентських відносин, у свою чергу, поглиблює засади функціонування системи нефінансової звітності в частині розкриття протиріч, які виникають між «принципалами» і «агентами» внаслідок володіння й управління компанією, та

призводять до асиметрії інформації, яка може стати причиною суттєвих фінансових втрат компанії. З позицій даної теорії оприлюднення нефінансової звітності має сприяти мінімізації наявної асиметрії інформації та зміцнювати довіру між власниками та менеджментом компанії, а також забезпечувати упевненість членів суспільства в корисності її діяльності.

Також варто відзначити, що обов'язковість оприлюднення не зменшила ролі нефінансової звітності як інструменту легітимізації діяльності компаній, як і прагнення компаній до легітимізації загалом. Тоді як завдяки нормативному характеру звітування проблему інформаційної асиметрії, що впливає з теорії агентських відносин, вдається поступово скорочувати, що знижує моральні ризики та згладжує конфлікт інтересів між сторонами процесу звітування [4].

Таким чином, проаналізувавши роль теорії легітимності у розвитку системи оприлюднення нефінансової звітності країн ЄС є усі підстави стверджувати, що проведений на її теоретичній базі перехід до нормативного характеру звітування загалом відповідає інтересам усіх сторін цього процесу, сприяє нормалізації відносин у суспільстві та подальшому розвитку КСВ. Подальше підвищення достовірності показників нефінансової звітності також має проводитися в напрямі запровадження обов'язкового надання впевненості щодо змісту її показників зовнішнім аудитом.

Список використаних джерел:

1. Aureli S., Magnaghi E., Salvatori F. The role of existing regulation and discretion in harmonising non-financial disclosure. *Accounting in Europe*. 2019. Vol. 16. Nr. 3. P. 290–312. <https://doi.org/10.1080/17449480.2019.1637529>.
2. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. *The European Parliament & the Council of the European Union*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>.
3. O'Dwyer B., Owen D., Unerman J. Seeking legitimacy for new assurance forms: The case of assurance on sustainability reporting. *Accounting, Organizations and Society*. 2011. Vol. 36. Nr. 1. P. 31–52. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2011.01.002>.
4. Mio C., Fasan M., Marcon C., Panfilo S. The predictive ability of legitimacy and agency theory after the implementation of the EU directive on non-financial information. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2020. Vol. 27, Nr. 6. P. 2465–2476. <https://doi.org/10.1002/csr.1968>.
5. Tschopp D., Nastanski M. The harmonization and convergence of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of Business Ethics*. 2014. Vol. 125. Nr. 1. P. 147–162. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1906-9>.

Джафарова О.В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
ОПП Облік, аудит і оподаткування,
Науковий керівник – **Єршова Н.Ю.,** д.е.н,
професор кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА, КОНТРОЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

В ринковій умовах господарювання виробничі запаси відіграють важливу роль у забезпеченні діяльності економічного суб'єкта, гарантуючи його економічну безпеку та фінансову стійкість. Виробничі запаси займають значну питому вагу у складі матеріальних ресурсів виробничих підприємств. Звернемось до статистичних даних. Питома вага оборотних активів у складі балансу підприємств на 01.01.2020 р. становила 51,5 %, на 30.09.2020 р. – 53,8%. У тому числі, запаси у складі оборотних активів на ту ж дату звітування складають 24,5% та 23,8 % відповідно [1]. Питання формування облікової, аналітичної та контрольної інформації щодо запасів підприємств досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких М. Т. Білуха, О. С. Бородкін, Ф. Ф. Бутинець, Б. І.Валуєва, Н.Ю. Єршова, О.І. Лінник та інші [2-4]. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси регулюються П(С)БО 9 «Запаси» [5].

Одним із важливих інструментів виявлення резервів підвищення ефективності використання запасів та управління ними є чітка організація бухгалтерського обліку виробничих запасів. Від об'єктивності, достовірності, та повноти відображення господарських фактів, пов'язаних із рухом виробничих запасів, залежить правдивість і неупередженість усіх суттєвих для користувачів облікових та аналітичних показників. Основні проблеми організації обліку виробничих запасів на підприємства наведені на рис. 1.

При проведенні дослідження встановлено, що однією з проблем при організації обліку запасів на виробничих підприємствах є неправильне віднесення витрат до «інших витрат» при визначенні первісної вартості придбаних за плату запасів. До таких витрат, зокрема, належать прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці і відрядження, інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів. Є труднощі із визначенням справедливої вартості запасів. Практична діяльність щодо організації бухгалтерського обліку виробничих запасів пов'язані із проблемою вибору методики оцінки запасів при їх вибутті, від чого у більшості випадків залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації. І у тому числі роль обліково-калькуляційного інструментарію стратегічного управлінського обліку в управлінні витратами підприємств [7].

Через постійні зміни цін на виробничі запаси, різні методи списання запасів будуть по різному впливати на показники звітності [8]. Тим самим, використання невиправданого методу частіше є зоною шахрайства й перекручення інформації

про фінансовий стан підприємства і є основою зніми в аналітичних показниках, які відображають ефективність використання ресурсів підприємства. Тому, важливим є встановлення оптимальної оцінки вибуття запасів, яка б не завищувала, або не занижувала собівартість продукції, була виправдана в умовах інфляції, відповідала процесу виробництва і враховувала не лише поточні, але і стратегічні цілі діяльності підприємства.

Рис. 1. Основні проблеми організації обліку виробничих запасів виробничих підприємств

Раціональне формування і використання запасів є важливою складовою управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства. Вирішенню цих проблем сприяє належно організований внутрішній аудит [2]. Метою внутрішнього аудиту операцій із виробничими запасами є встановлення достовірності первинних даних, їх наявності й руху виробничих запасів; повноти і своєчасності відображення даних у первинних документах і облікових регістрах; достовірності відображення запасів у звітності суб'єкта господарювання [2, с. 114]. Проф. Єршова Н.Ю. наголошує, що ефективне управління та чіткий контроль запасів дають змогу знизити витрати на їх зберігання, вивільнити із поточного господарського обороту частину фінансових ресурсів [6, с. 49-51]. Контрольна інформація про запаси дозволяє мінімізувати ризик банкрутства підприємства та підвищити ефективність політики управління виробничими запасами з метою збереження, стабілізації та підвищення ефективності роботи економічного суб'єкта. Внутрішній контроль виробничих запасів доцільно проводити як за двома напрямками: перевірка їх фактичної наявності, яка здійснюється за допомогою інвентаризації, та перевірка правильності оцінки запасів в обліку і звітності. У рамках першого напрямку проводиться інвентаризація. Поліпшення інформаційного забезпечення управління сприяє використанню в практиці підприємств електронного документообігу, що значно спрощує роботу бухгалтера зі складання та оформлення документів. Рівень достовірності, ефективності та точності обліку запасів залежить від грамотності та чіткості організації електронного документообігу на підприємстві. Процес електронного

документообігу складського обліку виробничих запасів повинен базуватись на інтегрованій обробці облікової інформації, яка включає формування та обробку первинних документів.

Список використаних джерел:

1. Економічна діяльність підприємств. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Єршова Н.Ю. Методичні аспекти та особливості аудита товарно-матеріальних цінностей підприємства. *Фінансова політика соціально-економічного розвитку регіонів України*: Труді XV Всеукр. наук.-практич. конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Дніпропетровськ, ДДФА, 2012. С. 114-116. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/2935?mode=full>.
3. Шум М. А., Гулько К. С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 4. С. 166- 169.
4. Кондратьєв Б.О., Єршова Н.Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_2020.pdf.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства Фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 10.10.2021).
6. Єршова Н.Ю. Концепція управління витратами підприємства: стратегічний аспект. *Економічні студії*. 2015. № 2(06). С. 48-53.
7. Єршова Н. Ю. Роль обліково-калькуляційного інструментарію стратегічного управлінського обліку в управлінні витратами промислових підприємств. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова: зб. наук. пр.* 2016. Т. 21. Вип. 1. С. 214-218.
8. Єршова Н.Ю. Концептуальні основи внутрішньої регламентації управлінського обліку на рівні економічного суб'єкта. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2016. №17(1). С. 142-145.
9. Єршова Н.Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2016. Вип. 1 (47). С. 451–459.

Дорожинська І. О., здобувач вищої освіти

СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,

Романченко Ю. О., к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з експорту товарів та курсових різниць, які виникають за такими розрахунковими операціями містить деякі особливості. Облікове відображення експорту залежить від того, яка господарська подія є першою: продаж (відвантаження) продукції чи отримання передоплати з подальшим відвантаженням.

Під час експорту товарів на умовах повної передоплати першою подією є отримання авансу (зокрема 100 % оплати), а вже потім - відвантаження товару.

При отриманні авансу в обліку експортера виникає кредиторська заборгованість. Оскільки розрахунки відбуваються в інвалюті, то згідно з п. 5 П(С)БО 21 [4] в бухгалтерському обліку заборгованість відображається в

національній грошовій одиниці за валютним курсом НБУ на дату здійснення операції (дату визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Відповідно до п. 6 П(С)БО 21 сума авансу (передоплати) в іноземній валюті, отримана від інших осіб у рахунок платежів для поставки готової продукції, інших активів, виконання робіт і послуг, при включенні до складу доходу звітного періоду перераховується у гривні з застосуванням валютного курсу на дату одержання авансу.

Тобто кредиторська заборгованість, що виникла в зв'язку з отриманням від нерезидента передоплати в іноземній валюті, - це немонетарна стаття балансу. Зважаючи на це курсові різниці по даній заборгованості обчислювати не потрібно. Для відображення руху іноземної валюти за розподільчим рахунком використовується субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» [2], що призначений для обліку коштів в іноземній валюті, які підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, в тому числі сум коштів в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до законодавства.

Так, після скасування обов'язкового продажу валюти можна відстоювати один з двох підходів щодо обліку іноземних надходжень:

1) кошти на розподільчому рахунку - не активний (оскільки не контролюються суб'єктом господарювання), і облік по даному рахунку не ведеться (курсів різниці не визначаються) - тобто субрахунок 316 не використовується,

2) кошти на розподільчому рахунку - актив і, відповідно, при зарахуванні валюти на даний рахунок слід брати курс НБУ на таку дату і вважати курсові різниці по руху коштів на розподільчому рахунку.

У разі експорту товарів на умовах післяплати першою подією є поставка товару покупцеві, а вже потім - оплата вартості товару. Тобто при використанні даної схеми після відвантаження товару у експортера виникає грошова іноземна дебіторська заборгованість.

Дохід в такій ситуації визначається в загальному порядку - при одночасному виконанні умов, прописаних в п. 8 П(С)БО 15 [3].

Оскільки мова йде про зовнішньоекономічну діяльність, то в разі визнання доходу слід брати курс НБУ, що діє на дату такого визнання. Адже про це йдеться в п. 5 П(С)БО 21, згідно з яким операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дату визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів та витрат).

Дебіторська заборгованість, що утворилася після поставки товарів, є монетарною статтею балансу, тобто по даній заборгованості необхідно буде вважати курсові різниці на кожен дату балансу та на дату здійснення господарської діяльності (а саме - на дату оплати) (п. 8 П(С)БО 21).

Якщо підприємство веде облік курсових різниць в межах операції і після поставки товару покупець буде оплачувати його вартість частинами, то перерахунок дебіторської заборгованості буде відбуватися тільки в межах такої сплаченої частини.

Наприклад, після відвантаження нерезидент в одному місяці заплатив 60% вартості, а в наступному - інші 40%. В такому випадку на дату першої оплати курсові різниці будуть визначати тільки в сумі даної оплати (тобто 60%). На дату

же остаточного розрахунку необхідно буде обчислити курсові різниці по всій решті заборгованості (40 %) [1].

Розрахунок курсових різниць здійснюється за такою формулою:

$$КР = СДЗ \times (К2 - К1),$$

де: КР - сума курсових різниць;

СДЗ - сума дебіторської заборгованості;

К1 - курс НБУ на дату виникнення дебіторської заборгованості або дату балансу (в залежності від того, яка з них сталася пізніше);

К2 - курс НБУ на дату визначення курсової різниці (на дату балансу або на дату розрахунків).

Якщо курс НБУ збільшився ($K2 > K1$), то отримуємо дохід за такою дебіторської інвалютної заборгованості. Дана позитивна курсова різниця відображається по Дт 714 «Дохід від операційної курсової різниці». Якщо ж курс НБУ зменшився ($K2 < K1$), то негативна курсова різниця «осяде» в операційних витратах. А саме - відобразити її потрібно буде по Кт 945 «Втрати від операційної курсової різниці».

Курсові різниці від перерахунку заборгованості відображаються у складі інших операційних доходів (витрат) (п. 8 П(С)БО 21).

Список використаних джерел:

1. Експорт товарів // *Вісник. Офіційно про податки*. № 24 (976). 2018 URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100008303-eksport-tovary>.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва: Наказ МФУ від 19.04.2001 р. № 186. *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ МФУ від 29.11.1999 р. № 290. *Верховна Рада України*. URL <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-15-dohid/>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ МФУ від 10.08.2000 р. № 193 *Верховна Рада України*. URL <https://zakon.help/law/z0515-00/>.

Дорожинська І. О., здобувач вищої освіти

СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,

Науковий керівник - **Романченко Ю. О.**, к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

НОРМАТИВНИЙ СУПРОВІД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

Особливої актуальності набуває нормативний супровід через призму проведених реформ в обліку та запровадження низки змін до чинних нормативних документів.

Так, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. [5] визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Підприємство самостійно визначає облікову політику; обирає форму бухгалтерського обліку, розробляє систему і форми управлінського обліку та звітності, затверджує план документообороту і технологію обробки облікової

інформації, застосовує додаткову систему рахунків.

Питання щодо організації бухгалтерського обліку належать до компетенції його власника чи уповноваженої особи. В процесі організації облікового процесу доцільно керуватися НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], якими визначаються мета, склад, принципи та вимоги до складання фінансової звітності.

В процесі господарської діяльності підприємства вступають в розрахункові взаємовідносини з юридичними так і фізичними особами, що проводяться як у безготівковій формі, так і за готівку. В ході безготівкових розрахунків досліджуване підприємство керується Цивільним кодексом України № 435-IV від 16.01.2003 р. [6], Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті за № 22 від 21.01.2004 р. [1]. Основними розрахунковими документами є платіжне доручення та виписка банку. Розрахункові операції підприємства нерозривно пов'язані з податковим обліком (відображення податкового кредиту і податкового зобов'язання), що регулюється Податковим кодексом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [3].

Товарообмінні операції також є причиною виникнення дебіторської заборгованості, при цьому вказаний вид операцій може відбуватися шляхом обміну на подібні активи, що мають однакове функціональне призначення і однакові справедливі вартості, та неподібні активи, які мають різне функціональне призначення і (або) різні справедливі вартості.

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [4] визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Норми П(С)БО 10 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ). Крім того застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Відповідно до п. 6 П(С)БО 10 поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами у періоді її нарахування.

Дослідження питання визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості показало, що воно містить чимало проблем. Питання визнання та оцінки дебіторської заборгованості розкривається у двох стандартах бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти».

Проте, у цих положеннях відсутні взаємні посилання, що призводить до необхідності внесення змін в ці стандарти з метою уникнення непорозумінь. За П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» і П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» нараховувати резерв сумнівних боргів необхідно для заборгованості за товари,

роботи і послуги. Що ж стосується заборгованості з виплати авансів та надання позик, то за таких виплат у підприємств не виникають доходи, а резерв створюється саме для забезпечення відповідності доходів і витрат, а тому його створення в даному випадку є необґрунтованим.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова НБУ від 21.01.2004 р. № 22. *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>
2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Постанова МФУ від 07.02.2013 р. № 73. *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>
4. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ МФУ від 08.10.1999 р. № 237. *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV *Верховна Рада України*. URL : <http://www.rada.gov.ua>

Дубровская А.В., студентка 3 курса,
участник студенческой научно-исследовательской лаборатории «НАУКА»,
Научный руководитель - **Матальцкая С.К.**, к.э.н., доцент,
доцент кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита,
Белорусский государственный экономический университет, г. Минск

КУРСОВЫЕ РАЗНИЦЫ: НОВАЦИИ В УЧЕТЕ

Из-за сложной эпидемиологической ситуации по причине COVID-19, охватившей весь мир в текущем 2020 году, правительства многих стран, включая Республику Беларусь, пришли на помощь предприятиям и внесли изменения в законодательство, регламентирующее учет курсовых разниц по операциям в иностранной валюте.

Рассматривая динамичные изменения отражения в учете такого объекта как курсовые разницы, необходимо дать экономическое наполнение данному термину. Согласно законодательству Республики Беларусь курсовые разницы – это «разницы, возникающие при пересчете выраженной в иностранной валюте стоимости денежных средств, финансовых вложений (кроме финансовых вложений в уставные фонды других организаций), дебиторской задолженности и обязательств (кроме полученных и выданных авансов, предварительной оплаты, задатков, аккредитивов и кредиторской задолженности в форме аккредитива) в белорусские рубли по официальному курсу белорусского рубля по отношению к соответствующей иностранной валюте, устанавливаемому Национальным банком Республики Беларусь, на дату совершения хозяйственной операции в иностранной валюте, а также на отчетную дату – последний календарный день месяца» [1]. В то же время Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 10.08.2017 №23 «О некоторых вопросах бухгалтерского учета курсовых разниц» было введена такая учетная оценка как «стоимость, выраженная в иностранной валюте», под которой понимается стоимость актива (обязательств) выраженная в иностранной валюте и (или) в белорусских рублях эквивалентно определенной сумме в иностранной валюте.

В учетной практике необходимо различать два учетных понятия: курсовые разницы и суммовые разницы. «Суммовые разницы» возникают по причине того, что в некоторых случаях для возникшего между организациями денежного обязательства может быть предусмотрен такой способ погашения задолженности по обязательствам как оплата в белорусских рублях в сумме эквивалентной определенной сумме в иностранной валюте. В этом случае подлежащую оплате сумму в рублях рассчитывают по официальному курсу иностранной валюты на день, когда производится платеж.

«Суммовые разницы» для целей бухгалтерского учета как объект бухгалтерского учета были определены в Инструкции по бухгалтерскому учету «Доходы организации», утвержденной постановлением Министерства финансов Республики Беларусь № 181, утратившей силу в 2012 году, а в действующей на данный момент Инструкции по бухгалтерскому учету доходов и расходов № 102, определение «суммовых разниц» не приводится. В настоящее время определено, что «суммовые разницы» могут возникать при пересчете стоимости активов и обязательств выраженной в белорусских рублях эквивалентно определенной сумме в иностранной валюте в двух случаях: а) при отличии официального курса белорусского рубля по отношению к соответствующей иностранной валюте, устанавливаемого НБ РБ, от курса белорусского рубля по отношению к этой иностранной валюте, определяемого соглашением сторон (договорного курса); б) при определении оплачиваемой в белорусских рублях суммы по официальному курсу на дату, отличную от даты платежа [2].

С приходом 2020 года законодательство, определяющее бухгалтерский учет курсовых разниц, сильно изменилось. Это произошло по причине наступления всеобщей пандемии, которая значительно ослабила мировую экономику, тем самым вызвав масштабные колебания курсов валют. Принят ряд документов на законодательном уровне, не исключая предыдущие действовавшие на территории Республики Беларусь акты, регламентирующие учет курсовых разниц. В сложившейся ситуации организация вправе сама для себя определять, стоит ли ей переходить на новую, разработанную Министерством финансов, систему учета курсовых разниц или использовать методiku, применяемую до 2020г. Подписанный Указ Президента Республики Беларусь «О поддержке экономики» определяет разработанный перечень видов экономической деятельности, наиболее подверженных неблагоприятному воздействию эпидемиологической ситуации, а также предусматривает беспроцентные отсрочки, рассрочки, налоговые кредиты для организаций, и иные щадящие меры налогообложения по отношению к ним [3]. Таким образом дается возможность перехода любого предприятия на новую систему учета курсовых разниц.

Указ Президента Республики Беларусь «О пересчете стоимости активов и обязательств» для обеспечения стабильной работы коммерческих организаций предусматривает новый способ бухгалтерского учета курсовых разниц [4]. Данный документ регламентирует, что организации вправе относить суммы курсовых разниц, образующиеся с 01.01.2020г. по 31.12.2022г., на доходы или расходы будущих периодов и списывать на доходы и расходы по финансовой деятельности в порядке и сроки, установленные руководителем организации. Указ № 159 был принят в целях недопущения резкого ухудшения финансовых показателей

деятельности субъектов хозяйствования, а также что новый разработанный тип учета позволит минимизировать негативное влияние колебаний курса белорусского рубля. Следует отметить, что для белорусского законодательства в целом и для организаций, данные изменения не являются новыми, так как у них имеется опыт прошлых периодов – Указ Президента Республики Беларусь от 27.02.2015 № 103 «О пересчете стоимости активов и обязательств».

Таким образом, анализируя все вышеперечисленные специально разработанные и предусмотренные для коммерческих организаций нормативно-правовые акты, следует подвести итог, что курсовые разницы является актуальным объектом для рассмотрения в настоящее время, а их что бухгалтерский и налоговый учет – современной проблемой для дальнейшего постепенного решения. Стоит отметить, что в Республике Беларусь все ново вышедшие указы, регламентирующие новый порядок учета курсовых разниц на ближайшие пару лет, не являются некой новизной. До этого ранее уже выпускались подобные акты в старых редакциях, на установленный срок предусматривающие бухгалтерский и налоговый учет курсовых разниц. И в настоящее время, по причине всепоглощающей пандемии, скачками курсов валют и колебаниями экономического положения стран, а также мировой экономики в целом, новая методика учета курсовых разниц является неотъемлемой частью условия стабильного функционирования организаций.

Список использованных источников:

1. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Влияние изменений курсов иностранных валют»: Постановление Министерства финансов Республики Беларусь. 29 окт. 2014 г. № 69 // *Министерство финансов Республики Беларусь*. URL: http://www.minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_291014_69.pdf.
2. Новации бухгалтерского учета курсовых разниц // Белта.
3. О поддержке экономики: Указ Президента Республики Беларусь, 24 апр. 2020 г., №143 // *Официальный Интернет-портал Президента Республики Беларусь*. URL: <http://president.gov.by/uploads/documents/2020/143uk.pdf>.
4. О пересчете стоимости активов и обязательств: Указ Президента Республики Беларусь. 12 мая 2020 г. №159 // *Официальный Интернет-портал Президента Республики Беларусь*. URL: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/ukaz-159-ot-12-maja-2020-g-23646/.

Елісеєва О. М.

судовий експерт відділу економічних досліджень
**Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України, м. Полтава**

ОСОБЛИВОСТІ ІНДЕКСАЦІЇ ТАКС ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ РОЗМІРУ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ НЕЗАКОННИМ ВИРУБУВАННЯМ ТА ПОШКОДЖЕННЯМ ДЕРЕВ, ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Лісовим кодексом України [1] передбачено, що ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезрештуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах. Однак недотримання законодавства щодо їх використання, а саме здійснення незаконної порубки лісу, призводить

до нанесення шкоди довкіллю та завдання матеріальної шкоди державі. Питання повного та достовірного розрахунку останньої є проблемним у судовій економічній експертизі, і пов'язане із застосуванням індексів інфляції до такс.

Окремі проблемні аспекти проведення судових економічних експертиз щодо розрахунку розміру шкоди, заподіяної внаслідок незаконної вирубки або пошкодження дерев досліджувались у працях таких вітчизняних вчених, зокрема, Глущенко С. І., Ступак О. М. та ін. Проте, питання щодо правильності застосування індексів інфляції до такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу, під час проведення судової економічної експертизи, залишається відкритим та потребує більшої уваги вчених.

Законодавством України передбачено, що реалізація функції державного контролю за охороною та використанням лісових ресурсів покладається на центральний орган виконавчої влади з питань лісового господарства (ст. 94 Кодексу [1]) та з питань охорони навколишнього природного середовища (ст. 35 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]).

Розслідування кримінальних злочинів (проступків) щодо незаконної порубки дерев, на виконання вимог п. 2 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України [2], передбачає призначення економічної експертизи щодо підтвердження розрахунку розміру шкоди, заподіяної лісу, проведеної державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища.

В експертній практиці дослідження питання щодо підтвердження розміру шкоди, заподіяної лісу, здійснюється з урахуванням вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу» [4]; Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 541 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» [5]. Послідовність розрахунку розміру шкоди, заподіяної лісу, подано на рис. 1.

З 01.01.2009 року такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу, підлягають індексації [4]. Так, під час проведення індексації, базовим вважається значення такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу, що утворилося станом на 31.12.2008, а для нововведених такс – на 31 грудня року їх введення. Тобто, Постановою № 665 [4] чітко не визначено за який рік (2008 чи 2009) необхідно застосовувати індекс інфляції на початку проведення індексації такс з 01.01.2009.

В експертній практиці дослідженню підлягають розрахунки розміру шкоди, заподіяної лісу, які складені державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища, де індекс інфляції застосовується за 2008 рік. Тоді як, у розрахунках розміру шкоди, складених представниками лісових господарств, індекси інфляції застосовуються, починаючи з 2009 року, без застосування за 2008 рік.

Крім того, такси для обчислення розміру шкоди, передбачені як Постановою № 665 [4], так і Постановою № 541 [5], з моменту їх прийняття не змінювались. Також необхідно зауважити, що розмір такс, згідно з Постановою № 541 [5], не підлягає індексації, внаслідок чого розмір шкоди, заподіяної лісу на території природо-заповідного фонду, у загальній сумі менший, ніж за його межами.

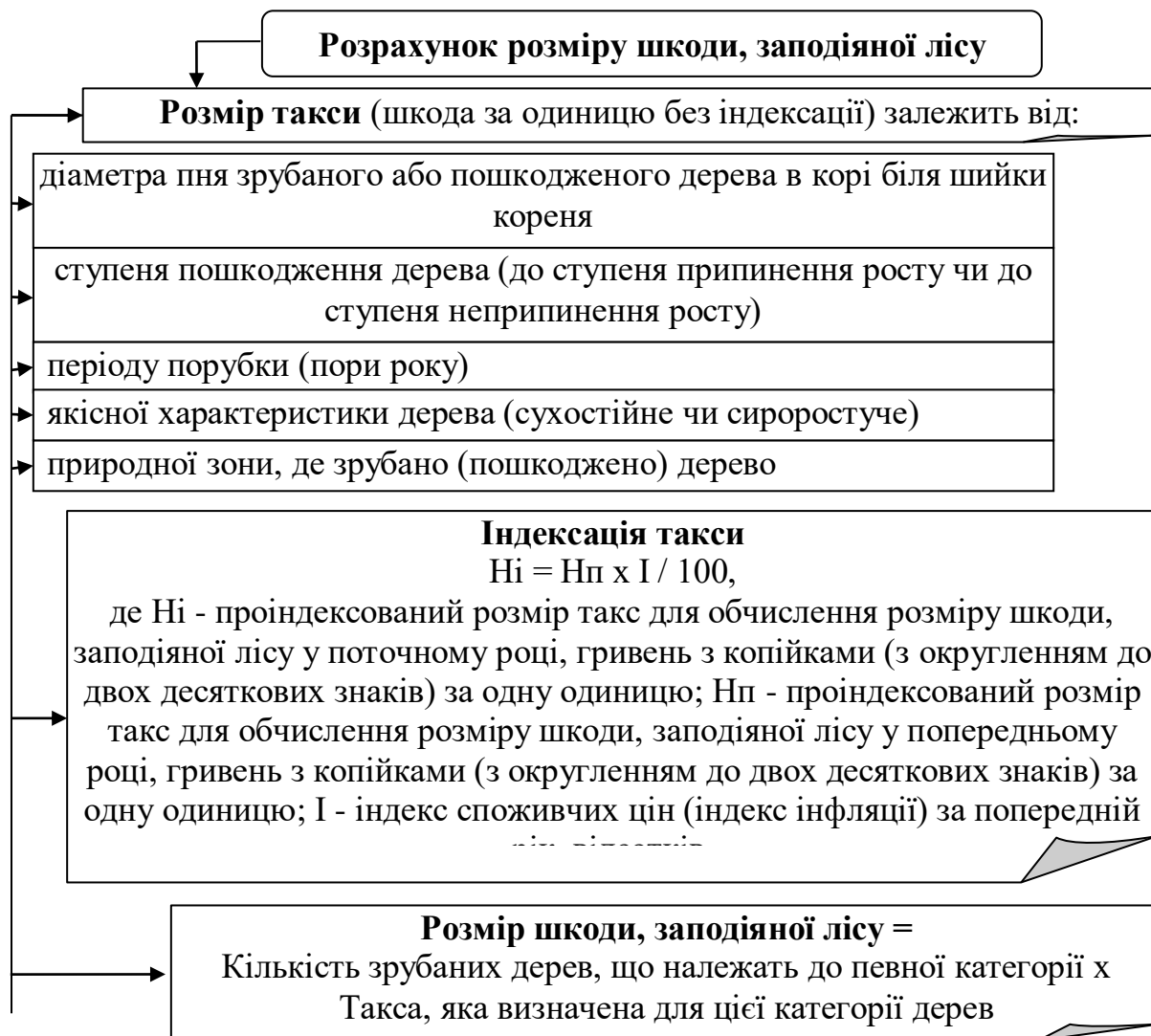

Рис. 1. Послідовність розрахунку розміру шкоди, заподіяної лісу

З метою реалізації функції об'єктивного державного контролю за охороною та використанням лісових ресурсів, уникнення різних підходів до застосування та проведення індексації такс, доцільним є законодавчо збільшити розміри такс за Постановами № 665 [4] та № 541 [5], визначити єдиний підхід до порядку застосування індексів інфляції, передбачити обов'язкову індексацію такс під час розрахунку розміру шкоди за незаконне вирубування дерев на територіях природно-заповідного фонду.

Список використаних джерел

1. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення 24.03.2021).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 24.03.2021).
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 24.03.2021).
4. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.03.2021).
5. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: Постанова КМУ від 24.07.2013 № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.03.2021).

Єрмолаєва М. В., к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОБ'ЄДНАНА БУХГАЛТЕРСЬКА ЗВІТНІСТЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Завершальним етапом облікової роботи бухгалтерської служби є складання річної бухгалтерської звітності підприємства. До її складу входить фінансова, податкова, статистична та спеціалізована звітність. Форми і зміст фінансової звітності визначено відповідним НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і на сьогодні бухгалтер вже опанував особливості заповнення звітних форм та методика відображення в них інформації щодо активів, джерел їх формування, фінансових результатів діяльності підприємства, руху грошових коштів та змін у власному капіталі [1].

Методика складання форм податкової та статистичної звітності визначається системою оподаткування та галузевим підпорядкуванням конкретного підприємства і регламентується відповідними наказами та інструкціями Державної податкової служби та Державного комітету статистики України. В кожному конкретному випадку номенклатура податкової та статистичної звітності буде залежати від специфіки конкретного підприємства.

Слід зазначити, що до 2019 року підприємства повинні були звітуватися переди соціального страхування щодо нарахованих сум допомоги та отриманого фінансування [2]. На сьогодні суб'єкти підприємницької діяльності подають до органів Фонду соціального страхування Звіт по заборгованості зі страхувальника зі сплати страхових коштів до Фонду соціального страхування України в тому випадку, коли мають певну заборгованість перед ФСС. Звіт складається наростаючим підсумком з початку року і подається до Фонду до моменту повного погашення заборгованості [3].

Коли розмова починається про звітування щодо Єдиного соціального внеску, податку на доходи фізичних осіб та військового збору, то виникає значна кількість запитань. Проблема полягає в тому, що базою нарахування цих податків та обов'язкових платежів є сума нарахованого доходу фізичних осіб, а це означає, що нараховані та утримані податки та платежі спрямовуються за різними напрямками та на різні рахунки.

До 2021 року бухгалтерська служба звітувалася окремо за Єдиним соціальним внеском та податком на доходи фізичних осіб. Щодо сплати військового збору окремої форми звітності не було передбачено. Починаючи з 2021 року запроваджено об'єднана звітність за ЄСВ, ПДФО та військовим збором.

В цьому є певна логіка, оскільки справляння цих податків та платежів має єдину базу нарахування. Відповідно, логічним є зведення інформації про нарахування на фонд оплати праці та утримання із заробітної плати в єдину об'єднану форму звітності. У поточному році суб'єкти підприємницької діяльності почали подавати Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку-фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску до якого складається 6 додатків.

Найчастіше вживаними додатками є Додаток 1 «Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам», форма

якого затв. Наказом МФУ від 15.12.2020 р. № 773, Додаток 4 «Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору, затв. Наказом МФУ від 15.12.2020 р. № 773 та Додаток 5 «Звіт про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску», затв. Наказом МФУ від 15.12.2020 р. № 773. Решта додатків відображає інформацію про осіб, які доглядають за дитиною до трьох років та проходять військову службу і заповнюються за необхідністю. Нововведенням в зазначеній звітності є наявність інформації щодо утриманого та перерахованого військового збору.

Позитивним при цьому є можливість отримати необхідну інформацію з одного джерела і можливість подання звітності за однією адресою. Це суттєво спрощує роботу бухгалтера. Крім того, така об'єднана звітність починаючи з 2021 року подається поквартально, а не помісячно як було раніше. Це також на перший погляд зменшує навантаження на облікову службу підприємства. Але з іншого боку, квартальне звітування може принести певні незручності тій самій бухгалтерській службі і працівникам підприємства.

В першу чергу це може стосуватися необхідності нарахування та виплати допомоги з тимчасової непрацездатності, яка сплачується за рахунок коштів ФСС та перерахуванню пенсій. В обох випадках необхідна інформація щодо нарахованих доходів громадянам за кожний місяць звітного періоду, а вона тепер надходитиме раз у квартал і внаслідок цього відбудуться затримки у проведенні відповідних нарахувань і виплат.

Для врегулювання цих проблем бухгалтерська служба тепер повинна перше, уважно слідкувати за надходженням листків тимчасової непрацездатності і працівниками, які планують виходити на пенсію або подавати заяву на її перерахунок. При цьому, в кожному місяці, в якому відбулися зазначені події, бухгалтерська служба повинна подати довідкову звітність. В ній необхідно навести інформацію тільки по окремим працівникам-по тим, що претендують на виплати за рахунок коштів ФСС та по тим, що планують оформляти чи перераховувати пенсію.

Слід звернути увагу також на те, що при складанні квартального Додатку 4 в ньому слід вказати інформацію окремо по кожному місяцю звітного кварталу, а не заповнювати його загальною сумою.

Щодо Додатку 5, то його форма майже повністю відповідає змісту таблиці 4 колишнього звіту з ЄСВ, але до неї додана інформація про внутрішнє сумісництво переведення працівника на іншу посаду в межах підприємства. Цей додаток подається поквартально без розподілення сум нарахованих доходів по місяцям кварталу [4].

Отже, бухгалтерська звітність, яка містить дані про нараховані доходи громадянам, є важливим джерелом інформації для органів соціального страхування, пенсійного фонду та податкової служби, оскільки саме заробітна плата є базою оподаткування громадян, що перебувають у трудових відносинах з роботодавцями. Зміни, що відбулися останнім часом у формі і змісті цієї звітності надали можливість отримати необхідну інформацію з одного джерела, що є більш зручним і змістовним. З іншого боку під час складання об'єднаної звітності можуть виникати певні дискусійні моменти, які, сподіваємося, з часом і набуттям

практичного досвіду, будуть вирішені на користь громадян.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєва М. В., Скиданенко Ю. Д., Трушина А. Ю. Річний фінансовий звіт підприємства: вплив міжнародних стандартів на його зміст і форму. *Вісник ХНТУСГ імені Петра Василенка*. Харків. 2017. Вип. 185. С. 200-215. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/handle/123456789/1634>
2. Єрмолаєва М. В. Облік та звітність щодо заборгованості перед фондами соціального страхування: новації поточного року. Зб. наук. праць наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу ПДАА за підсумками науково-дослідної роботи в 2018 році. Полтава. 2019. С. 102-104. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5294/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84_2018_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB.pdf#page=102
3. Як складати новий звіт щодо заборгованості: метод рекомендації від ФСС. *Дебет-кредит. Бухгалтерські новини*. 2019. URL: https://news.dtkr.ua/accounting/reposts/53322?_ga=2.172890147.1074125104.1615536503-932264505.1582711956
4. Ушакова Л. Об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО. Вже за січень? *Податки & бухоблік*. 2021. № 5. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/january/issue-5/article-112901.html>

Жечева А.М., здобувач вищої освіти СВО магістр,
ОПП фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Костякова А.А.**, д.е.н,
доцент кафедри Облік та оподаткування

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного,
м. Мелітополь

ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Форма бухгалтерського обліку - певна система реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних. [1 ст. 8, п. 5]

Вибір форми і застосування її окремих елементів залежать від типу підприємства, обсягу господарської документації, організації бухгалтерського обліку, наявної комп'ютерної техніки і кваліфікації облікових працівників. Ознаками форм бухгалтерського обліку є:

- наявність певної системи реєстрів хронологічного та системного (аналітичного та синтетичного) обліку;
- форма і зміст облікових реєстрів (окремі листки, книги, машинограми) з відповідними реквізитами, їх розміщення;
- взаємозв'язок окремих реєстрів;
- способи та технічні засоби запису господарських операцій у відповідні реєстри (ручним, за допомогою технічних засобів тощо). Форма бухгалтерського обліку має забезпечити:

- щоденний облік у хронологічному та системному порядку всіх здійснюваних господарських операцій;

максимальну економність витрат на ведення бухгалтерського обліку [2].

Більшість фахівців вважають, що в сучасних умовах господарювання застосовуються наступні форми обліку:

- журнально-ордерна;
- меморіально-ордерна;
- Журнал-Головна(спрощена);
- комп'ютерна.

Журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку

Заснована на використанні принципу систематизації та накопичування даних первинних документів безпосередньо в регістрах аналітичного і синтетичного обліків відповідно до чинного Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні [5, с. 208].

Записи в накопичувальних регістрах виконують по показниках, необхідних для управління і контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, а також для складання періодичної та річної бухгалтерської звітності. Основними регістрами при цій формі обліку є журнали-ордери, що ведуться по кредиту синтетичних рахунків (синтетичного обліку) і дебету кореспондуючих рахунків.

Використовують також регістри аналітичного обліку - відомості, таблиці, книги і картки.

Наприкінці місяця підсумкові дані кредитових оборотів із журналів-ордерів переносять до Головної книги, в якій підраховують обороти по дебету кожного рахунка.[4, 441].

Меморіально-ордерна форма обліку

На підприємствах тривалий час застосовувалася меморіально-ордерна форма обліку, при якій складалися книжкові й карткові облікові регістри.

Нині цю форму обліку використовують переважно на невеликих підприємствах. Синтетичний облік при цій формі ведеться у книгах або відомостях.

Для аналітичного обліку використовують книги, відомості, картки. Бухгалтерські проводки оформлюють меморіальними ордерами, які складаються за звітний період і реєструються у реєстраційних журналах. Облік наявності грошових коштів ведеться у спеціальній касовій книзі. [3, 187].

Форма бухгалтерського обліку Журнал-головна

Форма бухгалтерського обліку Журнал-головна є спрощеним варіантом меморіально-ордерної форми і застосовується на невеликих за обсягом діяльності підприємствах і в організаціях, план рахунків яких передбачає незначну кількість рахунків синтетичного обліку.

Свою назву ця форма обліку одержала від основного її регістру синтетичного обліку - книги Журнал-головна.

Особливістю форми бухгалтерського обліку Журнал-головна є суміщення хронологічного і систематичного обліку по синтетичних рахунках в одному комбінованому обліковому регістрі - книзі Журнал-головна, яка поєднує у собі реєстраційний журнал і Головну книгу.

Кожну господарську операцію (або кілька однорідних згрупованих операцій) на підставі виправданих документів або меморіальних ордерів записують у книгу Журнал-головна, причому суму записують в одному рядку тричі: у графі оборотів, на дебет одного рахунка і кредит - іншого.[3, 119].

Комп'ютерна форма ведення бухгалтерського обліку

Звичайно, найбільша кількість помилок в обліку при паперовій технології

виникає на етапі перенесення даних з одного реєстру в інший, а також при складанні різноманітних довідок і звітів. Використання автоматизованого обліку дає змогу повністю убезпечитися від подібних помилок, оскільки, як правило, при автоматизованому обліку ведеться тільки один обліковий реєстр, всі інші формуються автоматично, і ризик помилки при перенесенні даних між реєстрами дорівнює нулю.

В Україні використовується значна кількість програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку, найбільш популярними з яких є: "Парус", "Fin Expert", "БЕСТ", "Lady Fin", "Фінанси без проблем", "1С - Бухгалтерія - Проф. для Windows" та ін.

Система автоматизації бухгалтерського обліку спільного підприємства "Парус" призначена для підготовки та обліку фінансово-господарських документів, накопичення інформації про здійснення господарських операцій на бухгалтерських рахунках, одержання внутрішньої і зовнішньої звітності підприємства [6].

Система "Fin Expert 4.1 for Windows tm" - це професійна мережна система реального часу, яка призначена для великих підприємств з великими обсягами даних; система "Fin Expert 4.1 Life for Windows tm" розроблена для середніх підприємств з можливістю роботи в локальному режимі [7].

Програма "1С - Бухгалтерія - Проф. для Windows" дозволяє вводити господарські операції декількома способами [8]:

- 1) ручне введення операцій;
- 2) використання типових операцій;
- 3) використання режиму "документи і розрахунки".

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Існує декілька підходів до розуміння сутності форми обліку: у першому випадку вона розглядається лише як сукупність реєстрів, у другому, який є найбільш виваженим, її зміст доповнюється також обліковими процедурами, способами та методами, що дозволяють ці реєстри складати, а у третьому – форма ототожнюється з бухгалтерськими записами або бухгалтерською процедурою;

2. В сучасних умовах господарювання застосовуються журнально-ордерна, меморіально-ордерна, Журнал-Головна (спрощена) і комп'ютерна форми обліку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16.07.99 р. № 996
2. Сопко В. В., Сопко О. В. Бухгалтерський облік: Основи теорії та концептуальні засади побудови: навч.-метод. посібник. К.: Товариство «Знання» України, 2002. 231 с.
3. Пономарева Г.А. Самоучитель по бухгалтерскому учету. М.: Приор, 2005. 362 с.
4. Стражева Н.С., Стражев А.В. Бухгалтерский учет. М.: Книжный Дом, 2004. 432 с.
5. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2005. 576 с.
6. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. [пер. с англ. В.О. Губачев]. М.: Финансы и статистика, 2005. 416 с.
7. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета. [пер. с англ. В. В. Сопко]. М.: Финансы и статистика, 2005. 576 с.
8. Борискина И.П., Лясковская Н.В. Бухгалтерское дело. М.: Тула: НОО ВПО НП «ТИЭИ», 2008. 473 с.

Житник Н. М., здобувач вищої освіти,
СВО-магістр ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Канцедал Н. А.**, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

АКТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Процедура оподаткування доходів фермерських господарств, а також одержання ними фінансової допомоги актуалізувалася у 2020 році в зв'язку із законодавчими нововведеннями [3, с. 135]. Окрім юридичного розуміння сутності, вона потребує організації належного документування та обліку у сімейних фермерських господарствах, щоб налагодити ефективну взаємодію фермера – суб'єкта господарювання з відповідними інституційними одиницями. Інституційна роль бухгалтерського обліку підсилюється неминучістю трансформаційних процесів сучасної економіки, якій властива цифровізація [2, с. 68]. В межах даного дослідження слід відмітити, що цифровізація вже охопила процеси сплати податків, що переважній більшості відбуваються онлайн.

У 2021 році урядом виділено 4,5 млрд грн бюджетних коштів на підтримку агросектору, 200 млн грн з яких призначено фермерським господарствам і сільськогосподарським кооперативам [1].

Фермерське господарство можуть створити лише родичі, тому – це особлива форма підприємництва. Мета – виробництво та збут сільськогосподарської продукції для одержання прибутку [5]. У своїй діяльності фермерські господарства можуть наймати працівників по строковому трудовому договору для виконання сезонних робіт.

Для провадження своєї діяльності фермерські господарства мають право отримати земельну ділянку у власність або користування безоплатно, що визначено Земельним Кодексом України. Відбувається це шляхом звернення до місцевого або регіонального органу самоврядування з відповідним клопотанням, де зазначають місце розташування, розмір, цільове призначення та графічне зображення бажаної земельної ділянки, а також погодження землекористувача.

Для реєстрації фермерського господарства ініціатору необхідно звернутися з документами до місцевого Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП), державного реєстратора або нотаріуса. Фермерське господарство може бути зареєстроване як ФОП або як юридична особа, відповідні документи розглядаються впродовж однієї доби.

Особливості оподаткування фермерського господарства визначаються обраною ним системою оподаткування – загальною або спрощеною (табл. 1).

Переважає більшість фермерських господарств обирає спрощену систему оподаткування, якщо його діяльність відповідає встановленим критеріям. Класифікація фермерських господарств на мікро, малі та середні підприємства обумовлена вимогами ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4].

За оцінками експертів, найбільш прийнятною як для фермерських господарств – ФОПів, так і для фермерських господарств – юридичних осіб є 4 група платників податку на спрощеній системі, оскільки розмір податку є

диференційованим (залежить від площі землі), ПДФО та військовий збір не сплачується, а при сплаті Єдиного соціального внеску можна скористатися пільгами від держави.

Таблиця 1

Відмінності щодо сплати податків фермерським господарствам залежно від системи оподаткування у 2021 р.

Загальна система оподаткування	Спрощена система оподаткування	
Фермерські господарства – ФОП		
18% ПДФО (податок на доходи фізичних осіб); 1,5% військового збору; 22% ЄСВ (єдиний соціальний внесок) 20% ПДВ (у випадку, якщо ФОП зареєстрований платником ПДВ)	<i>Сплата Єдиного податку</i>	
	Мікрофермерське господарство (наявність власної земельної ділянки менше 2 га)	не сплачує
	Мале фермерське господарство (1 група платників ЄП)	227 грн ЄП + 1320 грн ЄСВ
	Середнє фермерське господарство (2 група платників ЄП)	1200 грн ЄП + 1320 грн ЄСВ
	Середнє фермерське господарство (3 група платників ЄП)	або 3% від виручки + ПДВ, або 5% від виручки
	Середнє фермерське господарство (4 група платників ЄП)	розмір податку залежить від площі землі, а для сплати ЄСВ є пільги
Податок на нерухомість фермерське господарство не сплачує лише в тому разі, якщо воно є власником цієї нерухомості і використовує її безпосередньо в сільськогосподарській діяльності		
Фермерські господарства – юридичні особи		
18% податку на доходи; податок на землю (розмір податку розраховується залежно від обсягу земельної ділянки); 41,5% податку на зарплату найманих працівників. 20% ПДВ (у випадку, якщо фермерське господарство – юридична особа зареєстроване платником ПДВ)	Середнє фермерське господарство (3 група платників ЄП)	або 3% від виручки + ПДВ, або 5% від виручки
	Середнє фермерське господарство (4 група платників ЄП)	розмір податку залежить від площі землі, а для сплати ЄСВ є пільги
Податок на нерухомість фермерське господарство не сплачує лише в тому разі, якщо воно є власником цієї нерухомості і використовує її безпосередньо в сільськогосподарській діяльності		

Список використаних джерел:

1. Дорошенко А. Оподаткування фермерських господарств 2021 року: кому, за що та скільки сплачувати. *The Page*. 22 лютого 2021. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/opodatkuvannya-fermerskih-gospodarstv-2021-komu-za-sho-i-skilki-platiti>
2. Канцедал Н. А. Інституційна роль бухгалтерського обліку у трансформаційних процесах цифрової економіки. *Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Від. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2020. С. 68-71. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9113>

3. Костюченко М. В., Канцедал Н. А. Документальні особливості оформлення права фермерських господарств України на фінансову підтримку у 2020 році. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору*: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма). Полтава. 2020. С. 135-138. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/7803>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Про фермерське господарство. Закон України № 973-IV від 19 черв. 2003 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

Житник О. М., здобувачка вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Підприємництво, торгівля та біржова діяльність,
Науковий керівник – **Зюкова М. М.**, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава

ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ

Зараз ми живемо у XXI столітті, коли всі економічні процеси відбуваються під впливом розвитку інформаційних технологій і наростаючої глобалізації. У таких умовах перед людством відкриваються широкі можливості для впровадження наукових досліджень в галузі бухгалтерського обліку. Відомим є той факт, що подвійний запис прийнято вважати визначальним специфічним методичним прийомом ведення обліку.

Таким чином, знання та вивчення подвійного запису є ключовим елементом, необхідним для справжнього фахівця-бухгалтера, який працює з різноманітною бухгалтерською інформацією і повинен уміти приймати результативні управлінські рішення, використовуючи її. Однак відсутність повноцінного розуміння бізнес-процесів і бізнес-середовища в цілому перетворює подвійний запис у загальну концепцію, суто механічний процес. Саме тому розгляд історії походження та еволюції системи подвійного запису дає можливість краще зрозуміти суть цього методу, і відповідно поглибити теоретичні пізнання в галузі бухгалтерського обліку, з метою підвищення ефективності їхнього практичного використання [1].

Історія виникнення подвійного запису перебувала в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних науковців не одне століття. У першу чергу зазначимо, що на різних етапах історичного розвитку теорія виникнення й сутності системи подвійного запису зазнавала постійних змін та доповнень. Останнє пояснюється численними об'єктивними факторами: еволюцією розробки концепцій бухгалтерського обліку, підвищенням оперативності обліку, забезпеченням максимальної адекватності даних обліку реальним господарським змінам тощо. На сьогодні, як елемент методу бухгалтерського обліку, подвійний запис трактується як спосіб відображення господарських операцій по дебету одного рахунку і кредиту іншого рахунку на одну й ту ж суму.

Зазначимо, що ґрунтовне дослідження сутності та історії розвитку подвійного запису здійснила Кулик В.А. [2]. Серед вчених на яких посилається авторка є і Циганков К. Ю. [3], який вважає, що поява і використання системи подвійного

запису в бухгалтерській практиці відноситься до періоду існування Римської імперії. Учений довів, що в Стародавньому Римі були всі передумови для появи цього методу в бухгалтерському обліку. Так, на думку вченого, подвійний запис зародився не в сфері підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів, а у фіскальних цілях, в зв'язку з державною потребою здійснення обліку розрахунків, капіталу і прибутку. Вищезазначене могло статися тільки в умовах сильної держави, що власне й було характерне для Стародавнього Риму.

У свою чергу Поленова С. М. припускає наступне – система подвійного запису цілком могла зародитися у Стародавньому Китаї. У якості підтвердження автор цієї думки наводить деякі аргументи, а саме: існування могутньої держави; використання балансового методу для фіскальних потреб; відображення податків населення у грошовому виразі за допомогою спеціального способу; використання балансового методу при відбитті доходів та видатків бюджету [4].

Однак у науковій літературі походження подвійного запису найчастіше пов'язують із «Трактатом про рахунки і записи» (1494 рік) авторства Луки Пачолі, де було здійснено обґрунтування суті подвійного запису. При цьому сам термін «подвійний запис» в трактаті жодного разу не застосовується. Загалом же система Пачолі складається з двох основних частин. Для початку він описав, яким чином здійснювати інвентаризацію, наступним кроком було використання трьох книг для щоденних операцій: Меморіалу (або ж «чорновика»), Журналу, або так званої «другої книги основних операцій», та Головної книги – основи усієї системи обліку.

Досить тривалий період Лука Пачолі вважався «батьком бухгалтерського обліку», незважаючи на те, що сам він не винайшов дану систему. Замість цього він здійснив опис методу, використовуваного венеціанськими купцями у часи італійського Відродження. Тобто подвійна система запису була відома ще з XIII століття і носила назву «alla Veneziana» або «венеціанський спосіб». Так, автор «Трактату про рахунки і записи» здійснює опис згаданого методу у двох частинах: перша носила назву «Інвентар» (все, що на думку купця, належало йому у цьому світі), а друга – «Диспозиція». Тобто у венеціанській формі кожен рахунок займав розворот в Головній книзі подібно сучасному стану речей: ліву сторінку займав дебет, а праву – кредит.

Щоправда між ранніми системами записів бухгалтерської інформації в різних регіонах Італії спостерігалися певні відмінності. Як приклад, у Венеції панувала табулярна (білатеральна) форма рахунку, характерна розташуванням сторінок дебету і кредиту на розвороті книги. Разом з тим у Флоренції первісною формою записів був параграф: Головна книга ділилася на дебетову і кредитову половини. Перехід на табулярну форму відбувся пізніше, ближче до кінця XIV ст.

Під диспозицією Пачолі мав на увазі бухгалтерську процедуру оформлення в обліку господарських операцій. Характерно, що автор протиставляє інвентаризацію диспозиції. Це власне стало приводом того, що чимало науковців не включали інвентаризацію до складу методів бухгалтерського обліку [5].

Однак все ж відомо, що першою книгою, в якій описується подвійний запис, рахується робота Бенедетто Котрульї "Про торгівлю та досконалого купця" 1458 року. Щоправда надрукованою вона була тільки в 1573 році [1].

Вартує уваги й те, що протягом розвитку бухгалтерського обліку

неодноразово виникали різноманітні намагання переосмислити сутність подвійного запису та заміни його потрійним, або навіть четверним. Як приклад, ще у XIX столітті вчений Єзерський Ф.В. намагався розробити потрійну бухгалтерію. Власні напрацювання він висвітлив у «Теорії торгового рахівництва за новою схемою». Дана система передбачала зіставлення трьох паралелей: хронологічності, систематичності та зведення – записи, облік та звіти відповідно. Основними видами документів для реєстрації виступали первинні, Журнал, Звіт. Власну систему потрійного запису висував Ховард П., призначення цього методу полягало у розмежуванні даних фінансового та податкового обліку. Таким чином, Ховард П. пропонував додати третю графу в журнал обліку господарських операцій з метою обчислення оподаткованого доходу.

Проблематику потрійного запису не оминули і вітчизняні науковці. Зокрема деякі з них виокремлювали статичну, динамічну та каталактичну моделі рахунків бухгалтерського обліку [2, с.92]. Та все ж визначення дієвості потрійного запису, особливо з огляду на розвиток сучасних інформаційних технологій, показує, що найбільш раціональним та оптимальним способом реєстрації фактів господарського життя залишається саме подвійний метод.

Отже, метод подвійного запису несе у собі важливе інформаційне та контрольне значення. Так, інформаційна цінність подвійного запису відображається в тому, що завдяки бухгалтерському проведенню ми володіємо даними не лише про зміст господарської операції, а й її суму. Як зазначалося раніше, при застосуванні подвійного запису, кожна господарська операція відображається за дебетом одного рахунку та кредитом іншого на одну й ту ж суму. Останнє означає, що підсумки записів по дебету та кредиту усіх рахунків повинні бути рівними між собою. Якщо ж рівності між підсумками немає, то це є ознакою допущення помилки чи то в арифметичних підрахунках, чи то у самих записах. Тобто застосування подвійного запису допомагає здійснювати контроль за правильністю ведення бухгалтерського обліку. Однак не дивлячись на вагомість даного методу бухгалтерського обліку, досі немає єдиної точки зору щодо виникнення та історичного розвитку подвійного запису.

Список використаних джерел:

1. Бондарева Т. Г. Зародження сучасної бухгалтерії: Лука Пачолі та подвійний запис. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 5-2. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2019_5-2_20.
2. Кулик В. А. Рахунки та подвійний запис в умовах використання інформаційних технологій. *ScienceRise*. 2014. № 3(2). С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texc_2014_17.
3. Цыганков К. Ю. Очерки теории и истории бухгалтерского учета М.: Магистр, 2009. 462 с.
4. Поленова С. Н. Природа регулирования бухгалтерского учета в Китае. *Аудит и финансовый анализ*. 2009. № 6. С. 82-92. URL: <https://auditfin.com/fin/2009/6/Polenova/%20.pdf>
5. Лука Пачолі. Трактат о счетах и записях / под ред. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 2001. 368 с.

Звержхівська К.О., студентка 19 групи 3 курсу,
факультету торгівлі та маркетингу,
Науковий керівник - **Мошковська О.А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Головним завданням підприємства щодо створення умов для успішної діяльності є організація власних можливостей з чіткою орієнтацією на ринкову ситуацію. У короткостроковому плані на першому місці повинна фігурувати проблема поточної ефективності, тобто перетворення існуючих ресурсів і компетенції на ринкові конкурентні переваги, а в довгостроковій перспективі завдання полягає в розвитку нових ресурсів і компетенцій, завдяки яким можна було б скористатися ринковими перевагами в майбутньому.

Однією із найбільш важливих інформаційних служб, що забезпечує систему управління інформацією на сучасному етапі, є бухгалтерія, яка формує інформацію про фактичну наявність, використання майна і ресурсів організації, про господарські процеси і результати діяльності, про позикові кошти, розрахунки, претензії тощо.

Зарубіжні економісти Ч. Гаррісон і Г. Емерсон зазначають, що управлінський облік покликаний не тільки фіксувати події минулого, але і ставити завдання на майбутнє, допомагати здійснювати ці завдання [1, с. 8].

Голов С. Ф. [2, с. 299] принципово не погоджується з тим, що бухгалтерський облік є єдиною і неподільною інформаційною системою. Він цілком слушно зазначає, що будь-яка система – це є ціле, що складається з частин, які у взаємозв'язку утворюють певну цілісність. А відмінності у змісті та структурі інформації, яку потребують різні користувачі, можуть призводити до створення нових підсистем. Це означатиме розвиток системи загалом.

Чумаченко М. Г. [5, с. 7] сформулював висновок, що управлінський облік – це не результат „штучного поділу”, а цілеспрямований розвиток усього бухгалтерського обліку, який має перетворитися в надійного постачальника інформації для потреб управління.

Так, Американська асоціація бухгалтерів [3, с. 30] наводить визначення управлінського обліку як процесу ідентифікації інформації, обчислення і оцінки показників та надання даних користувачам для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень.

На думку Ч. Т. Хорнгрена і Дж. Фостера [4, с. 8] управлінський облік – це ідентифікація, вимірювання, збір, систематизація, аналіз, розкладання, інтерпретація і передача інформації, необхідної для управління будь-якими об'єктами.

Р. Ентоні і Дж. Ріс [6, с. 269] вважають, що управлінський облік є процесом у рамках організації, який забезпечує управлінський апарат інформацією, що використовується для планування, власне управління і контролю за діяльністю організації. Цей процес містить виявлення, вимірювання, збір, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу і приймання інформації, необхідної управлінському

апарату для виконання його функцій.

Відповідно чинного законодавства підприємства самостійно організують систему обліку, оскільки кожне з них має низку галузевих, технологічних та інших особливостей, включаючи різні запити користувачів щодо диференціації інформації. Отже, порядок організації управлінського обліку- це суто внутрішній процес, який включає обробку інформації для прийняття управлінських рішень .

Так, згідно із Законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [8] внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система обробки і підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Голов С. Ф. [7, с. 209] наводить дещо ширше та змістовніше визначення, вважаючи, що управлінський облік є процесом виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів.

Окрему позицію щодо визначення сутності управлінського обліку мав Сопко В.В. [9, с. 361], який дав йому назву внутрішньогосподарського (управлінського) обліку і зазначав, що він є продовженням та поглибленням бухгалтерського фінансового обліку витрат і доходів діяльності підприємства.

Натомість, Чумаченко М. Г. [5, с. 6] дотримувався іншої точки зору і стверджував, що за своїм змістом управлінський облік значно ширший від власне обліку і є системою управління собівартістю продукції. Хоча і наполягав на збереженні у назві цієї системи терміну „облік”, оскільки вважав, що облікові операції все ж таки становлять його основу.

Для високоефективної роботи сучасного підприємства необхідна чітко налагоджена система управлінського обліку. З одного боку, такий висновок лежить на поверхні і є достатньо банальним, з іншого – в Україні розроблено надзвичайно мало рекомендацій щодо впровадження ефективної системи управлінського обліку на підприємствах, а управлінський облік на них знаходиться або в зародковому стані, або зовсім відсутній. Активному впровадженню управлінського обліку в Україні заважає передусім неадекватне ставлення до нього в ланці вищого керівництва великих підприємств. Значною мірою це пов'язано зі сприйняттям управлінського обліку як частини бухгалтерської інформації, необхідної для зовнішнього фінансового аналізу, але аж ніяк не внутрішнього [10, с. 116]. Крім того, керівники українських компаній, знайомі, як правило, із загальними теоретичними основами управлінського обліку, не уявляють собі, як їх застосувати на практиці.

Отже, основними факторами, що будуть визначати тенденції подальшого розвитку управлінського обліку в Україні, слід вважати поглиблення ринкових процесів, посилення конкуренції, інформатизацію та глобалізацію суспільства, розвиток новітніх технологій, підвищення ролі бухгалтерів-аналітиків в процесі управління підприємством. Управлінський облік розкриває перед підприємством можливість досить швидко зробити діагностику фінансового стану підприємства та, через визначення кінцевої мети діяльності, формування інформаційної бази витрат і доходів, забезпечувати підвищення оперативності реагування на зовнішні

та внутрішні зміни, чим сприятиме підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Гаррисон Ч. Учет себестоимости в помощь производственнику. М. : ЦУНХУ Госплана СССР, 1935. 8 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. К. : ЦУЛ, 2007. 522 с.
3. Нападовська Л. В. Управлінський облік. К. : Книга, 2004. 544 с.
4. Ходзицька В. В. Шляхи реформування управлінського обліку в Україні відповідно до міжнародних вимог. *Світ бухгалтерського обліку*. 1998. № 5. С. 67-68.
5. Чумаченко М. Г. Управлінський облік потребує підтримки. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003 . № 5. С. 3-7.
6. Энтони Р. Дж. Рис. Учет : ситуации и примеры. М. : Финансы и статистика, 1996. 559 с.
7. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. К. : Автоінтерсервіс, 1996. 554 с.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р., № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://www.ligazakon.ua>.
9. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. К. : КНЕУ, 2006. 526 с.
10. Королович О. О. Впровадження бухгалтерського обліку як інтегрованої інформаційної системи. *Мукачівський державний університет*. 2012. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12534/1/22_116121_Vis_722_menegment.pdf.

Зінішина А. В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік, аудит і оподаткування,
Науковий керівник – **Давидюк Т. В.**, д.е.н, професор,
професор кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ З ПРОБЛЕМ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

У сучасних умовах особливої актуальності набуває дослідження теоретичних і прикладних аспектів бухгалтерського обліку та аналізу ефективності використання трудових ресурсів з огляду на світову інтеграцію України. Важливим завданням на шляху розвитку держави та сталого економічного зростання є забезпечення ефективності формування та використання трудового потенціалу, що визначає рівень продуктивності праці, а у подальшому – загальний розвиток суспільного виробництва. Визначальними елементами трудового потенціалу населення є трудові ресурси, персонал та кадри. Домінантною тенденцією розвитку трудового потенціалу країни є забезпечення кількісного збільшення та якісного удосконалення його структурних елементів. Процес використання трудових ресурсів нерозривно пов'язаний зі зміною показника продуктивності праці, на збільшення чи зменшення якого, безпосередньо, впливає система оплати праці, що є стимулюючим фактором зростання кваліфікації праці, підвищення технічного рівня виконання завдань і ефективності виробництва.

Таку інформацію повинен забезпечити бухгалтерський облік. Важлива роль в реалізації цієї задачі відводиться організації бухгалтерського обліку на підприємстві: організаційній побудові бухгалтерії підприємства, принципам

організації праці виконавців, нормуванню праці працівників обліку і контролю, методиці визначення чисельності персоналу. Заробітна плата займає одне з центральних місць в системі бухгалтерського обліку на підприємстві. Бухгалтерський облік є функцією управління підприємства. На бухгалтерський облік покладено завдання з поліпшення інформаційного забезпечення управління і контролю за обліком праці та її оплати підприємства, підвищенням ефективності діяльності та зменшенням ризику втрати коштів через непродумані дії.

Для подальшого дослідження далі наведено перелік авторів, які надали вагомому значення та ролі бухгалтерського обліку та аналізу операцій з оплати праці та дослідили актуальність та проблеми з приводу даного питання. Більш детальна інформація, пов'язана з обґрунтуванням в літературних джерелах визначень «оплата праці» та «заробітна плата» представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Розкриття термінів «оплата праці» та «заробітна плата» в літературних джерелах

Джерело	Визначення
Божинська В.С. [1]	Заробітна плата – винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці, тобто винагорода за фактично відпрацьований час, чи вироблену продукцію, послуги, виконання посадових обов'язків (с.194)
Корягін М.В., Попкова О.О [2]	Оплата праці – найсуперечливіша категорія в системі умов праці, оскільки саме в ній відбито різнобічні інтереси сторін суспільно-трудових відносин, усі їхні досягнення й прорахунки. Це один із найважливіших показників, що характеризує рівень економічного та соціального стану суспільства і залежить передусім від продуктивності праці (с.115)
Левчунь Г.І. [3]	Оплата праці - грошовий вираз вартості і ціни робочої сили, який виступає у формі будь-якого заробітку, виплаченого власником підприємства працівникові за виконану роботу (с.5)
Лишиленко О. В. [4]	Заробітна плата – це грошовий вираз вартості робочої сили, яка є товаром, її ціна. В сучасних умовах ціна робочої сили визначається попитом і пропозицією, але в основі ціни лежить її вартість (с. 194)
Мартин О.М. [5]	Заробітна плата – це оплата послуг праці робітника, яка відображаючи соціально-економічне становище в національній економіці та рівень життя у суспільстві, дає можливість робітникові і його сім'ї забезпечувати поточне споживання, а також заощаджувати на майбутнє споживання (с. 3)
Нестеренко Ж.К [6]	Заробітна плата – це плата, нарахована працівникам на основі тарифних ставок, годинних тарифних ставок, передбачених законодавством, за фактично виконану роботу і за відпрацьований час залежно від кількості та складності виконуваної роботи, кваліфікації працівників відповідно до прийнятих на підприємствах формам і системам оплати праці (с.3)

Джерело: розроблено автором на основі даних [11-16]

Аналізуючи таблицю, можна дійти до висновку, що існує безліч визначень поняття оплати праці та заробітної плати та кожен автор по своєму його трактує, кожне з даних термінів є правильним, адже характеризує широкий зміст свого розуміння.

Проведений аналіз дефініцій понять «оплата праці» та «заробітна плата»,

можна виділити вісім основних критеріїв групування (таблиця 2).

Таблиця 2

Аналіз дефініцій понять «оплата праці» та «заробітна плата»

Критерії групування	Мартин О.М. [5]	Лишиленко О.В.[4]	Нестеренко Ж.К. [6]	Корягін М.В.[2]	Божинська В.С. [1]	Левчунь Г.І. [3]
Оплата послуг праці робітника	+	+	+	+	+	+
Грошовий вираз вартості робочої сили		+		+	+	+
Трудовий дохід працівника	+	+	+	+		+
Важливий життєвий індикатор						+
Одна із головних економічних категорій, щодо розв'язання державних проблем		+	+		+	
Напрямок підвищення продуктивності праці	+	+	+	+		
Винагорода за виконану роботу	+	+	+	+	+	+

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи дані таблиці 2, можна дійти висновку, що найбільша кількість вчених у своїх роботах, приділила свою увагу таким двом критеріям як, оплата послуг праці робітника та дослідженню питання щодо винагороди працівника за виконану роботу, та мало приділили уваги значенню оплати праці як життєвого індикатора, плати, яка нарахована на основі ставок передбачених законодавством та значення праці як однієї із головних економічних категорій, щодо розв'язання державних проблем.

Хоча на нашу думку, варто приділити увагу ролі оплати праці, як основної економічної категорії, яка пов'язана з розв'язанням державних проблем в економіці та у суспільстві загалом.

Отже, провівши аналіз, можна дійти висновку, що науковцями найбільше було приділено увагу визначенню поняття оплата праці та заробітна плата, проблематиці заробітної плати в Україні, оплата праці як індикатор життєвого рівня та організації оплати праці, є актуальним, але я не згодна з тим, що мало націлено уваги на проблеми мотивації персоналу, адже вплив впровадження мотиваційного механізму на ефективність діяльності підприємства є досить важливим, оскільки заробітна плата завжди була і буде найголовнішим мотивуючим фактором працівників.

Список використаних джерел:

1. Боброва О. Г. Організація і стимулювання праці : навч.-метод. посіб. Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. 2-ге вид., без змін. К.: КНЕУ, 2006. 145 с.
2. Корягін М. В., Попкова О.О. Структура фонду оплати праці як основа організації бухгалтерського обліку. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : збірник наукових праць / від. ред. О. С. Кузьмін. Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2012. С. 114-119.
3. Левчунь Г.І. Сучасні проблеми, тенденції та аналіз безробіття населення в Україні. *Вісник Бердянського університету економіки*. 2009. № 3 (7). С. 75-79.
4. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. К. : ЦНЛ, 2013. 624 с.

5. Мартин О.М. Заробітна плата як економічна категорія: соціально-економічні аспекти // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.7. С. 233-239.
6. Нестеренко Ж.К. Особливості організації оплати праці в бюджетних установах та необхідність її комп'ютеризації. *Сталий розвиток економіки*. 2012. №2. С. 158-162.

Знамеровська А. О., здобувач вищої освіти
СВО магістр, облік та податковий консалтинг
Науковий керівник – **Семенова С. М.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСОЛІДАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Сьогодні, як у всьому світі, так і в Україні, зростає роль корпоративної консолідованої фінансової звітності. Передумовами виступають такі процеси, як: глобалізація бізнесу, укрупнення корпорацій внаслідок злиття і поглинань, розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК), вихід українських компаній на національний та зарубіжні фондові ринки.

Особливості складання консолідованої фінансової звітності досліджено в працях Н.А. Букало, О.Ю. Волкової, Г.М. Воляник, О.С. Герасименко, М.М. Гоголь, І. Годнюк [2], А.Г. Загороднього, Л.В. Івченко, С.В. Кучера [3], В.М. Костюченко, С.В. Люшниної, О.А. Панфілової, І.В. Семчук, С.М. Семенової та О.М. Шпирко [4] й ін. У досліджуваних працях науковців розглядаються, в переважній більшості, практичні аспекти формування окремих показників консолідованої фінансової звітності, а також висвітлюються основні принципи складання такої звітності відповідно до вимог чинного законодавства та невирішені проблеми консолідації фінансової звітності.

Основним поняттям в теорії консолідації є поняття «група компаній». Група виникає в тому випадку, коли окремі види діяльності та напрямки бізнесу не об'єднуються в єдину укрупнену компанію, а ведуться через кілька компаній, кожна з яких залишається юридично самостійною. Консолідована звітність дає уявлення про підсумкову фінансову ситуацію в групі компаній. Консолідація звітності дозволяє власникам, інвесторам, кредиторам, біржовим аналітикам, державним органам та іншим, отримати адекватне уявлення про фінансовий стан всіх компаній групи, діяльності всього підприємства і приймати на основі цього обґрунтовані управлінські рішення.

Складання консолідованої фінансової звітності групи ґрунтується на об'єднанні інформації, що міститься в звітності материнської і дочірніх компаній [1]. Але консолідація полягає не лише у додаванні аналогічних статей активів, зобов'язань, капіталу, доходів та витрат. Також, процес консолідації передбачає цілий перелік спеціальних розрахунків і може бути представлений у вигляді багатокрокової процедури, так званий графік консолідації. До числа найбільш загальних кроків формування консолідованої звітності відносяться: 1) елімінування внутрішньогрупових операцій; 2) розрахунок гудвілу; 3) розрахунок частки меншості; 4) розрахунок накопиченого капіталу; 5) безпосереднє формування звітів.

При складанні консолідованої звітності обов'язково враховується характер

об'єднання компаній в групу, тобто за яких обставинах одна з компаній стала дочірньою по відношенню до іншої.

Певні переваги і перешкоди для складання консолідованої фінансової звітності має автоматизація бізнес-процесів, а саме обліку і звітності. Серед переваг – підвищення точності обліку та відповідно звітності, збільшується швидкість підготовки звітності, знижується ймовірність помилок з вини людського фактору. Разом з тим, з'являються складності, пов'язані з тим, що кількість рутинної роботи при автоматизації знижується і збільшується обсяг роботи, що вимагає спеціальних знань. З іншого боку, автоматизація процесів обліку та складання звітності дозволяє вибирати більш складні схеми побудови груп і нові більш раціональні схеми ведення обліку в індивідуальних організаціях і складання консолідованої звітності

Виділимо фактори, що ускладнюють процес консолідації звітності:

- юридична структура групи - група може складатися з великої кількості юридичних осіб, і тому етап впровадження автоматизації обліку та звітності буде більш трудомісткий;
- складна структура групи - може характеризуватися великою кількістю дочірніх компаній, пов'язаних перехресним володінням, асоційованих і спільних підприємств, наявністю так званих компаній-«онучок» і т.д.;
- непрозора структура групи - структура групи може бути з юридичної точки зору непрозорою, коли залежність визначається не стільки розміром частки в статутному капіталі, скільки наявністю контролю або впливу;
- непрофільні компанії і «несуттєві» компанії - також роблять процес впровадження автоматизації більш трудомісткий і тому більш дорогим в грошовому еквіваленті, так як в цьому випадку витрати на отримання інформації можуть бути порівнянні з корисністю цієї інформації [2].

Проблемами, пов'язаними зі складанням індивідуальної звітності, є:

- різні облікові політики - не дозволяють скласти консолідовану звітність в автоматичному режимі без проведення додаткових коригувань з тим, щоб облікова політика материнської компанії збіглася з обліковою політикою залежною компанією;
- відмінні валюти обліку - вносять технічні складності з перерахунком показників звітності і виявленням додаткових курсових різниць;
- галузеві особливості - може знадобитися додавання додаткових статей в звітність, щоб зробити її більш прозорою;
- розбіжність дат закінчення звітного періоду - призводять до необхідності складання проміжної звітності у залежних компаній, щоб дата звітності збіглася з датою звітності материнської компанії;
- недостатньо високий рівень підготовки кадрів - може привести до того, що через численні помилки звітність стане недостовірною;
- відсутність розгорнутої інформації - не дозволяють отримати деталізовану звітність за різними показниками;
- несвоєчасність подання даних - призводять до затримки складання звітності і зробить її непотрібною в процесі прийняття управлінських рішень.

Способи вирішення проблем складання консолідованої звітності доволі прості, але вимагають історичного підходу:

- уніфікація облікових політик та плану рахунків за національними стандартами;
- створення єдиної облікової політики та плану рахунків за МСФЗ;
- створення методики складання індивідуальної звітності за МСФЗ з урахуванням специфіки різних галузей;
- уніфікація і розробка звітних форм;
- використання єдиного програмного продукту;
- отримання повного обсягу інформації про поточної та майбутньої діяльності компаній групи;
- підвищення кваліфікації фахівців з МСФЗ;

Отже, в ході проведеного дослідження сформовано основні проблеми складання консолідованої фінансової звітності, до яких належать: складність нормативного регулювання, складність процесу організації бухгалтерського обліку для потреб консолідації фінансової звітності, використання різних програмних продуктів та складність їх впровадження; недостатня кількість спеціалістів. Також присутні проблеми методичного характеру: складність збору та структуризації облікових даних з метою їх зіставності, мультивалютність, неможливість визначення вкладу окремої компанії на показники групи та відсутність методики проведення аналізу консолідованої звітності [3].

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» від 01.01.2012 (у редакції від 01.01.2012). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text (дата звернення: 03.03.2021).
2. Годнюк І. Нормативне регулювання та методичні аспекти консолідації фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 1. С. 32–39.
3. Кучер С.В. Основні проблеми складання консолідованої фінансової звітності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 19. Ч. 2. С. 148–151.
4. Semenova S., Shpyrko O. Financial reporting of public sector entities of Ukraine. *International Journal of Afro-Eurasian Research*. Vol. 4(8), 2019, P. 108-116.

Калмикова А.С., Худолій І.В.,

здобувачі вищої освіти СВО магістр, ОПП Облік і аудит

Науковий керівник –**Мілька А.І.**, к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ»

Біологічні активи як засоби виробництва сільськогосподарської продукції, відіграють значну економічну та соціальну роль у забезпеченні розвитку економіки аграрного сектора, а також у цілому країни.

Теоретичні та практичні проблеми обліку біологічних активів досліджували провідні вітчизняні вчені-економісти Бондур Т.О., Голов С., Жук В. М, Мосаковський В. Б., Сук Л. К. [1-5] тощо. У працях даних авторів висвітлюються питання особливості обліку біологічних активів, формування витрат та доходів, визначення фінансових результатів на підприємствах, формування інформації у

фінансовій та статистичній звітності.

В процесі дослідження з'ясовано, що в економічній літературі існує два підходи до визначення біологічних активів - це системний (філософський) та несистемний (видовий).

За системним підходом біологічні активи - це активи у формі тварин або рослин, створеної в результаті минулих біологічних процесів, від яких можна отримати економічні вигоди у вигляді сільськогосподарської продукції, додаткових біологічних активів, наданих послуг, грошових коштів або інших активів.

За несистемним підходом – це тварини і рослини, що є результатами минулих процесів біологічної трансформації, що визнаються і контролюються підприємством, можуть бути використані в його діяльності або передані у використання іншим для отримання економічної вигоди, а їх вартість може бути достовірно визначена.

З'ясовано, що в даний час не існує єдиного підходу до визначення терміну «біологічні активи». Тому, узагальнимо пропозиції науковців щодо визначення економічної сутності категорії «біологічні активи» (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи науковців до визначення терміну «біологічний актив» [авторське узагальнення]

Автор, джерело	Визначення
Загородній А.Г. Вознюк Г. Л. Остапчук О.В.	Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.
Перевозник Н.В.	Біологічні активи – це живі рослини, тварини, а також інші біологічні ресурси, контрольовані підприємством, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.
Бондур Т.О.	На макро- рівні: біологічні активи - це частина національного багатства країни, на які встановлено право власності та які реалізують свої функції:ресурсну, екологічну послуги, забезпечення продовольством та підвищення добробуту населення. На мікро- рівні: біологічні активи - біологічні активи це – природні ресурси які використовуються в сільському господарстві ,контролюються підприємством,здатні до біологічної трансформації, результатом якої є отримання додаткових біологічних активів та біологічно повноцінної, екологічно безпечної продукції.
Вороновська В.О.	До біологічних активів відносяться всі об'єкти біосфери, що використовуються у діяльності підприємства.
Жук В.М.	Біологічні активи - живі організми (рослини, тварини), які вирощуються підприємством з метою отримання сільськогосподарської продукції або утримуються ним з метою отримання інших вигод.
Замула І.В.	Біологічні активи - це біологічні складники екосистем, які мають фізичну або потенційну корисність для підприємства.
Клименко О.П.	Біологічні активи - це біологічні ресурси, достовірно оцінені та контрольовані підприємством, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Автор, джерело	Визначення
Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Панченко Л.Г.	Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.
Пасенко В.В. Кузьмович П.М.	Біологічний актив - це сукупність природних (біологічних) ресурсів, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або поточні і додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди .
Сук Л.К. Сук П.Л.	Біологічні активи - це «явище життя», тобто живі тварини або рослини, які здатні до біологічної трансформації. Вони можуть забезпечувати процес виробництва нових неживих продуктів, наприклад, корови дають молоко; процес відтворення живих тварин, наприклад, корови народжують телят. З ходом часу біологічні активи можуть поліпшувати свої якості (відбувається ріст рослин, телят тощо), або їх погіршувати (плодовий сад старіє і втрачає продуктивність, телята зменшують свою вагу тощо).

Отже, більшість вчених трактують біологічні активи як живі істоти, організми, явище життя, біологічні ресурси. На основі всебічного критичного дослідження та узагальнення існуючої термінології нами пропонується таке визначення: біологічні активи – це сукупність біологічних ресурсів, що достовірно оцінені, контрольовані та ідентифіковані підприємством, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або поточні і додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Список використаних джерел:

1. Бондур Т.О. Суть біологічних активів та облік їх виробництва у рослинництві. *Облік і фінанси в АПК*. 2008. № 1. С. 9-15.
2. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю: проти течії. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 11. С. 87-90.
3. Жук В.М. Нові методологічні засади обліку сільськогосподарської діяльності та проблеми практичного застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи». *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 6. С. 34-42.
4. Моссаковський В. Облік біологічних активів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 4. С. 38-48.
5. Сук Л., Сук П. Облік поточних біологічних активів. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2007. № 8. С. 42-48.

Карпець А. А., Тамара К. В.,
здобувачі вищої освіти ОПП 071 Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування СВО магістр
Науковий керівник – **Яловега Л. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ТЕХНІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, РЕМОНТ, ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ

В економічній літературі особлива увага приділяється видам ремонтних робіт, які в залежності від складності, характеру і періодичності проведення мають різну мету.

Розрізняють наступні класифікаційні ознаки ремонтів:

- за метою здійснення (технічний огляд, ремонт та поліпшення);
- за технічними ознаками (поточні, середні та капітальні ремонти);
- за способом здійснення (підрядний та господарський).

У разі якщо послуги з технічного обслуговування об'єктів основних засобів виконуються підрядниками, то первинним документом буде «Акт виконаних робіт (наданих послуг)». Якщо підприємство технічне обслуговування здійснює господарським способом, то документами, що підтверджують вартість матеріалів і витрат на оплату праці, є: «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів» або «Лімітно-забірні картки»; «Наряди на оплату праці», тощо.

Перш ніж розпочати ремонт, об'єкт основного засобу оглядають. На підставі огляду складається «Відомість дефектів на ремонт машин» окремо на кожний об'єкт, що підлягає ремонту (поточному або капітальному). Відомості дефектів оформляє механік підрозділу підприємства. У дефектній відомості зазначається обсяг і характер робіт, найменування деталей, що потребують заміни. На підставі такої інформації бухгалтерія розраховує вартість ремонтів, а також проконтролює обсяг виконаних робіт і списаних матеріалів.

У разі якщо підприємство проводить ремонт або поліпшення об'єкта власними силами, то після закінчення робіт складається відомість виконаних робіт, де зазначаються вид і найменування робіт, послуг, інвентарний номер основного засобу, кількість і ціна використаних ТМЦ.

Матеріали, які були використані в ході:

- ремонту, який не є будівельно-монтажними роботами, – списуються на підставі типової форми «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів» або Лімітно-забірної картки);
- будівництва об'єктів – списуються на підставі «Лімітно-забірних карток».

У разі якщо ремонтом займатиметься стороння організація, тоді слід укласти договір підряду, на підставі якого і проводитимуться роботи з ремонту або поліпшення. Такі роботи слід відображати в обліку на підставі «Акта виконаних робіт».

Документування ремонт або поліпшення нерухомості шляхом виконання будівельно-монтажних робіт здійснюється «Актом приймання виконаних будівельних робіт» і Довідкою про вартість виконаних будівельних робіт. У разі використання матеріалів замовника для ремонту, підрядна організація складає «Акт про витрачені давальницькі матеріали». На підставі цієї форми у замовника відбувається списання матеріалів, переданих підрядній організації. У формі наводиться перелік матеріалів із номенклатурними номерами.

Документування ремонту автомобіля передбачає:

- «Акт передачі-приймання автомобіля (його складових частин (систем))» після надання послуг з технічного обслуговування і ремонту;
- рахунок, наряд-замовлення (підписується контролером якості та замовником);
- накладна, квитанція тощо (окремо на виконання технічного обслуговування (крім гарантійного) і окремо на виконання ремонту);
- гарантійний талон (один примірник);
- додатки до експлуатаційної документації у випадках, якщо після ремонту

мінються умови експлуатації автомобіля;

- довідка-рахунок на складові частини, придбані та встановлені виконавцем на автомобіль; довідка про колір (основний колір) автомобіля, якщо колір був змінений під час ремонту;

- приймально-здавальний акт виконавця, який має право на випробування систем живлення автомобіля з газобалонним обладнанням і виконав ці випробування.

Приймання об'єкта основного засобу після закінчення ремонту, реконструкції та модернізації оформляється «Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів». Акт складається: в одному примірнику – якщо ремонт здійснювався силами самого підприємства; у двох примірниках – якщо до ремонту, реконструкції або модернізації об'єкта основного засобу залучалося стороннє підприємство.

У графі «Зміни в характеристиці об'єкта, викликані реконструкцією, модернізацією» наводяться, дані: зміна технологічного призначення об'єкта (його окремих частин); зміна граничних навантажень на об'єкт; поява нових якостей в об'єкта; підвищення техніко-економічних показників об'єкта (його окремих частин); збільшення строку корисного використання, поліпшення якості продукції, що випускається; заміна морально застарілого або фізично зношеного обладнання новим, продуктивнішим тощо. Ці дані заносяться й до технічного паспорту, інвентарних карток, реєстрів аналітичного обліку об'єктів основних засобів.

Технічне обслуговування і поточний ремонт основного засобу не приводять до збільшення майбутніх економічних вигод від його використання. Вони забезпечують подальше використання об'єкта за призначенням і отримання від нього первісно очікувану економічну вигоду. Тому витрати на проведення технічного обслуговування та поточних ремонтів включаються до витрат поточного періоду (п. 15 П(С)БО 7).

Вид витрат вибирається залежно від напряму використання об'єкта основного засобу. Так, такі витрати можуть бути включені до складу:

- собівартості готової продукції, робіт, послуг (рахунок 23) – якщо об'єкт основного засобу безпосередньо використовується у виробничому процесі;

- загальновиробничих витрат (рахунок 91) – якщо це об'єкт основного засобу загальновиробничого призначення;

- адміністративних витрат (рахунок 92) – якщо це об'єкт основного засобу адміністративного призначення;

- витрат на збут (рахунок 93) – якщо об'єкт основного засобу пов'язаний зі збутом продукції.

Поліпшення (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція) збільшують первісну вартість поліпшуваних об'єктів основних засобів, якщо в результаті збільшаться майбутні економічні вигоди від їхнього використання (п. 15 П(С)БО 7).

У разі якщо поліпшення виконується підприємством самостійно, то при капіталізації витрати відображаються таким чином:

- витрати на поліпшення, у міру їх здійснення, накопичуються за Дт 151 «Капітальне будівництво» (якщо це будівельні роботи з поліпшення будівлі або споруди) або Дт 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» (при інших

поліпшеннях).

При цьому робиться бухгалтерський запис Дт 151, 152 – Кт 66, 65, 20 та ін. (оплата праці та ЄСВ працівників, які здійснюють поліпшення, вартість запчастин та ін.). Якщо поліпшення полягає в установленні на об'єкт основного засобу додаткового обладнання, придбаного в постачальника, тоді на вартість обладнання робиться запис Дт 152 – Кт 631 або 685; при введенні в експлуатацію поліпшень робиться запис Дт 105 – Кт 151, 152 – збільшення балансової вартості об'єкта основного засобу на суму витрат із поліпшення.

У разі якщо поліпшення виконується сторонньою організацією, тоді будуть такі записи у бухгалтерському обліку: Дт 151, 152 – Кт 631 або 685 – вартість послуг сторонньої організації з поліпшення об'єкта основного засобу; Дт 10 – Кт 151, 152 – збільшення балансової вартості об'єкта основного засобу на суму витрат із поліпшення при введенні в експлуатацію поліпшень.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 05.02.2021).
2. П(С)БО 7 «Основні засоби»: Наказ МФУ № 92 від 27 квітня 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua>. (дата звернення 25.02.2021).
3. Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів і інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств та методичних рекомендацій щодо їх застосування: Наказ Мінагрополітики України № 701 від 27 вересня 2007 р. *Верховна рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення 25.02.2021).

Козак А.О., здобувач вищої освіти бакалавр,

Облік і оподаткування

Науковий керівник – **Дубініна М.В.**, д.е.н., професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Протягом останнього десятиріччя спостерігається підвищення наукового інтересу щодо методології бухгалтерського обліку та до одного з методів оцінки. Дослідженням проблем розвитку методології та вдосконаленням даної дефініції бухгалтерського обліку присвячені праці видатних українських та зарубіжних науковців серед яких: Я.В. Соколов, Ф. Ф.Бутинець, В.Г.Швець, Н.М. Малюга .

Економічна категорія оцінки бухгалтерського обліку в загальному вигляді являє собою вартість об'єктів, яка відображає в обліку та розглядається як один з методичних прийомів, або принципів. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» у якості одного з принципів ведення бухгалтерського обліку визнано використання єдиного грошового вимірника. Так, В.Ф. Палій наголошує, що до основи оцінки покладено домінуючі економічні теорії та об'єктивні потреби у відповідній інформації.

Отже, деякі автори у якості об'єктів оцінки наводять тільки «господарські засоби» не враховуючи при цьому важливу групу об'єктів бухгалтерського обліку, а саме господарські процеси, за результатами яких виникають витрати, доходи та фінансові результати.

Основні підходи до визначення поняття «оцінка»

Назва підходу	Визначення поняття.
Адитивний підхід	Оцінка — спосіб грошового вартісного вираження господарських засобів та всіх об'єктів обліку[1].
	Оцінка — це спосіб відображення в обліку майна господарських операцій та всієї господарської діяльності в узагальнюючому грошовому вимірнику [2].
	Оцінка — це спосіб вираження в єдиній грошовій формі господарських засобів та процесів [3].
Позитивістський підхід	Оцінка — це складова методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, створення якісних характеристик обліково-економічної інформації та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства та ефективності його менеджменту[4]
Трьохвимірний підхід	Наука — елемент методу бухгалтерського обліку, який забезпечує вартісне вимірювання господарських операцій в єдиному грошовому вимірнику. Практика — це затверджені обліковою політикою підприємства прийоми відображення вартості об'єктів бухгалтерського обліку, процесів та явищ, що виникають на підприємстві у грошовому вимірнику.
Динамічний підхід	Оцінка в бухгалтерському обліку — це процес формування вартості майна, зобов'язань, господарських фактів, фінансового результату відповідно до запропонованої методології обліку на визнану дату для господарюючих суб'єктів різних форм власності.

Подальший розвиток визначення оцінки розглядали з позицій позитивістського підходу, прагматичною цілю якого є забезпечення корисності облікової інформації для її користувачів, а саме корисності використання активів або дисконтованої оцінки майбутньої вартості.

Список використаних джерел:

1. Малюга Н.М. Оцінка в бухгалтерському обліку : теорія , практика, перспективи (на прикладі підприємств Житомирської області): автореф . дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. 08.06.14.
2. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 2015. 692 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підруч .для студ. вузів спец. «Облік і аудит». Вид.2-е, доп.і перероб. Житомир:ЖІТІ,2010. 640 с.
4. Хендриксен Э.С., Бреда Ван. Теория бухгалтерського учета: пер. с англ.; [под ред.проф. Я.Ф.Соколова]. Финансы и статистика, 2008. 640 с.

Комлякова В.О., студентка

факультету економіки, менеджменту та психології

Науковий керівник – **Задніпровський О.Г.,** к.е.н.,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Актуальним питанням на сьогоднішній час є розвиток бухгалтерського обліку в Україні та його тенденції. Тому огляд цієї теми досить цікавий. Так як загалом облік змінюється, як система, і причиною цьому є саме сучасні глобалізаційні процеси та трансформаційні технологічні рухи. Існує безліч факторів, які

впливають на сучасний розвиток бухгалтерського обліку. Зокрема це економічні, політичні, міжнародні, технологічні, інформаційні фактори і т.д.

Над цим питанням працювали такі вчені, як Л.В. Чижевська, Т.В. Давидюк, В.О. Осмятченко, С.Ф. Легенчук та інші. І проводячи дослідження їх робіт можна виявити певні тенденції розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Зокрема це:

- впровадження у систему обліку нових об'єктів;
- суцільне застосування комп'ютерних програм для ведення обліку в умовах використання локальних та глобальних комп'ютерних мереж;
- подальша інтеграція обліку у систему управління;
- посилення взаємодії макро- та мікрообліку;
- посилення уваги до процесу організації роботи облікового персоналу;
- продовження застосування в обліку не фінансових показників;
- гармонізація національної системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів;
- подальше удосконалення методики обліку [3].

Особливо вагомим чинником розвитку бухгалтерського обліку є науковий прогрес та введення нових інформаційних технологій. Світові тенденції розробок в частині програмного забезпечення автоматизованої системи бухгалтерського обліку, потребують запровадження нових та більш ефективних технологій. Тому для ефективного функціонування бухгалтерського обліку важливим питанням є дослідження основних перспектив бухгалтерського обліку та переваг використання систем штучного інтелекту.

Активне впровадження комп'ютерних технологій у практику бухгалтерської роботи вимагає розробки нових теоретичних підходів і обґрунтувань проектних рішень для відповідних програмних продуктів, створення цілісної науково обґрунтованої концепції моделювання бухгалтерського обліку при проектуванні ПЗ АСБО, заснованої на узагальненні накопиченого досвіду побудови програмних систем з позицій сучасних інформаційних технологій.

Револьюційні перетворення, що відбулися останніми роками у сфері інформаційних технологій, і привели до масового впровадження в практику управління персональних комп'ютерів та пов'язаних з ними інтерактивних технологій, розподіленої обробки даних, заснованих на діалозі клієнт/сервер, вимагають подальшого розвитку теоретичних і методологічних концепцій побудови програмного забезпечення для автоматизованої системи економічного аналізу із урахуванням перспектив впровадження штучного інтелекту. З огляду на це виникає необхідність подальших розробок у сфері не вузькоспеціальних, а універсальних програм із урахуванням світових технологічних проривів та використанням у практичній діяльності новітніх технологій бухгалтерського обліку [4].

Особливим розвитком відзначається створення нових програмних засобів. Посприяли цьому можливості обробки інформації, які пов'язані з впровадженням і використанням у процесі управління підприємством комп'ютерної техніки.

Щодо технології штучного інтелекту, вони використовуються на практиці в різних секторах економіки. Враховуючи, що ключовою особливістю технологій штучного інтелекту є здатність обробляти величезні пласти інформації за досить

короткий час, її застосування має потужні перспективи у бухгалтерському обліку, зокрема при зборі, обробці та аналізі даних під час проведення різноманітних досліджень. До можливостей і переваг належить особливість самостійно і швидко готувати різноманітні бухгалтерські звіти. Системи штучного інтелекту вже використовують найбільші аудиторські та фінансові компанії шляхом програм і мобільних додатків для певних розрахунків та аналізу даних. Такі технології досі ще використовуються для вирішення вузького кола завдань, але спектр їхніх можливостей з кожним роком розширюється [1]. Саме тому без впровадження та використання нових технологій не практиці, не існує майбутнього для розвитку системи обліку.

На думку С. Голова, передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є:

- перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління, зростання ролі інтелектуального капіталу як ключового чинника конкурентоспроможності, сучасних інформаційних технологій, тобто вивчення сучасних теорій, перегляд предмета й методу бухгалтерського обліку;
- диференціація вимог до фінансової звітності. Так, суб'єкти господарської діяльності повинні застосовувати єдині принципи оцінки та розкриття інформації, але обсяг інформації визначається винятково потребами користувачів;
- реуніфікація обліку та звітності, що передбачає відмову від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків і збереження лише загальної структури фінансових звітів і мінімальних вимог до розкриття інформації тощо;
- безперервна професійна освіта, сертифікація бухгалтерів, що сприяє зростанню кваліфікації бухгалтерів і престижу професії, зниженню ризику для учасників фондового ринку і фінансових інститутів, гармонізації української системи професійної підготовки бухгалтерів з міжнародними стандартами, підвищенню ефективності системи корпоративного управління, посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів;
- формування сучасної парадигми обліку та звітності, метою якої є створення інформаційної інфраструктури, адекватної вимогам ринкової економіки в інтересах усіх членів суспільства [2].

Так як економічний фактор не аби як впливає на розвиток бухгалтерського обліку, можна сказати, що на його ефективність вплинув кризовий стан вітчизняної економіки, який гальмував розвиток постіндустріальних процесів в Україні. Система бухгалтерського обліку напряму залежить від економічного розвитку. Вона також змінюється відповідно зі стадіями економічного розвитку. Через те, що на кожному етапі економічного розвитку практика ставить нові вимоги до системи бухгалтерського обліку, особливо щодо інформації для потреб управління. Тому ще одним питанням виступає застосування міжнародних стандартів.

Процес розробки і впровадження міжнародних стандартів з обліку та звітності є динамічним, вони не є обов'язковими, це рекомендації для запровадження, міжнародні стандарти не регулюють техніки та методики бухгалтерського обліку, яка була і буде різною в різних країнах світу.

Україна, як і більшість країн з перехідними економіками, пішла шляхом розроблення національних стандартів, оснований на МСБО. Важливо, що

гармонізацію національних стандартів з МСБО розуміють не як одноразовий акт, а як складний багатоаспектний процес і щодо повноти та порядку відображення різних видів господарської діяльності, і щодо термінів впровадження стандартів, і щодо забезпечення умов їх ефективного використання [5].

Список використаних джерел:

1. Блокчейн, штучний інтелект і бухгалтерія. URL: [http : //kreston-gcg.com/ua/blokchain-shtuchniy-intelekt-i-bukhalteria/](http://kreston-gcg.com/ua/blokchain-shtuchniy-intelekt-i-bukhalteria/).
2. Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні. Антиміфологія. *Бухгалтерський облік і аудит*. №2. С. 3–13.
3. Кулик В. А. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. № 6 (180). 2016.
4. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268453007.pdf>.
5. Яструбський М. Я. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні в контексті міжнародних інтеграційних процесів. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12737/1/51_265-274_Vis721menegment.pdf.

Корчагіна В.Г., к.е.н.,

доцент кафедри управління та адміністрування,

Новокаховський гуманітарний інститут

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,

м. Нова Каховка

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Підвищення рівня конкуренції, динамічність факторів зовнішнього середовища, ризиковий характер підприємницької діяльності в цілому актуалізує проблему виживання сучасного суб'єкта господарювання. За цих умов діяльність багатьох вітчизняних підприємств супроводжується послабленням фінансово-господарських зв'язків, погіршенням фінансового становища, банкрутствами тощо.

Протидією такій ситуації є розробка механізму управління економічною безпекою, а враховуючи той факт, що в сучасних умовах більшість підприємств здійснюють свою діяльність в умовах кризи, це реальна необхідність.

Проблемам економічної безпеки підприємств та їх вирішенню присвячено наукові праці багатьох вчених-економістів. При цьому підходи щодо характеристики даної дефініції формують певну методологічну основу управління економічною безпекою: розглядається даний механізм з точки зору ресурсно-функціонального, інформаційного, організаційного, аналізу управління ризиками тощо. В той же час для формування та управління процесом економічної безпеки доречно дотримувались узагальнюючого (системного підходу): управління економічною безпекою підприємства розглядається як здатність суб'єкта господарювання ефективно та безперервно здійснювати свою статутну діяльність на основі вживання сукупності взаємопов'язаних обліково-аналітичних та контрольних процедур, що дозволяють оптимізувати використання корпоративних ресурсів підприємства та нівелювати вплив загроз внутрішнього та зовнішнього середовища [1, с.463].

Оцінка економічної безпеки підприємства охоплює питання моніторингу його

зовнішніх і внутрішніх загроз; визначення параметрів та критеріїв показників, що обумовлюють інтереси підприємства і відповідають рівню економічної безпеки; впровадження економічної політики, направленої на ефективне функціонування.

Інформаційна база економічної безпеки, яка включає набір показників для оцінки та аналізу результатів функціонування підприємств за різними сферами економічної діяльності, інтегрується в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. У зв'язку із цим облікові дані є фундаментальною інформаційною основою, на якій базуються оцінка економічної безпеки та формування комплексу заходів щодо її підтримки.

Облікова система повинна накопичувати певний масив необхідних показників, забезпечувати не тільки детальне вивчення фактів господарського життя підприємства, але і комплексну оцінку його розвитку. Роль облікової системи в управлінні економічною безпекою підприємства - надання необхідної обліково-аналітичної інформації управлінському апарату для визначення напрямку дій в межах стратегії розвитку підприємства із витрачанням мінімальних зусиль на її підготовку та забезпечення високої гнучкості обліково-аналітичних процесів у випадку змін. Відповідно, завдання, що постають перед системою облікового забезпечення: комплексна оцінка діяльності підприємства з одночасним контролем найістотніших її напрямів, аналіз звітної та іншої інформації про діяльність підприємства та фактори зовнішнього середовища, формування банків даних для виявлення довгострокових тенденцій з метою прогнозування перспективи його розвитку.

В цьому контексті одним із найбільш ефективних інструментів бухгалтерського обліку, який може реально використовуватися з метою підвищення рівня економічної безпеки господарюючого суб'єкта, є облікова політика. Основною метою формування облікової політики підприємства є забезпечення створення інформаційної системи, яка характеризує фінансово-майновий стан підприємства та результати його діяльності, які необхідні внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [2, с. 31]. Тому питання формування якісної облікової політики як елементу методології обліку будь-якої бізнес-структури, особливо в сучасних умовах процесу гармонізації з міжнародними стандартами обліку та звітності, справедливо заслуговує уваги в науковому світі.

Облікова політика за своєю управлінською сутністю є стратегічним планом функціонування бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта. Тому при формуванні облікової політики необхідно враховувати довгострокову перспективу функціонування підприємства. В такому випадку слід застосовувати методи стратегічного планування діяльності суб'єктів господарювання, зокрема метод експертних оцінок.

При розробці облікової політики необхідно керуватися не лише рядом внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на неї, але й доповненнями та уточненнями керівників центрів відповідальності щодо особливостей функціонування та ступеня відповідності прийнятих рішень технологічним процесам. Як наслідок, до етапів формування облікової політики слід додати принципово важливий етап – визначення методів формування облікової політики підприємства, – який забезпечить максимально гармонійний, гнучкий, науково-

обґрунтований та практично-виважений підхід до формування облікової політики з використанням системного підходу та стратегічного аналізу [3, с.49].

Такий підхід щодо облікової політики повинен враховувати якісні характеристики інформації, що визначені в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та звітності – доречність, надійність, порівнянність, зрозумілість.

Певні антикризові заходи відповідно до фінансової політики та стратегії підприємства можуть бути передбачені при розробці облікової політики, коли визначаються більш доцільні для підприємства альтернативні варіанти її методичної складової. Це стосується відображення інформації управлінської (внутрішньогосподарської) облікової системи про витрати підприємства за видами продукції, робіт та послуг, статтями затрат, центрами відповідальності, порядку оцінки окремих видів активів. Такий підхід визначає врахування інтересів в першу чергу самого суб'єкта господарювання, в чому і полягає основна задача використання облікової політики – захищати інтереси власників підприємства.

Отже, облікова політика розглядається як інструмент впливу на механізм управління економічною безпекою. Серед найбільш вагомих складових варто відзначити наступні:

- оптимізація витрат (ревізія їх структури і величини, скорочення невиробничих витрат (зокрема, адміністративних), скорочення додаткових витрат на оплату праці тощо);

- виявлення матеріальних резервів (зменшення дебіторської заборгованості, оптимізація величини виробничих запасів, ефективне використання системи стимулювання збуту);

- використання елементів потенціалу підприємства (виділення напрямків діяльності та видів продукції, за якими підприємство має найбільш стійкі ринкові позиції, проведення ефективної кадрової для збереження кадрового потенціалу, моніторинг інвестиційних проєктів, які безпосередньо впливають на стабільність функціонування та розвиток підприємства).

При цьому важливо забезпечити, щоб при розробці облікової політики були враховані орієнтири на досягнення ключових показників ефективності діяльності підприємства. Інформація, що формується в бухгалтерському обліку, повинна бути надійною, повною, достовірною, тобто не містити істотних помилок і упереджених оцінок. Щоб бути надійною, інформація повинна об'єктивно відображати факти господарської діяльності (не тільки з їх правової форми, а й з їх економічного змісту і умов господарювання).

Розвиненість інформаційної складової прямо впливає на ефективність управління підприємством. В даному контексті бухгалтерський облік як інформаційна система забезпечує користувачів даними про реальну модель фінансово-господарської діяльності економічних суб'єктів.

Тож економічну безпеку підприємства варто розглядати у взаємозв'язку із системою бухгалтерського обліку як комплекс заходів, спрямованих на збереження майна та інформації підприємства відповідно до обраної стратегії розвитку.

Список використаних джерел

1. Науменко Є.Ю. Механізм управління економічною безпекою підприємства в умовах кризи. *Молодий вчений*. 2017. №6. С. 462-466.

2. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2010. 260 с
3. Поливана Л., Губар А. Організація облікової політики підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 5. С. 45-53.

Костюченко В.М., д.е.н, доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ЕПІСТЕМОЛОГІЯ РОЛІ БУХГАЛТЕРА З УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЕРА

Аналіз англо-американської та німецької літератури засвідчив, що вчені посилаються на різні терміни: „бухгалтер з управлінського обліку” та „контролер”, а також „управлінський облік” та „контролінг”.

Концепція контролінгу, зазвичай, застосовується в німецькомовних країнах для опису процесу, який міжнародні дослідники та практики визначають як управлінський облік [1]. Бухгалтера з управлінського обліку розглядають як носія практичних завдань управлінського обліку, а його колегу у німецькомовній зоні називають контролером. Особливо за останні два десятиліття обидві концепції відділилися від традиційних «рахівників», накопичувачів даних та осіб, які надають підтримку щодо рішень для ділових партнерів [2]. Такий підхід до ролі бухгалтера з управлінського обліку відображається у визначенні Інституту бухгалтерів з управлінського обліку (ІМА). Зокрема, стверджується, що професія «(...) передбачає співпрацю у прийнятті управлінських рішень, розробку системи планування та управління діяльністю, а також надання експертних знань у галузі фінансової звітності та контролю для допомоги керівництву у формулюванні та реалізації стратегії організації » [3].

Аналіз історичного становлення ролі бухгалтера з управлінського обліку та контролера показав відмінні часові проміжки. У той час, коли кількість бухгалтерів з управлінського обліку в США зростала з 1920-х років, перші контролери в німецькомовних країнах з'явилися у середині 1950-х років, ініційованими дочірніми компаніями американських корпорацій. Асоціації професійних бухгалтерів з управлінського обліку в США вже в 1940-х роках опублікували каталоги завдань для своїх членів. Отже, німецька концепція контролінгу еволюціонувала, коли основний розвиток управлінського обліку в США вже був врегульований прийнятим каталогом завдань для бухгалтерів з управлінського обліку [4].

Важливим аспектом у дослідженні ролі бухгалтера з управлінського обліку і контролера є визначення подібностей і відмін між ними в історичному та теоретичному розвитку концепцій, а також у інституційному контексті.

Основні подібності між ними такі: обидві концепції історично встановлювались переважно на основі фінансового та бухгалтерського обліку і слідували кібернетичному процесу. Вихідними пунктами обох концепцій є цілі та / або стратегії організації, і обидві наголошують на необхідності контролювати поведінку працівників для досягнення цих цілей. Більш охоплюючий підхід до концепції контролінгу містить системи стимулювання, людські ресурси, організаційні структури та культуру, подібні до англо-американських підходів.

Принципові відмінності між роллю бухгалтера з управлінського обліку та контролера полягають у тому, що на англо-американські підходи вплинула наука з організації та управління на додаток до їх зосередженості на системах бухгалтерського обліку. Такі аспекти з'явилися у німецьких концепціях набагато пізніше, оскільки контролінг зосереджувався на розробці інструментів для інформації та підтримки ухвалення рішень. Англо-американські концепції більше зосереджувались на використанні цих інструментів керівництвом. Часовий період для управлінського обліку коротший через домінування на ринках капіталу. Діапазон завдань бухгалтерів з управлінського обліку є різноманітнішим, включаючи страхування, звітність зовнішнім користувачам, а також співпрацю з податковими та державними органами. Оскільки облік витрат та управлінський облік не відокремлені в англо-американських країнах, передбачені витрати в німецькомовній практиці застосовуються рідко. Цікаво, що англо-американські бухгалтери не досягають таких високих рівнів ієрархії, як у німецькомовних компаніях [5].

Що стосується інституційного контексту, бухгалтери з управлінського обліку організовані як професія у Великій Британії та США. Перші англо-американські професійні установи - ІМА в США та СІМА у Великобританії - були вже засновані в 1919 році. У країнах, що говорять німецькою мовою, контролер не вимагає сертифікату професійної асоціації; тому професійне навчання ґрунтується на навчальних програмах, що проводяться приватними установами, такими як Академія контролерів або Міжнародна асоціація контролерів. Ці організації створили навчальні програми, організували конференції та поширили своє бачення контролінгу [4]. З 1970-х років контролінг став частиною університетських навчальних програм з ділового адміністрування, і більшість контролерів отримали ступінь з економіки бізнесу.

Таким чином, інтерес до пізнання ролі бухгалтера з управлінського обліку та контролера значно зріс за останні два десятиліття. Аналіз літературних джерел про роль бухгалтера та контролера свідчить про те, що увага до них була приділена лише частково за аспектом сутності. Практично відсутні дослідження з виявлення впливу зовнішніх, організаційних та індивідуальних процесів розвитку та їх можливих наслідків на ідентифікацію бухгалтера з управлінського обліку та контролера.

Список використаних джерел:

1. Messner M., Becker A., Schäffer U., Binder C. Legitimacy and Identity in Germanic Management Accounting Research. *European Accounting Review*. 2008. № 17(1). P. 129–159.
2. Nielsen S. Reflections on the Applicability of Business Analytics for Management Accounting – and Future Perspectives for the Accountant. *Journal of Accounting and Organizational Change*. 2018. №14(2). P.167–187.
3. Institute of Management Accountants (IMA). *Definition of Management Accounting*. Montvale. New Jersey. 2008.
4. Horváth P. Einführende vergleichende Begriffserklärung. *Controlling*. 2017. №29(6). P. 4–6.
5. Guenther T. W. Conceptualisations of “Controlling” in German-Speaking Countries: Analysis and Comparison with Anglo-American Management Control Frameworks. *Journal of Management Control*. 2013. № 23(4). P. 269–290.

Кошіль А.І., здобувач освіти ОКР «Молодший спеціаліст»
ОПП 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Кочура Л.В.**, викладач обліково-фінансових
дисциплін, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії
ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ», м. Лубни

ВПЛИВ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ НА ОБЛІКОВУ МОДЕЛЬ УКРАЇНИ

Процес формування і розвитку ринкових відносин в Україні сприяв ширшому використанню бухгалтерської інформації для управління бізнесом з метою підвищення ефективності його діяльності. Хоча за період незалежності в економічній сфері України та відбулися певні зміни, питання зведеного бухгалтерського обліку та фінансової звітності є дуже важливим. Система бухгалтерського обліку вимагає особливої оцінки її стану та визначення шляхів і методів її реформування.

З метою розв'язання нагальних проблем, пов'язаних із сучасним розвитком та становленням бухгалтерського обліку, були прийняті «Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. [4], Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. із внесеними змінами від 14.11.2020 р. №996-XIV, а також ухвалені відповідні Положення (стандарты) бухгалтерського обліку і новий План рахунків для підприємств та організацій [3].

Відповідно до п.1 ст.3 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» «метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства». Іншими словами, цей Закон проголошує те, що бухгалтерський облік повинен задовольняти всі потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів обліку в інформації про господарську діяльність підприємства [3].

За останні роки система бухгалтерського обліку в Україні зазнала серйозних змін, щоб увідповіднювати її до міжнародних стандартів. Однак застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності не є метою реформ бухгалтерського обліку, а інструментом задоволення потреб користувачів у якісній інформації [5], яка справді показує економічну ситуацію та результати діяльності суб'єктів господарювання.

Прийняття Україною міжнародних стандартів бухгалтерського обліку дозволило менеджерам, інвесторам та керівникам компаній отримати хороші економічні умови.

Але співпраця України з міжнародними організаціями, фінансовими установами, запасами валюти та діяльністю на інвестиційному ринку вимагає відкритості та прозорості інформації з економічних питань, включаючи бухгалтерський облік, та дотримання міжнародних стандартів.

Навчання на досвіді інших країн допоможе Україні успішно здійснити бухгалтерські реформи, наприклад, Нідерландах та Сполучених Штатах Америки (далі – США).

У Нідерландах розташовані штаб-квартири багатьох основних

багатонаціональних корпорацій, а тому не дивно, що у бухгалтерській системі країни значною мірою проявляються інтернаціональні підходи. Тут з великою повагою ставляться до міжнародних стандартів, незважаючи на те, що традиційно в державі бухгалтерське регулювання доволі слабе. Відмінною ознакою голландської бухгалтерської системи є використання відновної вартості, витoki якої виходять з ідей Теодора Лімперга.

Перший голландський закон, що встановлював норми бухгалтерської справи, введений у 1928 р. Він вказував, які дані про активи потрібно подавати в балансовому звіті. В 1970 р. прийнятий Закон про бухгалтерський облік і звітність, під дію якого підпадають усі компанії з обмеженою відповідальністю, кооперативи та асоціації. Цей закон встановлює загальні правила підготовки бухгалтерських звітних документів, але залишає вирішення деяких проблем на розгляд бухгалтерів-професіоналів, наполягаючи при цьому, щоб документи відповідали вимогам. У 1971 р. організований Комітет з бухгалтерських стандартів, у який ввійшли спеціалісти бухгалтерської справи. В 1982 р. Комітет перейменований у Раду з подання щорічних звітів. Бухгалтерські стандарти, які встановлює ця організація, відрізняються великою гнучкістю. Хоч вони не обов'язкові за законом, але в країні їх вважають авторитетними документами.

Бухгалтерський облік у США та в інших країнах поділяється на управлінський і фінансовий облік.

Питаннями бухгалтерського обліку в американських концернах займаються: казначей, контролер, головний бухгалтер, внутрішній ревизор та підпорядковані їм облікові відділи.

В американських компаніях фінансовий облік централізований. Інформація про стан справ у філіалах компаній надходить у центральну бухгалтерію через канали передачі інформації за допомогою комп'ютерної мережі. Організація обліково-фінансової діяльності в філіалах фірм досить специфічна і залежить від розміру та характеру цих філіалів.

Основні рекомендації щодо організації облікових відділів зводяться до такого:

- кожному працівнику обліку необхідно точно визначити його обов'язки і викласти їх письмово;
- координація взаємовідносин між однією людиною і групою людей також повинна бути визначена письмово;
- адміністратор та інші службовці підпорядковані вказівкам, що йдуть з одного джерела;
- вся діяльність облікового персоналу повинна бути розбита на логічні функції відповідно до індивідуальних обов'язків кожного;
- дії виконавців повинні бути згруповані таким чином, щоб виконання їх поєднувалося з ефективністю виробництва.

Позитивним є те, що питання організації обліку постійно знаходяться у центрі уваги американських бухгалтерів.

Проаналізувавши вище викладене, можна зробити висновки, що: беручи до уваги позитивну практику зарубіжних країн, динамічні зміни у світовому інституційному середовищі вимагають всебічного коригування традиційних систем бухгалтерського обліку. Такий інформаційний зміст стане рушійним

фактором для зростання конкурентних переваг нашої країни на європейській арені та допоможе максимально наблизити її до світового рівня.

Список використаних джерел:

1. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. 2016. 370 с.
2. Сучасні проблеми обліку: монографія / За ред. д.е.н., проф. М.С. Пушкаря. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 268 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. із внесеними змінами від 14.11.2020 р. №996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.03.2021)
4. Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.03.2021).
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення 23.03.2021).

Красота О. Г., к.е.н., доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Красота І. І., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Агроінженерія
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

Інвентаризація повинна проводитись у присутності всіх членів комісії і матеріально відповідальних осіб. За колективної (бригадної) матеріальної відповідальності з обов'язковою участю бригадира. При інвентаризації прибуткові і видаткові операції з матеріальними цінностями, як правило, не здійснюються. До її початку також перевіряється стан вагового господарства точність вагів, гир інших знарядь та апаратури. [1]

Усі дані, одержані комісією під час інвентаризації, вносяться до інвентаризаційних описів (актів інвентаризації), у яких найменування цінностей та їх кількість наводяться за номенклатурою, а також в одиницях виміру, прийнятих в обліку. Перелік документів, за допомогою яких оформляють результати інвентаризації та порядок їх застосування, такий:

- інвентаризаційний ярлик (ф. № інв.-2) для обліку фактичної наявності запасів на складах, коли за умовами організації виробництва інвентаризаційна комісія не має можливості відразу підрахувати матеріальні цінності й записати їх в інвентаризаційний опис;

- акт інвентаризації товарів відвантажених (ф. № інв.-4) при інвентаризації вартості відвантажених товарів;

- інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), прийнятих (зданих) на відповідальне зберігання (ф. № інв.-5), при інвентаризації ТМЦ, прийнятих (зданих) на відповідальне зберігання;

- акт інвентаризації матеріалів і товарів, що знаходяться в дорозі (ф. № інв.-6), для виявлення кількості і вартості названих запасів;

- акт інвентаризації дорогоцінних металів і виробів з них (ф. № інв.-8) при інвентаризації зазначеного в усіх місцях зберігання і безпосередньо на виробництві;

- інвентаризаційний опис дорогоцінних металів, що містяться у напівфабрикатах, вузлах і деталях обладнання, приладах та інших виробих (ф. № інв.-8а), при інвентаризації переліченого;

- акт інвентаризації дорогоцінного каміння, природних алмазів і виробів з них (ф. № інв.-9) при інвентаризації зазначеного в усіх місцях зберігання і безпосередньо у виробництві;

- інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей (ф. № М-21) складають при знятті залишків ТМЦ, що знаходяться у матеріально відповідальних осіб (МВО), за кожним окремим складом, дільницею, об'єктом;

- акт контрольної перевірки інвентаризації цінностей при проведенні перевірки постійною інвентаризаційною комісією результатів інвентаризації, здійсненої робочою комісією;

- відомість результатів інвентаризації для відображення остаточних результатів інвентаризації; форму наводять у примітках до фінансової звітності.

Інвентаризаційні описи (акти) складаються в необхідній кількості примірників, один із яких вручається матеріально відповідальній особі. Після закінчення інвентаризації від матеріально відповідальної особи беруть підписку із зобов'язанням зберегти перелічені в описі цінності.

Помарки і підчистки в інвентаризаційних описах (актах) не допускаються. Виправлення помилок здійснюється в усіх примірниках описів. При цьому неправильний запис закреслюється однією лінією (щоб можна було його прочитати), а зверху робиться правильний запис. Усі виправлення повинні бути обговорені і завірені всіма членами комісії. [2]

Заповнені інвентаризаційні описи передаються в бухгалтерію, де поряд із даними про фактичну наявність товарно-матеріальних цінностей проставляють кількісні та вартісні показники цінностей за даними бухгалтерського обліку. При співставленні облікових даних з фактичними можуть бути виявлені такі факти:

- співпадання фактичного і бухгалтерського залишків;
- нестача, коли фактичний залишок менший від облікового;
- лишки, коли фактичний залишок більший від бухгалтерського.

Усі позиції, де виникли розбіжності, переносяться в порівняльні відомості (ф. № інв.-18 та ф. № інв.-19), у яких обраховується кінцевий результат інвентаризації.

По закінченні інвентаризації ТМЦ слід записати у порівняльну відомість форми інв-19 перелік ТМЦ, за якими виявлено відхилення від облікових даних, і підрахувати остаточні втрати та надбання підприємства.

Після закінчення інвентаризації оформлені інвентаризаційні описи (акти інвентаризації) здаються до бухгалтерської служби для перевірки, виявлення і відображення в обліку результатів інвентаризації. При цьому кількісні та цінові показники за даними бухгалтерського обліку проставляються проти відповідних даних інвентаризаційного опису, і шляхом зіставлення виявляються розходження між даними інвентаризації і даними обліку. Також бухгалтерська служба підприємства проводить перевірку всіх підрахунків у інвентаризаційних описах (актах інвентаризації). Виявлені помилки у цінах, таксуванні та підрахунках має бути виправлено й завірено підписами всіх членів інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) і матеріально відповідальних осіб.

На останній сторінці інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) робиться

відмітка про перевірку цін, таксування та підрахунки результату за підписами осіб, які проводили таку перевірку.

Бухгалтерською службою складаються звіряльні відомості активів і зобов'язань, у яких відображаються розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів (актів інвентаризації).

Вартість лишків і нестач цінностей у звіряльних відомостях наводиться відповідно до їх оцінки в регістрах бухгалтерського обліку.

На активи, що належать іншим підприємствам, складаються окремі звіряльні відомості, копії яких надсилаються власнику.

Висновки щодо виявлених розбіжностей між фактичною наявністю активів і зобов'язань і даними бухгалтерського обліку, що наводяться в звіряльних відомостях, та пропозиції щодо їх врегулювання відображаються інвентаризаційною комісією у протоколі, що складається після закінчення інвентаризації і передається на розгляд та затвердження керівнику підприємства.

У протоколі наводяться:

- причини нестач, втрат, лишків;
- пропозиції щодо заліку внаслідок пересортиці, списання нестач в межах норм природного убутку, а також понаднормових нестач і втрат від псування цінностей із зазначенням причин та вжитих заходів щодо запобігання таким втратам і нестачам.

Підприємства можуть додавати до протоколів іншу інформацію, що є суттєвою для прийняття рішень щодо визнання та оцінки активів і зобов'язань та розкриття відповідної інформації у фінансовій звітності.

Протокол інвентаризаційної комісії затверджується керівником підприємства протягом п'яти робочих днів після завершення інвентаризації.

Результати інвентаризації на підставі затверженого протоколу інвентаризаційної комісії відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, у якому закінчено інвентаризацію.

Після складання протоколу інвентаризаційною комісією керівник підприємства повинен у строк 5 робочих днів затвердити його.

Голова інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) візує всі прибуткові та видаткові документи, що додаються до реєстрів (звітів), із зазначенням «До інвентаризації на (дата)». Для бухгалтерської служби ці документи є підставою для визначення залишків активів на початок інвентаризації за даними обліку. [3]

Підприємство під час інвентаризації продовжує діяльність і, як наслідок, здійснює придбання та/або використання активів. Тому на прибуткових документах на активи, що надійшли до місць зберігання активів до передачі їх в експлуатацію або використання під час інвентаризації, матеріально відповідальна особа у присутності членів інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) робить позначку «після інвентаризації».

На видаткових документах про активи, відпущені зі складу під час інвентаризації, з дозволу керівника підприємства у присутності членів інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) роблять позначку «після інвентаризації» з посиланням на дату інвентаризаційного опису, де записані ці активи, або ж їх заносять до окремого інвентаризаційного опису,

якщо їх ще не було внесено до інвентаризаційного опису.

Якщо під час інвентаризації на підприємстві виявлено надлишки або нестачі, пересортицю, їх відображають в обліку.

Список використаних джерел:

1. Стецюк Л. С. Особливості проведення річної інвентаризації. *Облік і фінанси АПК*. 2009. № 9,10. С. 91 - 97.
2. Шаповал О. Пересортиця: порядок проведення та документальне оформлення. *Бухгалтерія*. 2010. № 39. С. 86 - 91.
3. Дудкевич О. В. Функції інвентаризації та відображення її результатів в обліку. *Економіка АПК*. 2009. № 11. С. 88 - 93.

Красота О. Г., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Шкурупій О. І., здобувач вищої освіти СВО – магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОГОВІР: СУТНІСТЬ ТА ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ

Епоха діджиталізації і цифрового розвитку не може обійти Україну осторонь. Вона приходить на заміну старим засобам електронної комунікації, такими як телефон, факс, телеграф і вносить зміни не тільки в способи комунікації, але й в її предмет. Інтернет витіснив усі інші засоби зв'язку, залишивши їх далеко позаду. Сьогодні бізнес переходить в режим online, що дозволяє збільшити потік клієнтів, працювати незалежно від часу доби та розповісти про себе всьому світу. Тому фізичні та юридичні особи створюють свої веб-сайти, інтернет-магазини забезпечуючи своїх клієнтів більш комфортними умовами доступу до товарів та послуг [1].

Електронна торгівля, як і будь який вид діяльності суб'єктів господарювання, що займаються виробництвом та реалізацією товарів (робіт, послуг), є об'єктом бухгалтерського обліку та оподаткування [2].

До основних складових об'єкту бухгалтерського обліку електронної торгівлі належать витрати на створення сайтів і презентацію товару, оформлення електронних договорів, приймання замовлення, електронні платежі в різних формах, здійснення операцій щодо виконання замовлення і т.д.

Всі зазначені господарські операції повинні бути зареєстровані у хронологічному порядку, підлягають обробці та відображенню на рахунках бухгалтерського обліку, що є підставою для складання фінансової звітності [3].

Важливим елементом цього процесу є державне врегулювання електронної торгівлі, зокрема укладення електронних договорів.

Учасниками інтернет-торгівлі, як і будь-якого іншого виду торгівельних відносин, є продавець і покупець, між якими неможливі взаємовідносини без укладення договору.

Розділ III «Порядок вчинення електронних правочинів» Закону України «Про електронну комерцію» [4] визначає порядок укладання електронних договорів, розглядаючи їх як домовленість двох або більше сторін, спрямовану на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, оформлену в електронній формі (тобто дистанційно і з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем). Алгоритм складання електронного договору та

визнання його укладеним представлено на рис. 1.

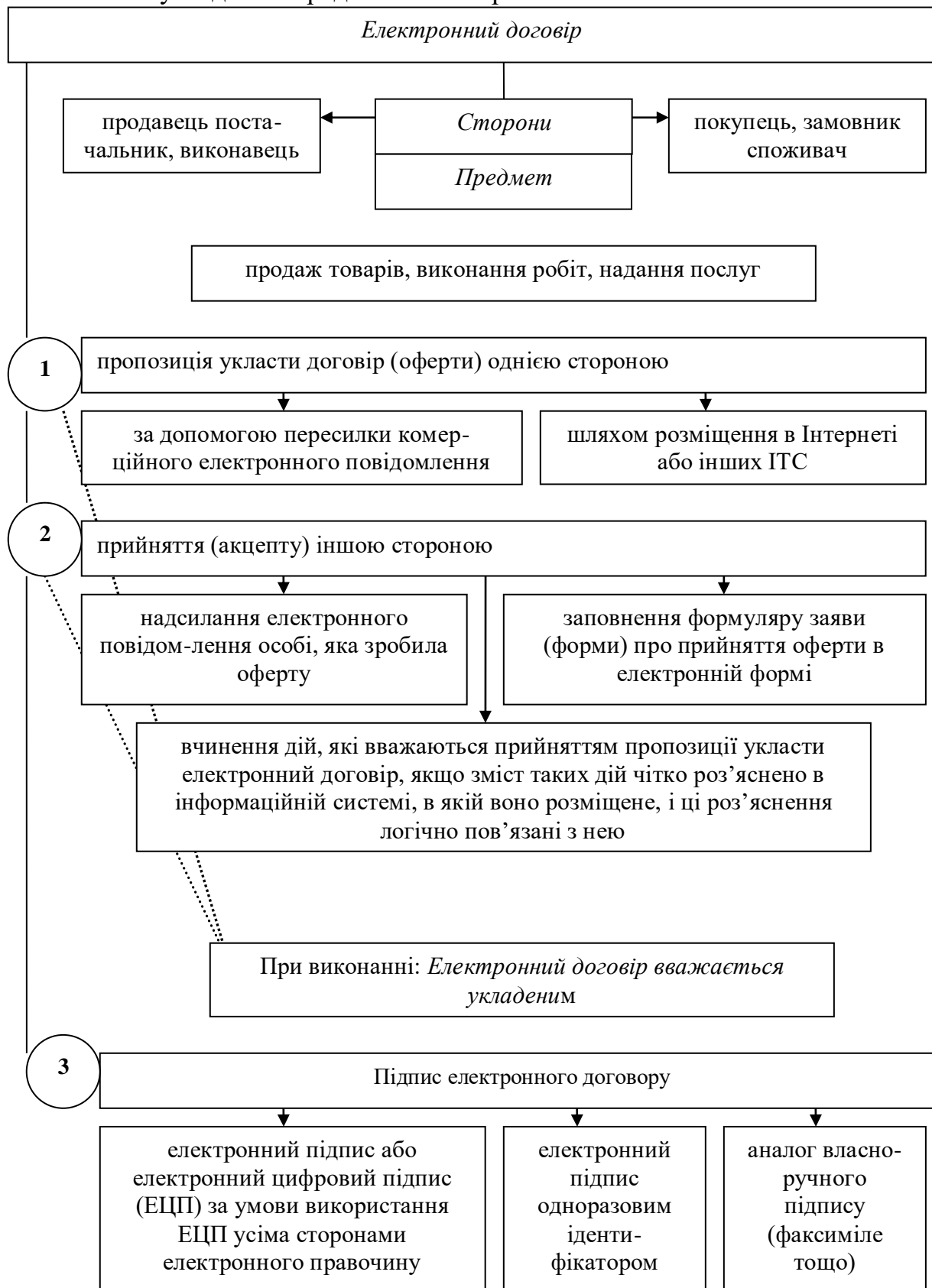

Рис. 1. Алгоритм складання електронного договору та визнання його укладеним [2]

При укладанні договорів керуються також вимогами Цивільного і Господарського кодексів України, іншими актами законодавства.

Учасниками відносин у сфері інтернет-торгівлі є:

- 1) суб'єкт господарювання будь-якої організаційно-правової форми (приватне підприємство, мале підприємство, товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство тощо), який реалізує товари, виконує роботи, надає послуги з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем;
- 2) постачальник послуг проміжного характеру в інформаційній сфері;
- 3) покупець товарів, або замовник робіт чи послуг.

До додаткових обов'язків продавець належить прямий і простий доступ до інформації про себе, товар, способи оплати і доставки, предмет договору повинен відповідати як кількісним, так і якісним параметрам, оперативно підтверджувати замовлення від контрагента тощо.

Права і обов'язки покупців (замовників) у сфері е-комерції прирівнюється до статусу споживача, визначеного Законом «Про захист прав споживачів». На покупців покладено обов'язки надання інформації про себе, електронний підпис, ідентифікації в інформаційній системі підприємства е-комерції тощо.

Список використаних джерел:

1. Шумило А. Електронні договори: особливості користування. URL: <https://mbusinesspartner.com.ua/elektronni-dohovory> (дата звернення 04.03.2021).
2. Лега О.В. Інтернет-торгівля: облік та оподаткування. *Причорноморські економічні студії. Науковий журнал*. 2019. Випуск 43. С. 161 – 166.
3. Лега О.В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Електронна торгівля: організаційні та облікові аспекти. *Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва* : колективна монографія; за ред. О. В. Калашник, Х. З. Махмудова, І. О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2019. С. 62-72.
4. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення 04.03.2021).

Крижанівська К.В., здобувач вищої освіти

СВО «Бакалавр», ОПП Облік і оподаткування

Науковий керівник – **Маркова Т.Д.**, к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку та аудиту

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

ОБЛІК СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Для будь-якого суб'єкта господарської діяльності ефективним результатом прийняття оптимальних управлінських рішень є його стабільний розвиток та фінансова платоспроможність. Зазначимо, що для визначення фінансового результату важливим є співставлення елементів, які визначають цей показник, а саме: доходи та витрати. Тому, потреба в постійної та своєчасної поінформованості управлінського персоналу у фактичних даних про структурні елементи та їх склад собівартості виробленої продукції (послуг) викликана постійним пошуком ними шляхів її оптимізації для ефективного використання часу та трудових ресурсів. Слід відмітити, що інформаційно-аналітична система про облік собівартість продукції відображає усі сторони фінансово-господарської діяльності, а також і виробничі: від рівня використання фінансових, матеріальних, та трудових ресурсів до показників якості виконаної роботи окремими працівниками та керівництвом в цілому по підприємству. Також, відмітимо, що в

сучасному просторі розвитку інформаційних комп'ютерних систем і технологій наявність автоматизованої системи на підприємстві із технічними можливостями забезпечити управлінський персонал такою інформацією є дієвим механізмом управління позитивним фінансовим результатом підприємства.

В свою чергу інформативно-аналітична система (ІАС) [1], являє собою комп'ютерну систему, яка дозволяє отримувати інформацію, створювати її та здійснювати її аналіз та обробку даних. Система виконує кілька задач: ефективно зберігання, аналіз та обробка даних. Технологічна платформа інформативно-аналітичної системи дозволяє підприємству або організації здійснювати координацію та інтеграцію його бізнес-процесів.

Зазначимо, що сучасна економіка орієнтована на розробку алгоритмів [2], методів та цілих систем, що сприятимуть підвищенню та покращенню рівня економічної ефективності виробництва і спрямують підприємства на встановлення стійких позицій на ринку. Оскільки, собівартість продукції відображає усі сторони діяльності підприємства, то і є віддзеркаленням усіх його досягнень та недоліків у діяльності підприємства. На рівні підприємства, стале або систематичне зниження показника собівартості виступає важливою умовою підвищення рівня його ефективності виробництва. Величина та зростання собівартості має безпосередній вплив на показники величини прибутку й рівня рентабельності. Проте, не володіючи достатніми інформаційно-аналітичними ресурсами про собівартість продукції, керівництво підприємства не в стані приймати швидких та точних управлінських рішень для подальшого розвитку підприємства.

Отже, для отримання такої своєчасної повної та достовірної інформації необхідно мати на підприємстві таке програмне забезпечення, яке уможливить застосувати управлінським персоналом найбільш точних важелів.

На сьогоднішній день в системі сучасного бізнесу важливе значення має не лише система бухгалтерського обліку (інформація про стан активів та пасивів на підприємстві), але і управлінський облік (стан та динаміку доходів і витрат підприємства та собівартість виробленої продукції чи наданих послуг). Таким чином, можна визначити переваги обліку собівартості продукції в інформаційно-аналітичній системі підприємства:

1. *Аналіз собівартості продукції загалом.* Дає можливість: своєчасно реагувати на відхилення від нормальних параметрів виробничого процесу; розробляти відповідні заходи для недопущення зайвих витрат і втрат; виявляти тенденції зміни витрат та розробляти заходи щодо їх оптимізації.

2. *Аналіз витрат за економічними елементами.* Дає можливість: оцінити ефективність використання певних видів ресурсів та оптимізувати структуру витрат; знайти резерви зниження собівартості продукції за рахунок зниження її матеріало-, праце-, фондо- та енергомісткості.

3. *Аналіз витрат за статтями калькуляції.* Дає можливість: встановити економію або перевитрачання ресурсів за статтями калькуляції; встановити економію чи перевитрати ресурсів за місцями їхнього виникнення з визначенням резервів оптимізації рівня витрат; виявити зміни витрат за окремими підрозділами підприємства, конкретними виробами; контролювати виконання планів щодо собівартості продукції не тільки загалом по підприємству, але і в кожному цеху, дільниці, за конкретним виробом і певним видом витрат.

4. *Аналіз витрат на одну гривню товарної продукції.* Дає можливість: аналізувати витрати за всіма галузями та на всіх рівнях управління; охоплення як порівнянної, так і не порівнянної продукції; відслідковувати витрати в процесі застосування старої і нової технології виробництва.

5. *Аналіз собівартості одиниці продукції.* Дає можливість: оптимізувати обсяг та асортимент виготовлюваної продукції; оцінити ефективність управління витратами.

Тому, підводячи підсумки, ми вважаємо, що важливим та необхідним для управлінського обліку являється мати програмно-аналітичне забезпечення та освоїти технологію роботи із функціоналом для швидкого та своєчасного подання інформації про підприємство.

Список використаних джерел:

1. Інформативно-аналітична система. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki>.
2. Інформаційні ресурси при формуванні собівартості продукції в системі управління підприємством. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/162.pdf.

Крушельницький М.В., старший науковий співробітник
відділу організації менеджменту, публічного управління та адміністрування,
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Сільське господарство перебуває в нерівних умовах порівняно з іншими галузями економіки, зокрема через сезонність виробництва, тривалий період обороту капіталу та дефіцит власних фінансових ресурсів. Фермерські господарства особливо чутливі до впливу цих чинників через підвищену вразливість до змін макро та мікро середовища.

Ефективність розвитку фермерських господарств залежить від своєчасності та достовірності відображення господарських операцій в системі бухгалтерського обліку.

Погоджуючись з думкою Г.Г. Кірейцева, сьогодні немає потреби доводити, що недоліки в теорії будь-якої економічної науки або ігнорування її положень обертається на практиці величезними втратами. Стосується це безпосередньо теорії бухгалтерського обліку [1, с. 3].

Як вважає Д.І. Мельник, без обліку й аналізу інформації про динаміку зміни показників неможливо здійснити оцінку стану бізнес-середовища та ефективності тих чи інших підходів і методів формування регіональних систем підтримки малого підприємництва [2, с. 58].

Необхідність обліку в фермерському господарстві зумовлена наданням йому статусу господарської одиниці, внаслідок чого воно стає юридичною особою і вступає у відносини з постачальниками ресурсів, покупцями продукції, фінансовими органами, банками, страховими компаніями, іншими організаціями. Це накладає певні обов'язки, фермер набуває юридичної відповідальності за свої дії, тому такі операції повинні відповідним чином реєструватися, щоб господар мав про них документально оформлену інформацію.

Для фермерських господарств облік є основним джерелом оперативної та об'єктивної інформації про розвиток виробництва і здійснення господарських операцій.

Облікова інформація потрібна: головним розпорядникам коштів та розпорядникам нижчих рівнів – для узагальнення інформації щодо використання коштів державної підтримки; державним контролюючим органам – для здійснення контролю за дотриманням законодавства у частині використання бюджетних коштів, а також для узагальнення інформації за виконанням бюджету у частині витрачання коштів; органам статистики – для накопичення інформації щодо обсягів, динаміки та структури підтримки; отримувачам бюджетних коштів – для управління і внутрішньогосподарського контролю.

Точні знання про кількісні параметри об'єктів бухгалтерського обліку дають змогу своєчасно й обґрунтовано приймати управлінські рішення, контролювати процес їх виконання, оцінювати одержані результати, розробляти моделі очікування, прогнозувати і коригувати майбутню та поточну господарську діяльність.

Відповідно до принципів бухгалтерського обліку об'єкт може бути відображений в обліку лише за таких умов, якщо він: 1) має вартісну оцінку; 2) змінює майновий стан підприємства; 3) документально оформлений. Це дає можливість вважати, що державна підтримка відповідає цим вимогам, має вартісну оцінку, документально оформлюється та беззаперечно поліпшує майновий стан суб'єкта господарювання.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття відповідних рішень [3]. Згідно з Методичними рекомендаціями з організації та ведення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах, метою ведення обліку у фермерському господарстві є визначення фінансових результатів, здійснення розрахунків з бюджетом і складання звітності [4].

Завдання обліку для інформаційного забезпечення фермерських господарств впливають із потреб управління. Оскільки економічна ефективність цих господарств має свої особливості, то вони мають знайти відображення в обліку. Інформаційне забезпечення передбачає створення такого масиву інформації, який би оптимально обслуговував потреби управління щодо правових, економічних, організаційних та облікових аспектів діяльності фермерського господарства.

Адаптація бухгалтерського обліку діяльності фермерських господарств до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку супроводжується певними розбіжностями облікових записів та формування фінансової звітності, а відтак певними ускладненнями при проведенні контрольних процедур. Фермерські господарства займають вагомe місце в економіці країни, а їх продукція – значне місце у ВВП, однак питання обліку та контролю фермерських господарств залишаються актуальними і потребують удосконалення.

Ведення бухгалтерського обліку в фермерському господарстві має три основні особливості. По-перше, як правило, бухгалтерський облік у фермерських господарствах здійснює його голова чи один із членів господарства, однак ці особи не досить добре розуміються на обліку. Тому облік має бути максимально спрощеним. По-друге, для фермерського господарства властиве здійснення

окремих специфічних господарських операцій, які на інших підприємствах проводяться не часто. По-третє, фермерське господарство займається сільськогосподарською діяльністю, тому при веденні бухгалтерського обліку воно має враховувати всю облікову сільськогосподарську специфіку [5].

Список використаних джерел:

1. Кірейцев Г. Г. Методологічні аспекти розвитку бухгалтерського обліку. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2000. № 8. С. 2–7.
2. Мельник Д.І. Методичний підхід до міжрегіональних порівнянь розвитку малих підприємств. *Економіка АПК*. 2002. №5. С. 58–61
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 06.07. 1999 р. № 996–XIV // *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365. URL: rada.gov.ua.
4. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Міністерства аграрної політики від 02.07.2001 р. №189. URL: <http://zakon.nau.ua>.
5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для розвитку тваринництва: Постанова КМУ від 18.03.2009 р. № 282. URL: rada.gov.ua.

Кукла О.О., студентка 3 курсу ФТМ,
Науковий керівник – **Мошковська О. А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

За весь період існування обліку документ є носієм інформації бухгалтерського характеру. Починаючи з періоду Стародавнього Світу і закінчуючи ХІХ ст., документацію господарських операцій вважають, як предмет, що вивчав торгове право.

Слід зазначити, що В. Котрулі в своїй роботі "Про торгівлю і досконалого купця" - 1458 р. створення та у праці Л. Пачолі "Про рахунки і записи", яка написана у 1494 р., поняття "документ" не відокремлювався від поняття "регістр". Також це поєднане поняття мало підтримку з боку законодавства, і, в свою чергу, права та дії реєстру описував перший кодекс торгового права, що мав назву "Комерційний кодекс", який був сформований Ордонансом у 1673 р. Варто зазначити, що і інші законодавства у вище зазначеній сфері мали зв'язок із обліковими реєстрами. Доказом цього є кодекси для торговців з таких країн, як Франції, Бельгії, Італії. У цей період використовувалася значна кількість книг обліку таких, як: Інвентар, Журнал і Головна книга.

Крім того, І.Ф. Шер. - перший вчений, який описав відмінність між документами та реєстрами у своїй книзі "Бухгалтерія й баланс", де зазначено, що бухгалтерські записи мають основу, якою являються документи [6, с.72].

Методи бухгалтерського обліку, як функціональної сучасної науки, є внутрішнім моментом обліково-економічного дослідження. Спрощеною є уява, що методи дослідження створюються самі собою, а потім у готовому вигляді застосовуються для вивчення різних аспектів діяльності.

Метод - це спосіб, прийом, підхід до їх вивчення, з метою теоретичного дослідження економічної системи та її законів [1, с.315].

Значний внесок у розвиток бухгалтерського обліку здійснили багато вітчизняних вчених, а саме: Бутинець Ф.Ф., Білуха М.Т., Грабова Н.М., Кужельний

М.В., Лень В.С. та інші.

Результати досліджень свідчать, що вчені при вивченні сукупностей предмета бухгалтерського обліку застосовують, як правило, спеціальні методи обліку, використовуючи при цьому процедурний або адитивний підходи.

Активний підхід передбачає визначення методу бухгалтерського обліку як сукупність системи способів, за допомогою яких відображаються господарські факти. Відповідно до цього вітчизняні та зарубіжні вчені виокремлюють наступні елементи методу бухгалтерського обліку: документування, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, оцінка, калькуляція, баланс, звітність. Процедурний підхід під методом бухгалтерського обліку передбачає перелік процедур: спостереження, реєстрацію, вимірювання, систематизацію, класифікації.

Адитивний підхід є найбільш поширеним і визнаним серед вчених. Основною проблемою є питання щодо кількості елементів методу бухгалтерського обліку.

Елемент бухгалтерського обліку - документація відіграє суттєву роль в інформаційному забезпеченні менеджменту. Всі господарські процеси на підприємстві повинні бути оформлені документами, під яким розуміють паперовий бланк, призначений для реєстрації вихідної інформації.

Документація складається з первинних документів таких, як: акт виконаних робіт, видаткова накладна, товарно-транспортна накладна, прибутковий та видатковий касовий ордер та інші.

Від оперативності та достовірності інформації залежить ефективність управління. Документування є початковим етапом облікового процесу, який є способом оформлення фактів господарського життя підприємства й має як економічне, так і юридичне значення.

Економічне значення документування полягає в тому, що за його допомогою здійснюється контроль господарських операцій, що надає бухгалтерським даним доказову силу. За допомогою даного елемента господарські операції у бухгалтерському обліку відображаються на основі реальних даних, що представляє достовірність інформації для системи управління [5, с.426].

Грабова Н.М. документацію не включає до елементів методу бухгалтерського обліку, пояснюючи це тим, що, наприклад, "У документах фіксуються операції та процеси, що підлягають обліку бухгалтерією, оперативним обліком, "тобто" документація є ні що інше, як технічний засіб обліку" [3, с.88].

Із запровадженням комп'ютерних програм для ведення бухгалтерського обліку процес створення й опрацювання документів зазнав значних технологічних змін. Відповідно, набув нового розвитку елемент методу бухгалтерського обліку – документація.

Вчений Бутинець Ф.Ф. вважає, що потребує нового трактування документація як елемент методу бухгалтерського обліку, у зв'язку з практично повною автоматизацією процесу фіксації, опрацювання інформації та формування інформаційних потоків для потреб споживачів.

Проте на практиці не всі факти, які відбуваються в підприємстві, можуть бути зафіксовані у документі. Тому документування всіх господарських операцій у бухгалтерському обліку в силу дії об'єктивних причин не завжди забезпечує відповідність облікової та фактичної інформації.

Для оформлення господарських операцій, що здійснюються на підприємстві,

використовують за формою та змістом різні документи. Правильному складанню і використанню документів обліку сприяє їх класифікація:

1. За призначенням: розпорядчі, виконавчі, бухгалтерського оформлення, комбіновані;
2. За порядком складання: первинні, зведені;
3. За місцем складання: внутрішні та зовнішні;
4. За охопленням операцій: разові та нагромаджені;
5. За технікою складання і опрацювання: підготовлені вручну та за допомогою техніки [1,с.332].

Кужельний М.В. доповнював, що балансовий метод є єдиним. Хоча для реалізації вимог балансового методу використовується взаємозв'язана система прийомів та способів обліку, основними з яких є документування господарських операцій та інвентаризація та інші, такі, як система рахунків бухгалтерського обліку й подвійний запис, способи узагальнення даних первинної облікової реєстрації [4, с.228].

Білуха М.Т. при вивченні предмета бухгалтерського обліку користувався такими адаптивними та процедурними інструментами:

- спостереження (документація та інвентаризація);
- вимірювання (оцінка й калькуляція);
- реєстрація та класифікація даних;
- узагальнення інформації (баланс і звітність) [2,с.111].

Отже, узагальнюючи вище наведене, варто зазначити, що починаючи з періоду Стародавнього Світу і закінчуючи ХІХ ст., розглядається суть документації. Документація – паперові бланки, призначені для реєстрації вихідної інформації всіх господарських процесів, що відбуваються на підприємстві.

Структура взаємодії методу документації з іншими методами, сприятиме забезпеченню достовірності бази даних облікової інформації, яка необхідна для управління. Таке поєднання створить необхідні умови для вивчення бухгалтерського обліку й досягнення його основної мети.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 8-ме видання. Житомир: Рута, 2017. 912 с.
2. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: 2016. 515 с.
3. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: А.С.К., 2015. 311 с.
4. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: КНЕУ, 2015. 334 с.
5. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: теорія та практика: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2016. 576 с.
6. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. 2-ге вид. виправ. і доповн. Київ: Знання, 2015. 282 с.

Куриль Е. П., студент кафедры финансового менеджмента
Научный руководитель – **Бондарь А. Г.**,
ассистент кафедры финансового менеджмента
Полесский государственный университет, г. Пинск

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕХОДА ВЕДЕНИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ

На данный момент применение международных стандартов финансовой отчётности в Республике Беларусь не так часто применяется на практике, несмотря на то, что согласно постановления Совета Министров и Национального банка от 19.08.2016 № 657/20 «О введении в действие на территории Республики Беларусь Международных стандартов финансовой отчетности и их Разъяснений, принимаемых Фондом Международных стандартов финансовой отчетности», открытые акционерные общества обязаны публиковать свою отчётность в международном стандарте. В данной статье будут рассмотрены проблемы и перспективы внедрения МСФО в Республике Беларусь.

Важным обстоятельством перехода является требуемое наличие точных рыночных оценок, а также отражения активов и обязательств организации. Для перестроения текущего бухгалтерского учёта в Международные стандарты финансовой отчётности требуются существенные изменения белорусской бухгалтерской отчётности.

К основным проблемам перехода ведения бухгалтерского учёта в Республике Беларусь на международные стандарты относятся:

- трудность своевременного получения качественных переводов официальных текстов международных стандартов;
- создание соответствующего учебно-методологического процесса подготовки и переподготовки персонала организации;
- потребность в укреплении государственного контроля за соблюдением введенных правил и норм;
- значительные расходы на перевод национальной системы бухгалтерского учёта на Международные стандарты финансовой отчётности.

Анализируя проблемы можно сказать, что создание на территории Республики Беларусь государственного специализированного органа – ответственного координатора процесса перехода на МСФО, а также формирование на базе государственных органов исполнительной власти специализированных департаментов, в обязанности которых должно быть вменено изучение и анализ опыта внедрения МСФО, разработка проектов положений по бухгалтерскому, финансовому и управленческому учёту в соответствии с мировым опытом, а также выполнение некоторых функций контроля за ведением финансового учета и формированием финансовой отчетности в рамках МСФО могло бы помочь решить вышеуказанные проблемы [1].

К основным этапам перехода можно отнести:

- исследование применения учётной политики в бухгалтерском учёте;
- характеристика Белорусских стандартов бухгалтерского учёта;
- анализ информации, необходимой для корректировок действующих Положений и Инструкций по бухгалтерскому учёту;

- сравнительная характеристика отчётности по БСБУ и МСФО;
- формирование финансовой отчётности.

В настоящее время в рамках реализации Программы реформирования бухгалтерского учета в соответствии с МСФО разработаны и действуют 16 Положений и Инструкций по бухгалтерскому учёту, которые приведены в табл.1.

Таблица 1

МСФО и соответствующие им национальные ПБУ и Инструкции

МСФО	Положения и инструкции по бухгалтерскому учёту
МСФО 1 «Представление финансовой отчетности»	ПБУ № 62 «Учетная политика организации», Инструкция № 19 «Бухгалтерская отчетность организации»
МСФО 2 «Запасы»	Инструкция № 114 «О порядке бухгалтерского учета материалов»
МСФО 16 «Основные средства» МСФО 17 «Аренда»	Инструкция № 132 «Учет основных средств»
МСФО 32 «Финансовые инструменты: раскрытие и представление информации» МСФО 39 «Финансовые инструменты: признание и оценка»	Инструкция № 164 «О порядке раскрытия информации и представления бухгалтерской отчетности о финансовых инструментах»
МСФО 27 «Консолидированная и индивидуальная финансовая отчетность» МСФО 28 «Учет инвестиций и ассоциированные компании» МСФО 40 «Инвестиции и недвижимость»	Инструкция № 161 «Совместная деятельность»
МСФО 18 «Выручка»	Инструкция № 181 «Доходы организации» Инструкция № 182 «Расходы организации»
МСФО 11 «Договоры подряда»	Инструкция № 197 «О порядке ведения сводной (консолидированной) учёта и отчётности в хозяйственной группе»
МСФО 23 «Затраты по займам»	Инструкция № 183 «Прекращаемая деятельность»
МСФО 37 «Резервы, условные обязательства и условные активы»	Инструкция № 168 «Резервы, условные обязательства и условные активы»
МСФО 8 «Учётная политика, изменения в бухгалтерских расчетах»	ПБУ № 62 «Учетная политика организации» Инструкция № 19 «По налогу на доходы на прибыль»
МСФО 12 «Налоги на прибыль» МСФО 33 «Прибыль на акцию»	Инструкция № 19 «По налогу на доходы и прибыль», № 198 «Прибыль на акцию»
МСФО 21 «Влияние изменений валютных курсов»	Инструкция № 199 «Учет активов и обязательств в организации, стоимость которых выражена в иностранной валюте»
МСФО 24 «Информация о связанных сторонах»	Инструкция № 161 «Раскрытие информации об аффилированных лицах»
МСФО 10 «События после отчетной даты»	Инструкция № 121 «События после отчетной даты»
МСФО 20 «Учет государственных субсидий и раскрытие информации о государственной помощи»	Инструкция № 161 «Инвестиции в зависимые Хозяйства»
МСФО 38 «Нематериальные активы»	Инструкция № 128 «По бухгалтерскому учету нематериальных активов»

Анализируя таблицу 1, можно сказать, что нормативная база бухгалтерского учёта Республики Беларусь практически сформулирована в соответствии с требованиями МСФО. С помощью этой базы, большинство организаций может выполнять задачи, сформулированные в правительственной Программе, то есть предоставлять точную, оперативную информацию заинтересованным в этом лицам. Между тем, национальные ПБУ и Инструкции являются обязательными, в отличие от международных стандартов, носящих рекомендательный характер.

Таким образом, для использования Международных стандартов финансовой отчётности в Республике Беларусь необходимо некоторое перестроение и привыкание. Постепенное сближение норм правовых актов с принципами и подходами международных стандартов потребует принятия законодательных решений по данной проблематике, разработки Концепции развития бухгалтерского учёта и отчётности в Республике Беларусь и подробного плана мероприятий по её реализации, создания системы национальных стандартов бухгалтерского учёта и финансовой отчётности, адекватных МСФО. Следует отметить также преимущества перехода на МСФО, к которым можно отнести приток иностранных инвестиций в экономику страны, повышение качества облика страны за рубежом, снижение стоимости привлечённого капитала, а также рост рыночной капитализации.

Список использованных источников:

1. Панков Д., Рыбак Т. Трудности перехода: законы, кадры, расходы. *Экономическая газета*. 2009. URL: http://www.neg.by/publication/2009_07_17_1_1693.html?print=1 (дата доступа: 22.03.2021).
2. Данилкова С.А. Проблемы обеспечения сохранности собственности потребительской кооперации. *Организационно-правовые аспекты реформирования АПК: Материалы международной научно-практической конференции*. в 2 ч. / ред. : В.С. Обухович [и др.] ; ред. : К.К. Шебеко [и др.]. Горки: БГСХА, 2005. Ч. 2. С. 175-177.
3. Кожарская Н.В. Проблемы перехода и перспективы внедрения МСФО в Республике Беларусь. *Развитие теории, методологии и методик учёта, анализа, контроля и аудита: материалы международной научно-практической конференции*, Минск.

Кучерук Д. О., здобувач вищої освіти
СВО магістр ОПП 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Мац Т. П.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Достовірність і повнота інформації в частині основних засобів забезпечується нормативними документами з бухгалтерського обліку на різних рівнях. Дані нормативні документи мають різний правовий статус, формуючи в загальному чотири рівні регулювання обліку основних засобів (табл. 1) [1].

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [2], у Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених наказом Мініфіну України № 561 від 30.09.2003 р., під поняттям модернізації розуміють поліпшення технічних параметрів устаткування з метою збільшення строку корисної експлуатації або виробничої потужності.

**Рівні нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку
основних засобів та їх ремонтів**

Ріні нормативно-правового регулювання обліку основних засобів	
I рівень. Кодекси, закони	
Цивільний, Господарський та Податковий кодекси	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
II рівень. Стандарти бухгалтерського обліку	
МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби», МСФЗ (IFRS) 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність», МСФЗ (IAS) 17 «Оренда»	П(с)БО 7 «Основні засоби», 14 «Оренда», 28 «Зменшення корисності активів», 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність»
III рівень. Інструкції, методичні вказівки	
Інструкції та положення Міністерства фінансів України	
IV рівень. Внутрішні документи	
Наказ про облікову політику у частині основних засобів	Статут (Установчий договір)

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» збільшення первісної вартості основних засобів здійснюється на суму витрат, пов'язаних із поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкта (п. 14). Наразі витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта у робочому стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання зараховуються до складу витрат звітного періоду (п. 15) [2].

МСБО 16 «Основні засоби» визначає обліковий підхід до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності мали можливість розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях. Основні питання обліку основних засобів – це визнання активів, визначення їх балансової вартості та амортизаційних відрахувань, а також збитків від зменшення корисності, які слід визнавати у зв'язку з ними [3].

Для цілей бухгалтерського обліку витрати, пов'язані з поліпшенням об'єктів основних засобів, розподіляються на:

- витрати, спрямовані на збільшення майбутніх економічних вигід, із самого початку очікуваних від використання об'єктів основних засобів. До таких витрат належать витрати, пов'язані з модернізацією, модифікацією, добудовою, реконструкцією і т. д. Відповідно до п. 14 П(С)БО 7 на суму таких витрат, пов'язаних із поліпшенням об'єкта основних засобів, збільшується його первісна вартість;

- витрати, здійснювані для підтримки об'єкта основних засобів у робочому стані, а саме: на всі види ремонтів і технічне обслуговування об'єктів основних засобів. Відповідно до п. 15 П(С)БО 7 ці витрати включаються до складу витрат звітного періоду [2].

Ремонт основних засобів виконують: господарським способом (виконання ремонтних робіт власними силами з витрачанням матеріалів підприємства для виконання ремонту об'єктів основних засобів, без користування послугами сторонніх організацій); підрядним способом (виконання ремонтних робіт

сторонніми організаціями або відповідними підрозділами цієї організації); внутрішньо підрядним способом (виконання ремонтних робіт спеціалізованими структурними підрозділами підприємства) [4].

Документальне забезпечення виконаного ремонту залежить від виду ремонту (рис. 1).

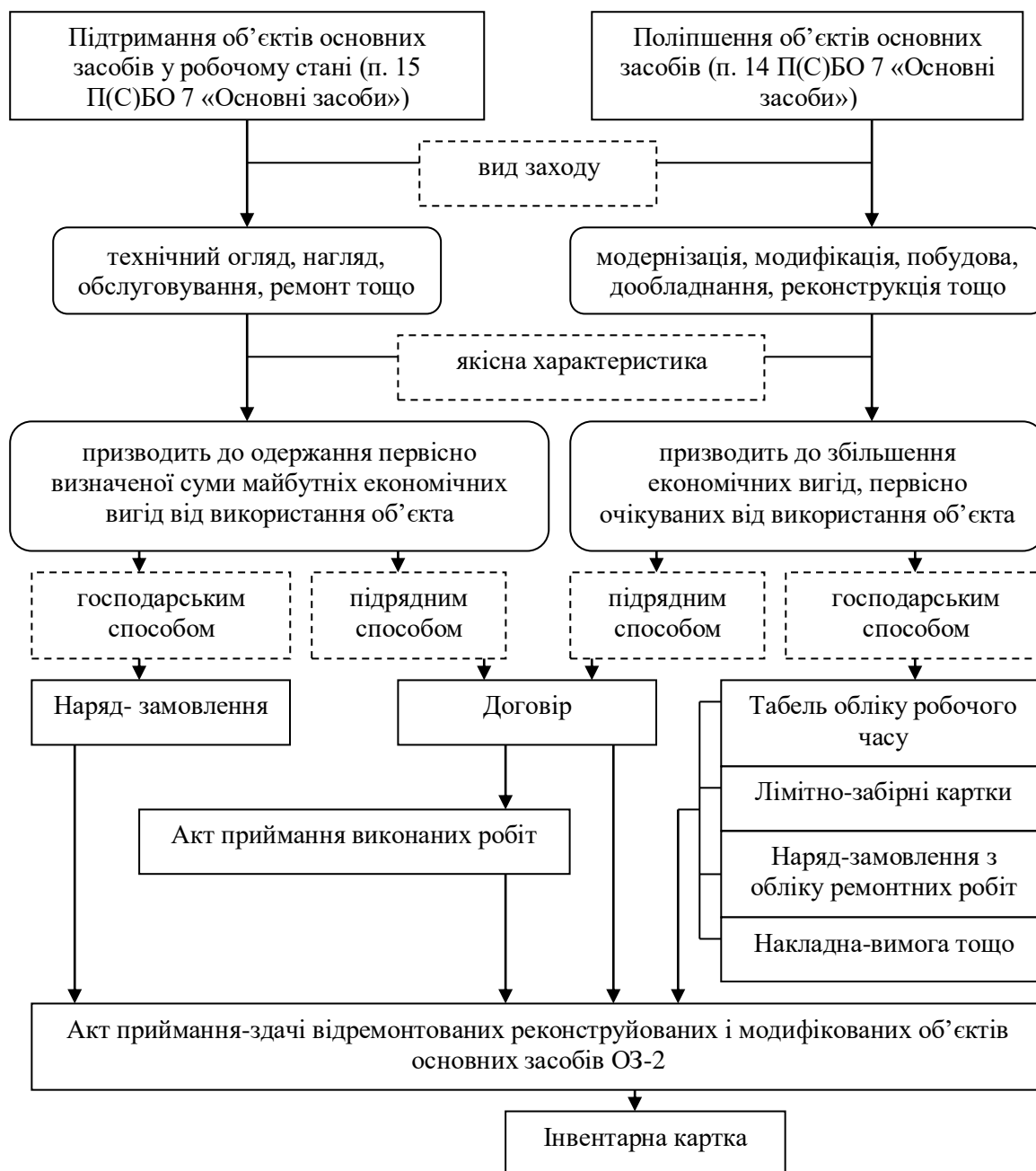

Рис. 1. Схема документування обліку витрат на ремонт основних засобів

Згідно з Інструкцією № 291 від 30.11.1999 р. витрати на поліпшення об'єктів основних засобів, що збільшують їх первісну вартість, відображаються у складі капітальних інвестицій за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та кредитом рахунків 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»; 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети»; 65 «Розрахунки за страхуванням»; 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» тощо (якщо роботи здійснюються господарським способом). За умови виконання поліпшення підрядником такі

витрати відносять на кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Після закінчення робіт суми таких витрат списуються з кредиту рахунку 15 «Капітальні інвестиції» на дебет рахунку 10 «Основні засоби» на збільшення вартості об'єкта основних засобів.

Витрати на ремонт, здійснюваний для підтримки об'єкта основних засобів у робочому стані, й одержання з самого початку певної суми економічних вигід від проведення ремонту, відображаються за дебетом рахунку 23 «Виробництво» або рахунків класу 9 «Витрати діяльності» (91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності» тощо) та кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (якщо роботи виконує підрядник).

За умови виконання ремонтних робіт власними силами такі витрати відображаються за кредитом рахунків 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»; 20 «Виробничі запаси»; 22 «Малоцінні швидкозношувані предмети»; 65 «Розрахунки за страхуванням»; 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» тощо.

Отже, нерівномірність потоків первинних документів, що супроводжують отримані матеріали і надходять до бухгалтерії та виписуються бухгалтером для сплати, ускладнює роботу бухгалтерської служби. Дотримання схеми документування операцій щодо ремонту та модернізації забезпечить стабільність роботи бухгалтерії, чіткість та оперативність обробки і руху документів.

Список використаних джерел:

1. Лега О. В., Яловега Л. В., Триль Р. П. Витрати на ремонт основних засобів: облік та нормативно-правове забезпечення. *International Scientific-Practical Conference From Baltic to Black Sea: Models of Economic Systems: Conference Proceedings*, March 25, 2016. Riga: Baltija Publishing, 240- 245 pag.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27 квітня 2004 р. / *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.03.2021).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби: Міжнародний документ від 01 січня 2012 р. / *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 20.03.2021).
4. Головачко В. М. Методика обліку витрат на ремонт і поліпшення основних засобів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2014. Випуск 2(2). С. 95 – 98. URL: <http://msu.edu.ua/visn/arhive/002/19.pdf>. (дата звернення 20.03.2021).

Лега О. В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Омельченко С. Д., здобувач вищої освіти СВО – магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОСІВІВ

Сільське господарство характеризується як сезонністю виробництва, так і непередбаченістю, пов'язаною з малопередбачуваними факторами, такими як погодні та кліматичні умови. Ризики, які виникають в процесі виробництва сільськогосподарської продукції класифікують як катастрофічні (посуха, ураган), ті, якими складно управляти (дощ, повінь, заморозки, град), контрольовані ризики (хвороби, шкідники, бур'яни) [1]. Для мінімізації витрат від непрогнозованих подій аграрії страхують ризики.

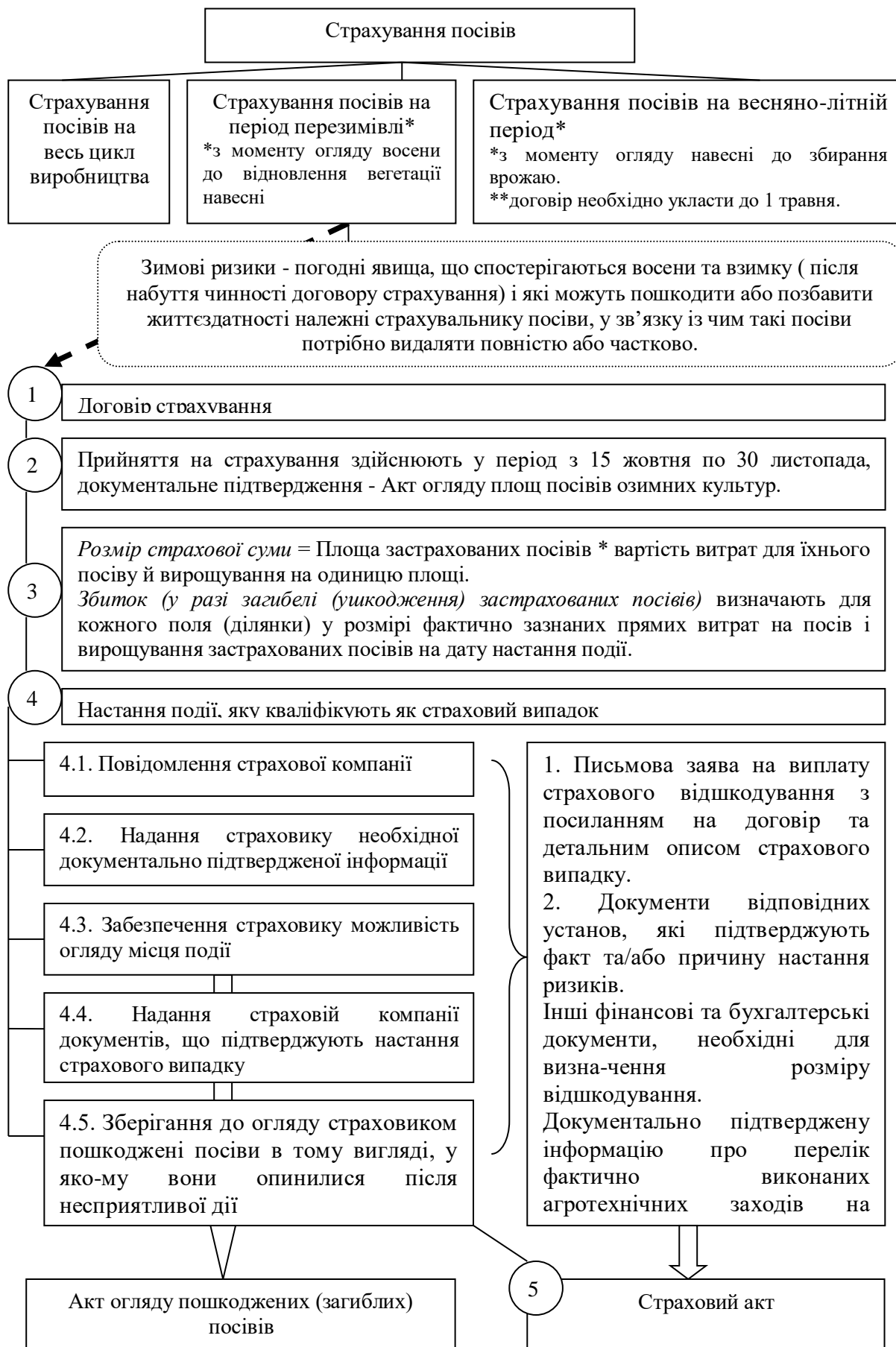

Рис. 1. Алгоритм страхування у частині посівів на період перезимівлі [5]

Актуальним це питання є також у світлі схвалення 17 лютого 2021 р. Кабінетом Міністрів України законопроекту, яким запроваджується новий інструмент підтримки аграріїв - агрострахування. Прийняті зміни чітко визначають механізм надання держпідтримки, учасників ринку, об'єктів страхування, страхових продуктів, страхових ризиків, страхових випадків, вимог до договорів [2].

Запропонованими змінами буде чітко визначено: суб'єкти ринку страхування агропродукції з державною підтримкою, вимоги до них, їх права та обов'язки; договори страхування: права та обов'язки, предмет договору, істотні умови договору, припинення договору; правила страхування, страхові ризики, страхові випадки, страхова сума, страховий платіж тощо; збиток у разі настання страхового випадку при страхуванні урожаю, страхове відшкодування; механізм надання державної підтримки сільгоспвиробникам для страхування їх продукції; інформаційне забезпечення страхування с/г продукції з державною підтримкою.

Крім того, вносяться зміни щодо: скасування положення щодо страхування сільськогосподарської продукції через Аграрний страховий пул; уточнення повноважень Уповноваженого органу, що здійснює державний нагляд за страховою діяльністю [3].

Міжнародна фінансова корпорація оприлюднила дані, згідно з якими: у кількісних показниках складено у 2017 році 957 угод на 204,4 млн грн, в т.ч. 427 було укладено на зимовий період і 530 – на весняно-літній. Лідери ж за обсягами застрахованих площ – Полтавщина і Хмельниччина (по 75 тис. га); об'єктами страхування найчастіше були озимі пшениця (майже половина всіх договорів) й ріпак, кукурудза і соняшник [4].

Для сільськогосподарських підприємств важливими є питання документування страхових операцій та відображення їх в обліку.

Алгоритм страхування у частині посіві на період перезимівлі представлено на рис. 1.

Відповідно до Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291, для обліку витрат та доходів, пов'язаних з страхуванням посівів, передбачено відповідно рахунок 97 «Інші витрати», зокрема, субрахунок 977 «Інші витрати діяльності» та 74 «Інші доходи» субрахунку 746 «Інші доходи».

Кореспонденція рахунків по основних операціях наступна: сплата страхового платежу Дт 655 Кт 311; віднесення сплаченого страхового платежу на витрати майбутніх періодів Дт 39 Кт 655; зарахування до складу витрат поточного місяця частини страхового платежу Дт 231 Кт 39; визнання суми витрат від загибелі посівів Дт 977 Кт 231; нарахування податкових зобов'язань з ПДВ Дт 977 Кт 641; нарахування суми страхового відшкодування Дт 377 Кт 746; отримання суми страхового відшкодування Дт 311 Кт 377 [6].

Використання запропонованого алгоритму допоможе спростити процес облікового відображення страхування у частині посіві у період перезимівлі, що є одним з найпоширеніших непередбачуваних ризиків.

Список використаних джерел

1. Шумар О. В. Інструменти управління ризиками у страхуванні урожаю. URL:<http://pck.kneu.edu.ua/?p=428>. (дата звернення 24.02.2021).

2. Кабінет міністрів України 17 лютого 2021 р. схвалив законопроект, яким запроваджується новий інструмент підтримки аграріїв - агрострахування. URL: <https://agroportal.ua/ua/news/ukraina/pravitelstvo-nachalo-protsess-obnovleniya-zakona-ob-agrostrakhovanii/> (дата звернення 24.02.2021).
3. Мінекономіки спільно з Нацбанком презентували зміни до закону про агрострахування. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-spilno-z-nacbankom-prezentovali-zmini-do-zakonu-pro-agrostrahuvannya> (дата звернення 24.02.2021).
4. Ринок агрострахування в Україні зростає. *Пропозиція*. URL: <https://propozitsiya.com/ua/rynok-agrostrahuvannya-v-ukrayini-zrostaye>. (дата звернення 24.02.2021).
5. Лега О. В., Ярмола М. О., Зозуля І. О. Агрострахування в частині страхування посівів: облікові аспекти. *Творчий пошук молоді – курс на ефективність* : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Хмельницький, 2019. С. 95 - 97.
6. Сидорчук Л. Страхування посівів на період перезимівлі: документальне оформлення та облік. *Все про бухгалтерський облік*. 2017. № 102. С. 9 – 11.

Лепетан І.М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ІЄРАРХІЧНІ РІВНІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Посилення глобалізації у світовій економіці обумовлює загострення проблеми захисту навколишнього середовища від наслідків антропогенної діяльності людства. Сучасні дослідження екологічної безпеки є актуальним питанням як на глобальному, міжнародному, національному, регіональному рівнях, так і на рівнях окремого підприємства.

Вважаємо, що усвідомлення місця екологічної безпеки бізнесу як компоненти в ієрархічній її структурі є необхідним для подальшого дослідження (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок між ієрархічними рівнями екологічної безпеки
Джерело: сформовано автором

Глобальна екологічна безпека – система міжнародних відносин, при якому забезпечується збереження, раціональне використання, відтворення та підвищення якості навколишнього середовища, та при якому національна діяльність окремих держав виключає нанесення екологічної шкоди як окремим країнам світу, так і всьому світовому співтовариству [4].

Глобальний характер екологічних проблем потребує розробки та реалізації погодженої міжнародної політики. Для запобігання екологічної катастрофи в глобальному масштабі людство вже сьогодні повинне дотримуватися узгоджених заходів щодо збереження стійкості біосфери: сформувати на планеті єдиний екологічнобезпечний господарсько-економічний простір, який буде основою сталого і врівноваженого соціально-економічного розвитку всіх країн світу. Складовою процесу глобалізації став екологічний протекціонізм, до якого часто звертаються країни, економіка яких розвивається. Екологічного протекціонізму дотримуються держави, забороняючи або обмежуючи виробництва, продаж і використання екологічно небезпечної продукції та ввезення в країну технологій і товарів, які завдають шкоди навколишньому середовищу і становлять загрозу здоров'ю населення [1].

Міжнародна екологічна безпека являє собою системний і багаторівневий процес інтеграції, регіоналізації, лібералізації та демократизації міжнародних відносин, складові механізми якого формують комплекс екологічних умов існування людства і впливають на функціонування природоохоронних інституцій, екологічних організацій, спричиняючи створення спеціальних режимів взаємовідносин країн з метою упередження екологічних небезпек [2].

Міжнародна екологічна безпека за В. Кириленко та І. Третяковою [6] передбачає такий стан міжнародних відносин, при якому забезпечується збереження, раціональне використання, відтворення та підвищення якості навколишнього природного середовища, та при якому національна діяльність окремих держав виключає нанесення екологічної шкоди іншим країнам та всьому світовому співтовариству.

У своїх дослідженнях П. Ю. Какутіч зазначає, що наразі на міжнародному рівні активізації розвитку та вдосконаленню системи забезпечення міжнародної екологічної безпеки перешкоджають: конфлікт економічних інтересів держав, окремих підприємств, територій; відсутність усталеного або узгодженого бачення пріоритетних екологічних проблем та шляхів їх вирішення; проблема розбіжностей просторової концентрації джерел небезпеки та/або надзвичайної ситуації та відповідальних за них; недосконалість міжнародних правових норм щодо визначення відповідальних як за забруднення навколишнього природного середовища, так і за ліквідацію наслідків або проведення превентивних заходів; значне розшарування світового суспільства щодо системи доходів-витрат країн і технологічного рівня; широкий спектр не уніфікованих підходів до оцінки екологічних небезпек, шляхів гарантування екологічної безпеки та попередження надзвичайних ситуацій [3].

Основу національної стратегії щодо безпеки було розпочато у 1990 році в Декларації про державний суверенітет України та у схваленій Верховною радою України в 1997 р. Концепції національної безпеки, де було визначено сутність поняття «національна безпека», виявлено її об'єкти та принципи забезпечення,

виділено пріоритетні національні інтереси країни, ідентифіковано основні загрози національній безпеці та обґрунтовано напрями державної політики національної безпеки України.

В 2003 році було прийнято Закон України «Про основи національної безпеки України» та визначено такі сфери національної безпеки: зовнішньополітична, військова, державна безпека і державний кордон, внутрішньополітична, економічна, соціальна, гуманітарна, екологічна, науково-технологічна, інформаційна.

14 вересня 2020 р. затверджено Указом Президента України № 392/2020 про рішення Ради Національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», де зазначено, що екологічна безпека, зокрема безпека середовища життєдіяльності людини, – один із найвищих пріоритетів. [7].

Вагомою складовою національної безпеки є регіональна екологічна безпека. До функцій суб'єктів політики екологічної безпеки на регіональному рівні відносять: регулювання використання природних ресурсів місцевого значення; визначення нормативів забруднення природного середовища; впровадження економічного механізму природокористування; проведення моніторингу та обліку об'єктів природокористування і забруднення довкілля; розроблення програм впровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація інвестиційної політики; інформування населення та зацікавлених підприємств, установ і організацій з екологічних питань [8].

Найчастіше екологічна безпека регіону розглядається в контексті впливу на національну екологічну безпеку. Екологічний стан регіону, який може знаходитись у межах від екологічно безпечного до екологічно небезпечного, та свідчить про рівень екодеструктивного впливу, що завдається системі «довкілля – населення – економіка» регіону, визначає ключові цілі, що стоять перед регіональним екологічним менеджментом на даному етапі. Саме він дає можливість формування цільових орієнтирів регіонального екологічного менеджменту, що є пріоритетними при формуванні екологічної стратегії та політики, та повинні бути орієнтиром та задавати рамкові умови при формуванні та реалізації економічної стратегії та політики регіону [5].

Екологічна безпека підприємства – це діяльність підприємства, яка не призводить до погіршення стану навколишнього середовища, не завдає збитків населенню, державі, споживачам. Екологічна безпека полягає в дотриманні підприємством екологічних норм, сплату платежів та штрафів за забруднення навколишнього середовища, конкурентоздатність його продукції, а також імідж підприємства.

У результаті господарської діяльності саме підприємство може стати джерелом небезпеки для навколишнього середовища. До внутрішніх чинників, які погіршують його екологічну безпеку належать: помилки, допущені на стадії проектування нових виробів, шкідливих для здоров'я людей, а також на стадії розроблення і впровадження нових технологій; штрафи за забруднення довкілля та незаконно створені звалища тощо.

Таким чином, варто зазначити, що безумовною запорукою досягнення екологічної безпеки на вищих рівнях ієрархії є її забезпечення у системах нижчого рівня. У зв'язку з цим першочерговий інтерес представляє екологічна безпека на

рівні підприємства.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник. 6-е вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2007. 645 с.
2. Бохан А. В. Міжнародна екологічна безпека: сучасні виміри та принципи реалізації. *Ефективна економіка*. 2009. № 3.
3. Какутіч П. Ю. Концептуальні засади формування системи гарантування міжнародної екологічної безпеки. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2010. С. 33-39.
4. Лутковська С. М. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua.pdf>.
5. Тендюк А. О., Абрамова І. О. Забезпечення екологічної безпеки регіону як мета регіонального екологічного менеджменту: теоретико-методичні аспекти. *Економічні науки. Серія : Регіональна економіка*. 2017. Вип. 14. С. 288 – 299.
6. Третьякова І. С. Оцінка екологічних наслідків розвитку світової економіки. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций* : сборник науч. тр. Донецк: ДонНУ, 2008. С. 1282 – 1288.
7. Указ Президента України № 392/2020 «Про рішення Ради Національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» від 14.09.2020 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
8. Федорчак В. Організаційний механізм стратегічного проектування системи екологічної безпеки на регіональному рівні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. Вип. 4. С. 178 – 182.

Лесько М.О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і аудит,
Науковий керівник – **Задерака Н.М.**,
старший викладач кафедри обліку та аудиту,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Розширення інформаційного потенціалу об'єктивного економічного простору зумовлює розвиток теорії і вдосконалення практики ведення бухгалтерського обліку. Сукупність тенденцій і факторів розвитку обліку в умовах цифрової економіки визначають облікову методологію, принципи, процедури, змістовну спрямованість та характеристики інформаційного продукту, внутрішнє структурування, виділення видів обліку та їх інтегрування, ідентифікацію й систематизацію облікових об'єктів, встановлення критеріїв їх визнання та таксономії тощо.

Факторами розвитку обліку в умовах цифрової економіки є:

- 1) технічні та технологічні можливості облікового процесу щодо оперативності збору, обсягів та якості опрацювання інформації;
- 2) прискорений розвиток електронного документообігу;
- 3) виокремлення інформації як чинника вартості бізнесу;
- 4) виникнення нових об'єктів обліку;
- 5) розширення області відображення діяльності, розвиток нематеріальних й інтелектуальних складових капіталу;
- 6) орієнтування на нефінансові цільові пріоритети;
- 7) залучення до облікової системи нефінансової інформації;
- 8) застосування альтернативних облікових методик;

9) формування глобального інформаційного й телекомунікаційного середовища та пов'язаних з ним технологій і вимог інформаційної безпеки;

10) розробка і застосування альтернативних видів обліку, формування підходів до їх інтегрування.

Зазначені обставини створюють передумови для побудови такої системи бухгалтерського обліку, яка б відповідала запитам користувачів, містила інформацію про внутрішні бізнес-процеси і стан зовнішнього середовища, виражені у фінансових і нефінансових показниках, з врахуванням соціо-гуманітарних пріоритетів, передбачала застосування альтернативних облікових методів, нових об'єктів обліку, результати застосування інтегрованих видів обліку у режимі реального часу з використанням новітніх інформаційних технологій.

Важливо, щоб теоретичні напрацювання знайшли своє втілення при розробці методичних рекомендацій, практична реалізація яких сприятиме ефективному впровадженню і розвитку системи бухгалтерського обліку.

Зупинимося на більш детальному розгляді деяких, на наш погляд, перспективних напрямків удосконалення обліку.

Вагомим надбанням цифрової економіки є застосування технології безконтактної ідентифікації інформації (карткових, біометричних технологій, технологій штрихового кодування, радіочастотної ідентифікації, мовленнєвого введення даних, машинного зору), зокрема QR-кодів та пристроїв для їх зчитування.

QR-коди є простим, зручним та інтерактивним способом розповсюдження і отримання інформації. Перевагами цього коду є значний обсяг інформації, яку можна закодувати, та швидкий доступ до неї за допомогою сканування і розпізнавання сучасними цифровими пристроями. Термін "QR-code" є аббревіатурою від англійського "Quick Response code" (код Швидкого Відгуку). Ці графічні коди вперше були розроблені та використані в Японії. Вони застосовуються для передачі інформації від носія до пристрою і можуть містити таку інформацію як: нагадування, телефонні номери, описи продукції, текстові повідомлення, повідомлення електронної пошти та багато що інше. Коди можуть бути використані на пакуванні, вітринах, дошках оголошень, вивісках, візитках або рекламних буклетах, а також для відстежування товарів, продукції та ідентифікування об'єктів [1].

До переваг QR-кодів можна віднести: зберігання великих обсягів цифрової і текстової інформації будь-якою мовою; друкарський розмір коду може бути досить малим і при цьому йому властива висока швидкість розпізнавання; можливість зчитуватися в будь-якому напрямку (всеспрямоване або 360° сканування); для розміщення підходить практично будь-яка поверхня, що є також досить важливим; стійкість до пошкоджень, тобто навіть якщо частина коду пошкоджена (до 30 %), його однаково можна зчитати. Щодо недоліків, можна виділити таке: низький рівень поінформованості населення про технології QR-кодування (досить незначний ступінь охоплення аудиторії); технічні неполадки (наприклад, неправильно встановлений девайс на мобільний телефон).

Важливим напрямком облікової та контрольно-аналітичної роботи підприємства є інформування про наявність і стан необоротних активів, адже ці матеріальні цінності пов'язані з інвестиціями, переважно значними. Втрата,

непридатність активів зумовлюють недоодержання доходів, а необхідність їх відновлення або заміщення – нових інвестицій [2, с. 319].

Збирання даних щодо наявності, стану та повної інформації про об'єкти досить копіткий процес, особливо у великих компаніях. Зазвичай даною процедурою займаються різні підрозділи в межах наданих повноважень, тому це дещо ускладнює процес узагальнення даних, одержаних з різних джерел.

Для спрощення вищезазначеної системи збору даних, яка є типовою для багатьох компаній, можливе використання QR-кодування об'єктів з нанесенням особливого шифру для певного підприємства на кожному об'єкті. Звичайно, для системи QR-кодування потрібно замовляти велику кількість кодів та мати в наявності спеціальне обладнання, зокрема, мобільні пристрої (смартфони, планшети), а також відповідне програмне забезпечення для безпосереднього використання, але після запровадження цієї системи можливо швидко зібрати дані, так як відповідальні особи зможуть мати доступ до даних про об'єкти, що раніше належало до компетенції іншого підрозділу. Всі дані, які будуть надані керівництву, будуть відображатись в одній базі даних, яка створена підрозділом, що буде сприяти швидкому прийняттю рішень [2, с. 320].

При здійсненні процесу інвентаризації використання QR-кодів пришвидшить процес перевірки наявності, зокрема необоротних активів, так як на об'єктах у QR-кодах зашифровані всі дані щодо цих об'єктів. При зчитуванні кодів відкривається вся інформація про певний об'єкт, яка вказана в інвентарній картці необоротного активу. У QR-коді можливо закодувати зображення об'єкта, та оновлювати його під час проведення чергової інвентаризації. Зображення об'єкта дає змогу об'єктивно оцінити стан, а також зміни активу між періодами проведення інвентаризацій. У разі запровадження QR-кодування робота інвентаризаційної комісії полегшиться, а також прискориться зведення даних, що вплине на оперативність прийняття рішень.

Мобільне управління матеріальними цінностями на основі QR-кодів означає, що співробітники можуть записувати транзакції, навіть перебуваючи на віддалених об'єктах (наприклад у полі). Операції фіксуються в той момент, коли вони відбуваються, шляхом сканування QR-коду мобільним пристроєм. Це зменшує вірогідність згаяти момент для своєчасного оновлення приладдя, втрати запасів і необоротних активів та помилок в обліку і звітності. Для створення ефективної системи відстеження активів та інвентаризації за допомогою QR-кодів та смартфонів необхідно мати якісне програмне забезпечення та додаток для виконання робіт.

Управління активами за допомогою програмного забезпечення для відстеження та тегів інвентаризації QR-кодів сприятиме запобіганню втрат та пошкодження обладнання компанії, своєчасному оновленню обладнання та зниженню витрат на його ремонт. Крім того, економія часу у порівнянні із здійснюваною вручну необхідною звійкою активів допоможе заощадити чимало годин роботи працівників, які можуть бути присвячені іншим видам діяльності. І хоча таке нововведення потребує первинного інвестування часу та грошей, однак є виправданим і доцільним, оскільки позитивним чином відобразиться на рівні організації облікової роботи підприємства, підвищенні ефективності праці облікових працівників [2, с. 320].

Список використаних джерел:

1. Діброва Т.Г., Цуканова І.В. Особливості застосування QR-коду в інтегрованих маркетингових комунікаціях. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2013. Випуск 49. С. 5. URL: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/10820/1/72.pdf>.
2. Радівілова Г., Спільник І. QR-кодування в обліку та управлінні активами підприємства: переваги та перспективи використання. *Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Тернопіль, 2018. С. 319-320. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/32851>.

Лопатовська О.О., викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ОРЕНДИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Суб'єкт підприємницької діяльності не завжди має можливість набути у власність майно, що необхідне йому для ведення господарської діяльності, інколи - це недоцільно, оскільки надто дорого. Тому, більш вигідним, з економічної точки зору, може бути оренда. У великих підприємствах, які мають у своїй власності багато основних засобів, наприклад виробничі та невиробничі будівлі, автомобілі, обладнання, тощо, найчастіше основною діяльністю виступає саме операційна оренда.

У розробку теорії та практики питань обліку орендних операцій суттєвий внесок зробили такі вітчизняні вчені як Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, М.В. Кужельний, Ю.Я. Литвин, В.Г. Лінник, М.Ф. Огійчук, О.Д. Радченко, Л.К. Сук, Л.С. Шатковська та зарубіжні дослідники: П.С. Безруких, Ван Бреда, М.Р. Метьюс, Я.В. Соколов, Е.С.Хендріксен та інші.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 14 «Оренда», згідно якого розрізняють два види оренди: фінансову і операційну [1]. Для обліку операційної оренди за міжнародними стандартами необхідно застосовувати норми МСФЗ 16 «Оренда» від 01.01.2019 року [2].

Згідно з П(С)БО 14 та МСФЗ 16 оренда - це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку [1].

Операційна оренда – оренда інша, ніж фінансова, тобто та, яка не відповідає наведеним критеріям фінансової оренди. Особливістю операційної оренди є те, що об'єкти, передані в оренду, продовжують залишатися власністю орендодавця та обліковуються у нього на балансі. При передачі об'єкту в оренду формується Акт приймання-передачі основних засобів в операційну оренду. В орендаря об'єкти операційної оренди відображаються на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи» і після закінчення договору оренди списуються з цього рахунку.

Правові засади операцій оренди між суб'єктами господарювання визначаються договором оренди.

За договором оренди одна сторона – орендодавець, передає другій стороні – орендареві - майно у користування на платній основі та на певний строк для

здійснення господарської діяльності.

Предметом договору оренди може бути річ, яка визначена індивідуальними ознаками і зберігає свій первісний вигляд при неодноразовому використанні. Крім того, нормами п. 3 ст. 283 Господарського кодексу встановлено, що об'єктом оренди у сфері господарювання може бути як нерухоме майно (будівлі, споруди, приміщення), так і інше окреме індивідуально визначене майно виробничо-технічного призначення [3].

У договорі оренди слід докладно описати індивідуальні ознаки майна, оскільки після закінчення строку дії цього договору орендар повинен повернути орендодавцю саме той об'єкт, який він раніше отримав у користування.

Право передачі майна в оренду мають власник речі, особа, якій належать майнові права, або особа, уповноважена на укладання такого договору, що передбачено пунктами 1 та 2 ст. 761 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) [4].

Істотними умовами договору оренди відповідно до п. 1 ст. 284 Господарського кодексу є, зокрема, об'єкт оренди; строк, на який укладається договір оренди; орендна плата; порядок використання амортизаційних відрахувань; відновлення орендованого майна та умови його повернення або викупу [3].

Строк договору оренди визначається за погодженням сторін. Якщо протягом одного місяця після закінчення строку дії договору оренди відсутня заява однієї із сторін про припинення або зміну його умов, то такий договір вважається продовженим на такий самий строк і на тих самих умовах, які передбачалися цим договором спочатку (п. 4 ст. 284 Господарського кодексу) [3].

Договір оренди може укладатись у простій письмовій формі. Проте у разі оренди окремих об'єктів договір потребує нотаріального посвідчення, а саме у разі оренди [4]:

– будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) строком на три роки і більше, (п. 2 ст. 793 ЦКУ);

– транспортного засобу за участю фізичної особи (п. 2 ст. 799 ЦКУ).

Існує декілька випадків, коли дія договору оренди може бути припинена:

1) минув його строк і одна або обидві сторони не бажають продовжувати ці правовідносини;

2) настала смерть фізичної особи - орендаря (якщо інше не встановлене договором або законом);

3) відбулася ліквідація юридичної особи - орендаря або орендодавця;

4) у разі знищення об'єкта оренди.

Також договір оренди може бути розірвано достроково за згодою обох сторін. А в односторонньому порядку до закінчення строку дії договір оренди може бути розірвано тільки у випадках, визначених ЦКУ [4].

Однією із найсуттєвіших умов договору є встановлення розміру орендної плати. Невнесення цієї умови до угоди може стати підставою для її визнання неукладеною.

Орендна плата відповідно до статті 286 Господарського кодексу України є фіксованим платежем, який орендар сплачує орендодавцю незалежно від результатів своєї діяльності. Форма плати за користування майном

встановлюється, як правило, у грошовій формі, але може бути і в натуральній. Варто відзначити, що в більшості випадків, орендна плата включає: амортизаційні відрахування на повне відновлення орендованого майна, частину прибутку, який одержує орендодавець за передане в операційну оренду майно, і податок на додану вартість, якщо підприємство є платником ПДВ. Орендна плата від орендаря зараховується на поточний рахунок підприємства та відображається у банківській виписці підприємства.

Питання операційної оренди також регулюється і Податковим кодексом України (далі – ПКУ). Надання права на користування активами за договорами оперативного лізингу (оренди) належить згідно ПКУ до операцій з продажу послуг [5], тому для підтвердження факту наданих послуг підприємства щомісяця формують Акт наданих послуг за договором оренди, який є підставою для отримання і зарахування орендної плати від орендаря.

Крім орендної плати, орендар, згідно договору оренди на підставі рахунків орендодавця або Актів наданих послуг відшкодовує вартість усіх комунальних послуг, які споживаються орендарем.

При поверненні майна з операційної оренди сторони договору оформлюють та підписують Акт приймання-передачі основних засобів з операційної оренди.

Відзначимо також, що у договорі оренди повинна окремим пунктом прописуватись відповідальність за недотримання умов договору. На практиці часто зустрічається проблема несвоєчасної сплати орендних платежів орендарями. Найчастіше за такі порушення нараховується пеня у розмірі, що встановлений у договорі. Таким чином, інформація договору оренди має бути ретельно опрацьована перш ніж буде завірена підписами обох сторін.

Таким чином, для успішного функціонування підприємства, що здійснює господарську діяльність, дотримання чинного законодавства та правильне документування операцій є ключовим моментом.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 14 «Оренда»: Наказ Міністерства Фінансів України від 31.03.1999 року № 487. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення 09.03.2021).
2. Основні засоби: Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 від 30.06.2017. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСФЗ_16. (дата звернення 08.03.2021).
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 09.03.2021).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 09.03.2021).
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5H901V.html. (дата звернення 09.03.2021).

Лукаш Т.В., здобувач вищої освіти СВО Магістр,
Науковий керівник - **Назаренко О.В.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

Вагомою компонентою процесу управління, яка формує реальну оцінку стану взаємовідносин господарюючого суб'єкта з покупцями (замовниками) виступає

інвентаризація дебіторської заборгованості. Саме завдяки її результатам, власники (керівники) мають можливість доступу до правдивої, неупередженої, оперативної інформації щодо стану розрахунків з контрагентами, можуть визначитись з економічною доцільністю співпраці з ними.

Питання обліку, порядок проведення інвентаризації дебіторської заборгованості підприємств у своїх наукових працях вивчали такі вітчизняні вчені, як: Ф. Бутинець, О. Височан, С. Голов, О. Кіяшко, В. Лінніков, О. Назаренко, М. Огійчук, В. Палій та В. Сопко. Серед зарубіжних вчених слід відзначити Р. Дамарі, Дж. Річарда, С. Гека та інших. Однак питання інвентаризації дебіторської заборгованості та, власне, вивчення існуючих проблем недостатньо відображено в наукових працях.

Сучасна економічна реальність потребує нових підходів до здійснення господарської діяльності господарюючого суб'єкта: на перший план виходить ефективність, раціональність та гнучкість управління. Основою для прийняття оперативних, ефективних, стратегічних управлінських рішень виступає повна, правдива та всебічна інформація про економічний стан підприємства, джерелом якої є дані бухгалтерського обліку та звітності. Проте, внаслідок існування як об'єктивних, так і суб'єктивних причин виникають розбіжності між обліковими та фактичними даними, і, як наслідок, відбувається викривлення звітних показників окремого господарюючого суб'єкта. Забезпечити достовірність облікових показників та запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація - один із головних методів обліку і контролю. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів, власного капіталу, дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, перевірити повноту документального супроводження господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності суб'єкта господарювання [2].

Щодня, здійснюючи підприємницьку діяльність, бухгалтер на підставі первинних документів відображає господарські операції в реєстрах бухгалтерського обліку. Це дозволяє отримати повну інформацію про склад, кількість та стан процесів, що відбуваються в умовах підприємства. При цьому, слід зауважити, що деякі явища неможливо простежити відразу. Відповідно, для отримання фактичних даних щодо розрахунків підприємства проводять інвентаризацію.

Метою роботи є розкриття особливостей інвентаризації дебіторської заборгованості підприємства.

Порядок проведення інвентаризації дебіторської заборгованості визначено пунктом 7 розділу III «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014р. [3]. Порядок проведення інвентаризації дебіторської заборгованості підприємства відображено на рисунку 1.

Інвентаризація дебіторської заборгованості проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період трьох місяців (тобто з 30 вересня до 31 грудня).

Результати інвентаризації розрахунків оформлюються інвентаризаційним описом (актом інвентаризації). Слід зазначити, що для цього документа не існує

стандартної форми. Тому кожна компанія розробляє її самостійно, виходячи з власних потреб та міркувань.

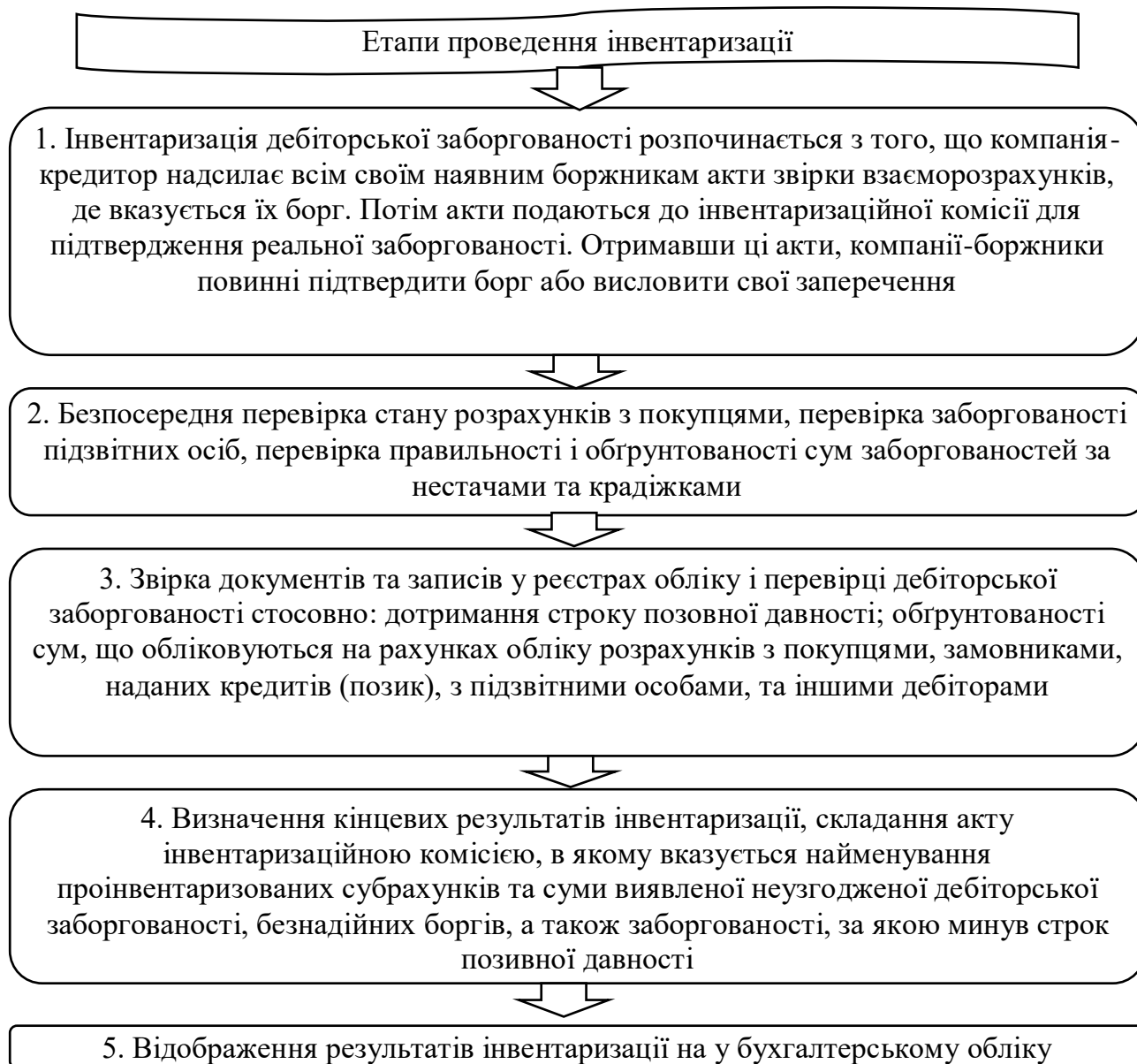

Рис. 1. Порядок проведення інвентаризації дебіторської заборгованості підприємства

При проведенні інвентаризації розрахунків інвентаризаційні описи слід формувати в розрізі кожного виду заборгованості: нормальна, сумнівна, безнадійна, – та за номерами бухгалтерських рахунків.

За результатами перевірки інвентаризаційна комісія складає протокол із зазначенням стану розрахунків, результатів інвентаризації, висновків та пропозицій щодо компенсації нестач та надлишків тощо. Протокол інвентаризаційної комісії повинен бути розглянутий та затверджений керівником підприємства протягом 5 днів. Остаточну причину невідповідності фактичної наявності майна бухгалтерським даним встановлює лише адміністрація [1].

За будь яких обставин, якщо за підсумками інвентаризації було виявлено розбіжності між фактичною наявністю та даними бухгалтерського обліку,

керівник підприємства повинен видати наказ, у відповідності до якого, працівники бухгалтерської служби врегульовують всі виявлені розбіжності, а отримані результати включаються у звіт того періоду, в якому проводиться інвентаризація та відображаються у формах річного звіту.

Відповідно, за допомогою інформації отриманої в процесі інвентаризації розрахунків даної ділянки обліку, керівники (власники) окремого господарюючого суб'єкта мають можливість своєчасно та швидко визначити шляхи вирішення наявних проблем щодо розрахунків та запобігти виникненню протермінованої, безнадійної дебіторської заборгованості в майбутньому, що в свою чергу дозволить покращити облік та аналіз розрахунків з покупцями, (замовниками) та іншими дебіторами на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Гнатенко Є.П., Горячковська О.С. Нормативно-правові засади обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з покупцями та замовниками. *Young Scientist*. 2016. № 10 (37). С. 351- 354.
2. Назаренко О. В., Левченко Л.М. Науково-практичні основи механізму проведення інвентаризації. *Вісник Сумського НАУ. Серія: Фінанси і кредит*. 2009. Вип. 1(26). С. 134 - 140.
3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами і доповненнями). *ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 15.03.2021).

Лукова О.С., аспірантка

Науковий керівник – **Попко Є.Ю.**, к.е.н.,

с.н.с. відділу обліку та оподаткування

ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ ВЕРИФІКАЦІЇ

В Україні сільськогосподарські підприємства можуть вести облік фінансових інструментів за МСФЗ чи національними стандартами. Проте ці стандарти не містять вичерпних роз'яснень щодо обліку фінансових інструментів, зокрема в частині документування операцій та відображення на рахунках. Це зрозуміло, адже багато аспектів облікового процесу визначаються нормами облікової політики підприємства, яка деталізує або іншими словами поглиблює розуміння норм стандартів. Крім того, операції з фінансовими інструментами можуть мати на меті не лише реалізацію завдань фінансової політики підприємства, але також бути пов'язаними з економічними злочинами, які, на жаль, в нашій країні є досить поширеними в сфері обігу фінансів. Тому з погляду експертної верифікації бухгалтерського обліку фінансових інструментів при розкритті економічних правопорушень актуальним завданням є означення методологічних компонентів експертної верифікації облікової інформації про фінансові інструменти, яка би враховувала галузеві особливості та норми облікової політики аграрних підприємств.

Актуальність економічної експертизи як методу верифікації бухгалтерського обліку фінансових інструментів підтверджує динаміка запитів на проведення експертиз: у 2010 році – 310 запитів (в т.ч. 6 по фінансовим інструментам), у 2019 – 1500 запитів (в т.ч. 45 по фінансовим інструментам). Водночас причиною

виникнення правопорушення у сфері використання фінансових інструментів можуть бути не лише корисливі мотиви, але й недостатнє професійне знання правил їх обліку. Адже як зазначалося вище, облік фінансових інструментів охоплює облік будь-яких фінансових активів, фінансових зобов'язань і/або інструментів власного капіталу. Тобто той факт, що питома вага питань стосовно обліку фінансових інструментів у загальній кількості запитів на проведення судових експертиз щодо діяльності сільськогосподарських підприємств впродовж останніх 10 років коливається в межах від 60,0 % у 2019 році до 78 % у 2014 році підтверджує, що облік операцій з фінансовими інструментами є найбільш проблемною ділянкою обліку у сільськогосподарських підприємствах.

Таким чином, ускладнення організації та методики бухгалтерського обліку операцій сільськогосподарських підприємств з фінансовими інструментами, що, в сукупності з недостатнім рівнем кваліфікації бухгалтерів та/або суб'єктів, які використовують результати їх роботи (від суб'єктів фіскального контролю до власників, менеджменту та кредиторів) призводить до зростання навмисних і ненавмисних невідповідностей в облікових записах, даних фінансової, управлінської та податкової звітності, а також – на етапах формування, обґрунтування та реалізації рішень її користувачів.

В процесі дослідження даних бухгалтерських документів судовий експерт повинен встановити ті відхилення, які є важливими для слідства та визначаються рамками основних завдань економічної експертизи. Кожне відхилення може стосуватися будь-якої локації, при цьому воно може бути оцінено однозначно: як істотне або неістотне. Охарактеризуємо більш детально кожен локацію, по якій може бути виявлене відхилення.

Визнання означає, що фінансовий інструмент має бути визнаний для цілей бухгалтерського обліку в той момент, коли набув всіх необхідних для цього ознак. Якщо ж відсутня хоча б одна ознака з переліку, визначеного відповідним стандартом, фінансовий інструмент не може бути визнаний для цілей бухгалтерського обліку. Оцінювання та вимірювання означає, що всі господарські операції оцінюються в грошовому вимірнику, а для визначення вартості кожного об'єкта застосовуються моделі та методи регламентовані бухгалтерськими стандартами для таких операцій.

Повнота відображення – в обліку та звітності мають бути відображені всі операції з фінансовими інструментами, які відбулися протягом звітного періоду. Відображення у відповідному періоді означає, що операція та її результат має бути зареєстрована в обліку в тому періоді, коли вона фактично відбулася (наприклад, дохід за отриманими відсотками на облігацію має визнаватися у тому періоді, за який він був отриманий, а не в тому, коли надійшли кошти від емітента облігації). Відображення на відповідних рахунках означає, що операція з фінансовим інструментом була відображена кореспонденцією рахунків, передбачених для цього Робочим планом рахунків, що застосовується на підприємстві. Тобто мають бути правильно вказані рахунки, по дебету і кредиту яких реєструється господарська операція.

Класифікація передбачає правильне застосування підходу до групування операцій, та їх результатів для відображення у звітності (активи та зобов'язання мають бути визначені як поточні або довгострокові, доходи і витрати

класифікуються відповідно до виду діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна)). Розкриття означає, що інформація, відображена у звітності має бути належним чином конкретизована (наприклад, у примітках конкретизується інформація щодо акцій інших емітентів, якими володіє підприємство, і які відображені в його балансі одним рядком).

Подання означає, що дотримується спосіб опису активу, зобов'язання власного капіталу, доходів, витрат у відповідності із застосовуваною підприємством концептуальною основою. Економічна доцільність означає, що операція (в даному випадку – з фінансовими інструментами) сприятиме досягненню підприємством його економічних цілей.

Легітимність означає, що як сама операція, так і її відображення в бухгалтерському обліку та звітності не суперечить нормативним документам (чинному законодавству, установчим документам підприємства, документам, прийнятим адміністрацією підприємства тощо). Дотримання процедури передбачає, що будь-яка фінансово-господарська операція має відбуватися відповідно до встановленого регламенту. Наприклад, послідовність дій при емісії акцій та їх продажу, яка прописана в чинному законодавстві. Інші питання – не перераховані вище параметри, за якими експерт може проводити експертизу операцій сільськогосподарських підприємств із фінансовими інструментами.

Виявлені експертом відхилення повинні бути детально задокументовані та є підставою для формування висновку щодо поставлених перед ним питань, які входять до його компетенції.

Хоча бухгалтерський облік покликаний забезпечувати довіру, порозуміння й керованість соціально-економічного простору, проте у ряді випадків він перетворюється на потужне знаряддя приховування порушень та злочинних дій. Тому верифікація даних бухгалтерського обліку щодо операцій з фінансовими інструментами всіма доступними засобами, в тому числі шляхом проведення економічної експертизи, забезпечує виконання його головних функцій та розкриття економічних злочинів.

Отже, верифікація бухгалтерського обліку операцій з фінансовими інструментами на сільськогосподарських підприємствах шляхом здійснення економічної експертизи має ряд особливостей:

- судовий експерт обов'язково повинен володіти достатнім рівнем спеціальних знань з бухгалтерського обліку та податкового законодавства, а його процесуальні дії повинні бути направлені на виконання завдань економічної експертизи. Він не вправі давати юридичну оцінку діям окремих працівників підприємства;

- головним об'єктом дослідження є дані бухгалтерських документів, що підлягають вивченню з точки зору виявлення протиправної діяльності та отримання інформації про відхилення в діяльності підприємства. Відповідно, бухгалтерські документи є головним джерелом інформації для експерта;

- результативність (ефективність) економічної експертизи напряму залежить від реалізованою експертом методології дослідження. Обґрунтованість висновків повинна забезпечуватися використанням всієї сукупності доступних експерту методичних процедур вивчення документів. Цей підхід особливо важливий при дослідженні операцій з фінансовими інструментами, облік яких є досить

трудомісткий і регламентується одразу декількома стандартами.

Реалізація означених автором методологічних компонентів експертної верифікації облікової інформації про фінансові інструменти (джерела отримання інформації, процедури експертизи, типові відхилення, які можуть бути ідентифіковані в результаті експертизи) забезпечує формування більш обґрунтованих висновків щодо правомірності операцій з фінансовими інструментами на сільськогосподарських підприємствах, що відповідно, сприяє розкриттю економічних злочинів.

Маркевич Л.С., аспірантка
кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки
Науковий керівник - **Подолянчук О. А.**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ПЕРВИННОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ОБЛІКУ ВИТРАТ І ВИХОДУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Розвиток органічного виробництва в Україні сприяв недостатності облікової інформації, яка б задовольняла потреби і запити як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Відсутності методичних розробок щодо обліку витрат та виходу продукції, які б враховували організаційно-технологічні особливості органічного сільськогосподарського виробництва та нерегульованість облікового забезпечення управління таким виробництвом значно ускладнюють роботу обліковців. Виникає необхідність дослідження первинного обліку витрат і виходу органічної продукції рослинництва та формування пропозицій, спрямованих на вирішення знайдених проблем.

Питанню детального вивчення ефективності органічного виробництва та його документального оформлення приділяють увагу низка сучасних вітчизняних науковців і практиків.

Зазвичай більшість господарств України займається вирощуванням органічної продукції паралельно з традиційною. Це пояснюється тим, що органіка, не дивлячись на динаміку розвитку, поки що залишається новим напрямом в сільському господарстві. Відповідно, більшість виробників займаються нею в експериментальному напрямку, як додаток до основного традиційного виробництва. В результаті цього існує ризик «змішування» продукції між собою як в кількісному (на складах), так і у вартісному (у первинних документах та реєстрах синтетичного обліку) вимірниках.

З метою уникнути цього необхідно розмежовувати первинні документи з вирощування органічної та неорганічної продукції, з метою формування додаткової облікової інформації щодо виробництва й оприбуткування готової органічної продукції для прийняття відповідних управлінських рішень. Первинне спостереження, документування та документація відіграють важливу роль в управлінні діяльністю підприємства:

- дають уявлення про фактичний стан господарських засобів та їх зміни у процесі кругообігу засобів;
- забезпечують прозорість у роботі підприємства та контроль наявності, руху

майна і коштів;

- є юридичним (правовим) свідченням господарських операцій, що здійснюються;

- є важливим джерелом інформації для контролю зовнішніми і внутрішніми користувачами при проведенні ревізії, аудиту, аналізу господарської діяльності [3].

Доцільно було б, на підприємстві, розробити бланки двох форм, на одній із яких зробити позначку «органічне виробництво». Це дасть змогу постачати на ринок чисту органічну продукцію, а також правильно визначати витрати, понесені на її виробництво, формувати собівартість, ціну, а також фінансовий результат від ведення органічного виробництва. Скоріше за все, це також унеможливить перенесення частини витрат, понесених на вирощування традиційної продукції рослинництва на органічну. Оскільки відомо, що собівартість органічної продукції частково знижується за рахунок відсутності внесення хімічних та мінеральних добрив, протравлювання рослин від шкідників тощо. Але при цьому її ціна на 30-50% вища від аналогу традиційної продукції за рахунок великих витрат ручної праці, корисності органіки та з метою уникнення збитків, що може понести господарство при високому рівні ризику неврожаю такої продукції [1].

При складанні документів, задіяних безпосередньо під час вирощування органічної продукції, є неможливим нехтування деталізацією по внесенню органічних добрив, багаторічних трав та сидеральних культур. Створення відповідного пакета первинних бухгалтерських документів при виробництві екологічно чистої продукції є об'єктивною необхідністю. Основою розробки такої інформаційної бази повинні бути існуючі стандарти екологічного виробництва й технологія виробництва продукції. Органічними стандартами рекомендовано зберігати таку документацію не менше п'яти років.

Для вдосконалення обліку органічної продукції потрібно переглянути номенклатури статей, які включають специфічні статті витрат. Наприклад, витрати на приведення стану земель до відповідного для вирощування такої продукції, додаткові витрати на зберігання та транспортування органічної продукції тощо [2].

Необхідний специфічний підхід до формування виробничої собівартості органічних продуктів на деяких бухгалтерських рахунках, які потребують виділення окремих статей витрат, що показуватимуть вартість та кількість використання ресурсів, котрі не шкодять навколишньому середовищу. Зокрема, це стосується рахунків:

- 23 «Виробництво»;
- 26 «Готова продукція»;
- 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»;
- 28 «Товари» [2].

Також варто створити окремі аналітичні рахунки для процесу виробництва органічної продукції (рахунок 23 «Виробництво», субрахунок 231 «Виробництво продукції рослинництва», аналітичний рахунок 231.1 «Вирощування пшениці», 231.1-ОРГ «Вирощування органічної пшениці»), отримання доходів та формування фінансових результатів.

Такі аналітичні рахунки доцільно прописати в робочому плані рахунків, який є додатком до наказу про облікову політику підприємства. Досить великою

частиною витрат на вирощування органічної продукції є витрати на поліпшення земель. Відповідно до стандартів, термін підготовки земель до органічного виробництва повинен тривати не менше двох років [1].

Такі витрати є, зазвичай, досить великими. Цю суму одразу не можна відносити на собівартість продукції, чим необґрунтовано її завищувати. На цих землях буде вирощуватись продукція різних видів і досить тривалий період часу (не один операційний цикл), тому дані витрати слід амортизувати. Для цього обліковцям рекомендовано відносити їх суми на 102 субрахунок «Капітальні витрати на поліпшення земель».

Отже, правильне ведення бухгалтерського обліку з виробництва органічної продукції рослинництва однозначно дозволить збільшити прибутки підприємства. Це можливо при вдосконаленні документування виробництва, зберігання та реалізації органічної продукції. Доцільно здійснити виділення специфічних статей витрат на вирощування органіки та створення окремих аналітичних рахунків для такої продукції, які прописувалися б в робочому плані рахунків. Необхідним є виділення окремих статей у фінансовій, статистичній та податковій звітності для зовнішніх користувачів (зокрема, інвесторів). Створення окремого наказу облікової політики підприємства щодо виробництва органічної продукції з відповідними додатками допоможе налагодити облікову роботу підприємства. Органічне виробництво потребує врегулювання як з боку держави, так і всередині кожного підприємства. Надалі необхідні подальші дослідження питань розробки методичних рекомендацій щодо удосконалення обліку виробництва органічної продукції.

Список використаних джерел:

1. Вимоги до сертифікації органічного рослинництва. URL: <http://www.organicstandard.com.ua/files/cropproduction/ua/>.
2. Низова Л.Ю., Золотарьова Н.С. Організаційно-технологічні особливості виробництва органічної продукції рослинництва та їх вплив на побудову обліку. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/175.pdf.
3. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. К.: Знання, 2004. 447 с.

Марусич О.Ю., здобувач вищої освіти

СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,

Науковий керівник – **Шарманська В.М.**, к.е.н,

доцент кафедри обліку та аудиту,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ

Резерв сумнівних боргів - це резерв, який створюється для покриття майбутніх безнадійних боргів. Він коригує дебіторську заборгованість до її чистої вартості реалізації, дозволяючи компанії показати, що відповідна сума не може бути стягнута з боржників. Таким чином, резерв сумнівних боргів є інструментом, що допомагає достовірно відобразити у звітності можливі збитки від сумнівної дебіторської заборгованості в умовах невизначеності щодо платоспроможності покупців.

На рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» загального Плану рахунків [2] відображається та дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість щодо

її погашення у майбутньому. Відрахування на цей рахунок і створення таким чином резерву сумнівних боргів не є обов'язковим. Основне призначення такого резерву – зменшити той негативний вплив, що здійснює на фінансове становище підприємства списання безнадійної дебіторської заборгованості, на яку цілком може перетвориться сумнівна заборгованість. Крім того, важливо звернути увагу на те, що сумнівну дебіторську заборгованість важко назвати повноцінною дебіторською заборгованістю, адже коли ми маємо сумніви щодо її повернення, то виникають і сумніви щодо того, що вона в майбутньому принесе нам вигоду, а це основний критерій визнання активу. Тому без створення і врахування такого резерву в Балансі показник дебіторської заборгованості, а отже і активів в цілому, буде завищеним, що означатиме недостовірне відображення активів у звітності суб'єкта господарювання.

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дає два варіанти нарахування такого резерву [1].

За першим методом, що має назву метод абсолютної суми, суб'єкт господарювання проводить аналіз платоспроможності кожного дебітора, і нараховує резерв на ті борги, контрагенти по яких можуть цей борг не повернути.

Інший метод нарахування резерву сумнівних боргів застосовує коефіцієнт сумнівності. Є три способи вирахування коефіцієнта сумнівності:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- визначення співвідношення безнадійної заборгованості до загальної дебіторської за кожною групою за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги, списаної протягом періоду дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3–5 років.

Застосувавши один з них підприємство знаходить коефіцієнт сумнівності на звітний період. Помноживши суму дебіторської заборгованості на коефіцієнт сумнівності знайдемо суму, на яку необхідно нарахувати резерв сумнівних боргів.

При визначенні питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході коефіцієнт сумнівності визначається відношенням безнадійної дебіторської заборгованості за минулі періоди до суми чистого доходу за ті ж періоди.

Розрахуємо за цим методом резерв сумнівних боргів ДП «НАЕК «Енергоатом» (табл.1). Оскільки за останні роки безнадійної заборгованості виявлено не було, то припустимо її наявність в обсязі зазначених нижче сум:

Таблиця 1

Розрахунок коефіцієнта сумнівності ДП «НАЕК «Енергоатом» за питомою вагою безнадійних боргів у чистому доході за 2017-2019 рр.

Рік	Чистий дохід, грн.	Сума безнадійної заборгованості, грн.
2017	38487690	100000
2018	44055259	120000
2019	48846595	50000
Разом	131389544	270000

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Тепер знаходимо відношення загальної безнадійної заборгованості до загального чистого доходу.

$$*100\% = 21\% \quad (1)$$

Тоді, при розрахунку резерву сумнівних боргів наступного періоду множимо чистий дохід на розрахований коефіцієнт сумнівності та отримуємо суму резерву сумнівних боргів.

При знаходженні резерву сумнівних боргів наступним методом необхідно розподілити дебіторів товариства на групи за строками непогашення (наприклад, група 1 – термін непогашення до 30 днів, група 2 – від 31 до 60 днів і т.д.). Потім окремий коефіцієнт сумнівності знаходиться для кожної групи, шляхом визначення відношення безнадійної заборгованості конкретної групи до загальної дебіторської заборгованості цієї групи. І резерв нараховується теж до кожної групи окремо. Помітною є більша трудомісткість даного методу порівняно з попереднім, проте, як ми бачимо, він здатен більш точно розрахувати резерв, що може знадобитися в конкретному періоді.

За способом визначення середньої питомої ваги, списаної дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості за попередні 3–5 років коефіцієнт сумнівності знаходять як частку від розподілу суми списаної дебіторської заборгованості за обраний період на суму дебіторської заборгованості на початок кожного року в обраному періоді. Отримані показники за всі періоди додаються, а загальна сума розподіляється на кількість періодів для визначення середнього показника [4].

Створення резерву сумнівних боргів подано в табл. 2.

Таблиця 2

Журнал реєстрації господарських операцій

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн
1. Створення резерву сумнівних боргів	944	38	500
2. Виникнення безнадійної дебіторської заборгованості	38	36 (34, 37)	500

Джерело: розроблено автором на основі даних ДП «НАЕК «Енергоатом»

Для ведення аналітичного обліку дебіторської заборгованості ДП «НАЕК «Енергоатом» складає відомості аналітичного обліку, як частину Журналу 3 «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань».

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.
3. Фінансова звітність ДП «НАЕК «Енергоатом». URL: http://www.energoatom.com.ua/ua/actvts-16/financial_statements-126.
4. Сьомченко В.В., Дядюн О.О. Проблема формування резерву сумнівних боргів у контексті ефективного управління дебіторською заборгованістю. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 2. С. 133-141.

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ІНЖИНІРИНГУ

В умовах динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання, розширення міжнародного співробітництва, розвитку інформаційних технологій і систем виникає потреба в оновленні підходів до управління економічними процесами підприємства для підвищення ефективності його функціонування. Використання інноваційних підходів щодо вдосконалення обліку на рівні суб'єкта господарювання пов'язують із бухгалтерським інжинірингом. Так, бухгалтерський інжиніринг слід розглядати як універсальний засіб облікового моделювання, що базується на використанні традиційних облікових даних та передбачає їх трансформацію і доповнення з метою задоволення потреб користувачів інформації.

Таким чином, бухгалтерський інжиніринг передбачає послуги з розробки нових та доречних для підприємства заходів, пов'язаних з удосконаленням бухгалтерського обліку, впровадженням нового обліково-аналітичного забезпечення.

Отже, бухгалтерський інжиніринг це своєрідний творчий підхід до удосконалення системи обліку, тобто застосування таких заходів та методів, згідно яких підприємство оснащено необхідною інформацією для прийняття раціональних управлінських рішень. Передумовами розвитку бухгалтерського інжинірингу можна вважати:

- новий погляд на облікові знання, а саме облік і управління резервною системою, ризиками, інтелектуальним капіталом;
- комп'ютеризація облікових процесів [3, с. 52].

Як зазначає В. М. Жук, застосування бухгалтерського інжинірингу розпочалось у 70-ті роки ХХ ст. із застосуванням в ФРН автоматизованих нульових балансів. На сьогоднішній день фахівці нараховують біля сотні видів інструментів бухгалтерського інжинірингу, що характеризуються використанням математичного апарату, специфічного програмного забезпечення, використанням структурованих планів рахунків, різних видів балансів, п'ятивимірних систем замість двох і т. д. [1;4].

За останні десять років в Україні з'явилася низка наукових публікацій за напрямом «інжиніринг», в тому числі «бухгалтерський інжиніринг». Тематика публікацій, підтвердила трансформаційні процеси застосування інжинірингу не лише в інженерній та будівельній галузі, а й за іншими напрямками, сферами та галузями. Тепер інжиніринг прийнято вважати методом або ж інструментом, притаманним для всіх наук.

На сучасному етапі бухгалтерський облік розвивається як описово-роз'яснювальна система процедур, що призводить в кінцевому підсумку до використання системи алгоритмів, найрізноманітніших матриць, системи інжинірингових інструментів. Цінність і унікальність бухгалтерського інжинірингу у можливості створення багатоваріантних моделей, які в принципі є сценаріями майбутніх подій організації, орієнтованих на ближню і віддалену

перспективу. При цьому моделі є подібними в розрізі галузей економіки і сфер функціонування господарюючого суб'єкта [5, с. 142].

Бухгалтерський інжиніринг передбачає створення моделей інноваційного продукту і прогнозування фінансового стану економічного суб'єкта на близьку і віддалену перспективу. При цьому моделі прогнозних балансів фінансово-майнового стану і звітів про прибутки і збитки не достатньо. Потрібен повний комплект прогнозованої фінансової звітності, тобто всі чотири форми, включаючи звіт про рух грошових коштів і про зміни у власному капіталі. Примітки є невід'ємною частиною таких звітів, оскільки в них міститься розшифровка і деталізація найбільш суттєвих статей звітності. При цьому межа суттєвості припускається дещо вища, ніж при складанні фактичних звітів, на основі історичних подій. Це пояснюється дуже просто: адже нам важливо прослідкувати основні тренди розвитку, а не фіксацію фактів господарського життя, які, відповідно до чинного законодавства, вимірюються з точністю до копійок. Аналогічно формуються управлінські звіти для окремих інноваційних продуктів, робіт чи послуг, для інноваційних технологій, які призведуть до розвитку економічного суб'єкта загалом [2, с. 138].

Визначальною передумовою для поширення використання бухгалтерського інжинірингу стало знецінення комп'ютеризації облікових процедур, поява персональних комп'ютерів, різноманітних баз даних, покращення якості і збільшення швидкості роботи комп'ютерної техніки, поява спеціалізованого облікового програмного забезпечення та програмних додатків.

Отже, швидкий розвиток інформаційно-комп'ютерних систем у сфері бухгалтерського обліку дозволив в той час займатись не тільки розробкою стандартних облікових процедур, а і приділити увагу створення абсолютно нових, альтернативних облікових систем.

Отже, використання бухгалтерського інжинірингу стрімко розвивається та якісно змінює систему обліку, а саме дозволяє трансформувати облікові дані шляхом моделювання для прийняття раціональних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Аксенова Е.А. Бухгалтерский инжиниринг в управлении ресурсами и экономикой предприятия. *Российское предпринимательство*. 2011. № 2, Вып. 2 (178). С. 107-112.
2. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 384 с.
3. Жук В. М. Бухгалтерський інжиніринг. Зростання ролі бухгалтерського обліку в сучасній економіці. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. Відпов. за вип. Б. В. Мельничук. К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2013. С.51-54.
4. Ткач В. И., Шумейко М. В. Инжиниринговая теория бухгалтерского учета: Квалиметрический учебник. Азов: ООО «АзовПечать», 2013. 460 с.
5. Шумейко М. В. Концепция инструментов бухгалтерского инжиниринга. *Terra Economicus*. 2012. Том. 10. №1. С. 72-77.

Медведєва І.Г., бакалавр
факультету економіки, менеджменту та психології,
Науковий керівник – **Задніпровський О.Г.**, к.е.н.,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Київський торговельно-економічний університет, м. Київ

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОБ'ЄКТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Є багато проблем, із якими бухгалтери можуть зіткнутися на практиці, щодо яких наразі не існує єдиного стандарту бухгалтерського обліку, і одним із таких прикладів є криптовалюта. Оскільки немає чітких правил, за якими слід обліковувати криптовалюту, бухгалтери мають посилатися на існуючі стандарти бухгалтерського обліку.

Криптовалюта – це не що інше, як цифровий код (набір символів, цифр, букв), для створення якої застосовується криптографія. Винахід технології блокчейн кардинально змінив уявлення про те, як грошові системи можуть функціонувати. Традиційні монетарні системи мають багато переваг і, безумовно, домінуватимуть найближчим часом, хоча Bitcoin та інші криптовалюти забезпечують економічних агентів альтернативними каналами платежів, що мають унікальні якості. Підприємці більше не мають покладатися виключно на фінансові установи як довірених третіх сторін. Електронні платежі можуть оброблятися без втручання центрального органу, який здійснює посередницькі операції та гарантує їх достовірність. Головною перевагою криптовалюти, яка відрізняє її від традиційного поняття грошей, є те, як забезпечується захищеність особистих даних власника коштів та відкритість історії транзакцій, що знижує ризики здійснення фінансових махінацій [1].

Правове регулювання криптовалюти сприяє розвитку блокчейну та її обігу, що у свою чергу впливає на загальний економічний стан в країні. Якщо інститути правового захисту слабкі, це створює значні ризики і перешкоди для ведення бізнесу. В більшості розвинених країн регулювання операцій з криптовалютами визначено законодавчо. Так, наприклад, Японія визначала криптовалюту легальним засобом платежу у квітні 2017 року, криптовалютні компанії там сплачують податок на споживання від продажу криптовалют. В США діють дещо інші принципи регулювання, за якими висувається низка обмежень і заборон у веденні діяльності, пов'язаної з віртуальними коштами. Але попри це, США залишаються лідером за кількістю блокчейн-компаній. Криптовалюту американський регулятор визначає як гроші, власність та біржовий товар: деякі криптовалютні компанії мають бути зареєстровані як оператори з переказу коштів, а як власність криптовалюта оподатковується. У Китаї криптовалюта розглядається як віртуальний товар, але не грошові кошти, але будь-які операції з нею на території незаконні. У той же час фізичні особи можуть вільно брати участь у інтернет-транзакції на свій страх і ризик.

Тож проаналізувавши правовий статус криптовалют у різних країнах [2], можна зробити загальний висновок, що в основному операції з нею оподатковуються (ПДВ, податок на прибуток) і розглядається вона як товар. Багато держав бачать у ній майбутнє цифрової економіки, тому створюють умови

для її обігу, але також обмеження і правила, яких мають дотримуватися громадяни та суб'єкти господарської діяльності на території країни, адже на ринку криптовалют часто відбуваються фінансові махінації, які важко контролювати, а також її використовують у тіньовій економіці (зазвичай з метою ухилення від сплати податків).

Хоча й 2020 року Україна зайняла перше місце світі за обсягом операцій з криптовалютою і активністю користувачів [3], питання правового регулювання досі залишається не визначеним, створюючи певні складності у веденні обліку суб'єктами господарювання.

Проект Закону про віртуальні активи №3637 від 11.06.2020 визначає віртуальні активи як нематеріальне благо, особливості обігу якого визначаються Цивільним кодексом України та цим Законом. Тобто як інтелектуальну власність, адже це або інформація, або результат інтелектуальної та творчої діяльності. Також у цьому проекті віртуальні активи діляться на забезпечені і незабезпечені, тобто ті, які надають право його власнику отримати у власність об'єкти цивільних прав (нерухомість, земля, банківські депозити, цінні папери тощо), і ті, які не посвідчують жодних майнових або немайнових прав (активи в мережевих комп'ютерних іграх, бонуси в магазинах або заправках).

Раніше, 2019 року, на розгляд Верховної Ради було подано проект закону «Про внесення змін до податкового кодексу та інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами», у якому надані визначення таких термінів, як віртуальний актив, криптоактив, операція з криптоактивами, розподілений реєстр, токен та токен-актив. За проектом регулюється процес оподаткування: операції з обліку криптоактивів не будуть обкладатися ПДВ, а інвестиційний прибуток у результаті продажу криптоактивів на 5 років має бути оподаткований податком на доходи фізичних осіб, ставка якого становитиме 5%. Але даний закон поки так і не було затверджено.

Оскільки ще немає прийнятих законів, за якими можна було б вести облік криптовалют, бухгалтери та аудиторів при облікуванні цифрових грошей послуговуються існуючими міжнародними стандартами фінансової звітності.

Залежно від місця криптовалют в активах підприємства і функції, яку вона виконує, рекомендовано дві методики її запису у фінансову звітність:

- 1) «Нематеріальні активи» (38, відповідно до МСБО);
- 2) «Запаси» (2, відповідно до МСБО). [4]

Криптовалюта, яка утримується, має бути занесена до нематеріальних активів на тих підставах, що нематеріальний актив може бути відокремлений від власника і проданий або переданий окремо; він не надає власнику права на отримання фіксованої або визначеної кількості одиниць валюти. Згідно з МСБО 38 нематеріальними активами є ідентифіковані немонетарні активи, що не мають фізичної форми та можуть бути відокремлені від власника, передані чи продані [5]. Відповідно до вітчизняного Плану рахунків, в цьому разі доречно використовувати рахунок 12 «Нематеріальні активи». Через специфіку криптовалют, її можна вважати активом, що має невизначений термін експлуатації. Нематеріальний актив з невизначеним строком корисного використання не амортизується, але повинен щорічно перевірятися на предмет зменшення корисності.

МСБО 2 «Запаси» слід застосовувати до криптовалют, коли вона зберігається для продажу в ході звичайної діяльності. В українському Плані рахунків він також відноситься до 2-го класу «Запаси».

Аналітичні рахунки доцільно вводити за джерелами надходження або напрямками використання криптовалюти в результаті господарських операцій («Криптовалюта як результат майнінгу», «Криптовалюта, придбана на біржах» тощо). Аналітичні рахунки доречно відкривати також у розрізі видів крипто валют [4].

Тож, провівши дослідження, можна зробити такі висновки: Україна знаходиться на початковому етапі встановлення регулювання криптовалюти – законопроекти подаються, вдосконалюються, проте ще не можна казати про чіткий контроль цифрової валюти державою. Визнання на національному рівні технології блокчейн і продуктів її реалізації (криптовалюти) може суттєво трансформувати українську економіку, зробити ведення бізнесу більш привабливим для інвесторів, адже знизиться рівень ризику та небезпек, які створює нечітка законодавча система, а також це сприятиме побудові цифрової держави. Звертаючись до положень МСБО, вітчизняні компанії і фізичні особи мають обліковувати криптовалюту або як «Нематеріальний актив», якщо існує імовірність одержання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, або як «Запаси», коли вони утримуються для продажу у звичайному бізнесі, проте все-таки частіше слід послуговуватися рахунком 12 «Нематеріальні активи».

Список використаних джерел:

1. Procházka D. Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models. *The International Journal of Digital Accounting Research*. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/328894135_Accounting_for_Bitcoin_and_Other_Cryptocurrencies_under_IFRS_A_Comparison_and_Assessment_of_Competing_Models/citation/download
2. Савченко М.В., Короленко В.О., Порошина О.В. Сучасний стан криптовалюти на глобальній економічній арені та її перспективи розвитку в Україні та світі. *Економіка і організація управління*. 2019. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7762>.
3. The 2020 Global Crypto Adoption Index: Cryptocurrency is a Global Phenomenon. *Chainalysis Inc.* 2020. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2020-global-cryptocurrency-adoption-2020>.
4. Костюченко В.М., Малиновська А.М., Мамонова А.В. Бухгалтерський облік крипто валют. *КНТЕУ*. 2019. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/52.pdf.
5. Шевченко Л. В. Методика обліку криптовалют в умовах нестабільності діючого законодавства. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Миرونчук З.П., Ціцька Н.Є., Андрушко Р.П.,

к.е.н., доценти кафедри обліку та оподаткування

Львівський національний аграрний університет, м. м. Львів-Дубляни

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ОЦІНКИ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Невід'ємною умовою ефективного функціонування кожного господарюючого суб'єкт в Україні є якісно побудована система бухгалтерського обліку, яка передбачає формування та прийняття на тривалу перспективу чіткої облікової політики. [2, с. 136-138].

Особливо важливим для нормального функціонування виробничої діяльності є правильний вибір облікової політики щодо використання виробничих запасів.

Виробничі запаси займають особливе місце у складі майна і є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Основним елементом оборотних коштів є запаси підприємства. В практичній діяльності підприємства дуже складно забезпечити такий ступінь координації різних його підрозділів, щоб матеріальні ресурси надходили на підприємство в той самий момент, коли вони мають бути включені у виробничий процес. З цієї причини виникає необхідність у плануванні запасів та їх обліку.

В сучасних умовах господарювання підприємство самостійно розробляє модель бухгалтерського обліку, яка має на меті забезпечувати інформацією про його діяльність для всіх зацікавлених користувачів.

Облікова політика щодо виробничих запасів формується на основі збору й обробки даних для забезпечення потреб управлінського персоналу достатньою, оперативною інформацією для прийняття рішень. Положення про облікову політику виступає розпорядчим документом, який визначає особливості методики ведення бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта в тому числі щодо обліку виробничих запасів. Застосовуючи альтернативні способи та прийоми, обрані у Наказі про облікову політику стосовно обліку виробничих запасів, підприємства враховують їх вплив на основні показники результати його діяльності.

Поняття «облікова політика» закріплено законодавчо й офіційно введено до бухгалтерської термінології з початком реформи системи бухгалтерського обліку – 1 січня 2000 року. Статтею 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікову політику визначено як сукупність принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності [1].

Основне призначення облікової політики підприємства полягає в:

- упорядкуванні облікового процесу та лібералізації системи обліку на підприємстві;
- формуванні методики обліку майна, капіталу і зобов'язань, фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів та правил;
- забезпеченні повною, достовірною та неупередженою інформацією менеджменту з метою здійснення ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та визначення стратегії подальшого його розвитку в майбутньому;
- забезпеченні формування та своєчасного надання інформації різним користувачам, яка міститься у фінансовій звітності;
- роз'ясненні користувачам внутрішньої і зовнішньої звітності конкретних правил та процедур ведення обліку та складання звітності;
- наданні обліку плановірності та послідовності;
- підвищенні ефективності ведення обліку на підприємстві [2, с. 25–32].

Запаси є однією з найбільших складових активів підприємства, тому від правильності ведення обліку запасів залежить достовірність даних про отриманий підприємством прибуток та збереження самих запасів. Рахунок 20 «Виробничі

запаси» призначено для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (зокрема сировини й матеріалів, які є в дорозі та в переробленні), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів [3, с. 215].

Виходячи із цього, можемо стверджувати, що облікова політика в частині виробничих запасів – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для формування і розкриття інформації про виробничі запаси у фінансовій звітності. Конкретні правила, принципи та процедури ведення обліку виробничих запасів підприємства затверджуються наказом про облікову політику, який розробляється на підставі вітчизняних нормативно-правових актів, враховуючи вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності.

Облікова політика на підприємстві покликана виконувати не лише функції обліку, а й надавати інформацію для планування, організації та контролю щодо операцій із виробничими запасами. Тому при розробці облікової політики доцільно дотримуватися таких загальнонаукових принципів, як: системності, комплексності та наукової обґрунтованості.

Враховуючи вище викладене, пропонуємо Положення про облікову політику підприємства щодо виробничих запасів розглядати у розрізі чотирьох блоків (рис. 1).

Рис. 1 Положення про облікову політику підприємства в розрізі чотирьох блоків

Отже, ефективне функціонування підприємств покликане забезпечити не тільки контроль за використанням наявного ресурсного потенціалу, а й за ефективністю організації бухгалтерського обліку виробничих запасів, згідно з чинним законодавством України.

Елементами облікової політики стосовно запасів є: одиниця обліку запасів, метод обліку транспортно-заготівельних витрат та метод оцінки вибуття запасів. Стосовно їх оцінки підприємство самостійно обирає та використовує один із методів оцінки запасів залежно від поставлених задач та інтересів користувачів. Загальновизнані рекомендації щодо механізмів вибору способів оцінки запасів під час їх вибуття відсутні.

Під час формування розпорядчого документа про облікову політику

необхідно враховувати всі переваги і недоліки кожного з методів та їх вплив на показники фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р., № 996-ХІУ зі змінами та доповненнями / *Законодавство України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. 260 с.
3. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посіб. / За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського. Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. 1220 с.

Мосюк Д.Є., здобувач

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП Облік, аудит і оподаткування,
Науковий керівник – **Єршова Н.Ю.**, д.е.н,
професор кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА**

Дослідженню питань бухгалтерського обліку та аналізу необоротних активів в системі управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства присвячена значна кількість напрацьованих вченими, серед яких: М.І. Бондар, Ф.Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, З.В. Задорожній, Н.М. Проскуріна, Н.Ю. Єршова, В. І. Єфіменко, Т.В. Давидюк, Я. Д. Крупка, І.Б. Швець та ін. [1-3]. Більшість вітчизняних вчених, класифікують необоротні активи за однією ознакою – за матеріальністю – і виділяють тільки ті складові, які відображаються у балансах суб'єктів господарювання. Щодо складу необоротних матеріальних активів, то слід відмітити, що важливим їх елементом є основні засоби (інвестиційна нерухомість, земельні ділянки, будинки та споруди, машини та обладнання та ін.), які за даними Держкомстату становлять більшу частину майна підприємств. Звернемось до статистичних даних. Питома вага необоротних активів у складі балансу підприємств на 01.01.2020 р. становила 48,5 %, на 30.09.2020 р. – 46,2%. У тому числі, основні засоби у складі необоротних активів на ту ж дату звітування складають 64,5% та 63,8 % відповідно. Питома вага необоротних активів у складі балансу підприємств на 01.01.2019 р. становила 51,4 %, на 30.09.2019 р. – 52,7%. У тому числі, основні засоби у складі необоротних активів на ту ж дату звітування складають 62,7% та 64,6 % відповідно [4]. Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи підприємств всіх форм власності (крім бюджетних установ) і розкриття цієї інформації в фінансовій звітності регламентуються законодавчими та нормативними документами. Відповідно до МСФЗ довгострокові / необоротні активи – це активи, від яких очікується економічна вигода на протязі декількох років, склад яких формують довгострокові інвестиції, основні засоби, нематеріальні активи. Основними нормативними документами, які регулюють питання бухгалтерського обліку нематеріальних активів, є: П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”, МСБО 38 “Нематеріальні активи”, Податковий кодекс України, Методичні рекомендації з

аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, НП(С)БОДС 122 “Нематеріальні активи”, Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ”. Нематеріальні активи є потенційним компонентом процесу створення вартості підприємства. В такому розрізі, розвиток ринкових відносин призводить до появи нових форм комерціалізації нематеріальних активів. Серед останніх “Spin-off”, “SaaS”. Це зумовлює необхідність розробки нових підходів до їх оцінки, облікового відображення. Питання оцінки є основним напрямом у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, якому приділяється увага наукових досліджень вчених в сфері бухгалтерського обліку. Оцінювання є однією із основних процедур у складі облікової системи підприємства і складовою методу бухгалтерського обліку, за допомогою якої здійснюється вимірювання вартості його об'єктів. Оцінка необоротних матеріальних активів підприємства – це грошовий вираз їх вартості, якій потрібен для того, щоб правильно визначити загальний їх обсяг, динаміку і структуру, розрахувати економічні показники господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу. Така оцінка є елементом забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання [5, 6].

Нематеріальні активи становлять певну частину необоротних активів підприємства. Проте існуюча модель фінансової звітності неадекватно відображає нематеріальні активи з позиції вартісно-орієнтованого управління – більшість нематеріальних активів, створених «всередині» підприємств, не проходять тест на визнання активів відповідно до МСФЗ і тому не показуються на балансі підприємства [7]. Тому, потребують розробки нові підходи звітування про нематеріальні активи підприємства (внутрішня звітність, інтегрована звітність). Значна кількість нематеріальних ресурсів внаслідок існуючих обмежень щодо визнання активів в обліку, не може бути включена до бухгалтерського балансу, оскільки вкладення в такі ресурси мають бути визнані як витрати поточного періоду. Частіше це стосується внутрішньостворених нематеріальних активів підприємства. Інформація щодо них формується та відображається в звіті про сукупний дохід. Це, безумовно, дозволяє ефективно управляти ними.

Значна кількість «інтелектуальних» і «організаційних» нематеріальних активів не відображаються у балансі підприємства, але вони можуть бути життєво важливими для реалізації бізнес-моделі. Таким чином, інтегрована звітність може стати інструментом додаткового розкриття інформації про нематеріальні фактори (активи) створення вартості підприємства. Однак, щоб бути більш корисними, наведена в них інформація про нематеріальні ресурси підприємства має бути представлена в простому і зрозумілому форматі.

Для визначення достовірної оцінки нематеріальних активів як об'єкта бухгалтерського обліку пропонуємо враховувати низку характеристик. А саме: історичні особливості формування облікової системи окремого підприємства; змістовні характеристики нематеріальних активів; наявність синергічних властивостей нематеріальних активів. Вирішення теоретико-методологічних проблем бухгалтерської оцінки в умовах трансформації вимог до чинної облікової системи (зміна інтересів та запитів користувачів облікової інформації; зміна технології ведення обліку; зміна методичного облікового інструментарію) сприятиме підвищенню її ефективності як засобу інформаційного забезпечення

системи управління необоротними активами підприємства.

Важливим є аспект удосконалення позабалансового обліку нематеріальних активів. Для його удосконалення варто вжити такі заходи:

– провести класифікацію активів, що можуть відобразитись на позабалансових рахунках;

– визначити та обґрунтувати набір критеріїв, за якими на позабалансових рахунках можуть відобразитись такі активи;

– сформуванню перелік витрат, які можуть бути включені до складу вартості нематеріального активу та враховують його «природу»;

– сформуванню алгоритм оцінки та переоцінки нематеріальних активів;

– сформуванню прямику узагальнення інформації на позабалансових рахунках щодо нематеріальних активів.

– визначити склад управлінської звітності, де відображається інформація про нематеріальні активи.

Удосконалення бухгалтерського обліку та аналізу необоротних активів може використовуватись для підвищення ефективності управління матеріально-технічною базою підприємства.

Список використаних джерел:

1. Єршова Н.Ю. Концептуальні підходи до розвитку обліково-аналітичного забезпечення підприємств : стратегічний аспект. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки*: Матеріали II Міжн. наук-практ. конф. Луцьк. 2015. Вип.2 Ч.1. С. 100-101.
2. Кондратьєв Б.О., Єршова Н.Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_2020.pdf
3. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до оцінювання стратегічної стійкості підприємств на основі інформаційної платформи стратегічного управлінського обліку. *Економічний аналіз*. 2016. Том. 23. №2, С. 51-59.
4. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Iershova N. Tkachenko M., Garkusha V., Mirosnyk O., Novak-Kalyayeva L. Economic security of the enterprise: scientific and practical aspects of accounting and analytical support. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Т.2 (29). Р. 142-149. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/172365/173387>.
6. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до створення комплексної системи антикризового управління промисловим підприємством в сучасних умовах. *Вісник НТУ «ХПИ». Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2006. № 13(1). С. 113–116.
7. Єршова Н.Ю. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1 (47). С. 451–459.

Нагорняк О.Р., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, ОПП Маркетинг,

Науковий керівник - **Мошковська О.А.**, д.е.н.,

професор кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ШВЕЙЦАРІЇ

Облікова система є сукупністю елементів певного змісту та форми, пов'язаних й об'єднаних регулярною взаємодією. Основою визначень системи бухгалтерського обліку, що запропонували науковці у минулому столітті, є сукупність реєстрів, записів та процедур, що використовуються в

бухгалтерському обліку для запису господарських операцій. Системою бухгалтерського обліку є визначений логічний комплекс, сформований на основі плану рахунків заданої сфери (виробничої, дохідної, прибуткової, витратної), що узагальнює процеси виробництва, постачання і реалізації й надає змогу досягти чітко визначеної мети на мікро- і макрорівні та забезпечує управління підприємством і його центрами відповідальності на основі реалізації тактичних і стратегічних рішень [1, с. 28].

Швейцарська конфедерація включає в себе 26 кантонів, до їх складу входить 3030 громад, що являють собою окремі міста або населені пункти. Діяльність кантонів обмежена федеральними законами, лише в небагатьох областях – це сфера оборони, зовнішньої політики і економічної політики всієї конфедерації.[2]

До 1970-х рр. в секторі державного управління Швейцарії була прийнята традиційна модель бухгалтерського обліку - облік на касовій основі [3]. Облік здійснювався (і звітність складалася) тільки в частині надходжень і вибуття грошових коштів. При цьому на федеральному рівні, в кантонах і муніципалітетах були відсутні єдині принципи і правила.

У 1950 р Швейцарська конфедерація, кантони і муніципалітети зробили спробу гармонізації бухгалтерського обліку, проте угоди досягнуто не було. На федеральному рівні було прийнято рішення зберегти систему бухгалтерського обліку на основі подвійного запису, яка використовувалася спочатку; кантонами була обрана неуніфікована система з подвійним записом і податковим / касовим обліком [3].

Результатом проведеної на державному рівні роботи з'явився проект рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку та формування звітності, представлений на Конференції міністрів фінансів кантонів в 1977 р [4] (далі - Рекомендації). Громадське обговорення даного проекту протягом чотирьох років дозволило оприлюднити зазначені Рекомендації в 1981 р

Згідно з Рекомендаціями в секторі державного управління була прийнята система бухгалтерського обліку методом нарахувань з одночасним прийняттям бюджетування (також методом нарахувань). Ця модель отримала назву Гармонізованої моделі бухгалтерського обліку (Harmonized Accounting Model, HAM)[5].

Передумови, які зумовили необхідність реформування системи бухгалтерського обліку та звітності на федеральному рівні в Швейцарії, були:

- узагальнення досвіду впровадження бухгалтерського обліку та бюджетування за методом нарахувань на регіональному рівні відповідно системи *HAM*;

- незадоволеність існуючою моделлю бухгалтерського обліку і звітності на федеральному рівні;

- розвиток міжнародних стандартів *IPSAS*;

- впровадження в міжнародну практику методів бюджетування, орієнтованого на результат.

Процес реформування було розпочато з визначення основних цілей реформи, які були узагальнені і підготовлені у вигляді доповіді в липні 2000 р громадським експертом професором Шедлером. Основними недоліками чинної на той момент моделі бухгалтерського обліку та звітності на федеральному рівні були:

- децентралізація бухгалтерського обліку;
- використання тільки касового методу обліку;
- низька якість фінансової інформації, зростаючий попит з боку уряду і суспільства на підвищення її якості;
- потреба уряду і суспільства в достовірній фінансовій інформації;
- потреба в єдиній і сучасній інформаційній системі управління державними фінансами.

Робота над формуванням нової концепції бухгалтерського обліку і звітності на федеральному рівні Швейцарії (Нова модель бухгалтерського обліку (*New Accounting Model, NAM* [6])) була розпочата в 2002 р. З урахуванням зазначених вище недоліків основними цілями і завданнями розробки *NAM* були визначені наступні:

- гармонізація систем бухгалтерського обліку і звітності на федеральному рівні і на рівні кантонів;
- підвищення якості бухгалтерського обліку та доступності зовнішніх користувачам (уряд, суспільство) даних бухгалтерської звітності сектора державного управління;
- стандартизація програмного забезпечення (*SAP*), використовуваного при автоматизації фінансових і бухгалтерських завдань в секторі державного управління.

Розроблена модель *NAM* була впроваджена в практику федерального уряду Швейцарії, починаючи з 2007 р. Вона охоплює питання формування та виконання бюджету, бухгалтерського обліку і звітності.

Виокремлюють два основних фундаментально нових підходи, що застосовуються в *NAM*. Перший - в рамках правила "стримування боргу" - показник грошових коштів став основним в поданні фінансових потоків з позиції політичного управління. Другий - підхід, орієнтований на результат.

Фінансова звітність Швейцарії базується на стандартах *IPSAS 9*, відповідно яких забезпечуються прозорість, послідовність в поданні фінансової звітності, перехід на бізнес-орієнтовані практики обліку, порівнянність звітності зі звітністю інших одиниць сектора державного управління.

Склад звітності наступий: Звіт про прибутки і збитки, Баланс, Звіт про фінансування та рух грошових коштів, Звіт про інвестиції.

Звіт про прибутки і збитки складається адміністративними одиницями, консолідується на федеральному рівні і відображає доходи і витрати протягом звітного року. Вищезазначений Звіт використовується як основа для розподілу коштів і вибору підходу до фінансування. Він формує основу для бухгалтерського обліку, підготовки фінансових звітів і бюджетування на рівні адміністративних одиниць і в центральній інформаційній системі бухгалтерського обліку, акцентує увагу на ресурсах ресурси, які були спожиті конфедерацією протягом облікового періоду, а також цінності, які були створені.

При складанні Звіту важливим є дотримання двох правил:

- доходи і витрати відображаються в тому бухгалтерському періоді, в якому вони були понесені (облік по нарахуваннях). Вищезазначене відповідає принципу реалізації, коли вартість послуги відбивається в момент її надання;
- в Звіті про прибутки та збитки відображаються також потоки, які не

призводять до прямого притоку або відтоку грошових коштів і існують тільки у вигляді проводок, наприклад, використання резервів.

На рівні адміністративних одиниць і департаментів Звіт про прибутки і збитки формує важливу основу фінансового менеджменту, необхідну для забезпечення ефективної бізнес-практики, надає уявлення про те, яка вартість роботи федеральної одиниці або департаменту. Також Звіт формує основу для підготовки бюджету і фінансового плану, які визначаються парламентом для кожної адміністративної одиниці при розподілі кредитної частини.

Відповідно стандартів *IPSAS* баланс в *NAM* почав надавати більш деталізовану і предметну інформацію щодо активів конфедерації, зберігши поділ активів на фінансові та адміністративні, важливе з точки зору законності та нормативів.

Баланс може бути представлений в горизонтальній або вертикальній формі, так як в Швейцарії не встановлено обов'язкову форму балансу. Порядок класифікації не має значення: оборотні кошти і кредиторську заборгованість (до одного року) можна відображати до або після основних засобів і капіталу. Однак законом встановлена мінімально необхідна структура балансу. Так, згідно з Кодексом зобов'язань Баланс неодмінно повинен містити чотири розділи:

- оборотні кошти;
- основні засоби;
- кредиторську заборгованість;
- капітал.

Звіт про фінансування та рух грошових коштів використовується для розрахунку загальних вимог фінансування, базуючись на даних Звіту про прибутки і збитки, Балансу. Він складається на федеральному рівні і вважається центральним інструментом інформування та контролю за виконанням федерального бюджету з точки зору фіскальної політики - врівноваження витрат і доходів в рамках економічного циклу (відповідно до правила "стримування боргу").

Звіт про фінансування та рух грошових коштів забезпечує інформацію за трьома основними критеріями:

- показує джерело надходження коштів на потреби конфедерації;
- показує цілі витрачання операційних, капітальних та інвестиційних коштів;
- показує загальну динаміку позиції по коштах конфедерації за звітний період.

Звіт про інвестиції складається на рівні адміністративних одиниць з метою розподілу кредитів. Зазначений Звіт, поряд з деякими показниками Звіту про прибутки і збитки, формує уявлення про кредитування. Звіт про інвестиції показує приплив і відтік фінансових ресурсів, які виникають в результаті інвестиційної діяльності за обліковий період, і капітальні витрати на товари, позики, участь в будівництві та інші капітальні вкладення. Вищезазначені витрати співставляються з доходами від продажу капітальних активів, виплатами позик і внесків в капітальне будівництво іншими сторонами договору. Баланс показує чистий фінансовий потік від типової інвестиційної діяльності.

Інформація з інвестицій представляється парламенту на розгляд та затвердження, що має назву «кредитне подання».

Кредитне уявлення містить ті дані, які використовує парламент при затвердженні бюджету, і в межах управління фіскальною політикою країни забезпечує визначення фінансових цілей операційного управління адміністративними одиницями, т.ч., кредитне уявлення - це свого роду ключ до управління *NAM*.

Бюджетування і бухгалтерський облік в *NAM* ведуться відповідно стандартів ведення бізнесу, орієнтованого на результат.

NAM встановлює структуру стандартного плану рахунків у вигляді трирівневої системи, яка може бути представлена у вигляді багатопіраміди. Ступінь деталізації зростає зверху вниз: чим нижче рівень, тим більше розгалуженими стають рахунки і тим більше специфічної стає інформація, яку вони містять.

Відповідно структури стандартного плану рахунків *NAM* існують наступні 3 рівні:

- **стандартний план рахунків конфедерації.** Містить групи рахунків на вершині піраміди. На самій вершині є: дві категорії рахунків балансу (активи і пасиви), Звіт про прибутки і збитки (витрати, доходи) і Звіт про інвестиції (інвестиційні витрати і доходи);

- **майстер-план рахунків.** Розташований на рівень нижче, що означає найнижчу ступінь деталізації фінансової звітності, і в той же час вважається найвищим загальним рівнем для адміністративних одиниць. Майстер-план рахунків вважається вихідною точкою для планів рахунків адміністративних одиниць;

- **план рахунків адміністративних одиниць.** Плани рахунків адміністративних одиниць виходять з майстер-планів рахунків. Плани рахунків різні і відображають специфіку діяльності і роль в системі окремих адміністративних одиниць.

Мета *NAM* - представити федеральний бюджет максимально повним і прозорим. Цей підхід об'єднує фіскальну політику і бізнес-орієнтовану перспективу, підвищує рівень управління федеральними фінансами.

Список використаних джерел:

1. Ткач В.И., Ткач М.В. Международная система учета и отчетности. М.: Финансы и статистика, 1992. С. 28.
2. Загальна інформація про Швейцарію URL: <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/.html>
3. Традиційна модель бухгалтерського обліку URL: https://www.researchgate.net/publication/278359216_Efforts_to_encourage_consolidation_in_Switzerland_should_focus_on_laissez-faire_cities
4. Конференції міністрів фінансів кантоні URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/BF03399386.pdf>
5. Гармонізована модель бухгалтерського обліку URL: <https://www.efv.admin.ch/dam/efv/en/dokumente/finanzstatistik/methoden/FS-Methodenband.pdf.download.pdf/FS-Methodenband.pdf>
6. Нова модель бухгалтерського обліку URL: <https://www.oecd.org/switzerland/43411075.pdf>

Назаркевич Д.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Стригуль Л.С.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет «Харківський Політехнічний Інститут»,
м. Харків

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий результат (прибуток або збиток) характеризує всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є частиною доходу суспільства і повинен використовуватись для подальшого розвитку виробництва і поліпшення матеріального становища всіх працівників, зайнятих у виробництві. Вивчення нормативно-правової бази України, дає змогу зазначити, що в законодавстві не розглядається сутність саме поняття «фінансові результати». Зокрема, в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обґрунтовано лише сутність дефініцій «прибуток» та «збиток». Саме це і спричиняє розмитість у визначенні сутності, ролі та значення фінансових результатів. Згідно НП(С)БО 1, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. А збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійсненні ці витрати [1]

С.Л. Червинська стверджує, що визначення фінансових результатів діяльності будь-якого підприємства залежить від методології їх формування і обліку. Існуючі недоліки методології бухгалтерського обліку доходів і витрат зумовлюють те, що фактично ні в фінансовій, ні в податковій звітності не відображається реальна сума прибутку чи збитку. Адаже нормативні документи щодо їх визначення розробляються різними державними структурами: нормативні документи, що регулюють фінансовий облік розробляє Міністерство фінансів України, а рекомендації та інструкції з організації податкового обліку – Державна податкова адміністрація України [2, с. 108].

Фінансовий результат у вигляді прибутку не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, що вклав свій капітал у певний вид підприємницької діяльності. Це – результат успішного здійснення цього бізнесу. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної та технологічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Відтак, діяльність підприємства спрямовується на забезпечення зростання прибутку або принаймні його стабілізацію на певному рівні.

На підставі дослідження і узагальнення основних положень вітчизняного податкового законодавства та норм стандартів бухгалтерського обліку 3, 15, 16 і 17 можна виокремити такі види фінансових результатів діяльності підприємства (табл. 1).

Наведена узагальнена класифікація фінансових результатів спрямована на формування інформаційних масивів, які б задовольняли потреби різних користувачів з метою визначення різноманітних показників господарської діяльності підприємства (насамперед – кінцевих фінансових результатів) як у ретроспективі, так і при оперативному аналізі поточних показників.

Класифікація фінансових результатів як об'єктів обліку

Класифікаційна ознака	Основні види фінансових результатів
За однорідністю господарських операцій	1. Прибуток/збиток від операційної діяльності: 1.1. прибуток/збиток від основної діяльності; 1.2. прибуток/збиток від іншої операційної діяльності. 3. Прибуток/збиток від надзвичайної діяльності. 4. Відстрочений податок на прибуток
За показниками фінансової звітності	1. Валовий прибуток/збиток. 2. Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток/збиток). 3. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (прибуток/збиток). 4. Фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток/збиток). 5. Поточний податок на прибуток. 6. Відстрочені податкові активи. 7. Відстрочені податкові зобов'язання. 8. Чистий прибуток/збиток.
За звітним періодом формування показників	1. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) попередніх звітних періодів. 2. Чистий прибуток/збиток звітного періоду. 3. Доходи і витрати майбутніх періодів.
За розподілом прибутку у звітному періоді	1. Капіталізований прибуток. 2. Прибуток, вилучений з обороту
За елементами, які регулюють розмір кінцевого фінансового результату	1. Доходи майбутніх періодів. 2. Витрати майбутніх періодів. 3. Забезпечення і резерви. 4. Відстрочені податкові активи. 5. Відстрочені податкові зобов'язання
За способами розкриття додаткової інформації	1. Прибуток/збиток як результат подій після дати балансу. 2. Умовний прибуток/збиток. 3. Чистий прибуток/збиток на одну акцію.
За елементами, які встановлюють взаємозв'язок між бухгалтерським та податковим обліком	1. Об'єкт оподаткування від усіх видів діяльності (прибуток/збиток). 2. Витрати (дохід) з податку на прибуток. 3. Поточний податок на прибуток. 4. Відстрочені податкові активи. 5. Відстрочені податкові зобов'язання.

Така деталізована інформація сприятиме реалізації на підприємстві сучасного менеджменту організації його діяльності, зокрема, в питаннях забезпечення раціональної роботи економічної служби, ведення аналітичних прогнозів, прийняття мотивованих стратегічних рішень тощо.

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Червінська С.Л. Особливості визначення фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2015. № 6. С. 107 – 110.

Нестерчук І. В., здобувач вищої освіти

Науковий керівник – **Пісоченко Т. С.**, к. е. н.

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік – найважливіша сфера економіки, без якої важко уявити наше життя. Це процес суспільного, безперервного спостереження і контролю за господарськими процесами підприємства, що передбачає

вимірювання, реєстрацію, зберігання та передачу інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття ефективних рішень. На сьогодні можна розповісти як функціонує ця сфера, на що поділяється, для чого призначена. Але точно не можемо сказати як саме, за яких умов, і найголовніше, коли виникла[1,2,3].

Історією виникнення займалось багато вчених та науковців. Було досліджено мільйони записів та стародавніх рукописів, але навіть за такого перебраного та досліджуваного обсягу інформації, котра зберіглась до наших днів, так і не вдалось конкретно встановити, коли виник бухгалтерський облік.

Найправильніше уточнити той факт, що бухгалтерський облік виникає з появою первісної людини, і саме тут зароджуються його корені. Але більше його починають використовувати трохи пізніше, з утворенням та розвитком цивілізацій та древніх міст.

Його першооснову покладено за часів древньої Месопотамії, приблизно 7500 – 7000 років до нашої ери, коли люди цілеспрямовано почали реєструвати своє господарство та процеси у ньому. Месопотамці почали використовувати глиняні жетони для позначення товарів, тварин, інструментів, продуктів харчування або одиниці зерна. Це допомагало власникам слідкувати за своїм майном. Наприклад, аби підрахувати голови худоби або бушелі зерна кожного разу, коли вони були з'їдені або продані, достатньо було відкладати, або віднімати жетони. Для різних товарів використовувалися різні форми. Приблизно 4000 років до нашої ери древні шумери почали поміщати ці жетони в запечатані глиняні конверти. Кожен жетон було проштамповано на глині на зовнішній стороні конверту, аби власник знав, скільки жетонів знаходиться всередині, і самі жетони були захищені від підробки та втрати[2,3].

В часи Римської імперії облік продовжував розвиватись краще і почав розширювати своє коло діяльності. «Діяння божественного Августа» – звіт про фінансові справи імператора Августа. Тут написано про будівництво храмів, наділення земель, релігійні пожертвування та кошти, витрачені на театральні вистави і гладіаторські бої. Також римські історики фіксували державні доходи, кількість наявних грошей у державній казні, збори, рабів і багато іншого. В ці часи облік виходить на новий рівень і процвітає досить швидко[1,3].

Під час та після хрестових походів, європейські торгові ринки відкриваються для іноземних держав, що стимулює розвиток бухгалтерського обліку та його необхідності для контролю та запису за процесами. В 1494 році монах та математик Лука Пачолі опублікував книгу «Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita», в котрій було охарактеризовано бухгалтерський облік з подвійним записом. Книга поширилась на всю Європу і так дійшла до торговців, які зрозуміли що це дуже цінний та необхідний інструмент у їх діяльності, який вони намагались знайти. Це було вперше, коли в друкованій книзі з'явилися символи плюса та мінуса. Також вона стає першою публікованою роботою по темі подвійної бухгалтерії. За це досягнення Лука Пачолі нерідко називають «батьком бухгалтерського обліку». В цей період історії бухгалтерський облік ще не був окремою професією, а лише продовженням канцелярських обов'язків писарів, чиновників, банкірів та торговців. Також основи обліку було згадано в Новому Завіті Біблії, Корані та інших релігійних книгах[1,3].

В середньовіччя бартер стає основною формою обміну грошей, але коли Європа в 13 столітті переходить до монетарної політики, торговці починають покладатися на бухгалтерський облік. Саме тоді починається ведення обліку з подвійним записом. Торговці почали використовувати бухгалтерський облік як спеціальну систему замовлень. Це давало їм постійну інформацію про стан їхнього бізнесу, котру вони використовували для прийняття рішень, аби розвивати свою справу. Це поклало початок тому, що ми на сьогодні використовуємо.

В кінці 19 – початку 20 століть з приходом промислової революції розвивається і бухгалтерський облік, стаючи самостійною наукою. Практика обліку витрат стала найрозповсюдженішою, оскільки власники прагнули зробити свій бізнес максимально рентабельним.

Джозайя Веджвуд власник відомої на той час англійської гончарної фабрики, був одним з перших, хто використовував облік витрат, аби зрозуміти, на що витрачаються гроші його компанії, і викреслити непотрібні витрати[1,3].

На сьогодні бухгалтерський облік став самостійним бізнесом з тисячами висококваліфікованими спеціалістами по всьому світу. Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку встановлюють стандарти, за якими бухгалтери повинні вести свою діяльність. Кожна організація, підприємство, управління повинні використовувати хоча б основні принципи обліку протягом свого існування, а часто і в повсякденному житті.

Бухгалтерський облік став настільки розповсюдженим, ми навіть не помічаємо того, що використовуємо постійно у своєму житті. Ця наука є фундаментом, без якої не можливо обійтись. Якщо бухгалтерський облік прибрати, то все може розвалитись, адже ми забираємо основу і нашу міцну опору, на якій все тримається і котрій можна довіритись [1,2,3].

Список використаних джерел:

1. Rinaz Mukhametzyanov. History of Accounting Development. *Journal of History Culture and Art Research*. September 2017. № 4. (дата останнього доступу 18.03.2021).
2. Alexis Kindig. Historical Development of Accounting. Online article : *Bizfluent*. January 26, 2019. (дата останнього доступу 18.03.2021).
3. History of Accounting. Online article : *Fremont College*. (дата останнього доступу 18.03.2021).

Ночовна Ю. О., к. е. н., доцент, судовий експерт

Орищенко М. М., к.е.н., доцент,

завідувач відділу економічних досліджень,

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

МВС України, м. Полтава

ЕВОЛЮЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Реформа державних закупівель в Україні розпочалася у 2014 році, коли підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом [1], Україна взяла на себе низку зобов'язань, пов'язаних із приведення чинного законодавства у сфері державних закупівель відповідно до вимог ЄС. Саме тоді розпочалася робота з розробки «дорожньої карти» реформи державних закупівель і адаптації вимог ЄС у вітчизняну практику; створення центрального органу виконавчої влади, що

забезпечував формування та реалізацію державної політики у сфері закупівель, та незалежного органу для розгляду скарг; використання електронних аукціонів для підвищення прозорості закупівель, зниження ризику зловживань та корупції у цій сфері.

Як наслідок, на зміну Закону України «Про здійснення державних закупівель» у 2016 році був прийнятий Закон «Про публічні закупівлі», метою якого стало забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції та розвиток добросовісної конкуренції.

Основними новаціями Закону України «Про публічні закупівлі» стали: зміна термінів, що швидко прижилися серед професіоналів, зокрема, «державна закупівля» стала називатися «публічною закупівлею», «конкурс» – «тендером», «документація конкурсних торгів» – «тендерною документацією», «пропозиція конкурсних торгів» – «тендерною пропозицією», «комітет з конкурсних торгів» – «тендерним комітетом»; введення нових термінів – «авторизований електронний майданчик», «електронна система закупівель», «приведена ціна», «система хмарних обчислень», «централізовані закупівельні організації»; обов'язкове оприлюднення замовником звіту про укладені договори через систему електронних закупівель; зміна порядку та строків оприлюднення документів щодо планування закупівель; можливість створення централізованих закупівельних організацій у формі юридичних осіб, які організовують і проводять процедури закупівель, мають усі права та обов'язки замовників та створюються для спрощення закупівель; можливість утворення тендерного комітету або призначення уповноваженої особи для проведення публічних закупівель; скорочення кількості процедур закупівель до трьох: відкриті торги, конкурентний діалог, переговорна процедура; можливість електронного оскарження процедури закупівель у Антимонопольному комітеті України; запровадження обов'язкової процедури електронних торгів для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання, за умови, що вартість предмета закупівлі товарів, послуг дорівнює або перевищує 200 тис. грн., а робіт – 1,5 млн. грн., (в окремих сферах господарювання, прописаних у законі – 1 млн. грн. та 5 млн. грн. відповідно). Згодом ця дія Закону поширилась не лише на центральні органи виконавчої влади, а й на усіх замовників [2].

У відповідь на вимоги Закону «Про публічні закупівлі» в Україні запрацювала електронна система закупівель ProZorro. Це інформаційно-телекомунікаційна система, що має комплексну систему захисту інформації з підтвердженою відповідністю, та забезпечує проведення закупівель за допомогою електронних аукціонів, створення, розміщення, зберігання, оприлюднення, обмін інформацією і документами в електронному вигляді. До її складу входять веб-портал Уповноваженого органу та авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами з метою підвищення прозорості ринку, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, виявлення помилок, попередження зловживань та запобігання корупції, поширення інформації про публічні закупівлі серед стейкхолдерів у публічному доступі.

Проте з 19 квітня 2020 року введено у дію нову редакцію Закону України «Про публічні закупівлі» [3], яка мала на меті наближення вітчизняного досвіду та практики здійснення публічних закупівель до європейських і світових стандартів. Перелік останніх концептуальних нововведень включає наступне:

- запроваджено нові терміни: аномально низька ціна тендерної пропозиції, вартість життєвого циклу, електронний каталог, технічна специфікація до предмета закупівлі, спрощена закупівля, пропозиція спрощеної закупівлі та переможець спрощеної закупівлі;

- визначено чотири категорії замовників публічних закупівель: 1) органи державної влади та органи місцевого самоврядування; 2) органи соціального страхування; 3) підприємства, установи, організації, зазначені у пункті 3 частини першої статті 2; 4) юридичні особи та/або суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання;

- дозволено замовникам проводити попередні ринкові консультації з метою аналізу ринку, у тому числі запитувати й отримувати рекомендації та інформацію від суб'єктів господарювання;

- встановлено, що починаючи з 01.01.2022 р. організацією публічних закупівель займатимуться виключно уповноважені особи, яким необхідно пройти обов'язкове тестування;

- передбачено, що замовники при здійсненні закупівлі до 50 тис. грн. мають проводити допорогову закупівлю. При цьому проведення закупівель до 50 тис. грн. може здійснювати уповноважена особа, тендерний комітет або відповідальна особа, яку призначить замовник; замовник має опублікувати звіт про виконання договору про закупівлю, якщо вартість предмета закупівлі складає від 1 коп. до 50 тис. грн;

- введено новий вид електронної закупівлі – спрощені закупівлі, що застосовуються при придбанні замовником товарів чи послуг, вартість яких знаходиться в межах 50 – 200 тис. грн. (для монополістів: 50 тис. грн. – 1 млн грн.), та при придбанні робіт, вартість яких знаходиться в межах 50 тис. – 1,5 млн. грн. (для монополістів: 50 тис. – 5 млн грн). Основними особливостями спрощеної закупівлі є дотримання вартісних критеріїв, достатність одного учасника; скорочений термін здійснення процедури – до 20 днів;

- передбачено можливість виправлення учасником невідповідності в інформації та/або документах, поданих у складі тендерної пропозиції, через електронну систему закупівель шляхом завантаження уточнених або нових документів протягом 24 годин з моменту повідомлення замовником;

- уточнено кваліфікаційні вимоги до учасників та умови виконання договорів;

- запроваджено нову конкурентну процедуру публічних закупівель – торги з обмеженою участю, що застосовуються у разі потреби попередньої перевірки кваліфікації учасників шляхом проведення кваліфікаційного відбору;

- передбачено можливість визначення аномально низької ціни тендерної пропозиції у “надпорогових закупівлях” автоматично електронною системою;

- затверджено нові альтернативні критерії оцінки при закупівлі будь-яких товарів, робіт і послуг: ціна; вартість життєвого циклу; ціна/вартість життєвого циклу разом з іншими критеріями оцінки;

- встановлено додаткові підстави щодо відмови учаснику в участі у процедурі закупівлі та відхилення тендерної пропозиції учасника;
- внесено зміни до порядку оскарження процедур закупівель стосовно плати та порядку подання скарги через електронну систему закупівель;
- розширено перелік порушень, за які притягуватимуться до адміністративної відповідальності посадові особи та керівники замовників, а також збільшено розмір штрафів за такі порушення.

Проте оновлена редакція Закону України «Про публічні закупівлі» все одно залишається недосконалою та потребує суттєвих доопрацювань, в тому числі стосовно розмежування понять «процедури закупівель» та «спрощені закупівлі», уточнення механізму здійснення спрощених закупівель, який має певні відмінності порівняно з процедурою відкритих торгів, встановлення кваліфікаційних вимог до учасників спрощених закупівель, відсутності можливості подавати скаргу під час оголошеної спрощеної закупівлі тощо.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 1678-VII від 16.09.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.
2. Белінська Г. В. Актуальні проблеми державних закупівель в Україні в умовах реформування. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2016. Вип. 5. С. 125-131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkdpu_2016_5_20.
3. Про публічні закупівлі: Закон України № 114-IX від 19.09.2019 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20#Text>.

Олексієнко Т. В.,

судовий експерт відділу економічних досліджень
**Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний
 центр МВС України, м. Полтава**

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Інвентаризація є одним із методів бухгалтерського обліку, реалізація якого забезпечує достовірне та повне відображення даних про стан господарської діяльності підприємства, вчасне виявлення порушень щодо використання та збереження матеріальних цінностей. Проте реалізація даного методу, як і ведення власне бухгалтерського обліку, для фізичних осіб-підприємців на спрощеній системі оподаткування законодавчо не передбачено. Нормативна неврегульованість підстав та порядку здійснення інвентаризації у фізичних осіб-підприємців часто призводить до унеможливлення відповідного дослідження. Вказане визначає необхідність розгляду питання особливостей проведення судової економічної експертизи за матеріалами інвентаризації активів та зобов'язань у фізичних осіб-підприємців.

Розгляд питань проведення судової економічної експертизи за матеріалами інвентаризації активів і зобов'язань є предметом наукових досліджень вітчизняних вчених, зокрема, Буряк Т. М., Гузенко Т. М., Горлачук О. А. та ін. Водночас, питання проведення судової експертизи за матеріалами інвентаризації у фізичних осіб-підприємців залишається одним з найпроблемніших.

Інвентаризація як метод бухгалтерського обліку регламентована ст. 10 Закону

України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] та Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [4]. Проте сфера дії вказаних нормативно-правових актів не розповсюджується на фізичних осіб-підприємців, що застосовують спрощену систему оподаткування.

Пунктом 1 ст. 44 Податкового кодексу України [2] передбачено обов'язок платників податків вести облік доходів і витрат на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів. Також у п. 1 ст. 296 Кодексу [2] визначено, що фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку першої і другої груп та платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками податку на додану вартість, ведуть облік у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів; платники єдиного податку третьої групи – платники податку на додану вартість ведуть облік у довільній формі шляхом помісячного відображення доходів та витрат.

Тобто, чинним законодавством прямо не визначено обов'язковість ведення фізичними особами-підприємцями бухгалтерського обліку. Останні, зазвичай, розглядають вказане як можливість оптимізації адміністративних витрат, зокрема, стосовно здійснення бухгалтерського обліку. Як наслідок, вказане є першопричиною відсутності належного документального підтвердження здійснених господарських операцій.

З експертної практики відомо, що більшість фізичних осіб-підприємців, не здійснюючи ведення бухгалтерського обліку, також не приділяють достатньої уваги зберіганню та належному оформленню первинних документів відповідно до п. 2 ст. 9 Закону [3]. Тому здійснити дослідження господарських процесів фізичної особи-підприємця часто стає неможливим.

Водночас, фізичними особами-підприємцями можуть використовуватися норми, передбачені для юридичних осіб. Так, згідно з положеннями ст. 51 Цивільного кодексу України [1], до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин. У результаті постає питання неоднозначності тлумачення вказаних норм права [5, с. 152]. За умови наявності первинних та інших документів бухгалтерського обліку у фізичної особи-підприємця послідовність дослідження матеріалів інвентаризації активів та зобов'язань у фізичної особи-підприємця подано на рис. 1.

Враховуючи вимоги п. 3 ст. 44 Кодексу [2], ведення обліку згідно з п. 1 ст. 296 ПКУ [2] у довільній формі, та норми ст. 51 ЦКУ [1], з метою забезпечення фіксації господарських операцій та подання достовірної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, доцільним є передбачити законодавчо у рамках Податкового кодексу України та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» необхідність ведення бухгалтерського обліку фізичними особами-підприємцями. Також внести відповідні зміни до сфери дії тих нормативно-правових актів, які на сьогодні не стосуються фізичних осіб-підприємців, але можуть ними застосовуватись у добровільному порядку.

Такі зміни забезпечать можливість доказовості виникнення тих чи інших господарських операцій та можливість їх дослідження.

Чинним законодавством не забезпечено врегулювання даної правової колізії.

Тому доцільним під час проведення судової економічної експертизи є зазначення у дослідницькій частині висновку експерта про вище зазначені норми законодавства.

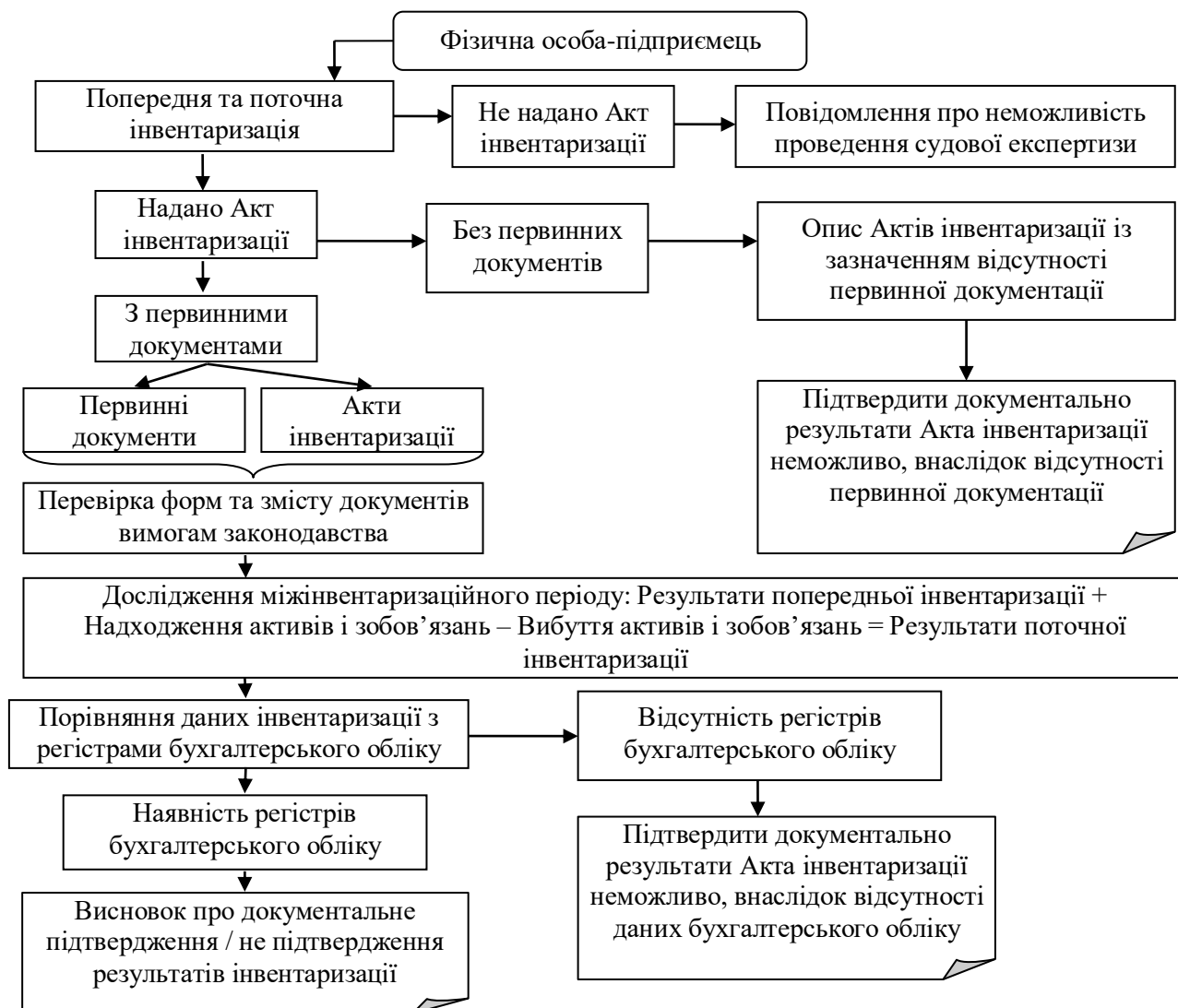

Рис. 1. Послідовність дослідження матеріалів інвентаризації активів і зобов'язань у фізичної особи-підприємця

Таким чином, усунення правової колізії щодо бухгалтерського обліку у фізичних осіб-підприємців, формування відповідної законодавчої бази та належне застосування останніми первинної та іншої документації для фіксації господарських операцій, забезпечує можливість проведення судової економічної експертизи щодо результатів інвентаризації активів та зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n316> (дата звернення 22.03.2021).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n7158> (дата звернення 22.03.2021).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 22.03.2021).
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 22.03.2021).

5. Дивнич А. В., Костюк В. Б. Проблематика дослідження нестач активів у фізичних осіб-підприємців. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма)..* Полтава: ПДАА, 2019. С. 150-153. URL: <https://drive.google.com/file/d/1SX96kr8Be4UXzomQ-ORofvPpQIHbmsUZ/view?usp=sharing> (дата звернення 22.03.2021).

Перекрестова А.Р., здобувач вищої освіти
СВО «Бакалавр», ОПП «Облік та оподаткування»,
Науковий керівник – **Малишкін О.І.**, д.е.н., проф., САРА
Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛУ У ДООЦІНКАХ ЗА МСФЗ

На сьогоднішній день кількість підприємств, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами, зростає і на кінець 2020 року складає близько 1000 підприємств [5]. Одним із факторів, що впливають на вартісну оцінку статей фінансової звітності таких підприємств є переоцінка вартості активів та зобов'язань. У цьому випадку говорять про перехід підприємства з моделі собівартості до моделі переоцінки.

Результатом такої переоцінки буде зменшення або збільшення власного капіталу підприємства [3].

Дослідженню проблем переоцінки активів та зобов'язань за національними стандартами приділяли увагу В. В. Бабич, Ф. Ф. Бутинець, за міжнародними стандартами – С. Ф. Голов, В. Прокопенко [4], І. Чалий [5].

З метою дослідження особливостей обліку капіталу у дооцінках за МСФЗ потрібно провести порівняльну характеристику його за національними стандартами обліку.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика капіталу у дооцінках за НП(С)БО та МСФЗ

Категорія	НП(С)БО	МСФЗ
Нормативно-правова база	НП(С)БО: 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 13 «Фінансові інструменти»	МСБО (IAS) 16: «Основні засоби», 38 «Нематеріальні активи», МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти»
Назва	Капітал у дооцінках	Резерв переоцінок
Сутність	Приведення вартості активів та зобов'язань у відповідність до їхньої реальної (справедливої) ринкової вартості	
Об'єкти	Основні засоби, нематеріальні активи, орендні зобов'язання, фінансові інструменти, інші довгострокові зобов'язання та забезпечення,	
Частота проведення дооцінок/уцінок	При виявленні розбіжностей між залишковою та справедливою вартістю більше ніж 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства або 10 % відхилення залишкової вартості об'єктів від їх справедливої вартості.	Залежить від змін справедливої вартості переоцінюваних об'єктів основних засобів
Рахунок	41 «Капітал у дооцінках» (план рахунків)	Не визначено
Відображення у фінансовій звітності	Звіт про фінансовий стан, Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал.	Звіт про фінансовий стан, Звіт про сукупний дохід і прибутки та збитки, Звіт про зміни у власному капіталі, Примітки.

Складено автором на основі [1, 3].

З таблиці стає зрозумілим, що вимоги міжнародних та національних стандартів щодо дооцінок/уцінок схожі, проте національні надають більш конкретну інформацію стосовно умов обліку та частоти проведення переоцінок.

За МСФЗ збільшення балансової вартості активу в результаті переоцінки належить до іншого сукупного доходу та накопичується у складі резерву переоцінки як складової власного капіталу в балансі під назвою «Дооцінка». Такі операції слід відображати за кредитом рахунку «Дооцінка». Окрім випадків, коли збільшення вартості активу сторнує зменшення від переоцінки того самого активу, яке раніше було визнане в сукупному доході. У цьому випадку сума збільшення вартості такого активу відображається у прибутках та збитках.

Зменшення, визнане в іншому сукупному доході, зменшує суму, акумульовану у власному капіталі на рахунку власного капіталу під назвою «Дооцінка» [1].

МСФЗ передбачає два підходи до списання сум дооцінок основних засобів, що перебувають у складі власного капіталу: сума переоцінки відразу переноситься до нерозподіленого прибутку у випадку припинення визнання активу через вибуття або ліквідацію такого активу; сума переоцінки списується одночасно з використанням об'єкта основних засобів пропорційно до нарахованої амортизації [1,4].

Після вибуття активу відповідна сума, включена до резерву переоцінки, переноситься до складу нерозподіленого прибутку. У цьому випадку сума перенесеної дооцінки буде різницею між амортизацією, що базується на переоціненій балансовій вартості активу, та амортизацією, що базується на первісній вартості активу [3]. Отже, на прибуток впливає різниця у сумах амортизації активів за різними моделями обліку.

Оскільки міжнародні стандарти не вказують конкретні рахунки обліку капіталу у дооцінках, то підприємства можуть використовувати пасивний рахунок 41 «Капітал у дооцінках» українського плану рахунків [4]. Приклад кореспонденції рахунків з операцій переоцінки наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Можлива кореспонденція рахунків з переоцінок

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1. Збільшено первісну вартість будівлі на суму дооцінки	103 «Будинки та споруди»	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»	25 000
2. Збільшено знос будівлі на суму переоцінки	411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»	131 «Знос основних засобів»	5 000
3. Списано капітал у дооцінках при вибутті об'єкта	411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів"	441 «Прибуток Нерозподілений»	20 000
4. Відображено результати уцінки нематеріальних активів на суму відстроченого податкового зобов'язання і суми зміни капіталу нематеріальних активів способом «сторно»	412 "Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів"	54 «Відстрочені податкові зобов'язання»	2 000
5. Відображено дооцінку інвестиційних сертифікатів	142 «Інші інвестиції пов'язаним сторонам» 143 «Інвестиції непов'язаним сторонам»	413"Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів"	4 500

Складено автором на основі [5].

Згідно МСБО 12 «Податки на прибуток» перерахування вартості активу до справедливої вартості впливає на оподаткований прибуток (податковий збиток) за поточний період. Це викликано тим, що майбутнє відшкодування балансової вартості приведе до отримання підприємством економічних вигід, які підлягають оподаткуванню, а сума, яка вираховується для цілей оподаткування, відрізнятиметься від суми цих економічних вигід. Тому виникає необхідність розрахунку тимчасових податкових різниць з отриманого прибутку (іншого сукупного доходу) від збільшення вартості активів (операція 4) [2].

На відміну від національних стандартів, міжнародні не містять конкретного порядку проведення переоцінки, бухгалтерських рахунків та визначених статей звітності. Проте порядок обліку капіталу у дооцінках за міжнародними стандартами не має принципових відмінностей від національної системи, що полегшує перехід на МСФЗ.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16. Основні засоби : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 19.03.2021).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12. Податки на прибуток : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012 (дата звернення: 19.03.2021).
3. Зубілевич С. Я., Мазіна О. І., Рогозний С. А., Карпачова О. В., Дядюн О. О. МСФЗ: Короткий курс для практиків: посібник. Харків. 2020, 144 с.
5. Прокопенко В. Підприємство дооцінило ОЗ: що робити з капіталом у дооцінках. *Інтерактивна бухгалтерія*. 15.04.2019 р. № 72. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9251/128996> (дата звернення 17.03.2021).
6. Доля дооцінки: варіанти. *Практика МСФЗ*. 2020. №11.С 46-48. (дата звернення 20.03.2021).

Перетяцько Т.В., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Кулик В.А.**, д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ

Оподаткування операцій, пов'язаних із формуванням статутного капіталу підприємства залежить, перш за все, від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання.

Засновниками товариства із обмеженою відповідальністю можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Фізична особа суб'єкт підприємницької діяльності (ФОП) не може бути засновником товариства із обмеженою відповідальністю. Внески до статутного капіталу вносяться власниками протягом шести місяців із дня реєстрації підприємства.

Якщо засновник не зробив свій внесок до граничного терміну, то виконавчий орган товариства має надіслати йому письмове попередження про прострочення. Попередження має містити інформацію про невнесений своєчасно вклад чи його частину та додатковий строк, наданий для погашення заборгованості. Додатковий строк, наданий для погашення заборгованості, встановлюється виконавчим

органом товариства чи статутом товариства, але не може перевищувати 30 днів [1].

Якщо учасник товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган товариства має скликати загальні збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень:

1) про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу;

2) про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства;

3) про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками;

4) про ліквідацію товариства.

При цьому голоси, що припадають на частку учасника, який має заборгованість перед товариством, не враховуються при визначенні результатів голосування для прийняття рішення.

Розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у гривні. При цьому розмір частки учасника товариства у статутному капіталі товариства може додатково визначатися у відсотках. Розмір у відсотках повинен відповідати співвідношенню номінальної вартості його частки та статутного капіталу товариства.

Згідно з чинним законодавством, учасники можуть здійснювати внески до статутного капіталу грошовими коштами, цінними паперами або іншим майном, якщо інше не встановлено законами України.

Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу. При цьому вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства.

Виходячи із зазначеного, можна стверджувати, що на законодавчому рівні дозволяється робити внески до статутного капіталу як у грошовій, так і не грошовій формах.

Якщо внески до статутного капіталу здійснюються у готівковій формі, необхідно врахувати обмеження щодо готівкового обігу в Україні.

Якщо фізична особа бажає зробити внесок до статутного капіталу готівковими коштами, вона може це зробити у розмірі не більше 50 тис. грн протягом одного дня. Для юридичної особи цей ліміт становить 10 тис. грн протягом одного дня.

Документальне оформлення господарських операцій, пов'язаних із передачею майнових прав від власника товариству – оформлюється Актом приймання-передачі, що складається в довільній формі. Після передачі права власності товариство самостійно визначає як розпоряджатися майном. Можуть бути прийняті рішення про використання майна у виробничій діяльності, здачі в оренду тощо [2].

Сума внесків до статутного капіталу не є об'єктом оподаткування податком

на прибуток. Об'єктом оподаткування податку на прибуток в Україні є така складова власного капіталу як прибуток. Зокрема, згідно з Податковим кодексом України, оподатковується прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до НП(С)БО або МСФЗ, на різниці.

Податковий кодекс України не передбачає необхідності оподаткування операцій, пов'язаних із внесками основних засобів до статутного капіталу України. Проте, слід враховувати, що на внесені основні засоби нараховується амортизація відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку.

Об'єктом оподаткування резидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, до якого не включається сума майнового та немайнового внеску платника податку до статутного фонду юридичної особи – емітента корпоративних прав, в обмін на такі корпоративні права.

Суми майнових та немайнових внесків до статутного капіталу не оподатковуються податком на доходи фізичних осіб та військовим збором.

Згідно з Податковим кодексом України, об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до ПКУ, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю [3].

Отже, якщо внесок у статутний капітал здійснюється грошовими коштами або фізичною особою чи не платником ПДВ, то жодних наслідків з ПДВ ні для емітента, ні для власника корпоративних прав не виникає.

А от якщо внесок корпоративних прав майном здійснюється платником ПДВ, то у власника корпоративних прав з метою оподаткування ПДВ передача майна розцінюється як постачання такого майна з нарахуванням податкового зобов'язання з ПДВ, виходячи з договірної вартості такого майна (тобто тій, що відповідає розміру частки у статутному капіталі, але не менше мінімальної бази оподаткування ПДВ) на загальних підставах за основною ставкою (20%).

Якщо на дату внесення майна емітент є платником ПДВ, податкова накладна складається інвестором як при проведенні операцій із постачання. Тому підприємство-отримувач отримує право на відображення податкового кредиту із ПДВ.

Отже, облік статутного капіталу підприємства ведеться із моменту реєстрації підприємства. Особливості оподаткування статутного капіталу суб'єкту господарювання залежать від його організаційно-правової форми. Операції, пов'язані із внесенням майна та коштів до статутного капіталу підприємства не є об'єктом оподаткування для єдиного соціального внеску. Сума внеску до статутного капіталу не включається до доходу платника єдиного податку.

Список використаних джерел:

1. Любимов М.О., Кулик В.А. Організація обліку на підприємствах України: розробка внутрішніх регламентів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 6. С. 12-18.
2. Кулик В.А. Проблеми подвійного оподаткування вітчизняних підприємств при набутті статусу е-резидента. *Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: проблеми*

теорії та практики: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 57-й річниці Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Полтава: ПУЕТ, 2018. С. 45-47.

3. Плаксієнко В.Я., Кулик В.А., Мілька А.І. Інформаційно-облікова модель управління прибутком підприємств. *Сучасні виклики та тенденції розвитку обліку, оподаткування, аудиту і звітності в Україні й світі*: колективна монографія. Житомир: ПП «Рута», 2020. С 155-161.

Петренко Н.В., студентка 3 курса
кафедры финансового менеджмента,
Научный руководитель – **Ливенский В. М.**, к.г.н,
доцент кафедры финансового менеджмента
Полесский государственный университет, г. Пинск

ФОРМИРОВАНИЕ ОТЧЕТА О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Форма отчета о прибылях и убытках в Республике Беларусь закреплена Национальным стандартом бухгалтерского учета и отчетности [1]. Отчет о прибылях и убытках- главный источник для анализа финансово-хозяйственного состояния организации, поэтому его анализ является необходимой мерой при оценке текущего положения организации. На основании данного отчета возможно оценить:

- динамику различных видов прибыли: валовой прибыли; прибыли от реализации продукции, прибыли от текущей деятельности, прибыли от инвестиционной и финансовой деятельности, прибыли до налогообложения, чистой и совокупной прибыли;

- факторы, оказывающие влияние на различные виды прибыли, а также степень их влияния;

- показатели рентабельности, которые в свою очередь являются показателями эффективности финансовой деятельности организации [2].

Форма отчета о прибылях и убытках заполняется за два периода – отчетный и аналогичный ему предыдущий, что позволяет провести анализ не только построчно (вертикально) в разрезе текущих итогов, но и в динамике, в сравнении с прошлыми показателями (горизонтально).

Вертикальная (структурная) методика позволяет: определить изменение доли расходов и доходов в выручке; отследить колебание отдельных параметров в структуре результата; сделать выводы об обоснованности роста расходов; пересмотреть стратегию деятельности.

Горизонтальная методика позволяет просчитать динамику составляющих финансовых показателей за период, темпы прироста доходов и расходов. Анализ отчета о финансовых результатах деятельности в этом срезе позволяет оценить правильность стратегии и перспективы развития бизнеса, спланировать последующие шаги [3].

Цели использования отчета о прибылях и убытках описаны на рисунке 1.

Отчет о прибылях и убытках является международной формой отчетности. Его современная форма, используемая отечественными предприятиями, имеет многоступенчатое устройство с последовательным расположением статей, которая обеспечивает расчет промежуточных характеристик (валовая, прибыль (убыток) от

реализации продукции, прибыль (убыток) до налогообложения). Существование промежуточных итогов дает возможность сделать более обширными аналитические возможности информирования пользователей бухгалтерской (финансовой) отчетности коэффициентами оценивания по типам деятельности. Подобная систематизация и последовательность отражения отчетных показателей дают возможность придать однозначное содержание промежуточным результатам при расчете результата финансовой деятельности отчетного периода и тем самым определяет его устройство [4].

Рис. 1. Цели использования отчета о прибылях и убытках

Все изменения отчета о прибылях и убытках обусловлены переходом бухгалтерского учета и отчетности в Республике Беларусь на МСФО. В соответствии с МСФО (IAS) 1 «Представление финансовых отчетов», в отчете о совокупном доходе (отчете о прибылях и убытках) необходимо давать аналитическую характеристику доходов и расходов. Стандарт представляет два подхода к классификации статей отчета на подклассы: ресурсный (метод «характера затрат») и функциональный (метод «функций затрат»).

Метод «характера затрат», подразумевает, что расходы соединяются в согласовании с их экономическим содержанием (характером) и не перераспределяются в зависимости от их целевого назначения внутри организации.

Метод «функций затрат» (метод «себестоимости продаж»), подразумевает разбивку расходов по типичным типам деятельности на подклассы в согласовании с их назначением, как часть себестоимости административной деятельности или продаж. Расчет финансового результата методом «функций затрат» базируется на сравнении выручки от продаж с себестоимостью реализованной продукции (работ, товаров, услуг).

МСФО (IAS) 1 требует выбирать такой метод классификации расходов, который наиболее точно показывает элементы финансовых результатов организации и предоставляет более уместную и надежную информацию для заинтересованных пользователей. Подбор метода группировки статей отчета о результатах финансовой деятельности находится в зависимости от отраслевых и исторических условий, а также от характера деятельности экономического субъекта.

В отличие от МСФО, в которых можно насчитать около десяти видов операций, не включаемых в прибыль или убыток (компонентов прочего совокупного дохода), белорусский учет отражает только результат от переоценки долгосрочных активов и результат от прочих операций. Недавнее дополнение отчета о прибылях и убытках статьей «Результат от прочих операций, не включаемых в чистую прибыль (убыток), является актуальным лишь для небольшого числа компаний [4].

Таким образом, отчет о прибылях и убытках является формой отчетности с помощью которой производится анализ финансового состояния организаций. Однако несмотря на заметное сближение национальных стандартов с МСФО многие вопросы остаются нерешенными.

Список использованных источников:

1. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчетность». Постановление Министерства Республики Беларусь № 46 от 30 июня 2014 г. *Министерство Финансов Республики Беларусь*. URL: http://minfin.gov.by/upload/accounting/acts/postmf_121216_104.pdf
2. Курбанаева Л.Х., Климина К.А. Анализ отчета о прибылях и убытках предприятия. Материалы III Международной заочной научно-практической конференции. Министерство образования и науки Российской Федерации; ФГБОУ ВО «Комсомольский-на-Амуре государственный технический университет»; ФАО ДальНИИ рынка при Министерстве регионального развития РФ. 2016. С. 246-248.
3. Анализ отчета о финансовых результатах: способы, примеры. Бизнес.ру. URL: <https://www.business.ru/article/2615-analiz-otcheta-o-finansovyh-rezultatah>
4. Кесян С.В., Воротникова А.М., Л. Мезина С.А. Сравнительный анализ подходов к формированию отчета о финансовых результатах и отчета о прибылях и убытках: РСБУ и МСФО. Естественно-гуманитарные исследования. 2019. № 26(4) С. 267-272

Пилипенко К. А., д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Пономаренко Т., Кетова О., ЗВО СВО Магістр
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ДОКУМЕНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: НЕОБХІДНА УМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Важливість документів для бухгалтера важко переоцінити. Адже майже всім людям й кроку не можна ступити без наявності відповідного документа, що підтверджує необхідну інформацію або факт. Про необхідність і правила документування господарських операцій в обліку і призначена наша праця.

Як відомо, будь-яка господарська операція має бути зафіксована в первинному документі, інакше відображення на рахунках бухгалтерського обліку буде неправомірним.

Відповідно до п. 2.1 Положення № 88, первинні документи - це документи, створені у письмовій або електронній формі, які містять відомості про господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення [1].

З метою контролю та прийняття управлінських рішень та впорядкування обробки інформації на основі первинних документів можна скласти зведені документи.

Первинні документи є підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій, відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України № 996, та п. 2.2 Положення № 88 [1, 2]. На даних бухгалтерського обліку базується фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник. А отже, первинний документ у переважній більшості випадків буде основою для відображення господарських операцій не лише в бухгалтерській, а й в інших видах

звітності, у тому числі в податковій.

Відповідно до норм Податкового кодексу України, зазначено, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі:

- первинних документів;
- реєстрів бухгалтерського обліку;
- фінансової звітності;
- інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків та зборів, ведення яких передбачене законодавством.

Платникам податків забороняється формувати показники податкової звітності та митних декларацій на підставі даних, не підтверджених вищезгаданими документами.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах несе уповноважений орган (посадова особа), що здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів та несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи [2].

Первинні документи найчастіше складають на бланках типових і спеціалізованих форм, затверджених відповідним органом державної влади. Але вони не завжди є зручними для того чи іншого підприємства. Більше того, деяка первинка офіційно затверджених форм узагалі не має. У такому разі для документування господарських операцій доцільно використовувати самостійно виготовлені бланки. Але пам'ятайте: такі бланки повинні містити обов'язкові реквізити або реквізити типових чи спеціалізованих форм [1].

Записи в первинних документах здійснюють чорнилом, пастою кулькових ручок темного кольору, за допомогою електронних засобів обробки інформації та іншими засобами, що забезпечують збереження записів протягом установленого строку зберігання документів і неможливість внесення непомітних несанкціонованих виправлень.

Якщо на підприємстві застосовують електронні документи, то необхідно дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Первинні документи мають юридичну силу і доказовість як у бухгалтерських, так і в податкових цілях (а іноді й з метою вирішення судових спорів) тільки за наявності обов'язкових реквізитів. Перелік обов'язкових реквізитів первинних документів містять ч. 2 ст. 9 Закону № 996 і п. 2.4 Положення № 88 [1, 2]:

- назва документа;
- дата складання;
- найменування підприємства, від імені якого складається документ;
- зміст і обсяг господарської операції;
- одиниці виміру господарської операції (у натуральному та/або у вартісному виразі);
- посада і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність їх оформлення;

- особистий підпис або інші данні для ідентифікації особи, що брала участь у здійсненні господарської операції.

Також слід зазначити, що залежно від характеру операції і технології обробки даних передбачено включати до первинних документів додаткові реквізити, зокрема: код ЄДРПОУ; номер документа; підставу для здійснення операцій; дані про документ, що засвідчує особу-одержувача тощо.

Перелік осіб, що мають право підписувати первинні документи, затверджує керівник підприємства

Повноваження особи давати дозвіл підписувати первинні документи можна закріпити: розпорядчим документом (наприклад, наказом по підприємству); у посадовій інструкції працівника.

Печатка на первинному документі на первинному документі не обов'язково. Серед обов'язкових реквізитів первинного документа печатка не названа. Що стосується Положення № 88, то в його п. 2.5 зазначено: «підпис може бути скріплений печаткою». Із цього можна зробити висновок: проставляти печатку [1]. Більше того, що використання суб'єктом господарювання печатки в принципі не є обов'язковим, згідно ч. 1 ст. 58 Господарським кодексом України [3].

Строки зберігання первинних документів, реєстрів бухобліку, фінзвітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, а також з виконанням вимог законодавства, яке контролюють органи ДФСУ, регулює п. 44.3 Податковий кодекс України [4].

Строк зберігання електронних документів повинен бути не менше строку, встановленого законодавством для відповідних документів на папері та зберігати на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їх цілісність на цих носіях (не менше 1095 днів (2555 днів — для документів, необхідних для здійснення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням).

Отже, можемо зробити висновок, що: кожна господарська операція має бути зафіксована в первинному документі; первинні документи мають юридичну силу і доказовість як у бухгалтерських, так і в податкових цілях тільки за наявності обов'язкових реквізитів; електронні документи створюють і застосовують у бухгалтерському обліку з дотриманням вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг; первинні документи і додатки до них, які фіксують факт виконання господарських операцій і стали підставою для записів у реєстрах бухобліку та податкових документах, а також облікові реєстри в загальному випадку потрібно зберігати не менше 3 років.

Значення первинних документів є неоспоримим фактом і дає можливість розвиватись господарюючим суб'єктам, приймати управлінські рішення, здійснювати контроль та бути конкурентоздатними в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затверджене Мінфіном від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

Пилипенко М. В., здобувач вищої освіти
СВО магістр ОПП 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Яловега Л. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН): ПІДГОТОВКА, СКЛАДАННЯ Й ПОДАННЯ

Організація процесу підготовки, формування й подання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» суб'єкта господарювання складається з низки етапів.

Перший етап – підготовка до складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)», що полягає в ознайомленні зі змінами та доповненнями до чинних нормативних актів, які стосуються змісту, структури, порядку складання та подання форм фінансової звітності.

Другий етапом – проведення обов'язкової інвентаризації господарських засобів перед закриттям звітного періоду. Метою річної інвентаризації є забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і перевірка фактичної наявності матеріальних активів на підприємстві. Положенням «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 від 02.09.2016 р. визначено ключові завдання інвентаризації господарських засобів (майна) підприємства:

- виявлення фактичної наявності основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, цінних паперів та інших грошових документів, а також обсягів незавершеного виробництва в натурі;
- встановлення лишку або нестачі цінностей і коштів шляхом зіставлення фактичної наявності активів із даними бухгалтерського обліку;
- перевірка дотримання умов та порядку збереження матеріальних та грошових цінностей, а також правил утримання та експлуатації основних засобів;
- перевірка реальності вартості зарахованих на «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» необоротних та оборотних активів, фінансових вкладень, грошей у дорозі, дебіторської й кредиторської заборгованості.

Третій етап – проведення діагностики стану обліку оборотних та необоротних активів, що уможливить здійснити бюджетування показників стратегічного розвитку.

Четвертий етап – підготовка облікових даних для складання фінансової звітності й закриття облікових реєстрів передбачає:

- відображення в обліку результатів річної інвентаризації;
- відображення в обліку господарських операцій за останній місяць (квартал) звітного року, зокрема нарахування амортизації необоротних активів;
- відображення нарахування податків та зборів, що виникають унаслідок діяльності суб'єкта господарювання у звітному році.
- закриття рахунків обліку операційних витрат (92, 93, 94), шляхом віднесення їх дебетового залишку на фінансовий результат (рахунок 79);
- закриття рахунків обліку доходів (рахунки 7 класу) шляхом віднесення їх

кредитового залишку на фінансовий результат (рахунок 79);

– визначення річний фінансового результату – прибуток (збиток) шляхом віднесення відповідного залишку за рахунком 79 на відповідний субрахунок рахунка 44;

– виведення сальдо на одному із субрахунків рахунка 44 (441, 442).

П'ятий етап – заповнення форм фінансової звітності, у т. ч. й «Балансу (Звіту про фінансовий стан)», що базується на підвалинах показників синтетичного і аналітичного обліку відповідно до норм чинного законодавства.

Шостий етап – перевірка взаємоузгодженості показників фінансової звітності у межах окремих форм, що здійснюється за допомогою Методики узгодженості показників звітності розробленої Міністерством фінансів України.

Сьомий етап – формування записки-пояснення до річної звітності, зміст якої законодавчо не регулюється, проте вона обов'язково містить: основні чинники впливу на виробничо-господарські та фінансові результати діяльності підприємства; розрахунок показників фінансового й майнового стану підприємства; відомості щодо результатів інвентаризації майна, коштів та розрахунків.

Восьмий етап – відображення змін в обліковій політиці та їх обґрунтування у разі їх наявності.

Дев'ятий етап – затвердження річної фінансової звітності керівництвом підприємства.

Десятий етап – подання фінансової звітності до відповідних державних органів: ДПСУ та Держстату України.

Із урахуванням вище викладеного методичного підходу щодо організаційних засад формування та подання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)», як процесу обґрунтування теоретичних положень у частині змістового навантаження її складових уможливило сформувані етапи підготовка, складання й подання фінансової звітності у системі способів прийняття рішень. Дотримання яких забезпечить системний підхід щодо удосконалення теоретико-організаційних засад підготовки «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» із метою підвищення значення фінансової звітності у забезпеченні прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Лаврик О. П. Баланс як форма звітності : особливості складання та подання. *Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. мол. вчен., аспіран. та студ. Част. 1. : Ірпінь 2018. С. 191 – 193.
2. Нашкерс Г. Складання фінансової звітності як завершальний етап бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2019. № 7. С. 14–19.
3. Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 від 02 верес. 2016 р. : <http://www.zakon.rada.kiev.ua>.(дата звернення 25.03.2021 р.).

Поліщук О.М., к.е.н, доцент,

ст. викладач кафедри обліку і оподаткування

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

В сучасних умовах нестабільної економічної ситуації досить важливого значення на підприємствах набувають фінансово-розрахункові операції, оскільки

вони характеризують собою розподіл і перерозподіл суспільного продукту, тобто перетворення його з товарної форми в грошову й навпаки. В даному випадку суб'єкти господарювання виступають постачальниками для одних і покупцями для інших.

Фінансово-економічна сфера обумовлює функціонування та взаємопов'язана з системою розрахунків, що опосередковує фінансово-господарську діяльність. Розрахунки за своєю суттю характеризуються постійно діючим, динамічним характером й потребують управлінських впливів, які виробляються в структурі фінансового менеджменту на основі опрацювання великої кількості різноманітної економічної інформації, при цьому головна роль у загальній сукупності відводиться обліковій інформації.

В умовах нестабільної економічної ситуації в Україні досить лівова частка господарств та організацій знаходиться в досить скрутному положенні, адже мають чималу кількість проблем неплатежів. Важливою умовою підтримки оптимального рівня ліквідності і платоспроможності господарств, що працюють в умовах ринку, є ефективне управління дебіторською заборгованістю.

Однією з нагальних проблем на шляху до ефективного управління розрахунками стає неузгодженість теоретичних підходів щодо єдиного розуміння дебіторської заборгованості як економічної категорії для потреб обліку, аналізу, контролю та управління.

Так, наприклад, І.О. Власова [1, с. 89] дає таке тлумачення цієї категорії: «Дебіторська заборгованість - розмір неспроможності суб'єкта господарської діяльності оплатити свої грошові зобов'язання перед контрагентом після настання встановленого контрактом строку їх оплати».

На думку О.С. Бондаренко [2, с. 37], дебіторська заборгованість - це матеріальні ресурси, які не оплачені контрагентами, або готівкові кошти, що вилучені в господарства.

В наукових працях Домбровської Н.Р. [3, с. 183], наведене визначення відображає реальний стан дебіторської заборгованості. Однак, зазначає, що дебіторська заборгованість не може бути представлена адекватно реальному стану, бо не буде погашена повністю і в строк, а резервування можливих втрат тим більше не відзначається точністю, тому розглянемо погляди інших вчених.

Ксьондз С.М. [7, с.107] під дебіторською заборгованістю вважає включені у склад майна господарства, його майнові вимоги до інших осіб, які виступають боржниками в правовідносинах, що виникли за різних обставин.

Сотнікова О.О., Седашова О.М. [5, с. 135] розглядають дебіторську заборгованість як суму боргів підприємству, організації, фізичній особі від інших суб'єктів господарських відносин внаслідок несвоєчасних розрахунків за товари, послуги, виконані роботи.

Сучасний стан розрахунків підприємств характеризується незадовільним рівнем платіжної дисципліни суб'єктів економічної діяльності та вимагає посилення їх контролю як із боку органів державної влади у сфері реалізації економічної політики, так і з боку самих підприємств. Основним джерелом інформації при цьому виступають дані бухгалтерського обліку, що, в свою чергу, вимагає підвищення якості обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємств.

Огляд нормативно-правових документів, що регулюють правові відносини між суб'єктами процесу купівлі-продажу, дозволяє зазначити, що у відношенні терміну «покупець» немає універсального визначення, оскільки йде прив'язка терміну до конкретного правочину господарського життя.

Подібне твердження ми можемо спостерігати й при аналізі нормативних актів, де вказується термін «замовник». При цьому, спільним є те, що замовник на певну продукцію чи послуги обов'язково попередньо складає замовлення. Однак, в окремих випадках замовник, має право відстежувати хід виконання замовлення. Розрахунки чи погашення заборгованості замовник може здійснювати в міру виконання певних етапів по частинах.

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що термін «замовник» є значно ширшим від поняття «покупець» і їх неправомірно порівнювати ні з юридично-правової, ні з науково-теоретичної позиції. З точки зору бухгалтерського обліку відмінність також полягає у визначенні отриманого доходу від операцій з покупцями і замовниками, а також понесених витрат, які супроводжують вказані операції.

Для того, щоб визначити шляхи удосконалення обліку розрахунків з покупцями і замовниками, необхідно виявити і звести до мінімуму недоліки обліку підприємства. Основним загальним недоліком системи обліку є недостатній контроль за діяльністю бухгалтерії з боку керівництва. У такій ситуації керівник не отримує бухгалтерської інформації в потрібній мірі. Недостатність контролю з боку головного бухгалтера господарства, так і керівника призводить до помилок зарахування коштів, що надійшли, і плутанини при платежах третіх осіб.

Практика ведення бухгалтерського обліку показує, що багато підприємств зовсім не створює резерв сумнівних боргів, вважаючи, що в цьому немає потреби. Інші розраховують його досить приблизно. Треті беруться за найскладніші розрахунки, але таких меншість. Підприємствам-кредиторам, щоб уникнути втрат від оподаткування, необхідно створювати резерви сумнівних боргів.

Також важливим недоліком виступає несвоєчасність проведення інвентаризації розрахунків, що не сприяє своєчасному виявленню простроченої заборгованості та вжиття заходів до її погашення. Вважаємо, що для забезпечення вчасного та якісного проведення інвентаризації розрахунків, необхідно в посадовій інструкції бухгалтера фінансово-розрахункових операцій зобов'язати його наприкінці кожного місяця готувати Акт звірення заборгованості та відсилати його контрагентам. Таку частину роботи з контрагентами можна також застосовувати ще на етапі підписання договорів, передбачивши умови проведення інвентаризації окремим пунктом. На відповідним чином підготованому Акті звірення повинні стояти підпис бухгалтера, що займається обліком розрахунків, головного бухгалтера, візи членів інвентаризаційної комісії, відділу збуту або постачання.

З метою удосконалення обліку розрахунків з дебіторами та для більшої інформативності управлінського обліку про стан розрахунків дебіторами доцільно використовувати додаткові реєстри, адже нині існуючі не повністю забезпечують отримання оперативних щоденних даних. Важливим удосконаленням могло б стати запровадження карточки обліку розрахунків з кожним господарством і стану розрахунків з ним на кінець звітної періоду.

Таким чином, доцільно застосувати додаткові реєстри, в яких можна щоденно відслідковувати рух заборгованості за кожним замовником чи покупцем.

Отже, реалізація, зазначених пропозицій дозволить покращити групування інформації про склад покупців та замовників, зміцнити фінансовий стан підприємства у сучасних умовах господарювання і сприятиме прийняттю оптимальних управлінських рішень щодо її регулювання. Чітка організація обліку розрахунків з дебіторами безпосередньо впливатиме на прискорення кругообігу оборотних активів і своєчасне надходження грошових коштів від реалізації виробленої продукції та наданих послуг, а також мінімізувати ризик виникнення дебіторської заборгованості. З метою удосконалення та для поглиблення інформативності обліку про стан розрахунків з дебіторами доцільно використовувати додаткові реєстри. Тобто, слід завести додаткові документи, в яких відстежувати рух заборгованості окремо за кожним дебітором.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. №18. С. 36-39.
2. Власова І.О. Дослідження співвідношення економічного та правового тлумачення понять «розрахунки», «зобов'язання» та «заборгованість». *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2013. №1. С. 88-94.
3. Домбровська Н.Р. Дебіторська та кредиторська заборгованості: проблеми класифікації. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 182-187.
4. Ксьондз С.М. Дебіторська заборгованість як об'єкт управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. №4. С. 105-110.
5. Сотнікова О.О., Седашова О.М. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Управління розвитком*. 2012. №3 (124). С. 134-136.

Попко Є.Ю., к.е.н.,

с.н.с. відділу обліку та оподаткування

ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

НАВЧАННЯ ЗА МСФЗ: ПРОГРАМА СЕРТИФІКАЦІЇ CERTIFRS

МСФЗ – не нове слово в лексиконі бухгалтера. Вони запровадженні в низці країн світу й активно проникають у вітчизняну практику. Зміни в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (далі – Закон № 996) найяскравіше тому підтвердження. Так ч. 2 ст. 121 Закону № 996 передбачає обов'язковість складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за міжнародними стандартами для таких категорій підприємств:

1) підприємства, що становлять суспільний інтерес. Це підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які належать до великих підприємств (наразі до великих платників застосовуються критерії – балансова вартість активів – понад 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – понад 40 мільйонів євро; середня кількість працівників – понад 250 осіб);

2) публічні акціонерні товариства,

3) підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення. Це підприємства, які здійснюють діяльність з геологічного вивчення, у т.ч. дослідно-промислової розробки, родовищ корисних копалин загальнодержавного значення та/або видобування корисних копалин загальнодержавного значення, та/або виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції щодо корисних копалин загальнодержавного значення, та/або транспортування трубопроводами (у т.ч. з метою транзиту) вуглеводнів та хімічних продуктів. Перелік корисних копалин наведено у листі Мінфіну та Держстату від 14.03.2018 р. № 35230-06-5/6959, № 04.3-07/22-18 «Щодо підприємств, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення».

4) підприємства, які провадять господарську діяльність за видами (визначені КМУ):

- надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення (розділ 64 КВЕД ДК 009:2010);

- недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010);

- допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування (розділ 66 КВЕД ДК 009:2010), за винятком допоміжної діяльності у сфері страхування та пенсійного забезпечення (група 66.2 КВЕД ДК 009:2010).

Якщо підприємство потрапляє до однієї з вищеназваних категорій, тобто зобов'язане звітуватися за міжнародними вимогами, то його керівництво може скористатися одним із таких варіантів. Перший – найняти сторонню організацію, яка трансформує фінансову звітність підприємства, складену за національними правилами. При цьому слід зважати на те, що це додаткові витрати, розмір яких залежить не тільки від розміру вашого підприємства, а й від попиту на такі послуги.

Другий – навчити власну бухгалтерію Міжнародним стандартам фінансової звітності, обравши програму сертифікації. Перевагами другого варіанту є те, що таке навчання – це інвестиції у розвиток своїх кадрів, а отже, у зростання самого підприємства.

Професійна сертифікація тісно пов'язана з громадськими об'єднаннями бухгалтерів та аудиторів (далі – професійні організації). Навчання за міжнародними програмами сертифікації бухгалтерів в Україні проводять акредитовані професійними організаціями провайдери.

Водночас відсутність законодавчо визначених норм про обов'язковість навчання за міжнародними (чи національними) програмами сертифікації призводить до того, що навчання проводять також різноманітні консалтингові структури (чи незалежні фізичні особи), які не проходять акредитацію. Така сертифікація не має ні національного, ні міжнародного статусу. Це спричинено зокрема тим, що обов'язковою умовою міжнародної сертифікації є незалежна перевірка отриманих знань. Дійсно визнаним є сертифікат, який видає професійна організація після здачі екзамену незалежній екзаменаційній мережі.

В Україні найбільш відомими є такі програми сертифікації, як CAP, CPA, ACCA DipIFR, CAPA та CertIFRS. Остання є ідеальним варіантом першого знайомства з МСФЗ.

CertIFRS – це відносно новий сертифікат з основ МСФЗ. Він розроблений,

щоб допомогти фахівцям з бухгалтерського обліку, аудиту та фінансів зрозуміти принципи роботи за Міжнародними стандартами фінансової звітності. CertIFRS не переобтяжений складними завданнями, незрозумілою термінологією, величезною кількістю малоймовірних ситуацій, але разом із тим дає саме ті знання, які необхідні для підготовки фінансової звітності.

Програма навчання CertIFRS має чітку і зручну для слухачів структуру:

- стандарти поділені за темами,
- акценти розставлені на ключовій інформації,
- задачі до кожної теми розроблені на основі практичних кейсів,
- тестові завдання спрямовані на закріплення отриманих знань під час проходження курсу.

Знання за програмою CertIFRS екзаменує Універсальна екзаменаційна мережа. Про це свідчить її печатка на сертифікаті та внесення власника CertIFRS до відповідного реєстру. Враховуючи викладене, CertIFRS можна вважати початковим етапом знайомлення з міжнародними вимогами щодо обліку та фінансової звітності, який спрямований на формування базових знань з МСФЗ.

Попова М.Ю., студентка групи 32-Б,
Науковий керівник – **Яковенко С.Л.**, викладач вищої категорії,
голова циклової комісії обліково-економічних дисциплін,
**Лозівська філія Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу, м. Лозова**

ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ НАЦІОНАЛЬНОЮ І МІЖНАРОДНОЮ СИСТЕМАМИ ОБЛІКУ

Спочатку звернемо увагу на те що, в Україні, як і в інших пострадянських країнах, до проведення реформи облік у державному секторі розглядався як система відображення фінансових потоків за участю держави.

Казначейство контролювало виконання фінансових планів і перераховувало гроші з рахунків розпорядників на рахунки одержувачів.

Розпорядники бюджетних коштів) здійснювали контроль за поповненням казни, раціональним витрачанням коштів за конкретними напрямками діяльності установ, обґрунтовували обсяги необхідного їм фінансування та відповідали за цільове використання надходжень.

Касовий підхід до бюджетного обліку який дозволяв вирішувати два завдання:

- забезпечити баланс між доходами та витратами ;
- не допустити безконтрольного витрачання державних коштів.

Для аналізу ефективності використання коштів бюджету, оцінювання його впливу на економіку і для раціонального управління фінансами потрібні принципово інші підходи.

А оскільки найбільш об'єктивним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, Кабінет Міністрів України Постановою від 16.01.2007 р. № 34 «Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки» передбачив комплекс заходів, серед яких центральне місце посідають НП(С)БОДС (прийнято і затверджено 19 стандартів) і План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі.

Таким чином, доцільно виділити дві кінцеві мети, яких держава сподівається досягти за допомогою нової системи обліку. Це, по-перше, більш зважене бюджетне планування та відмова від нераціональних витрат, а по-друге, більш ефективний контроль виконання бюджетів знизу доверху

Для вирішення першої мети потрібно мати точну інформацію, які сфери діяльності успішніше розвиватимуться при бюджетному фінансуванні, а які – при приватних інвестиціях, тобто в комерційному секторі. Але для цього необхідні дані про рентабельність бюджетних вкладень, зокрема про те, у скільки обходиться виробництво того ж самого продукту бюджетної та комерційної структури. Отримати таку інформацію можна, якщо впровадити у бюджетну систему елементи «комерційного» бухгалтерського обліку. І перш за все – метод нарахування, який, з одного боку, дозволяє оцінювати реальний фінансовий результат, а з іншого – відстежувати динаміку виконання зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

Ефективність діяльності бюджетного сектору, так само як і ефективність роботи будь-якого підприємства, оцінюється не приростом або скороченням кількості грошей на рахунках, а зовсім іншими показниками, наприклад, обсягом прибутку і вартістю чистих активів.

Доцільно зазначити: якщо прибуток як комерційний показник в умовах бюджетної діяльності може застосовуватися тільки при власних надходженнях від діяльності, то збільшення чи зменшення чистих активів (різниці між активами та зобов'язаннями бюджету) досить точно характеризує результат діяльності державного сектору.

Реалізації реформування бухгалтерського обліку в Україні сприятиме вивчення досвіду інших країн, наприклад, Франції та Російської Федерації.

Реформування системи бюджетного обліку Франції свідчить, що вона проектувалася відповідно до вимог Європейського Союзу на базі міжнародних стандартів фінансової звітності.

Система бухгалтерського обліку РФ, що існувала до 1992 року, за планової економіки, була обумовлена державним характером власності та потребами державного управління економікою. Основним споживачем інформації, що формувалася в системі бухгалтерського обліку, була держава, тобто галузеві міністерства і відомства, а також планові, статистичні та фінансові органи.

Метод нарахування дозволяє враховувати не тільки грошові залишки, а й на його підставі контролювати рух будь-яких активів і зобов'язань. Причому при використанні цього методу поняття «доходи» і «витрати» набувають зовсім іншого значення. Доходом стає не зарахування грошей на рахунок, а збільшення вартості чистих активів. Відповідно витратами визнається не списання коштів із рахунку, а зменшення вартості чистих активів. Позитивна різниця між доходами і витратами – це, у принципі, і є приріст добробуту держави.

Список використаних джерел:

1. Пасько Т.О. Історія бухгалтерського обліку : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Суми: ВТД «Університетська книга», 2009. 141 с.
2. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія / Пальчук О.В., Савченко В.М., Рuzмайка І.В. та ін; за ред. Г.М. Давидова. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем». 2017. 248 с
3. *Бухгалтерський облік, оподаткування та контроль в умовах міжнародної економічної*

Прийдак Т.Б., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Сіренко О. В., к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Ковня А. М., здобувач вищої освіти СВО – магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ

У сучасних умовах ведення бізнесу корисним інструментом стає електронна комерція, спрямована на розвиток економіки України і задоволення потреб як виробників товарів (робіт, послуг), так і споживачів. Комерційна діяльність, заснована на всесвітній комп'ютерній мережі Internet, дозволяє розширити ринки збуту як малих підприємств, так і великих компаній. Споживачі все більше користаються при виборі товарів, робіт чи послуг сайтами компаній, магазинів, туристичних фірм тощо. Крім того, досить зручно користуватися сайтами приватних оголошень про продаж товарів, які були вживані [1].

До основних складових об'єкту бухгалтерського обліку електронної торгівлі належать витрати на створення сайтів і презентацію товару, оформлення електронних договорів, приймання замовлення, електронні платежі в різних формах, здійснення операцій щодо виконання замовлення і т.д. Всі зазначені господарські операції повинні бути зареєстровані у хронологічному порядку, підлягають обробці та відображенню на рахунках бухгалтерського обліку, що є підставою для складання фінансової звітності [2].

До об'єктів оподаткування належать операції щодо реалізації, нарахування заробітної плати працівникам, нарахування податку залежно від обраної системи оподаткування. Юрособи чи фізособи – підприємці, які є суб'єктами eCommerce, згідно чинного законодавства можуть самостійно обрати спрощену або загальну систему оподаткування.

Спрощена система оподаткування передбачає справляння податків із заміною сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку.

Платники податку єдиного податку I групи не можуть бути суб'єктами Інтернет-торгівлі, оскільки у структурі класифікації видів економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2010) для таких фізичних осіб – підприємців передбачена - роздрібна торгівля з лотків і на ринках: 47.81 - харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами, 47.82 - текстильними виробами, одягом і взуттям, 47.89 - іншими товарами. Отже, перебувати на спрощеній системі оподаткування та бути суб'єктами е-бізнесу можуть бути платники II і III групи [3].

Алгоритм здійснення інтернет-торгівлі, облікового забезпечення представлено на рис. 1. Отже, розвиток інтернет-торгівлі має значний потенціал на національних ринках. Користуючись послугами суб'єктів господарювання, що діють у сфері інтернет-торгівлі, покупці отримують можливість заощадити за рахунок більш низьких цін, порівняти ціни для вибору найнижчої. Для економії часу товар можна вибирати не виходячи з дому, обирати зручний спосіб оплати і доставки.

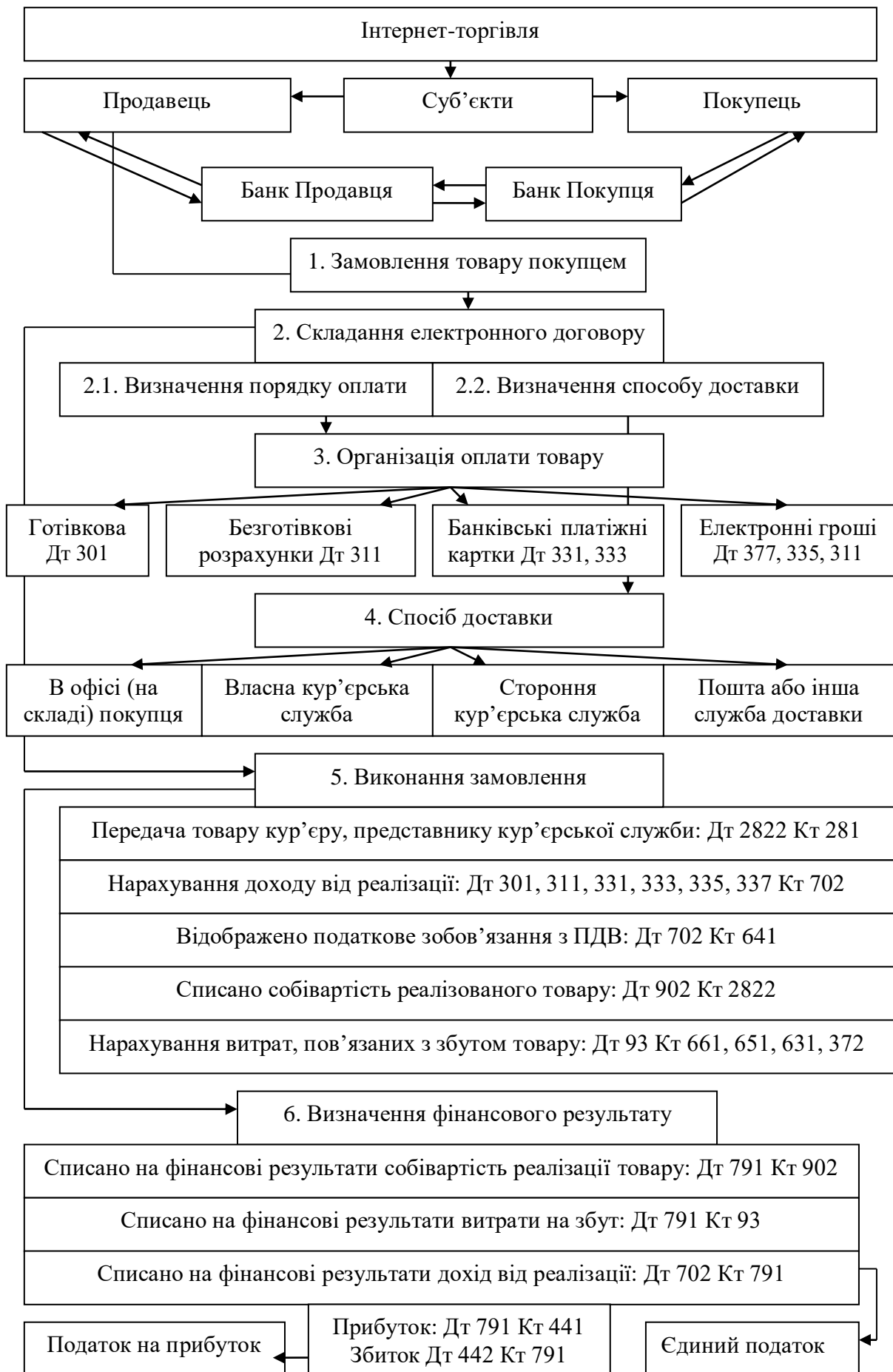

Рис. 1. Алгоритм здійснення інтернет-торгівлі*

Алгоритм здійснення інтернет-торгівлі та порядок облікового відображення господарських операцій стане в нагоді для здійснення успішного збутового процесу.

Список використаних джерел:

1. Лега О.В. Інтернет-торгівля: облік та оподаткування. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 43. С. 161 – 166.
2. Лега О.В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Електронна торгівля: організаційні та облікові аспекти. *Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва* : колективна монографія ; за ред. О. В. Калашник, Х. З. Махмудова, І. О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астрая», 2019. С. 62-72.
3. Кужелюк А.В., Стаднюк Т.В. Інтернет-торгівля: здійснення та облік. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 9. С. 797 - 801. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/163.pdf> (дата звернення 08.02.2021).

Прийдак Т.Б., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Сіренко О. В., к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Ковня А. М., здобувач вищої освіти СВО – магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ «ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТУ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)»

Фінансовий результат являє собою універсальну економічну категорію, яка формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів звичайної діяльності та надзвичайних подій, і виражається чистим прибутком або збитком. Це один з найважливіших показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності та який характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання. У фінансових результатах знаходять пряме відображення всі аспекти діяльності підприємства: рівень використання виробничих запасів, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; особливості технології та організації виробництва; собівартість реалізованої продукції та її якість; обсяг реалізації, реалізаційні ціни; продуктивність праці; державне регулювання розвитку галузі, тощо [1].

Згідно Н(П)СВО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід [2]. Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період. У звіті про фінансові результати наводяться доходи і витрати, які відповідають критеріям, визначеним в національних П(С)БО [3].

Звіт про фінансові результати складається із чотирьох розділів:

Розділ I «Фінансові результати» умовно можна поділити на: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); валові доходи чи витрати; фінансовий результат від операційної діяльності; фінансовий результат до оподаткування; чистий

фінансовий результат.

Також при необхідності можуть додаватися додаткові статті, такі як: чисті зароблені страхові премії; премії підписані, валова сума; премії, передані к перестраховування; зміна резерву незароблених премій, валова сума; зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій; чисті понесені збитки за страховими виплатами; дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань; дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів; зміна інших страхових резервів; зміна інших страхових резервів, валова сума; зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах; дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю; дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції; витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю; витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції; дохід від благодійної допомоги, прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування.

До II розділу «Сукупний дохід» відносяться статті дооцінки чи уцінки необоротних активів та фінансових інструментів, накопичених курсових різниць, частки іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, інших сукупних доходів, інших сукупних доходів до оподаткування, інших сукупних доходів після оподаткування, податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, та сума сукупних доходів.

У розділі III «Елементи операційних витрат» відображаються: матеріальні затрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація та інші операційні витрати, а у IV розділі «Розрахунок показників прибутковості акцій»: середньорічна кількість простих акцій, скоригована середньорічна кількість простих акцій, чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію; скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію, дивіденди на одну просту акцію.

Звіт про фінансові результати за спрощеною формою ф. № 2-м, на відміну від Звіту про фінансові результати ф. №2, представлено тільки одним розділом. У новій редакції викладено фінансові звіти суб'єктів малого підприємництва (додатки 1, 2 до П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [4]) тепер вони мають чотиризначні коди рядків. Структура Звіту про фінансові результати ф. № - м2 представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Структура Звіту про фінансові результати ф. № - м2

Стаття	Код
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000
Інші операційні доходи	2120
Інші доходи	2240
Разом доходи	2280
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050
Інші операційні витрати	2180
Інші витрати	2270
Разом витрати	2285
Фінансовий результат до оподаткування	2290
Податок на прибуток	2300
Чистий прибуток (збиток)	2350

Отже, обліковий процес здійснюється на підставі первинної документації та закінчується складанням фінансової звітності, де розкривається інформація про доходи, витрати та фінансові результати. Фінансова звітність має достовірно та правдиво відображати інформацію про фінансово-майновий стан підприємства, що дозволить користувачам звітності приймати обґрунтовані та виважені управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Лега О. В., Олійник Т. П. Звіт про фінансові результати: новації відображення інформації / *Проблеми та перспективи регулювання міжнародних економічних відносин: Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук* / Наукова організація «Перспектива», у 2 ч. Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 240 - 243.
2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 13.02.2021).
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України №433 від 28 березня 2013 р. / *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 13.02.2021).
4. П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ МФУ № 39 від 25 лютого 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 13.02.2021).

Прокопишин О.С., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Юматов Ю.С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОП облік і оподаткування,

Львівський національний аграрний університет, м. Львів-Дубляни

БУХГАЛТЕРСЬКА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодні розвиток бізнес-освіти – складова реформування й модернізації системи фахової освіти й підготовки персоналу для управління. Тож основна ціль бізнес-освіти – відповідність якості фахової освіти персоналу, що бере участь в управлінні організацій, ступеню, необхідному для успішного ведення бізнесу й одержання прибутку, – вкрай актуальна. У зв'язку з процесом змін в економічній галузі система бухгалтерської освіти опиняється перед складними проблемами, які вирішують в умовах перегляду наявних підходів.

По-перше, належить зберегти потужні сторони української освітньої системи, по-друге, освітню систему належить зробити гнучкою й адаптивною, задля збереження її ролі як одного з провідних чинників супроводу бізнесу.

У контексті аналізу освітніх проблем зарубіжні науковці зазначають, що інновацію не варто впроваджувати задля інновації. Належить враховувати, які цінності формуються внаслідок її впровадження, хто виграє в результаті, які переваги тощо.

Освіта, що відповідає сучасним потребам суспільства і ринку праці, – потужний адаптивний потенціал у швидкоплинній трансформації до сучасних соціоекономічних реалій, що стає найважливішою умовою успішного і стійкого суспільного розвитку [5].

Входження України до міжнародної системи економіки вимагає підготовки нової генерації фахівців економічного профілю, спроможних до критичного мислення, вирішення складних завдань, керування персоналом, гнучкості, швидкого приймання рішень, знання мов, уміння вести переговори, володіння

економічними методами ефективного впливу на розвиток економіки.

Завдання введення інновацій у педагогічний процес закладу освіти – забезпечення кращої якості навчання й виховання майбутніх фахівців або зменшення витрат на досягнення істотних результатів. Тобто мета будь-якого нововведення – поліпшити ефективність педагогічного процесу. Рівень ефективності залежний від того, які витрати необхідні для конкретних змін і наскільки тривалим буде корисний ефект. Тобто результативність нововведення залежить від отриманого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної технології, витрат на її впровадження.

Термін «інновація» (лат. *innovatio* – оновлення, новизна, зміна) означає нововведення, тобто цілеспрямовані зміни, які вносять у середовище впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану до іншого [6]. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності викладача і студентів [8].

У розвитку освітніх інновацій виділяють п'ять етапів [7]: Перший – ініціація нововведення і прийняття рішення про необхідність впровадження новацій певного типу. Другий – теоретичний, тобто обґрунтування й опрацювання інновацій на основі психолого-педагогічного аналізу, прогнозування того, як розвиватиметься інноваційний процес і які його негативні й позитивні наслідки (економічні, юридичні та ін.). Третій – організаційно-практичний – створення нових структур, що сприяють освоєнню нововведення: лабораторій, експериментальних груп тощо. Четвертий етап – аналітичний – узагальнення й аналіз отриманої моделі. П'ятий – упровадження, пробне, а відтак повне.

Одним із шляхів оновлення змісту освіти і навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції у світовий навчальний простір є «орієнтація навчальних програм на компетентний підхід і створення ефективних механізмів його впровадження в навчальний процес». Інформаційна епоха розвитку цивілізації ставить під сумнів всемогутність техніки, і сьогодні необхідні інші соціальні нововведення[2].

Бухгалтерія – це особлива гілка як на підприємстві, так в будь-якій сфері. За досвідченого бухгалтера керівники фірми готові віддати неабиякі гроші [1].

Новітні підходи до значення та місця бухгалтера в сучасному інформаційному суспільстві зумовили розширення його функцій згідно із запитами сучасної економіки. Бухгалтери нині не лише фіксують події, а й беруть активну участь в управлінні підприємством. Працедавці потребують бухгалтерів зі знаннями чинного законодавства, міжнародних стандартів обліку та звітності, митного законодавства, іноземних мов, досвідом здійснення необхідних аналітичних досліджень та виконання контрольних функцій.

Сучасні тенденції розвитку бізнес-процесів вимагають проєктування адекватних цим змінам процесів у бухгалтерській освіті. Перспективний напрям розвитку системи вищої професійної освіти в бухгалтерському обліку – широке впровадження методів дистанційного навчання на основі використання перспективних інформаційних технологій і засобів віддаленого доступу до розподілених баз даних [3].

Проблеми застосування інформаційних і комп'ютерних технологій сьогодні

не вирішено як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Зокрема практика їхнього використання у професійній бухгалтерській освіті свідчить про певні протиріччя: між наявністю нині комп'ютерних систем із широкими можливостями для вирішення облікових завдань, і їх незначною затребуваністю в навчальних цілях; між наявними традиційними видами навчально-методичного забезпечення та потребою облікової практики в інноваційних формах подання та обробки інформаційних матеріалів; між змістом професійної освіти й реальною професійною діяльністю, що вимагає цілісного досвіду вирішення низки професійних проблем тощо [4].

Новітніми освітніми системами, які впроваджують у найкращих університетах України, є: он-лайн-освіта (навчальні курси, які студенти мають змогу переглядати в режимі он-лайн) та змішане навчання (паралельно із звичайним навчанням студент може використовувати он-лайн-лекції, проходити тестування, здавати академічну заборгованість). На думку науковців, наслідок низької кількості реальних освітніх інновацій в Україні – невідповідність вимогам сучасного суспільства та низький рівень конкурентоспроможності українських вузів порівняно з іноземними [9, с. 44].

Конкуренція на ринку освітніх послуг сприяє появі нових освітніх установ, таких як: віртуальні університети, ліцензійні (франчайзингові), корпоративні, освітні брокери, навчально-науково-виробничі комплекси (технопарки), дослідницькі університети. Мета інновацій в освітній системі – удосконалення процесу навчання, полегшення сприйняття інформації, підвищення конкурентоспроможності випускників вишів на ринку праці, конкурентоспроможності самих ЗВО порівняно з іншими вузами тощо [9, с. 39].

В умовах новітніх інформаційних технологій та автоматизованих систем бухгалтерського обліку традиційна навчальна система не сприяє його індивідуалізації у ЗВО, а відтак неналежно готує майбутніх фахівців бухгалтерського обліку до фахової діяльності. Один із конкретних методів поліпшення якості фахової підготовки майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку, активізації навчально-пізнавальної й науково-дослідної діяльності студентів, розкриття їхніх творчих можливостей – розроблення і введення в навчальний процес комп'ютерноорієнтованих методичних систем навчання фахових дисциплін, в основі котрих – web- технології.

Список використаних джерел:

1. URL: <http://vobu.ua/ukr>
2. URL: <http://global-national.in.ua>
3. Кононенко Л. В. Інноваційні технології у бухгалтерському обліку. *Фінанси, учет, банки*. 2014. № 1(20). С. 161-166.
4. Вербицька В. І. Бухгалтерська освіта в контексті інноваційного освітнього процесу. *Науковий вісник Ужгородського університету: педагогіка, соціальна робота*. 2016. Вип. 2 (39). С. 53.
5. Сірий Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні: розгортання проблеми та засадницькі орієнтири. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки* : зб. наук. пр. 2010. С. 65–77.
6. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf
7. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики* : зб. наук.-метод. пр. / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.

Франка, 2014. С. 12-28.

8. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін* : зб. наук.-метод. праць / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3-14.

9. Барабась Д., Барабась Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 3. С. 35-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.

Проценко Д.О., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, ОПП Маркетинг

Науковий керівник – **Мошковська О.А.**, д.е.н., професор

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік є основним інструментом формування систематизованої інформаційної бази щодо об'єктів обліку та складання на її основі фінансової звітності. Така інформація збирається та надається як для внутрішнього використання – для прийняття управлінських рішень на різних рівнях організаційної структури підприємства, так і для зовнішнього – надання звітності про фінансову діяльність органам державного управління, інвесторам та іншим зацікавленим особам. В кожній країні наявні певні особливості функціонування та контролю такої облікової системи внаслідок історичні обставини, в яких вона розвивалася. До факторів впливу на розвиток бухгалтерського обліку належать геополітичні, економічні, соціальні, правові, культурні та навіть релігійні умови існування та розвитку держави. Вищезазначені фактори формують спосіб, завдання та цілі функціонування певної системи бухгалтерського обліку.

Традиційно моделі бухгалтерського обліку розподіляють на британо-американську, континентальну, латиноамериканську та інтернаціональну [5]. Віднесення моделі обліку держави до певної групи відбувається залежно від ступеня відповідності їхніх облікових принципів та методів.

Базові принципи британо-американської моделі були розроблені в США, Великобританії та Нідерландах і розповсюджені на решту країн, які ведуть облік за цією моделлю. Для систем обліку країн британо-американської моделі (Великобританія, Австралія, США, Канада, Індія, Нідерланди, Пакистан, Мексика та ін.) характерними є: орієнтація обліку на інформаційні потреби інвесторів і кредиторів; функціонування в країні розвинутого ринку цінних паперів; високий рівень професійної бухгалтерської підготовки; наявність у цих країнах значної кількості транснаціональних корпорацій. Взагалі британо-американська модель заснована на задоволенні потреб дрібних і середніх інвесторів в умовах високорозвинених фондових ринків. Для неї характерна максимальна ступінь і якість розкриття інформації, а також порівняно невисокий рівень державного регулювання [3].

Британській моделі бухгалтерської справи притаманні декілька специфічних характеристик: незалежне і впливове становище спеціалістів бухгалтерської професії; існування традицій всебічного юридичного підтвердження виставлених

вимог і детального обґрунтування бухгалтерських методів, якими займаються недержавні організації; тісні зв'язки з колегами із США, яким сприяє ведення обліку і спілкування єдиною мовою, а також тісні контакти між офісами міжнародних бухгалтерських фірм, що розташовані у Великобританії і США. [1]

Система бухгалтерського обліку Великобританії регламентується і вимогами законодавства, і обліковими стандартами, які розробляють незалежні професійні організації. Шість британських професійних бухгалтерських організацій отримали статус юридичної особи й утворили Консультативний Комітет Бухгалтерських Рад (ССАВ). В рамках цього комітету діє Комітет з Бухгалтерських Стандартів (ASB) - орган, який розробляє і встановлює національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності. До виходу з ЄС в систему стандартів бухгалтерського обліку Великобританії було покладено також Директиви ЄС, проте авторитетність професійних бухгалтерських інститутів Великобританії була настільки високою, що відповідні Директиви зазнали великого впливу британської системи обліку. Основні стандарти бухгалтерського обліку Великобританії складаються і діють, виходячи зі стандартів загальноприйнятою господарської практики (SSAP) і стандартів бухгалтерської звітності (FRS), прийняті в Великобританії в 1970 - 2008 р.р. [2]

Залишаючись однією з найконсервативніших, британська система бухгалтерського обліку потребує модернізації з метою кращого функціонування та взаємодії з економічними партнерами в умовах все більшої глобалізації економіки.

Для України характерна континентальна модель бухгалтерського обліку. Крім того, на бухгалтерський облік нашої держави значно вплинули Німеччина та Франція. Основними особливостями моделі, прийнятої в Україні, є: орієнтація обліку і звітності на державні інтереси та діючу систему оподаткування; консервативність; тісні зв'язки з банками, як основним джерелом капіталу компаній; детальна юридична регламентація фінансової та податкової звітності. [5]

Основний нормативний документ, який регулює порядок ведення бухгалтерського обліку в Україні, - Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [4]. Він встановлює єдині правові та методологічні засади ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності в Україні. На їх основі органами державного управління створюються підзаконні акти з регулювання обліку. Розробкою стандартів бухгалтерського обліку в Україні займається Методологічна рада з бухгалтерського обліку, яка є дорадчим органом при Міністерстві фінансів України. Роль Методологічної ради полягає в: 1) організації розробки та розгляді проектів національних стандартів бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності; 2) вдосконаленні методів бухгалтерського обліку в Україні. Наразі в Україні діє багаторівнева система регулювання обліку та звітності.

На першому, законодавчому, рівні визначається сутність бухгалтерського обліку, його завдання, основні поняття, порядок регулювання, організації та ведення і подання фінансової звітності.

Другий рівень містить Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Плани рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції щодо їх застосування.

Документи цього рівня визначають загальні принципи і правила ведення бухгалтерського обліку та формування повної, достовірної і неупередженої інформації про фінансово-майновий стан підприємств у фінансовій звітності.

Третій рівень регулювання бухгалтерського (фінансового) обліку здійснюється за допомогою документів, які розробляються міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади у межах своєї компетенції відповідно галузевих особливостей на базі національних П(С)БО.

Четвертий рівень передбачає використання документації, що формується безпосередньо на підприємстві. Для забезпечення ведення бухгалтерського (фінансового) обліку підприємство самостійно обирає форми його організації.

Отже, на розвиток системи бухгалтерського обліку в країні впливає система факторів, яка містить: фактори середовища, в якому функціонує бухгалтерський облік, методи і принципи його організації, політичні, економічні та соціальні умови розвитку держави.

З метою підвищення рівня економічної діяльності підприємств, надання повної та неупередженої інформації зацікавленим особам та економічного розвитку держави в умовах глобальної світової економіки система бухгалтерського обліку та звітності, прийнята в державі, повинна розвиватися та модернізуватися згідно з світовими тенденціями до уніфікації. Система бухгалтерського обліку Великобританії потребує модернізації, про що вже достатньо давно пишуть видання професійних бухгалтерських інститутів в цій державі, а незалежні професійні інститути повинні відіграти ключову роль у вдосконаленні інтернаціональної моделі бухгалтерського обліку. В свою чергу, система бухгалтерського обліку України також повинна зазнати змін, у зв'язку з орієнтацією на вступ до Європейського союзу та активну взаємодію з трансконтинентальними корпораціями (ТНК), економічні суб'єкти яких повинні складати уніфіковану фінансову звітність. Слабкі сторони української системи бухгалтерського обліку полягають в наступному:

- недостатній контроль економічних суб'єктів;
- часті випадки виводу грошових коштів в тіньову економіку;
- недостовірне складання фінансової звітності.

З метою врегулювання вищенаведених недоліків національної облікової системи доцільно звернутися до досвіду британської моделі бухгалтерського обліку, а саме до аудиту фінансової звітності незалежними професійними бухгалтерськими установами. Часткове впровадження такої системи аудиту у тестовому форматі дозволить визначити рівень компетентності незалежних приватних професійних установ, оцінити ефективність такої системи в умовах господарювання в Україні та знизити обсяг тіньової економіки. В майбутньому можливий повноцінний перехід на систему аудиту суб'єктів господарювання приватними професійними бухгалтерськими установами, якщо такий підхід доведе свою ефективність в Україні.

Список використаних джерел:

1. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. 2016. 370 с.
2. Орел О. О. Аналіз Британської Моделі Бухгалтерського Обліку: можливості та наслідки застосування даних принципів в Україні. *КНУ ім. Тараса Шевченка*. 2016. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer42/72.pdf>.

3. Воронко, Р. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Л. : Магнолія 2006, 2009. 744 с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Алієва А. В. Порівняльна характеристика особливостей бухгалтерського обліку у Великобританії та Україні. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/54935/1/%D0%9E-%D0%90%D0%97%D0%A1%D0%A4-%D0%95%D0%91%D0%86-%D0%9A%D0%A2%D0%90%D0%9C202019-167-171.pdf>.

Рожок К.О., ЗВО – бакалавр,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник - **Лопатовська О.О.**,
викладач кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Зміни у законодавстві, що регламентує діяльність закладів вищої освіти, за останні роки були направлені на запровадження їх фінансової незалежності, забезпечення повноти та своєчасності закупівлі товарно-матеріальних цінностей, підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

За таких умов зростає роль бухгалтерського обліку в закладах освіти як одного із найважливіших джерел отримання інформації для прийняття управлінських рішень. Формування методичної складової інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку здійснюється за рахунок ефективної системи облікової політики установи.

Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються установою для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [1]. Облікова політика закладів освіти визначається у розпорядчому документі. Переважно на практиці таким документом є Наказ про облікову політику.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору № 11 від 23.01.2015 р., Наказ про облікову політику в бюджетних установах повинен мати такі основні розділи: загальні положення; організаційно-правова форма установи; рівень бюджету, з якого установа отримує фінансове забезпечення; рівень установи як розпорядника коштів; галузева належність установи; види діяльності установи (основні та додаткові) відповідно до статуту [2].

Проект наказу складає головний бухгалтер. Етапи формування такого проекту представлені на рис.1.

Після підписання керівником установи (організації) наказ разом з додатками та розрахунками до нього подаються на затвердження установі вищого рівня. Наказ про облікову політику набуває чинності з 01 січня та є обов'язковим для виконання всіма службами та працівниками установи [2].

Кожен заклад освіти має сформувати таку систему бухгалтерського обліку, яка б дозволила максимально оперативно одержувати та фіксувати інформацію про наявність та рух зобов'язань установи в цілому, так і заборгованості перед

постачальниками та підрядниками зокрема, оскільки така інформація є підставою для прийняття управлінських рішень та проведення подальшого контролю та аналізу стану установи.

Рис. 1. Етапи формування проєкту Наказу про облікову політику в закладі освіти [сформовано автором]

Отже, щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в Наказі про облікову політику в закладах освіти необхідно відображати наступну інформацію (табл. 1).

Таблиця 1

Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в закладах освіти [сформовано автором]

№ з/п	Елементи облікової політики	Характеристика елементів облікової політики
1	Поняття	Постачальники – це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, МШП), що надають послуги (подачу електроенергії, газу, води), виконують роботи (поточний і капітальний ремонт тощо). Підрядники – це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.
2	Порядок визнання	Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

№ з/п	Елементи облікової політики	Характеристика елементів облікової політики
3	Документальне оформлення	Розрахунки з постачальниками і підрядниками за виконані роботи та надані послуги проводяться на підставі документів постачальників: накладних; рахунків-фактур; актів прийнятих робіт, послуг; товарно-транспортних накладних тощо.
4	Аналітичний облік	Ведуть на картках форми № 292-а в розрізі кожного постачальника та підрядника
5	Синтетичний облік	Для обліку й узагальнення інформації щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги використовують субрахунок 6211 (6221) «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». За кредитом рахунку відображається виникнення заборгованості, за дебетом - її погашення, списання тощо.
6	Відображення у звітності	зобов'язання перед постачальниками і підрядниками відображаються в балансі за сумою погашення.

Отже, облікова політика закладів освіти щодо обліку кредиторської заборгованості перед постачальниками і підрядниками має включати методичні та організаційно-управлінські аспекти.

Зокрема, мають бути розкриті питання ведення обліку такої кредиторської заборгованості з урахуванням класифікації облікових рахунків, документування, інвентаризації, тощо. Така побудова облікової політики та її дотримання дозволить належним чином вести бухгалтерський облік та забезпечити контроль за збереженням державного майна і цільовим використанням бюджетних коштів, надавати якісно складену фінансову та статистичну звітність.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14.
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору: Наказ Мінфіну від 23.01.2015 р. № 11. URL: <https://buhgalter.com.ua/zakonodavstvo/metod-recomendacii-buhobliku-subjektivderjavnogo-sektoru/metodichni-rekomendatsiyi-shchodo-oblikovoyi-politiki>.
3. Облік і звітність: теоретичні та практичні аспекти: практичний посібник для розпорядників бюджетних коштів місцевих бюджетів. LOGICA, 2020. С. 8-19.

Салівон І. А., здобувач вищої освіти
СВО-магістр, ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Єгорова О. В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ

Актуальною проблемою, що стосується обліку фінансових результатів на сьогоднішній день є відсутність будь-якої класифікації фінансових результатів в нормативно-правових актах. Існування досконалої класифікаційної системи дозволить створювати ефективні інформаційні облікові моделі, а це в свою чергу підвищить рівень аналітичності інформації і дасть змогу приймати необхідні

рішення кінцевих користувачів.

Класифікація повинна відповідати, як мінімум, двом постулатам: перший – вона має бути теоретично обґрунтованою; другий – застосування її на практиці визначається виробничою необхідністю. Оскільки фінансові результати здійснюють вирішальний вплив на конкурентоспроможність підприємства на ринку то доцільно було б, на нашу думку ввести таку класифікаційну ознаку як «За рівнем системи управління».

Для горизонтальної системи управління було б доцільно збирати інформацію, яка стосується прибутковості відповідних виробничих підрозділів підприємства. Це в перспективі дасть змогу виділити збиткові підрозділи на підприємстві і дозволить прийняти оперативні рішення задля вирішення цієї проблеми. Для вертикальної ієрархічної системи управління буде доцільно надавати узагальнену інформацію про стан фінансових результатів суб'єкта господарювання для здійснення запланованої стратегії підприємства.

Тобто, інформація, що надається для горизонтальної системи управління має значення при прийнятті тактичних рішень, а для вертикальної системи управління використовується для розроблення стратегії підприємства. В результаті дослідження механізму контролю за розподілом фінансових результатів за видами діяльності часто виявляють певну невідповідність між назвами рахунків, видами діяльності і їх змістом, що викликано розбіжностями між трактуванням Інструкції про застосування Плану рахунків та НП(С)БО 1, що визначає види діяльності.

Так, НП(С)БО 1 визначає розподіл звичайної діяльності на операційну, фінансову та інвестиційну. Згідно з цим нормативно-правовим актом та Інструкцією про застосування Плану рахунків доходи, витрати і фінансові результати поділяються на операційні, фінансові та інші, а тому важливо привести облік доходів і витрат до єдиної системи групування тому необхідно уточнити класифікацію цих фінансових категорій з урахуванням вимог зазначених в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Необхідно детально вивчити План рахунків бухгалтерського обліку з питань доходів і витрат, щоб зменшити плутанину в рахунках [1].

Так, наприклад, рахунки 74 «Інші доходи» та 97 «Інші витрати» майже в повному складі містять субрахунки які відносяться до інвестиційної діяльності. Згідно з визначенням інвестиційної діяльності доходи і втрати від участі в капіталі (рахунок 72 і 96 відповідно), які на сьогоднішній день відносяться до результатів фінансової діяльності, доцільно віднести до результатів інвестиційної діяльності.

Проаналізувавши структуру «Фінансових доходів» (рахунок 73) можна зробити висновок, що «Дивіденди одержані» (субрахунок 731) та «Відсотки одержані» (субрахунок 732) належать до результатів інвестиційної діяльності, оскільки є частиною прибутку отриманого від інвестицій. Субрахунок 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» було б доцільно відобразити у складі доходів від фінансових операцій [4].

Особливої уваги потребують рахунки, що стосуються обліку курсових різниць. Так субрахунок 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» та субрахунок 974 «Втрати від неопераційної курсової різниці» було б доцільно відобразити у складі рахунків на яких обліковуються фінансові операції, а саме на рахунках 73 «Фінансові доходи» і 95 «Фінансові витрати» відповідно.

Раціональне групування рахунків спростить бухгалтерські задачі в плані правильного віднесення сум доходів чи витрат на відповідні рахунки залежно від діяльності, в якій вони буди понесені. Певна невідповідність в класифікації рахунків може впливати на достовірність інформації, що використовується інвесторами, і в подальшому на здійснення інвестицій.

Вагомим недоліком Плану рахунків бухгалтерського обліку є те, що в ньому не приділяється належної уваги інвестиційній діяльності. Так, рахунок 79 «Фінансові результати» не містить субрахунків, що б характеризували результати інвестиційної діяльності.

І взагалі, в Плані рахунків відсутні окремі рахунки для ведення обліку операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Тому доцільно було б ввести до Плану рахунків бухгалтерського обліку окремий субрахунок 794 «Результат інвестиційної діяльності».

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 21.03.2021).
2. П(С)БО 15 «Дохід» : Наказ МФУ № 290 від 29.11.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. (дата звернення 21.03.2021).
3. П(С)БО 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.kiev.ua>. (дата звернення 20.03.2021).
4. Рета М. В., Пляка Г. О. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 25 (1134). С. 25 – 34.

Семенова С. М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

КЛЮЧОВІ ВИМОГИ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Економічна інтеграція, посилення конкуренції та міжнародної співпраці стимулюють процеси об'єднання бізнесу, створення і розширення сфери діяльності транснаціональних компаній. При цьому складання фінансової звітності на консолідованій основі дозволяє отримувати достовірну та повну інформацію про наявні ресурси (активи), склад власного капіталу та зобов'язань (пасиви), фінансові результати та грошові потоки групи компаній як одного цілого для прийняття рішень.

Порядок складання консолідованої фінансової звітності регламентується МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» [1], якщо облік ведеться за міжнародними стандартами, і відповідно НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [2] – якщо за національними.

Питання особливостей складання та подання консолідованої фінансової звітності висвітлено в наукових працях таких авторів: В.М. Костюченко [3], Г.В. Уманців [3], О.В. Фоміної [3], В.П. Пантелєєва [4], К.В. Безверхого [4], О.І. Малишкіна [5], І.С. Ковової [5], С.М. Шуляренко [5].

З прийняттям МСФЗ 10 було введено єдину модель консолідації, яка застосовується до всіх об'єктів інвестування. Також МСФЗ 10 оперує оновленим визначенням поняття "контроль", яке вимагає від інвестора консолідації об'єкта інвестування, коли він має всі наступні атрибути:

1) володіння об'єктом інвестування або наявність владних повноважень;
2) наявність ризиків або прав на змінні результати від участі в об'єкті інвестування;

3) можливість використовувати свої владні повноваження над об'єктом інвестування, щоб вплинути на величину прибутку (результати) інвестора.

Таким чином, зазначені три елементи контролю є обов'язковими. Всі вони повинні бути присутні одночасно. У такому разі за МСФЗ 10 вважається, що інвестор контролює об'єкт інвестування і, відповідно, необхідна консолідація фінансової звітності. Якщо жодного або декількох елементів немає, інвестор не здійснюватиме консолідацію, при цьому він буде зобов'язаний визначати сутність і характер своїх відносин з об'єктом інвестування, ідентифікувати, наприклад, можливий суттєвий вплив чи спільний контроль, і керуватись іншими МСФЗ та НП(С)БО у відображенні таких операцій в обліку.

Для того, щоб застосувати модель контролю, необхідно здійснити кілька кроків, перш ніж оцінювати наявність кожного з зазначених вище трьох елементів контролю, які вимагаються МСФЗ 10. А саме, необхідно наступне: визначити об'єкт інвестування; встановити особливості, структуру та мету функціонування об'єкта інвестування; ідентифікувати значущі види діяльності та методику прийняття рішень щодо неї; проаналізувати права інвестора та можливість впливати на значущі види діяльності об'єкта інвестування; оцінити спосіб прийняття рішень та фактичну здатність інвестора впливати на результати діяльності й реалізувати свої владні повноваження.

Щодо визначення об'єкта інвестування, то тут слід вказати на те, що оцінка контролю проводиться на рівні кожного об'єкта інвестування. Однак за деяких обставин оцінка може проводитись для відокремлених структурних одиниць суб'єкта господарювання. Розуміння мети та особливостей діяльності об'єкта інвестування необхідні для визначення того, як приймаються рішення, хто здатний керувати діяльністю і хто отримує прибутки від даної діяльності. Відповідно визначається діяльність об'єкта інвестування, яка суттєво впливає на прибуток об'єкта інвестування. Зокрема, це можуть бути: операції з продажу або придбання товарів, робіт, послуг, управління фінансовими активами, придбання та розпорядження активами, самостійне проведення або здійснення інвестицій в дослідження та розробки, впровадження інновацій, визначення структури фінансування, отримання кредитних коштів.

На практиці може бути необхідність застосування професійного судження бухгалтера щодо розподілу управлінського впливу, якщо присутня ситуація, коли в об'єкті інвестування кілька інвесторів мають можливість управляти різними напрямками або видами діяльності одночасно. У такому разі інвестори зобов'язані узгодити між собою та визначити, яка діяльність найбільш суттєво впливає на фінансові результати і прибутковість об'єкта інвестування, щодо якого інвестор має владні повноваження. При цьому МСФЗ 12 запроваджує розширені вимоги щодо розкриття інформації для підприємств, які підлягають оцінці контролю згідно з МСФЗ 10. Особливістю даного стандарту є те, що він надає додаткові вказівки його застосування щодо ситуацій, в яких оцінка контролю є ускладнена. Наприклад, коли мають місце: владні повноваження без більшості голосів (тобто, коли присутній не юридичний, а фактичний контроль), потенційні права голосу

(що належать інвестору або іншим особам), агентські відносини і відносини з суб'єктами господарювання, у яких права голосу не є домінуючим фактором оцінки контролю.

МСФЗ 10, як і НП(С)БО 2, визначає умови звільнення від консолідації для материнської компанії, яка сама є дочірнім підприємством та відповідає усім зазначеним в стандартах умовам, а саме: відсутність боргових інструментів та інструментів капіталу на фондовому ринку; воно не подає (і не перебуває в процесі подання) фінансової звітності до комісії з цінних паперів або іншого аналогічного органу; якщо всі його учасники не заперечують проти неподання консолідованої фінансової звітності; якщо його кінцеве або будь-яке з проміжних материнських підприємств складає та публікує консолідовану звітність. Крім того, МСФЗ 10 передбачає звільнення від консолідації для суб'єкта господарювання, який визнається як інвестиційний суб'єкт, тобто для пайових та інвестиційні фондів.

Керівництво з МСФЗ 10 зосереджено на тому, коли і як складати консолідовану фінансову звітність. Додаткові вимоги до розкриття інформації щодо консолідованих (і неконсолідованих) суб'єктів господарювання розглядаються окремо в МСФЗ 12 «Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання».

Таким чином, згідно з МСФЗ 10 [1], консолідована фінансова звітність представляє собою фінансову звітність групи компаній, тобто спільно материнського та його дочірніх підприємств, у якій їх активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та потоки грошових коштів розглядаються і подаються як такі, щ належать єдиному економічному суб'єкту.

Модель консолідації, представлена у МСФЗ 10, базується на визначенні контролю. Контроль об'єкта інвестування визнається тоді, коли у інвестора є права щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування або пов'язані з ними ризики, здатність впливати на ці результати через свої владні повноваження. Саме наявність контролю вирізняє суб'єкта господарювання, яке виступає материнським підприємством. Тому материнська компанія зобов'язується консолідувати у фінансовій звітності інформацію про дочірнє підприємство як об'єкт інвестування у разі, коли присутній контроль над ним. Перевагою МСФЗ 10 є більш чітке формулювання принципів контролю та вимог для його ідентифікації для можливості застосування до всіх об'єктів інвестування.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність» остання редакція від 26.10.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006 - Text https://www.mof.gov.ua/storage/files/IFRS-10_ukr_2016.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
2. Національне положення (стандарт) фінансової звітності 2 «Консолідована фінансова звітність» остання редакція від 27.06.2013р. № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text> (дата звернення: 20.03.2021).
3. Костюченко В.М., Уманців Г.В., Фоміна О.В. Консолідація фінансової звітності: підручник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021.
4. Пантелєєв В.П., Безверхий К.В. Консолідація фінансової звітності: навч. посіб. К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2016. 442 с.
5. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : монографія / [О.І. Малишкін, К.В. Безверхий, І.С. Ковова, С.М. Семенова, С.М. Шуляренко, В.П. Карев]; за наук. ред. О.І. Малишкіна; Державний

Сердюк В.І., студентка 11 групи,
3 курсу факультету торгівлі та маркетингу
Науковий керівник –**Мошковська О.А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування,

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

З появою людської цивілізації 6 тисяч років тому виник і перший облік, адже його розвиток став логічним кроком в розвитку людства. Облік з часом еволюціонував, на кожному етапі еволюції суспільства уточнювались та переглядались його теоретичні основи і практика здійснення. Під впливом різних історичних чинників, на різних територіях формування облікової системи відбувалось по-різному. З урахування вищезазначеного доцільно виокремити наступні етапи розвитку облікової системи на теренах України :

- облік на території України в дослов'янський період;
- облік та право на території України в період княжої доби;
- облік та право на території України в період роздрібленості українських земель (Литовсько-Польське Князівство, Російська Імперія);
- облік на території України в Радянські часи;
- сучасний етап розвитку облікової системи.

Починаючи з VII ст. до н.е., на початку залізного віку на Чорноморському узбережжі сучасної України почали осідати греки. Торгуючи з народами, що тут проживали, а також у пошуках кращої долі, грецькі колоністи заснували ряд міст-колоній. З появою перших грецьких колоній на узбережжях Чорного та Азовського морів (приблизно VIII ст. до н.е.) і починається зародження бухгалтерського обліку на теренах України. Облік у грецьких колоніях був організований за тими же принципами, що і в Греції - вівся на вибілених гіпсом дощечках, глиняних черепках, інколи на папірусі. З розквітом торгівлі по "Великому торговому шляху з варяг у греки", торгівля, товарний і грошовий обіг вимагали і певної системи обліку. З цим періодом пов'язують формування перших принципів державного обліку та подальший розвиток простих форм обліку [2].

Розвиток облікової культури та формування обліку, як самостійної галузі людської діяльності на теренах сучасної України, відбувався в період так званої Княжої доби (800 – 1340рр.). З появою першої держави у 882-му р. з'являються перші паростки міжнародного права – завдяки укладанню договорів між Київською Руссю та сусідніми державами. Т. ч., можна припустити, що за князювання перших київських князів з'явилося не тільки перше міжнародне право, а й міжнародні розрахунки. Крім того, за часів правління княгині Ольги, була здійснена перша спроба оподаткування народу: встановлення норми податків – “устави”, “уроки”, “броки”, “дані”[3]. Ще більшого розквіту облікова наука набула за часів правління князя Володимира та його сина Ярослава. Князь Володимир почав карбувати монету та «охрестив» Київську державу - це було великим поштовхом у розвитку культури, освіти і, зокрема, облікової науки. А князь Ярослав закріпив недоторканість приватної земельної власності. Власність

князя і держави утотожнювалася, розмір данини та податків не регламентувався, тобто, усе фактично було в руках князя. Ця риса господарського, юридично закріпленого побуту, мала величезний вплив на формування обліку в майбутньому за принципом: держава є власником всього, або майже всього майна, що знаходиться в країні [1].

Слід зазначити, що в Київській Русі, а пізніше і в Галицько-Волинському князівстві, велась також і відповідна підготовка осіб, які займались обліком та іншою писарською роботою. У монастирях, де фактично концентрувалася вся наукова думка, відкривалися школи, велося різноманітне навчання, в т.ч. ведення обліку і запису. Саме в монастирях під впливом візантійської наукової думки зародились ідеї майбутньої української бухгалтерії. Застосовувався такий обліковий принцип: за кожен майновий об'єкт відповідає певна особа або група осіб.

Період татарської навали, який привів до занепаду Київської держави і перенесення центру східнослов'янської культури на Галицько-Волинське князівство, вніс і свої корективи в економічні відносини того часу, і, відповідно, й в облік. Татари відразу ж нав'язали свої "облікові стандарти". Докорінно була змінена податкова політика. Було запроваджено персональне оподаткування (подушне). Виник принцип: кожна людина - об'єкт обліку, кожна особа - підвітна. Проте в умовах України-Руси цей податок довго не протримався і був замінений новим - "соха". Податкова одиниця "соха" була заснована на принципі кругової поруки: платіж несе суспільство, а недоїмка будь-якого з його членів погашається іншими членами суспільства [5].

Проте, з часом, історичні події відірвали Україну від візантійського впливу і зблизили її з західною Європою. Внаслідок роздрібненості України українські гроші набирають другорядного значення, на перше місце виходять європейські монети, де провідне місце посідав празький гріш. На рівні держави почав вестись облік наявної грошової маси.

Важливими центрами торгівлі були Львів, Кам'янець-Подільський, Луцьк. Утворюються купецькі курії, де була запроваджена оригінальна система обліку касових операцій. Касова книга складалася з двох половин: у першій половині записувався прихід, а в другій - видатки. Запис приходу містив такі реквізити: дата, сума прописом і цифрами, від кого надійшли гроші, підстава платежу. У видатковій половині відображалися наступні реквізити: дата, посилання на розпорядчий документ, одержувач грошей, сума прописом і цифрами, цільове призначення видатку, спосіб оплати. У верхній частині касової книги на кожній сторінці зазначався рік. Щодо сум, то різниця записувалася у видатки, або прихід, неправильний запис не закреслювали, а підкреслювали і зверху писали правильний. Прибуткові та видаткові касові книги велися в двох примірниках: один знаходився в купця, другий - в особи, яка вела облік.

Очевидно, що така методика обліку внаслідок значної зовнішньої торгівлі прийшла з країн Західної Європи, особливо Італії та Франції через Німецькі князівства в Польщу та Литву. Європа в той час прийняла італійську бухгалтерію. Немає жодних підстав заперечувати те, що і в Україні в ті часи добре знали і використовували працю Л. Пачолі "Трактат про рахунки та записи", а також працю Б. Котрульї "Про торгівлю та знаменитого купця"[4].

Тож, характеризуючи період XVI - XVIII століть, слід відзначити, що

економіка, торгівля, грошовий обіг, фінансова система і облік були організаційно поєднані з королівською Польщею та Російською імперією. Остання остаточно позбавила будь-яких автономних прав на фінансово-кредитну систему та облік України.

Росія, заснувавши спеціальну Малоросійську колегію, встановила повний контроль над фінансами України. Було розроблено цілий ряд інструкцій, які регламентували роботу фінансового управління і двох генеральних підскарбіїв, один з яких мусив бути росіянином. Вони і здійснювали облік і контроль за збором податків, витратами, контролювали виконання кошторисів магістратів. У Росії (частиною якої була Україна) застосування бухгалтерського обліку мало місце в Новгороді, Пскові, у містах, які мали постійні торговельні стосунки з заходом. Проте термін «бухгалтер» з'явився тільки в другій половині XVIII ст. Це, по суті, був переклад з англійської переробленої, ще в 1543 р. Яном Інпелом, роботи Л. Пачолі "Трактат про рахунки і записи". Звідси можна зробити висновок, що в Росії того часу застосовувалась староіталійська форма обліку.

У першій половині XIX ст. формується російська бухгалтерська школа. Її засновником вважається Карл Арнольд, німець за походженням, який вніс багато нововведень у систему обліку, в т.ч. торговий облік, зокрема: запровадження синтетичного рахунку товарів; методику резервування та обліку коштів з метою погашення збитків; форму записів господарських операцій (дебет рахунку, сума, кредит рахунку, опис операції, сума); відкриття рахунків через рахунок Капіталу тощо. З XIX століття розпочалось створення спеціальних комерційних навчальних закладів. Так, у 1810 р. була відкрита Московська Академія комерційних наук, яка проіснувала до 1917 р. Спочатку використовувалася стара література рівня Л. Пачолі, а згодом книга І.Ахматова і перекладений з німецької К. Арнольдом "Самовчитель бухгалтерії" [5].

У період XX ст. (Радянський період) починається світський етап колонізації України, але з новими господарями і під новими гаслами. Це найбільш складний етап в історії нашої нації - намагання її фізичного і духовного знищення, в тому числі і її облікової думки.

Спроби побудови бюджетного обліку, як складової частини Державного бюджету в Україні, були зроблені в 1917-1920 рр. За рішенням Центральної Ради наприкінці 1917р. створено власну фінансову систему. І саме цей час слід назвати датою народження бюджетного обліку України.

У період "воєнного комунізму" (до 1921 р.) існування "продрозверстки" та хлібної монополії, об'єкти бюджетного обліку поповнилися - як обліковані предмети в складі бюджету з'явилися продукти харчування. Власне бюджету, і закономірно бюджетного обліку в той час не було. Існування грошових податків (доходів бюджету - об'єктів бюджетного обліку) в умовах катастрофічної інфляції втрачало сенс, і тому їх скасували. На заміну прийшла натуралізація всіх господарських відносин в країні [4].

Після банкрутства "продрозверстки" і переходу до НЕПу розпочався третій період розвитку бюджетного обліку. Була відроджена функція податків, як джерела формування доходів бюджету. У 1923 р. харчовий податок був перетворений на новий об'єкт бюджетного обліку - сільськогосподарський податок з правом його часткової сплати грошовими коштами, а з 1924 р.

вищезазначений податок сплачувався тільки в грошовій формі. До нього додалися два інші: промисловий і загальноприбутковий.

Саме в цей період, на нашу думку, доходи розподілилися на нараховані та касові, а видатки - на касові та фактичні. 1 жовтня 1930 р. в СРСР була проведена податкова реформа. Основним її наслідком було встановлення податку з обігу, що значно збільшило вагу в бюджеті посередніх податків [4].

Після Другої світової війни поширення набула професійна облікова освіта. У цей час створюються великі об'єднання кооперативів: "Центросоюз", "Маслосоюз". В них значного розвитку набув бухгалтерський облік. З'явилися кооперативи інтелектуального напрямку, що свідчить про високий рівень культури та освіти українського населення Західного краю: кооперативи здоров'я, кооперативи інженерних робіт, видавничі та адвокатські контори тощо. Це значно урізноманітнює сферу застосування бухгалтерського обліку. Щоб не втратити юридично своєї національної приналежності, українська інтелігенція переважно здобувала освіту за межами Польщі. Тому не дарма в роботі В.Нестеровича відчувається вплив спрощеного варіанту німецької форми бухгалтерського обліку. На арені з'явилися вже нові вчені-економісти, обліковці Р.Вейцман, Н.Блатов, І.Ніколаєв, а особливо О.П. Рудановський і О.М. Галаган.

Після 1953 р. в обліку спостерігалась деяка стабільність. Мали місце значні досягнення в галузі господарського розрахунку, обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, механізації, а потім автоматизації обліку, централізації обліку. Облік був спрямований на державотворення. Поряд з московською та петербурзькою школами почала формуватись своя українська бухгалтерська школа. Створювались спеціалізовані вищі навчальні заклади в Києві, Харкові, Одесі, а згодом у Тернополі. Значний внесок у розвиток бухгалтерського обліку здійснили П.П. Німчинов, М.Г. Чумаченко, А.М. Кузьмінський та інші [3].

Сьогодні Україна вступила в новий історичний період — незалежності й формування нових національних економічних відносин на засадах ринкової економіки. Тривають процеси приватизації, формуються нові товарні і фінансові ринки. Відірваність вітчизняного бухгалтерського обліку від світової облікової практики, яка була зумовлена низкою історичних передумов, виявилася ускладнюючим фактором для інтеграції економіки України в світову економічну систему. Що, в свою чергу, призвело до необхідності суттєво реформувати вітчизняну систему бухгалтерського обліку до умов ринкової економіки. Сьогодні відбувається активний розвиток недержавних форм власності та різних організаційних форм бізнесу, формується нова облікова політика держави.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія українознавства (Загальна частина). (Перше відтворення видання 1949 р.). К: Віпол, 1995. 400 с.
2. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Видавництво «Знання», 2009. 147с.
3. Соколов Я.В. Очерки по истории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 1991. 400 с.
4. Бібліотека економіста URL: <https://library.if.ua/>
5. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні URL: <https://studfile.net/preview/5013381/>

Серенко В. Р., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Грибовська Ю. М.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ПРИДБАННЯ ТА ОБЛІК ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

П. 10.3 Інструкції про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України від 20 травня 2008 р. № 281/171/578/155 (далі – Інструкція № 281) передбачені чотири варіанти відпуску нафтопродуктів:

- за готівкові грошові кошти;
- за платіжними картками;
- за відомостями;
- за талонами [1].

Роздрібна торгівля нафтопродуктами регулюється Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 р. № 265/95-ВР (далі – Закон № 265) [3] і Правилами роздрібної торгівлі нафтопродуктами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 р. № 1442 (далі – Правила № 1442) [2].

Продаж споживачам нафтопродуктів у роздріб здійснюється через АЗС. Нафтопродукти в дрібному розфасуванні (крім бензину, дизельного палива, зрідженого вуглеводневого газу) можуть продаватися також через спеціалізовані магазини, що продають товари господарського побуту. Розрахунки за реалізовані нафтопродукти здійснюються готівкою та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, талонів, відомостей на відпуск нафтопродуктів і т. п.) у встановленому законодавством порядку – з обов'язковим видаванням споживачеві розрахункового документа за встановленою формою на повну суму проведеної операції, який підтверджує факт купівлі товару.

Продаж нафтопродуктів у роздріб підпадає під дію застосування РРО при здійсненні розрахункових операцій у сфері торгівлі. АЗС використовують спеціалізовані РРО, що відповідають технічним вимогам до спеціалізованих електронних контрольно-касових апаратів для автозаправних станцій. РРО забезпечують відпуск пального з паливо-роздавальної колонки в єдиному циклі з друкуванням фіскального касового чека, що містить усі необхідні дані про найменування товару, кількість, ціну та вартість пального, суму ПДВ.

Працівник підприємства може оплатити за пальне, яким заправляє автомобілі підприємства, готівкою, отриманою під звіт, або – з корпоративної платіжної картки (далі – КПК). Якщо працівник розраховується на заправці власною готівкою, підприємство повинне відшкодувати йому витрати після затвердження авансового звіту. Видача готівки під звіт оформляється видатковим касовим ордером і записом у касовій книзі. Якщо для купівлі пального гроші були перераховані на КПК, підтвердженням операції є виписка з поточного рахунка та квитанція платіжного терміналу. Також підзвітна особа може зняти гроші в банкоматі та розрахуватися готівкою. Документом, що підтверджує виконання

операції, крім виписки банку є чек банкомата. Підзвітна особа повинна подати до бухгалтерії Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт. Якщо працівник не витратив усю підзвітну суму, він повертає залишок грошей у касу підприємства.

Облік ПММ ведуть на субрахунку 203 «Паливо»: за дебетом відображають придбання (на підставі чеків РРО), за кредитом – списання на витрати в межах установлених норм (рахунки 20, 23, 28, 91-94), а в частині перевитрат – в дебет субрахунка 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Облік розрахунків із підзвітною особою ведуть на субрахунку 372: за дебетом відображають видачу підзвітних сум у кореспонденції із Кт 301 – при видачі готівки під звіт, із Кт 311 – при перерахуванні коштів на КПК; за кредитом – закриття заборгованості підзвітною особою Звітом (Дт 203 Кт 372).

Придбавши ПММ, покупець відображає податковий кредит із ПДВ на дату першої події – на підставі зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної (далі – ПН), виданої АЗС, або фіскального чека РРО. На підставі чека РРО можна відобразити податковий кредит у сумі ПДВ не більше 40 грн на день (тобто загальна сума за одним або декількома чеками РРО за день для цілей податкового кредиту не повинна перевищувати 240 грн із ПДВ). Якщо сума придбання за готівку перевищує 240 грн із ПДВ на день, підприємству необхідно отримати ПН у постачальника ПММ.

Придбання ПММ за відомостями – відомість оформляють, коли ПММ закупаються за безготівковим розрахунком (як правило, за передоплатою) на підставі договору між постачальником і споживачем. У договорі наводиться список автомобілів, що заправляються. У бухгалтерському обліку ПММ, придбані за відомостями, прибуткують в загальному порядку на субрахунок 203. Перерахування оплати постачальникові відображають кореспонденцією Дт 631 Кт 311. У відомості на відпуск нафтопродуктів за формою № 16-ПН (додаток 16 до Інструкції № 281) АЗС фіксує: держномер автомобіля, номер дорожнього листа, кількість відпущеного нафтопродукту в літрах (словами), П. І. Б. водія, який ставить поруч свій підпис. За кожним підприємством ведеться окрема відомість. Після закінчення місяця постачальник: складає на підставі відомостей за формою № 16-НП зведені відомості-рахунки за кожним споживачем у розрізі марок ПММ, де вказує кількість і загальну вартість (включаючи ПДВ) відпущених нафтопродуктів; не пізніше п'ятого числа місяця, що настає за звітним, проводить звірку розрахунків зі споживачами за відпущені нафтопродукти. На підставі зведеної відомості-рахунка покупець здійснює остаточний безготівковий розрахунок за місяць. При кожному заправленні за відомістю водієві видається чек РРО, який здається до бухгалтерії та є підставою для оприбуткування ПММ. Для контролю чеки РРО можна прикріпити до зведеної відомості, отриманої від АЗС за місяць.

Талон – це спеціальний документ, придбаний за умовами та відпускною ціною обумовленого номіналу, що підтверджує право його власника на отримання на АЗС фіксованої кількості нафтопродукту певного найменування та марки, які на ньому позначені (п. 3 Інструкції № 281) [1]. Він не є розрахунковим або платіжним документом. Форму, зміст та ступінь захисту бланків талонів установлює їхній емітент. Талон повинен обов'язково мати серійний і порядковий

номери. ПММ реалізуються за талонами на підставі договорів між постачальником і споживачем – за безготівковим розрахунком, як правило, на умовах передоплати. У договорі фіксують марку та вид нафтопродуктів, їх вартість, перелік АЗС, на яких можливо скористатися талонами, а також вказують момент переходу права власності на товар, умови та строк дії талонів. Якщо договором не передбачене повернення не використаних у строк талонів (або їх обмін на нові), покупцеві варто закупувати їх у кількості, що не перевищує потребу в ПММ на період дії талонів. Постачальники ПММ можуть випускати талони на ПММ різного номіналу (5 л, 10 л, 15 л, 20 л і т. д.) і в різній формі. АЗС, що належить постачальникові талонів, у випадку пред'явлення водієм (довіреною особою підприємства-покупця) талона заправляє автомобіль ПММ зазначеної на талоні марки та у визначеному обсязі. Покупець перераховує аванс постачальникові в розмірі вартості талонів, а постачальник передає талони покупцеві за накладною або за актом приймання-передачі.

На практиці застосовуються два варіанти переходу права власності на ПММ до покупця: варіант 1 – у момент заправлення транспорту, підтверджуючим документом на отримання ПММ є чек РРО. Також можна отримати від постачальника накладну на фактично отриману кількість ПММ за місяць; варіант 2 – у момент передачі талонів покупцеві, на оплачену кількість ПММ постачальник оформляє видаткову накладну. При цьому ПММ фізично залишаються на АЗС (на відповідальному зберіганні).

Список використаних джерел:

1. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України: Наказ Міністерства палива та енергетики України, Міністерства економіки України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 20 травня 2008 р. № 281/171/578/155 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-08#Text> (дата звернення: 19.03.2021).
2. Правила роздрібної торгівлі нафтопродуктами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 р. № 1442 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.03.2021).
3. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.03.2021).

Сидоренко Л. О., здобувач вищої освіти магістр,

ОПП Облік і оподаткування

Науковий керівник – **Канцедал Н. А.**, к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Розуміння сутності дебіторської заборгованості у практичній діяльності бухгалтера необхідне для усвідомлення інституційних зв'язків облікової системи з іншими системами цифрової економіки [3, с. 68], впорядкування інформації, що стосується податкових розрахунків [2, с. 37], формування кредитної політики

підприємства.

Під час здійснення некомерційної та комерційної діяльності в підприємства виникає дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями та замовниками, акціонерами, бюджетом, позабюджетними фондами, працівниками та інше. На практиці промислових підприємств видно, що на розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію припадає більше ніж 80% загального обсягу дебіторської заборгованості, що свідчить про те, що вона є одним з головних об'єктів фінансового управління підприємства.

Під час ведення підприємницької діяльності власники сподіваються не тільки повернути вкладені гроші, але й одержати при цьому прибутки. Проте, у зв'язку з кризою у виробництві, дуже часто виникають проблеми, які пов'язані зі стягненням несплачених боргів з замовників. Тож через зростання дебіторської заборгованості погіршується фінансовий стан, а іноді навіть призводить підприємство до банкрутства та ліквідації підприємства. Ріст дебіторської заборгованості може відбуватися внаслідок нераціональної та неефективної кредитної політики, неплатоспроможності покупців тощо.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – фізичні та юридичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів та інших активів.

Відповідно до П(с)БО №10 «Дебіторська заборгованість» [1], дебіторська заборгованість поділяється на:

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- дебіторська заборгованість за виданими авансами;
- дебіторська заборгованість із нарахованих доходів;
- дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків;
- інша поточна дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – це заборгованість покупців або замовників (контрагентів) за надану їм продукцію, товари, роботи або послуги

Щоб утримати вже існуючих покупців та залучити нових підприємство продає продукцію у товарний кредит, підтримуючи таким чином встановлені обсяги реалізації продукції, отримуючи нових клієнтів та ринки збуту продукції.

Процес кредитування покупців та замовників завжди супроводжується можливим ризиком зниження прибутку через в результаті розробки неефективної кредитної політики і ризиком неповернення грошових коштів. В останньому випадку є ймовірність перетворення поточної дебіторської заборгованості у безнадійну.

Розроблення ефективної кредитної політики сприяє формуванню стабільних зв'язків підприємства з його контрагентами. При цьому, під поняттям «кредитна політика» слід розуміти стандартний набір процедур для прийняти рішення про те, які саме з клієнтів повинні отримати товарний кредит і на яких умовах, забезпечити дотримання усіх умов кредиту та визначення умов надання знижки.

Діяльність будь-якого підприємства пов'язана з існуванням дебіторської заборгованості. Сьогодні, коли підприємства співпрацюють з зарубіжними партнерами, необхідним є приведення вітчизняної системи обліку до вимог

міжнародних стандартів. В обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами за МСФЗ і за українськими стандартами бухгалтерського обліку є ряд основних відмінностей: в питаннях визначення та методів оцінки, проведення інвентаризації, формування актів звірок з контрагентами, створення резерву сумнівних боргів («резерв під знецінення дебіторської заборгованості»), вимог щодо розкриття інформації в бухгалтерській звітності.

В цілому, бухгалтерський облік дебіторської заборгованості є невід'ємною частиною фінансово-господарської діяльності будь-якої організації. В даний час організації самостійно розробляють і затверджують облікову політику, робочий план рахунків, графіки документообігу, проведення інвентаризації майна та зобов'язань, визначають форму розрахунків з контрагентами.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства України від 08.10.1999 р. №237, зареєстроване в Міністерстві України 25.10.1999 р. №725/4018.
2. Канцедал Н. А., Лізунова І. О. Особливості визнання та податкового обліку безнадійної дебіторської заборгованості. *Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу*: збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів ПДАА. Вип. 16. Полтава, 2016. С. 36-38. URL:<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/2380>
3. Канцедал Н. А. Інституційна роль бухгалтерського обліку у трансформаційних процесах цифрової економіки. *Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Від. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2020. С. 68-71. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9113>

Синяк А.С., студентка 3 курсу ФТМ,

Науковий керівник - **Мошковська О.А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ПОДАТКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік - обов'язкова складова кожної організації, яка повинна вестися з відкриття і до ліквідації підприємства. Серед головних завдань обліку доцільно виокремити наступні: точна систематизація діяльності підприємства, що не допускає отримання збиткових результатів діяльності для підприємства; контроль над грошовими потоками підприємства.

Головними ж завданнями податкового обліку є визначення оподаткованого прибутку та суми податку з нього.

Бухгалтерський облік в Україні регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Відповідно до ст. 1 бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Пунктом 2 цієї ж статті зазначено, що бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством, а податкова звітність ґрунтується на даних бухгалтерського обліку. Тобто, з метою складання податкової звітності платник податку може і зобов'язаний використовувати дані бухгалтерського обліку [1].

Система оподаткування в Україні є досить різноманітною: є податки прямі і непрямі, є збори і податки, утримувані з виплат, та інші платежі, установлені ПК.

Прямі податки — податки, що стягуються безпосередньо з доходів і майна платника податків. До прямих податків належать прибутковий податок з фізичних осіб, податок на прибуток, податок на майно.

Непрямі податки — податки на товари й послуги, установлені центральними й місцевими органами влади у вигляді надбавок до ціни товарів або тарифу на послуги й незалежні від доходів платників податків. Найпоширеніші непрямі податки у вигляді акцизів, податку із продажів, мит, митних зборів.

Збір (плата, внесок) — обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій. Збори також розподіляються на загальнодержавні та місцеві.

Єдиний соціальний внесок (згідно з Законом [3]: Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування) — обов'язковий платіж до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що справляється в Україні з метою забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [2].

Нарахування кожного із цих податків по-різному відображається в бухгалтерському обліку.

Інформацію про розрахунки за податками, зборами та обов'язковими платежами узагальнюють на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Згідно з Інструкцією № 291 [4] цей рахунок використовують для відображення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету. За кредитом рахунка 64 показують нараховані платежі до бюджету, за дебетом — належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплату, списання тощо.

Рахунок 64 має наступні субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

Аналітичний облік за субрахунками 641 і 642 ведуть за видами податків та зборів.

Податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі, в загальному випадку відносять до адміністративних витрат і відображають на однойменному рахунку 92 (п. 18 П(С)БО 16) [5]. Проте у випадках, коли податки і збори безпосередньо пов'язані зі збутом продукції, на наш погляд, їх можна відображати у складі витрат на збут (Дт 93). Крім того, коли це можливо, податки і збори включають у виробничу собівартість продукції, робіт, послуг (Дт 23, 91).

Невідшкодовувані підприємству непрямі податки у зв'язку з придбанням (створенням) необоротних активів і запасів згідно з п. 8 П(С)БО 7 [6], п. 11 П(С)БО 8 [7] і п. 9 П(С)БО 9 [8] включають у первісну вартість таких активів.

За результатами діяльності підприємства виникає фінансовий результат. Це може бути або прибуток або збиток підприємства, який відображається в фінансовій звітності підприємства. Але перед цим належить розрахувати і нарахувати податок на прибуток.

Податок на прибуток, визначений за правилами бухгалтерського обліку (П(С)БО 17) [9], розраховується шляхом зменшення одержаних доходів на відповідну суму понесених витрат протягом звітного періоду. При цьому, метою ведення бухгалтерського обліку є отримання інформації щодо фінансового стану підприємства та результатів його діяльності. А правила ведення податкового обліку дещо спотворюють реальну інформацію про господарську діяльність підприємства відповідно вимог системи оподаткування, внаслідок коригування отриманого прибутку на суму постійних та тимчасових різниць. Результатом є отримання показника податку на прибуток з різними значеннями у бухгалтерському і податковому обліку.

Зважаючи на можливі розбіжності між критеріями визнання доходів і витрат у бухгалтерському обліку та податковому законодавстві, виникають податкові різниці.

Податкова різниця - це різниця, яка виникає між оцінкою і критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань у бухгалтерському та податковому обліку.

Податкові різниці поділяються на тимчасові та постійні.

Тимчасова податкова різниця виникає у звітному періоді й анулюється в наступних звітних періодах.

До складу тимчасових податкових різниць, які виникають внаслідок: невідповідності оцінки оборотних і необоротних активів, витрат майбутніх періодів; невідповідності оцінки довгострокових і поточних зобов'язань, забезпечень; невідповідності критеріїв визнання й оцінки доходів, зокрема від операцій з цінними паперами, доходів від безкоштовно одержаних необоротних матеріальних активів тощо; невідповідності критеріїв та оцінки витрат, зокрема витрат на придбання товарів (робіт, послуг), при застосуванні різних методів нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів, в операціях з цінними паперами тощо.

Постійною податковою різницею визнається податкова різниця, яка виникає у звітному періоді та не анулюється в наступних звітних періодах.

У 2020 р. було прийнято закон № 466, який вніс зміни до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві [10].

Згідно закону з 01.01.2021 р. повністю змінився підхід до застосування різниць із п. 140.2 Податкового кодексу України [10]. Формула розрахунку різниць стала іншою, а саме:

- обмеження до віднесення на витрати процентів застосовується, якщо сума боргових зобов'язань платника податку перед усіма нерезидентами, а не тільки з пов'язаними, перевищує суму власного капіталу більш, ніж у 3,5 рази;
- під обмеження підпадають усі проценти, зокрема в операціях з резидентами;
- до розрахунку не беруться лише проценти, що підлягають капіталізації, відповідно положень міжнародних та/або національних стандартів

бухгалтерського обліку, до моменту введення відповідного активу в експлуатацію;

- зменшено розмір ліміту витрат з 50 до 30%;
- змінено правила розрахунку ліміту витрат. Так, 30% береться тепер від скоригованого об'єкта оподаткування податком на прибуток, а не від суми фінансового результату до оподаткування, фінансових витрат і суми амортизаційних відрахувань за даними фінансової звітності звітного податкового періоду, у якому здійснюється нарахування таких процентів.

Відмінності у методиці визначення оподатковуваного прибутку за бухгалтерським та податковим обліком ускладнюють його нарахування, призводячи до виникнення податкових різниць. Деякі підприємства з метою уникнення цих труднощів ведуть так звану «чорну бухгалтерію». У зв'язку з вищезазначеним існує необхідність перегляду сучасних положень і норм законодавства, що прискорить темпи економічного зростання та доступу до ринків капіталу. Уніфікація та спрощення обліку створить умови для прозорості облікових процедур та однозначного їх сприйняття.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99р. №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Податки, збори, платежі. URL: <https://tax.gov.ua/podatki-ta-zbori/>
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Верховна Рада України; Закон від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: від 30.11.1999 №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
5. П(С)БО 16 "Витрати" №318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
6. П(С)БО 7 "Основні засоби" №92 від 27.04.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
7. Про затвердження П(С)БО 8 "Нематеріальні активи": №242 від 18.10.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
8. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси": №246 від 20.10.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" (П(С)БО 17): від 28 грудня 2000 року №353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>
10. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві»: від 16.01.2020 р. №466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20>

Стоянчева Н.В., здобувач вищої освіти СВО магістр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Костякова А.А**, к.е.н,
доцент кафедри обліку та оподаткування,

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ З ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами та обмеженими ресурсами, і успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти і використовувати, саме тому організація їх обліку є

досить важливим питанням під час контролю операцій із ними.

Незважаючи на простоту теоретичного матеріалу з обліку грошових коштів, на практиці досить часто припускаються помилок і порушень. Адже кошти легко приховати і перевезти, вони є конвертованими. Ризик крадіжки безпосередньо пов'язаний з тим, що окремі особи мають доступ до системи обліку і можуть отримати дозвіл на охорону грошових коштів. Тому обліку грошових коштів та їх контролю необхідно приділяти особливу увагу[1].

Грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, яке відображає ліквідні активи підприємства та можуть виступати у формі готівки в касі, коштів на рахунках у банку, депозитів до запитання, коштів в дорозі та електронних грошей в часі надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю. Метою аудиту операцій з грошовими коштами є отримання достатніх доказів впевненості в ефективності їх використання, достовірності відображення та розкриття інформації згідно з принципами подання фінансової звітності, підтвердження достатності вільних грошових коштів для подальшої діяльності підприємства.

В частині ведення бухгалтерського обліку для контролю за рухом грошових коштів призначені спеціальні рахунки обліку грошових коштів. Ці рахунки призначені для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів у вітчизняній та іноземних валютах, що знаходяться в касі, на розрахункових, валютних та інших рахунках, відкритих в кредитних організаціях на території України і за її межами, а також цінних паперів, платіжних та грошових документів [2].

З особливостями обліку грошових коштів пов'язана облікова політика підприємства – сукупність обраних підприємством способів ведення бухгалтерського обліку (первинного спостереження, вартісного виміру, поточної угруповання і підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності). Для відображення грошових коштів бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером має використовувати робочий план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства. Особливості відображення грошових коштів полягають в тому, що кожна операція з готівкою повинна бути документально оформлена (підтверджена) відповідними документами [3].

В практичній діяльності підприємств розрахунки за поставлену продукцію (виконані роботи, надані послуги) відокремлюються від своєї основи – відповідного договору – і перетворюються на самостійні розрахункові (готівкові та безготівкові) правовідносини тільки завдяки посередництву банку. Безготівкові є розрахунки із застосуванням платіжних доручень, акредитивів, розрахункових чеків, розрахунки за інкасо, а також інші розрахунки, передбачені законом, банківськими правилами.

Головними завданнями перевірки грошових коштів на рахунках в банку, які слід вирішити внутрішньому аудитору, є:

- встановлення правильності відкриття депозитних та поточних рахунків;
- визначення законності використання банківських рахунків для здійснення діяльності;
- визначення законності списання сум з банківських рахунків;

– визначення ефективності використання грошових коштів, отриманих з поточного рахунку;

- встановлення доцільності застосування окремих форм розрахунків з клієнтами[4].

Аналіз грошових потоків має ґрунтуватися на послідовному дослідженні грошових потоків, яке передбачає проведення аналізу:

- показників оцінки ліквідності підприємства;

- звіту про рух грошових коштів;

- показників ділової активності;

- групи аналітичних фінансових коефіцієнтів, які характеризують грошові потоки.

Він може бути використаний у практичній діяльності, що сукупно забезпечить деталізоване дослідження грошових потоків підприємства, допоможе визначити тенденції і закономірності їх формування для створення системи економічної безпеки підприємства.

Проведені у роботі дослідження обліку та аудиту грошових коштів підприємства дають змогу сформулювати висновок пропозиції.

Підприємству необхідно своєчасно надавати інформацію про рух грошових коштів для прийняття ефективних управлінських рішень. Інформація щодо наявності грошових коштів для забезпечення своєчасних розрахунків із контрагентами, органами державного управління, поверненням кредитів, а також для контролю над наявністю оборотних коштів підприємства дає можливість приймати ефективні рішення щодо забезпечення на належному рівні ліквідності та платоспроможності підприємства. Організація належного контролю за процесом збереження та використання грошових коштів дозволяє зменшити масштаби використання готівки підприємствами і організаціями, що обмежить роль готівкового обігу як засобу обслуговування руху тіньового капіталу, приховування доходів та ухилення від сплати податків до бюджету.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Партин Г.О., Загородній А.Г., Корягін М.В., Хом'як Р. Л. та ін. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 248 с.
2. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: підручник. К.:Каравела, 2009.624с.
3. Височан О.С. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів і їх еквівалентів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. 2. С. 50–56.
4. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.

Сук П. Л., д.е.н., професор,

професор кафедри обліку і оподаткування,

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин

РОЗПОДІЛ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ КОМПОЗИТНИМ СПОСОБОМ

В діяльності підприємств можуть виникати витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). Ці витрати не визнаються в період здійснення виплат грошових коштів, а відносяться у собівартість продукції в наступних періодах.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку визначено, що до ВМП відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового поліса; оплата торгового патенту; передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо [1].

Згідно з принципом нарахування, доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів (грошей) [2; 3].

Наприклад, сплачена наперед орендна плата є витрачанням коштів підприємства, але визнається витратами у наступних періодах, при настанні терміну сплати за оренду; передплата на початку року за періодичні видання, стане витратами тільки при настанні відповідних місяців для отримання цих періодичних видань.

ВМП розподіляються на наступні періоди по мірі настання цих періодів і визнання в них витрат. Законодавчо не встановлені способи і методи розподілу ВМП. Для розподілу ВМП можна використовувати різні способи і методи. ВМП можуть розподілятися за об'єктами або групами.

Способи передбачають розподіл ВМП за групами, побудованими за різними ознаками, а методи означають порядок розподілу ВМП по об'єктах або групах.

Для розподілу ВМП використовують методи амортизації необоротних активів, що відомі у світовій практиці. Також розподіляти ВМП можна груповим і композитним способами [4; 5; 6].

При груповому способі в одній групі знаходяться об'єкти, які мають приблизно однаковий строк використання і подібні види ВМП.

Груповий спосіб може бути двох видів: 1) коли в одній групі розподіляються однакові об'єкти з приблизно однаковим строком використання; 2) коли формуються групи за певними ознаками і в ці групи відносяться подібні ВМП, які розподіляються пооб'єктно.

При використанні композитного способу розраховується загальна сума розподілу вартості ВМП і визначається середній строк їх розподілу, протягом якого проводиться розподіл ВМП.

Спочатку за прямолінійним методом визначається річна сума розподілу ВМП по кожному об'єкту, а потім підраховується загальна сума розподілу ВМП за рік.

Розглянемо застосування композитного способу для розподілу вартості нематеріальних активів (табл. 1).

Щоб визначити середній строк розподілу вартості нематеріальних активів, потрібно загальну суму розподілу вартості нематеріальних активів поділити на загальну річну суму розподілу вартості нематеріальних активів: $35000 : 8000 = 4,4$ роки.

Використання групового і композитного способів розподілу ВМП знижує витрати по розподілу ВМП та спрощує їх облік.

Композитний спосіб розподілу ВМП має два види: 1) коли не відбувається надходження і вибуття ВМП у композитну групу; 2) коли у композитну групу відбувається надходження і вибуття об'єктів ВМП протягом строку розподілу ВМП. Якщо в 1-й композитній групі простіше розподіляти ВМП – не потрібно

робити ніякого перерахунку суми розподілу ВМП, і розподілу ВМП, то в 2-гій групі після кожного надходження або вибуття об'єкта ВМП відбувається перерахунок суми розподілу ВМП і визначається новий строк розподілу ВМП.

Таблиця 1

Розрахунок розподілу вартості нематеріальних активів за композитним способом

Види нематеріальних активів	Сума розподілу вартості нематеріальних активів, грн	Строк розподілу вартості нематеріальних активів, років	Річна сума розподілу вартості нематеріальних активів, грн
Права користування майном	14000	7	2000
Права на комерційні позначення	12000	4	3000
Права на об'єкти промислової власності	9000	3	3000
Разом	35000	4,4	8000

Кожен вид композитного способу дає можливість розраховувати його за чотирма варіантами:

1) за звичайними нормами розрахунку. За цим варіантом ВМП об'єднують в одну групу, визначають загальну суму розподілу ВМП в і підраховують середній строк розподілу ВМП;

2) відповідно до суми ВМП. За цим варіантом групи формуються на основі суми розподілу ВМП. Наприклад, в групу А відносять ВМП, поки сума об'єктів першої групи не складе 70% загальної суми ВМП. Група Б складає 20%, а група В – 10% загальної суми ВМП;

3) відповідно строку розподілу ВМП. За цим варіантом групи формують за строками розподілу ВМП. Наприклад, в групу А відносять ВМП від 15 і більше років використання, в групу Б – від 10 до 15 років, в групу В – від 0 до 10 років;

4) відповідно групи ВМП. За цим варіантом ВМП відносять у групи, по яких розраховують суму розподілу ВМП композитним способом. Групи можуть бути різні. Зокрема, можна використовувати групи нематеріальних активів, що передбачені Податковим кодексом України і П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”. Це – 6 груп нематеріальних активів та строки дії права користування [7; 8].

Висновки. Таким чином, розподіляти ВМП можна як по об'єктах, так і за груповим або композитним способами. В груповому способі можна об'єднати для розподілу подібні ВМП, що мають однаковий або приблизно однаковий строк використання. При композитному способі можна об'єднати неподібні ВМП, що мають неоднаковий строк використання і розподіляти їх як один об'єкт.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ № 291 від 30 лист. 1999 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до

- фінансової звітності». Наказ № 73 від 07 лютого 2013 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
4. Composite (Group) Depreciation Meaning, Purpose How to Depreciate Asset Groups / Marty Schmidt. URL: <https://www.business-case-analysis.com/composite-depreciation.html>.
5. Group And Composite Depreciation Method. URL: <https://www.tutorhelpdesk.com/homeworkhelp/Accounting-/Group-Composite-Depreciation-Method-Assignment-Help.html>.
6. Group depreciation definition. URL: <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-group-depreciation.html>.
7. Податковий кодекс України. Закон України № 2755-VI від 02 грудня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”. Наказ № 242 від 18 жовтня 1999 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>.

Тимко А. К., здобувач вищої освіти ОС бакалавр,
ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Мокієнко Т. В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Для того, щоб прийняти правильне та ефективне управлінське рішення у сфері ринкової економіки, учасники економічних відносин повинні керуватися об'єктивною та достовірною інформацією про фінансовий стан, майно, результати роботи підприємства. Таку інформацію може надати тільки бухгалтерський облік.

Велика кількість науковців у цій сфері зазначає, що інформація, одержана каналами бухгалтерського обліку, складає 80 % економічної інформації. Професор М. С. Пушкар підкреслює, що «бухгалтерський облік є частиною загальної інформаційної системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, на продукт для управління. Таким продуктом є готова до споживання інформація, яка має всі властивості товару» [4, с. 43].

Бухгалтерський облік - це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [2].

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття управлінських рішень [2].

Основним джерелом інформації є дані бухгалтерського обліку, які систематизуються у фінансову звітність. Підкреслюючи значення бухгалтерського обліку в управлінні господарською діяльністю, німецький вчений-економіст І.Ф. Шерр ще наприкінці ХІХ ст. писав, що «бухгалтерський облік – непогрішний суддя минулого, необхідний керівник сучасного й надійний консультант майбутнього кожного підприємства» [1, с. 58].

В системі управління підприємством бухгалтерський облік виконує важливі

функцій, які дають змогу прийняти вірні управлінські рішення. Через виконання функцій бухгалтерського обліку в системі управління підприємством можна оцінити ефективність організації обліку на конкретному підприємстві.

До функцій бухгалтерського обліку відносять контрольну, інформаційну, аналітичну та оцінюючу. Контрольна функція забезпечує дотримання контролю за всіма процесами, що відбуваються в системі бухгалтерського обліку та відповідності їх до вимог чинного законодавства. Інформаційна функція полягає у наданні інформації керівництву для планування, контролю та прийняття певних управлінських рішень. Аналітична функція забезпечує здійснення економічного аналізу на підставі даних бухгалтерського обліку та виправлення негативних тенденцій. Оцінююча функція виконує вартісне вимірювання об'єктів обліку для визначення фінансових результатів. Належне виконання всіх перелічених функцій дасть змогу прийняти правильні управлінські рішення та ефективно функціонувати підприємству.

Бухгалтерський облік здійснюється безпосередньо на підставі документального оформлення всіх господарських процесів та сприяє контролю за раціональним використанням грошових і матеріальних ресурсів, не допускаючи непродуктивних витрат, запобігає виникненню штрафних санкцій за порушення договірної дисципліни [2, с. 705]. Бухгалтерський облік забезпечує інформацією, що дає можливість характеризувати поточну ситуацію, здійснювати контроль, визначати найкращі напрями розвитку підприємства.

На основі даних бухгалтерського обліку, тобто інформації, яку керівництво збирає протягом діяльності підприємства, воно приймає управлінські рішення задля збільшення ефективності показників підприємства.

На підставі прийнятих рішень кожне підприємство може вчасно реагувати на проблеми, які виникають у процесі діяльності, щоб покращити ефективність своєї діяльності. Прийнятті рішення дають змогу уникнути негативного впливу різних факторів на фінансовий результат підприємства.

Отже, управління підприємством взаємопов'язане з інформацією бухгалтерського обліку. Дані бухгалтерського обліку можна використовувати для прийняття управлінських рішень керівниками, розробці бізнес-плану підприємства, роботи маркетингових підрозділів, чи вибору ринку. Завдяки цьому бухгалтерський облік є надійною та достовірною інформаційною базою для управління господарською діяльністю підприємства.

Список використаних джерел:

1. Лишилєнко О. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2008. 624 с.
2. Любар О. О., Ващілова Н. В., Домбровська В. В. Бухгалтерський облік як основне джерело інформації про прийняття управлінських рішень. *Економіка і суспільство*. 2019. Вип. 20. С. 701–709.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 23.03.2021 р.).
4. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. 628 с.

Тимченко Д. А., студентка 3 курсу,
факультету торгівлі та маркетингу,
Науковий керівник – **Мошковська О. А.**, д.е.н.,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

АВТОМАТИЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Функціонування підприємства в умовах ринку неможливо уявити без комп'ютеризації основних економічних і виробничих процесів. Не є винятком і бухгалтерський облік. З метою полегшення бухгалтерської роботи за останні роки було створено значну кількість різних бухгалтерських програм. Впровадження автоматизованої системи обліку дозволяє не лише спростити ведення обліку та складання фінансової звітності, а й покращити систему контролю за динамікою діяльності підприємства, своєчасністю виконання операцій, вдосконалення та зниження ризиків в управлінні.

Автоматизація бухгалтерського обліку має низку переваг перед традиційним способом ведення бухгалтерського обліку. Бухгалтерські інформаційні системи дають змогу підвищити продуктивність праці співробітників бухгалтерії, знизити вплив «людського фактора», підвищити швидкість складання звітів і ведення документації, надають можливість паралельного ведення обліку в декількох стандартах і системах [1].

Впровадження інформаційних систем і технологій у роботу бухгалтерії надає змогу заощадити час і сили за рахунок автоматизації рутинних операцій, знайти арифметичні помилки в обліку і звітності, а також оцінити поточне фінансове становище підприємства і визначити його перспективи.

Крім вищезазначених переваг автоматизованого бухгалтерського обліку, є ще одна об'єктивна причина необхідності автоматизації. Одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію бухгалтерського обліку вимогою часу і запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Питанням автоматизації ведення бухгалтерського обліку присвячено ряд праць вітчизняних вчених: М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, М.С. Пушкара, В.О. Шевчука, В.Г. Швеця, І.К. Дрозд і зарубіжних дослідників А. Апчерча, В.Б. Івашкевича, В.В. Ковальова, Я.В. Соколова. У працях названих вчених розглянуто і вирішено загальнотеоретичні і методичні питання автоматизації ведення бухгалтерського обліку.

Необхідність ведення автоматизованого бухгалтерського обліку в Україні зумовлено переходом до ринкової економіки та розвитком значної кількості малих і середніх підприємств, оскільки точність та оперативність є вирішальним фактором успішності розвитку економіки країни.

В даний період часу на ринку інформаційних продуктів є досить велика кількість вітчизняних та іноземних автоматизованих бухгалтерських систем. Найбільш популярними з яких є: «Парус-Бухгалтерія», «Галактика», «БЕСТ», «Інтелект-Сервіс», «SAP», «1С: Бухгалтерія» та інші. Зазначені компанії постійно оновлюють і забезпечують максимально раціональну роботу, пропонують комплекс з універсальних та спеціалізованих програмних продуктів з метою

успішного функціонування на ринку. Проте, не дивлячись на схожість мети, використання вищезазначених програмних продуктів, вони відрізняються між собою за можливостями: кількістю завдань, які розв'язуються, способами вирішення цих завдань, специфікою підприємств, особливостями галузей, на які вони спрямовані тощо. Більшість програм, що використовуються для автоматизації процесу підприємницької діяльності, можна налаштувати для підприємства, одночасно враховуючи його особливості та специфіку діяльності, роблячи це максимально зручним для конкретних користувачів.

Програмні продукти «1С: Бухгалтерія» і «Парус-Бухгалтерія» – найбільше відповідають умовам ринкової економіки та швидкій зміні законодавчих актів і нормативно-розпорядчих документів, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку.

Програма «1С: Бухгалтерія» – це одна з версій, що забезпечує вирішення багатьох завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, включно з випискою первинних документів. Програма «1С» має зручний інтерфейс, надає широкі можливості бухгалтеру та контролеру для конфігурації існуючих та створення нових форм документів та звітів, з врахуванням особливостей діяльності конкретного підприємства. Програма не є складною для використання, не вимагає особливих знань в комп'ютерній галузі. Також, слід зазначити, що контроль за витратами на якість може здійснюватись в автоматичному режимі, оскільки програма буде сигналізувати при виникненні відхилень, розходжень та помилок.

Програма «Парус-Бухгалтерія» призначена для підготовки та обліку документів фінансово-господарської діяльності підприємства, накопичення інформації про здійснення господарських операцій на бухгалтерських рахунках, отримання внутрішньої і зовнішньої звітності [2]. Ця програма проста й зручна, проте в той же час є потужною повнофункціональною системою, що дозволяє автоматизувати всі облікові й управлінські задачі, характерні для підприємств малого й середнього бізнесу. Створення та налаштування інформаційної бази не потребує додаткових витрат, пов'язаних з залученням спеціалістів з програмування.

За принципом роботи програма «Парус-Бухгалтерія» схожа з «1С: Бухгалтерія», але різниця полягає в тому, що всі друковані документи та звіти в програмі «Парус» виводяться у вигляді електронної таблиці Microsoft Excel, що дозволяє бухгалтеру легко виправляти форми і зміст існуючих звітів, а також створювати в програмі нові документи і звіти [3].

Ще однією, досить відомою програмою автоматизації бухгалтерського обліку для великих підприємств є система «Галактика». Система має широкі функціональні можливості і є основою єдиного інформаційного простору підприємства. Програма орієнтована на автоматизацію вирішення завдань, що виникають на всіх стадіях управлінського циклу. До даного циклу відносять: планування, прогнозування, облік та контроль реалізації виробничих планів. Об'єднання модулів в контури відбувається залежно від ресурсів, над якими здійснюється управлінська діяльність. Бухгалтерський контур підтримує автоматизацію всього комплексу завдань бухгалтерського обліку, в тому числі в територіально розташованих компаніях, холдингах, на підприємствах різних

галузей і масштабів діяльності, дозволяє вести бухгалтерський облік відповідно діючого законодавства [4].

Закордонним аналогом вище наведених бухгалтерських програм є програма «Oracle». Програма посідає гідне місце серед різних систем управління базами даних, які використовуються мало не на кожному підприємстві. Ця корпоративна система має високу надійність при використанні (імовірність програмних збоїв, помилок та несанкціонованого доступу до конфіденційних даних практично дорівнює нулю). При впровадженні програмного продукту надається можливість кваліфікованого сервісного обслуговування та автоматичного оновлення програмного продукту через Інтернет мережу. Недоліком вище зазначеної програмної розробки є потреба у встановленні значної кількості додаткових засобів управління (зокрема, інструментів управління електронним документообігом тощо), висока вартість впровадження та обслуговування, складні дебагери. Програмний продукт та «Oracle» досить складно адаптувати до законодавства України.

Забезпечення раціонального вибору автоматизації процедур бухгалтерського обліку для конкретного підприємства дозволяє забезпечити:

- оперативне введення;
- обробку та формування вихідного інформаційного масиву даних бухгалтерського обліку;
- забезпечення внутрішнього контролю інформації;
- зменшення обсягів ручної праці;
- підвищення якості та ефективності роботи бухгалтерів;
- удосконалення процесу організації бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності підприємства, що в сукупності сприяє підвищенню рентабельності та економічному зростанню підприємства.

Українські компанії віддають перевагу популярним вітчизняним програмним продуктам, які в значній мірі відповідають економічним умовам та швидким змінам законодавчо-нормативних документів.

Список використаних джерел:

1. Марченко Д.М. Автоматизація бухгалтерського обліку як джерело зростання його ефективності. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2009. №6. С. 248 - 254.
2. Івахненко С. Впровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми. *Бухгалтерський облік і аудит* 2007. № 2. С. 57 - 62.
3. Солодченко І. Програм багато, а я один. *Бухгалтерія*. 2008. № 28. С. 41 - 43.
4. Клімушин П.С. Підвищення ефективності діяльності державних підприємств за рахунок автоматизації управлінських технологій. *Актуальні проблеми державного управління*. 2006. №2. С. 90 - 95.

Тимчина О.Б., здобувач вищої освіти СВО магістр,
ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Мирончук З.П.**, к.е.н,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЧНА ПРОДУКЦІЯ» ТА СПЕЦИФІКА ЇЇ ОБЛІКУ

Із стрімким погіршенням екологічних умов дослідження виробництва екологічної продукції в Україні та в усьому світі стають все більш важливими. Якісне виробництво екологічно чистої продукції впливає на навколишнє середовище та покращує якість життя в цілому.

Одним із головних завдань сучасних економістів є розробка систематичного методу переведення екологічно шкідливих технологій на екологічно чисті технології та їх інвестиційних заходів. Поточна система бухгалтерського обліку не може повною мірою відображати звітність бухгалтерської інформації про виробництво органічної продукції та не може задовольнити інформаційні потреби зацікавлених користувачів.

Виробництво органічної продукції рослинництва, що є одним із шляхів реалізації концепції сталого розвитку сільського господарства, потребує ефективного управління, яке неможливе без повного та системного інформаційного забезпечення. Основою такої інформації є дані бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності.

Виробництво продукції для виробничого підприємства є основою його фінансової діяльності. З'ясуємо, поняття «органічна продукція» і «готова продукція». Підтримуємо позицію науковців про те, що сутність "готової продукції" доречно вважати готовою продукцією частину запасів та сільськогосподарської продукції, виготовлених підприємством, які призначені для подальшого продажу, внутрішнього використання і не потребують технічних та біологічних перетворень.

У той же час частина готової продукції може відноситися до органічної. У 2013 році Україна прийняла "Закон про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини", ввівши перше законодавче визначення поняття "органічна продукція". Відповідно до закону, органічна продукція - це продукція, отримана шляхом органічного сертифікаційного виробництва. Пізніше, у 2018 році, з прийняттям українського закону " Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції ", визначення стало більш детальним. Отже, органічна продукція - це сільськогосподарська продукція, включаючи продукти харчування та стандарти, отримані завдяки органічному виробництву.

За офіційною статистикою Україна посідає 11 місце серед Європейських країн за обсягом земельного банку, сертифікованого відповідно до органічних вимог виробництва.

В даний час ріст органічної продукції, розширення можливостей внутрішнього та зовнішнього ринку, поліпшення ринкової конкурентоспроможності, ефективності та можливостей розвитку не повністю підтримуються державою, тому нормативна база не може бути забезпечена, а

економічні параметри недостатньо контролюються. Водночас необхідно вдосконалити збір та обробку даних про виробничі витрати органічної продукції, відрізнити їх від традиційних продуктів та органічних продуктів та відобразити цю інформацію у фінансових та статистичних звітах.

Це вимагає розширення об'єктів обліку та системи формування даних, доповнення нормативного регулювання облікових процесів, що пов'язане, насамперед, із використанням облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Крім цього, облікові дані служать базою для здійснення аналізу результатів виробництва органічної продукції, проведення контролю їх рівня та розробки виробничих завдань на перспективу, що складає базу управління витратами. [3]

Вищевикладене зумовлює новий підхід до системи обліку готової продукції сільськогосподарських підприємств з виділенням таких завдань. [Рисунок 1].

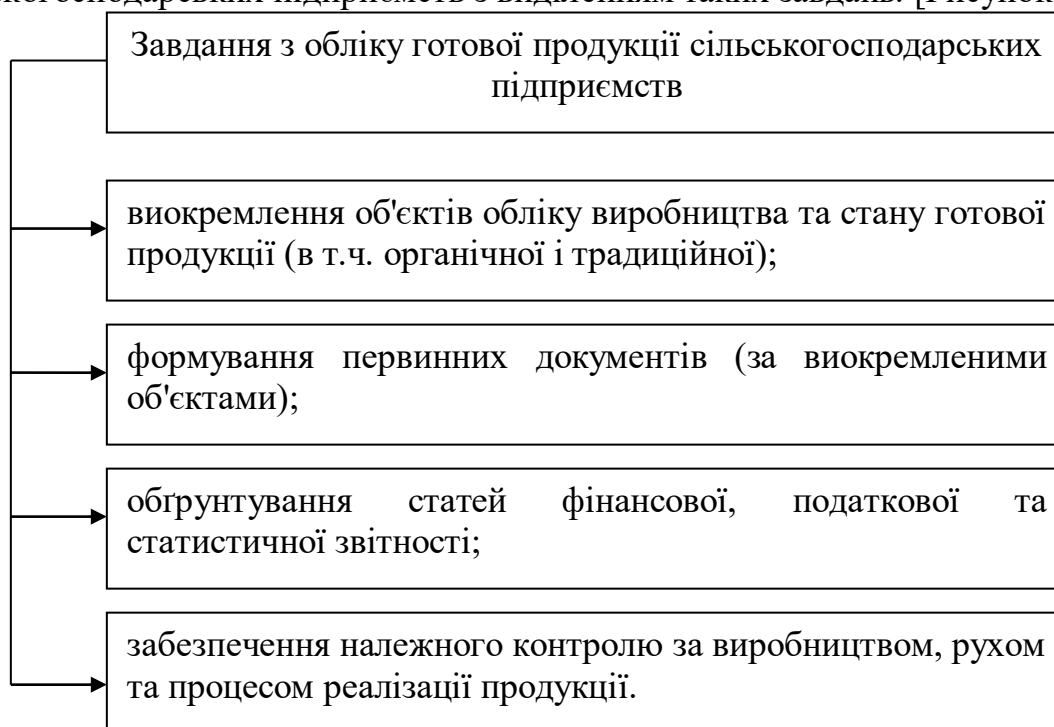

Рис. 1. Завдання з обліку готової продукції сільськогосподарських підприємств

Слушною є думка про те, що об'єктами обліку в органічному землеробстві є ресурси, продукти та процеси, які не містять генетично модифікованих організмів і речовин та при виробництві яких:

1 - у рослинництві заборонено використовувати ядохімікати для боротьби з бур'янами, шкідниками й хворобами рослин, а також мінеральні добрива синтетичного походження, при цьому захист рослин здійснюється переважно препаратами натурального походження, а для живлення ґрунту й рослин використовуються органічні добрива;

2 - у тваринництві не дозволяються застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин використовуються профілактичні засоби й гомеопатичні препарати [2].

Для вирішення проблем інформаційного забезпечення в сфері розвитку органічного виробництва необхідно забезпечити організацію первинного обліку господарських операцій, пов'язаних з органічним землеробством, щодо

використання ресурсів, оприбуткування продукції (результатів) діяльності та її реалізації, визначення фінансових результатів.

Нині типові документи для обліку витрат та виходу органічної продукції відсутні, тому у реквізитах документів має відображатися специфіка діяльності підприємства позначкою "Органічне виробництво". Водночас позначки можуть бути різні: "Органічна продукція", "Органічне землеробство", "Біологічне землеробство" та інше [1].

Із вищевикладеного можна зробити висновок, що запровадження в облікову практику операторів органічного виробництва запропонованих методичних прийомів дозволить організувати відокремлений облік витрат на виробництво органічної продукції рослинництва та розмежувати в обліку витрати, дозволені законодавством в умовах провадження органічного виробництва, від витрат щодо яких є певні обмеження.

За відсутності нормативного регулювання обліку в умовах провадження органічного виробництва та розробленої методики обліку, яка б враховувала його організаційно-технологічні особливості, перспективними напрямками подальших наукових досліджень є:

- формування внутрішніх нормативних облікових регламентів;
- розробка пакету первинних документів з обліку виробничих процесів;
- формування детальної методики обліку прямих та непрямих виробничих витрат, виходу органічної продукції та калькулювання її собівартості;
- відображення відповідної інформації у фінансовій, управлінській та статистичній звітності.

Нарешті, не можна заперечувати, що якщо контроль якості не здійснюється, органічне виробництво не може враховуватися, і контроль якості повинен бути спрямований на те, щоб забезпечити дотримання всіх компонентів якості органічної продукції.

Список використаних джерел:

1. Мельничук Я. П. Документальне оформлення витрат і виходу продукції рослинництва органічного походження. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2 (76). С. 27-32.
2. Мороз Ю.Ю. Становлення органічного сільського господарства в Україні: обліковий аспект та аудит. URL: http://znau.edu.ua/media/nauka_innovation/organic/Organic_20132.pdf (дата звернення: 01.02.2020).
3. Пасемко Г.М. Обліково-аналітичне забезпечення ведення органічного сільськогосподарського виробництва. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 1 (54). Т. 2. С. 190-197.
4. Понятійний апарат терміну «органічна продукція» та напрями її обліку. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2020/16.pdf
5. Скидан О.В., Гринишин В.Є. Програмування розвитку органічного виробництва в регіоні. URL: http://znau.edu.ua/media/nauka_innovation/organic/Organic_20132.pdf (дата звернення: 01.02.2020).

Тітенко Ю. А., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і аудит,
Науковий керівник – **Карпенко Є. А.**, к.е.н, доцент,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ

Сьогочасна інтеграція економіки України до європейського економічного простору вимагає застосування таких методів ведення господарської діяльності, які б спрямовувались на підвищення екологічної безпеки підприємства [1]. Концепція постійного розвитку підприємств передбачає взаємозв'язок економічної, соціальної та екологічної складових. А тому облік їх екологічних витрат набуває особливої актуальності та потребує чіткого методологічного забезпечення, оскільки може стати успішним інструментом у вирішенні глобальних проблем людства.

Починаючи з 80-х років минулого століття особливого значення набула стратегія охорони природи та почали з'являтися дослідження з екологічної безпеки як частини національної і глобальної безпеки. Саме в цей час облік перестав існувати відсторонено від питань збереження довкілля і розпочалось обґрунтування основних засад екологічного обліку.

На сьогоднішній момент погіршення екологічної ситуації і стану довкілля вимагають пріоритетності у вирішенні екологічних завдань відносно економічних, оскільки їх розв'язання безперечно сприятиме і економічному розвитку держави, регіону, підприємства. Позаяк нестабільна економічна ситуація не дає можливості достатньо швидко розв'язувати екологічні проблеми. Тому спостерігається тісний зв'язок між економічними та екологічним чинниками розвитку підприємства.

Зважена екологічна політика України формується з урахуванням основних принципів міжнародної екологічної політики. У 1991 р. прийнято Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1264-ХІІ від 25 червня 1991 року, в якому зазначається, що екологічна безпека є таким станом навколишнього природного середовища, за якого забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [2]. Якщо ж діяльність підприємства пов'язана зі шкідливим впливом на навколишнє середовище, то незалежно від часу введення їх у дію вони повинні бути обладнані спорудами, обладнанням та пристроями для очищення викидів і скидів або їх знешкодження, зменшення впливу шкідливих факторів, а також приладами контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин та за характеристиками шкідливих факторів.

Тому у 1991 р. Міжурядовою робочою групою експертів складено перші рекомендації для бухгалтерів по розкриттю інформації з впливу господарської діяльності підприємства на довкілля, а в 1998 р. – запропоновано методика відображення екологічної діяльності в бухгалтерському обліку [3, с. 288]. Які частково пояснювали особливості обліку екологічної діяльності, але не вирішували повністю проблеми обліку екологічних витрат.

До сьогодні основною проблемою бухгалтерського обліку екологічних витрат є несистематичність їх ведення, вони не виділяються із загальної сукупності

витрат. Вказана ситуація приводить до недостовірності даних обліку, неправильного визначення розмірів та видів природоохоронних витрат підприємств. Постає необхідність виділення екологічних витрат у загальній сумі витрат для аналізу ефективності природоохоронної політики.

Ще однією проблемою є те, що у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати» відсутнє поняття екологічних витрат, а в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, інформація про них детально не вказана. Спостерігається суттєва недосконалість в обліку екологічних витрат, яка прослідковується в узагальненому його веденні, без розподілу витрат за видами.

На нашу думку для узагальнення екологічних витрат всі вони концентруються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» субрахунок «Витрати на охорону навколишнього середовища (екологію) і праці». Для узагальнення джерел фінансування витрат на екологію на рахунку 474 «Забезпечення майбутніх витрат та платежів» субрахунок «Фонд охорони навколишнього середовища та праці».

Відобразити в обліку доцільно наступні записи:

– на суму нарахованого резерву: Дт 91 «Загальновиробничі витрати», Кт 474 «Фонд навколишнього середовища та праці»;

– на суму відрахувань з прибутку: Дт 43 «Прибуток використаний у звітному році», Кт 474 «Фонд навколишнього середовища та праці»;

– на суму асигнувань з бюджету та позабюджетних фондів: Дт 48 «Цільове фінансування і цільові надходження», Кт 474 «Фонд навколишнього середовища та праці»;

– за рахунок страхових платежів Дт 493 «Інші страхові платежі», Кт 474 «Фонд навколишнього середовища та праці».

Список використаних джерел:

1. Plaksienko V.; Kulyk V.; Milka A.; Karpenko Y.; Liubymov M.. Assessing overall level of enterprise's environmental security: possibilities of applying modern economic and mathematical methods. *International Multidisciplinary Scientific GeoConference* : SGEM; Sofia, Vol. 20, Iss. 5.2. (2020). <https://search.proquest.com/openview/bb189be15cf99e540f3cc150684fc036/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1536338>
2. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України № 1264-ХІІ від 25 черв. 1991 р. *Верховна Рада України*. URL: [https:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12](https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12).
3. Сорока Л.С. Розвиток екологічного обліку в контексті економічної безпеки. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4 (28). С. 287–293.

Устименко С.О., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, Готельний і ресторанный менеджмент,

Науковий керівник – **Кузуб М. В.**,

ст. викл. кафедри обліку та оподаткування,

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ

У процесі своєї діяльності кожному підприємству необхідно вести постійний і безперервний облік здійснюваних господарських операцій, змін обсягів власних коштів та майна тощо. Для цього використовують найбільш зручний і досить

простий спосіб ведення такого обліку, а саме: бухгалтерські рахунки.

Рахунки бухгалтерського обліку – це метод поточного групування, обліку, контролю активів, пасивів, які однорідні за економічним змістом, а також господарських операцій.

Незалежно від типу, усі рахунки мають свій особистий номер, найменування та однакову структуру, що представляє собою двосторонню таблицю, де ліва сторона - дебет, а права - кредит. Кожен рахунок має залишок (сальдо) на початок і кінець облікового періоду й обороти відповідно: дебетовий і кредитовий. Умовно всі рахунки бухгалтерського обліку поділяються на активні та пасивні (рис.1). Рахунки, які призначені для обліку активів підприємства, називають активними. Рахунки, на яких відображають джерела формування активів, називають пасивними [1, с. 25].

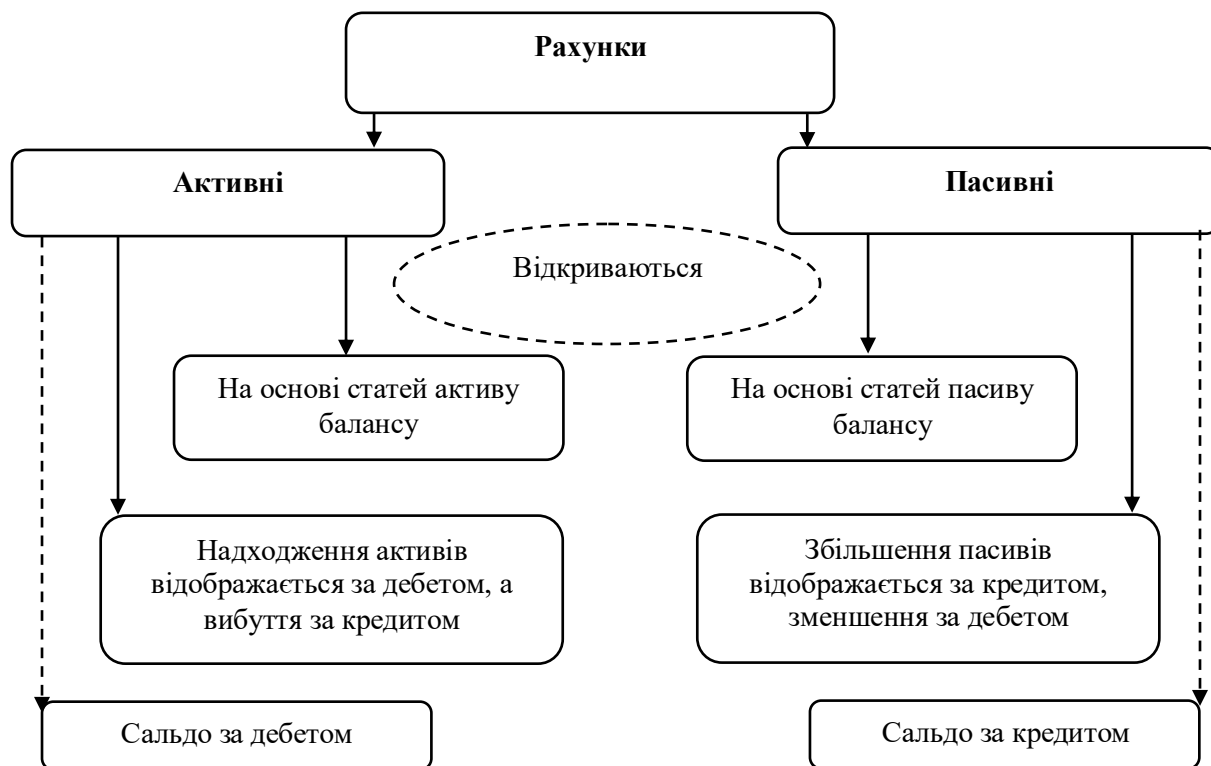

Рис. 1. Загальна характеристика рахунків бухгалтерського обліку

Джерело: розроблено автором на підставі [2]

До активних рахунків бухгалтерського обліку відносяться ті, на яких перш за все зберігається різна власність компанії. До них належать усі інвентарні рахунки:

- основних засобів (код рахунків 01);
- сировини й матеріалів, готової продукції (код рахунків 02);
- а також каса й ті з розрахункових рахунків, що слугують для обліку коштів і відносин з дебіторами (код рахунків 03).

Як приклад, це можуть бути розрахунки з підзвітними особами, розрахунковий рахунок у банку, рахунки відвантажених товарів, виконаних робіт і послуг тощо.

В активних рахунках сальдо завжди дебетове. За дебетом відображають збільшення, а за кредитом – зменшення господарських засобів підприємства.

Пасивні рахунки, у свою чергу, використовують для обліку руху джерел коштів підприємства, організації тощо. Такі рахунки являють собою статті пасиву

бухгалтерського балансу. Як приклади, це може бути:

- заборгованість по нарахованій, але ще не виплаченій заробітній платі працівникам;
- борги за нарахованими, але не сплаченими податками і зборами;
- кредити в банках;
- аванси, отримані від покупців за товари, продукцію або послуги.

У пасивних рахунках сальдо завжди кредитове. За кредитом відображають збільшення, а за дебетом – зменшення джерел утворення господарських засобів підприємства.

Активно-пасивні рахунки – це рахунки, на яких сальдо може бути як дебетовим, так і кредитовим [1, с. 26]. Серед них (рис.2).

Рис. 2. Активно-пасивні рахунки

Джерело: розроблено автором на підставі [3]

Розрахунки з дебіторами і кредиторами об'єднують на одному рахунку, щоб не відкривати різних рахунків для організацій, які в різний час можуть бути і дебіторами і кредиторами.

Урешті-решт, між рахунками та балансом існує тісний взаємозв'язок (рис.3):

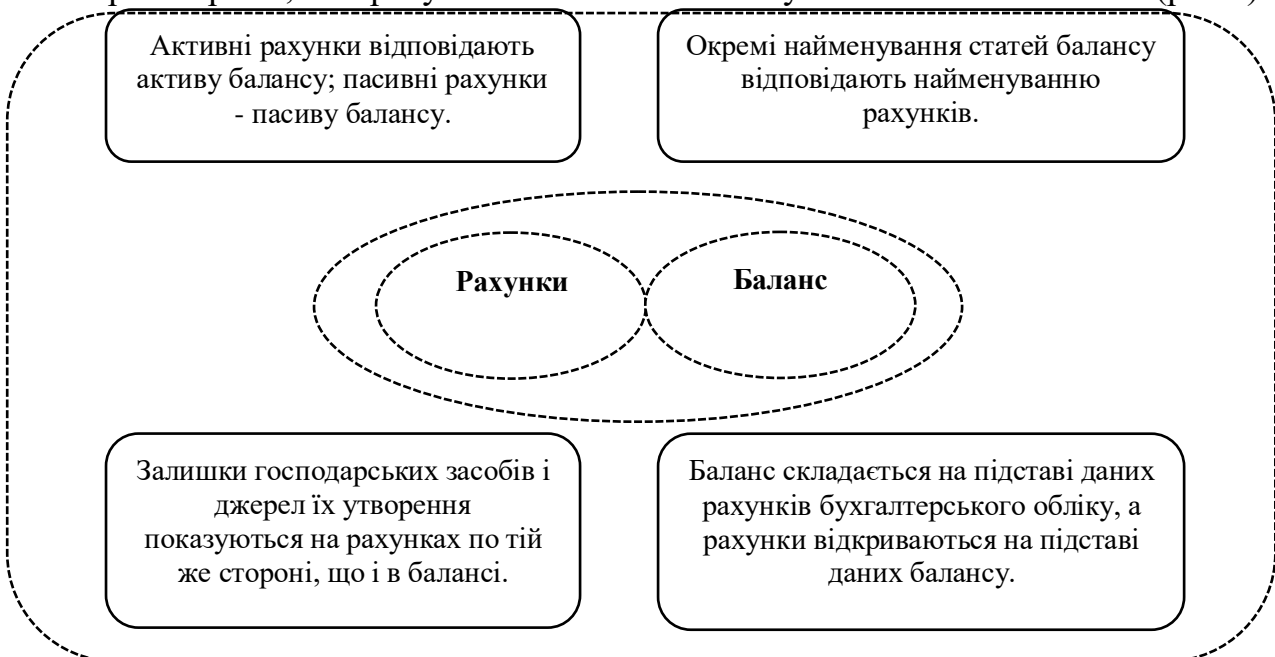

Рис. 3. Взаємозв'язок між рахунками та балансом

Джерело: розроблено автором на підставі [4]

Отже, активні і пасивні рахунки балансу є невід'ємною частиною будь-якої господарської діяльності підприємства. Найголовнішою відмінністю даних рахунків, є те, що активні рахунки враховують загальний стан справ компанії, бюджет, витрати на виробництво продукції, авансів, та інш., у той час як пасивні фіксують зобов'язання підприємств перед банками, борги по кредитах. Тобто, активи, це ті рахунки, які в майбутньому, можуть принести підприємству великі гроші і вигоду, якщо звичайно їх правильно використовувати і не зловживати. У свою чергу, пасивні виключно діють навпаки, адже ніякої вигоди в кредитах немає, кредит це завжди витрати, відсотки, збитки і відтік. Активні та пасивні рахунки зайняли настільки міцну нішу у своєму використанні з тієї причини, що їх застосування на практиці зазвичай не займає будь-яких зайвих трудовитрат.

Список використаних джерел

1. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. 248с.
2. Зінченко О.В., Радіонова Н.Й., Хаустова Є.Б. та ін. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб. під заг. ред. М. І. Скрипник. Київ: ЦУЛ, 2017. 340 с.
3. Активно-пасивні рахунки. URL: https://slovnyk.me/dict/economics_encyclopedia/активно-пасивні_рахунки
4. Active and passive accounts in accounting. Active, passive and active-passive accounts. URL: <https://dompelican.ru/en/aktivnye-i-passivnye-scheta-v-buhgalterskom-uchete-aktivnye-passivnye>.
5. Кузуб М. В., Радченко Д. В Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. С. 218-221. URL:<https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>.

Ферулёва В. Д., студент
кафедры финансового менеджмента
Научный руководитель - **Галкина М. Н.**,
ассистент кафедры финансового менеджмента
Полесский государственный университет, г. Пинск

МЕТОДЫ СОСТАВЛЕНИЯ ОТЧЁТА О ДВИЖЕНИИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ

Согласно Международному стандарту финансовой отчётности (IAS) 7 «Отчёт о движении денежных средств» организация должна составлять отчет о движении денежных средств в соответствии с требованиями и представлять его в качестве неотъемлемой части своей финансовой отчетности за каждый период, в отношении которого представляется финансовая отчетность. Данный отчёт должен объяснять причины изменения статей денежных средств за рассматриваемый период и содержать информацию о денежных потоках организации в разрезе операционной, инвестиционной и финансовой деятельности. Денежные потоки по видам деятельности в разрезе притоков денежных средств (поступлений) и их оттоков (платежей) в соответствии с МСФО (IAS) 7 «Отчёт о движении денежных средств» представлены в табл. 1 [1].

Состав статей перечисленных разделов отчёта о движении денежных средств и степень их детализации согласно МСФО, определяется организацией самостоятельно.

Денежные потоки по видам деятельности

Вид деятельности	Притоки (поступления)	Оттоки (платежи)
Текущая	<ul style="list-style-type: none"> - Поступление от продажи товаров и предоставленных услуг; - поступления арендованных платежей, роялти, комиссионных, иных аналогичных платежей; - возврат налога на прибыль, не относящуюся к финансовой или инвестиционной деятельности; - поступление процентов по дебиторской задолженности покупателей (заказчиков); - денежные потоки по финансовым вложениям, приобретаемым с целью их перепродажи в краткосрочной перспективе. 	<ul style="list-style-type: none"> - Платежи поставщикам за сырьё, материалы, работы, услуги; - оплата труда работников организации, а также платежи в их пользу третьим лицам; - платежи налога на прибыль, не относящуюся к финансовой или инвестиционной деятельности; - уплата процентов по долговым обязательствам, за исключением процентов, включаемых в стоимость инвестиционных активов.
Инвестиционная	<ul style="list-style-type: none"> - Уплата процентов по долговым обязательствам, включаемым в стоимость инвестиционных активов; - поступления от продажи основных средств, нематериальных активов и прочих внеоборотных активов; - поступления от продажи акций (долей участия) в других организациях, за исключением финансовых вложений, приобретённых с целью перепродажи в краткосрочной перспективе; - возврат займов, предоставленных другим лицам; - поступления от продажи долговых ценных бумаг (прав требования денежных средств к другим лицам), за исключением финансовых вложений, приобретённых с целью перепродажи в краткосрочной перспективе; - дивиденды и аналогичные поступления от долевого участия в других организациях; - поступления процентов по долговым финансовым вложениям, за исключением приобретённых с целью перепродажи в краткосрочной перспективе. 	<ul style="list-style-type: none"> - Платежи поставщикам (подрядчикам) и работникам организации в связи с приобретением, созданием, модернизацией, реконструкцией и подготовкой к использованию внеоборотных активов, в том числе затраты на научно-исследовательские, опытно-конструкторские и технологические работы; - платежи в связи с приобретением акций (долей участия) в других организациях, за исключением финансовых вложений, приобретаемых с целью перепродажи в краткосрочной перспективе; - предоставление займов другим лицам; - платежи в связи с приобретением долговых ценных бумаг (прав требования денежных средств к другим лицам), за исключением финансовых вложений, приобретаемых с целью перепродажи в краткосрочной перспективе.

Вид деятельности	Притоки (поступления)	Оттоки (платежи)
Финансовая	<ul style="list-style-type: none"> - Денежные вклады собственников (участников), поступления от выпуска акций, увеличения доли участия; - поступления от выпуска облигаций, векселей и других долговых ценных бумаг; - получение кредитов и займов от других лиц. 	<ul style="list-style-type: none"> - Платежи собственникам (участникам) в связи с выкупом у них акций (долей участия) организации или их выходом из состава участников; - уплата дивидендов и иных платежей по распределению прибыли в пользу собственников (участников); - платежи в связи с погашением (выкупом) векселей и других долговых ценных бумаг; - возврат кредитов и займов, полученных от других лиц.

Отчёт о движении денежных средств может быть составлен прямым и косвенным методами (табл. 2), которые различаются по ряду признаков [1,2].

Таблица 2

Сравнительный анализ прямого и косвенного метода подготовки отчетности о движение денежных средств

Признаки сравнительного анализа	Прямой метод	Косвенный метод
Назначение метода	Направлен на получение данных для расчёта как валового, так и чистого денежного потока за период как по отдельным видам финансово-хозяйственной деятельности, так и по организации в целом.	Направлен на получение данных для расчёта чистого денежного потока за период в разрезе отдельным видам финансово-хозяйственной деятельности, так и по организации в целом.
Наличие предпосылок	-	Некоторые доходы и расходы могут влиять на прибыль, но не затрагивать размер денежных средств, и наоборот. Например, амортизация, отгруженная продукция в кредит, погашение задолженности за материалы или поступления за продукцию, реализованную в прошлом периоде.
Альтернативное название	Его иногда называют «верхним», так как он базируется на изучении формы №2 сверху вниз.	Его иногда называют «нижним», так как он базируется на изучении формы №2 снизу вверх.
Источники информации	Бухгалтерские регистры, Бухгалтерский баланс (форма №1), Отчёт о прибылях и убытках (форма №2).	Бухгалтерский баланс (форма №1) и Приложение к бухгалтерскому балансу (форма №5), Отчёт о прибылях и убытках (форма №2).
Использование для составления отчёта о движении	Применяется по БСБУ и предпочтителен по МСФО.	Применяется по МСФО.

Признаки сравнительного анализа	Прямой метод	Косвенный метод
денежных средств		
Преимущества	Показывает основные источники притока и направления оттока денежных средств, а также достаточность средств для платежей по текущим обязательствам. Позволяет использовать полученную информацию для прогнозирования денежных потоков.	Позволяет выявить динамику всех факторов, формирующих величину чистого денежного потока, установить соответствие между финансовым результатом и изменением чистого оборотного капитала.
Недостатки	Не раскрывает взаимосвязи полученного финансового результата и изменения абсолютного размера денежных средств, в частности, не показывает, почему возникает ситуация, когда прибыльное предприятие является неплатежеспособным.	Сложен в расчетах. Не показывает информацию, полезную для оценки будущих денежных потоков.
Основное различие	Расчёт операционного денежного потока	

На основании таблицы 2 следует, что косвенный метод предпочтителен с аналитической точки зрения, так как способен раскрыть взаимосвязь величин финансового результата и изменения денежных средств. Однако в Республике Беларусь применение косвенного метода встречается в большинстве своём лишь при составлении консолидированной отчётности, что связано с его недостатками и не поддержкой БСБУ.

Таким образом, каждый из методов имеет свои преимущества и недостатки и какой из них составлять зависит от множества факторов. Однако следует отметить, что при анализе денежных потоков целесообразно использовать оба метода в комплексе.

Список использованных источников:

1. Международный стандарт финансовой отчетности (IAS) 7 «Отчёт о движении денежных средств». *Министерство финансов Республики Беларусь: офиц. сайт*. URL: https://www.minfin.ru/common/upload/library/no_date/2012/IAS_07.pdf (дата обращения: 19.03.2021).
2. Об утверждении Национального стандарта бухгалтерского учета и отчетности «Индивидуальная бухгалтерская отчётность»: Постановление М-ва финансов Респ. Беларусь, 12.12.2016 г. №104 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. 2016. №8/31602.

Фесенко А. В., аспірантка
кафедри обліку та оподаткування,
Науковий керівник – **Костюченко В.М.**, д.е.н, доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ ДИНАМІЧНОЇ СУТТЄВОСТІ В ІНТЕГРОВАНОМУ ЗВІТУВАННІ

У 2020 році активізувалась робота над єдиною системою корпоративної звітності, розробкою стандартів її складання, врегулюванням питань верифікації та аудиту.

У вересні 2020 року Міжнародна рада з інтегрованої звітності, Рада зі стандартів бухгалтерського обліку у сфері сталого розвитку, Глобальна ініціатива зі звітності, Рада зі стандартів розкриття інформації про клімат, Міжнародна організація CDP оголосили про наміри об'єднати свої зусилля в питаннях спрощення системи корпоративної звітності та розробки глобальних стандартів звітування про стійкість [1]. У грудні 2020 року зазначеними організаціями опубліковано документ «Звітування про вартість підприємства» [2], в якому вони виклали спільне бачення нової уніфікованої корпоративної звітності.

Одночасно, у вересні 2020 року Фонд міжнародних стандартів фінансової звітності оприлюднив «Консультативний документ з питань звітності про сталий розвиток» [3] та розпочав процес обговорення стандартів складання цієї звітності.

В процесі роботи над єдиною системою корпоративною звітності одним із найбільш дискусійних питань є визначення підходів до розуміння «суттєвості».

Протягом останніх років в теорії та практиці нефінансового звітування набувають поширення такі поняття як «подвійна суттєвість» та «динамічна суттєвість».

Концепція подвійної суттєвості знайшла своє відображення в «Керівних принципах щодо нефінансової звітності: Додаток стосовно звітності про кліматичну інформацію» [4], представлених Європейською Комісією у червні 2019 року. В даному випадку мова йде про врахування під час нефінансового звітування не лише фінансового аспекту суттєвості, а й екологічного та соціального аспектів.

Фінансовий аспект суттєвості передбачає надання користувачам звітності, зокрема інвесторам, інформації, що характеризує вплив на вартість компанії. Екологічний та соціальний аспекти суттєвості – надання інформації, необхідної для розуміння зовнішніх впливів компанії, що найбільше цікавить громадян, місцеві громади, громадські організації, клієнтів, ділових партнерів тощо. Необхідність врахування екологічного та соціального аспектів суттєвості обумовлена їх подальшим можливим позитивним або негативним впливом на ділові можливості організації та ризики її діяльності, що позначиться на вартості компанії.

Із концепцією подвійної суттєвості тісно пов'язана концепція динамічної суттєвості, яка набула поширення в період пандемії COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

В березні 2020 року Всесвітній економічний форум опублікував доповідь «Нова доба суттєвості» [5], в якій суттєвість описана як динамічний процес, що може змінюватися з часом – і часто дуже швидко. В доповіді акцентовано увагу на

тому, що фінансово несуттєва інформація сьогодні може мати значний вплив на фінансовий аспект суттєвості в майбутньому. Тому компанії та інвестори повинні розробити більш потужні інструменти для моніторингу та активного управління чинниками, які впливають на цей процес.

В «Заяві про намір працювати разом задля всебічної корпоративної звітності» [1], опублікованій у вересні 2020 року, підтверджено важливість концепції динамічної суттєвості для нової уніфікованої системи корпоративного звітування. В документі «Звітування про вартість підприємства» [2] запропоновано розглядати інформацію з точки зору суттєвості крізь призму суспільства, сталого розвитку, створення вартості підприємством та фінансової віддачі.

Концепція динамічної суттєвості передбачає необхідність побудови на підприємстві системи управління ризиками та можливостями, що зможе забезпечити стійкість, сталий розвиток компанії та довіру до неї зацікавлених сторін в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Перспективами подальших досліджень є розвиток теоретико-методичних основ інтегрованого звітування з урахуванням концепції динамічної суттєвості та розробка практичних рекомендацій щодо врахування фінансового, соціального та екологічного аспектів динамічної суттєвості в процесі інтегрованого звітування.

Список використаних джерел:

1. Statement of Intent to Work Together Towards Comprehensive Corporate Reporting. URL: <https://29kjwb3armds2g3gi4lq2sx1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/Statement-of-Intent-to-Work-Together-Towards-Comprehensive-Corporate-Reporting.pdf>.
2. Reporting on enterprise value. Illustrated with a prototype climate-related financial disclosure standard. URL: https://29kjwb3armds2g3gi4lq2sx1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/Reporting-on-enterprise-value_climate-prototype_Dec20.pdf.
3. Consultation Paper on Sustainability Reporting. URL: <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/sustainability-reporting/consultation-paper-on-sustainability-reporting.pdf?la=en>.
4. Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0620\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0620(01)&from=EN).
5. Embracing the New Age of Materiality. Harnessing the Pace of Change in ESG. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Embracing_the_New_Age_of_Materiality_2020.pdf.

Ходаківська М., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, ОПП Маркетинг

Науковий керівник – **Мошковська О.А.**, д.е.н., професор,

професор кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Гармонізація обліку враховує конкретне співвідношення та узгодженість дотримання основ ведення бухгалтерського обліку, формування різноманітної звітності групою держав або їх організацій, наприклад, державами Європейського Союзу або Союзу Незалежних Держав. Гармонізація враховує всі поєднання, а також взаємні співвідношення законодавчої бази держав згідно з регулюванням бухгалтерського обліку, статистики, податкової та фінансової звітності, наявність в кожній окремій країні власної модифікації обліку та концепції стереотипів.

Основна мета гармонізації полягає в тому, щоб положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО) кожної окремої країни істотно не виділялися з подібних НП(С)БО в інших державах, які є членами різноманітних співтовариств, а отже, постійно були в гармонічних стосунках один з одним.

Гармонізація обліку та фінансової звітності надасть змогу не розробляти національні положення й стандарти для кожної країни окремо, а використовувати міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. На міжнародному рівні до створення міжнародної системи бухгалтерського обліку, яка базується на загальних облікових правилах, залучено досить багато організацій, основними з яких є:

- Комітет з міжнародних бухгалтерських стандартів;
- Міжнародна організація комісій з цінних паперів (МОКЦП);
- Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ);
- Організація Об'єднаних Націй (ООН);
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [5].

В Україні міжнародні стандарти фінансової звітності, прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, – це документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності [1], [4]. До основних переваг МСФЗ належать наступні:

- МСФЗ характеризуються чіткою економічною логікою та узагальнюють світову практику складання фінансової звітності;

- інформація МСФЗ надає змогу користувачам аналізувати наслідки прийняття рішень, здійснювати прогнозування майбутнього розвитку та є основою прийняття стратегічних рішень;

- показники фінансової звітності підприємств за міжнародними стандартами характеризуються зіставленням, що зумовлює підвищення інвестиційної привабливості таких підприємств;

- фінансова звітність підприємств за міжнародними стандартами містить не тільки кількісні показники господарської діяльності підприємства, але й характеристики здійснюваних процесів, які відображають як масштаби, так і якість такої господарської діяльності; – фінансова звітність, складена відповідно вимог МСФЗ, є доступною для широкого кола споживачів (не тільки для органів господарського нагляду (контролю), статистики) [2].

Нині в Україні стану сучасного бухгалтерського обліку доцільно надати наступну характеристику: поєднання адміністративних та ринкових концепцій, а також стандартів адміністративного та міжнародного зразка. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – система принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності [3].

Згідно із ст. 121 Закону № 996 [4] суб'єкти господарювання розподіляються на тих, хто обов'язково застосовує МСФЗ, і тих, хто самостійно визначає доцільність застосування цих стандартів. Перелік суб'єктів господарювання, які при складанні фінансової звітності зобов'язані застосовувати МСФЗ, визначений Законом № 996 (ст. 121) [4] та Порядком №419 від 28.02.00 р. (з урахуванням змін, унесених Постановою № 820 від 07.11.13 р.) (далі – Порядок № 419) [5]. До цього переліку входять:

- публічні акціонерні товариства, банківські установи, страхові компанії,

починаючи з 01.01.12 р.;

- кредитні спілки – з 01.01.15 р.;

- підприємства, які провадять:

  - господарську діяльність із надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення, за винятком діяльності з управління активами;

  - починаючи з 01.01.13 р.; – господарську діяльність із недержавного пенсійного забезпечення;

  - допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування, починаючи з 01.01.14 р.;

  - діяльність з управління активами – починаючи з 01.01.15 р.

У разі добровільного переходу на застосування МСФЗ рішення про складання фінансової звітності за МСФЗ підприємства повинні закріпити в Наказі про облікову політику.

МСБО виникли внаслідок інтеграційних процесів в економіці та спрямовані на уніфікацію бухгалтерського обліку й фінансової звітності в різних країнах світу. Розробляє та впроваджує МСБО Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), який створили 29 червня 1973 р. професійні бухгалтерські організації економічно розвинутих країн. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку значною мірою сприяли як поліпшенню, так і гармонізації фінансової звітності в усьому світі. Вони застосовуються:

- як основа національних вимог до бухгалтерського обліку в багатьох країнах;

- як міжнародний базовий підхід тими країнами, які розробляють власні вимоги (зокрема, провідними розвиненими країнами, а також країнами, що розвиваються, такими як Китай та інші країни в Азії, Центральній Європі та СНД);

- фондovими біржами та регулюючими органами, які дають змогу іноземним або вітчизняним компаніям подавати фінансові звіти відповідно Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

- міжнародними організаціями, такими як Європейська комісія, яка оголосила у 1995 р., що вона значною мірою покладається на КМСБО щодо досягнення результатів, які відповідають потребам ринків капіталу [3].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності підприємствами, розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності та законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку [1].

В Україні аналіз сучасної теорії та практики ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання дає змогу виокремити наступні підходи до облікової стандартизації:

- автоматизований підхід, що є розподілом складних облікових операцій на прості з метою їх максимального спрощення та доведення їх виконання до автоматизму;

- груповий підхід, що є колективною організацією виконання комплексу облікових операцій (діяльність кожного виконавця базується на точних правилах

колективної роботи, які задаються стандартами);

– процесний підхід, що передбачає розроблення стандартів виконання господарських операцій, які визначають відповідні дії облікових фахівців, що є безпосередніми виконавцями в обліковому процесі; – правовий підхід, що передбачає визначення місць та об'єктів відповідальності з подальшою організацією аналітичного обліку за такими місцями (стандартизація обліку впливає з правових умов та наслідків, що обумовлюють зміни стану й руху об'єктів відповідальності) [6].

За останні декілька десятиліть в Україні відбувалися значні зміни в системах податкової звітності та бухгалтерського обліку, які були спрямовані на проведення їх гармонізації до міжнародних стандартів. Проте проведена державою реформа щодо податкової звітності та бухгалтерського обліку не була доповнена всіма необхідними змінами в дійсному господарському та/або бухгалтерському (фінансовому) законодавстві, що призвело до наступних негативних наслідків:

- обмеженості бухгалтерського обліку;
- застарілого використання формули подвійного запису;
- застосування на практиці лише грошового вимірника, виключаючи натуральні; – пріоритетність правил оподаткування;
- неефективності проведених досі різних наукових досліджень [8].

Процес гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні пов'язаний з певними проблемами.

По-перше, стандарти не можуть «працювати» самостійно, адже успіх застосування МСФЗ залежить передусім від економічного середовища, наявності національної інфраструктури їх існування. Хоча міжнародні стандарти фінансової звітності – це високоякісний інтелектуальний продукт, повною мірою вони працюють тільки в певних економічних реаліях. Відповідно вищезазначеного необхідно поступово працювати над поліпшенням економічних умов в Україні.

По-друге, застосування МСФЗ пов'язане з людським фактором. Міжнародні стандарти встановлюють загальні принципи формування показників звітності. Всі ситуації не можна викласти в стандартах, чим зумовлено застосування професійного бухгалтерського судження під час складання фінансової звітності [7].

Отже, максимально швидка й ефективна гармонізація національних стандартів фінансової звітності з міжнародними стандартами нині є одним з ключових завдань (стандарти визначають головним чином підходи до подання інформації у фінансовій звітності, а також методи оцінювання). Застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в повному обсязі суттєво зменшить обсяг роботи, яка пов'язана з підготовкою звітності.

Однією з необхідних умов подальшої гармонізації вітчизняної системи бухгалтерського обліку з позитивним результатом є вдосконалення всієї системи підготовки та перепідготовки спеціалістів обліку вже за МСФЗ.

Загалом доцільно зробити висновок про те, що в Україні у процесі проведення гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності українських підприємств обов'язково необхідно спиратись на досвід розвинених країн (Європейського Союзу). Сам процес переходу до МСФЗ має бути не декларативним та різким, а поступовим. При цьому всі зміни мають відбуватися за

наявності відповідного інституційного механізму в країні. Політика держави стосовно національної системи бухгалтерського обліку має спрямовуватись на реалізацію конкретної стратегії щодо реформування бухгалтерського обліку в Україні, а не загалом на процес гармонізації. Лише так можна досягти успіхів, концентруючись на єдиній проблемі.

Перш за все, необхідно розробити чітку стратегію з метою визначення загальної концепції реформування. Далі вже на наявній стратегії доцільно розробити покроковий план дій та заходів щодо його виконання, а також обрати його конкретних виконавців. Окрім того, процес виконання плану має контролюватися, тому є необхідність створення системи контролю за вжиттям цих заходів та професіональними діями його виконавців. Нині така концепція є визначеною Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], в якому зазначено, що НП(С)БО не повинні йти всупереч МСФЗ. Проте навіть проведення поверхневого аналізу правового забезпечення податкової звітності та бухгалтерського обліку в Україні, а також загального стану національної системи бухгалтерського обліку демонструє, що в даний період часу цього документа недостатньо для того, щоби проводити послідовний та ефективний процес реформування обліку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Олійник О. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. *Українська консалтингова мережа*. 2007. С. 56.
3. Швець В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Знання, 2004. 447с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. Редакція від 14.11.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
5. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Міністрів України від 28 лютого 2000р. №419 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000>
6. Шигун М. Стандартизація бухгалтерського обліку в системі прийняття управлінських рішень. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1924/1/26.pdf>.
7. Резнікова В., Орлова О. Перспективи гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 2. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/435-perspektyvy>.
8. Муравйов В. Зближення законодавства України з правом Європейського Союзу: сучасний стан та перспективи. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2007. № 35–36. С. 47–49.
9. Кузіна Р. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика. *Вісник Національного університету «Львівська Політехніка»*. 2012. № 721. С. 126–131.

Хоменко Я.В., студентка 11 групи,

3 курсу факультету торгівлі та маркетингу

Науковий керівник – **Мошковська О. А.**, д.е.н.,

професор кафедри обліку та оподаткування.

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ІСТОРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Із зародженням перших людських цивілізацій виникло й таке поняття як облік. Насправді, перші кроки примітивного на той час обліку мали неабиякі наслідки для історії людства. Потреби, що виникали в господарському житті,

зумовили розвиток і удосконалення обліку і в подальшому. Історія розвитку бухгалтерського обліку дає змогу набути необхідні знання з історії бухгалтерського обліку. Формування та історична еволюція цієї науки надає змогу, перш за все, навчитись аналізувати, досліджувати і оцінювати бухгалтерський облік в історичному аспекті [3].

Перші згадки про облік на території України датовані III ст. до Р. Х. — II ст. Р. Х., коли на території країни панувала всім добре знана Трипільська культура. Завдяки археологічним розкопкам відомо про те, що вже в часи Трипільської культури використовувалися примітивні таблички-статуетки, на яких вівся облік майна.

Бухгалтерський облік з'явився під час виникнення товарно-грошових відносин, появи перших дефініцій і спроб розгадати “економічний код” суспільних явищ. Подальший його розвиток характеризувався появою різних способів реєстрації фактів (доходів і видатків) в облікових реєстрах, журналах, відомостях у вигляді систематичних і хронологічних записів.

У Запорізькій Січі облік всього майна, доходів і видатків вели скарбник січового скарбу (шафар) та його апарат, до якого входили два шафари, два підшафарії та кантаржей. Скарбник і його підлеглі вели облік доходів і видатків у спеціальних книгах. Okремо велась книга обліку касових операцій і матеріальних цінностей. Завершальним етапом облікових робіт був процес складання звіту кошовому отаманові та козацькій раді [1].

Наприкінці XVIII ст. частина України, а саме Галичина, Буковина, Закарпаття, яка перебувала в складі Австро-Угорської імперії, в господарському розвитку відставали від інших держав, що входили до імперії, і в цілому від передових країн світу. Економіка мала чітко визначений аграрний, а згодом аграрно-індустріальний характер. Незважаючи на наступ австрійського та іноземного капіталу на західноукраїнські землі, лише Австро-Угорський емісійний банк мав у Західній Україні 12 філій, національна економіка, перебуваючи в імперській залежності, не занепадала. В Україні, особливо в другій половині XIX століття, починали значну увагу звертати на економічний бік життя: створювалися позичкові каси; кооперативно-кредитні товариства. Значного розвитку набувало готельне та шинкарське обслуговування. Для українців-галичан і буковинців організовувались фінансово-господарські і професійні курси, видавалася економічна література з метою заохочення до активної економічної та господарської діяльності. Облік вступав на новий щабель свого розвитку.

Найбільш діяльний економіст і підприємець цього часу – Василь Нагірний – в 1883 р. заснував першу українську торгову установу “Народна торгівля”, як товариство з обмеженою відповідальністю, і був його головою. Ним організовано навчання української молоді з вивчення кредитування, ведення обліку в готельному, шинкарському, кав'ярному промислі. У той час Василь Нагірний видав ряд посібників з ведення бухгалтерського обліку.

Роман Залозецький з 1904 р. обіймав посаду англійського консула у Львові, де відстоював інтереси англійських і французьких нафтових фірм, який, після Євгена Олесницького, засновника “Сільського господаря”, став його президентом. Основна заслуга Романа Залозецького полягала в заснуванні з його ініціативи і при його допомозі “Торговельної школи” при товаристві “Просвіта” у Львові, метою

якої була підготовка фахівців з організації торгівлі, банківської справи, бухгалтерського обліку. Він і був першим директором вищезазначеної школи.

Отже, незважаючи на подвійний тиск з боку Австро-Угорського уряду та польських урядовців на місцях, в Західній Україні розвивалася своя національна промисловість, торгівля, банківська справа та інші сфери економічної діяльності, а з ними, відповідно, і бухгалтерський облік. А найголовніше – налагоджувалася підготовка відповідних кадрів. Безперечно, німецька бухгалтерська школа набула і самобутніх національних рис Галичини через підготовку кадрів, публікацію місцевих праць, інструкцій, статутів підприємств тощо [4].

В Україні, особливо в другій половині XIX ст., значну увагу починають звертати на економічний бік життя: створювались позичкові каси, кооперативно-кредитні товариства, значного розвитку набувало готельне та шинкарське обслуговування. Для українців організовувалося фінансово-господарські й професійні курси, видавалася економічна література з метою заохочення до активної економічної та господарської діяльності. Облік вступав на новий щабель свого розвитку. У Львові діяли парцеляційний і селянські банки, а згодом ще й польсько-український Промисловий та акціонерний земельний іпотечний банки, у Чернівцях — Буковинський крайовий, згодом земельний банк. Пізніше сформувалась українська бухгалтерська школа. Були створені спеціалізовані вищі навчальні заклади в Києві, Харкові, Одесі, а згодом у Тернополі.

На початку XX ст. зародився науковий інтерес до вивчення історії бухгалтерського обліку. Наукові основи побудови та ведення бухгалтерського обліку нерозривно пов'язані з винайденням та поширенням так званого подвійного запису. Більшість науковців згідна, що з виникненням подвійного запису дані бухгалтерського обліку почали застосовувати також і для управління підприємством.

Отже, бухгалтерський облік на всіх його етапах розвитку забезпечував необхідну значущу інформацію для контролю за збереженням і ефективним використанням грошових та матеріальних засобів, за ходом господарських процесів та їх результатами. [3].

Формування науки бухгалтерського обліку, яке зумовлене сукупністю техніко-технологічних, економічних і соціальних факторів, пов'язують із XIX–XX ст. В Україні це становлення відбувалося за особливих обставин, що не могло не позначитися на стані національної облікової системи, з якою наша держава опинилася на порозі здійснення ринкових перетворень і приведення облікової методології до рівня світових вимог. Дослідження еволюції науки бухгалтерського обліку в Україні сприяє розумінню концептуального розвитку методології бухгалтерського обліку, усвідомленню необхідності постійного вдосконалення облікової системи.

В Україні триває реалізація програми реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Основною метою цієї програми є формування системи бухгалтерського обліку, адекватної новому типу господарських відносин у вітчизняній економіці, що гармонізується з системами бухгалтерського обліку інших країн з ринковою економікою. З метою успішної реалізації реформи вагому роль відіграє дослідження та узагальнення досвіду країн Континентальної Європи, в яких

підходи до організації системи обліку та звітності історично більшою мірою наближені до вітчизняних, і які, подібно до України, прагнуть здійснити органічний синтез національних традицій і принципів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами та директивами країн-членів ЄС [2].

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.060106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2001, 58 с.
2. Бухгалтерський облік в Україні. URL: <http://oa.donnuet.edu.ua/uk/9-bloh/101-bukhgalterskij-oblik-v-evropi.html>
3. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Курсовий проект Тернопільського національного економічного університету. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2918/1/Джерелейко_ОБС_31.pdf
4. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. К.: Знання, 2005, 123 с.

Ціцька Н.Є., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування

Мирончук З.П., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Власний капітал є фундаментом для створення і подальшого розвитку господарства. У процесі функціонування забезпечує інтереси країни, власників і персоналу підприємства. Кожна установа, що виконує виробничу або комерційну діяльність повинна мати капітал, яка представляє собою сукупність грошових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, матеріальних цінностей, необхідних для здійснення його господарської діяльності [1].

Заснування та нормальне функціонування господарств різної форми власності неможливе без формування власного капіталу. Він утворюється з допомогою особистої участі власників - засновників у його формуванні у приватних підприємствах та з допомогою державного фінансування у державних підприємствах. Для успішної та нормальної роботи організації будь – якого суб'єкта господарювання нормою є фінансова стійкість та висока конкурентоспроможність. Це два основних показники, які показують наявні фінансові ресурси.

Вчені - економісти, які вивчають і досліджують облік власного капіталу у своїх наукових працях пропонують розкривати сутність власного капіталу із таких позицій: економічної, правової та бухгалтерської. Беручи до уваги той факт, що власний капітал є широким поняттям, вважаємо за доцільне його розглядати у бухгалтерському обліку за такими джерелами формування – початково - вкладений (інвестований) власний капітал, накопичений власний капітал(ефективний та інший накопичений власний капітал) та коригуючий капітал (неоплачений та вилучений капітал).

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал це частина в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань [2]. Форма Звіту про власний капітал - це звіт у якому

відображається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного року. Метою складання Звіту про власний капітал є надати користувачам фінансової звітності повну, достовірну та неупереджену інформацію про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду (року) [2]. Відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Звіт про власний капітал – це річний звіт і у складі проміжної квартальної фінансової звітності не подається. Проте, якщо суб'єкт господарювання відноситься до категорії підприємств, звітність яких обов'язково складається за міжнародними стандартами обліку і звітності, то цей звіт входить до складу проміжної фінансової звітності й подається теж щоквартально. Форма Звіту про власний капітал приведена до тотожності переліку рахунків четвертого класу Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, який так і називається «Власний капітал та забезпечення зобов'язань» (рис.).

У практиці ведення бухгалтерського обліку існує дві форми Звіту про власний капітал:

- форма №4 - для окремої фінансової звітності, яка складається відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;

- форма №4-к — для консолідованої фінансової звітності, яка складається відповідно до НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність». Відмінність – інформація про зміни у власному капіталі у розрізі неконтрольованої частки меншості. Цей звіт виключно для материнських компаній, які мають дочірні підприємства.

Доцільно відмітити, що для малих підприємств і мікропідприємств форма Звіту про власний капітал відсутня, адже вони подають спрощену фінансову звітність відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Суб'єктам господарювання, які керується МСФЗ вимоги до цього звіту прописані у МСБО 1 «Подання фінансової звітності».

Звіт складають за допомогою шахової таблиці в розрізі статей, які включаються до складу першого розділу пасиву балансу. У шаховому принципі побудови даного звіту передбачено розміщення по горизонталі статей власного капіталу, а по вертикалі - головних операцій, які можуть призвести до змін окремих частин власного капіталу та капіталу в цілому.

Джерелами інформації для заповнення Звіту про власний капітал є: засновницькі документи підприємства; реєстри синтетичного та аналітичного обліку власного капіталу (в сільськогосподарських підприємствах це журнал-ордер №7 с.-г. та відомість №7.4 с.-г. аналітичних даних по інших рахунках обліку власного капіталу); заповнений Баланс за звітний рік (форма №1); заповнений Звіт про фінансові результати за звітний рік (форма №2); бухгалтерські довідки про господарські операції по рахунках класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»; примітки до річної фінансової звітності;

дані про суму коригувань капіталу внаслідок змін облікової політики, виправлення помилок тощо.

На основі вище перелічених джерел інформацій про наявність та рух власного капіталу заповнюють окремі графи Звіту про власний капітал, які відображають:

- залишок капіталу на початок року;
- коригування капіталу унаслідок зміни облікової політики та виявлених

ПОМИЛОК;

- фактори, які призвели до змін власного капіталу;
- підсумок суми змін та залишок власного капіталу на кінець року.

Рис. 1. Статті власного капіталу

Список використаних джерел:

1. Бугай Н.О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. *Агросвіт №21, 2016.* С. 19-25. URL :

Черненко К. В., к.е.н,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Шеменьов К. Б., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Так, щоб здійснювався процес виробництва, господарство повинне мати необхідні запаси посівного матеріалу, кормів, палива, мінеральних добрив, засобів захисту рослин і тварин, запасних частин, інших виробничих запасів. При їх використанні збільшуються витрати на виробництво. Результатом процесу виробництва є створення готової продукції, внаслідок чого предмети праці переходять у форму готової продукції.

Регулярна і чітка організація обліку, своєчасне відображення господарських операцій з надходження та вибуття матеріальних цінностей сприяють забезпеченню контролю за збереженням і раціональним використанням матеріальних ресурсів, виявлення факторів їх економії.

Проблемі обліку виробничих запасів приділяється значна увага, оскільки від організації їх обліку залежить розвиток як підприємства так і економіки країни в цілому.

Одношевна О. О. провела є аналіз організаційних та методичних аспектів обліку виробничих запасів підприємства, виокремивши їх сучасні проблеми. Для удосконалення безпосередньо операцій, пов'язаних з виробничими запасами на підприємства, на думку автора, доцільно спростити оформлення операцій, відпускати матеріали з використанням тільки Карток складського обліку, передбачивши підписи осіб, які будуть отримувати цінності а також дані про внутрішнє переміщення, постійно контролювати відпуск матеріалів, проведенням інвентаризацій, проводячи вибіркові перевірки. Крім того, автор наполягає на забезпечення підприємств достатньою кількістю складських приміщень з необхідними ваговими та/або вимірювальними приладами тощо. Для раціонального використання виробничих запасів і уникнення ситуацій коли запаси залишаються на складі, визначати оптимальну потребу в них [1].

Чабанюк О. А. визначає найсуттєвіші проблеми документообігу в частині виробничих запасів, говорячи про недосконалість в підприємства України. На думку автора, необхідно використовувати досвід країн Європейського Союзу враховуючи національні особливості. Щодо конкретних шляхів, Чабанюк О. А. пропонує змінити зміст реєстрів аналітичного обліку для підвищення їх інформаційності [2].

Пригада І. В. для забезпечення ефективного управління виробничими запасами, перш за все, виділяє принципи контролю, основні з яких: постачання лише необхідних у виробництві матеріалів; встановлення розмірів запасів з урахуванням поточної, підготовчої та гарантійної потреби середнього виробничого запасу; використання ресурсозберігаючих технологій при зберіганні

запасів; маркування та етикування запасів. Пригада І. В. узагальнив негативні аспекти обліку запасів: 1. Низький рівень інформаційного забезпечення. 2. Невідповідний рівень контролю. 3. Низька регульованість процесів створення запасів. 4. Складність визначення справедливої вартості запасів при бартерному розмірі [3].

Вирішення проблеми оперативного інформаційного забезпечення автор пов'язує з впровадженням інформаційних технологій для обробки економічної інформації в частині виробничих запасів; використанням обґрунтованої системи обліку матеріальних витрат; раціональною організацією облікових та контрольних процедур руху запасів, зокрема, застосування обліку за центрами відповідальності.

Кононенко В.А. досліджувала теоретичний та практичний досвід організації бухгалтерського обліку запасів, зазначаючи що це трудомістка ділянка з певними недоліками, запущеннями, які що призводить до втрат запасів.

Її загальні рекомендації для виходу з таких ситуації включають: а) для уникнення помилок і порушень – розробка інструкцій у вигляді посадових інструкцій конкретним виконавцям, а також видача їм виписок з графіків документообігу з указанням порядку і термінів реєстрації даних. На думку автора, доцільно впровадити систему заохочень або ж покарань при виконанні (невиконанні) обов'язків такими особами; б) для зниження ризику неефективності збору інформації – проведення ревізій, звірок, інвентаризацій та інших контрольних заходів; в) уніфікація форм документування; г) розробка графіку документообороту; д) у посадовій інструкції виокремити пункт: 1. Обов'язковість контролю за правильністю оформлення первинних документів. 2. Ступінь відповідальності працівника бухгалтерії [4].

Левченко О.П. удосконалення обліку виробничих запасів вбачає через використання індивідуальних схем руху документів для встановлення максимально коротких часових відтінків на передачу документів і їх обробку, враховуючи особливості діяльності конкретного підприємства. Крім того, оцінка вибуття виробничих запасів повинна здійснюватися за найпростішим для підприємства методом, який можна було б оптимально поєднати з методами управління легко сільськогосподарським підприємством [5].

Погрібна О. П. називає досліджувану ділянку обліку однією з складних і трудомістких. На її думку, проблемні питання пов'язані з порядком визнання запасів за критеріями П(С)БО (відсутність розрахунку визначень економічних вигод в майбутньому від використання виробничих запасів), методикою включення ТЗВ до первісної вартості (неможливість за методом середнього відсотку визначити точну вартість придбання), методами оцінки вибуття (для підприємств, які використовують широкий спектр матеріалів постійні плинні та швидкі зміни цін на матеріали ускладнює оцінку за методом ФІФО) [6].

Пляшечник В.О. та Лега О. В. зазначають, що від правильності вибору методу оцінки запасів залежить об'єктивність (реальність) даних про отриманий підприємством прибуток, оскільки неправильно вибраний метод списання в умовах збільшення або зменшення ринкових цін на ті чи інші запаси може призвести до завищення або заниження оподаткованого прибутку підприємств.

Вибираючи метод оцінки вибуття запасів потрібно враховувати те, що він має

відповідати специфіці підприємства, що враховується при формуванні облікової політики підприємства, а також іншим чинникам, серед яких можна виділити такі як: організаційно-правові форми підприємства, динаміку попиту і пропозиції на запаси, вимоги нормативної бази та податкового законодавства країни [7].

Отже, узагальнивши запропоновані підходи до удосконалення обліку виробничих запасів, можна виділити наступні напрямки: підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; чітка організація облікових процедур руху запасів підприємств; формуванням графіків документообігу з доведення функцій до виконавців; при виборі методу вибуття виробничих запасів враховувати специфіку діяльності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Одношєвна О. О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(2). С. 146-148. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(2\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(2)_38). (дата звернення 08.03.2021).
2. Чабанюк О. А. Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 2 (34). С. 284–287.
3. Принада І. В., Назарчук О. Д. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві. *Наука й економіка*. 2014. Вип. 3. С. 64-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2014_3_10. (дата звернення 08.03.2021).
4. Кононенко В. А., Цупаленко Ж. П. Облік виробничих запасів: сучасний стан та напрямки вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 16(1). С. 147-151.
5. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4. С. 266-270. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_4_48. (дата звернення 08.03.2021).
6. Погрібна О. О., Матвєєва-Алексєєва В. В. Проблемні аспекти організації обліку виробничих запасів. *Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів. Частина 1*. 2013. С. 174-176.
7. Пляшєчник В.О., Лега О.В. Оцінка запасів при вибутті. *Проблеми інноваційного розвитку економіки України. Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. Ч II*. Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2014.

Чернецька О.В., к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку, оподаткування та УФЕБ

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПОСЛУГ СУБ'ЄКТІВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Готельні підприємства відчувають проблеми ефективності менеджменту, прибутковості бізнесу і конкурентоспроможності даного виду послуг. Ці питання мають вирішуватись в контексті формування стратегічних конкурентних переваг в готельному бізнесі, де облік відіграє важливу роль в системі менеджменту підприємства, а оптимізація системи оподаткування стане важливим важелем підвищення прибутковості готельного бізнесу.

Згідно зі статтею 1 Закону № 324 та Правилами № 19 готельною послугою є дії чи операції підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Відповідно до п.1.3. Правил № 19 готель може надавати основні послуги (обсяг послуг готелю (проживання, харчування тощо), що включається до ціни номера (місця) і надається споживачу згідно з укладеним договором) та додаткові послуги (обсяг послуг, що не належать до основних послуг готелю, замовляються та сплачуються споживачем додатково за окремим договором) [1, 3].

Власником готелю може бути юридична або фізична особа – підприємець. Відповідно до Класифікатора ДК 009:2010 готельні послуги відносяться до групи 55 – 55.10 "Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування".

Безпосередньо надання послуг з проживання постояльців ліцензуванню не підлягає. Однак готелі можуть проводити деякі види діяльності, на які потрібно придбавати ліцензію. Зокрема, це відноситься до операцій продажу алкоголю і тютюнових виробів, на які необхідно отримати ліцензію на роздрібну торгівлю. Якщо послуги готелю входять до складу туристичного продукту (комплекс туристичних послуг), тобто їх надають туристам, то готель повинен мати як ліцензію на здійснення туристичної діяльності, так і сертифікат відповідності готельних послуг і послуг харчування. Також може бути проведена і добровільна сертифікація готельних послуг (для одержання "зірки"), що здійснюють на відповідність вимогам, невіднесеним актами законодавства і нормативних документів до обов'язкових.

Правилами № 77 визначено, що номер (місце) у готелі надають громадянам при наявності паспорта чи документа, що його заміняє, а також заповненої анкети. Після оформлення документів на проживання в готелі громадянину видають документ про оплату номера (місця) і візитну картку готелю (якщо такі картки є). При цьому готелі можуть самі встановлювати форми і перелік первинних документів для ведення обліку розрахунків із громадянами, що проживають у готелі (за винятком тих, застосування яких регулює чинне законодавство). Серед таких документів слід відзначити: реєстраційну картку, журнал обліку громадян, що проживають у готелі, журнал реєстрації заявок на бронювання номерів, відомість руху номерів у готелі, журнал осіб, що проживають на поверсі тощо.

Доход від надання готельних послуг відображають по кредиту субрахунку 703. Готель (поряд з послугами по наданню місць для короткострокового проживання громадян) часто надає й інші послуги (ремонт взуття, прання, прасування, перукарні). Їхню реалізацію відображають також по кредиту субрахунку 703, але для аналітичного обліку таких операцій до субрахунку 703 відкривають додаткові субрахунки для кожного виду послуг. Якщо до складу готелю входить ресторан, то реалізацію його продукції показують по кредиту субрахунку 702, а собівартість реалізованої продукції — Дт 902 Кт 282.

Готель як юридична особа має право обирати одну з систем оподаткування: загальну систему або третю групу спрощеної системи. При застосуванні загальної системи оподаткування сплачується податок на прибуток в розмірі 18% з суми чистого доходу як різниці між нарахованими доходами і понесеними витратами. У разі обрання спрощеної системи оподаткування третьої групи ставка єдиного

податку складає 3 % доходу для платників ПДВ та 5 % доходу для неплатників ПДВ. При цьому обсяг доходу у такого суб'єкта підприємництва не має перевищувати протягом календарного року 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня податкового (звітного) року.

Якщо готель зареєстровано як ФОП і обрано загальну систему оподаткування, в цьому випадку необхідно сплачувати ПДФО за ставкою 18 % та військовий збір за ставкою 1,5% із суми чистого оподаткованого доходу, як вираховується як різниця між загальним оподатковуваним доходом (тобто виручкою в грошовій ті негрошовій формі) та витратами, які пов'язані з господарською діяльністю і підтверджені документально.

Для надання готельних послуг ФОП може застосовувати 2 групу (якщо обсяг наданих послуг не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати на календарний рік, підприємець може мати не більше 10 найманих осіб) та 3 групу спрощеної системи оподаткування (кількість працівників не обмежена, обмеження по розміру доходу - 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня податкового (звітного) року). Слід відзначити, що ФОП на 2 групі спрощеної системи можуть надавати послуги лише населенню та суб'єктам господарювання, що також сплачують єдиний податок.

При наданні послуг готелем - ФОП другої і третьої групи єдиного податку дохід (сума отриманої винагороди) визначається за датою надходження коштів. ФОП 2 групи в 2021 році сплачують 1200 грн щомісячно, ФОП 3 групи - 3 % доходу для платників ПДВ та 5 % доходу для неплатників ПДВ.

Юрособи та фізособи-підприємці на загальній системі оподаткування є платниками ПДВ на загальних підставах. Тобто їхня обов'язкова реєстрація платником ПДВ проводиться згідно з п. 181.1 ПКУ, якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню ПДВ, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1000000,00 грн (без урахування ПДВ). Платниками ПДВ можуть бути фізичні та юридичні особи платники єдиного податку третьої групи, які обрали ставку єдиного податку у розмірі 3 відсотки доходу.

Із 1 січня 2021 року запровадили зміни до ПКУ, привнесені Законом № 962 щодо податкових пільг ПДВ для готелів. Зокрема, запроваджено знижену ставку ПДВ у розмірі 7% для готельних операцій за класом 55.10 КВЕД [2, 4]. Зауважимо, що цей клас включає надання місць для переважно короткострокового проживання гостей і відвідувачів зазвичай на добовій або тижневій основі. Ця діяльність включає надання упорядженого житла в гостьових кімнатах або номерах люкс. Послуги включають щоденне прибирання та заміну постільної білизни. Також можливе надання широкого переліку додаткових послуг, таких як забезпечення харчуванням і напоями, паркування, послуги пралень, басейнів і тренажерних залів, місць для відпочинку та розваг, а також конференц-залів і місця для проведення нарад. Такий клас включає діяльність з розміщення у готелях; курортних готелях; готелях класу люкс; мотелях. Такий клас не включає надання в оренду будинків, упоряджених або не упоряджених квартир чи апартаментів для постійного проживання зазвичай на місячний або річний термін. Отже, інші операції суб'єктів готельного бізнесу підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою 20%.

Вищенаведені особливості обліку і оподаткування послуг готельного господарства на високому якісному рівні мають стати основою ефективної побудови системи менеджменту суб'єктів господарювання, що дасть можливість підвищити конкурентоспроможність та прибутковість діяльності готельного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Граковський Ю. Готельні послуги: організація діяльності, облік доходів та витрат. *Вісник «Офіційно про податки»*. 2013. №22. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5521> (дата звернення: 24.03.2021 р.)
2. Знижена ставки ПДВ у розмірі 7%: не всі надавачі готельних послуг можуть нею користуватись. URL: <https://www.golovbukh.ua/news/25243-znijena-stavki-pdv-u-rozmr-7-ne-vs-nadavach-gotelnih-poslug-mojut-neyu-koristuvatis> (дата звернення: 24.03.2021 р.)
3. Карпова В. Готельний бізнес: організаційні моменти. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ008211 (дата звернення: 24.03.2021 р.)
4. Пільгова ставка ПДВ для готелів, культури і туризму з 1 січня 2021 року. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-1gotnaya-stavka-nds-dlya-gostinic-kultury-i-turizma-s-1-yanvary-2021-goda> (дата звернення: 24.03.2021 р.)

Шарко К.В., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Корчагіна В.Г.**, к.е.н.,
доцент кафедри управління та адміністрування,
Новокаховський гуманітарний інститут
ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,
м. Нова Каховка

ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ

Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень. Проблеми обліку запасів на підприємстві є актуальними, оскільки на сьогоднішній день важливим є вирішення питання пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів до вимог оптимізації оперативності та достовірності надання інформації для потреб менеджменту з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому. Формування достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності.

Проблемі обліку виробничих запасів приділяється значна увага, оскільки від організації їх обліку залежить розвиток як підприємства, так і економіки країни в цілому. Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та

надання послуг, а також управління підприємством [1].

Система управління запасами характеризується великою кількістю факторів, які впливають на її ефективність. Загальні вимоги, що висуваються до такої системи, залежать від цілей, які:

- орієнтовані на підприємство: швидкість отримання матеріалів, товарів та інформації;

- орієнтовані на ринок: відповідність управління ринкової стратегії; здатність до адаптації;

- пов'язані із системною інтеграцією: розподіл завдань управління за видами продукції; цілісна система персональної відповідальності за виконання замовлення;

- орієнтовані на виробничий потік: систематичність контролю процесі управління у виробництві; узгодження окремих процесів управління [2, с.921].

Однією з важливих умов якісного обліку матеріалів є застосування комп'ютерних програм для автоматизації обліку з передовими методами організації складського господарства та обліку матеріалів. Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і видачі виробничих запасів потрібно правильно організувати складське господарство, тому що в діяльності підприємства не завжди можна добитися повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції.

Певні труднощі виникають із визначенням справедливої вартості запасів. Первісною вартістю запасів вважається справедлива вартість запасів при внесенні до статутного капіталу підприємства, при одержанні запасів підприємством безоплатно, при придбанні у результаті обміну.

Головним недоліком обліку за справедливою вартістю є можливість маніпулювання вартістю і, як наслідок, спотворення показників бухгалтерського обліку. У такому випадку облік не відповідає головному призначенню – наданню достовірної інформації про діяльність підприємства.

Визнання справедливої вартості активів найчастіше ґрунтується на цінах активного ринку. Для визначення справедливої вартості виробничих запасів вважаємо необхідним: визначити стан запасів(нові чи застарілі); проаналізувати існуючі ринки щодо даного об'єкту обліку та ціни на аналогічні запаси; якщо таких ринків не існує, необхідно знайти довідкову інформацію щодо ціни певного продукту; здійснити оцінку справедливої вартості об'єкту обліку, використавши всю доступну інформацію та існуючі методики розрахунків.

До важливих проблем організації бухгалтерського обліку, висунутих практикою, належить вибір методики оцінки запасів при їх вибутті, від чого у більшості випадків залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації. Через постійні зміни цін на виробничі запаси, різні методи списання запасів будуть по різному впливати на показники звітності. Тим самим, використання не виправданого методу частіше є зоною шахрайства й перекручення інформації про фінансовий стан підприємства. Тому, обирати необхідно оптимальну оцінку вибуття запасів, яка б не завищувала, або не занижувала собівартість продукції, була виправдана в умовах інфляції, відповідала процесу виробництва і враховувала не лише поточні, але і стратегічні завдання діяльності підприємства [3].

Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом. Основними негативними аспектами в діяльності підприємства в сфері обліку запасів є низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів; обмеженість контролю використання виробничих запасів; складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи.

Вирішення цих проблем потребує оновлення системи отримання інформації про виробничі запаси, використання нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів до ефективного їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку.

Саме тому можна виділити наступні шляхи подолання проблем ведення обліку виробничих запасів на підприємствах: підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації; удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів; узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів; обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва; чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів) [4, с.64].

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для більшості підприємств і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99р. №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> .
2. Малахова А.В., Мартиненко О.В. Проблеми обліку запасів і оптимізація обліково-аналітичних процедур в управлінні підприємствами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №10. С. 920 - 923. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/191.pdf>.
3. Смалій Ю. О., Бенчак В.І., Польова Т.В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. №10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2019/177.pdf.
4. Князюк І. Актуальні проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України. *Удосконалення обліку й аналізу в системі управління підприємства*. 2012. С.63-65.

Янчевська К.П., здобувач вищої освіти
факультету фінансів та обліку,
Кузуб М.В.,
ст. викладач кафедри обліку та оподаткування
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ВПЛИВ COVID-19 НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УКРАЇНІ

Пандемія коронавірусу продовжує поширюватися в Україні та багатьох країнах світу, впливаючи на абсолютно всі сфери нашого життя: соціальну, економічну, політичну та навіть духовну. З початком поширення вірусу, було запроваджено відповідні карантинні заходи, які уже суттєво вплинули і продовжують впливати на економіку в усьому світі. На жаль, на даний момент ніхто точно не може сказати, як саме будуть розгортатись події і скільки часу займе процес подолання пандемії, що значно ускладнює прогнозування майбутнього економічної та фінансової сфери нашого життя. Ці події створили для багатьох компаній безпрецедентний рівень невизначеності та ризику. Бухгалтерський облік, як невід'ємна частина складової будь-якого бізнесу, теж відчуває на собі значний вплив, адже дані умови можуть суттєво вплинути на підготовку фінансової звітності підприємства за 2020 рік. [1]

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. [2]

Ні для кого не секрет, що саме жорсткі карантинні заходи на протидію COVID-19 спричинили значне погіршення умов для багатьох компаній та збільшення економічної невизначеності для інших. Важливим аспектом є те, що переважна більшість підприємств, що постраждала від коронавірусу є саме підприємці малого та середнього бізнесу, адже саме в них максимально відчутна проблема негативного гудвілу, коли балансова вартість чистих активів переважає ринкову капіталізацію.

Оскільки спалах COVID-19 відбувся саме на початку 2020 року, а фінансова звітність складається на кінець поточного року, ще не можна сказати в повній мірі величину впливу пандемії на вітчизняний бухгалтерський облік, проте вже зрозуміло, що суттєвий вплив відбувся на такі елементи бухгалтерського обліку як: оцінка справедливої вартості активів, облік орендних активів і зобов'язань, ризику, пов'язані з фінансовими інструментами, визнання резервів, фінансовий стан та фінансові результати, тощо.

З огляду на поточну невизначеність, що виникає внаслідок пандемії COVID-19, необхідність обов'язкового розкриття у фінансовій звітності інформацію про характер і ступінь впливу на діяльність Підприємств, внесені зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо звільнення уповноважених осіб суб'єктів господарювання від відповідальності за невчасне оприлюднення фінансової звітності разом із аудиторським звітом. Відповідно до прийнятих змін фінансову звітність за 2019 рік або консолідовану фінансову звітність за 2019 рік разом з аудиторським звітом можна оприлюднити у період дії карантину або протягом 90 календарних днів з дня, наступного за днем завершення карантину, але не пізніше 31 грудня 2020 року. Таким чином,

підприємствам фактично надано додаткові три місяці після завершення карантину для підготовки фінансової звітності за 2019 рік з урахуванням впливу COVID-19 та проведення її якісного аудиту. [2]

Утім, з появою нових факторів, спричинених карантинними заходами у фінансовій звітності кожної компанії з'являються питання про облік витрат, пов'язаних з COVID-19, таких як: надання медичної допомоги, організація перевезення працівників за рахунок роботодавця, витрати підприємства на ІФА/ПЛР-тести та ін.

Якщо говорити про надання медичної допомоги, наприклад, придбані підприємством маски, рукавички, дезінфікуючі засоби для боротьби з корона вірусною інфекцією на підставі первинки, яка супроводжувала такі купівлі, у бухгалтерському обліку спочатку варто оприбуткувати на субрахунок 209 «Інші матеріали».

Щодо організації перевезення працівників на роботу й назад, ці витрати слід віднести до складу витрат підприємства. Бухгалтерський рахунок для відображення витрат потрібно обирати в залежності від напряму діяльності даних працівників. Якщо це робітники, то витрати будуть на рахунку 23 «Виробництво» або 91 «Загальновиробничі витрати», якщо розвозка призначена виключно для адміністрації — на рахунок 92 «Адміністративні витрати», для служби збуту — на рахунок 93 «Витрати на збут». У разі ж, перевезення усіх працівників без винятку, потрібно використовувати субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності». [3]

До цих самих рахунків можна віднести і витрати підприємства на ІФА/ПЛР-тести.

Вплив пандемії COVID-19 на бухгалтерський облік неоднозначний і до кінця незрозуміло негативний він чи позитивний. Варто зазначити, що в умовах коронавірусної інфекції та відповідних карантинних заходів на її протидію, управлінський персонал будь-якого підприємства мусить чітко розуміти, що незважаючи на різні чинники, вони повинні розумно та практично реагувати на їх реальні проблеми, при цьому дотримуватись всіх стандартів та правил.

Список використаних джерел:

1. Вплив спалаху COVID-19 на складання фінансової звітності. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/536>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ст. 1; розділ V пункт 1². URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
3. Газета "Все про бухгалтерський облік". URL: <http://vobu.ua/ukr/analytics/consultations/category/karantyn-koronavirus/2>.
4. Кузуб М.В., Лещій Л.А. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік», присвяченої 70-річчю КНТЕУ. 19-21 жовтня 2016 р., м. Київ.
5. Кузуб М.В, Клеомітес В.Ю. Вплив інфляції та інфляційних процесів на фінансовий стан підприємства. Інтернет-конференції ХНУМГ ім. ОМ Бекетова, 2019.

Ящук А.С.,
студентка 3 курсу ФТМ,
Науковий керівник - **Мошковська О.А.,** д.е.н.,
доктор екон. наук, професор кафедри обліку та оподаткування
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ПОРІВНЯННЯ СТАНУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КАНАДІ ТА УКРАЇНІ

Поняття «облік» у широкому розумінні означає спостереження, вимірювання та реєстрацію певних природних і суспільних явищ. Для людей важливим є облік того, що впливає на суспільство, й об'єктом особливої уваги є господарська діяльність, основу якої становить виробництво матеріальних благ.

Канада займає друге місце в світі за розмірами території, поступаючись лише Російській Федерації. До її складу входять десять провінцій і три території. Держава утворилося після злиття французьких провінцій і англійських колоній, тому вплив двох великих культур відчувається повсюдно.

Професія бухгалтера вважається в Канаді досить престижною і високооплачуваною. В країні існує два різновиди вищезазначених облікових працівників: book-keeper і accountant. Перші займаються обліком господарських операцій, обробкою первинної документації та веденням реєстрів, - тобто, на них покладено всю саму рутинну роботу. Accountant - це найвищий ступінь. Професійні обов'язки таких працівників тотожні обов'язкам головних бухгалтерів і фінансових директорів. В сфері їх професійних обов'язків є формування фінансової звітності, прийняття управлінських рішень, тобто найвідповідальніша і творча частина облікової роботи [1].

На розвиток фінансового обліку в Канаді вплинула група організацій, зокрема Канадський інститут дипломованих бухгалтерів, Сертифіковані загальні бухгалтери, Товариство управлінських бухгалтерів Канади і Канадська асоціація академічних бухгалтерів. Діяльність вищезазначених об'єднань сформувала бухгалтерське мислення: освітні програми, видання наукових журналів і монографій. спонсорство. Особливо активним у публікації монографій є Канадський дослідницький фонд дипломованих бухгалтерів загального профілю, заснований в 1979 р. з метою сприяння розвитку освіти і досліджень в сфері бухгалтерського обліку. Асоціація також видає Керівництво, в якому узагальнюються і порівнюються стандарти бухгалтерського обліку Канади, США та міжнародні стандарти.

Невеликі фірми з міркувань економії часто не беруть до штату головного бухгалтера, обмежуючись рядовими співробітниками, а для підготовки звітності вдаються до послуг аудиторських фірм. Крім того, сторонні аудитори можуть надавати поради і рекомендації штатним бухгалтерам в процесі їх професійної діяльності. У Канаді поширені фірми, а також приватно практикуючі бухгалтери, які пропонують бухгалтерський супровід окремим суб'єктам господарювання. На ринку праці спостерігається стійкий попит на фінансових працівників, однак будь-який бажаючий називатися професіоналом бухгалтерської справи знає, що для успішної кар'єри необхідно мати сертифікат однієї з професійних асоціацій бухгалтерів.

На сьогоднішній день в Канаді є три професійних бухгалтерських асоціацій.

Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку Канади містять структуру загальних керівних принципів, угод, правил і процедури бухгалтерського обліку. На початку 2006 р. AcSB (Accounting Standards Board) вирішив повністю привести канадські принципи у відповідність до міжнародних, тобто Міжнародним стандартам фінансової звітності, встановленим Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності для більшості організацій, які повинні слідувати стандартам AcSB. Для підприємств, підзвітних суспільству, МСФЗ стали обов'язковими в Канаді для фінансових періодів, що починались після 1 січня 2011 р. Підприємства могли прийняти МСФЗ або новий набір стандартів під назвою «Стандарт бухгалтерського обліку для приватних підприємств» [2].

Канада і Сполучені Штати є основними торговельними партнерами, і компанії часто працюють по обидва боки кордону. Американські і канадські методи бухгалтерського обліку досить схожі, тому бухгалтери зі Сполучених Штатів зазвичай можуть відповідати деяким або всім вимогам для одного або декількох канадських кваліфікацій. CGA-Canada (Certified General Accountants Association of Canada) вимагає наявність університетського диплома, завершення спеціального курсу навчання CGA і не менше одного року професійного досвіду в Канаді.

Щоб вести належний бухгалтерський облік в канадській компанії, посадові особи та директори компанії повинні дотримуватися значної кількості законів і правил. Одним з найбільш важливих законів про бухгалтерський облік є Закон «Про комерційні корпорації» Канади, який містить вимоги до корпоративної фінансової звітності, що висуваються до підприємств.

Іншими законами, яких слід дотримуватися канадськими компаніями, є Положення про бухгалтерську професію, в якому наголошується, що бухгалтерський облік бізнесу повинен вестися професіоналами, зареєстрованими у Канадському інституті дипломованих професійних бухгалтерів і Канадській раді з питань громадської звітності, а також дотримуватися механізмів нагляду за аудитом, які стосуються вимог щодо аудиту місцевих компаній.

Т.ч., зростаюча канадська економіка, а також ускладнення її нормативних і податкових структур як і раніше створюють величезний попит на професійні бухгалтерські послуги в країні. Зростаюча кількість канадських і транснаціональних компаній, що виходять на внутрішній ринок, відкриває більше можливостей для надання бухгалтерських та фінансових послуг.

Особливістю сучасного етапу розвитку бухгалтерського обліку в Україні є існування фінансового і податкового обліку одночасно. В даний період часу існування двох паралельних систем обліку обумовлюється тим, що фінансовий і податковий облік мають різні цілі. Фінансовий облік має на меті надання достовірної інформації про фінансовий стан підприємства для потенційного інвестора, а податковий облік виконує фіскальні і регуляторні функції. Ведення податкового обліку ускладнюється постійними змінами податкового законодавства. Крім того, його ведення спричиняє виникнення додаткових витрат на підприємстві. Також слід зазначити, що в даний період часу фінансовий облік відходить на друге місце після податкового обліку і належним чином не ведеться. На більшості підприємств взагалі спостерігається тенденція перетворення

фінансового обліку в податковий. Основна увага приділяється обліку доходів і витрат для обчислення суми податків.

Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється в наступному порядку [3, с. 16]:

1) Створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств, та гарантують і захищають інтереси користувачів;

2) Удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів України, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності [5].

Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках регулюється Національним банком України відповідно вищезазначеного Закону та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності про виконання бюджетів та госпрозрахункових операцій бюджетних установ установлюється Державним казначейством України відповідно законодавства.

Порядок ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності інвестора, пов'язаної з виконанням робіт (послуг), передбачених угодою про розподіл продукції, визначається такою угодою відповідно вимог законодавства України.

В даний період часу Україна йде шляхом євроінтеграції, тому зростає роль і значення бухгалтерського обліку, адже збільшуються потреби і вимоги щодо управління економічною діяльністю на всіх рівнях господарювання. Інформація стає продуктом обліку, який необхідний для прийняття управлінських рішень. Тобто, бухгалтерський облік є засобом та функцією управління підприємством. В свою чергу, процес управління складається з певних етапів, а саме: планування – облік – аналіз – регулювання [4, с. 30–31].

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня його реєстрації до ліквідації в установленому порядку. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно законодавства та установчих документів.

На сучасному етапі розвитку держави гостро назріла необхідність максимального наближення показників податкового обліку до системи фінансового обліку. Система подвійного обліку є обтяжливою як на рівні підприємств, так і на рівні держави. Так, для підприємств – платників податків, це додаткові витрати. Для держави існування такої системи перешкоджає в питаннях прогнозування доходної частини бюджету, оскільки плани економічного розвитку економіки сформовані з використанням статистичної інформації і не можуть використовувати податкову звітність як таку, що надає інформацію не повного кола господарських суб'єктів, а лише платників податків.

Вирішення вищезазначених облікових проблем передбачає теоретичне обґрунтування нових підходів до застосування існуючих облікових знань.

Найбільш важливою проблемою є узагальнення існуючих знань і приведення їх в єдину систему. Подальший розвиток бухгалтерського обліку повинен відбуватися в напрямку постійного перегляду і удосконалення теоретичних основ обліку з урахуванням найкращих наукових здобутків представників різних національних шкіл обліку.

Розвиток практики бухгалтерського обліку вимагає наукової розробки його теорії із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій. Сьогодні розвиток бухгалтерського обліку відбувається в умовах постійного застосування комп'ютерних технологій. Доцільно особливу увагу звернути на використання комп'ютерних технологій в оперативному обліку.

Т. ч., за результатами дослідження можна скласти певну картину того, що пріоритетними напрямками в розвитку бухгалтерського обліку є:

- наближення бухгалтерського і податкового обліку;
- дослідження історичних аспектів розвитку нових бухгалтерських категорій;
- удосконалення теоретичних основ обліку з урахуванням найкращих наукових здобутків представників різних національних шкіл обліку;
- використання комп'ютерних технологій в оперативному обліку.

Список використаних джерел:

1. Типи бухгалтерів у Канаді. URL: <https://work.chron.com/types-accountants-canada-4274.html>
2. Бухгалтерський облік та правила бухгалтерського обліку в Канаді. URL: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/canada/accounting>
3. Гізатуліна Л.В., Сушко Н. І. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі. *Незалежний аудитор*. № 6. 2018. С. 56–57.
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія / С.Ф. Голов. К. : Центр учбової л-ри, 2017. 522 с.
5. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : № 996-ХІУ від 16.07.99 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

РОЗДІЛ 2. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Батуріна Д. В., здобувач вищої освіти
СВО спеціаліст, ОПП Соціальні та поведінкові науки,
Клименко Т.В., викладач вищої категорії,
Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу,
м. Лозова

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкових відносин податкова система є одним з найважливіших економічних регуляторів, основою фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки.

Питання податків взагалі турбують усіх. Зараз майже всі в один голос говорять, що підприємства просто гинуть під податковим тягарем. А специфікою податку на прибуток як прямого податку є те, що він відшкодовується за рахунок прибутку, кінцевого фінансового результату, що залишається у розпорядженні підприємств після сплати непрямих податків, відшкодування валових витрат та відрахувань до амортизаційного фонду, і є єдиним джерелом фінансування розвитку виробництва.

Прямі податки, хоча й поступаються непрямим за своєю питомою вагою у формуванні бюджету, але мають суттєве значення в податковій системі України. Щорічно ми чуємо про дефіцит бюджету, невиконання доходної його частини. Провідним елементом системи прямих податків є податок на прибуток підприємств. А отже, держава постійно бореться за «вдосконалення» оподаткування прибутку, розуміючи те, що податок на прибуток підприємств, як і прибутковий податок з громадян, є одними з провідних джерел наповнення бюджету.

Головною перевагою прибуткового оподаткування є пряма залежність розміру податків від розміру отриманого прибутку (доходу). Ніякі інші податки, у тому числі і прямі, не мають такої залежності від кінцевих результатів діяльності суб'єктів, що господарюють, і громадян, як прибуткові податки.

Відповідно до статті 6.1 Податкового кодексу України податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку. [1 с. 9]

Згідно ПКУ, податок на прибуток підприємств – це прямий податок, який сплачується підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції, робіт або послуг, цінних паперів, валютних цінностей, основних засобів, нематеріальних активів, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також з прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій. [1 с. 265]

Прибутковий податок є невід'ємною частиною податкової системи більшості країн, є частиною вартості національного доходу країни в грошовій формі.

Питома вага податку на прибуток підприємств займає майже 25% в обсязі фактичних надходжень у бюджет держави [2 с. 523]

Податок на прибуток як економічна категорія має історію та етапи розвитку.

В історії оподаткування прибутку підприємств в Україні виокремлюють такі етапи:

- 1) з часів СРСР до 1991 р.;
- 2) з 1991 по 1994 р.;
- 3) з 1994 по 1997 р.;
- 4) з 1997 по 2011 р.;
- 5) з 2011 р. після прийняття Податкового кодексу України. [3 с.2]

Майже через 20 років з початку реформування вітчизняної податкової системи Верховна Рада України прийняла Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VII (ПКУ). З цього часу розпочався новий етап удосконалення методології оподаткування прибутку та розвитку адміністрування цього податку.

В Україні система оподаткування прибутку підприємств характеризується частою зміною об'єкта оподаткування. Так, із 1991 р. податок стягався з прибутку, у 1992 р. – з доходу, у 1993 р. – спочатку з прибутку, а потім (із другого кварталу даного року) – знову з доходу. У 1994 р. об'єктом оподаткування залишався дохід, а з 1995 р. знову здійснений перехід до оподаткування прибутку.

Головною перевагою прибуткового оподаткування є пряма залежність розміру податків від розміру отриманого прибутку (доходу).

Це необхідно мати на увазі при визначенні ставок прибуткових податків. Так, розмір ставки податку на прибуток необхідно встановлювати на такому рівні, при якому прибуткове оподаткування не заподіювало б шкоди виробництву і не гальмувало його розвиток. У противному випадку податок на прибуток буде втрачати роль регулюючого інструмента.

Система прямих податків регулює, насамперед, прибутки юридичних і фізичних осіб. Але ,в той же час, прямі податки, як і непрямі податки, ведуть до зростання цін, скорочують споживання і тим самим впливають на баланс попиту і пропозиції.

Крім того, недоліки прибуткових податків складаються, по-перше, у складності обчислення оподаткованого прибутку (доходу), оскільки платник завжди прагне сховати частину зароблених коштів. Цей факт постійно штовхає державу до нових заходів для забезпечення ефективного обліку і контролю доходів господарюючих суб'єктів і громадян, а також до встановлення жорсткого механізму відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.

По-друге, прибуткові податки можуть виступати ефективним фіскальним інститутом лише за умови досягнення в державі певної стадії економічного розвитку, коли суб'єкти господарювання будуть мати достатньо можливостей для одержання прибутку, а громадяни – особистих прибутків, головною складовою яких є заробітна плата.

У більшості європейських країн основним податком на прибуток є так званий корпоративний податок – це податок на фактично отриманий прибуток компаній усіх форм власності. Такий податок справляється в комплексі з податком на доходи від капіталу, який стягується з фізичних осіб безпосередньо при виплаті доходів з капіталу (дивідендів, відсотків). Оподаткуванню підлягає сума дивідендів після сплати корпоративного податку.

В Україні запроваджена класична європейська модель оподаткування прибутку підприємств, яка є найпоширенішою у країнах ЄС. Згідно з цією моделлю базовим показником для розрахунку об'єкта оподаткування є бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, який коригується на податковій різниці, визначені у ПКУ. При цьому в Україні діє одна із найнижчих в Європі ставка податку на прибуток підприємств – 18%. Зниження ставки податку на прибуток відбулося з 2011 по 2016 рік із 25% до 18%.

Сучасна політика оподаткування прибутку підприємства в Україні має ряд недоліків. Не звертаючи уваги на зміни в законодавстві, практика неоднакового трактування статей законів платників та податкових органів існує й надалі. Недосконалість чинного законодавства спричинює використання тіншових та незаконних схем за допомогою різних суперечностей, недоробок та пільгових умов.

Протягом всієї історії розвитку людства жодна держава не змогла існувати без податків. Не зможе і Україна, особливо без такого податку, як податок на прибуток підприємств. Але, на жаль, регулюючій функції цього податку як інструменту регулювання розвитку виробництва, надається другорядне значення. Для нашої держави податок на прибуток підприємств – це насамперед важливе джерело наповнення бюджету. І справді, податок на прибуток впевнено тримає друге місце за сумами зборів після податку на додану вартість. Але Уряд не стоїть на місці і хоче збільшити надходження від цього податку насамперед за рахунок збільшення бази оподаткування.

Часті зміни податкового законодавства дуже часто ставлять наших бізнесменів в безвихідь. Вони ніколи не знають, що чекає їх завтра. Тому говорити про будь-яку постійність в роботі, а тим більше про планування та оптимізацію податків не приходиться

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 01.01.2021 р. № 2755-//VI (в редакції від 01.01.2021р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Круша П. В., Подвігіної В. І., Сердюка Б. М. К.: Ельга-Н, КНТ, 2009. 780с.
3. Черба В.М., Сосенкова К.Р., Стасюк А.В. Податок на прибуток: Історичний огляд. *Молодий вчений*. № 5 (45). Травень. 2017.

Білоцерківець В.В., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління,

Завгородня О.О., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, політичної економії та управління,
Забродська А.А., здобувачка СВО магістр, ОПП Міжнародна економіка, **Національна металургійна академія України, м. Дніпро**

ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ КОВІДНИХ І ПОСТКОВІДНИХ ДЕФОРМАЦІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ

Кінець першої чверті ХХІ століття позначився для національної економіки України новими випробуваннями, посиленням конкурентної боротьби вітчизняних підприємств за відстоювання своїх позицій на міжнародному та національному

ринку. На зміну буремним 90-м рокам ХХ століття, занепаду в добу глобальної кризи 2008-2010 років та, спричиненої російською збройною інвазією, потужної кризи 2014-2015 років прийшла нова економічна криза, що стала невід'ємним тлом життя всього людства.

Безумовно, економічне зростання мало рано чи пізно припинитись, а позитивна економічна динаміка змінитись на свій антипод. І питання причин, а, головне – часу завершення попереднього економічного циклу вже давно жваво й досить плідно обговорювались як у наукових колах, так й на численних експертних майданчиках. Завершення доби позитивної економічної динаміки, наближення часу її згасання на рівні світової економіки не викликали у професійному середовищі жодного сумніву.

Більш того, виразні сигнали щодо цього неодноразово надсилала країна – світовий лідер, національна економіка якої протягом десятиліть відіграла роль одного з головних драйверів економічного зростання. Проте численні пророцтва від наукового та експертного середовища щодо переходу на низхідну економічну траєкторію раз за разом виявлялись помилковими.

Пандемія ковід-19 виявилась тим самим тригером, що розділив економічну динаміку на висхідну та спадну. Світова економіка опинилась у новій реальності – координатах глобальної економічної кризи, позначеної усіма її невід'ємними атрибутами. Від проблем із забезпеченням конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників, адаптації їх до нових умов та підтримки ефективності їх зовнішньоекономічної діяльності до проблем банкрутства підприємств, зростання рівня безробіття, наростання бюджетного дефіциту, викликами для податкової політики та можливостями її інноваційного реформування.

Свого часу національна економіка України не змогла скористатись у повній мірі грандіозними можливостями, що з'явилися після попередньої глобальної кризи - Великої Рецесії. Відомо, що криза є часом креативного знищення, коли на місце неуспішних, неефективних, застарілих підприємств приходять нові, більш ефективні та спроможні скористатись подарованим шансом, здатні створювати нове, реалізовувати модернізаційні проекти та впроваджувати у свою діяльність інновації будь-якого кшталту.

Криза, з одного боку, це час пошуку відсутніх раніше, властивих новій реальності, перспектив, а з іншого, це можливість для конструювання більш ефективних, адаптованих або кропітливо вибудованих під нові умови механізмів, подальшого використання узвичаєних можливостей та осучаснення або формування неіснуючих у минулій реальності потенцій, які відкриває економічним агентам посткризовий період.

Значна кількість вітчизняних економічних агентів протягом останнього десятиліття скористались новими перспективами й залишили шкаралупу виключно національного виробництва та споживання. Вони набули досвіду вже досить вдалих гравців у координатах зовнішньоекономічної діяльності. Про це недвозначно свідчить аналіз статистичних даних за останні шість років - рівень залучення вітчизняних економічних суб'єктів до глобалізаційних процесів демонструє невпинне зростання. Проте такі досягнення є видатними лише на перший погляд.

Тріумфальність маршу національної економіки України східцям глобалізації

й інноваційного випереджального економічного розвитку видається вже й не настільки яскравим, якщо врахувати колосальність потенціалу вікна можливостей, що було подаровано долею нашої економіці у 10-ті роки. Парадний марш світової економіки не виніс національну економіку України до його авангарду, але, на жаль, залишив її й надалі майже у самому ар'єргарді його учасників. Тож нова глобальна криза, її перші прохолодні подихи у 2019 році та відверто морозні пориви на початку 2020 року змусили вітчизняних економічних агентів з острахом чекати на похмуре прийдешнє, заморожувати інвестиційні проекти, скорочувати споживання в очікуванні нових болісних економічних потрясінь. Якою має бути економічна стратегія держави, які тактичні рішення вона має приймати, як ці рішення мають надихнути оптимізмом економічних акторів? Яким чином запобігти руйнації та сприяти збереженню, з такими труднощами завойованих, ще доволі незначних національних плацдармів на світових ринках? Як забезпечити, хоча б нейтральну економічну динаміку у вирії глобальної економічної рецесії? Які інноваційні зміни мають відбутись у національній податковій політиці, як зосередженні апарату найбільш ефективного інструментарію протидії розгортанню економічної кризи? Саме ці питання сьогодні виходять на повістку дня, саме вони набувають зараз особливої значущості та актуальності.

Величезна спадщина класиків минулого та наукові розвідки видатних науковців сьогодення присвячені розв'язанню питань, що пов'язані з причинами, специфікою протікання та наслідками полівекторної економічної динаміки.

С. Сімонді, Й. Шумпетер, Д.М. Кейнс, П. Кругман, С. Кузнець, Г. Манків, Г. фон Хаберлер, Р. Харрод, Р. Солоу, П. Ромер, Н. Талєб та багато інших дослідників [1 - 5] доклали великих зусиль аби зрозуміти, які саме індикатори сигналізують про наближення радикального повороту у напрямі економічної динаміки, якими є об'єктивні сигнали настання продромальної фази економічної кризи та які методики здатні їх із певною ефективністю верифікувати.

На жаль, пророцтва про настання кризи справдились і наразі питанням є визначення ефективних шляхів її подолання, послаблення руйнівної сили та пошук можливостей мінімізувати її наслідки для економічних акторів, що мають невідкладно адаптувати патерни своєї поведінки до реалій, в яких опинились світова економіка, взагалі, та національна, як її невід'ємна складова. І в цьому контексті особливої ваги набувають питання інноваційних перетворень у національній фіскальній політиці, модернізації та розвитку - як найважливішої її складової - податкової політики, що має забезпечити адекватну реакцію держави на виклики ковідної та постковідної економічної реальності.

Начебто цілком неймовірна у XXI столітті, абсолютно неочікувана економічною спільнотою пандемія ковід-19 зненацька нанесла потужний удар усій системі світових господарських зв'язків, нанесла нищівний удар глобальній економіці, швидко зламавши вибудовані та виплекані логістичні ланцюжки. Для України наближення глобальної економічної кризи виявилось неочікуваним – важко інакше сприймати політику зниження облікової ставки НБУ за умов нагальної необхідності посилення її інструментальної потужності, створення резервів на песимістичне майбутнє. Тож пом'якшення процесів протікання кризи в національній економіці, мінімізація її негативних наслідків в національних умовах не можуть базуватись на тривіальному запозиченні аналогічних рецептів у наших

західних партнерів. Вимушеною, і водночас інноваційною за таких умов, має стати корекція модальності податкової політики. Стимулювання економічної активності в умовах цугцванга глобальної кризи має базуватись на національному рівні не на наявному інструментарії монетарної політики, а передбачати активне застосування апарату фіскальної політики, впровадження державної програми фронтальної підтримки виробників та споживачів, внесення відповідних коректив у оподаткування бізнесу та пошук резервів податкових надходжень. Особливої актуальності остання опція набуває в координатах продовження процесів децентралізації та катастрофічного скорочення доходів місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и циклов конъюнктуры). М.: Прогресс, 1982. 455 с.
2. Krugman P.R. The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008: W. W. Norton, 2008. 224 p.
3. Romer P. Increased Returns and Long-Run Growth. *The Journal of Political Economy*. 1986. V. 94. N. 5. P. 1002-1037.
4. Хаберлер Г. Процветание и деперессия: теоретический анализ циклических колебаний. Челябинск: Социум, 2005. 474 с.
5. Талей Н.Н. Чорний лебідь. Про (не)ймовірне у реальному житті. К.: Наш Формат, 2017. 392 с.

Бобровська Я. І., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**, д.е.н., доцент,
завідувачка кафедри митної справи,
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузнеця,
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Податки у багатьох країнах виступають основою формування державного бюджету, Україна не є виключенням. У нашій країні найбільша частка припадає саме на непрямі податки: ПДВ, акциз та мито. Станом на 30 листопада 2020 року сума ПДВ склала 381360 млн. грн., акцизного податку – 128513 млн. грн., ввізного мита – 28261 млн. грн. [1]. Отже, виходячи із наведених даних видно значимість цих податків саме для нашої країни. Обсяги надходження коштів від сплати мита, перш за все залежить від ефективності провадження митної політики у різних регіонах нашої країни, а також від спеціалізації певного регіону.

На рис. 1 наведені дані з Офіційного сайту Державної митної служби України [1], з яких ми можемо побачити динаміку надходжень обсягів мита. Вже з поданої інформації, можна зробити висновок, що митна напрямки митної політики України, в останні роки поступово рухається у позитивному напрямку. Тобто ми бачимо, що у період з 2017 по 2019 роки заходи, які застосовувались стосовно митних платежів стимулювали обсяги їх надходження. Такі показники обумовлені тим, що нині Україна рухається на шляху до Європейської інтеграції. Щорічно впроваджуються певні дії щодо встановлення вигідніших зовнішньоекономічних зв'язків, як з країнами Європейського союзу, так і з іншими країнами світу. Зовнішньоекономічна діяльність країн світу поділяється на два рівні митного

регулювання: міжнародний та національний, які визначають митну політику.

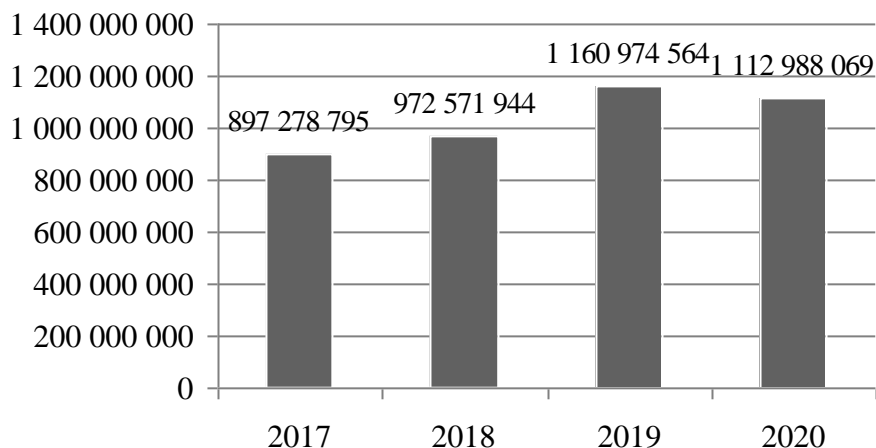

Рис. 1. Обсяги митних надходжень до Державного бюджету, дол. США

Але повертаючись до рис. 1 ми можемо спостерігати негативний результат у 2020 році у порівнянні з 2019, причиною цього, на мою думку, стала низка факторів:

- пандемія COVID -19, яка набула масштабних обертів з весни 2020 року в Україні
- зміна голови митної служби та реорганізація Української митниці (на кожен регіон країни вплинуло по-різному)
- криза, яка стала наслідком пандемії

Провідне завдання митної політики – це забезпечити захист національної безпеки та національних інтересів України в економічній, політичній, екологічній, соціальній та в інших сферах [2]. Митна політика є складовою внутрішньої та зовнішньої політики держави. Пріоритетними напрямками митної політики у внутрішньополітичній сфері є [3, с. 34-36]:

- забезпечення додержання прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та громадян;
- забезпечення прозорості в діяльності органів митної служби;
- модернізація митних органів України;
- контроль ввезення в Україну екологічно небезпечних речовин, матеріалів, товарів, протидія митним правопорушенням, захист національного товаровиробника.

Щодо першого пункту, який було наведено, то виникають сумніви щодо його належного виконання у нашій країні. Адже неодноразово можна спостерігати спірні конфліктні ситуації під час митного оформлення товарів, які дискредитують нашу країну на міжнародній арені. До таких прикладів можна віднести те, що іноді митні органи змінюють код товару, щоб збільшити митні платежі, або ситуації, коли обирається метод визначення вартості (коли співробітник митного органу цілеспрямовано обирає той, який менш вигідний для громадянина).

Але час йде, поступово зі зміною влади, також і методи реалізації митної політики реформуються та покращуються. Одним з проявів, модернізації та прозорості діяльності митних органів, є запровадження системи «Єдиного вікна» [4] на Українській митниці. З 01.08.2016 р. у пунктах пропуску та місцях митного

оформлення товарів в Україні запрацювала дана автоматизована електронна система, через яку здійснюються всі види контролю та проводиться обмін інформацією про товари, що переміщуються через кордон України між різними службами контролю та митницями. На мою думку, таке нововведення є великим досягненням української митниці, адже завдяки цьому швидкість роботи митниць збільшилась.

В Україні, на жаль, обсяги імпорتنих операцій переважають над обсягами експортних. Згідно з даними Державної Служби Статистики України [1], з 2019 рік імпорт склав 60800173 тис. дол. США, а експорт – 50054606 тис. дол. США. Тобто у пропорції 55% на 45% переважають імпорتنі операції. Це свідчить про те, що національний товаровиробник є недостатньо конкурентоспроможним в порівнянні з іноземними.

Для покращення такої ситуації застосовуються тарифні та нетарифні заходи регулювання. Тобто проявом тарифного регулювання є збільшення або зменшення ставок мита на певні категорії товарів. Як приклад можна привести Закон 2020 року «Про внесення змін до розділу XI Митного тарифу України щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості» [5], за допомогою якого ставки мита підвищуються або встановлюються пільгові для певних видів товарів легкої промисловості. Одна з ключових цілей цього нововведення сприяти розвитку в країні виробництв з поглибленою переробкою сировини та нарощення потужності текстильної галузі [5].

Нетарифні методи регулювання проявляються у наданні певних квот, ліцензій, тощо на певні види продукції, що стримує потрапляння на вітчизняний ринок надвеликого обсягу продукції, яка б могла зашкодити національним інтересам.

Як висновок можна сказати, що митна політика представляє певний комплекс заходів, які спрямовані на забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України. Головним завданням митної політики є забезпечення захисту національної безпеки та національних інтересів України в усіх сферах життя. Реалізація митної політики у нашій країні хоч і має ряд недоліків, але поступовими кроками провадяться заходи для її вдосконалення та оптимізації. На мою думку, на даному етапі реалізації митної політики в Україні, необхідно перш за все приділити увагу кадровій структурі, яка несе відповідальність за виконання та дотримання усіх прав громадян та суб'єктів господарювання, а також необхідно приділити увагу досвіду країн світу, які мають злагоджену систему реалізації митної справи.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ківалов С. В. Митна політика та національна безпека. *Митна справа*. 2001. №4. С. 3-15.
3. Козинець К. М., Манза М. М. Митна політика України та її напрямки. *Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України (управлінські, фінансово-економічні, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Дніпро, 2017. С 34-36. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua>
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
5. Кабмін схвалив внесення змін до Митного тарифу для сприяння розвитку легкої промисловості України. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabmin-shvaliv-vnesennya-zmin-do-mitnogo-tarifu-dlya-spriyannya-rozvitku-legkoyi-promislovosti-ukrayini>.

Бойко І. О., здобувач вищої освіти СВО магістр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Лашко Т. Б., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Безкровний О. В.** к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ФОРМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

Питання поділу податкових платежів за формами ще з давніх часів перебуває в центрі наукових пошуків значного кола дослідників. На сьогодні відомо про різні підходи щодо класифікації способів оподаткування, і власне про різне змістове наповнення класифікаційного критерію «форма оподаткування». Крім досліджень науковців важливу роль в класифікації податків і зборів відіграє законодавчий механізм їх поділу та групування. Відтак, саме чинне, на сьогоднішній день, податкове законодавство передбачає виділення форм оподаткування, а саме:

- загальна система оподаткування, обліку та звітності;
- спрощена система оподаткування, обліку та звітності.

Характеризуючи загальну систему оподаткування, можна сказати, що остання максимально враховує економічні показники діяльності підприємства – в більшості випадків у платника податків з невисокими показниками доходу не виникає великих податкових зобов'язань. Підприємства, що мають збитки у звітному періоді, часто взагалі не сплачують основних податків (для порівняння: якби такі підприємства знаходилися на єдиному податку, то зобов'язання б наставало незалежно від наявності чи відсутності збитків, а залежно від обсягу виручки) [2].

Оснoву кожної спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності становить сплата певної суми, яка замінює сплату певного кола податків та зборів. Суб'єкти господарювання помилково вважають, що перехід на спрощену систему оподаткування дасть можливість сплачувати менше податків порівняно із загальною системою оподаткування.

Так, у кожної спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є низка переваг, таких як спрощений порядок обліку доходів та витрат та розрахункових операцій, а також скорочений порядок та процедура податкової звітності, що дає можливість оформлювати всю необхідну для звітності документацію без додаткової спеціальної бухгалтерської освіти. Негативним у цьому випадку є те, що залежно від виду спрощеної системи оподаткування передбачені певні обмеження, а саме по видах та місці провадження діяльності, кількості найманих працівників, розміру отримуваної виручки.

Аналіз сучасної теорії та практики застосування єдиного податку за весь період його існування свідчить про те, що він є ефективним інструментом державної підтримки малого та середнього бізнесу. Так, в середньому по Україні кількість платників єдиного податку з моменту його введення збільшилась більше ніж в 15 раз.

Одночасно, слід зауважити, що на практиці перехід на сплату єдиного податку з метою зниження податкового навантаження (як один із напрямів оптимізації податкового планування) досить часто сприймається контролюючими органами як «ухилення від оподаткування». Основний аргумент, за словами О. Атаманчука, – штучне подрібнення великих і середніх суб'єктів господарювання на малі заради зменшення податкових зобов'язань, використання підприємствами праці найманих осіб як незалежних підприємців з метою зменшення витрат, а також відсутність ефективного контролю за прибутками юридичних та фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність [1].

В той же час, в Україні традиційно деякі вчені, зокрема О. Олійник, виділяють пряму та непрямую форму оподаткування, вкладаючи в зміст класифікаційної ознаки саме залежність між способом формування та використання доходів та інших об'єктів оподаткування (майно, ресурси тощо). [4].

Поділяючи позицію згаданого автора, зауважимо, що ще здавна критерієм поділу податків на прямі та непрямі стала теоретична можливість перекладання податків на споживача товарів. Передбачається, що кінцевим платником прямих податків стає той, хто отримує дохід, володіє майном, а кінцевим платником непрямих податків – споживач товару, тому їх ще називають податками на споживання.

Однак критерій перекладання податку на споживача для признання його прямим чи непрямим пізніше, за твердженням І. Лютого, був признаний неточним, оскільки при відповідних умовах прямі податки також можуть бути перекладені на споживача продукції чи послуг через механізм росту цін, а прямі податки, навпаки, не завжди повністю перекладаються на споживача, якщо попит на реалізовані товари є досить еластичним і обсяг реалізації зменшується при підвищенні цін. Тому для розподілу податків на прямі і непрямі перестали використовувати критерій пропозиції [3].

В даний час можна стверджувати, що всі доходні і майнові податки (в тому числі на дарування, спадщину, купівлю-продаж цінних паперів і т.ін.) відносяться до прямих, адже встановлюються безпосередньо для платників, їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування, а всі податки на споживання – до непрямих.

Прямі податки сприяють такому розподілу податкового тиску, при якому більше платять ті члени суспільства, які мають вищі доходи. Такий принцип оподаткування більшість економістів вважають справедливим.

Однак форма прямого оподаткування, як зазначає М. Петренко, вимагає складного механізму справляння податків, виникають проблеми обліку об'єктів оподаткування і ухилення від сплати. Тому не дивлячись на справедливість прямих податків, податкова система не може обмежитись тільки ними [3].

В свою чергу, оскільки непрямі податки включаються в ціну товарів і послуг, то їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів. Основним недоліком непрямих податків вважають обернено пропорційну залежність від платоспроможності споживачів. Внаслідок цієї властивості непряме оподаткування товарів масового споживання лягає важким тягарем на населення з низькими доходами, оскільки більша частина його доходів витрачається на придбання продуктів харчування та інших товарів першої необхідності.

Так як структура споживання у різних верств населення значно відрізняється,

принцип справедливого оподаткування може бути реалізований через диференційований підхід до встановлення непрямих податків на окремі товари, роботи чи послуги. Однак такий підхід приведе до того, що встановлять більш високі податки тільки на товари першої необхідності і розкошу, що звужить сферу непрямого оподаткування і скоротить поступлення в бюджет. Тим часом навіть невисокий рівень непрямого оподаткування товарів щоденного користування забезпечить державі стабільні доходи (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика прямих і непрямих податків за різними критеріями

Критерії	Непрямі податки	Прямі податки
Складність визначення податкового зобов'язання	Відносно прості розрахунки	Відносно складні розрахунки
Реакція платників податків на обкладання податками	Стійкі надходження в бюджет поза прямою залежністю від динаміки доходів	Відносно нестійкі надходження в бюджет, зумовлені динамікою доходів підприємств і громадян
Характер оподаткування	Відносно регресивне	Відносно прогресивне
Можливість перекладання податків	Велика	Менша

Вище викладений матеріал про форми оподаткування дає підстави узагальнити їх вплив на адміністрування податкових платежів: 1) Загальна система оподаткування впливає на адміністрування таким чином, що основні податки часто взагалі не надходять до державного бюджету. Це пояснюється притаманними ознаками загальній системі оподаткування в цілому та можливим отриманням збитків підприємствами, які знаходяться на даній системі зокрема; 2) Спрощена система оподаткування впливає на процес адміністрування так, що конкретно визначений розмір податку, який незалежно від отримання чи неотримання доходу платником, в обов'язковому порядку сплачується до бюджету; 3) Непряма форма оподаткування забезпечує державі стабільні доходи, хоча їхній рівень може бути і невисоким, тобто дана форма є надійним засобом мобілізації коштів до державного бюджету; 4) Пряма форма оподаткування забезпечує справедливий розподіл податкового тягаря, хоча повний обсяг надходжень далеко не в повному обсязі надходить до бюджету внаслідок приховування доходів.

Підсумовуючи вище викладені характеристики форм оподаткування, не можна говорити про надання переваги конкретній з них. Оскільки, кожна з форм має свої як позитивні, так і негативні сторони. На нашу, думку при грамотному та виваженому підході до застосування в комплексі даних форм оподаткування, можна було б досягти максимального позитивного економічного ефекту.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук О. В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 26-29.
2. Крисоватий А. І., Десятнюк О. М. Податкова система : навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 331 с.
3. Лютий І. О., Дрига А. Б., Петренко М. О. Податки на споживання в економіці України. Київ : Знання, 2018. 368 с.

Бухарінова І. А., здобувач вищої освіти СВО бакалавр,
ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Пономарьова Т. В.**, к. е. н., доцент,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, м. Харків

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ ОБІГУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Акцизи встановлюються державою на різні види товарів, для того, щоб наповнювати казну й покривати видатки бюджету. За даними статистичного збірника Міністерства фінансів «Бюджет України», акцизний податок складає 12,4 % доходів Державного бюджету країни у 2019 році [1, с.15].

Динаміка надходжень акцизного податку до Державного бюджету України за останні 5 років є позитивно. Так, у 2015 році акцизний податок склав 70,8 млрд. грн., 2016 рік- 101,7 млрд. грн., 2017 рік- 121,4 млрд. грн., 2018 рік- 132,6 млрд. грн., а у 2019 році- 137,1 млрд. грн. [1, с. 17].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що акцизний податок завжди був і залишається важливим джерелом доходів для державної казни та є важливим важелем державного регулювання виробництва та обігу підакцизних товарів в Україні.

Багато неякісних підакцизних товарів на внутрішньому ринку та часті випадки контрабанди цих товарів на території України свідчать про недостатній рівень державного регулювання вітчизняного ринку цієї продукції. Отже, акцизні механізми оподаткування вимагають підвищеної уваги, завданням яких є головним чином посилення регуляторних властивостей акцизного оподаткування обмеження через податкові механізми незаконного виробництва та тіньової торгівлі алкогольних напоїв, тютюнових виробів та інших підакцизних товарів.

В Україні безпосередньо регулюється ринок споживчих товарів за допомогою різноманітних інструментів. Зокрема, це стосується сертифікації продукції, ліцензування, вимог до маркування, а також встановлення мінімальних та максимальних цін для певних видів підакцизних товарів.

Усі існуючі засоби і механізми контролю стали менш дієвими та ефективними під впливом розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій. Саме через це загострилось питання розробки нових методів, які б у значній мірі спростили не тільки контроль руху підакцизних товарів але й ведення обліку платників податку.

Істотною проблемою сучасного механізму справлення вітчизняного акцизного податку є недостатній рівень захисту від підробок акцизних марок. Слід погодитися з думкою О.О. Лищенко, що доцільно створити автоматизовану систему, яка забезпечить комплексний контроль-попереджувальний моніторинг у сфері обігу підакцизних товарів, який охопить всі стадії – від виробника або імпортера до підтвердження факту реалізації алкогольних напоїв та тютюнових виробів через точку роздрібного продажу кінцевому споживачу [2]. Задля вирішення цього питання 29 жовтня 2020 року Кабінетом Міністрів України було прийнято рішення впровадження проекту електронної акцизної марки. Нова

система передбачає модернізацію паперової акцизної марки, шляхом нанесення двох додаткових елементів: QR-коду та штрих-коду. Розробка надає змогу посилити контроль із незаконним обігом підакцизних товарів шляхом відстеження руху алкогольних напоїв за допомогою співставлення інформації із бази даних ДПС про видані марки та зчитані реєстраторами розрахункових операцій. Метою є боротьба з тіньовим ринком та мінімізація впливу людського фактору на адміністрування, що збільшить надходження до бюджету та покращить справедливу конкуренцію. За даними Міністерства фінансів України, перші 216 мільйонів штук марок нового зразка виготовили у грудні 2020 року. Введення в обіг вдосконалену марку планувалося з 1 січня 2021 року [3].

Позитивним кроком стало запровадження сервісу перевірки акцизних марок-«Пошук акцизної марки» [4]. Розробка Державної Податкової Служби надала можливість громадянам здійснювати контроль за обігом підакцизних товарів в «ручному» режимі, шляхом введення реквізитів марки в Електронний кабінет платника податків.

Крім маркування підакцизних товарів, контроль за походженням та переміщенням підакцизних товарів може бути реалізований за допомогою обміну повідомленнями про рух підакцизних товарів між контролюючим органом та учасниками ринку. Впровадження системи електронного обміну інформацією дозволить спростити та прискорити відповідні адміністративні дії.

Згідно з законодавством України, обов'язок обчислення податкового зобов'язання покладений на платника податку, варто зауважити, це досить складний процес, що потребує спеціальних знань. Отже, пропонується спростити умови оподаткування платників податків шляхом позбавлення громадян від збирання і представлення інформації про самих себе в податкові органи, шляхом об'єднання без даних різних відомств.

Доцільним є взяти на «озброєння» податковим органам України, таки напрями розвитку контролю від країн ЄС, як робота над правовою грамотністю і інформативністю суспільства. Наприклад, у Швеції уповноважені особи податкової служби постійно проводять широку роз'яснювальну роботу з питань оподаткування в режимі online, крім того, платники мають змогу призначити зустріч із податковим інспектором з питань консультування [5, с. 220-221]. Податковою службою США раз у рік організовується податковий практикум, що транслюється по громадських телеканалах і кабельних мережах по всій країні. В Україні такий досвід був би особливо актуальним під час прийняття змін до законодавства [5, с. 225].

Видимим недоліком механізму контролю підакцизних товарів є низький рівень освіченості та відповідальності працівників податкових та митних органів, які задіяні у сфері контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів. Такі вразливості призвели до недовіри громадян та беззаконня. Звертаючись до практики країн з сприятливим економічним становищем та налагодженою системою податкового контролю можна виділити наступні рекомендації:

- 1) встановлення високих вимог до професіоналізму працівників податкових органів, наприклад, у Польщі до податкових інспекторів ставлять такі вимоги, як обов'язкова вища економічна, юридична чи інша освіта за профілем контрольної роботи, стаж роботи у податковому органі не менше 5 років, або практика в

казначейському контролю не менше 3 років, здача кваліфікаційного іспиту перед комісією, що призначається Генеральним інспектором казначейського контролю [5, с. 220];

2) створення конкурентного, стимулюючого середовища серед працівників, взірцем є німецька практика впровадження бальної оцінки роботи податкових інспекторів [5, с. 230];

3) введення методу горизонтального моніторингу для новостворених підприємств та компаній, які мають підвищені ступні ризику.

Практична реалізація запропонованих напрямів вдосконалення механізму акцизного оподаткування призведе до створення прозорого правового поля та становлення справедливого конкурентного середовища для учасників ринку. Основні проблеми функціонування акцизного податку викликані зростанням фіскальних властивостей та зменшенням регулюючого впливу. Особливу увагу в процесу адміністрування варто приділити боротьбі з контрабандною продукцією та гармонізації взаємовідносин між контролюючими органами та платниками податків.

Список використаних джерел:

1. Бюджет України-2019: статистичний збірник. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Z_2019.zip
2. Лишенко О. Електронна акцизна марка – це ефективний механізм контролю за обігом підакцизних товарів. *Державна фіскальна служба України*. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/258297.html>
3. Замовлення по акцизним маркам нового зразка на тютюн виконано на 100%. *Міністерство фінансів України*. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/zamovlennia_po_aktsiznim_markam_novogo_zrazka_na_tjutun_vikonano_na_100-2621
4. Пошук марки акцизного податку. *Державна фіскальна служба України*. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/registers/mark?fbclid=LK2cg2Y-2btDkVPJkAVDG3Jz0a7-AR1JjK-wA>.
5. Мельник М.І., Лещух І.В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», 2015. 330 с.

Вареник В. М., к.е.н,

доцент кафедри інноваційного менеджменту та фінансової аналітики

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ: МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ

В умовах податкового тиску бути економічно-стійким надзвичайно складно, особливо тоді, коли податкові ризики мають левову частку у підприємницькій діяльності і це безумно є критичним для репутації та стабільної роботи будь якої компанії. Тобто, з одного боку, підприємство може зазнати фінансових витрат у вигляді донарахувань податків, зборів, пені, штрафів за результатами податкових перевірок, а з іншого в повному обсязі щоденне виживання в умовах жорсткої конкуренції, низької платоспроможності через фінансову кризу.

Під час перевірок розбіжності виникають через різне трактування податкового законодавства, яке і становиться податковим тягарем для підприємства, а в деяких випадках неправильне ведення податкової політики становиться причиною притягнення до кримінальної відповідальності посадових

осіб і якщо вже відкрити кримінальне провадження з причин ухилення сплати податків, підприємство понесе і репутаційні ризики.

Ступінь впливу розрахунків підприємства з бюджетом у розрізі податків розкривається через поняття «податкового навантаження». Існують різні трактування цього поняття. Аналіз деяких трактувань поданий в табл. 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «податкове навантаження»

Автор	Трактування терміну
Богославець Т.І. [1]	Податкове навантаження визначається як частка підприємницького доходу, яка вилучається державою у суб'єкта підприємництва через систему податків та зборів до бюджетів різного рівня
Куликова Т.В. [2, с. 8; 4]	Податкове навантаження на мікрорівні – це показник, що дозволяє кількісно порівняти результати взаємодії суб'єктів податкових відносин
Добродомова Т. та Кожевников Є. [3, с. 45; 4]	«Показник податкового навантаження повинен враховувати методи формування оподатковуваних баз та податкових платежів, що залежать від застосовуваного бізнес-одиноцею податкового режиму, виду діяльності, для якого даний податковий режим призначений, і податкових пільг, що застосовуються в межах обраного режиму оподаткування, а також місце розташування бізнес-одиноці»

Щодо визначення методики розрахунку також однозначний підхід відсутній, тому є складнощі щодо того, яку саме методику використовувати для розрахунку. Розглянемо методики, що пропонують вчені для розрахунку податкового навантаження.

На практиці найчастіше використовується показник податкової віддачі з податку на прибуток, але є обмеження обсягу лише податком на прибуток.

Нормативно-правові акти часто посилаються на це поняття. Незважаючи на це, його визначення вони не дають, на відміну від формули розрахунку.

Формула розрахунку подається у методичних рекомендаціях щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання, затверджені наказом ДПАУ від 01.04.2011 р. № 190 [5].

При цьому податкова віддача (ПВ) або рівень сплати податку на прибуток визначається за формулою:

$$ПВ_{ПП} = \frac{ПП}{Д} \times 100, \quad (1)$$

де $ПН_{ПП}$ – податкове навантаження з податку на прибуток (%); ПП – податок на прибуток (тис. грн); Д – доходи підприємства (тис. грн).

Щодо розрахунку податкового навантаження ПДВ, то розрахунок проводиться за формулою 2:

$$ПН_{ПДВ} = \frac{ПДВ}{ДВ} \times 100\%, \quad (2)$$

де $ПН_{ПДВ}$ – податкове навантаження з ПДВ (%); ПДВ – податок на додану вартість (тис. грн); ДВ – додана вартість (тис. грн).

Але за формулами бачимо, що ці показники не враховують податкове навантаження на підприємство загалом як інтегральний показник, адже

враховуються тільки два види податку. Інші податкові платежі займають значну частку в загальній сукупності податкових платежів.

Методика А.М. Соколовської пропонує визначати податкове навантаження за формулою [3]:

$$ПН=МВ + АВ+(ФОП+ЄСВ)+ПДВ +ПП, \quad (3)$$

де ПН – податкове навантаження (тис. грн); МВ – матеріальні витрати (тис. грн); АВ – амортизаційні відрахування (тис. грн); ФОП – фонд оплати праці (тис. грн); СВ – єдиний соціальний внесок, що сплачує підприємство (тис. грн).

Ця методика за кількісними показниками дає змогу визначити податкове навантаження як функцію виробництва, що змінюється залежно від коливання операційних витрат, суми ПДВ та податку на прибуток. Але вважається, що недоцільно застосовувати адитивні формули розрахунку податкового навантаження, за якими неможливо провести порівняльний аналіз.

Кірова Є.А. враховує, що джерелом сплати всіх податків є додана вартість, і пропонує формулу 4 для розрахунку податкового навантаження [6, 7]:

$$ПН_{ДВ} = \frac{ППл}{ДВ} \times 100\%, \quad (4)$$

де ППл – сума податкових платежів (тис. грн).

За цією формулою визначається, яка частина доданої вартості переходить в податки, але не враховано частини матеріальних витрат та трудовитрат у доданій вартості.

Методика М. І. Литвина пов'язує показник податкового навантаження з числом податків та інших обов'язкових платежів, а також зі структурою податків суб'єкта господарювання і механізмом сплати податків [7, 8].

Розширена формула податкового навантаження по всіх податках відповідно до джерел їх сплати подається у такому вигляді:

$$ПН\% = \left(\frac{ПДВ_{ПЗ}}{ВР} + \frac{ЄСВ}{V_{опер}} + \frac{T_n}{V_{опер}} + \frac{ПДФО}{ФОП} + \frac{П_m}{СВМ} + \frac{ПП}{ПД} - \frac{ПДВ_{ПК}}{МВ} \right) \times 100\%, \quad (5)$$

де ПДВ_{ПЗ} – податкове зобов'язання з ПДВ, (тис. грн); V_{опер} – операційні витрати, (тис. грн); СВМ – середньорічна вартість майна, (тис. грн); ПД – позареалізаційні доходи, (тис. грн); ПДВ_{ПК} – податковий кредит з ПДВ, (тис. грн); МВ – матеріальні витрати, (тис. грн).

Ця методика характеризує середнє значення податкового навантаження за всіма видами податків. Врахування ПДФО у формулі некоректне. На практиці широко застосовуються інші показники податкового навантаження, де за основу взято співвідношення суми податків до різних економічних показників підприємства [7, 9, 10].

Вітчизняний вчений-економіст О. Малишкін пропонує для розрахунку коефіцієнта сукупного податкового навантаження формулу наступного вигляду:

$$КСПН = С под. / С дох., \quad (6)$$

де КСПН – коефіцієнт сукупного податкового навантаження; С под. – сума податків, зборів конкретного платника податку, С дох. – сума доходів, обрана для розрахунку [4;10, с. 21].

Розрахунок податкового навантаження з податку на додану вартість визначається як співвідношення сплачених сум податку до джерела його сплати:

$$\text{ПН}_{\text{ПДВ}} = \text{ПДВ} / \text{Д} \times 100\% \quad (7)$$

де $\text{ПН}_{\text{ПДВ}}$ – податкове навантаження з податку на додану вартість; ПДВ – сплачена сума податку на додану вартість [12].

Також необхідним індикатором податкового навантаження є коефіцієнт податкомісткості реалізованої продукції (6):

$$K_{\text{п}} = \text{СПП} / \text{ОРП} \times 100\% \quad (8)$$

де СПП – сума податкових платежів підприємства; ОРП – обсяг реалізованої продукції [12].

Такий детальний аналіз буде корисним для управлінського обліку підприємства. За допомогою розрахунків можна визначити, скільки і яку частину податок забирає коштів підприємства у бюджет і скільки податки складають у собівартості. Такі розрахунки впливають на ціну продукції і відповідно на економічні результати діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Богославец Т.І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання. *Збірник наукових праць НТУ*. 2009. URL: <http://www.nbu.v.gov.ua>.
2. Куликова Т.В. Инструменты планирования налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10. Иваново. 2004. 20 с.
3. Добродомова Т.В., Кожевников Е. Б. Вероятностно-статистическое обоснование прогнозирования коэффициента налоговой нагрузки на интегрированную бизнес-структуру. *Управленческий учет*. 2015. № 3. С. 44 – 51.
4. Безверхий К. Аналіз податків, єдиного соціального внеску та інших платежів в контексті розрахунку податкового навантаження підприємства авіабудівної галузі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53097345.pdf>.
5. Методичні рекомендації щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання: Наказ ДПАУ від 01.04.2011 р. № 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0553837-12#Text>.
6. Кирова Е.А. Методология определения налоговой загрузки на хозяйствующие субъекты. *Финансы*. 1998. № 9. С. 27-35.
7. Новосельська Л.І. Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_10/239_NOw.pdf.
8. Литвин М.И. Налоговая нагрузка и экономические интересы предприятий. *Финансы*. 1998. № 5. С. 29.
9. Дропа Я.В. Податкове навантаження та вплив на економіку України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. № 19. С. 213.
10. Корнус В., Квасов В., Пономарьов О. Оцінка податкового навантаження на рівні підприємств. *Економіст*. 2007. № 10 С. 17-19.
11. Малишкін О. Коефіцієнт податкового навантаження на мікро-рівні: розрахунок та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит* 2015. № 1. С.18 – 25.
12. Ватаманюк О. С. Методика та прагматизм розрахунку податкового навантаження на великих платників податків України URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/36.pdf.

Глушач Ю.С., к.е.н.,
старший викладач кафедри статистики, обліку та аудиту
Лахно Ю.С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,
Харківський національний університет ім.В.Н. Каразіна, м. Харків

ПОНЯТТЯ, ОЦІНКА, КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою та актуальною науковою проблемою є трактування фінансових результатів діяльності підприємства. Це питання залишається в центрі уваги вчених не лише у сфері бухгалтерського обліку, а й філософії, економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, менеджменту, і містить багато суперечностей та протиріч.

Фінансові результати характеризують майже всі аспекти діяльності підприємства: продуктивність праці, ступінь використання основних засобів, трудових, матеріальних і грошових ресурсів, собівартість реалізованої продукції, її якість, обсяг та ціни реалізації продукції, тощо [2, с.353-354].

Фінансові результати є наслідком порівняння доходів звітного періоду з витратами. Якщо дохід перевищує витрати, то фінансовим результатом підприємства буде прибуток, а в протилежному випадку – збиток.

Першою визначенням категорії прибутку займалася меркантилістична школа. Меркантилісти стверджували, що фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу та торгівлі, які є джерелом багатства. Але їх глобальною помилкою було не врахування прибутку, який створювало мануфактурне виробництво, тому вони визначали показник прибутку виходячи з ціни продажу та купівлі на певний товар.

З часом, коли капітал із сфери торгівлі перетікав у виробництво, виникає школа фізіократів. Вони були впевнені, що прибуток, як основна форма фінансових результатів, виникає за рахунок природної родючості землі, тобто аграрне виробництво являється основним джерелом багатства.

Представники класичної школи А. Сміт і Д. Рікардо запевняли, що формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, яка в свою чергу створюється працею. А вчені-неокласики надають прибутку подвійного трактування: з одного боку, фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною даного виробничого фактору, з іншого – формуються за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів.

Теорії інституціоналістичної школи стверджують, що фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів - держави, соціальних груп, профспілок та науково-технічного прогресу.

Цікавою є теорія трудового доходу, прихильником якої був відомий економіст А. Маршал. Згідно цієї теорії, основною функцією підприємців є організація діяльності, а прибуток є винагородою за підприємницьку функцію.

Ми бачимо, що протягом століть вчені намагались визначити економічне значення та роль фінансових результатів в діяльності підприємства, і, відповідно, його відображення в бухгалтерському обліку.

Поняття фінансових результатів можна сформулювати, як отримані у ході господарської діяльності прибуток або збиток, що розраховуються як різниця між доходами та витратами відображеними у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). Дані цього Звіту дають можливість побачити структуру доходів і витрат, методологічні засади, яких визначені в Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» та 16 «Витрати», які впливають на достовірність показників фінансової звітності.

З 2013 року втратив силу П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» в якому визначались види фінансових результатів як статті звіту:

- валовий прибуток,
- прибуток від операційної діяльності,
- прибуток від звичайної діяльності до оподаткування,
- прибуток від звичайної діяльності,
- чистий прибуток.

Прийнятий НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» ввів нову форму звіту про фінансові результати – Звіт про сукупний дохід, в якому введені такі види фінансових результатів:

- валовий прибуток;
- фінансовий результат від операційної діяльності;
- фінансовий результат до оподаткування;
- прибуток від припиненої діяльності після оподаткування;
- чистий фінансовий результат;
- інший сукупний дохід до оподаткування;
- інший сукупний дохід після оподаткування;
- сукупний дохід [3].

Говорячи про склад фінансових результатів організації, можна класифікувати прибуток за відповідними ознаками:

1. Джерела формування прибутку, що використовуються при його обліку:

- Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг);
- Прибуток від реалізації майна (інша реалізація);
- Прибуток від позареалізаційних операцій.

2. Джерела формування прибутку підприємства за основними видами діяльності підприємства:

- Прибуток від операційної діяльності;
- Прибуток від інвестиційної діяльності;
- Прибуток від фінансової діяльності.

3. Склад елементів, що формують прибуток:

- Маржинальний прибуток;
- Балансовий або валовий прибуток;
- Чистий прибуток.

4. Період формування прибутку:

- Прибуток попереднього періоду;
- Прибуток звітного періоду;
- Прибуток планового періоду.

5. Характер використання прибутку:

- Нерозподілений прибуток;
  - Розподілений прибуток.
6. Результат господарювання:
- Позитивний прибуток;
  - Негативний прибуток (збиток) [1, с. 23-24].

Таким чином, знання теоретичних аспектів дає змогу зрозуміти сутність та правильне трактування досліджуваних понять. Фінансовий результат є досить складною та багатогранною категорією, який у формі прибутку виступає провідною ціллю управлінської діяльності підприємства та одним з головних чинників, який визначає ефективність його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.А. Управління прибутковістю : підручник. «Ніка – Центр». 1998. С.23-24.
2. Дейнека О.В., Остапенко О.А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*. 2013. №4. С. 353-354.
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 № 73 (Редакція станом на 23.07.2019). *ВР України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

Глушаченко А.І.,

старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дослідження сучасної нормативно-правової літератури з питань методики та організації обліку єдиного податку четвертої групи, свідчить про недостатність їх тлумачення для застосування у практичній діяльності. Враховуючи швидкі зміни у економіці України, ефективність прийняття управлінського рішення залежить від дієвості впровадження законів та інструктивних матеріалів, які регулюють важливу ділянку облікової роботи, обліку фінансових результатів та податкових платежів. Тому вивчення шляхів удосконалення організації облікових процедур з єдиного податку четвертої групи передбачає, перш за все, узагальнення існуючих регулюючих документів та на їх основі розробки раціонального впровадження обліку платників єдиного податку четвертої групи для суб'єктів підприємництва в галузі сільського господарства.

Важливий внесок в дослідження проблематики обліку і оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних змін в економічному житті та податковому законодавстві внесли такі вчені як О.М. Галицький, В.М. Жук, А.О. Касич, О.І. Ловінська, О.Ю. Лупенко, О.Г. Пономаренко, Р.В. Сідоренко, Л.Д. Тулуш та інші.

Метою дослідження є вивчення законодавчої бази та інструктивних вказівок щодо обліку податку на прибуток, сільськогосподарського податку (платників єдиного податку четвертої групи), як важливої складової у механізмі управління агропідприємствами.

Для досягнення поставленої мети окреслено наступне коло завдань:

- визначити перелік існуючих проблем стосовно етапів визначення платників податку на прибуток та платників податку четвертої групи згідно норм

Податкового кодексу України;

- внести пропозиції щодо обрахування єдиного податку четвертої групи та аргументувати необхідність її впровадження.

Проблематика податкового обліку на сільськогосподарських підприємствах пов'язана із існуючими відмінностями у визначенні прибутку (збитку) звітного періоду згідно норм НП(С)БО та згідно норм Податкового Кодексу України.

Сільськогосподарські підприємства в процесі діяльності мають право самостійно обирати систему оподаткування на календарний рік та зазначити це в наказі Про облікову політику підприємства[1]. При застосуванні загальної системи оподаткування і усвідомлення сутності облікових процедур з податку на прибуток необхідно правильно визначати етапи обчислення фінансового результату до оподаткування за даними бухгалтерського обліку, володіти змістом самих понять фінансовий результат, прибуток, збиток, податок на прибуток. І тільки за таких умов можливо раціонально застосовувати концепцію обліку податку на прибуток.

Таблиця 1

Етапи визначення податкового прибутку (збитку) звітного періоду згідно норм П(С)БО 17 «Податок на прибуток»

№ Етапу	Етапи визначення	Нормативно-правове джерело
Перший	Визначення доходів звітного періоду	П(С)БО 15 «Дохід»
Другий	Визначення витрат, що були здійснені для отримання цих доходів, які визнані і оцінені відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку	П(С)БО 16 «Витрати»
Третій	Обрахування фінансового результату до оподаткування за даними бухгалтерського обліку	П(С)БО 17 «Податок на прибуток»
Четвертий	Визначенні податкового прибутку (збитку) звітного періоду	П(С)БО 17 «Податок на прибуток»

Джерело: розроблено автором відповідно до діючих нормативно-правових джерел.

Етапи визначення податкового прибутку (збитку) звітного періоду представлені у таблиці взаємопов'язані з відповідними нормативно-правовими актами. Так, перший етап «Визначення доходів звітного періоду» доцільно здійснювати відповідно засад П(С)БО 15 «Дохід». Методика визначення витрат, що були здійснені для отримання цих доходів викладена у П(С)БО 16 «Витрати» розглядається на другому етапі.

Обрахування фінансового результату до оподаткування за даними бухгалтерського обліку більш складний третій етап, який повинен здійснюватись з урахуванням вимог П(С)БО 17 «Податок на прибуток»[2]. Значення цього етапу підкреслюється і тим, що неточність може викривити дані про результати діяльності суб'єкта бізнесу.

Механізм бухгалтерських записів з нарахування податку на прибуток, здається досить складним. Однак кореспонденція рахунків, при здійсненні облікових процедур з обліку податку на прибуток, обмежується застосуванням п'яти бухгалтерських рахунків (98 «Податок на прибуток», 17 «Відстрочені податкові активи», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання», 64 «Розрахунки заподатками й платежами», 79 «Фінансові результати»).

В разі обрання сільськогосподарським підприємством сплати єдиного податку четвертої групи, відповідно до пункту 2 ст. 292 Податкового Кодексу України встановлено, що «базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка 1 гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень)» з урахуванням коефіцієнту індексації, визначеного станом на 01 січня базового податкового (звітного) року відповідно до порядку, для справляння плати за землю[3].

Розмір ставок податку з 1 га с.-г. угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування. У відсотках бази він становить: для ріллі, сіножатей і пасовищ розмір ставок податку з одного гектара буде встановлено на рівні 0,95; для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,57; для багаторічних насаджень - 0,57; для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, - 0,19; для земель водного фонду ставка на рівні - 2,43; для ріллі, сіножатей і пасовищ, що перебувають у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або надані їм у користування, у тому числі на умовах оренди - 6,33.

Згідно Податкового Кодексу України [3] спрощена система оподаткування для сільськогосподарських підприємств передбачає сплату єдиного податку і звільняються від сплати наступних податків і зборів: податку на прибуток підприємств; податку на майно; рентної плати за спеціальне використання води. А податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок і військовий збір вони сплачують на загальних підставах.

Сплату проводять за квартал на протязі 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу, в розмірах: за I та II квартали - по 10%, за III квартал - 50%, за IV квартал - 30%.

Отже, особливості функціонування агропідприємств вимагають належного відображення у податковому законодавстві особливостей оподаткування. На нашу думку необхідно розробити інструменти державного стимулювання, які б сприяли розвитку підприємств аграрного бізнесу. Основними з них можуть бути зниження ставок оподаткування, в першу чергу це стосується податку на додану вартість. Введення до податкового законодавства нових податкових пільг повинно бути виваженим та обґрунтованим з позиції як фіскальної, так і економічної ефективності.

З метою стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва, понад усе для представників мікро та малого аграрного бізнесу доцільно запровадити диференційований підхід до оподаткування діяльності сільськогосподарських товаровиробників 4-ї групи. В основу диференціації ставок платників єдиного податку 4-ї групи має бути покладено розмежування за площею сільськогосподарських угідь, що знаходиться у їх користуванні та розмірами отриманого доходу.

Список використаних джерел:

1. Жук В.М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу. *Фінанси України*. 2011. № 7. С.33-42.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Наказ

Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/-/0047-01>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755- VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/-152755-17>.

Гнатишин Л. Б., д.е.н, доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів

СПЕЦИФІКА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Економічні чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на рівень організації та розвитку кооперації на селі. Зниження інфляції, лояльна система оподаткування та адекватне ціноутворення можуть сприяти у суттєвому піднесенні сільськогосподарської кооперації.

Доволі довго деорганізаційним чинником розвитку кооперативних відносин на селі була система оподаткування. Її недосконалість мала негативний вплив особливо на суб'єкти обслуговуючої кооперації, оскільки чинними на той час законодавчими положеннями сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи в сфері оподаткування прирівнювались до інших форм бізнесу. Лише у січні 2013 року внесеними змінами до закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи набули статусу неприбуткових організацій. Водночас, неприбутковий статус послабив податковий тягар тільки за одним податком – податком на прибуток. За усіма іншими об'єктами оподаткування, визначеними податковим законодавством, у сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів виникають податкові зобов'язання, які потрібно погашати. Тому, закріплення неприбуткового статусу не стало передумовою збільшення кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

На нашу думку, суттєвим податковим тягарем для сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є ПДВ, адже неприбутковість не звільняє від його сплати. Так, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив за умови здійснення оподатковуваних операцій в обсязі, що передбачає обов'язкову реєстрацію, стає платником ПДВ на загальних підставах. Навіть за наявності умов, що дозволяють не реєструватись платником ПДВ, сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу це робити не вигідно. У випадку не платника ПДВ сільськогосподарський кооператив «випадає» із системи купівлі-продажу. У неплатників ПДВ переробні підприємства відмовляються купувати сировину, бо втрачають право на формування податкового кредиту з ПДВ. Відтак, сума ПДВ до сплати у бюджет за результатами звітного податкового періоду у переробних підприємств буде більша.

Для узгодження непорозумінь, але у супереч норм кооперативного законодавства, 2017 року Державна фіскальна служба надала податкову консультацію. Роз'яснення зводились до того, що сільськогосподарський обслуговуючий кооператив згідно вимог чинного податкового законодавства не повинен створюватися і функціонувати як неприбуткова організація. Притаманність усіх згаданих обмежень априорі перетворює сільськогосподарський

обслуговуючий кооператив на неконкурентоспроможний суб'єкт ринкових відносин.

Водночас реалізація аграрної продукції за участі сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зумовлює виникнення різниці у цінах. Адже особисті селянські господарства власну продукцію продають за цінами, меншими на величину ПДВ, порівняно із тим, як би ця продукція була реалізована за участю сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Тому, дрібним виробникам, зокрема особистим селянським господарствам, доцільніше реалізувати аграрну продукцію посередникам за цінами, прирівняними до цін реалізації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. При цьому дрібнотоварні виробники аграрної продукції уникають оподаткування таких операцій, а їхні доходи залишаються в тіні. Відтак, через недосконале податкове законодавство невеликі обсяги товарообороту сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх діяльність загалом не мають суттєвого значення при адмініструванні податків та наповненні державного і місцевого бюджетів (рис.).

Хвилеподібна динаміка показника виручки від реалізації продукції сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами є наслідком нестабільної політичної ситуації у державі. Девальвація гривні та зниження споживчого попиту населення були передумовою різкого спаду обсягів реалізації 2015 року. Порівняно із 2014 роком рівень продаж 2015 року був меншим у 2,3 рази. На фоні чіткої позитивної динаміки рівень 2019 року ще не сягнув відмітки 2014 року. При цьому слід пам'ятати, що вплив інфляційного чинника вказує на збільшення показника у грошовому вимірнику за можливого одночасного зменшення кількості реалізованої продукції.

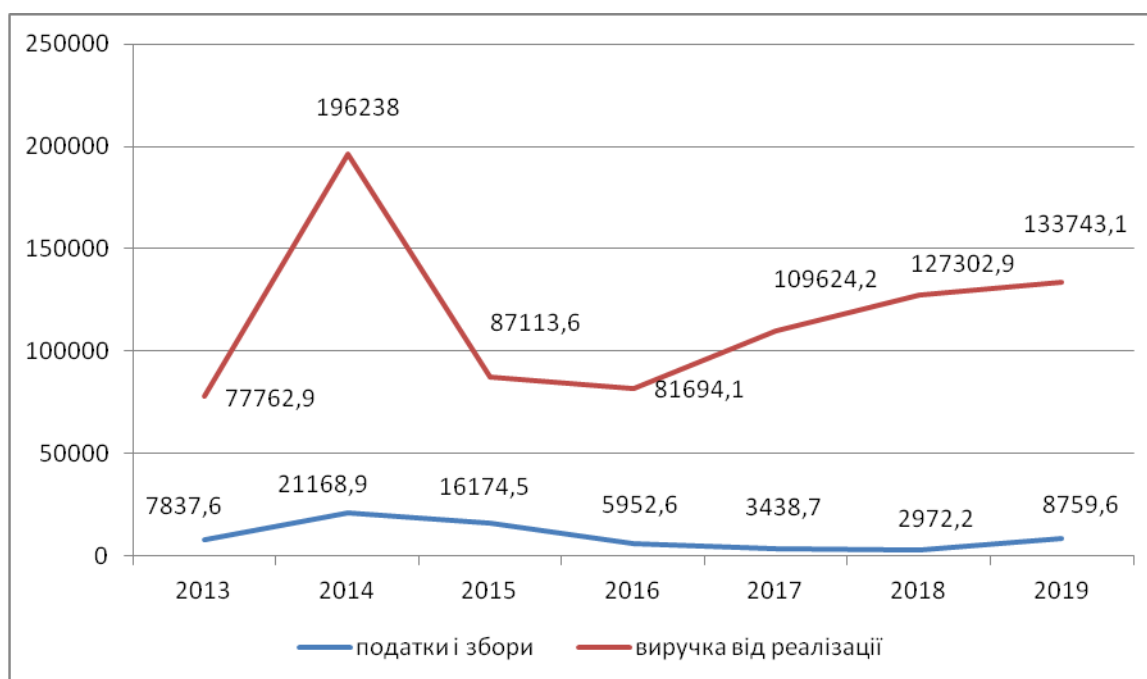

Рис. Динаміка сплачених податків і зборів та виручки від реалізації продукції сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами України, тис. грн

Джерело: побудовано згідно з даними Департаменту аграрної політики Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України

Зазначимо, що 25 лютого 2021 року набули чинності зміни до Податкового кодексу України щодо зниження ставки ПДВ з 20% до 14% на операції з імпорту та постачання на території України деякої сільськогосподарської продукції. Так, починаючи з 1 березня 2021 року, застосовується ставка 14 % щодо реалізації таких товарних позицій: врх, свині, вівці, молоко незбиране, пшениця, жито, ячмінь, овес, кукурудза, соя, ріпак, льон, соняшник, цукрові буряки. Операції, які розпочалися до 1 березня 2021 року, завершуються за ставкою ПДВ 20%. Крім того, зміни встановлюють, що операції із ввезення на митну територію України племінних чистопородних тварин та племінних (генетичних) ресурсів за вищевказаними кодами залишаються звільненими від ПДВ.

Очевидно, що зниження податкового тягаря у частині оподаткування ПДВ буде мати позитивний вплив на діяльність виробничих кооперативів. Попри те, такі зміни не поширюються на обслуговуючі кооперативи, що й надалі буде гальмувати процеси кооперування на селі. Вдосконалення системи оподаткування повинно бути націлене на стимулювання розквіту сільськогосподарської кооперації.

Кластерна модель розвитку сільськогосподарської кооперації окрім об'єднання повинна передбачати постійне вдосконалення як організаційної структури, виробничої інфраструктури, так і організаційно-правового статусу членів кооперативу і учасників кластеру. Такі трансформації зумовлені можливістю одержувати певні преференції в майбутньому, зокрема: пільги в оподаткуванні, участь у спеціальних програмах державної підтримки, перспективи одержання кредитів та вихід на зарубіжні ринки збуту.

Незважаючи на окреслені нестійкі тенденції у розвитку вітчизняної сільськогосподарської кооперації, кооперативні принципи й надалі залишаються важливим чинником у вирішенні проблем ефективного товароруху аграрної продукції. Справа в тому, що організаційна структура сільськогосподарського виробництва передбачає виробництво аграрної продукції у широкому діапазоні товаровиробників різних організаційно-правових форм та розмірів. Подекуди для того, щоб аграрна продукція дійшла до кінцевого споживача із найменшими втратами для виробників, їм потрібно об'єднуватися в кооперативні структури.

Список використаних джерел:

1. Світовий досвід оподаткування: Італія. URL: <http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvidrozvitk/svitovui-dosvid/italy/>
2. Чан-хі О. С. Європейська практика оподаткування сільськогосподарських кооперативів: досвід для України. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. С. 1-3.
3. Янишин Я. С., Келеберда Т. В., Гнатишин Л. Б. Кооперативні відносини на селі: організаційні та управлінські аспекти: монографія. КП «Кам'янка-Бузька районна друкарня». 2021. 220 с.

Демко Р.Р., здобувач вищої освіти бакалавр,
ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Сарахман О.М.**, к.е.н,
доцент кафедри облікових технологій та оподаткування,
Університет банківської справи, м. Львів

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Досвід і практика світового господарювання вказують на те, що існування і взаємодія багатьох малих, середніх та великих підприємств, а також оптимальне співвідношення їх кількості, є найважливішою ознакою ринкової економіки. Мале підприємство – одне з тих елементів народного господарства, який має постійну динаміку розвитку. Створення нових робочих місць, активна зайнятість в наукових розробках, сприяння конкуренції – це лише декілька прикладів прогресивних економічних змін, джерелом яких є мале підприємництво. Підтримка держави малого підприємництва полягає в створенні системи пільг для суб'єктів малого підприємництва, фінансово-кредитної підтримки, введення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також залучення малих підприємств в науково-технічні програми та поставки продукції для регіональних та державних потреб. Найважливішим та найбільш дієвим важелем державного регулювання економіки є оподаткування. Тому слід зазначити, що спрощене оподаткування є дієвим методом податкового стимулювання малого підприємництва.

Багато вітчизняних науковців-економістів займалися питанням місця й ролі підприємництва в забезпеченні економічного зростання країни, яке знайшло відображення в працях: О.Д. Василика, О.Д. Данілова, В.М. Колота, П.В. Мельника, С.В. Науменкової, А.М. Поддєрьогіна, І.В. Сала, В.М. Суторміної, В.М. Федосова, Ю.Б. Іванова, П.М. Тищенко та інших

В Україні на малих та середніх підприємствах тримаються подекуди цілі галузі, зокрема освітня, інформаційна, телекомунікаційна саме тому будь-які зміни в оподаткуванні супроводжувалися значними дискусіями та баталіями, адже мінімальні зміни могли призвести до того, що ведення господарювання ставало не вигідним і призводило до суттєвих проблем у цих галузях [4, с.207]. На сьогодні в Україні малому бізнесу дозволяється обирати перебувати на загальній або спрощеній системі оподаткування, залежно від їх бажання.

Спрощена система оподаткування значно відрізняється від загальної хоча б тим, що організації, котрі використовують її, платять податки від загальних доходів, а витрати при цьому не враховуються. Завдяки такій особливості підприємства можуть вести податковий і бухоблік спрощено. У зв'язку з цим, витрати на ведення бухгалтерії значно зменшуються.

Також варто відзначити й те, що з 2012 року підприємства та організації, які користуються цією системою оподаткування, платять менші податки за рахунок низьких ставок на них. Це, в свою чергу, дозволяє в разі підвищити прибуток. Користуватися подібним привілеєм тепер може більша кількість підприємств і організацій, тому що з 2013 року використання ССО і єдиного податку поширюється відразу на кілька груп. Головним обмеженням для підприємств є тільки річний дохід, який не повинен перевищувати 5 мільйонів гривень.

Спрощена система оподаткування України передбачає найрізноманітніші варіанти ставок на податки. Але щоб чітко визначити платників єдиного податку, важливо розуміти, що існують:

- 1, 2 і 3 групи – фізичні особи-підприємці й деякі підприємства;
- 4 група – підприємства, платники сільгосподатку.

Використовувати єдиний податок не можуть організації та підприємства, які займаються:

- організацією азартних ігор;
- наданням комунікаційних послуг;
- діяльністю, що спрямована на керування підприємствами;
- обмінами валют;
- видобутком і продаж корисних копалин;
- видобутком, виготовленням і продаж дорогоцінних матеріалів та органіки;
- торгами (аукціонами) предметів мистецтва, антикваріату й т. д.;
- виготовленням і продаж підакцизної продукції;
- фінансовим посередництвом (не рахуючи страхової діяльності);
- організацією гастрольних заходів.

Крім вищевказаного, застосування спрощеної системи оподаткування обмежується:

- на лізингові, страхові та фінансово-кредитні організації, пенсійні й інвестиційні фонди і т. д.;
- на осіб, які займаються реєстрацією цінних паперів;
- на організації, частка капіталу юридичних осіб платників єдиного податку в яких становить 25 % або менше;
- на представництва й відділення організації особи, що не сплачує єдиний податок;
- на іноземні організації.

Розмір ставки єдиного податку:

- Для першої групи – макс. 10 % від мінімальної заробітної плати.
- Для другої групи – макс. 20 % від мінімальної заробітної плати.
- Для третьої групи – 3% і ПДВ або 5% без обліку ПДВ.
- Для четвертої групи – залежно від площі й характеристик земельної ділянки сума може змінюватися.

Визначити прибуток організації або підприємства можна за допомогою наступних складових:

- кредиторська заборгованість, у якої закінчився термін давності;
- виторг від продажу продукції.

У дохід особи, що оплачує єдиний податок, не входить: сума кредиту; будь-яка фінансова допомога, котру повернули протягом року; податок на додану вартість; внески в статутний фонд; будь-який дивіденд, який отримала особа; будь-яка транзитна сума (наприклад, комісія, договір доручення й ін.); повернення продукції або коштів відповідно до договору (його розірвання, повернення по гарантії й ін.); ліцензійна винагорода; страхова виплата; прибуток, отриманий від продажу некомерційного майна.

Але крім цього, ще є ряд особливостей, які визначають прибуток. Приміром, доходом є різниця між балансовою вартістю й вартістю продажу, якщо мова йде

про продаж основних засобів.

Введення податкового режиму для малого бізнесу України почалося в 1998 році з Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва» [1]. Цим законом передбачено стягнення єдиного податку для визначеного кола осіб.

Спрощена система оподаткування стала неабияк популярна серед підприємців, оскільки вона проста, ясна, мінімізувала адміністрування, звільняла фонд оплати праці від нарахування внесків до фондів соціального страхування. Тому кількість малих підприємств в 1999 році зі спрощеною системою оподаткування сягала до 66,1 тис. осіб, у 2001 р. – 345,1, а в 2008 р. склала 1137,1 тис. осіб. У 2012 році число підприємців, які надали перевагу спрощеній системі оподаткування, складало 1,1 мільйона осіб. У 2013 дана система оподаткування зацікавила 1,3 млн. фізичних осіб-підприємців. На початок 2020 року кількість зареєстрованих фізичних осіб – підприємців в Україні становила 1885,9 тис. осіб.

Мале підприємство – основа ринку. Структурні зміни в економіці пов'язані з його розвитком, який сприяє вирішенню ряду соціально-економічних завдань: створення робочих місць, скорочення бідності, зміцнення економічного потенціалу регіонів, розвиток конкуренції, зниження трудової міграції та відтоку за кордон активної частини населення.

Список використаних джерел:

1. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98. URL: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/727/981>
2. Тесля С.М. Особливості застосування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.3. С. 280-286.
3. Майстренко О.В. Перспективи розвитку в Україні спрощеного оподаткування малого підприємництва. URL: <http://www.minjust.gov.ua/30255>.
4. *Державна фіскальна служба України. Офіційний портал.* URL: <http://statusu.gov.ua/nk/rozdil-xiv--spetsialni-podat/edynyi-podatok/>

Жердева О. О., здобувачка вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник – **Кушал І. М.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєверодонецьк

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Визначення оптимальної та ефективної системи оподаткування є актуальною для всіх етапах розвитку економіки, тому що для кожного з них вона є індивідуальною. Це говорить про необхідність постійного дослідження в цьому напрямку і визначення проблем та шляхів удосконалення для забезпечення сприятливого податкового клімату. Підтвердженням цього є підписання Меморандуму про співробітництво між Державною податковою службою та Федерацією роботодавців України 23.06.2020р., який передбачає взаємодію у

напрямах створення сприятливого податкового клімату для розвитку підприємництва, систематизації та стабілізації податкової політики, усунення конфліктів та розвитку партнерства.

Даною проблематикою займалися такі видатні вчені: Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк, Г.О. Надьон, А.М. Тищенко та інші.

Метою даного дослідження є визначення переваг та недоліків оподаткування підприємств на сучасному етапі розвитку економіки в умовах посткризових трансформацій.

Найбільш актуальним на сьогодні в умовах посткризових трансформацій є визначення оптимальних ставок оподаткування та кількість самих податків. Саме від цих податкових інструментів і залежить подальший розвиток системи оподаткування та зниження рівня проблем, бо перше впливає на існування підприємств, можливість отримання гарного прибутку, а від другого - добробут населення, і, як наслідок, все це впливає на економічний стан країни, її рейтинг у світі. Оподаткування підприємств здійснюється на основі Податкового кодексу [3], в якому передбачено на сьогодні існування двох видів податкового режиму, що в свою чергу забезпечують надання суспільних благ (див. табл. 1).

На основі даної таблиці можна зробити відповідні висновки про те, що спрощену систему вигідніше використовувати при введення малого бізнесу з мінімальними витратами та стабільним прибутком, у всіх інших випадках краще використовувати в своїй діяльності стандартну загальну систему оподаткування. Але, на початку підприємницької діяльності спрощену систему все ж проблемно вести через складнощі визначення суми виторгу та витрат. Розглянемо детальніше проблеми та перспективи розвитку оподаткування у підприємницькій діяльності.

Таблиця 1

Види податкового режиму

Загальна система	Спрощена система (спеціальна)
Загальна система обліку містить складне оподаткування, стосовно обліку та звітності; звіти повинні бути більш детальними	Ця система має можливість вести спрощений бухгалтерський облік. Можливість нести менші витрати ресурсів.
ФОП подає звітність раз на рік, а податки сплачує кожний квартал	І звітність, і податки справляються раз на рік.
Підприємства, які використовують цю систем, крім сплати податку від загальної виручки враховують ще статтю витрат	Підприємства, які використовують її, платять податок від загальної виручки
Якщо у ФОП спрощена система і є заборгованість єдиного податку більше ніж один квартал, його автоматично переводять на загальну систему	Добре підходить для малого бізнесу. Детальніше дізнатися про перехід на цю систему можливо в статті 298 ПКУ

Джерело: [3]

До основних недоліків системи оподаткування підприємств відносять здебільшого встановлення високої ставки податку, що в свою чергу викликає такі наслідки, як [4, с.207]:

- зниження стимулу праці робітників, їх продуктивність, а як результат виготовлення неякісного продукту в малому обсязі, або звільнення персоналу з робочих місць, за власною ініціативою, в пошуках іншої роботи;

- закриття підприємств, оскільки високий податок змушує підвищити ціни на продукцію, а це зменшує попит товару і доходу, що в свою чергу робить компанії

нездатними для подальшого розвитку своєї діяльності;

- виїзд висококваліфікованих працівників до країн з нижчим податком, аби забезпечити себе, в наслідок цього вони одночасно підвищують економічний стан країни, де працюють, та знижують його на своєму колишньому місці праці.

Таким чином, високі ставки податків негативно впливають на економічний стан країни та на добробут населення. Проте іноді високі ставки на податок можуть бути стимулом для активного внутрішнього виробництва та зайнятості суспільства в країні [1, с.327].

До головних перспектив розвитку системи оподаткування підприємств вчені в умовах постконфліктних трансформацій відносять [2, с. 28-33]:

- справедливість - більшість податків відносять до прожиткового мінімуму, що може змінюватися протягом року, а це сприяє постійному надходженню податків та стабільній економічній позиції.

- систематизованість - всі сплачують податки в залежності від суми свого доходу, а не від джерела отримання коштів;

- ефективність - всі податки впливають на розвиток підприємництва; прибуток підприємства повинен бути достатньо великим, щоб не допустити встановлення високих податків;

- використання суспільних благ - завдяки податкам підприємства оснащені всім необхідним для своєї праці; чим більше податки, тим кращі послуги, що надаються.

В умовах постконфліктних трансформацій в економіці дані критерії є основою перспективи розвитку системи оподаткування підприємств в країні та слугують певним орієнтиром.

Отже, підприємство в сучасних умовах господарювання повинно притримуватися правил, стосовно податкового режиму, а саме: справедливості, систематизованості, ефективності та рівноправ'я; визначитись з режимом оподаткування через розрахунок показників ефективності обраної податкової політики; застосовувати у своїй діяльності методи та прийоми податкового планування та прогнозування, що в свою чергу забезпечить подолання означених проблем і дасть поштовх до подальшого розвитку в умовах постконфліктних трансформацій у економіці.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю.Б., Тищенко А.М. Сучасні проблеми податкової політики : навч. посіб. Харків: ВД «Інжект», 2006. С. 327 .
2. Надьон Г.О., Харківський М.С. Перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Часопис економічних реформ*. 2010. №3. С. 28-33.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Хомутенко А., Шевченко Г. Спрощена система оподаткування в Україні: переваги та недоліки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. №10 (252). С. 204-217.

Жечева А.М., здобувач вищої освіти
СВО магістр ОПП фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Сахно Л.А.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
**Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра
Моторного**, м. Мелітополь

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Мале підприємство – одне з тих елементів народного господарства, який має постійну динаміку розвитку. Створення нових робочих місць, активна зайнятість в наукових розробках, сприяння конкуренції – це лише декілька прикладів прогресивних економічних змін, джерелом яких є мале підприємництво. Саме воно є запорукою демократизації суспільного життя і економіки в цілому. Розвиток малого підприємства може запропонувати багато можливостей для працевлаштування широких верств населення в умовах стрімкого зростання безробіття та масового закриття підприємств.

Відповідно до чинного законодавства малі підприємства мають право запроваджувати спрощену систему оподаткування доходів. Сутність спрощеної системи оподаткування полягає в тому, що для малих підприємств установлюється єдиний податок у визначеному відсотку до виручки від реалізації продукції замість цілого ряду податків, а саме: податку на прибуток, плати за землю, збору за спеціальне використання природних ресурсів, збору на відрахування до пенсійного фонду, збору на обов'язкове соціальне страхування, комунального податку, збору до Державного інноваційного фонду.

За певних умов та державної підтримки, малі підприємства – гнучкі і досить ефективні з точки зору витрат та професійного досвіду. Таким чином, існуюча практика фінансового менеджменту вимагає комплексного дослідження питання фінансових відносин між державою і суб'єктами малого підприємництва щодо спрощеної системи оподаткування [1].

Загальну систему оподаткування обирають юридичні особи незалежно від виду діяльності, суми річного доходу чи кількості працівників – вибір системи не обмежується жодними критеріями. В даному випадку податок стягується з чистого доходу підприємця і складає відсоток від прибутку.

Спрощена система оподаткування існує з метою зменшення податкового навантаження та стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні. В її межах на заміну окремим платежам приходиться єдиний податок, розмір якого може бути фіксованим або коливатися залежно від доходу. Крім того, до спрощеної системи оподаткування застосовується й спеціальний режим звітності, що теж полегшує життя підприємця. На жаль, щоб стати платником єдиного податку, одного бажання не вистачить.

Потрібно відповідати ряду обов'язкових критеріїв:

- бути резидентом України
- не мати боргу перед державою
- займатися тільки тією підприємницькою діяльністю, що передбачає законодавство
- відповідати стандартам однієї з чотирьох груп єдиного податку.

Згідно з ст.1 Закону України "Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва" від 08.02.2010 № 4112-2 [1]. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва:

- фізичних осіб - підприємців, які провадять господарську діяльність без утворення юридичної особи, у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, перебуває не більше ніж 10 осіб одночасно та у яких граничний обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1500 розмірів мінімальної заробітної плати, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі - фізичні особи);

- юридичних осіб - суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб і граничний обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 15000 розмірів мінімальної заробітної плати, установленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі - юридичні особи).

Платники єдиного податку не є платниками таких видів податків і зборів (обов'язкових платежів):

1) податку на прибуток підприємств (за винятком сплати авансового внеску з податку на прибуток, нарахованого на суму дивідендів, призначених для виплати процентів, роялті, фрахту, а також з доходів, що отримують нерезиденти з джерелом їх походження з України);

2) податку з доходів фізичних осіб, одержаних фізичною особою - платником єдиного податку від підприємницької діяльності та оподаткованих за спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності;

3) податку на додану вартість, за винятком юридичних осіб - платників єдиного податку, які обрали ставку оподаткування, яка передбачає реєстрацію такої юридичної особи платником ПДВ;

4) податку за землю в частині земельних ділянок, що використовуються для здійснення підприємницької діяльності (крім орендної плати);

5) плати за торговий патент на право провадження деяких видів підприємницької діяльності [2].

Ставки єдиного податку:

- для 1 групи – до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня звітного року, тобто – до 227 грн/місяць;

- для 2 групи – до 20% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного, тобто – до 1200 грн/місяць;

- для 3 групи ставка єдиного податку встановлена у відсотках від доходу:

- 3% - платники ПДВ; 5% - неплатники ПДВ;

- для 4 групи розмір ставки єдиного податку з 1 гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування (у % до бази оподаткування).

Для переходу до спрощеної системи оподаткування суб'єкт малого підприємництва подає письмову заяву до органу Державної фіскальної служби за місцем державної реєстрації не пізніше ніж за один місяць до початку наступного календарного року за умови сплати всіх установлених податків та обов'язкових

платежів у поточному році. Новостворені та зареєстровані в установленому порядку суб'єкти малого підприємництва, які подали заяву на право застосування спрощеної системи оподаткування до податкового органу за місцем їх реєстрації, вважаються суб'єктами спрощеної системи оподаткування з того кварталу, в якому здійснено державну реєстрацію [2].

Фізичні особи для визначення результатів господарської діяльності ведуть одну загальну книгу обліку доходів і витрат у хронологічній послідовності відображення здійснених господарських і фінансових операцій.

Юридичні та фізичні особи за результатами господарської діяльності за звітний податковий період (квартал) подають до органу державної податкової служби розрахунок про сплату єдиного податку протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) періоду (кварталу). Звітність з акцизного збору та податку на додану вартість подається у терміни, визначені законодавством.

Форма розрахунку про сплату єдиного податку юридичними та фізичними особами затверджується Державною податковою адміністрацією України за погодженням із спеціально уповноваженим державним органом з питань державної регуляторної політики [2].

Термін сплати податку – протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації [3].

Список використаних джерел:

1. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Закон України від 08.02.2010 № 4112-2.
2. Податковий кодекс України. Редакція від 25.02.2021. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 18.03.2021).
3. Спрощена система оподаткування для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців URL: <http://zak.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-301339.html> (дата звернення 18.03.2021).

Запорожець Я.О., здобувачка освіти

СВО молодший бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Кочерга Т.І.**, викладач,

ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАА», м. Лубни

ЄДИНИЙ ПОДАТОК: ЗНАЧЕННЯ В ОПОДАТКУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Спрощена система оподаткування, як правило, є найкращим вибором для малого і середнього бізнесу. Привертають підприємців не тільки невисокі ставки податку, але і відносна простота ведення обліку та звітності. Однак при виборі спрощеної форми оподаткування є багато нюансів, на які варто було б звернути увагу, як бізнесменам-початківцям, так і тим, хто хоче перейти на спрощену форму оподаткування із загальної системи оподаткування та звітності.

Вибрати спрощену форму оподаткування (єдиний податок) може юридична особа або фізична особа-підприємець за умови відповідності певним вимогам, встановленим Податковим Кодексом України. Існує 4 групи платників єдиного податку. Вибір однієї з груп залежить від організаційно-правової форми, обсягів доходу, використання праці найманих осіб, видів діяльності та інших факторів.

До першої групи належать фізичні особи - підприємці, які не використовують

працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках або діяльність з надання побутових послуг населенню, і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати (1 002 000 грн.);

Розмір єдиного податку для цієї групи встановлює місцева влада, але не вище 10% прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня. Відповідно, цього року максимальна ставка єдиного податку становитиме - 227 грн. на місяць.

До другої групи належать фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку або населенню, виробництво або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року вони відповідають сукупності таких критеріїв:

- не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

- обсяг доходу не перевищує 834 розмірів мінімальної заробітної плати (5 004 000 грн.).

Розмір єдиного податку для другої групи встановлює місцева влада, але не вище 20% мінімальної зарплати, встановленої на 1 січня.

Максимальна ставка єдиного податку становитиме 1200 грн. на місяць.

До третьої групи належать фізичні особи - підприємці, які не використовують або використовують працю найманих осіб (кількість не обмежена) і юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати (7 002 000 грн.). Єдиний податок цієї групи - 5% доходу (якщо підприємець не зареєстрований платником ПДВ) або 3% доходу «плюс» ПДВ для тих, хто має свідоцтво платника ПДВ.

До четвертої групи належать сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Сплачується податок щокварталу протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, в таких розмірах: у I кварталі - 10 відсотків; в II кварталі - 10 відсотків; в III кварталі - 50 відсотків; в IV кварталі - 30 відсотків.

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік, а для третьої групи є календарний квартал.

Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця.

Платники єдиного податку третьої групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

Сплата єдиного податку платниками першої - третьої груп здійснюється за місцем податкової адреси.

Платники єдиного податку четвертої групи самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням платника податку та

місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, зазначеною в ПКУ.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про Державний бюджет України на 2021 рік. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20/>
3. Роговиць А.М. Спрощена система оподаткування малого підприємства. *Фінанси України*. Київ. 2005.

Зубко В.В., здобувач вищої освіти бакалавр,
Науковий керівник - **Кузьменко О.П.**, старший викладач
Київський національний торгово-економічний університет, м. Київ

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити розвинену країну. Податки є дуже складною фінансовою категорією, яка впливає на всі економічні явища та процеси держави.

В умовах розвитку ринкової економіки України та процесів євроінтеграції виникає потреба перегляду особливостей функціонування податкової системи України. Хоча на сьогодні було проведено багато реформ, але проблеми все ще виникають щодо ефективності функціонування податкової системи України, зумовлені недосконалістю законодавства України та неактуальними підходами стосовно стягування податків.

Однак, в сучасних умовах податкова система України має ряд недоліків:

1. Значна складність та суперечливість податкової системи;
2. Фіскальна спрямованість податкової системи і недостатня орієнтація регулюючої функції на стале економічне зростання ;
3. Складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм;
4. Непрозорість податкового регулювання;
5. Діяльність Міністерства Фінансів, Державної податкової служби, Держмитслужби щодо реалізації державної податкової політики є недостатньо узгодженою і ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин;
6. Корумпованість і каральний зміст податкових відносин.
7. Витрати на адміністрування окремих податків є значними, якщо їх порівнювати з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;
8. Значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків.

Тому дані недоліки призвели до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами; ухилення від оподаткування; бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників [1, с.229].

Серйозним недоліком є недосконалість та нестабільність законодавства. Питання оподаткування все ще регулюється підзаконними нормативними документами, постанови Кабінету Міністрів, Указами Президента. Податкове законодавство має схожість з європейським законодавством, але тільки в назвах податків. Неоднозначність тлумачення податкового законодавства негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів.

За висновком експертів робочої групи Секретаріату Президента України податкова система використовується як засіб пригнічення платників податків, вона є несправедливою щодо оподаткування абсолютної більшості громадян України [2]. Цей висновок підтверджує надзвичайно високий рівень податкового навантаження для більшості суб'єктів реального сектора економіки (податкові вимоги до національних суб'єктів господарювання сягають майже 60 %) та доходів пересічних громадян України (Податок з доходів фізичних осіб та непрямі податки: ПДВ, акцизний збір, збори до Пенсійного фонду, прямі платежі з імпорту тощо, податки з нерухомості, від продажу нерухомості та рухомого майна та інші, що в середньому складає 62 %).

Ринкові закони відносно ефективного функціонування податкової системи висувають вимогу щодо досягнення співвідношення прибутку та фонду заробітної плати на рівні 120,0 %, а для державних підприємств – це 160,0 %. За вказаним показником економіка України не може створювати умови побудови конкурентоспроможної соціально-орієнтованої ринкової економіки, а її податкова система не є інструментом, що допоможе їй у вирішенні цієї проблеми.

Чинна система оподаткування в Україні формувалась протягом багатьох років. На жаль, поки що вона не є досконалою і не повністю відповідає вимогам часу. Сьогодні ще існують неузгодженість і протиріччя окремих норм податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті податків. Все це доводить, що й податковий тиск на платників податків необхідно знижувати [3]

Проаналізувавши недоліки чинної податкової системи та проблеми, до яких вони призвели, можна виділити основні стратегічні цілі податкової реформи:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу;
- легалізація тіньового сектора;
- скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків та держави на їх адміністрування;
- адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС;
- забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків;
- активізація інвестиційних процесів в економіці;
- простота та зрозумілість податкових норм для суб'єктів господарювання;
- запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі;
- автоматизація процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій.

Отже, можна виділити основні завдання податкової реформи: удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу

рівності всіх платників перед законом, відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань

Враховуючи вищесказане, можна дійти висновку, що поточними проблемами реалізації податкової політики в Україні залишаються складність і суперечливість податкового законодавства, запровадження численних змін до податкового законодавства, надмірне податкове навантаження платників податків, скорочення ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків, значна тінізація економіки тощо. Намір України інтегруватися в Європейський економічний і політичний простір зумовлює необхідність не лише адаптації національного законодавства до вимог ЄС, але і його гармонізації та об'єднання.

Висновки. Аналіз системи оподаткування в Україні, її становлення й розвитку дає змогу зробити висновок про серйозні недоліки, що їй притаманні. По-перше, це нестабільність податкової системи. Постійні зміни в законодавчих актах щодо окремих податків негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності. По-друге, основним є фіскальне спрямування податкової системи, недостатнє виявлення регулювальної функції основних податків. По-третє, система в цілому надто велика, розрахунки окремих податків не виправдано ускладнено. Регулювання сучасних економічних відносин потребує гнучкої податкової політики, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва, рядових платників податків. Із переходом до ринкової економіки мають змінюватись як податкова система, так і методи розрахунків та сплати податків. При цьому не варто кидатися від однієї крайності до іншої.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що метою реформування податкової системи є приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку, сприяння сталому економічному зростанню на основі інвестиційно-інноваційної політики, забезпечення достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів.

Список використаних джерел:

1. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування. *Науковий вісник*. 2008. № 17.7. С.228 – 238.
2. Висновки експертів робочої групи Секретаріату Президента України. *Пріоритети*. № 1 (27). 2005.
3. Василькова Т. В., Кондукова Е. В. Податковий аудит в галузях економіки / *Державна податкова адміністрація України* / А. О. Чугаєв (ред.). Ірпінь: НУ ДПСУ, 2007. 208 с.

Калюжна М. В., ЗВО СВО бакалавр,

ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Тищенко В.Ф.**, д.е.н, доцент,
завідувач кафедри митної справи,

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

АНАЛІЗ БАР'ЄРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Для багатьох країн світу зовнішньоекономічні операції підприємств, відіграють важливу роль у національному та економічному розвитку. Уряди багатьох країн використовують свою зовнішньоекономічну політику для

спрощення експорту вітчизняної продукції на зовнішні ринки, диверсифікації експорту та лібералізації всієї зовнішньоекономічної діяльності, збільшуючи тим самим національний дохід. У зв'язку з цим кожна країна прагне найбільш ефективно налагодити експортно-імпортні операції.

З метою оптимізації та збільшення обсягів експорту в країні уряд стикається з багатьма проблемами, які потребують постійного вирішення у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Тому для подальшого розвитку міжнародної торгівлі в Україні необхідно визначити основні проблеми для подальшого усунення їх у майбутньому.

Для того, щоб визначити перешкоди, що заважають збільшенню експорту, необхідно проаналізувати динаміку зовнішньоекономічних операцій у нашій країні за останні кілька років та визначити поточний стан імпортного та експортного бізнесу. Для детального аналізу зовнішньоекономічної діяльності України, розглянемо табл.1, з основними показниками за 2014-2019 роки [1].

Таблиця 1

Основні показники зовнішньоекономічної діяльності України, млн. грн.

Рік	Експорт	Імпорт	Сальдо
2014	770121	834133	-64012
2015	1044541	1084016	-39475
2016	1174625	1323127	-148502
2017	1430230	1618749	-188519
2018	1608890	1914893	-306003
2019	1636416	1947599	-311183

Виходячи з даних таблиці 1, можна зробити висновок, що за 2014-2019 рр. сальдо торгового балансу було негативним. Це свідчить про перевагу імпорту над експортом на зовнішньому ринку країни.

Більш наочно це можна побачити на рис.1, наведеному нижче.

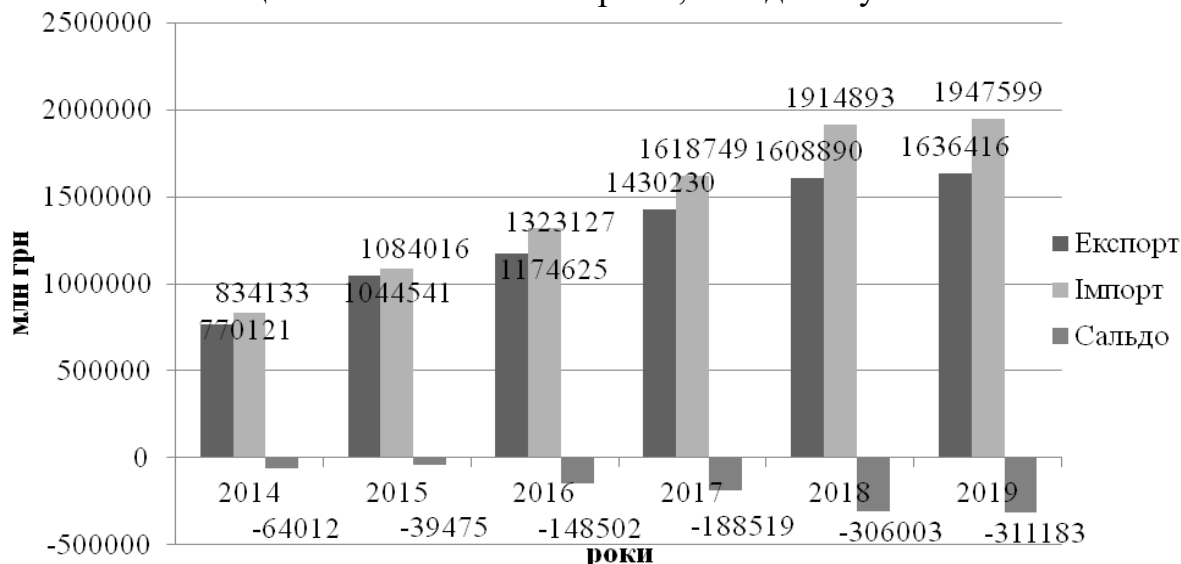

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту України з 2014 по 2019 рр.

На основі рис.1 можна сказати, що експорт та імпорт за аналізований період поступово зростають, проте імпорт переважає. Про слаборозвинену і неконкурентоспроможну економіку може говорити саме негативний баланс

зовнішніх торгових операцій. Найчастіше ця ситуація призводить до знецінення національної валюти (девальвації), що трапляється в результаті відсутності здатності розплачуватися по імпортних операціях.

У табл. 2 наведені основні проблеми, з якими зустрічалися підприємства при здійсненні міжнародної торгівлі [2].

Таблиця 2

Основні перешкоди міжнародної торгівлі

Перешкоди для експорту	Перешкоди для імпорту
<ol style="list-style-type: none"> 1. Неефективний / непрозорий механізм відшкодування ПДВ; 2. Вибірковість у рішеннях щодо митного оформлення; 3. Недосконалість судової системи Складність одержання ліцензій; 4. Непередбачуваність політики торговельних партнерів України; 5. Тривале очікування оформлення експорту на митниці; 6. Відсутність спрощених правил визначення походження товару; 7. Високий рівень податкового тягаря; 8. Непередбачуваність торговельної політики України; 9. Велика кількість дозвільних документів для експорту; 10. Значний рівень бюрократизації. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Курси валют; 2. Низький рівень прав інтелектуальної власності, піратство; 3. Нестача інформації про особливості внутрішнього ринку; 4. Відсутність органів, які б інформували про внутрішній ринок; 5. Низький рівень транспортної інфраструктури; 6. Корупція / бюрократизація при налагодженні мережі; 7. Довге очікування на митниці при оформленні товару; 8. Низька купівельна ; 9. Непрозорість процедур на митниці при оформленні імпорту; 10. Складність митного і податкового законодавства України.

Підсумовуючи ситуацію у зовнішній торгівлі України, зокрема за 2014-2019 роки, можна зазначити, що стан ЗЕД у цьому періоді не є задовільним та не є перспективним у цій сфері на найближче майбутнє. Виходячи з такого висновку, необхідно назвати шляхи вирішення такого несприятливого становища у сфері зовнішньої торгівлі України [3].

За нинішніх умов необхідно провести ряд заходів для зміцнення зовнішньоекономічного потенціалу України, а саме:

- підвищення ефективності та розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних виробничих підприємств;
- виявлення напрямків удосконалювання системи управління та планування зовнішньоекономічних зв'язків на рівні підприємства;
- виявлення напрямків удосконалювання методів експортної роботи;
- вивчення сучасних аналітичних підходів і методів дослідження зовнішньоторговельних ринків;
- розробка організаційно-економічних заходів підвищення конкурентоздатності експортної продукції;
- аналіз ефективності зовнішньоторговельної діяльності виробничих підприємств (оцінка рівня і якості виконання підприємством зобов'язань по контрактах з іноземними партнерами, дослідження ефективності, переваг і недоліків висновку контрактів і договорів);
- аналіз конкурентоздатності підприємства і конкурентоздатності продукції і ринку збуту в зовнішньоекономічній діяльності;

- аналіз динаміки зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- розробка методики аналітичної оцінки ефективності окремої експортної операції.
- розробка заходів підвищення ефективності експортної діяльності вітчизняних товаровиробників [4].

Отже, лише на основі всебічного вивчення кон'юнктури світових ринків, підвищення конкурентоздатності продукції, застосування сучасних технологій можна досягти результатів у зовнішньоекономічній діяльності як на мікрорівні, так і на макрорівні зокрема.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Щербак В. Г., Лозенко А. П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 58-61.
3. Зав'ялов П. Проблеми міжнародної конкурентоспроможності товаровиробників та шляхи їх вирішення. *Маркетинг*. 2008. № 10. С. 45-49.
4. Яковлев А. І. Удосконалення методів визначення ефективності ЗЕД. *Фінанси України*. 2017. № 9. С.25-27.

Кривоножко К.В., здобувач вищої освіти

СВО молодший спеціаліст ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Максимова Ю.О.**, викладач

Фаховий коледж Одеського національного університету імені І.І.Мечникова,

м. Одеса

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ, ЯК РЕГУЛЮЮЧИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є дієвим механізмом державного регулювання розвитку економіки та характеризується достатнім рівнем її сприйняття серед підприємців, а тому не залишається поза увагою науковців і представників центральних органів виконавчої влади, відповідальних за проведення податкової політики та формування бюджетів в Україні [1]. Проте в наслідок нечіткого законодавчого регулювання, створюються умови для уникнення оподаткування. При цьому українське законодавство не стоїть на місці - постійно розвивається і вдосконалюється, приймаються нові нормативні акти, що повинні більш детально регулювати всі виникаючі у цій сфері правовідносини. Очевидним є факт, що сучасні, досить ліберальні і м'які умови оподаткування обліку і звітності підприємців - фізичних осіб ставлять їх в нерівне становище з платниками, що працюють у бюджетній сфері. Водночас потрібно зважати на те, що в умовах політичної і економічної невизначеності, невпевненості у майбутньому для підприємців досить не вигідно залишатися в легальному бізнесі. Саме тому, на сектор малого бізнесу необхідно орієнтувати відповідну, до його потреб і можливостей, політику податкового регулювання. В даний час головним аргументом проти преференції у вигляді спрощеної системи є те, що вона, перетворюючись в податкові зловживання, призводить до легальної мінімізації бази оподаткування. Значна частина суб'єктів підприємницької діяльності, які застосовують спрощену систему оподаткування, займаються мінімізацією оподаткування власного доходу або є учасниками схем уникнення від сплати

податків. Крім цього, через застосування спрощеної системи оподаткування значно мінімізують свої податкові зобов'язання безліч осіб, які займаються професійною діяльністю (приватні лікарі, консультанти, адвокати тощо). Їх оплата праці є досить високою, але податки вони сплачують мінімальні. Отже, можна зробити висновок, що застосування спрощеної системи тісно пов'язане з проблемою ухилення від сплати податків. Одним із основних напрямів державної підтримки малого підприємництва в Україні є створення сприятливого податкового середовища через застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.

Протягом перших років її функціонування був досягнутий вагомий прогрес у розвитку малого бізнесу. Сучасна спрощена система в Україні викликає велику зацікавленість у суб'єктів господарювання. Її застосування надає суб'єктам малого бізнесу ряд переваг. Але є і суттєві недоліки, що, у свою чергу, знижують ефективність єдиного податку, деформують цілі та завдання його впровадження. Останнім часом держава також робить кроки щодо удосконалення спрощеної системи оподаткування для підприємців. Проте на сьогодні законодавство України з цього приводу є нестабільним та має високу динамічність [2, с.342]. Оптимізацію балансу інтересів між державою і малим бізнесом можна реалізувати використовуючи комплекс заходів, основними з яких є:

- 1) посилення відповідальності платників єдиного податку за використання праці працівників без оформлення трудових відносин;
- 2) створення стимулів для місцевих органів влади у зацікавленості розвитку малого бізнесу на їх території;
- 3) звільнення від оподаткування новостворених підприємств та підприємців на протязі першого року діяльності;
- 4) прив'язка диференційованого граничного обсягу виручки, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування, до розміру мінімальної заробітної плати або індексу інфляції з метою постійної її актуалізації [2, с.120].

Таким чином, можна зробити висновок, що сучасну систему оподаткування необхідно узгодити з пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку країни. Для більш ефективної роботи потрібно створити постійно діючу робочу групу з питань виявлення недоліків та удосконалення системи оподаткування малого бізнесу, вдосконалити методи адміністрування єдиного податку на ефективну, відкриту та підзвітну суспільству систему.

Список використаних джерел:

1. Іванишина О.С. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: сучасний стан та напрями її вдосконалення. *Ефективна економіка*. Ірпінь, 2020. С. 7-12.
2. Мельник П.В., Тарантул Л. Л., Варналій З.С.. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія. Київ. Знання, 2008. 675 с.

Кухта К.О., к.е.н., викладач вищої кваліфікаційної категорії обліково-фінансових дисциплін, методист
ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ», м. Лубни

ПДФО ТА ЙОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗГІДНО ЗМІН ТА НОВОВВЕДЕНЬ

Головним податком, завдяки якому реалізується соціальна політика держави являється податок на доходи фізичних осіб.

З прийняттям Закону України від 29 серпня 2019 року за № 1072 «Про внесення змін до Податкового Кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб» були запроваджені зміни до ПКУ [1].

Ще на стадії законопроекту було визначено, що даний Законопроект розроблений для забезпечення подальшої реалізації податкової реформи, одним із завдань якої є спрощення процедур заповнення та подання платниками податків до контролюючих органів звітності.

В більшості випадків база нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування співпадає з базою нарахування податку на доходи фізичних осіб у вигляді заробітної плати та винагороди за виконання робіт за цивільно-правовими договорами.

Враховуючи вищевикладене, об'єднання звітності з єдиного внеску зі звітністю з податку на доходи фізичних осіб дозволяє скоротити кількість звітів для платників податків – страхувальників (підприємств та самозайнятих осіб).

Запроваджені зміни передбачають, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку на доходи фізичних осіб не включаються:

- дохід у вигляді одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам, які можуть втратити заробіток у разі повної заборони сфери їхньої діяльності внаслідок посилення обмежувальних заходів, що виплачується такому платнику податку за рахунок коштів держбюджету.

- дохід, виплачений роботодавцем за рахунок коштів одноразової матеріальної допомоги суб'єктам господарювання з метою збереження робочих місць найманих працівників, що виплачується за рахунок коштів держбюджет;

- суми недоїмки з єдиного внеску, а також суми пені та штрафів, нараховані на ці суми недоїмки, які списуються платникам єдиного внеску відповідно до пункту 9 розділу VIII Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

До перших двох позицій ми можемо віднести і отримані виплати відповідно до Закону України № 1071-ІХ, що набрав чинності з 10 грудня 2020 року [2].

Ще один з важливих Законів України був прийнятий 16 січня 2020 року № 466-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві», яким було запроваджено ще декілька змін стосовно оподаткуванням податком на доходи фізичних осіб операцій з відчуження нерухомості [3], а саме:

- відповідно ст.172 ПКУ, оподаткується за ставкою 18 % дохід, отриманий платником податку від продажу протягом звітного податкового року третього та наступних об'єктів нерухомості. Перший об'єкт на рік залишається за нульовою ставкою, другий – за ставкою 5 %;

- звільняється від сплати 5 % ПДФО під час продажу об'єкт незавершеного будівництва за умови перебування такого майна у власності платника податку понад три роки.

Доходи фізичних осіб-підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування будуть оподатковуватися за ставкою 18%.

Податкова соціальна пільга (далі — ПСП) надає право роботодавцю зменшити суму місячного оподаткованого доходу працівника у вигляді зарплати, отриманої від одного роботодавця. Алгоритм її надання виписаний у ст. 169 ПКУ.

З 1 січня 2021 року розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб становитиме 2 270 грн, відповідно і розмір податкової соціальної пільги буде складати 1 135 грн, тобто 50% розміру прожиткового мінімуму, встановленого станом на 1 січня звітного року. Вже з 1 липня – 2379 гривень, з 1 грудня – 2481 гривня.

Окремі категорії працівників, яким передбачено податкову соціальну пільгу, можуть розраховувати на, хоч і незначне, але підвищення розміру соціальної пільги.

Відповідно ст. 169 ПКУ Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, що нарахований на користь платника податку протягом звітного податкового місяця у вигляді заробітної плати, якщо розмір такого доходу не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень.

Нагадуємо, що податкова соціальна пільга не може бути застосована до доходів інших, аніж заробітна плата.

І на останок хочеться зауважити, якщо ви являєтеся фізичною особою-підприємцем, але одночасно являєтеся найманим працівником, то податкова соціальна пільга може застосовуватися тільки до доходу у вигляді заробітної плати за місцем роботи.

Що ж стосується бази оподаткування для військового збору, то вона не зменшується.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Закон України №1072-IX від 10.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-20#Text> (дата звернення 03.03.2021).
2. Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Закону України №1071-IX від 10.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-20#Text> (дата звернення 03.03.2021)
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України №466-IX від 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (дата звернення 03.03.2021)

Левченко З.М., к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Тютюнник С.В., к.е.н., доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Дугар Т.Є., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ

Демократизація українського суспільства і поглиблення громадських рухів в Україні викликали до життя прийняття Закону України «Про громадські об'єднання», який встановлює порядок їх утворення, реєстрації, діяльності та її припинення [1]. Законом визначено, що громадське об'єднання — це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Громадське об'єднання може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку. Саме це визначення Закону України «Про громадські об'єднання» передбачало заборону організації та розвитку підприємницької діяльності в таких організаціях.

Основним принципом діяльності громадських об'єднань є відсутність майнового інтересу їх членів щодо права на частку майна громадського об'єднання та відповідальності за його зобов'язаннями. Доходи або майно (активи) громадського об'єднання не підлягають розподілу між його членами і не можуть використовуватися для вигоди будь-якого окремого члена громадського об'єднання, його посадових осіб (крім оплати їх праці та відрахувань на соціальні заходи).

Україна є членом Ради Європи. Членство у Раді Європи відкрите для всіх європейських держав, які визнають принцип верховенства права і гарантують основні права людини і свободи для своїх громадян. Беручи до уваги вагомий внесок неурядових організацій в розвиток демократії, Рада Європи пропонує дотримуватись урядам держав — членів рекомендацій щодо запровадження законодавства щодо громадських організацій.

Необхідність подальшого розвитку в Україні організацій громадянського суспільства зумовила внесення змін до законодавства, що регулює діяльність громадських об'єднань, та Податкового кодексу України в частині визнання таких об'єднань неприбутковими організаціями та звільнення їх від оподаткування податком на прибуток.

Зміни законодавства в частині діяльності громадських об'єднань визначили, що громадське об'єднання зі статусом юридичної особи для виконання своєї статутної мети (цілей) має право володіти, користуватися і розпоряджатися коштами та іншим майном, яке відповідно до Закону передане такому громадському об'єднанню його членами (учасниками) або державою, набуते як

членські внески, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, набуте в результаті підприємницької діяльності такого об'єднання, підприємницької діяльності створених ним юридичних осіб (товариств, підприємств), а також майном, придбаним за рахунок власних коштів, тимчасово наданим у користування (крім розпорядження) чи на інших підставах, не заборонених законом [1].

Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи має право здійснювати підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню. Відомості про здійснення підприємницької діяльності громадським об'єднанням включаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань [2].

Зазначене узгоджується з положеннями Цивільного кодексу України, які визначили, що непідприємницькі товариства (кооперативи, крім виробничих, об'єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

Згідно Податкового кодексу України неприбутковим підприємством, установою та організацією для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств є підприємство, установа та організація, що одночасно відповідає визначеним ПКУ вимогам щодо утворення та реєстрації неприбуткової організації в визначеному відповідним законодавством порядку, та заборони, визначеної в установчих документах неприбуткової організації, щодо розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників, членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

При цьому доходи (прибутки) неприбуткової організації, що можуть отримуватись від здійснення підприємницької діяльності, повинні використовуватись виключно для фінансування видатків на утримання такої організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [3].

Таким чином, положення Податкового кодексу не обмежують можливість здійснення громадськими об'єднаннями, які є неприбутковими організаціями для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств, підприємницької діяльності для досягнення мети, заради якої вони були створені, а саме виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами.

Обов'язковою умовою здійснення підприємницької діяльності неприбутковою установою, зокрема, громадським об'єднанням зі статусом юридичної особи, є організація бухгалтерського обліку та складання фінансової і податкової звітності у визначеному Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» порядку.

Всі неприбуткові організації (і непідприємницького характеру, і ті, які не мають заборони на ведення підприємницької діяльності) об'єднані одним принципом: доходи, отримані в межах їх статутної діяльності, використовуються виключно для фінансування видатків на утримання таких неприбуткових організацій, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених їх установчими документами. Саме цей принцип, передбачений в ст. 133 ПКУ, і суттєво впливає на ведення бухгалтерського обліку неприбутковими організаціями.

З метою правильної організації облікових процесів, складання вірогідної фінансової звітності і Звіту про розподіл доходів неприбуткової організації громадському об'єднанню необхідно сформувати свою облікову політику, в якій мають бути відображені всі принципові питання ведення бухгалтерського обліку. Для громадських об'єднань рекомендується ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у відповідності з вимогами НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» згідно наказу Міністерства фінансів України № 226 від 31.05.2019 р. та Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 186 від 19.04.2001 р.

Результати підприємницької діяльності громадські об'єднання відображають у Звіті про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, форма якого затверджена наказом Міністерства фінансів України №553 від 17.06.2016 р., зареєстрованим у Міністерстві юстиції України №932/29062 від 07.07.2016 р., та відповідно до пункту 46.2 статті 46 Кодексу подають його разом із фінансовою звітністю контролюючому органу за місцем реєстрації громадського об'єднання як платника податків.

Якщо у звітний період відбудеться порушення відзначених законодавством положень, буде отриманий прибуток, що підлягатиме оподаткуванню, або будуть використані доходи підприємницької діяльності не за призначенням, громадське об'єднання втрачає статус неприбутковості і повинне сплатити до бюджету всі передбачені в цьому випадку податки як будь-який платник, що статусу неприбутковості не мав.

Список використаних джерел:

1. Про громадські об'єднання. Закон України № 4572-VI від 22 бер. 2012 р. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення 17.03.2021).
2. Лист Міністерства фінансів України № 11210-09-5/3214 від 06 лют. 2019р. URL: http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2019/Pdf/Minfin_list (дата звернення 17.03.2021).
3. Податковий кодекс України URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/nalogovy-koдекс/>(дата звернення 17.03.2021)

Ляшук О.О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Чернодубова Е.В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк

ПРОБЛЕМИ ПРИБУТКОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Прибуткові податки являються важливим регулятором перерозподілу фінансових ресурсів між державою, населенням і підприємствами. Проте, система прибуткового оподаткування існуюча в теперішньому вигляді, відрізняється невисокою ефективністю, через що потребує ґрунтовного аналізу з метою виявлення основних проблем і недоліків, їх систематизацію та пошук можливих напрямів щодо їх вирішення, а також шляхів реформування та оптимізації даної системи. Почнемо з ПДФО, проблема оподаткування якого була завжди актуальною, що зумовлено його фіскальним значенням в Україні. Враховуючи це, необхідно зазначити, що наявні наразі недоліки механізму справляння цього податку зумовлені, з одної сторони, наявністю застарілих проблем щодо справляння та адміністрування цього податку, а з іншої – податковими новаціями зумовленими прийняттям ПКУ та внесенням окремих змін до цього нормативно-правового документа, що потребує сучасного розгляду проблем справляння цієї податкової форми.

В Україні застосування прибуткових податків пов'язане з певними проблемами. Серед них низькі доходи більшої частини населення, значний рівень ухилення від оподаткування, нерівномірність розподілу податкового навантаження між реальним та фінансовим секторами економіки [1]. Все це призводить до зниження фіскальної ефективності прибуткових податків. У цьому контексті важливо оцінити фіскальний потенціал цих податків, з'ясувати фактори, які впливають на нього, та визначити резерви його нарощування.

До системи прибуткового оподаткування в Україні належить податок на прибуток підприємств та податок з доходів фізичних осіб, обов'язок повноти нарахування і сплати яких покладено на юридичних та фізичних осіб відповідно. Прибуткові податки є еластичними відносно ВВП, зі зростанням ВВП надходження бюджету від цих податків також зростають. Крім того, прибуткові податки мають великий потенціал щодо регулювання економіки та стимулювання економічної активності, виконуючи тим самим похідні функції податків – регулюючу та стимулюючу.

Система прибуткового оподаткування доходів юридичних і фізичних осіб, як дієвий інструмент фіскальної політики держави при здійсненні макроекономічного регулювання, в цілому, знаходиться під впливом безлічі чинників, які на неї впливають тим чи іншим способом. Серед них ключовими виділимо стан економічного розвитку країни, податкова дисципліна та культура в країні, міжнародна співпраця в сфері оподаткування, інфляційна безпека, наявність дефіцитного бюджету, рівень споживання та заощадження населенням, рівень соціальної забезпеченості, а також інші, не менш важливі.

В Україні необхідно побудувати раціональну систему справедливості в прибутковому оподаткуванні, яка відіграє вагому роль у забезпеченні адекватного

фіскального обміну «послуги-оплата». Особливої уваги заслуговує порівняння планових та фактичних показників надходжень за прибутковими податками. Було виявлено значні відхилення фактичних надходжень від планових, що підтверджує тезис про низьку якість прогнозування надходжень за цими податками.

Аналіз зарубіжного досвіду в системі побудови прибуткового оподаткування дозволить його імплементувати у вітчизняну практику. Основними заходами щодо впровадження зарубіжного досвіду стосовно ППП є: розширення можливостей підприємств щодо використання прискореної амортизації, реформування системи податкових канікул з метою посилення її регулюючого впливу, зниження ставки оподаткування, її диференціювання за галузевою та територіальною ознаками, впровадження прогресивної, регресивної або прогресивно–регресивної шкали (подібно до США) замість наявної в Україні плоскої шкали, запровадження інвестиційного кредиту.

Основними заходами щодо впровадження зарубіжного досвіду стосовно ПДФО є: впровадження комплексного підходу до формування оподаткованого доходу, що включає усі доходи платника податку, використання диференційованої ставки податку, розмір якої залежав би від багатьох ознак, за якими платники податку групуються у певні класи, кожному з яких відповідає певна ставка оподаткування, введення широкого переліку податкових знижок.

Зважаючи на неефективність справляння ППП у сучасних реаліях існує декілька альтернативних варіантів щодо покращення наявної ситуації. Перш за все, реформування даного податку необхідно почати з переходу до регресивної або прогресивно-регресивної шкали з одночасним посиленням контролю за оподатковуваним прибутком, що має зменшити рівень тінізації економіки та збільшити економічну активність. Також необхідно змінити законодавство таким чином аби вирішити проблему з подвійним оподаткуванням, через яку прибуток фактично обкладається за ставкою 23,3% замість 18%. Іншим альтернативним шляхом реформування ППП є його заміна на ПВК (імплементация естонської моделі).

Стосовно ПДФО необхідно використовувати об'єктивні величини державних соціальних стандартів та гарантій виключно на основі базового державного стандарту – «реального прожиткового мінімуму». Модернізована система оподаткування повинна базуватись на прогресивно-регресивній шкалі, шкала якої поділена на інтервали пропорційно відповідній величині прожиткового мінімуму.

Список використаних джерел:

1. Лисюк В.С. Недоліки та тенденції розвитку податкової системи України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. 4 (52). С. 71-77.

Макурін А.А., к.е.н.,
доцент кафедри обліку і аудиту

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЦИФРОВИМИ АКТИВАМИ

Жодна фінансова установа, яка має можливість здійснювати діяльність по операціям пов'язаних з криптовалютою, віртуальними грошовими коштами, токенами, цифровими активами не може бути без системи контролю. Відсутність абсолютно налагодженої системи контролю є причиною виникнення

невиправданих втрат, знижує загальну ефективність роботи організації, призводить до відсутності належного підґрунтя для реалізації функції мотивування. Ефективність контролю визначається як рівнем його організації так і досконалістю методичного забезпечення окремих процедур та всієї системи контролю загалом.

Перш ніж розглянути основні елементи організації контролю суб'єктів господарювання за цифровими активами необхідно зосередити увагу на економічному змісті самого поняття «контроль». Термін «контроль» у практичній та науковій діяльності використовується достатньо часто. Спеціалісти з теорії менеджменту трактують контроль як особливий етап процесу управління. Контроль – це процес, який забезпечує досягнення цілей організації [1].

Контролювати – зовсім не означає лише розкривати недоліки: необхідно аналізувати будь-які відхилення – як в сторону погіршення, так і в сторону покращення показників, потрібно виявляти і позитивний досвід, з тим, щоб своєчасно підтримувати нове, прогресивне, створити можливості для його широкого розповсюдження. Контроль як функція має двоякий характер.

З однієї сторони, – це елемент кожної основної функції управління (зокрема й обліку), а з іншої, – це самостійна функція управління, яка виступає одним із головних інструментів в прийнятті рішень. У контролі як функції управління часто проявляються його інформаційна і коригувальна сутність.

Державний контроль та регулювання ринку криптовалюти може здійснюватися у таких формах:

- Прийняття відповідних нормативно – правових норм які відображені в законодавчих актах та законах з питань діяльності учасників ринку криптовалюти;

- Здійснювати належний контроль та відповідне регулювання прав та обов'язків усіх учасників ринку криптовалюти;

- Видавати ліцензії на здійснення діяльності пов'язаної з криптобіржами та криптообмінними операціями з проведенням належного контролю.

- Держава може заборонити чи зупинити на певний термін діяльність фінансових установ які не мають ліцензії та термін дії ліцензії минув;

- У разі порушення законодавчих норм притягнення до відповідальності осіб, які здійснюють надання фінансових послуг на ринку криптовалюти;

- Встановлення правил і стандартів надання фінансових послуг на ринку криптовалюти, контроль за їх дотриманням та за достовірністю інформації, яка надається.

Державне регулювання ринку криптовалюти в Японії було змінено наприкінці 2020 року. У закони «Про фінансові розрахунки» та «Про фінансові інструменти та обміни» внесені поправки, вони спрямовані на посилення контролю ринку цифрових грошей для підвищення захисту споживачів. Також влада має намір встановити контроль за торгівлею деривативами, усунути ризики, пов'язані зі зломами бірж і зробити регулювання галузі більш прозорим. Тепер криптовалюта в країні офіційно називаються «криптоактивами», до цього їх визначали як «віртуальні валюти» [2]. Влада Японії зазначила, що блокчейн - перспективна технологія, але не всі будуть використовувати її на благо. Тому необхідно стежити за компаніями і перевіряти, чи дотримуються вони вимоги закону.

На законодавчому рівні було встановлено, що цифрові валюти необхідно винести в окрему категорію під назвою «криптографічні активи», що відповідає визначенню, прийнятому «Великою двадцяткою». Компанії, що надають послуги з обміну криптовалюта, отримують статус «агентів по обміну криптографічних активів». Оновлене законодавство Японії також вимагає, щоб криптовалютні біржі застосовували «холодні» гаманці для зберігання коштів своїх клієнтів. Якщо ж для зберігання криптовалюти їм потрібно використовувати інфраструктуру, що має постійне підключення до мережі, такі активи повинні бути забезпечені їх власними фінансовими ресурсами.

Маржинальна торгівля криптовалюта буде регулюватися відповідно до тих же правил, що застосовуються на ринках іноземних валют. Крім того, криптовалютним компаніям не дозволяється використовувати рекламні матеріали, що заохочують спекуляції, і потурати нечесним практикам на ринку, таким як інсайдерський трейдинг і маніпулювання цінами [3].

Крім того, варто зазначити, більшість країн вже націлені на випуск власної цифрової валюти. Так, наприклад в Росії – цифровий рубль, в Україні – карбованець чи цифрова гривня, в Китаї – цифрова йена, різновидом цифрового долару в США вже є USDT. Проте такі активи не можна вважати криптовалютою, оскільки відомий емітент грошових коштів, який їх випускає, несе відповідальність за підробку, зберігання та обмін. Також, такі активи забезпечуються державою в особі національного банку.

Таким чином, можна визначити дві основні особливості притаманні криптовалюти та таким цифровим активам. Перша особливість полягає в тому, що у біткоіна немає емітента та єдиного центру. Криптовалюта не належить нікому і належить усім в однаковій мірі. Саме в цьому була основна ідея створення біткоіна на протигагу державним валютам. Оборот криптовалюти залежить від її власників.

Державну валюту, як і цифрові активи, контролює Національний банк, тому ризики інфляції, деномінації та інших лих, нікуди не дінуться і перекочують в цифрові активи. Друга особливість полягає в тому, що криптовалюта є самостійною екосистемою. Простежуючи історію біткоіна можна стверджувати, що за рахунок правильної економічної стратегії і вдалого збігу обставин ця криптовалюта поступово збільшує вартість і цінність, ставши на сьогоднішній день найдорожчою валютою в світі [4].

Станом на 12 грудня 2021 року курс біткоіна становить 36000 доларів, проте 8 січня 2021 року сягала майже 41000 доларів. Цифрові активи будь-якої країни - це фіатная валюта. Можливо, за рахунок якісної криптографії вони будуть добре технічно захищені від нападок шахраїв. Однак, якщо оцінювати макроекономічну перспективу, це все та ж гривня, тільки в цифровому вираженні. Отже, цифровий актив буде також прив'язаний до цін на нафту, страждати від інфляції і бути залежним від політичних обставин в країні.

Крім того, на відміну від більшості криптовалют, цифрові активи повинні, відповідати законодавству, мати блокування рахунків-адрес, обмеження на розміри транзакцій, прив'язку рахунків-адрес до юридичних і фізичних осіб.

На запит народного депутата України ще у 2018 році було підготовлено інформаційну довідку Європейським інформаційно – дослідним центром стосовно

міжнародного досвіду законодавчого регулювання функціонування криптовалют, майнингу, криптовалютних бірж та виводу в фіат. Варто зазначити, що з моменту, коли світ дізнався про криптовалюту, в різних країнах почали її неофіційно використовувати на законодавчому рівні більшості держав нічого не змінилось, проте вартість криптовалютних активів почала стрімко зростати.

Список використаних джерел:

1. Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V. & Cherchata, A. (2020). Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*, 6(3), DOI: 10.5267/j.ac.2020.1.003
2. European Valuation Standards - 2016. The European Group of Valuers' Associations. URL: https://www.tegova.org/data/bin/a5738793c0c61b_EVS_2016.pdf.
3. Стрельцов О. С., Черкасов В. А. Вартість підприємства: сутність та концепція управління. *Часопис економічних реформ*. 2014. №. 1. С. 55-60.
4. Бисага К. В. Національна система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним ляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення України: етапи становлення й розвитку. *Серія: Державне управління*. 2016. №. 1. С. 53.

Марченко К. Ю., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Вороніна Ю.Є.**, к.н.з держ.упр.,
старший викладач кафедри Публічне управління, адміністрування та права
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного,
м. Мелітополь

ОБЛІК ПДВ ДЛЯ СІЛЬГОСПВИРОБНИКІВ У 2021 РОЦІ

Згідно Закону від 17 грудня 2020 року №1115-ІХ, що набрав чинності від 25 лютого поточного року, за ставкою ПДВ у розмірі 14% оподатковуватимуться операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію країни сільськогосподарської продукції [4]. Класифікується вона за такими товарними позиціями згідно з УКТ ЗЕД: 0102; 0103, 0104 10, 0401 (в частині молока незбираного), 1001, 1002,1003, 1004, 1005, 1201, 1204 00, 1205, 1206 00, 1207, 1212 91, крім операцій з ввезення на митну територію України товарів, визначених у пункті 197.18 статті 197 Податкового кодексу України [3].

Код УКТ ЗЕД	Назва продукту	Код УКТ ЗЕД	Назва продукту
0102	велика рогата худоба, жива	1005	кукурудза
0103	свині живі	1201	соеві боби
0104 10	вівці	1204 00	насіння льону
0401	лише в частині незбираного молока	1205	насіння свиріпи та ріпаку
1001	пшениця	1206 00	насіння соняшнику
1002	жито	1207	насіння та плоди інших олійних культур
1003	ячмінь	1212 91	цукрові буряки
1004	овес		

Виняток, коли ставка 14% не застосовується, а операції звільняються від ПДВ, – це операції з імпорту, які визначені п. 197.18 ПКУ: ввезення в Україну

племенних чистопородних тварин, племенних (генетичних) ресурсів, які здійснюються с/г товаровиробниками Це коди УКТ ЗЕД:

- 0101 10 10 00 – коні (чистопородні племенні тварини);
- 0102 10 10 00 – нетелі (самки великої рогатої худоби до першого отелення);
- 0102 10 30 00 – корови (чистопородні племенні тварини);
- 0103 10 00 00 – свині, живі (чистопородні племенні тварини);
- 0104 10 10 00 – вівці (чистопородні племенні тварини);
- 0511 10 00 00 – сперма биків;
- 0511 99 85 10 – ембріони великої рогатої худоби.

Однак операції з подальшої поставки зазначених племенних чистопородних тварин або племенних (генетичних) ресурсів оподатковуються у загальному порядку, тобто за ставкою 20%, так як дані коди не входять до наведеної вище таблиці.

Положення даного Закону почнуть застосовуватись до податкових періодів починаючи з 1 березня 2021 року.

Державна податкова служба розробила проект нових форм податкової накладної/розрахунку коригування до податкової накладної, що містять рядки та графи, в яких буде зазначатися інформація стосовно здійснюваних платниками податку операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції, що оподатковуватимуться за ставкою 14%. Наразі даний проект наказу Міністерства фінансів погоджується [5].

Проте до набрання чинності нових форм ПН/РК не можуть бути складені та зареєстровані в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Ті платники ПДВ, які зобов'язані уже використовувати ставку 14%, порушать терміни реєстрації, проте штрафу не отримають через чинні перехідні положення, які звільняють від відповідальності зі nereєстрацію/невчасну реєстрацію ПН/РК під час карантину через COVID-19.

У Законі № 1115 також визначений порядок обліку перехідних операцій. Наприклад, якщо:

- аванс було здійснено до 1 березня 2021 року, а отримання с/г продукції відбувається уже після, то застосовується попередня ставка (20%);
- продукція, яку придбали за ставкою 20%, а буде перепродаватися уже за ставкою ПДВ 14%, то податковий кредит зберігатиметься за колишньою ставкою (20%).

Законотворці зниження ставки податку аргументують наступними чинниками. Це збільшення кількості грошей, які залишаються в обігу сільгосп підприємств та детінізація ринку. Бо менша ставка податку має зменшити бажання та потребу у різних схемах з оптимізації оподаткування [1].

Сьогодні деякі аграрії, аби уникнути сплати ПДВ, завідома занижують офіційний врожай [2]. Те, що залишилося «поза обліком» потім продають за готівку, яку також в обліку не вказують. Тому, зниження ставки ПДВ – є спробою пом'якшити систему оподаткування для аграріїв. Проте і таке зниження не є ля всіх прийнятною – до прикладу до 2016 року застосовували спеціальні рахунки ПДВ, коли кошти на сплачувались до держбюджету, а залишались на рахунках підприємства на розвиток своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. З 1 березня для окремих операцій застосовується ставка ПДВ у розмірі 14%. *Інформаційне*

- агенство ЛІГА:ЗАКОН. URL: https://biz.ligazakon.net/news/201949_z-1-bereznya-dlya-okremikh-operatsiy-zastosovutsya-stavka-pdv-u-rozmr-14
2. ПДВ для сільгоспвиробників 2021. *Тижневик ГОЛОВБУХ*. URL: https://www.golovbukh.ua/article/8675-pdv-dlya-slgospvirobnikv-2021?from=PW_Time_Auth_Desktop_Art_Q&token=2cfda41f-bcaa-11a0-c67f=W.
3. Податковий кодекс України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України №1115-IX від 17 грудня 2020 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-IX#Text>
5. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України. Проект наказу від 23 лютого 2021 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/regulyatorna-politika-/regulyatorna-politika/2021-rik/75156.html>
- Вороніна Ю. Є. Система державного управління зовнішньо-економічною діяльністю. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)* / за ред. Л. В. Синяєвої. Мелітополь : Люкс, 2018. Вип. (2). С. 487-489.

Мельник О. В., к.е.н., доцент,

доцент кафедри економічного обліку та аналізу

Наконечна М. С., бакалавр, ОПП «Облік і оподаткування»

Харківський Національний технічний університет «ХПІ», м. Харків

ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У сучасній економіці співіснують та органічно доповнюють один одного малий, середній та великий бізнес. В провідних країнах світу малий бізнес як сектор економіки є домінуючим за чисельністю й обсягами виробництва. Малі підприємства в усьому світі відіграють важливу роль не тільки в розвитку економіки країни, а також у вирішенні багатьох соціальних проблем і перш за все вони забезпечують зайнятість населення, насичують ринок необхідними товарами і послугами, забезпечують стабільність держави в цілому.

Об'єктами малого підприємництва виступають малі за кількісними класифікаційними параметрами підприємства, в межах яких здійснюється найефективніша комбінація факторів виробництва з метою максимізації прибутку. Саме нові способи комбінації економічних ресурсів відрізняють підприємця від звичайного господарюючого суб'єкта [1].

Специфічними ознаками малого підприємництва слід вважати, насамперед, його кількісні та якісні класифікаційні параметри, які розрізняються в залежності від національних особливостей країн. Крім вищезазначених кількісних ознак (кількість працюючих, обсяг річного обороту), визначених чинним законодавством, до кількісних параметрів також відносять частку продажу на ринку, обсяг власного капіталу, обсяг основних та оборотних засобів, кількість виробленої продукції, низькі управлінські витрати на одиницю продукції [2].

Оскільки ефективність всієї економіки безпосередньо залежить від успішної діяльності малого і середнього бізнесу, потрібно говорити про прості правила для малого бізнесу.

Задля того, щоб стимулювати появу на українському ринку нових підприємств, а вже наявним дати можливість сконцентруватися на розвитку, а не

на боротьбі із зовнішніми чинниками, що лежать у площині компетенцій держави, Міністерством економічного розвитку й торгівлі було розпочато низку реформ, які об'єднані однією ключовою метою – зробити Україну привабливішим місцем для ведення бізнесу [2].

Одним з основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування. На даний момент податкова система України передбачає дві форми оподаткування - загальну і спрощену. Як юридичні особи, так і фізичні особи-підприємці мають право вибрати для себе одну з них.

Умови роботи на загальній системі оподаткування встановлені ст. 177 Податкового Кодексу України.

Юридичні особи та фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування мають право займатися будь-яким видом діяльності, не забороненим законодавством, мати необмежену суму доходу і кількість найманих працівників.

Незаперечна перевага загальної системи оподаткування полягає в наступному:

1) розмір оплачуваних доходів залежить від розміру одержуваних доходів і понесених для їх отримання витрат, тобто якщо підприємець не отримав дохід за звітний період, то і відповідні податки він не платить;

2) немає обмежень, що стосуються розмірів обсягу реалізації, виду діяльності, кількості найманих робітників.

Основним недоліком загальної системи оподаткування є його складність. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати. При цьому до складу витрат включаються ті витрати, які документально підтверджені і відносяться до витрат операційної діяльності згідно з розділом III Податкового Кодексу.

Загальна система оподаткування передбачає сплату всіх видів податків і зборів, передбачених податковим законодавством України, в залежності від наявності певних об'єктів оподаткування.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [4]. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності для підприємств малого бізнесу передбачає спрощення: оподаткування (заміну сплати визначених видів податків, зборів та платежів єдиним податком), бухгалтерського обліку (можливість застосування спрощеного Плану рахунків, простої і спрощеної форми обліку, спрощеної методики обліку витрат) та звітності (обов'язкове складання звітності відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»).

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня

податкового (звітнього) року [4];

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 834 розміри мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітнього) року [4].

3) третя група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітнього) року [4].

4) четверта група - сільськогосподарські товаровиробники. До четвертої групи можуть належати:

а) юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків;

б) фізичні особи - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», за умови виконання сукупності таких вимог:

- здійснюють виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої власно вирощеної або відгодованої продукції та її продаж;

- провадять господарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси;

- не використовують працю найманих осіб;

- членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї у визначенні частини другої статті 3 Сімейного кодексу України;

- площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше двох гектарів, але не більше 20 гектарів [4].

Незважаючи на ряд обмежень, спрощена система оподаткування є більш зручною в застосуванні. Тому при виборі системи оподаткування, підприємцю необхідно зважити всі переваги і недоліки двох систем оподаткування, щоб вибрати найбільш прийнятну в оподаткуванні та застосуванні.

Список використаних джерел:

1. Безус А.М., Шафранова К.В. Розвиток підприємств малого бізнесу в Україні. *Проблеми розвитку економіки. Вісник КНУТ.* №3 (99). 2016. С. 7 – 17. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2101/1/V99_P007-017.pdf (дата звернення: 09.03.2021)

2. Білик В.В. Сучасні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1012> (дата звернення: 09.03.2021)

3. Поліпшення бізнес-клімату. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/polipshennya-biznes-klimatu> (дата звернення: 09.03.2021)

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/fin_new/fin_new_u/fr_ed_roz_0419_u.htm (дата звернення 10.03.2021)

Мельничук І. І., к.е.н,
доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький

ОБЛІК ДОХОДІВ ФОП 2021: ПРАКТИЧНІ РЕАЛІЇ

Ведення підприємницької діяльності в Україні у 2020-2021 рр. є досить непростим завданням, зважаючи на чинники макро- та мікросередовища. Причинами цього можна назвати ряд обставин, які мають різний ефект впливу на результати діяльності підприємців, зокрема, економічна криза, пов'язана з розповсюдженням COVID-19, внесення несвоєчасних змін до податкового законодавства в частині річного обсягу доходу для конкретної групи платників єдиного податку, запровадження РРО тощо.

При цьому, держава, намагаючись різними способами вивести бізнес з тіні, змушена йти на радикальні заходи, пов'язані з виявленням доходів, з яких недоотримуються податки. Проте, така діяльність держави знаходить різкий супротив зі сторони суб'єктів господарювання, які не звикли працювати згідно законодавства і всіляко намагаються обійти його.

Серед останніх новацій, які запровадили для фізичних осіб-підприємців є те, що на законодавчому рівні скасували вимогу ведення книг для обліку доходів і витрат у затвердженому вигляді з обов'язковою попередньою її реєстрацією у податкових органах. Така зміна була позитивно сприйнята бізнесовою спільнотою, і на перший погляд, полегшує життя вітчизняним підприємцям. Однак, якщо детально розібратися з текстом закону № 786-IX від 14.07.2020 р. [1], то можна побачити, що такі зміни лише частково зменшують відповідальність підприємців в частині систематизації інформації про отримані доходи/понесені витрати.

Зокрема:

1. Для фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, залишаються чинними вимоги щодо обліку доходів і витрат, який можна вести в паперовому та/або електронному вигляді, у тому числі через Електронний кабінет за типовими формами, затвердженими Міністерством фінансів України. Однак, зважаючи на те, що нові типові форми станом на березень 2021 р. ще не затверджені, й до нині діють старі форми, визначені наказом № 481 [2]. Маємо думку, що роботи щодо розробки нових форм не варто й розпочинати, зважаючи на те, що:

- норми щодо обов'язкової наявності підтверджуючих документів в частині отриманих доходів і понесених витрат ніхто не скасовував;
- старі форми книг є уже звичними для суб'єктів господарювання – фізичних осіб;
- основне призначення діючих книг – систематизувати інформацію щодо доходів і витрат з метою підтвердження суми податкових зобов'язань та визначення граничних доходів за звітний період.

Тобто, для зазначених суб'єктів господарювання, ніяких змін ми не спостерігаємо.

2. Для фізичних осіб-підприємців на спрощеній системі оподаткування законодавчо відмінено дію наказу № 579 [3], а тому вести облік доходів ФОПи 1-2

груп та 3-ї групи неплатники ПДВ (ФОПи 3-ї групи платники ПДВ відповідно облік доходів і витрат) можуть у довільній формі. Проте, така довільна форма обов'язково має передбачати те, що в ній буде відображена інформація в розрізі помісячних отриманих доходів, а тому, основне призначення такої довільної форми – зберігається. Крім того, дана довільна форма на офіційний запит контролюючого органу має бути подана для підтвердження суми нарахованого податкового зобов'язання. Тобто, фактично, ФОПи на спрощеній системі зобов'язані вести облік своїх доходів (доходів і витрат – ФОПи платники ПДВ), але відповідальності за неналежне ведення обліку доходів і витрат уже не буде.

Таким чином, єдина зміна в частині обліку доходів фізичних осіб-підприємців фактично зводиться до того, що – вести облік доходів або доходів/витрат все ж потрібно, єдине що пом'якшує ці вимоги, то це те, що у випадку неправильного заповнення довільної форми, що не призвело до заниження суми оподаткованого доходу за звітний період, не буде застосовано суму адміністративного штрафу.

На основі вище зазначеного можна зробити висновок, що впроваджені зміни у податкове законодавство, яке регламентує ведення обліку доходів підприємців-фізичних осіб носить «косметичний» характер. За умови, що усі ФОПи матимуть відкриті рахунки у банківських установах, облік доходів у місячному, квартальному, річному розрізі можна побачити у сформованих виписках по поточному рахунку, що може сприйматися як довільна форма обліку доходів для підприємців, які не є платниками ПДВ.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо функціонування електронного кабінету та спрощення роботи фізичних осіб- підприємців: Закон України від 14.07.2020 р. № 786-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-IX#Text> (дата звернення: 06.03.2021).
2. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи- підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення: наказ Міністерства доходів і зборів України від 16.09.2013 р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1686-13#Text> (дата звернення: 06.03.2021).
3. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства фінансів України від 19 червня 2015 року № 579: наказ Міністерства фінансів України від 26.11.2020 р. № 728. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-20#Text> (дата звернення: 06.03.2021).

Одновол Б. Л., здобувач вищої освіти

СВО магістр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Вовченко В. Д., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Безкровний О. В.**, к.е.н, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

СУЧАСНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Початок 21 століття в податковому середовищі ознаменувався активним розвитком податкової реформації, коли приховування або викривлення інформації

не може залишатися щитом для тих, хто намагається ухилитися від сплати податків. Таке жорстке посилювання державне регулювання податкової сфери звужує «коридор» легітимного податкового планування для економічних суб'єктів цих країн.

Надмірне жорстке податкове законодавство, яке не залишає можливості маневрів щодо зменшення податкових зобов'язань для господарюючих суб'єктів, пригнічує підприємницьку ініціативу, підриває виробництво та у кінцевому рахунку дохідну базу держбюджету. Якщо приватному бізнесу не надати деякої свободи лавірування у податкових питаннях, то капітали будуть втікати за кордон, та країна утратить не тільки потенційні податкові надходження, але і робочі місця. Тому, щоб уникнути депресії та пом'якшити періодично наступаючі кризи, більшість розвинутих країн змушені стримувати зріст податків, в тому числі надавати можливість здійснювати підприємствами мінімізацію їхніх податкових платежів легальними методами податкового планування.

Становлення й розвиток податкової системи України свідчить про її важливу роль у формуванні та розподілі фінансових ресурсів держави. Однак система оподаткування, на думку О. Білоївана, повинна також стимулювати функціонування та ділову активність підприємницьких структур, які складають ту сферу господарської діяльності, де створюється фінансовий потенціал країни. Але надмірне податкове навантаження на виробників через мінливість умов господарювання, гостру потребу у наповненні бюджету, нестабільність податкового законодавства негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання, які змушені відмовлятися від легальних методів господарювання та ухилятися від сплати податків. За таких обставин вітчизняним підприємствам не обійтися без застосування дієвих методів податкового планування [1].

Значення податкового планування полягає у розробці та впровадженні різних законних схем зниження податкових відрахувань, за рахунок застосування методів стратегічного планування фінансово-господарської діяльності підприємства. В умовах фіскальної політики українська держава на тлі продовження економічної кризи і скорочення матеріального виробництва податкове планування дозволяє підприємству вижити.

В умовах ринкової економіки держава не керує підприємствами, а лише регулює умови їх функціонування, про що свідчить сучасна світова практика господарської діяльності підприємств в розвинених країнах. Ефективність сучасного бізнесу визначається не тільки рентабельністю, а й обсягами витрат на його ведення, тому більшість зарубіжних компаній використовують дієвий внутрішній метод зниження податкових виплат – оптимізацію власних податкових потоків. Оскільки з оподаткуванням пов'язана виробнича, фінансова, господарська діяльність підприємства на всіх етапах (від прийняття рішення про його створення до його повної ліквідації), податкове планування є невід'ємною частиною системи фінансового управління на підприємстві.

Проте внутрішньо корпоративний механізм податкового планування, як твердить Ю. Оніщук, повинен відповідати певним критеріям, що дозволяють провести межу між ним і ухиленням від сплати податків. У світовій практиці податкові органи мають великі можливості при використанні судового механізму боротьби з ухиленням від сплати податків. Більшістю розвинених країн, а також

Європейським Союзом використовуються спеціальні судові доктрини, що дозволяють визнати невідповідність деяких операцій вимогам законодавства по мотивах їх висновку виключно з метою зниження податкових зобов'язань [4].

Аналіз системи податкових пільг, які активно застосовуються в розвинених зарубіжних країнах, представляє великий теоретичний і практичний інтерес. Пільги використовуються там стосовно кожного крупного податку, а їх цільова спрямованість залежить від специфіки відповідних податків. Багато країн пропонують пільги, які збігаються із податковим режимом, що існує в офшорних зонах.

У всіх розвинених країнах використовується в тому або іншому ступені така непрямі пільга, як прискорена амортизація. При розрахунку сум амортизаційних витрат, які вираховуються з прибутку, що підлягає оподаткуванню, їх розміри виявляються вище за величину економічно обґрунтованих. При подібному завищенні частина прибутку потрапляє у витрати виробництва і таким чином звільняється від оподаткування. Практика використання методу прискореної амортизації має як помітні риси схожості, так і істотні відмінності по окремих країнах, а стосовно кожної країни по відношенню до періодів.

В цілому, метод прискореної амортизації дає серйозний ефект з погляду зменшення оподаткованого прибутку, який, проте, значною мірою залежить від особливостей розрахунку прискореної амортизації в окремих країнах. Так, в США, де основним принципом оподаткування корпорацій в даний час є стягування податку на прибуток з суми «очищеного доходу», тобто валового доходу за вирахуванням пільг, значне місце серед дозволених знижок займають амортизаційні податкові пільги. У Великобританії прискорену амортизацію почали застосовувати з 50-х років на базі методу залишку, що зменшується. У Німеччині метод прискореної амортизації є вирішальною пільгою при оподаткуванні прибутку. Особливість використання цього методу, як зазначає А. Єлісеєв, полягає в тому, що для полегшення розрахунків використовуються спрощені варіанти цього методу [2].

Крім того, як зазначає В. Загородній, важливою формою податкових пільг в окремих країнах Заходу служить пряме зменшення оподаткованого прибутку на повний або частковий обсяг витрат компаній на інвестиційні цілі і на науково-дослідні проекти. Наприклад, в Італії підприємництву всіх видів було надано право знижувати оподаткований прибуток на 50 % інвестицій, що перевищують середній щорічний обсяг інвестицій за попередній п'ятирічний період. У Бельгії оподаткований прибуток може бути зменшено на 13,5 % від суми витрат на інвестиції для дрібних і середніх компаній і на 100 % інвестиційних витрат, які пов'язано з нововведеннями, для всіх компаній [3].

З метою стимулювання заміни застарілого устаткування і впровадження енергозберігаючих технологій, розвитку дрібних і середніх фірм, венчурних компаній, за словами Т. Кошук, застосовується інвестиційний податковий кредит, який встановлюється зазвичай у відсотках до вартості капітальних активів. Інвестиційний податковий кредит віднімається безпосередньо з розрахованої суми податку на прибуток і таким чином дозволяє за рахунок зниження податків фінансувати деяку частину нових інвестицій компанії. В даний час інвестиційний кредит достатньо широко використовується у ряді країн. Наприклад, в Англії у

вигляді податкового кредиту компаніям дозволено використовувати 10 % і більш корпоративного податку для фінансування заздалегідь обумовлених законом інвестицій. У Франції в менш розвинених північних районах нові компанії протягом трьох років після свого створення отримують податковий кредит у розмірі 22 % здійснених ними інвестицій. У Іспанії з корпоративного податку виключаються 5 % інвестицій до нових основних фондів, що мають термін служби не менше п'яти років [3].

Формування резервних фондів і відрахувань, що залишаються у розпорядженні компанії протягом тривалого часу і не оподатковуваних податками, є відмітною особливістю податкового права Німеччини. Тут підприємства отримують широкі можливості відстрочення сплати податків при формуванні фондів по невизначених зобов'язаннях. Відрахування до подібних фондів ризиків є засобами, які зарезервовано для покриття вірогідних витрат і втрат, суму яких на даний момент встановити не можна.

Важливим інструментом податкової політики зарубіжних підприємств є відстрочення сплати податку. Перенесенню прибутку на пізніші періоди, крім застосування прискореної амортизації, сприяє також утворення прихованих резервів, що є в основному результатом заниження оцінки майна, завищення оцінки зобов'язань, а також збереження низької оцінки майна в балансі після того, як підстав для її застосування вже не існує.

Загалом у розвинутих державах з ринковою економікою сплата підприємством податку за стандартною, законодавчо визначеною ставкою є рідкісним явищем, яке несумісне з ефективною організацією менеджменту, а саме, його податкового наряду, і свідчить про неналежну постановку податкового планування на даному підприємстві. Світовий досвід використання методів оптимізації податкових потоків в діяльності підприємств свідчить про те, що податкове планування є одним з найважливіших компонентів внутрішнього фінансового планування підприємств в розвинених зарубіжних державах.

Підсумовуючи вищесказане, зауважимо, що здійснення дослідження зарубіжного досвіду організації податкового планування на підприємстві і оцінка можливостей застосування методів податкового планування у вітчизняній практиці мають величезне значення для вдосконалення механізму цього процесу при ухваленні управлінських рішень українськими платниками податків, зокрема «великими» платниками. Проте при цьому необхідно не сліпо копіювати, а адаптувати отримані знання до особливостей організації фінансово-господарської діяльності на підприємствах України відповідно до специфіки національного податкового законодавства з метою прискорення посткризового відновлення національної економіки та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Білоіван О. В. Податкове планування підприємницької діяльності. *Економіка та підприємство*. 2016. № 5. С. 339.
2. Єлісеєв А., Загородній А. Податкове планування та планування податкових платежів. *Податкове планування*. 2019. № 1. С. 7-8.
3. Загорський В. С., Мельник В. М., Кошук Т. В. Новітні парадигми реформи у країнах Європейського союзу та орієнтири для податкової політики в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 3 (52). С. 8-9.

4. Оніщук Ю. Податкове планування-право організації платника податку при виконанні податкових обов'язків. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 9. С. 159-164.

Петренко А.А., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Митна справа,
Науковий керівник – **Остапенко В. М.**, к.е.н.,
доцент кафедри митної справи,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Світова практика показує, що юридичні особи мають дуже вагомий вплив на економіку країни, і на сьогоднішній день саме вони мають великий потенціал розвитку. Дана тема є досить актуальною, тому що підприємства мають ряд проблем з боку системи оподаткування. Одна з них- це велике податкове навантаження. Надмірність податкового тягаря є однією з причин фінансової нестабільності юридичних осіб, зменшення сукупного попиту та частини податкових надходжень до бюджету. З урахуванням доходу і прибутку, які виходять в результаті сплати податків, у компаній не залишається засобів для рефінансування у власну діяльність. Крім цього велика кількість змін у податкового законодавстві шкодить як підприємствам, так і державі.

Метою статті є формулювання напрямів розвитку системи оподаткування юридичних осіб на основі виявлених проблем та кращої світової практики. Діюче в Україні законодавство дозволяє юридичним особам обирати максимально прийнятну систему оподаткування з врахуванням схеми роботи, від виду діяльності, що планується, оборотів та інших важливих моментів здійснювання господарської діяльності.

На сьогоднішній день юридичні особи можуть обирати між загальною та спрощеною системою оподаткування. У загальній системі підприємства оплачують, згідно Податкового Кодексу України, наступні основні податки (табл. 1), збори та інші обов'язкові платежі [1].

Таблиця 1

Основні податки для юридичних осіб [2]

Назва податку	База оподаткування	Об'єкт оподаткування	Суб'єкт оподаткування
Податок на прибуток підприємств	Грошове вираження об'єкту оподаткування	Прибуток із джерелом походження з України та за її межами	Юридичні особи
Податок на додану вартість	Договірна вартість товарів, що постачаються, але не нижче звичайної ціни, ціни придбання та залишкової вартості.	Продаж товарів на митній території України, завезення товарів і послуг та вивезення товарів та послуг за межі митної території України	Основні: юрособи, ФОП загальної системи та єдиного податку 3 групи 3%
Акцизний податок	Залежить від виду застосовуваної	Реалізація підакцизних	Фізичні особи, юридичні особи та їх

Назва податку	База оподаткування	Об'єкт оподаткування	Суб'єкт оподаткування
	ставки акцизного податку	товарів (продукції)	відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції)
Екологічний податок	Обсяги й види забруднюючих речовин		Суб'єкти, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
Мито	Митна вартість або фізична одиниця товару чи іншого предмету, що перетинає митний кордон України.		Товари, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі митної території України;
Земельний податок	Нормативна грошова оцінка земельних ділянок або площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено		Земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні; земельні частки (паї), які перебувають у власності.

Щодо спрощеної системи оподаткування, саме їй сьогодні приділяється найбільша увага з боку держави. Її суть зводиться до утвердження особливого механізму нарахування та сплати одного податку, який замінює ряд інших податків і зборів. При цьому ведеться спрощена система обліку [3].

У даній системі основним є єдиний податок, що нараховується за фіксованою ставкою, розмір якої залежить від групи платника податків. На даний момент існує 4 групи, з яких юридичні особи можуть застосовувати лише третю та четверту [4].

На 3-й групі спрощенців - можуть перебувати вже як фізичні, так і юридичні особи. В цілому група вигідна тим, кому треба співпрацювати з платниками податку на прибуток і / або бути зареєстрованим платником ПДВ [4].

Спрощена система 4 групи - це особлива група, де можуть знаходитися тільки сільськогосподарські товаровиробники.

За останні роки номінальні надходження податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України зросли. Таке номінальне зростання було зумовлене не економічними чинниками пов'язаними з детінізацією економіки, розширенням виробництва, а в основному інфляційними процесами, що супроводжувались скороченням бази нарахування податку, зростанням його передоплати до бюджетів, зменшенням кількості підприємств.

Спираючись на досвід зарубіжних країн та особливості їхніх систем прямого

оподаткування, вважаємо, що пошук ефективної системи оподаткування в Україні необхідно проводити у таких напрямках:

- оптимізувати співвідношення між прямими та непрямими податками, насамперед у напрямі узгодження та диференціації ставок прибуткового оподаткування юридичних і фізичних осіб;
- прямі податки мають використовуватися винятково як державний інструмент для регулювання суспільних процесів;
- упровадити регресивну форму оподаткування для бюджетотвірних підприємств (із найбільшою питомою вагою по надходженнях до бюджету);
- удосконалити чинний порядок адміністрування прямих податків;
- упорядкувати перелік пільг для юридичних та ліквідувати
- необґрунтовані податкові пільги, які деформують вартісні показники в економіці та знижують конкурентоспроможність товаровиробників;
- податки повинні не пригнічувати, а розвивати сферу виробництва;
- доцільно забезпечити бездефіцитний бюджет держави та створити сприятливий клімат для зарубіжних інвесторів [5].

З огляду на плюси і мінуси української податкової системи, ми повинні сконцентрувати свої зусилля на її швидкому реформуванні та раціоналізації. Варто створити нейтральну, стабільну і постійну податкову систему, із широкою базою оподаткування, що буде сприяти стабільному економічному зростанню і розвитку економічної та інвестиційної діяльності як внутрішньої, так і зовнішньої. Податкові реформи спрямовуватимуть створенню привабливої та стабільної у довгостроковій перспективі податкової системи.

Список використаних джерел:

1. Вибір системи оподаткування. – 2020. URL: <http://firstconsulting.com.ua/resources/putivnyk-pidpriiemtsia/261-vybir-systemy-opodatkvannia>.
2. Дослідження існуючих систем оподаткування в країнах з розвинутою економікою. // УДК 336.221.4. 2019. С. 115–119.
3. Спрощена система оподаткування для юридичних осіб.– 2015. URL: <http://www.buhslugi.com.ua/ua/informatsiya/informatsiya-dlya-yuridichnikh-osib/sproshchena-sistema-opodatkvannya.html>.
4. Спрощена система оподаткування юридичних осіб 2019. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7171-uproshchennaya-sistema-nalogooblojeniya-2019?token=24174304-bcaa-11a0-da7d-2d0135294a0d&ttdl=7776000&ustp=W>.
5. Яскевич О. І. Зарубіжний досвід функціонування системи прямого оподаткування та доцільність його застосування в національній практиці. 2017. С. 97–106.

Пилипенко К. А., д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Створюючи власний бізнес кожен стикається з безліччю питань які стосуються: порядку реєстрації, організації ведення бізнесу, вибору форми ведення обліку та системи оподаткування. Для вирішення цих та інших питань необхідно керуватись нормативно-правовою базою яка діє в Україні та отримати консультації фахівців.

Саме про один з таких суб'єктів господарювання піде мова. Відповідно до

Закону України «Про фермерські господарства» – фермерські господарства є формою підприємницької діяльності, а отже вони також мають оподатковуватися відповідно до законодавства [1].

Хочеться зупинитись докладніше про форми оподаткування фермерських господарств.

Фермерські господарства, які й всі інші суб'єкти виробництва сільськогосподарської продукції можуть працювати на загальній системі оподаткування. Тобто, вони можуть сплачувати податок на прибуток або єдиний податок. Це стосується тих фермерських господарств, що утворені зі статусом юридичної особи.

Фермерське господарство (надалі – ФГ) за своєю соціально-економічною суттю являє собою своєрідну форму територіальної організації виробництва, своєрідний тип сільського поселення, в якому органічно поєднуються земельна площа й садиба, що складається з виробничих і господарських споруд та житла господаря. Таке поселення потребує індивідуального відокремлення земельного масиву, водо- та енергозабезпечення, надійних шляхів сполучення. Його призначення, принаймні в перші 10 – 15 років, - не товарне виробництво в максимально можливих розмірах, а задоволення потреб родини у продовольстві, і розвиватиме воно найменш трудомісткі й капіталомісткі галузі – ті, що дають продукцію, яку легше зберегти й реалізувати, яка має сезонний характер, а значить – вивільнює час. Класифікацію фермерських господарств в Україні їх форми та типи наведено на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація фермерських господарств

Щодо фермерських господарств, які зареєстровані як фізичні особи-підприємці, то вони можуть бути або на загальній системі оподаткування або на спрощеній.

Загальна система оподаткування, багато хто вважає, є більш трудомісткою складнішою. Але для фермерських господарств, як сільськогосподарських виробників вона є найоб'єктивнішою.

Особливостей оподаткування фермерських господарств, які перебувають на цій системі оподаткування немає, адже для них застосовуються ті ж самі правила щодо юридичних осіб. Порядок сплати податку визначений в ст. 134 Податкового кодексу України. Ставка оподаткування на прибуток – 18% [2].

Якщо дохід фермерського господарства перевищує 20 млн. грн, то декларація про прибуток подається щоквартально, якщо менше - один раз на рік.

Іншим варіантом для фермерських господарств є загальна система оподаткування, які зареєстровані як ФОП, сплачує податок лише на чистий дохід, тобто на різницю між документально підтвердженим доходом та витратами. Це стосується, хочемо ще раз наголосити, фермерського господарства без статусу юридичної особи, як фізична особа - підприємець

Таке фермерське господарство, зареєстроване як ФОП та перебуває на загальній системі оподаткування, сплачує Ставка оподаткування така ж – 18%. Але крім цього потрібно сплатити ЄСВ «за себе» та військовий збір в розмірі 1,5%.

Також можливо обрати спрощену систему оподаткування для ведення обліку та справляння податків, спрощену систему оподаткування зі сплатою Єдиного податку 4-ї групи, але її можуть обрати лише ті фермерські господарства які є сільськогосподарськими товаровиробниками.

Об'єктом оподаткування в даному випадку буде загальна кількість власних та орендованих сільськогосподарських земель. Ставка оподаткування визначається від нормативно-грошової оцінки цих земель.

Ще одним варіантом платниками Єдиного податку, є перебування в «третьій групі єдинників», фермерські господарства можуть бути лише за умови, якщо їхній річний дохід є меншим ніж 5 млн. гривень. Відповідно ставка податку для платників ПДВ становить 3 %, для неплатників ПДВ – 5 %. Фермери також сплачується ЄСВ «за себе».

Щодо Єдиного податку 2-ї групи, то для цієї групи оподаткування застосовується ставка 20% від мінімальної заробітної плати, яка встановлена на 1 січня відповідного року(в 2021 році - 6000 грн). В таких фермерських господарствах річний дохід не повинен перевищувати 1,5 млн грн, і вони можуть використовувати працю найманих працівників, але не більше 10 осіб.

Отже, вибираючи систему оподаткування для фермерського господарства потрібно насамперед орієнтуватися на дохід який буде в майбутньому, адже саме від нього залежить яку найоптимальнішу систему оподаткування вибрати тому чи іншому фермерському господарству, та мету своєї діяльності. Як показує практика, майже 90 % є платниками 4-ї групи єдиного податку. Успішне функціонування фермерських господарств, забезпечення їх рентабельного виробництва продукції вимагає організації чіткої системи бухгалтерського обліку та оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Про фермерські господарства: Закон України від 6 черв. 1993 р. № 973. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення 21.03.2021 р.)
2. Податковий кодекс України: Закон України від 10.12.2010 р. № 2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Приступа Ю.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Іщук Л.І., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Питання охорони довкілля є важливим як з соціальної, так і економічної точки зору. Раціональне природокористування, збереження та відновлення довкілля є можливим за умови переходу суспільства до моделі екологізації сталого розвитку, через формування дієвого механізму фінансового забезпечення природоохоронної діяльності. У сучасних умовах глобалізації екологічних проблем, істотну роль відіграє узгоджене застосування інновацій у технологічній, організаційній, економічній сферах.

Україна, як і інші країни світу, ратифікувала багато міжнародних конвенцій щодо охорони довкілля, а також бере активну участь у розв'язанні екологічних проблем разом з ЄС. В Україні існує широка відповідна нормативно-законодавча база: закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ»; Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України «Про надра»[1]. Крім того існують інститути, що забезпечують управління раціональним використанням, відтворенням, охороною та відновленням природних ресурсів, а також усі вони мають територіальні структурні підрозділи. Держава надає фінансові ресурси для їхнього функціонування та контролює їх використання. Щодо підприємств і організацій, то вони надають власні кошти на охорону природних ресурсів.

Фінансування природоохоронних заходів, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини являється важливою умовою забезпечення сталого регіонального розвитку України.

В Україні базовими елементами механізму природокористування та природоохоронної діяльності є:

- екологічний податок;
- стягнення за шкоду навколишньому середовищу;
- система рентної плати за використанні певних ресурсів;
- система фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів природоохоронних фондів.

Згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти від зборів за спеціальне використання природних ресурсів і земельний податок є джерелом фінансування робіт по відтворенню та підтриманню природних ресурсів у належному стані. Фонди охорони навколишнього природного середовища, куди надходить екологічний податок і грошові стягнення за шкоду, нанесену навколишньому середовищу, протягом останніх років стали одним із найважливіших елементів економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності [2].

Фінансово-економічне регулювання природокористування являє собою процес, який має на меті змінити параметри об'єкта впливу, в нашому випадку використання

природних ресурсів, з метою досягнення економічних ефектів за умови, що будуть дотримані вихідні екологічні характеристики. Специфіка природокористування визначає обмеження щодо потенціалу фінансово-економічного регулювання для сфери природних ресурсів. [3, 34]. Надзвичайно важливою умовою ефективності політики щодо залучення коштів підприємств для фінансування заходів, щодо екологічної безпеки є посилення фінансово-економічного регулювання.

Існують форми розподілу доходів, через такі види податків, як: державні податки на ресурси, що перебувають в державній власності, податки, надходження від яких поділяють у певній пропорції між державним і місцевими бюджетами, місцеві податки на природні ресурси, що перебувають у власності місцевих органів управління, податки на право розробляти природні ресурси, що знаходяться на території суб'єкта, муніципальні податки. Міжнародна практика показує, як високо розвинуті країни використовують природно-ресурсні переваги, задля одержання по суті рентних доходів.

Економічний та соціальний добробут напряму залежить від якості екосистеми та стану природних ресурсів, вичерпання яких потребує стратегічного управління. Існує достатньо новий підхід, що передбачає оцінку комплексного впливу на довкілля стратегій, планів, програм або проєктів законодавчих фактів – це стратегічна екологічна оцінка (СЕО). Відповідно до Директиви про СЕО, мета СЕО – забезпечення високого рівня охорони довкілля, а також сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів, програм з метою сприяння збалансованому розвитку. Проведення СЕО дає можливість уникнути помилок, виправлення яких потребуватиме значних витрат [4].

Проаналізувавши досвід країн ЄС виділимо найперспективніші напрямки оптимізації екологічного оподаткування в Україні:

- ввести в дію «зелених податків» та «зелених тарифів»;
- збільшити коефіцієнти сплати існуючих екологічних податків, що в свою чергу збільшить надходження до бюджету;
- впровадити пільгове кредитування для тих підприємств, які використовують у своїй діяльності устаткування, яке працює на відновлювальних джерелах енергії;
- зменшити ставки для суб'єктів, що ввели в свою дію систему міжнародних стандартів ISO 14000;
- активізувати будівництво та реконструкцію сміттепереробних заводів.

Отже, екологічне оподаткування – один із найважливіших стимулів раціонального природокористування. Недосконалість податкових реформ в сфері екології в Україні вирішено шляхом пропозиції введення еколого-трудої реформи, що дасть змогу зменшити податкове навантаження з фонду оплати праці. Відповідно застосування екологічного оподаткування сприятиме ефективній реалізації екологічної політики.

Список використаних джерел:

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 18.01.2021).
2. Ніколаєва А.М., Іщук Л.І., Пиріг С.О. Фінансове забезпечення сфери охорони навколишнього природного середовища у контексті сталого розвитку України та її регіонів. *Економічний форум*. Наук. ж-л. 2016. №2. С. 161-166.
3. Сундук А. Аналіз змістовних характеристик фінансово-економічного регулювання у сфері природокористування. *Економіст*. 2017. №12. С. 31-34

4. Стратегічна екологічна оцінка: метод. посіб. Г. Б. Марушевський ; ред.: І. Вернослов, С. Лутчин, А. Музика. б. м. : б. в., 2015.

П'ятецька В.В., здобувач освіти
ОКР «Молодший спеціаліст» ОПП 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник - **Кухта К.О.**, к.е.н.,
ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ», м. Лубни

АДМІНІСТРУВАННЯ ЄСВ: ЩО ЗМІНЮЄ ЗАКОН №1072?

Єдиний соціальний внесок – обов'язковий платіж до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що справляється в Україні з метою забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Уведений з 1 січня 2011 року, замінив собою чотири окремі відрахування: до Пенсійного фонду; до фондів страхування на випадок безробіття; із тимчасової втрати працездатності; від нещасних випадків на виробництві.

Єдиний соціальний внесок не входить до системи оподаткування.

Платниками єдиного внеску є роботодавці; фізичні особи-підприємці; особи, які забезпечують себе роботою самостійно — займаються незалежною професійною діяльністю; особи, які працюють на виборних посадах; військовослужбовці та інші категорії платників податків.

Ведеться Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування, що складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб.

Загальні положення, що визначають порядок збору ЄСВ, встановлені Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 (набрав чинності з 01.01.2011).

Для фізичних осіб – підприємців мінімальний ЄСВ до 2016 року становив 34,7% від розміру мінімальної зарплати.

З 01.01.2016 року ставка ЄСВ знижена до 22% (для всіх категорій платників).

Таблиця 1

Мінімальний розмір ЄСВ

Період	Мінімальний ЄСВ (грн.)	% МЗП
з 01.01.2021 по 30.11.2021	1320,00	22,0%
з 01.12.2021	1430,00	22,0%

Законом № 592 передбачені зміни у сплати єдиного внеску самозайнятими особами, які набувають чинності з 01.01.2021 року, а саме:

- для фізичних осіб - підприємців (крім тих, які обрали спрощену систему оподаткування), осіб, які провадять незалежну професійну діяльність та членів фермерського господарства скасовується обов'язок сплачувати мінімальний розмір ЄСВ за місяці, у яких не було отримано доходу (прибутку).

Тобто, для фізичних осіб, які застосовують загальну систему оподаткування, осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, та членів фермерського господарства, у разі якщо не отримано дохід (прибуток) у звітному періоді або окремому місяці звітного періоду, самостійне визначення бази нарахування єдиного внеску є виключно правом, а не обов'язком для зазначених платників.

Звільняються від сплати ЄСВ за себе ФОП та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, якщо вони отримують пенсію за віком, або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, або досягли віку, встановленого ст. 26 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску тільки добровільно.

Звільняються від сплати єдиного внеску за себе:

- особи, які провадять незалежну професійну діяльність, за умови взяття їх на облік як фізичних осіб - підприємців і провадження ними одного виду діяльності одночасно як фізичною особою - підприємцем, так і особою, яка провадить незалежну професійну діяльність;

- особи, які провадять незалежну професійну діяльність та фізичні особи - підприємці, які мають основне місце роботи, за місяці звітного періоду, за які роботодавцем було сплачено страховий внесок за таких осіб у розмірі не менше мінімального страхового внеску.

Крім того, Законом №1072:

- звільнено від нарахування, обчислення та сплати ЄСВ платників єдиного податку першої групи за періоди з 1 по 31 грудня 2020 року, з 1 по 31 січня, з 1 по 28 лютого, з 1 по 31 березня, з 1 по 30 квітня та з 1 по 31 травня 2021 року за себе [1].

Тобто єдиний внесок спрощенці 1-ї групи не сплачують за грудень 2020 року та 5 місяців з січня по травень (включно) 2021 року. Важливо, що законом чітко визначено, ці місяці несплати єдиного внеску включаються до страхового стажу єдинника 1-ї групи.

З 1 січня 2021 року застосували норми Закону України №592-ІХ від 13.05.2020 року, яким знижено ЄСВ-навантаження для деяких ФОПів [2]. Так, від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за себе звільняються наступні категорії платників:

- особи, які провадять незалежну професійну та іншу діяльність, та одночасно зареєстровані фізичними особами-підприємцями;

- фізичні особи-підприємці та незалежні професіонали, що мають основне місце роботи, та за них роботодавцем було сплачено страховий внесок, у розмірі не менше мінімального;

- фізичні особи-підприємці (крім підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування), особи, які провадять незалежну професійну діяльність, члени фермерських господарств, які не отримали дохід (прибуток) у звітному періоді;

- особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та є пенсіонерами за віком або особами з інвалідністю;

- фізичні особи-підприємці та особи, які провадять незалежну професійну та іншу діяльність, та отримують пенсію за вислугу років.

Скільки ФОП повинен платити податків за працівників в 2021 році

За працівника, який працює на мінімальній зарплаті:

З 1 січня 2021:

Ставка - 6000 грн

ПДФО - $6000 \times 18\% = 1080$ грн

ВЗ - $6000 \times 1,5\% = 90$ грн

ЄСВ - 6000 x 22% = 1320 грн

Утримання: 1170 грн (ПДФО + ВЗ)

Тобто на одного працівника: ставка 6000 грн (із них ПДФО (1080 грн) + військовий збір (90 грн)) + ЄСВ 1320 грн = 7320 грн

До виплати «на руки» працівнику: 4830 грн/місяць, оскільки ПДФО і ВЗ утримуються з його ставки, а роботодавець вносить ЄСВ.

Таблиця 2

Ставки ЄСВ у 2021 році

Категорія платників	Вид доходу	
	зарплата, лікарняні, декретні(1)	винагороди за цивільно-правовими договорами
1. Підприємства (крім зазначених у пп. 3 і 4 цієї таблиці), самозайняті особи (у т. ч. ФОП) на доходи звичайних працівників	22 %	22 %
2. Підприємства (крім зазначених у пп. 3 і 4 цієї таблиці) та ФОП на доходи працівників з інвалідністю	8,41 %	22 %
3. Підприємства всеукраїнських громадських організацій інвалідів, зокрема товариств УТОГ і УТОС ⁽²⁾	5,3 %	5,3 %
4. Підприємства й організації громадських організацій інвалідів ⁽²⁾	5,5 % - на доходи працівників з інвалідністю, 22 % - на доходи інших працівників	22 %

⁽¹⁾ Тут і далі під декретними розуміємо допомогу по вагітності та пологах.
⁽²⁾ Якщо в них кількість працівників-інвалідів становить не менше 50 % загальної чисельності працюючих і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів дорівнює не менше 25 % суми витрат на оплату праці.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо соціальної підтримки платників податків на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Закон України №1072-IX від 10.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-20#Text> (дата звернення 03.03.2021)
2. Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників: Закон України № 592-IX від 13.05.2020 р. (дата звернення 03.03.2021).
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 2464-VI від 08.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення 03.03.2021)
4. База (об'єкт) нарахування ЄСВ та його ставки. URL: <https://buhgalter.com.ua/dovidnik/esv/baza-obyekt-narahuvannya-yesv-ta-yogo-stavki/> (дата звернення 03.03.2021).

Сальник О. С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Економіка підприємства,
Науковий керівник – **Воляк О.О.**, к.т.н., доцент кафедри економіки,
маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПОДАТКАХ

В сучасних умовах світової кризи у зв'язку з COVID-19 кожна країна стикнулася з викликами щодо вірності вибраного курсу стосовно податкової політики. Більш того, від якісно продуманої податкової політики, що провадиться сьогодні, залежить як якість бізнес середовища, так і темпи зростання країни в майбутньому і місце в світовій арені. Ця тема є досить актуальною сьогодні, оскільки податки відіграють значний вплив на державу.

У зв'язку з цим доцільно використовувати можливості економіко-математичного моделювання для дослідження та оцінки механізмів державного впливу на економіку. Висновки, одержані за допомогою математичних моделей, можна інтерпретувати як очікувані результати економічної діяльності при тих чи інших державних заходах управлінського характеру.

З огляду на специфіку податкової системи, яка полягає в існуванні можливості кількісного вираження і опису процесів, що відбуваються, в якості інструментарію для її реалізації також є необхідним використовувати економіко-математичні методи і моделі.

За допомогою застосування математичних методів можливо вирішити ряд питань, які виникають при формуванні податкової політики України. Основні з цих питань: як податки впливають на рівень ділової активності? Як вони пов'язані з темпами зростання економіки і цінами? Як визначити оптимальні межі зміни податкових ставок? Яке раціональне податкове навантаження на підприємства і великі підрозділи, стимулює їх виробничу діяльність? Тобто, виходячи з цього, стало зрозуміло, економіко-математичне моделювання відіграє значну частину в податках, адже дає відповідь на багато питань, а також допомагає державі в обґрунтуванні рішень.

Слід зазначити, що в даному напрямку працює багато вітчизняних і зарубіжних вчених. Отримані ними результати є досить глибокими і змістовними. Зокрема, А. А. Кугаєнко і М. П. Белянін [1, с. 64] були одними з перших, хто використовував економіко-математичні моделі при вивченні податкової системи. Автори провели аналіз впливу податків на економічний стан окремого підприємства і економіки в цілому, вивчили вплив змін податкових ставок на динаміку рівня цін і суму зібраних податків, визначили рівень допустимого податкового тягаря, навели приклади формування системи податків виходячи з різних цілей економічної політики.

В докладі наведено динамічну модель надходження податкових платежів з включенням фактору часу і фіктивних змінних. Кількість фіктивних змінних в такій моделі має бути на одиницю менше числа місяців у році [3, с. 194]. Загальний вигляд цієї моделі

$$NAL = A + B * t + C_1 * X_1 + C_2 * X_2 + \dots + C_{11} * X_{11} + E,$$

де $A, B, C_1, \dots, C_{11}$ – невідомі параметри економетричної моделі

$X_1 \dots X_{11}$ - фіктивні змінні для відповідного місяця;

$X_k = 1$ - для k -го місяця;

0 - у всіх інших випадках;

E - випадкова складова (помилка моделі).

Всього отримаємо 12 рівнянь регресії для прогнозування обсягу податкових платежів по кожному місяцю.

Необхідно мати на увазі, що в моделі не врахована інфляційна складова, яку обов'язково треба брати до уваги при прогнозуванні. Прогнозні властивості даної моделі можуть різко впасти в умовах зміни податкового законодавства, хоча сучасний математичний апарат дозволяє врахувати ці зміни.

Прогноз податкових надходжень до бюджету може бути здійснений і в розрізі основних видів податків, що утворюють дохід. Для цього спочатку необхідно побудувати багатофакторну економетричну модель обсягу податкових надходжень. Така модель дозволяє прогнозувати загальний обсяг податкових надходжень на основі надходження податку на прибуток, прибуткового податку, ПДВ, акцизів і ін.

Далі, загальна сума податкових надходжень до бюджету розрахована як сума надходжень податкових платежів до державного бюджету і територіальні бюджети (консолідовані бюджети областей):

$$NAL = NALf + NALt,$$

де $NALf$ – загальний обсяг податкових надходжень до державного бюджету;

$NALt$ – загальний обсяг податкових надходжень до територіального бюджету.

Далі отримано регресійні моделі аналізу і прогнозування податкових надходжень в розрізі рівнів бюджету. Незважаючи на досить високі прогнозні властивості моделей, для їх практичного застосування необхідно проводити аналіз динаміки показників, так як розподіл доходів від надходження податків за рівнями бюджету теж може змінюватися. Тому для подальшого дослідження необхідно підбирати моделі для оцінки і прогнозування надходжень за основними видами податків.

Враховуючи все вище викладене, слід зазначити, що необхідна розробка стійкої системи податків, яка б відповідала умовам переходу до ринкових відносин і, перш за все, стимулювала б розвиток виробництва. Для рішення цієї проблеми доцільно залучення математичного моделювання можливих змін структури і складу податків, оскільки проводити експерименти з передбачуваними податковими ставками в умовах реальної економіки без оцінки реакції виробників на нову систему оподаткування, вкрай небажано [4, с. 236].

Якщо говорити про податки саме в Україні, то було досліджено, що податкове законодавство України є одним із самих складних в правовій системі України. При цьому, спостерігається тенденція, щодо його нестабільності, а зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми [2, с. 39]. В результаті, податкова система України зазнає критики з різних сторін.

Сьогодні, потрібно зазначити, що при реформуванні податкової системи України слід говорити не лише про зниження рівня оподаткування, оскільки нинішній рівень оподаткування в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені

системою витрат бюджету.

Незважаючи на конкретні принципи та засади формування податкової системи в Податковому кодексі України, вона є непрозорою, з неефективним механізмом адміністрування, у результаті чого податки не виконують повноцінно ні фіскальної, ні стимулюючої функцій. Тому необхідно використовувати економіко-математичне моделювання в податках для того, щоб уникати негативних результатів на наслідки в державі.

Список використаних джерел:

1. Кугаенко А. А., Белянин М. П. Теория налогообложения. 3-е изд. М.: Вузовская книга, 2017. 64 с.
2. Желтобрюх І.Л. Розсуд в податковому правозастосуванні: дисерт. на здоб. наук. ступ. канд. юр. наук. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.09/2016/Zheltobryuh_diss.PDF.
3. Экономико-математические методы и модели: учебное пособие / Под ред. Ю.В. Криволицкого, Л.А. Фунберг. М.: Юнити, 2015. 194 с.
4. Гармаш А.Н., Орлова И.В., Федосеев В.В. Экономико-математические методы и прикладные модели: учебник для бакалаврата и магистратуры. Люберцы: Юрайт, 2016. 236 с.

Сірацька Ю.В.,

викладач обліково-економічних дисциплін,

ДВНЗ «Рівненський коледж економіки та бізнесу», м. Рівне

ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У багатьох розвинених країнах світу малий бізнес є невід'ємним елементом економіки та гарантією стабільності економічного розвитку.

В Україні розвиток малого бізнесу залишається в певній мірі на низькому рівні. Така ситуація спровокована слабким доступом до фінансування, низькою конкуренцією, не розвиненим регуляторним середовищем. Однак, європейський курс розвитку України обумовлює необхідність реформування та вирішення внутрішніх проблем країни. Основним чинником, що впливає на побудову обліку у суб'єктів господарювання є діюча система оподаткування [2, с.153-158].

Значним бар'єром розвитку малого підприємництва в Україні є надмірний податковий тиск. Особливо це спостерігалось, коли було прийнято новий Податковий кодекс, за умовами якого, деколи, малі підприємства повинні були сплачувати податки у такому самому розмірі, як і великі. Це призводило до того, що більшість їх закривалися, адже іноді розмір податку перевищував розміри прибутку підприємства [4, с.83-87].

Після прийняття Податкового кодексу способи оподаткування малого бізнесу в Україні змінилися, законодавство за останні роки зробило всі кроки на зближення стандартів податкового кодексу та бухгалтерського обліку. На даний час оподаткування підприємств здійснюється за загальною та спрощеною системою, кожна з яких має свої як переваги, так і недоліки.

Підприємства малого бізнесу можуть обрати найбільш вигідний для них механізм сплати податку. Зробивши правильний вибір системи оподаткування, можна оптимізувати бізнес і досягти більш високого та стійкого фінансового результату.

Для підприємств на загальній системі оподаткування основним є податок на

прибуток, проте, сплачуються й інші податки і збори, які передбачені Податковим кодексом України.

Характеризуючи загальну систему оподаткування, можна сказати, що вона максимально враховує економічні показники діяльності підприємства – у більшості випадків у платника податків з невисокими показниками доходу не виникає великих податкових зобов'язань. Підприємства, що мають збитки у звітному періоді, часто взагалі не сплачують основних податків (на єдиному податку зобов'язання настає незалежно від наявності чи відсутності збитків, а залежно від обсягу виручки).

До переваг загальної системи оподаткування належать: відсутність обмежень у видах діяльності, обсягу доходу й кількості працівників; більш широка можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу оподаткування) [5, с.22-30].

Недоліками загальної системи оподаткування є: складність адміністрування (більш суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); досить високе податкове навантаження, особливо за наявності найманих працівників [5, с.22-30].

Основна ідея спрощеної системи оподаткування обліку і звітності полягає в заміні цілої низки податків, що входять до загальної системи одним податком, який обраховується за спрощеними правилами. Отже, спрощена система оподаткування передбачає простішу процедуру нарахування єдиного податку, спрощене ведення бухгалтерського обліку, простоту заповнення звітності, мінімізацію облікових процесів до рівня, доступного пересічному громадянину.

Поряд з перевагами спрощеної системи, існують і певні недоліки, що стримують розвиток малого бізнесу в Україні. До них відноситься обмеження у видах діяльності, обсягів виручки й кількості працівників суб'єктів малого бізнесу, які обрали спрощену систему оподаткування. Досить вагомим мінусом діяльності суб'єктів малого підприємництва є необхідність звірок обліку сплачених податків з податковими органами.

Від вибору системи оподаткування безпосередньо залежить податкове навантаження на платника податків.

Як бачимо, Україна зробила перші кроки для спрощення механізму оподаткування, зміни розміру ставки податків, з використанням скорочення та скасування пільг. Проте, законодавство щодо оподаткування в нашій державі є нестабільним, оскільки постійно вносяться зміни, приймаються нові нормативні акти.

Спрощена система не повністю вирішила питання усунення тіньової економіки малого бізнесу в Україні. Сьогодні є велика кількість проблем, які потрібно вирішувати. Важливим є сформулювати таку громадську думку, систему штрафів та санкцій, щоб несплата або несвоєчасна сплата податків були менш вигідні платникові, ніж вчасне і чесне виконання зобов'язань перед бюджетом. Разом з тим, має проводитись постійна просвітницька робота з платниками податків, вдосконалювати взаємодію платників податків з органами контролю за їх сплатою.

Розвиток малого та середнього бізнесу має стати ключовим у плані розвитку економіки України, адже це є основний шлях до становлення ринково-інноваційної економіки, створення великої кількості робочих місць, зростання

використання інформаційних технологій і т.д. Як наслідок, це забезпечить наповнення Державного бюджету та Пенсійного фонду країни. Прикладом щодо методів, інструментів та стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні має стати досвід європейських країн [4,с.83-87].

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Андрушко Р.П., Мирончук З.П. Оподаткування та управління малого бізнесу в Україні: оцінка в контексті сучасних реалій. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ЛНАУ, 2020. С.153-158. URL:<http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/>.
3. Лега О.В., Панченко І.Г. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування малих підприємств. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін*: Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю). Полтава, 2020. С. 322-326. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/5373>
4. Ситник Н.С., Козак С.І. Роль малого та середнього бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 26. С. 83 – 87. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/26_1_2018.pdf.
5. Ткачик Ф.П., Кристофович А.В. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування в Україні. *Економіка та митно-правові відносини*. 2017. № 2. С. 22-30. URL:<http://sciencehub.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/5>.

Стоянчева Н.В., здобувач вищої освіти

СВО магістр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Вороніна Ю.Є.**, к.н.з держ.упр.,

ст. викладач кафедри публічного управління, адміністрування та права,

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,

м. Мелітополь

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Малий бізнес швидко реагує на зміни, є суттєвою складовою при наповненні бюджетів різних рівнів, здатен створювати нові робочі місця, сприяти розвитку конкуренції, забезпечувати залучення інвестицій. На сьогодні основним завданням податкової політики в державі залишається формування умов для становлення малого бізнесу, що сприятиме подальшому розвитку підприємницької діяльності, збільшенню надходжень до бюджету, створенню конкурентного середовища та усуненню схемзловживання у сфері нарахування і сплати податків.

Зважаючи на суттєву роль малого бізнесу, питання державної підтримки, відповідного нормативно-правового забезпечення, оподаткування, спрощення вимог до ведення бізнесу і складання звітності, наразі є дуже актуальним.

В Україні підтримка малого бізнесу гарантується законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», відповідно до якого, держава гарантує фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення

кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу[1].

Найсуттєвішим бар'єром для бізнесменів зазвичай є обмеженість фінансування та податки, внаслідок сплати яких майже не залишається коштів для подальшого розвитку. Також проблемним питанням є складність податкового адміністрування, результатом якого є необхідність додаткових фінансових витрат на сплату штрафних санкцій за недотримання процедур обчислення та сплати податків. Податкові платежі від малого підприємництва є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів громад фінансовими ресурсами. Податкова система держави має бути побудована таким чином, щоб збалансувати потреби сторін податкових відносин та мінімізувати витрати на дотримання податкового законодавства. Ефективний розвиток малого бізнесу залежить від взаємоузгодженої та цілісної нормативно-правової бази. В Україні, наразі, підприємницьку діяльність з нормативно-правової та обліково-методологічної точок зору[2].

Одним із найважливіших організаційних питань обліку малого підприємництва є вибір форми бухгалтерського обліку, адже кожною формою обліку передбачається поєднання різних видів облікових реєстрів, які повинні забезпечувати оперативний контроль, своєчасність, повноту і достовірність узагальнення у бухгалтерському обліку всіх здійснюваних господарських операцій, які мали місце у суб'єкта господарювання. До особливостей організації обліку суб'єктів малого бізнесу можна віднести наступні:

- вибір системи оподаткування;
- затвердження обраної форми бухгалтерського обліку в Наказі про облікову політику;
- використання для підтвердження здійснюваних господарських операцій певних первинних документів;
- відображення інформації у відповідних облікових реєстрах – залежить від обраної форми бухгалтерського обліку;
- узагальнення інформації у фінансовій звітності.

Ще одним актуальним питанням в організації обліку суб'єкта малого підприємництва є визначення форми заповнення фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. Складання фінансового звіту є заключним етапом бухгалтерського обліку, про якість здійснення якого говорить ефективність системи обліку на підприємстві в цілому. Для суб'єктів малого підприємництва передбачена скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати[3].

Для суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб передбачено дві системи оподаткування: загальна та спрощена. До основних переваг загальної системи можна віднести відсутність обмежень у видах діяльності та обсягу доходу, а також і те, що розмір сплачуваного податку на прибуток прямо залежить від обсягу прибутку за звітний період. Малі підприємства, що обирають спрощену систему оподаткування отримують можливість спрощеного ведення обліку і звільнення від низки податків і обов'язкових платежів. Крім того, суб'єктам малого підприємництва – юридичним особам запропоновано ряд форм ведення обліку: проста, спрощена та журнальна. При цьому обрання простої та спрощеної форми організації обліку можливо тільки для тих суб'єктів малого підприємництва, що

знаходяться на спрощеній системі оподаткування. Перевагами спрощеної форми ведення обліку є простота його ведення та відносно невисока витратомісткість. Тоді як журнальна форма обліку забезпечує його інформативність. Особливістю спрощеного плану рахунків є значно менша кількість рахунків бухгалтерського обліку, тоді як перевагою застосування загального плану рахунків є більша деталізація облікової інформації [4].

Підсумовуючи можна зробити висновок, що облік та оподаткування потребують подальших досліджень та вдосконалення, які зменшують витрати суб'єктів малого підприємництва. Одним з пріоритетних завдань уряду, є державна підтримка яка дуже необхідна через створення сприятливих умов оподаткування та обліку малого бізнесу. Дослідження організації обліку суб'єктів малого підприємництва, беззаперечно, є актуальним, оскільки існує певна необхідність у підвищенні ефективності діяльності малих підприємств. У зв'язку з цим, перспективами майбутніх досліджень у сфері бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва є розробки щодо підвищення інформативності обліку та забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461817>
2. Господарський Кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. 436-IV (редакція від 07.02.2019, підстава 2473-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України за 39 від 25.02.2000 р. (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/page>
4. Вороніна Ю. Є. Система державного управління зовнішньо-економічною діяльністю. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)* / за ред. Л. В. Синяєвої. Мелітополь : Люкс, 2018. Вип. (2). С. 487-489.

Стрельнікова М.Д., студентка групи 32-Е,
Науковий керівник – **Стародубцева О.С.**, викладач I категорії,
**Лозівська філія Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу, м. Лозова**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Зміни оподаткування 2016 року в Україні всебічно торкнулися звичної системи, що діяла до цього часу. Насамперед, це стосується фінансової звітності, правил оподаткування нерезидентів, діяльності організацій, у яких присутні нерезиденти й інших досить вагомих моментів. Насамперед, варто звернути увагу на те, що сьогодні система оподаткування підприємств існує у двох видах:

- спрощена система (ССО);
- загальна система (ЗСО).

Спрощена система оподаткування значно відрізняється від загальної хоча б тим, що організації, котрі використовують її, платять податки від загальних доходів, а витрати при цьому не враховуються. Завдяки такій особливості підприємства можуть вести податковий і бухоблік спрощено. У зв'язку з цим, витрати на ведення бухгалтерії значно зменшуються. Також варто відзначити й те, що з 2012 року підприємства та організації, які користуються цією системою оподаткування, платять менші податки за рахунок низьких ставок на них. Це, в

свою чергу, дозволяє в рази підвищити прибуток. Користуватися подібним привілеєм тепер може більша кількість підприємств і організацій, тому що з 2013 року використання ССО і єдиного податку поширюється відразу на кілька груп. Головним обмеженням для підприємств є тільки річний дохід, який не повинен перевищувати 5 мільйонів гривень.

Спрощена система оподаткування України передбачає найрізноманітніші варіанти ставок на податки. Але щоб чітко визначити платників єдиного податку, важливо розуміти, що існують:

- 1, 2 і 3 групи – фіз. особи-підприємці й деякі підприємства;
- 4 група – підприємства, платники сільгосподатку.

Використовувати єдиний податок не можуть організації та підприємства, які займаються:

- організацією азартних ігор;
- наданням комунікаційних послуг;
- діяльністю, що спрямована на керування підприємствами;
- обмінами валют;
- видобутком і продажем корисних копалин;
- видобутком, виготовленням і продажем дорогоцінних матеріалів та органіки;
- торгами (аукціонами) предметів мистецтва, антикваріату й т. д.;
- виготовленням і продажем підакцизної продукції;
- фінансовим посередництвом (не рахуючи страхової діяльності);
- організацією гастрольних заходів.

Крім вищевказаного, застосування спрощеної системи оподаткування обмежується:

- на лізингові, страхові та фінансово-кредитні організації, пенсійні й інвестиційні фонди і т. д.;
- на осіб, які займаються реєстрацією цінних паперів;
- на організації, частка капіталу юр. осіб платників єдиного податку в яких становить 25 % або менше;
- на представництва й відділення організації особи, що не сплачує єдиний податок;
- на іноземні організації.

Розмір ставки єдиного податку:

- Для першої групи – макс. 10 % від мінімальної заробітної плати.
- Для другої групи – макс. 20 % від мінімальної заробітної плати.
- Для третьої групи – 3% і ПДВ або 5% без обліку ПДВ.
- Для четвертої групи – залежно від площі й характеристик земельної ділянки сума може змінюватися.

Визначити прибуток організації або підприємства можна за допомогою наступних складових:

- кредиторська заборгованість, у якої закінчився термін давності;
- виторг від продажу продукції.

У дохід особи, що сплачує єдиний податок, не входить:

- сума кредиту;
- будь-яка фінансова допомога, котру повернули протягом року;

- податок на додану вартість;
- внески в статутний фонд;
- будь-який дивіденд, який отримала особа;
- будь-яка транзитна сума (наприклад, комісія, договір доручення й ін.);
- повернення продукції або коштів відповідно до договору (його розірвання, повернення по гарантії й ін.);
- ліцензійна винагорода;
- страхова виплата;
- прибуток, отриманий від продажу некомерційного майна.

Але крім цього, ще є ряд особливостей, які визначають прибуток. Приміром, доходом є різниця між балансовою вартістю й вартістю продажу, якщо мова йде про продаж основних засобів.

Підприємство повинне бути зареєстрованим, як платник ПДВ, якщо воно вибирає ставку для єдиного податку в 3% (3 група). У цьому випадку на підприємство або організацію буде поширюватися правило оподаткування ПДВ, що властиве ЗСО.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 (в редакції від 18 березня 2014 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: наказ Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 р. № 353 (у редакції від 09 серпня 2013 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII: *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 7–8, № 9 ст. 55. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
4. Дубровський В., Черкашин В. Реформа оподаткування доходів підприємств (корпоративного податку) як ключова частина ліберальної податкової реформи в Україні. URL: <http://iset-ua.org/ru/novini/suspilstvo/item/46-reforma-opodatkuvannj-pributku-liberal>
5. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI (в редакції від 01 серпня 2016 р.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Економічна теорія. Політекономія: підруч. / [В. Д. Базилевич та ін.] ; за ред. д.е.н. В. Д. Базилевича. 8-ме вид., перероб. і допов. К.: Знання, 2012. 702 с.
7. Edwards E.O. and Bell. P.W. (1961). *Theori and Measurement of Business Income*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
8. Глен А. Вемі, Даніел Г. Шорт. Основи фінансового обліку; пер. з англ. К.: Основи, 1992. 943 с.

Стріляна Я.О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Пономарьова Т.В.**, к.е.н., доцент
Харківський Національний Університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У 2021 РОЦІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Податки є одним із найважливіших фінансових інструментів регулювання розвитку національної економіки України в умовах інтеграційних процесів. Податок на додану вартість займає провідне місце у структурі бюджетних надходжень України. Діяльність, пов'язана з постачанням товарів, послуг,

ввезення товарів на митну територію країни, постачанням послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом обов'язково оподатковуються ПДВ.

Частка ПДВ у податкових надходженнях складає понад 45% та виконує фіскальну, регулюючу, розподільчу та стимулюючу функції (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та структура податків у державному бюджеті України протягом 2016 – 2020 років

Рік	Доходи державного бюджету, млрд. грн.	ПДВ, млрд. грн.	Частка ПДВ податкових надходженнях, %
2016	616,3	235,5	38,2
2017	793,4	313,9	39,6
2018	928,1	374,5	40,3
2019	998,3	378,7	37,9
2020	1076,0	400,6	37,2

Джерело: складено автором на основі [1]

Відповідно до даних Міністерства фінансів України, доля доходів від сплати податку на додану вартість у державному бюджеті України займає вагоме місце. Так, у 2018 році, частка надходжень складає 40,3%. Виходячи з аналізованих даних, це найбільша частка у структурі доходної частини бюджету. Протягом 2016-2018 років можемо спостерігати тенденцію до збільшення надходжень, проте станом на 2020 рік, доля ПДВ у загальній структурі доходів бюджету України зменшується.

Відповідно до податкової реформи, у 2021 застосовуються такі нововведення:

1. Оновлення форми податкової накладної та розрахунку коригування;
2. Оновлення податкової декларації: об'єднано додаток Д5 та Д1 та змінено стиль підписів документів;
3. Впровадження нової ставки ПДВ для сільгоспвиробників у 14% (перелік виробників зазначено у ПКУ);
4. З 01.01.2021 ставка податку у 7% розширює свою дію на постачання послуг з показу (проведення) театральних, оперних, музичних, балетних, хореографічних, циркових, звукових вистав, постачання послуг з показу оригіналів музичних творів, демонстрації виставкових продуктів, проведення екскурсій у музеях, зоопарках, заповідниках; та послуги з тимчасового розміщування (проживання), що надаються готелями і подібними засобами тимчасового розміщування (код УКТ ЗЕД 55.10, пп. "в" п. 193.1 ПКУ). Для останнього переліку ставка податку вводиться як тимчасова на 2021-22 р, а з 2023 року як постійна;
5. У 2021 році продовжує діяти звільнення від оподаткування податком на додану вартість електромобілів;
6. Продовжується звільнення від оподаткування ПДВ виробництво кінофільмів до 2025 року.

Слід врахувати, що ставка у 7% поширюється лише на готелі та аналогічні засоби розміщення, що визначені ст.1 Закону України « Про туризм» від 19.05.1995р. №324 [3], котрі відповідають коду УКТ ЗЕД 55.10 «Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення» та суб'єктом оподаткування виступає лише юридична особа. Наведені зміни застосовуються з 1 січня 2021 року. До

таких операцій не встановлюється обмеження чи обов'язок щодо здійснення коригувань сум податку, віднесеного до податкового кредиту незалежно від дати здійснення операцій з придбання товарів/послуг та дати їх використання в операціях з надання послуг, що підлягають оподаткуванню за зниженою ставкою ПДВ у розмірі 7%.

25 лютого 2021 року набрав чинності Закон України від 17 грудня 2020 року № 1115-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції», згідно з яким за ставкою ПДВ у розмірі 14 відсотків оподатковуватимуться операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за товарними позиціями згідно з УКТ ЗЕД, вказаними у наведеному законі [2].

Зазначені нововведення мають свої переваги та недоліки. Так, до переваг можна віднести об'єднання додатків Д1 і Д5 та відсутність розшифровки податкових зобов'язань та податкового кредиту в розрізі контрагентів, що зменшило кількість таблиць і призвело до спрощення заповнення декларації. Застосування нової ставки податку у 14% дає змогу зменшити податкове навантаження на виробників сільськогосподарської продукції не змінюючи суттєво розмір надходжень до державного бюджету. Таким чином, для переробників сировини, ставка податку при закупівлі сировини складає 14%, а при продажі – 20%, що зменшує витрати на закупівлю при такому ж розмірі прибутку. Вважаємо важливою перевагою законопроекту відсутність змін у кінцевого споживача.

В свою чергу, зміна ставки податку ускладнює його адміністрування та дає змогу для більшого маніпулювання та застосуванням тіньових схем. Використання різних ставок ускладнює введення бухгалтерського обліку. Менша ставка вхідного ПДВ у аграрія дає ризики, що розмір вихідного буде більшим і виникне від'ємне сальдо ПДВ.

Проаналізувавши всі «за» та «проти» можна підсумувати, що в теорії запровадження диференціації ставок з податку повинно мати нейтральний вплив на доходи державного бюджету, зменшити податкове навантаження на виробників та детінізувати економіку аграрного сектору. Але, на нашу думку, на практиці ми отримуємо збільшення простору для зловживань із податку на додану вартість та його адміністрування, зменшення інвестицій аграріїв. При розробці будь-яких змін у правилах справляння ПДВ слід враховувати податкову гармонізацію, домагатися фіскальної привабливості для іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 21.03.2021).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.12.2020 №1115-IX / База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-20#Text> (дата звернення 15.03.2021).
3. Про туризм: Закон України від 19.05.1995р. №324-ВР (Редакція станом на 16.10.2020) / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text> (дата звернення: 15.03.2021).

Теслюк К. Т., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Рилєєв С. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ПДВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ПДВ являється основним бюджетоутворюючим податком в Україні, який має складний механізм його адміністрування, що пов'язано з високим рівнем податкового боргу, ухиленням від сплати, податковими пільгами. Станом на 01.03.2021 р. ПДВ з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування) та з імпортованих товарів складає відповідно 17.98 та 31.59 % від загального обсягу доходів державного бюджету України [2].

Інформація щодо нарахування та сплати ПДВ за нормами податкового законодавства формується в системі бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання. Нарахування, сплата ПДВ є досить актуальними для суб'єктів господарювання, враховуючи, що більшість з них є платниками цього податку.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент).

На сьогодні можна виділити такі проблемні моменти з ПДВ: податкові перевірки та їх наслідки (нагадаємо, що з 18.03.2020 р. було запроваджено мораторій на податкові перевірки); тиск з боку правоохоронних органів у межах кримінальних проваджень; несвоєчасне забезпечення грошовими ресурсами дохідної частини державного бюджету; нерівні умови оподаткування; проблеми відшкодування тощо.

Але мораторій не може діяти вічно, тому станом на 9 лютого 2021 р. набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України «Про скорочення строку дії обмеження в частині дії мораторію на проведення деяких видів перевірок» № 89 від 03.02.2021 р., відповідно до якої знято мораторій на деякі види податкових перевірок. З цієї дати повертаються планові перевірки, незавершені станом на 18.03.2020 р., та перевірки платників ПДВ, які сформували податковий кредит за ризиковими операціями. Проте всі вони стосуються юридичних осіб.

Отже, знову повертаються планові та позапланові перевірки відповідно до окреслених підстав (норм) ПКУ.

Адміністрування ПДВ регламентується розділом 5 «Податок на додану вартість» Податкового кодексу України (ПКУ) та безпосередньо пов'язане з такими категоріями як:

1) податковий кредит – це сума, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду з ПДВ, визначено згідно розділу 5 «Податок на додану вартість» ПК України;

2) податкове зобов'язання – це сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством.

При оподаткуванні ПДВ в Україні застосовуються такі ставки:

1. 20% бази оподаткування – основна ставка.

2. 7% бази оподаткування – по операціях з постачання лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів (у т.ч. аптечними закладами), а також з постачання виробів медичного призначення за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

3. 0% бази оподаткування – вивезення (експорт та реекспорт) товарів та послуг за межі митної території України [4].

Станом на 25 лютого 2021 р. набули чинності зміни до ПКУ щодо зниження ставки ПДВ з 20% до 14 % на операції з імпорту та постачання на території України деякої с/г продукції. Ставка 14 % застосовується, починаючи з 1 березня 2021 р. Тобто, якщо ви отримали аванс до 01.03.2021 р., а відвантаження відбулося пізніше вказаної дати, то до даної операції буде застосовуватися ставка ПДВ – 20 %.

Запровадження нової ставки ПДВ призвело до оновлення форм податкових накладних та Податкової декларації з ПДВ, за якою вже звітуватимуть у квітні поточного року за результатами операцій березня 2021 р.

Ставку ПДВ 14 % будуть застосовувати всі суб'єкти господарювання при постачанні на митній території України та ввезенні на митну територію України (тобто при імпорті) сільгосппродукції, що класифікується за такими товарними позиціями згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) (табл. 1).

Таблиця 1

Групи товарів до яких застосовується ставка ПДВ 14 % відповідно до УТК ЗЕД [3-4]

Група	Код	Назва
РОЗДІЛ I «ЖИВІ ТВАРИНИ; ПРОДУКТИ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ»		
01 «Живі тварини»	0102	Велика рогата худоба, жива
	0103	Свині, живі
	0104 10	Вівці
04 «Молоко та молочні продукти; яйця птиці; натуральний мед; їстівні продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені»	0401	Молоко та вершки, незгущені та без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин (в частині молока незбираного)
РОЗДІЛ II «ПРОДУКТИ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ»		
10 «Зернові культури»	1001	Пшениця
	1002	Жито
	1003	Ячмінь
	1004	Овес
	1005	Кукурудза
12 «Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж»	1201	Соеві боби
	1204 00	Насіння льону
	1205	Насіння свиріпи та ріпака
	1206 00	Насіння соняшника

Виключення становить імпорт живих племінних чистопородних тварин, племінних (генетичних) ресурсів за кодами згідно з УКТ ЗЕД 0101101000, 0102101000, 0102103000, 0103100000, 0104101000, 0511100000, 0511998510, що здійснюються сільськогосподарськими товаровиробниками. Імпорт таких

сільгосптоварів звільнений від ПДВ (п. 197.18 ст. 197 ПКУ).

Зазначимо, що у ст. 197 ПКУ наведено перелік операцій, які звільняються від оподаткування ПДВ.

Норми ст. 3 п. 3.2 в рамках укладених міжнародних договорів (угод) передбачають звільнення від сплати ПДВ їх учасників, обладнання, матеріали та послуги, які фінансуються іноземними юридичними та фізичними особами або урядами.

До 01 січня 2022 року подовжено можливість розстрочення сплати ПДВ при імпорті обладнання та комплектуючих згідно переліку кодів УКТ ЗЕД наведених в пункті 65 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ.

Тимчасово до 1 січня 2022 року від оподаткування податком на додану вартість звільняються операції з: постачання та вивезення в митному режимі експорту відходів та брухту чорних і кольорових металів, а також паперу та картону для утилізації (макулатури та відходів) товарної позиції 4707 «Целюлоза деревинна, сульфїтна, крім розчинних сортів» згідно з УКТ ЗЕД.

Переліки таких відходів та брухту чорних і кольорових металів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Крім цього, до 01 січня 2022 року платники податку, які надають послуги із забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», визначають дату виникнення зобов'язань та податкового кредиту за касовим методом [1].

Отже, система адміністрування ПДВ в Україні постійно вдосконалюється у рамках забезпечення виконання насамперед фіскальної та регулюючої функцій податків. При цьому основна ставка ПДВ в Україні це плюс-мінус середньоєвропейський рівень.

Список використаних джерел:

1. Довідник пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Оф. портал Державної податкової служби України*. URL: <https://tax.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html> (дата звернення 22.03.2021).
2. Доходи державного бюджету України в 2021 році. *Оф. сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/> (дата звернення 20.03.2021).
3. Митний тариф України (групи 1-49): Додаток до Закону України «Про Митний тариф України» від 04.06.2020 р. № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674a-20#n2> (дата звернення 20.03.2021).
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 25.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення 12.03.2021).

Харченко К.О., здобувач освіти

ОКР «Молодший спеціаліст» ОПП 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник - **Кухта К.О.**, к.е.н.,

ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ», м. Лубни

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ : ІСТОРІЯ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ І СЬОГОДЕННЯ

Спрощена система оподаткування була запроваджена для сільгоспвиробників Законом від 17.12.1998 р. № 320-XIV «Про фіксований сільськогосподарський податок» з 1999-го року [5]. Згідно з цією системою один податок сплачувався

замість одинадцяти інших, актуальних на той час (податку на прибуток підприємств; плати (податку) за землю; податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів; комунального податку; збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету; збору до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення; збору на обов'язкове соціальне страхування; збору на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України; збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; збору до Державного інноваційного фонду; плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності; збору за спеціальне використання природних ресурсів щодо користування водою для потреб сільського господарства).

Платниками фіксованого сільськогосподарського податку (далі – ФСП) були сільськогосподарські підприємства, у яких сума, одержана від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 50 % загальної суми валового доходу.

Об'єктом оподаткування була визначена площа сільськогосподарських угідь, переданих сільгосптоваровиробнику у власність або наданих йому у користування, в тому числі на умовах оренди.

Ставка ФСП встановлювались у відсотках до грошової оцінки сільськогосподарських угідь, яка проводиться відповідно до методики, затвердженої КМУ, у таких розмірах: для ріллі, сіножатей та пасовищ – 0,5 % (для гірських зон та поліських територій – 0,3%) та для багаторічних насаджень – 0,3 % (для гірських зон та поліських територій – 0,1%).

Сплата податку (у тому числі у натуральній формі) мала проводитись щомісячно до 20 числа наступного місяця у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах: у I та II кварталі – по 10 %; у III кварталі – 50 %; у IV кварталі – 30 %.

Дію даного Закону передбачалось обмежити 01.01.2004 р. Знаковим моментом в даному переліку є те, що відповідно до першої редакції Закону № 320 внески до соціальних фондів входили до списку зборів, які заміщувались ФСП. Проте, ця норма вже 03.02.1999р. була скоригована Законом № 414-XIV «Про внесення змін до статті 9 Закону України Про фіксований сільськогосподарський податок» [4]. І з суми ФСП на обов'язкове державне пенсійне страхування відраховувалося 68 %, на обов'язкове соціальне страхування – 2 %. Такий порядок сплати позабюджетних соціальних внесків діяв до 2005 року.

У 2003-му році Законом № 659-IV від 03.04.2003 р. «Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок» [3] було скасовано можливість сплати податку у натуральній формі (до речі цією нормою неможливо було скористатися) і дію спрощеної системи було поширено на рибницькі, рибальські та риболовецькі господарства. Тому об'єкт оподаткування було доповнено землями водного фонду, які використовуються зазначеними господарствами для розведення, вирощування та вилову риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах). Ставка податку встановлювалась на рівні – 1,5 % грошової оцінки одиниці площі ріллі по областях та АР Крим.

Прийняття Податкового кодексу можна вважати наступним етапом в еволюції ФСП [2], хоча філософія даного податку не змінилась, однак зазнали змін ряд його елементів. Так, з початку 2011 року платники ФСП не були платниками податку на прибуток підприємств, земельного податку (крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва), збору за спеціальне використання води та збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності (у частині провадження торговельної діяльності). Решта податків і зборів сплачувались платником податку в порядку і розмірах, установлених Кодексом, а єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – в порядку, визначеному Законом «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»[1].

Ставки податку залишались без змін, однак вводилась спеціальна ставка ФСП (1%) для товаровиробників, які спеціалізувалися на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті.

Зміни 2021 року у спрощеній системі оподаткування.

Станом на 2021 рік річний обсяг доходу єдинників встановлено у наступних розмірах:

для 1 групи – 167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 1002000 грн (167 x 6000 грн));

для 2 групи – 834 розміри мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 5004000 грн);

для 3 групи – 1167 розмірів мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного року (у 2021 році – 7002000 грн);

- ставки єдиного податку:

для 1 групи – до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня звітного року, тобто – до 227 грн/міс;

для 2 групи – до 20% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного, тобто – до 1200 грн/міс;

для 3 групи ставка єдиного податку встановлена у відсотках від доходу:

- 3% - платники ПДВ;

- 5% - неплатники ПДВ;

для 4 групи розмір ставки єдиного податку з 1 гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування (у % до бази оподаткування). Спрощенці 1-ї групи можуть не сплачувати єдиний податок та ЄСВ за грудень 2020 року та 5 місяців 2021 року (з січня по травень (включно)). Ці місяці несплати ЄСВ включаються до страхового стажу єдинника 1-ї групи.

Аналіз сучасного стану реформування спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні свідчить про позитивні зрушення у сфері удосконалення механізму податкового стимулювання фінансового розвитку малого бізнесу. Запропоновані зміни сприятимуть спрощенню процедури адміністрування податків та створенню додаткових стимулів для активного розвитку бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 2464-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464->

17#Text (дата звернення 03.03.2021).

2. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 25.02.2021 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 03.03.2021).

3. Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок»: Закон України № 659-IV від 03.04.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/659-15#Text> (дата звернення 03.03.2021).

4. «Про внесення змін до статті 9 Закону України Про фіксований сільськогосподарський податок»: Закон України № 414-XIV від 03.02.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-14#Text> (дата звернення 10.03.2021).

5. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України № 320-XIV від 17.12.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-14#Text> (дата звернення 10.03.2021).

Харченко Ю.М., здобувач вищої освіти бакалавр,
факультет економіки менеджменту та психології,
Науковий керівник – **Задніпровський О. Г.**, к.е.н, доцент,
Київський національний торгово-економічний університет, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ПІДПРИЄМЦІВ

Розмаїття сучасних суб'єктів підприємництва в Україні потребує новітніх підходів до вирішення проблем щодо вибору системи оподаткування, обліку та звітності. Оскільки це впливатиме на зручність відображення операцій в звітних документах, розрахунку податкових зобов'язань та їх сплати.

Діюча в Україні податкова система постійно удосконалюється, що свідчить про намагання запровадити ефективно діючі відносини між державою і підприємствами, які поряд із формуванням бюджету, забезпечували б стимулювання і розвиток виробництва. Можливість використання підприємствами малого бізнесу різних систем оподаткування робить мале підприємництво популярною організаційно-правовою формою. У більшості країн світу йому належить значне місце в загальній сумі валового національного продукту, виробництві товарів та продуктів, наданні послуг, що дає змогу повніше задовольняти попит у товарах, збільшувати зайнятість населення, надходження грошових ресурсів до бюджету за рахунок сплати податків. Але розвитку малого підприємництва заважають цілий ряд економічних та організаційних перешкод, де особливу роль відіграє механізм його оподаткування [1].

Відповідно до норм Господарського Кодексу України суб'єкти господарювання залежно від кількості працівників та обсягу доходів від будь-якої діяльності за рік, можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, зокрема до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва [2].

Так суб'єктами підприємництва є фізичні та юридичні особи, зареєстровані в установленому законодавством порядку, яких можна класифікувати в розрізі певних ознак. Для наведеної класифікації використовується сукупність двох критеріїв: кількість працівників і обсяг річного доходу підприємства від будь-якої діяльності. Успішне ведення підприємницької діяльності має враховувати всі важливі аспекти господарювання. З урахуванням цього, першим етапом під час вибору ефективної системи оподаткування, обліку та звітності є визначення розміру суб'єкта підприємництва за класифікацією.

Подальшим етапом є вибір простої або спрощеної форми бухгалтерського

обліку, під час якого потрібно враховувати вибрану систему оподаткування.

Проста форма ведення бухгалтерського обліку доцільна для застосування малими підприємствами з незначним документообігом (кількістю господарських операцій), що виконують нематеріаломісткі роботи та послуги. Спрощена форма ведення бухгалтерського обліку рекомендована для малих підприємств, що займаються виробничою діяльністю та мають значну кількість господарських операцій. Ця форма передбачає узагальнення інформації про господарські операції у визначених регістрах бухгалтерського обліку.

Одним із наступних етапів є вибір системи оподаткування, яка як базовий елемент обліку одночасно регулює фінансово-правові відносини та є важливою для суб'єкта підприємництва і безперечно потребує виважених кроків для успішного впровадження.

Для всіх платників податків обирається відповідна їх соціальному статусу індивідуальна знижка і додаткова сімейна знижка. Розміри таких знижок переглядаються щорічно з урахуванням інфляції і близькі до 15% середнього по економіці річного доходу платників податків з особистих доходів. Залежно від переліченої низки ознак, застосовується одна з трьох категорій податку на доходи, (розмір останнього визначається після вирахування індивідуальної та сімейної знижки) [3].

Оскільки з 2021 року збільшується розмір мінімальної заробітної плати, то відповідно збільшиться і розмір мінімального страхового внеску, і максимальний розмір бази нарахування ЄСВ. Отже, ФОП (незалежно від системи оподаткування) починаючи із січня сплачують ЄСВ за себе в розмірі не менше ніж 1320 грн.

Незалежно від обраної системи оподаткування всі ФОП, які одночасно з підприємницькою діяльністю є найманими працівниками, тобто мають основне місце роботи, з 1 січня 2021 року можуть бути звільнені від ЄСВ. Пільга діє в разі, якщо за звітний місяць роботодавець сплатив за такого найманого працівника ЄСВ у розмірі не менше за мінімальний страховий внесок. Якщо роботодавець сплачує ЄСВ у меншому розмірі, то ФОП може доплатити ЄСВ до мінімального розміру[2].

Електронний кабінет платника податків – це сервіс за допомогою якого можна надсилати до органів ДФС електронні документи, податкову звітність, отримувати дані реєстру платників акцизного податку з реалізації пального та надсилати інші запити для отримання необхідної інформації.

Переваги: можливість вчасно подавати звітність, навіть не відвідуючи Центр Обслуговування Платників; значна економія часу; функціонує цілодобово; доступ до відкритої інформації без електронного цифрового підпису; вхід до особистого кабінету підприємства за наявності ЕЦП будь-якого Акредитованого центру сертифікації ключів; можливість отримання необхідної інформації в режимі онлайн; працює безкоштовно.

Зараз вже маємо певні нововведення та реформи у сфері оподаткування, зокрема вже зараз оприлюднена ставка податків для ФОП у наступному році, для Єдиного податку та загальної системи оподаткування.

Окрім цього, Верховною Радою України розглядається внесення змін до ПКУ щодо визначень критеріїв груп платників єдиного податку, а саме щорічний дохід підприємства, який мають значно підвищити.

Кабінет платника податків знов зазнав змін, нещодавно був змінений домен та налагоджена технічна частина, що допомогло вирішити низку технічних негараздів[4].

Впровадження спрощеної системи оподаткування можна вважати одним із успішних заходів легалізації підприємництва в Україні, що допомогло створити тисячі робочих місць та значно збільшити доходи місцевих бюджетів. Разом з тим, велика кількість малих підприємств в Україні знаходяться в тіні і відповідно не сплачують податки і єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування оскільки вважають існуюче податкове навантаження надмірним і несправедливим [5].

Отже, питання сплати податків є одним з найважливіших у діловому житті українських економічних суб'єктів господарювання. Насамперед, менеджери підприємства контролюють правильність, повноту і своєчасність сплати податків з метою запобігання штрафів, пені й інших санкцій, а вже потім визначають можливості легального зниження податкових виплат.

Таким чином, динамізм податкових змін притаманний українській фіскальній політиці змушує платників податків слідкувати за оновленням податкового законодавства. В контексті цього помітно, що нововведення в спрощеній системі оподаткування змінили сутність єдиного податку, оскільки він вже не є «єдиним» для підприємців з умовно однаковими критеріями. Варіювання розмірів ставок на загальній системі оподаткування має оптимізувати податкову стратегію платника податків, проте цього ефекту поки не досягається.

Список використаних джерел:

1. Порівняльний аналіз загальної та спрощеної системи оподаткування в Україні. URL: <http://sciencehub.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/5.-Ткачик-Кристофович-22-31.pdf>.
2. Господарський Кодекс України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/reader/BZ012773>.
3. Оподаткування малого підприємства. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/22903/97-109.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Оподаткування фізичних осіб підприємців: проблеми та перспективи розвитку. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/opadatkuvania-fosib-pidpryemciv>.
5. Перспективи розвитку спрощеної системи оподаткування малого підприємства в Україні. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/21.pdf.

Чернай М. Ю., здобувач вищої освіти бакалавр

ННІ ОАА, ОПП Облік і оподаткування,

Науковий керівник – **Таращенко В. А.**, к.е.н,

доцент кафедри аудиту та економічного аналізу

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ

Економічне правопорушення є негативним явищем, що завдає шкоди економіці держави та сприяє розвитку неконтрольованої тіньової економіки.

В сучасних умовах економічні правопорушення вже закріпилися майже у всіх сферах функціонування держави і тому запобігання та протидія економічним злочинам є важливим завданням органів державної влади. Одним із видів економічних злочинів є податкове правопорушення.

Відповідно до статті 109 Податкового кодексу України податковим правопорушенням є протиправні діяння (дія або бездіяльність) платників податків, податкових агентів та/або їх посадових осіб, а також посадови осіб контролюючих органів, які призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Залежно від характеру протиправної дії, податкові правопорушення поділяються на:

–дисциплінарні – за даним правопорушенням несуть відповідальність згідно із законодавством України про працю (посадові особи, які відповідають за нарахування, утримання, перерахування податків та зборів і складання податкових декларацій);

–адміністративні – несуть відповідальність посадові особи відповідно до адміністративного кодексу України (адміністративні штрафи);

–карні правопорушення – несуть відповідальність посадові особи згідно з кримінальним кодексом України (розглядаються і рішення приймають в суді);

–фінансові – фінансові санкції за податкові порушення відрізняються від усіх інших, тим, що застосовується не тільки для фізичних осіб, а й до юридичних осіб і реалізуються у вигляді штрафів, пені, часткового або повного припинення бюджетного фінансування.

Після вчинення даних видів податкових правопорушень у платника податків настає відповідальність у вигляді штрафів, пені, податкового боргу, фінансових санкцій.

В сучасних умовах Законом України від 16.01.2020 №466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» встановлено нові концепції відповідальності платників податків за окремі правопорушення, що встановлені Податковим кодексом України та встановлено перелік обставин, що звільняють платника податків від фінансової відповідальності або пом'якшують її. По-перше, змінено розмір штрафних санкцій за окремі податкові правопорушення, а саме:

–з 23.05.2020 року збільшено штрафи за порушення, передбачені ст. 117, 120 ПКУ. За неподання або несвоєчасне подання податкової звітності суму штрафної санкції збільшено зі 170 гривень до 340 гривень. Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень за кожне таке неподання або несвоєчасне подання;

–з 01.01.2021 року змінено розміри штрафів за порушення правил сплати податків: зменшено штрафи у разі, якщо платник податків не сплачує узгоджену суму грошового зобов'язання: при затримці сплати до 30 днів - з 10 до 5 %, після 30 днів - з 20 до 10 %, введено окремі штрафи для випадків умисного повторного порушення у розмірі 25% та умисного повторного порушення строком більше 90 днів - 50% [2].

По-друге, запроваджується нова концепція відповідальності платників податків, яка передбачає обов'язковий аналіз та доведення контролюючими органами наявності умислу та вини платника податків при вчиненні податкового

правопорушення, притягнення до відповідальності платника податків за вчинення податкового правопорушення здійснюється за умови наявності в діянні вини, крім деяких податкових правопорушень, відповідальність за які настає незалежно від наявності вини (відчуження майна, яке перебуває у податковій заставі, без згоди контролюючого органу, неподання у строк документів для взяття на облік, здійснення видаткових операцій за рахунком платника податку або іншою фінансовою установою до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу, тощо), визначення обставин, що пом'якшують відповідальність особи за вчинення податкового правопорушення (під впливом погрози, примусу, матеріальну, службову чи іншу залежність, збігу тяжких особистих чи сімейних обставин, самостійне повідомлення платника про вчинене ним правопорушення), визначення додаткових обставин, що звільняють від фінансової відповідальності платника податків, зокрема вчинення діяння: особою, що діяла у відповідності до висновку об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду, зразкової справи Верховного Суду, щодо застосування норм права, від якої в подальшому було відступлено; внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів, зменшення суми штрафів за вчинення податкового правопорушення на 50% у разі наявності хоча б однієї обставини, що пом'якшує відповідальність.

Таким чином, змінами до Податкового кодексу України в частині податкових правопорушень систематизовано та зменшено розмір штрафних санкцій, а також сформовано причини притягнення платника податків до фінансової відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 24.01.2021).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 №466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (дата звернення: 24.01.2021).

Шило Ж.С., к.е.н.,

доцент кафедри фінансів та економічної безпеки

Полюхович В.Ф., здобувачка вищої освіти

СВО магістр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування

Національний університет водного господарства та природокористування,

м. Рівне

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Реформування податкової системи становить одну з найбільш актуальних проблем української економіки в умовах трансформаційних економічних процесів. Від її вирішення залежить розвиток підприємництва, інвестиційної діяльності, важливих галузей народного господарства та формування фінансової бази в цілому. Пріоритетним завданням держави в цьому напрямі є вирішення проблеми використання податку на додану вартість та усунення дисбалансу між надходженнями ПДВ до бюджету та його відшкодуванням суб'єктам підприємницької діяльності.

В умовах фінансово-економічної кризи, коли перед більшістю підприємств постала проблема платоспроможності, ліквідності та значним погіршенням фінансових результатів, гостро виникає питання щодо впливу ПДВ на їх фінансово-господарську діяльність, що змушує шукати шляхи мінімізації його негативних проявів.

Мета дослідження - визначити проблеми та недоліки механізму впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, а також запропонувати шляхи вдосконалення сплати ПДВ.

Податок на додану вартість виступає зручним податковим важелем, який допомагає державі наповнювати бюджет за рахунок технічно простого збирання і наявності широкої бази оподаткування. На сьогодні податок на додану вартість є основним джерелом доходів загального фонду Державного бюджету України. Питома вага його в податкових надходженнях бюджету зростала з 23,2 % до 55,6 % протягом 10 років. Це підтверджує вагому роль цього податку в формуванні доходів держави [1, с. 320-325].

В Україні існують численні недоліки адміністрування ПДВ, спричинені недосконалістю податкового законодавства, що призводить до негативного впливу на фінансово-господарські рішення його платників. ПДВ виступає істотним чинником, здатним стимулювати або стримувати ділову активність платників цього податку.

Також в Україні дедалі більше загострюється проблема відшкодування ПДВ. Держава не виконує своїх зобов'язань у цій сфері, зростає термін заборгованості уряду перед платниками податків. За таких умов ПДВ фактично перетворюється на додатковий податок з експортерів, через який зменшуються їхні ресурси. За браком прозорого механізму погашення державної заборгованості з відшкодування ПДВ платники податків перебувають у нерівних умовах [2].

Несвоєчасне повернення ПДВ призводить до зниження економічної активності підприємств та обсягів їхнього виробництва, оскільки відволікання обігових коштів зменшує спроможність закупівлі сировини й інших матеріальних цінностей - виплати заробітної плати та здійснення інвестицій.

Для знаходження шляхів удосконалення податкової політики у сфері нарахування та відшкодування ПДВ, перш за все, потрібно з'ясувати причини недосконалості існуючої системи.

Однією з причин цього стала поспішність у впровадженні ПДВ, що став застосовуватися в Україні з 1992 року. Відомо, що ряд країн, економіка яких успішно розвивається, наприклад, США, не використовують ПДВ. Проте менш відомо, що тривалий час уникали вказаного податку й деякі наші сусідні держави – країни Центральної та Східної Європи, що випереджають Україну в ході економічної трансформації і розглядаються як зразок для наслідування Україною. Це стосується, зокрема, Чехії та Словенії.

В Словенії ПДВ був впроваджений в умовах економічного піднесення з 1 липня 1999 р. в процесі уніфікації національного податкового законодавства з вимогами ЄС. Та й Польща впровадила ПДВ не в перший, а лише на четвертий рік трансформації своєї економіки – у 1993 р., вже після зменшення інфляційних процесів.

Починаючи з 1992 року, органи державної влади України постійно

намагаються покращити податкову систему, що призвело до появи близько 2500 нормативно-правових актів, які регулюють дану сферу економіки. При цьому всі ці нормативні і законодавчі акти не завжди узгоджуються між собою, як наслідок у підприємців з'являється безліч можливостей для знаходження шляхів ухилення від оподаткування.

В умовах трансформації фінансового обігу податок на додану вартість перетворився на основне джерело доходів до держбюджету, так як серед усіх податкових надходжень до доходної частини бюджету саме він займає пріоритетне місце.

Вплив ПДВ на обсяги реалізації товарів, робіт, послуг безпосередньо проявляється через ставку податку. Визначена чинним законодавством ставка ПДВ у розмірі 20 % призводить до відповідного зростання цін на товари, роботи, послуги. У більшості випадків це негативно впливає на обсяги реалізації, а отже, і на фінансовий результат діяльності суб'єктів підприємництва. Більш доцільним щодо зниження негативного впливу ПДВ платників податку є поступове зниження загальної ставки ПДВ. Податковий кодекс передбачає поступове щорічне зниження ставки податку на додану вартість на 1 % з нинішніх 20 % для окремих галузей та підприємств.

На наш погляд необхідне проведення реформи податкового законодавства, яке матиме позитивні наслідки для підприємств-платників ПДВ.

1) Відбудеться загальне зниження рівня цін на товари, роботи, послуги, що буде супроводжуватися зростанням обсягів їх реалізації, а отже, і покращанням фінансових результатів діяльності платників.

2) Скоротяться видатки на придбання основних засобів і нематеріальних активів, вартості будівництва, що сприятиме активізації здійснення реальних капітальних вкладів та впровадження інновацій.

3) Зменшаться обсяги витрат у сумі вхідного ПДВ, які будуть відноситись на поточні витрати - собівартість товарів, робіт, послуг (якщо відповідні види діяльності суб'єктів підприємництва будуть звільнені від ПДВ). Це також буде сприяти покращанню фінансових результатів діяльності платників. Зростання обсягів реалізації товарів, робіт, послуг приведе і до збільшення надходжень ПДВ до бюджету, а отже, компенсує їх зменшення внаслідок зниження загальної ставки ПДВ.

Більшість розвинених країн, які стягують ПДВ, запровадили комплекс заходів з мінімізації його негативного впливу на підприємства та добробут населення. Наприклад, у ЄС є три режими оподаткування залежно від соціальної значимості товарів. Товари широкого вжитку тут оподатковують за стандартною ставкою - не менше 15 %. Щодо товарів розкоші застосовується підвищена ставка. Соціально важливі товари і послуги - продукти харчування та ліки - оподатковують за зниженою ставкою - 5 %. Такий підхід є соціально справедливим, тому його варто застосувати і в Україні. Отже, шукаючи вихід, підприємець вибирає один із варіантів: мінімізація податків законними способами, або переведення своїх операцій у тіньовий бізнес.

На наш погляд, в Україні варто перейти до методики, яка застосовується в країнах ЄС. Вона полягає у зниженні ставки ПДВ з одночасною ліквідацією усіх пільг. Скасування пільг з ПДВ спростить адміністрування податку і відновить

принцип його нейтральності [3].

Як один із способів усунення проблеми ПДВ висувається ідея замінити податок на додану вартість на податок з обороту, який існував до запровадження ПДВ, наприклад, у розмірі 5%. Але, на наш погляд, проблема експортного відшкодування цим не вирішується. Оскільки, цей податок є також внутрішнім споживчим податком, тому нічого істотно не зміниться.

Отже, податок на додану вартість, попри неоднозначне до нього ставлення з боку як платників податків, так і тих, хто визначає податкову політику, — найбільш раціональний із усіх відомих на сьогодні. Тільки цей податок – якщо стягувати його не з «подій», як це робиться за діючими чинними податковими законами, а нараховувати на ту частину вартості товару, що дійсно є доданою, – не лише забезпечить 100-відсоткове виконання бюджету в частині податкових надходжень, а й дозволить контролювати динаміку ВВП.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю.Б. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. 448 с.
2. Соколовська А. А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 4-12.
3. Чередниченко О.М. Ефективність використання ПДВ в Україні. *Фінанси України*. 2019. № 4. С. 27-35.

Яремчук В.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОП облік і оподаткування,

Огородник В.Р., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОП екологія,

Науковий керівник – **Прокопишин О.С.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,

Львівський національний аграрний університет, м. Львів-Дубляни

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Питання стосовно екологічної безпеки планети – одне з найболючіших для всіх країн. Особливість екологічного оподаткування полягає в тому, що екологічного прогресу досягають із найменшими втратами для економіки, на відміну від інших інструментів регулювання. Виробники й споживачі схильні застосовувати цінові стимули завдяки оподаткуванню «шкідливого виробництва» вищими податками, на відміну від «екологічно чистих» альтернатив. Податки змінюють поведінку за рахунок системи стимулювання, а не системи примусу.

Після здобуття незалежності в Україні діяв екологічний податок за завдану довкіллю шкоду. Згодом його замінила плата, а відтак – збір за забруднення навколишнього природного середовища. З прийняттям Податкового кодексу України знову було введено в дію екологічний податок [4].

У Податковому кодексі України визначено сутність екологічного податку та основних його характеристик, а саме: платники податку; об'єкт та база оподаткування; ставки податку; порядок обчислення податку; порядок подання податкової звітності та сплати податку.

Розподіл коштів від екологічного податку між бюджетами нині визначає

Бюджетний кодекс України [5].

Екологічний податок належить до загальнодержавних податків, тож обов'язковий до сплати на всій території України. Екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднювальних речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їхніми виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1.04. 2009 р. [4].

Екологічний податок за економічною суттю – компенсація за шкоду, завдану довкіллю. Отож, сума сплаченого екологічного податку має покривати затрати на фінансування заходів із відновлення довкілля, відповідати сумі завданій довкіллю шкоди. Тож побутує думка, що екологічний податок має неподаткову природу, адже компенсаційність – риса неподаткових платежів [3].

Згідно з функціями екологічного податку, надходження від його сплати мають фінансувати природоохоронні заходи, а обсяги бути достатніми для цього. Тобто країна зацікавлена, з одного боку, у максимізації надходжень екологічного податку, адже він – одне з джерел доходів бюджету, а з іншого – у мінімізації забруднень, що погіршують стан довкілля.

Платниками екологічного податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять підприємницьку діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують представницькі функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників [1].

Сьогодні поступове зростання ставок екологічного податку, фінансова мотивація забруднювачів до зниження викидів, скидів та розміщення відходів – недостатні. В окремих галузях економіки розмір сплати екологічного податку – на рівні 0,1 % від загального обсягу виробленої продукції.

Верховна Рада України 8 листопада 2018 року прийняла за основу законопроект № 9260 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів». Закон, зокрема, передбачає: для стимулювання підприємств-забруднювачів до зменшення забруднення навколишнього природного середовища, а також наближення до ставок за викиди парникових газів у країнах ЄС, підвищити з 1 січня 2019 року ставку екологічного податку за викиди двоокису вуглецю (CO₂) стаціонарними джерелами з 0,41 грн/т до 10 грн/т. [2].

Попри те, що в сукупному обсязі екологічний податок дає змогу профінансувати чимало видатків на охорону довкілля, виникає питання, наскільки передбачені заходи здатні нівелювати негативний вплив на довкілля, якого завдають платники екологічного податку.

В Україні важливо вже зараз докорінно змінювати ситуацію щодо екологічного оподаткування й переймати світовий досвід. Адже за підсумками 2017 р. наша країна за індексом екологічної ефективності на 109 місці серед 180 держав світу [6]. Усе це вимагає суттєвого вдосконалення вико ристання екологічних фінансово-кредитних інструментів, уже застосовуваних в Україні

(насамперед екологічного податку, «зеленого» тарифу, «зелених» інвестицій, податкових пільг на використання електротранспорту тощо), та впровадження нових, застосовуваних у провідних країнах світу («зелені» інновації, «зелені» сертифікати, карбонові обмеження на діяльність підприємств на перспективу тощо). Адже одна з підвалин соціально-ринкової економіки, на думку зарубіжних й українських учених, – забезпечення екологічного порядку, що передбачає збереження довкілля, енергетичну ефективність, використання альтернативних відновлюваних джерел енергії [7, с. 71].

У країнах ЄС розглядають питання щодо впровадження спеціальних екологічних сертифікатів, у яких буде передбачено вид енергії, використаний для продукування того чи іншого товару (послуги). У разі застосування переважно викопних джерел енергії для виробництва певного товару для нього буде введено обмеження для експорту в держави ЄС. Водночас фінансово стимулюватиметься виробництво енергії з відновних джерел [9]. Так, у країнах Європи основна функція екологічного оподаткування – регулювання діяльності економічних агентів, для меншого навантаження на довкілля. В Україні ж вигідніше заплатити екологічний податок і далі виконувати шкідливу діяльність, аніж екологізувати виробництво. З огляду на зазначене, податок не виконує ні регулятивно-стимуляційну, ні фіскальну функцію (через мізерний рівень надходжень). Потрібно систематизувати досвід європейських країн та адаптувати його для впровадження в українських реаліях [8].

Отож, система екологічного оподаткування вимагає вдосконалення, позаяк екологічний податок досі не виконує свою функцію.

У нинішніх умовах екологічне оподаткування – одна з найвагоміших складових регулювання стану довкілля. Утім чинна система екологічного оподаткування в Україні не ефективна, на що вказують: залежність обсягу надходжень екологічного податку, зокрема від економічних циклів, а не від чинного податкового законодавства; зменшення затрат суб'єктів господарювання на інновації (зокрема пов'язані з екологією); нераціональний розподіл сум екологічного податку.

Україні варто переймати досвід країн, успішних у сфері екологічного оподаткування. Необхідно оптимізувати витрати на адміністрування екологічного податку, застосовуючи його як механізм стимуляції екологічно безпечних виробництв, належно контролювати процес повернення коштів, акумульованих з екологічно шкідливих виробництв.

Список використаних джерел:

1. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 108 с.
2. URL: <http://ecolog-ua.com/articles/ekologichnyy-podatok-2019-v-ukrayini-garyachi-zminy-yak-krok-do-yevropeyskoyi-modeli>
3. Шульга Т. М. Становлення і розвиток екологічного оподаткування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: юриспруденція*. 2013. № 6-3. Т. 2. С. 68–70.
4. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://pro-u4ot.info>.
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, зі змінами і доповненнями від 01.01.2021р. URL: <https://www.profiwins.com.ua>.
6. Шевченко І. Україна втратила 65 позицій за індексом екологічної ефективності. URL: <https://blogs.korespondent.net/blog/politics/3935316>

7. Соціальна економіка : навч. посіб. : 2-ге вид., без змін / [О. О. Беляєв та ін.]. Київ: КНЕУ, 2016. С. 481.
8. Яцішин Є. Екологічне оподаткування: українські реалії та європейська практика. *Юридична газета онлайн*. 2018. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/ekologichne-pravo-turistichne-pravo/ekologichne-opodatkuvannya-ukrayinski--ta-evropeyska-praktika.html>
9. Порфирьев Б. Н. «Зеленые» тенденции в мировой финансовой системе. *Мировая экономика и международные отношения*. 2016. № 9. С. 5–16.

Ярошевич Н.Б., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів,
Кондрат І.Ю., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

З 2011 року з зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України було введено екологічний податок – загальнодержавний обов'язковий платіж [1, ст.240-250]. Об'єктами оподаткування екологічним податком є: 1) обсяги та види забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами; 2) обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти; 3) обсяги та види (класи) розміщених відходів, крім обсягів та видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях суб'єктів господарювання; 4) обсяги та категорія радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк.

Розподіл коштів від сплати екологічного податку крім частини, що пов'язана з радіоактивними відходами, встановлюється Бюджетним кодексом. Протягом 2011-2020 років порядок розподілу неодноразово змінювався – екологічний податок з моменту його введення розподілявся не лише між рівнями бюджетної системи, але й між спеціальним та загальним фондами бюджету (табл.1). Через спеціальний фонд бюджету здійснюються видатки, що мають чітко закріплені напрями використання (тобто надходження екологічного податку у спеціальний фонд бюджету спрямовується на видатки на захист довкілля), тоді як через загальний фонд здійснюються видатки на виконання державою та органами місцевого самоврядування загальних функцій – надання освітніх і медичних послуг, соціального захисту, оборони тощо.

Таблиця 1

Фактична структура екологічного податку у зведеному бюджеті України у 2011 – 2019 рр.

Бюджет	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Загальний фонд, %	0	0	0	54	100	32	37	46	46
Спеціальний фонд, %	100	100	100	46	0	68	63	54	54

Складено авторами за матеріалами [2]

Якщо до 2014 року всі надходження екологічного податку в Україні спрямовувалися до спеціального фонду бюджетів, з якого і здійснюються видатки на природоохоронні заходи, то з 2014 року значну частину (від 32% до 46% (табл.

1), 100% у 2015 році) екологічного податку передають до загального фонду бюджету, тобто фіскальна функція екологічного податку починає превалювати над природоохоронною.

Надходження екологічного податку повинні бути джерелом фінансування природоохоронних заходів, а його обсяги мають бути достатніми для реалізації заходів з компенсації шкоди, яку нанесли навколишньому природному середовищу «забруднювачі». Проте за рахунок екологічного податку в Україні фінансується від 50 до 80% природоохоронних заходів [3, с.356]. Обсяги надходжень екологічного податку до державного, місцевих та зведеного бюджету протягом 2011-2019 років зростають, проте питома вага екологічного податку у доходах зведеного бюджету (від 0,41% до 1,06%) та питома вага у податкових надходженнях (від 0,53% до 1,31%) є незначними і мають тенденцію до зниження [3, с. 353].

Попри постійне зростання ставок екологічного податку фінансова мотивація забруднювачів в Україні до зниження викидів, скидів та розміщення відходів є недостатньою. Не зважаючи на постійне збільшення ставок екологічного податку протягом майже 30 років (з 1992р.), в Україні близько 95% промислового виробництва здійснюється в межах застарілих III і IV технологічних укладів, енергоємність ВВП у 2,5 рази більша, ніж у середньому у світі, і у 4 рази більша за середню по країнах ЄС. Очисне обладнання зношене на 50-70%, а його відновлення через відсутність коштів не проводиться; зменшено темпи, а в ряді випадків призупинено капітальне будівництво, реконструкція та модернізація екологічних об'єктів, впровадження екологічно чистих та ресурсозберігаючих технологій [4]. Екологічний податок, який включається до собівартості, по відношенню до доходу суб'єктів господарювання, незначний – від 1%, до 2,16% [5]; в окремих галузях економіки розмір сплати екологічного податку знаходиться на рівні 0,1 % від загального обсягу виробленої продукції [6]. За таких умов мінімізація екологічного податку до сплати не виступає додатковим стимулом для проведення модернізації і екологізації виробництва.

Встановлення ставок екологічного податку на основі реальних масштабів негативного впливу на навколишнє середу, пов'язане з проблемою проведення державного контролю за дотриманням екологічних нормативів. За відсутності розвиненої системи моніторингу й контролю за викидами й скиданнями підвищення екологічних платежів є неефективним. Податковий контроль за сплатою податку та відповідністю нарахованого податку реальним викидам в атмосферне повітря, що здійснюється всіма 55 тисяч суб'єктів господарювання (за даними Рахункової палати) ускладнюється, а економічна ефективність екологічного податку стрімко знижується [7]. Ситуація вимагає спрощення і підвищення прозорості механізмів обчислення екологічних податків.

Система екологічних податків і платежів в Україні значно відрізняється від системи Європейського союзу за своїми функціями і цілями. В країнах Європи не існує єдиної уніфікованої системи екологічних платежів. До environmental tax у ЄС належать такі групи платежів: енергетичні податки (податки на енергетичні продукти, в тому числі на вугілля, нафтопродукти, газ, електроенергію, паливо тощо); транспортні податки (платежі за ввезення, експлуатацію, утилізацію транспортних засобів, з їх продажів та перепродажів); податки на забруднення

навколишнього природного середовища (платежі за безпосередню емісію забруднювальних речовин у повітря, скиди у водні об'єкти, шумове забруднення); податки за користування природними ресурсами (за видобування корисних копалин, забір води тощо). Європейський Союз віддає перевагу податковим інструментам на базі екологічних податків, оскільки вони забезпечують гнучкі та економічно вигідні засоби для посилення принципу «забруднювач платить» та досягнення цілей екологічної політики. Надходження від екологічного податку спрямовують на видачу природоохоронних грантів і пільгових кредитів; створюються податкові знижки та спеціалізовані фонди.

Для ефективної реформи екологічного оподаткування в Україні підвищення рівня екологічних платежів шляхом коригування ставок екологічного податку є недостатньо. Розподіл значної частини надходжень екологічного податку у загальний фонд при одночасному плануванні видатків на природоохоронні заходи у мінімальному розмірі свідчить про значну непослідовність в екологічній політиці. Тому підвищення ставок екологічного податку не забезпечить реалізації функції захисту довкілля.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. Закон України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року, редакція від 01.01.2018. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Звітність про виконання бюджету. *Державна казначейська служба України* URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
3. Yaroshevych, N.B., Gutyj, V.V., Hrymak, O.Ya., Kushnir, L.P., Kalaitan, T.V., Kondrat, I.Y., Shevchuk, O.O. (2021). The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(1), 350-359. doi:10.15421/2021_52
4. Погорелов Ю.С., Вахлакова В.В. Облік витрат на екологізацію діяльності підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. Випуск 1(5), 2016. с. 255-262
5. Микитенко В. В. Каскадний вектор децентралізації в Україні [Есе] *Економіст: міжнародний науковий та громадсько-політичний журнал*. Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ: 2015. URL: <http://ua-ekonomist.com/10117-kaskadniy-vektor-decentralizacyi-v-ukrayin.html>
6. Роль та завдання екологічного податку. *Ecobusiness* №11. 03.04.2019 Retrieved from <https://ecolog-ua.com/news/rol-ta-zavdannya-ekologichnogo-podatku>
7. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство», 2017. 108 с.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Алексєєнко М. Д.¹, д. е. н., професор,
професор кафедри банківської справи та страхування,
Смоленюк Р. П.², к. е. н., доцент, директор,
**¹ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», м. Київ**
**²Хмельницький навчально-науковий інститут
Західноукраїнського національного університету, м. Хмельницький**

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОСИЛЕННЯ ВИМОГ ДО ЗАСТАВИ У КОНТЕКСТІ ЕКСТРЕНОЇ ПІДТРИМКИ ЛІКВІДНОСТІ

Нормальне функціонування банківської системи, підвищення довіри до неї з боку юридичних і фізичних осіб неможливі без захисту прав кредиторів. Чинне законодавство віддає перевагу у ряді випадків захисту прав боржників перед кредиторами. Голова НБУ визнає, що в 2021 році монетарна політика центрального банку спрямовуватиметься на послаблення фундаментального тиску на ціни з боку стійкого споживчого попиту, покращення інфляційних очікувань та підтримку відновлення економіки [1].

З метою забезпечення ефективного захисту інтересів банків-кредиторів, зниження рівня кредитного ризику необхідно використовувати в банківській практиці різні способи забезпечення виконання зобов'язань. Національний банк України щокварталу публікує «Опитування про умови банківського кредитування» для покращення розуміння стану й тенденцій розвитку кредитного ринку, а також для діагностування змін кредитного попиту, узагальнених оцінок і прогнозів змін стандартів та умов кредитування корпоративного сектору і домогосподарств. У IV кварталі 2020 року понад 90% фінансових установ оцінили боргове навантаження позичальників як середнє; рівень закредитованості корпоративних клієнтів не змінився, а домогосподарств незначно зменшився за оцінкою великих банків [2].

Проблемі забезпечення виконання зобов'язань присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених і практиків. Однак незважаючи на існуючі дослідження, доцільно продовжувати наукові та практичні пошуки у даному напрямку, оскільки НБУ вдосконалює стандартні інструменти та механізм регулювання ліквідності посилює вимоги до застави за кредитами для екстреної підтримки ліквідності [3].

Здійснюючи міжбанківське кредитування, НБУ повинен мати гарантію своєчасного та повного погашення кредитів, тобто мінімізувати кредитний ризик. Передусім це передбачає визначення загальних умов та/або вимог НБУ до банків у разі здійснення їх рефінансування, зокрема мати активи, які можуть бути прийняті НБУ у заставу. Застава є однією з найбільш розповсюджених способів забезпечення виконання зобов'язань. Необхідність використання різних способів забезпечення виконання зобов'язань пояснюється тим, що кредитор має істотний інтерес у тому, щоб бути впевненим у виконанні зобов'язань, і в тому, щоб забезпечити собі стягнення збитків, на відшкодування яких він має право у разі

невиконання зобов'язання. Крім того, кредитор зацікавлений у тому, щоб спонукати боржника до своєчасного та повного виконання під загрозою невиконання для боржника наслідків у разі невиконання чи неналежного виконання зобов'язання.

Застава виникає на підставі закону, рішення суду. Але головною підставою виникнення заставного права є договір, коли для виникнення застави між заставодержателем і заставодавцем має бути досягнуто згоди про встановлення застави. При цьому договір про заставу може бути відокремленим від договору, за яким виникає забезпечене заставою зобов'язання, тобто бути самостійним. Однак умову про заставу може бути включено і до основного договору, що підтверджує похідний характер застави. Застава може забезпечувати лише дійсну вимогу. Це означає, що заставою забезпечуються лише вимоги, які відповідають закону та непогашені за давністю, а також те, що застава може забезпечувати лише реально існуючу вимогу.

В умовах фінансової нестабільності основним видом забезпечення є державні цінні папери та інші боргові зобов'язання держави. Використання векселів суб'єктів господарської діяльності сприяє тіснішому взаємозв'язку між банками та реальною економікою, подальшому її розвитку, протидіє привілейованому становищу державних цінних паперів й уможливорює гнучкіше управління банками своїх активів та пасивів. Також надання НБУ кредитів під забезпечення векселів має супроводжуватися створенням власної системи моніторингу діяльності суб'єктів господарювання. Це потребує відповідних фінансових витрат, може призвести до економічно необгрунтованого, суб'єктивного вирішення питання кредитування центральним банком суб'єктів господарювання, особливо тих, що мають недоліки у фінансово-господарській діяльності. Слід враховувати законодавчу недостатню захищеність кредиторів, а також значну питому вагу збиткових підприємств.

Список використаних джерел:

1. Виступ Голови Національного банку Кирила Шевченка під час пресбрифінгу щодо рішень з монетарної політики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovi-natsionalnogo-banku-kirila-shevchenka-pid-chas-presbrifingu-schodo-rishen-z-monetarnoyi-politiki> (дата звернення: 24.03.2021).
2. Банки відзначають позитивний вплив зниження вартості позик на попит та очікують на покращення ключових показників кредитування у 2021 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-vidznachayut-pozitivniy-vpliv-znijennya-vartosti-pozik-na-popyt-ta-ochikuyut-na-pokraschennya-klyuchovih-pokaznikiv-kredituvannya-u-2021-rotsi> (дата звернення: 24.03.2021).
3. Національний банк посилив вимоги до застави за кредитами для екстреної підтримки ліквідності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2797342-nbu-posiliv-vimogi-do-zastavi-za-kreditami-dla-ekstrenoi-pidtrimki-likvidnosti.html> (дата звернення 25.03.2021).

Ачкасова С. А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

ФОРМУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЗАСАДАХ FINTESCH

Суттєвий вплив на становлення накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні мають затверджена Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [4] та Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [3]. Створення умов для належного захисту інтересів учасників накопичувальної складової пенсійного забезпечення з метою повернення пенсійних коштів при управлінні ризиками є актуальним питанням, особливо в умовах діджиталізації.

Слід зазначити, що ризик-орієнтована система накопичувального пенсійного забезпечення – це система, яка базується на змішаних складових (системі загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення, системі недержавного пенсійного забезпечення) та засадах (загальнообов'язкових та добровільних) накопичення коштів учасників цієї системи, ґрунтується на ризик-орієнтованому регулюванні та нагляді, що передбачає визначення, оцінку та у подальшому переоцінку, а також вжиття відповідних заходів для управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечують мінімізацію таких ризиків [2].

Відповідно до дорожньої карти реалізації Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року в межах реалізації стратегічного напрямку «ІІІ: Стала фінтех-екосистема» повинна бути реалізована стратегічна ціль «5: Стимулювання діджиталізації фінсектору, розвиток цифрової інфраструктури», частиною якої повинно стати розвиток SupTech та RegTech (в частині розробки бачення для банківського та небанківського фінансового ринків щодо основних питань та тенденцій у напрямі розвитку наглядових та регуляторних технологій; реалізації Програми «Ефективний & Технологічний пруденційний нагляд» тощо) та створення умов для віддалених каналів надання фінансових послуг (в частині впровадження нових моделей віддаленої ідентифікації та верифікації клієнта; забезпечити механізм доступу фінансових установ до ідентифікаційних даних клієнтів у державних реєстрах (eKYC); регламентування використання різних видів електронних підписів клієнтів фінансових установ тощо) [4].

Відповідно до дорожньої карти реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року за напрямом «V: Інноваційний розвиток» повинна бути реалізована «Стратегічна ціль 4: Розвиток цифрової економіки», частиною якої повинно стати впровадження системи дистанційного укладання правочинів у сферах накопичувального пенсійного забезпечення та спільного інвестування, що передбачає у період з 01.01.2020 по 31.12.2023 р.: впровадження системи дистанційної ідентифікації та верифікації клієнта для здійснення низькоризикових операцій, що надаються у сфері накопичувального пенсійного забезпечення; забезпечення впровадження системи дистанційного укладання пенсійних контрактів та інших правочинів у сфері накопичувального пенсійного забезпечення в електронному вигляді; створення сприятливої систему доступу до ринків спільного інвестування та недержавного пенсійного забезпечення шляхом

упровадження цифрових технологій, у тому числі забезпечення можливості укладання договорів купівлі/ продажу цінних паперів ІСІ та пенсійних контрактів з використанням кваліфікованого електронного підпису [3].

Отже, питання впровадження FinTech, SupTech та RegTech, характеристика понять яких наведено в табл. 1, сприятиме посиленню інституційної спроможності і результативності формування ризик-орієнтованої системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Таблиця 1

Характеристика понять FinTech, SupTech та RegTech

Поняття	Характеристика	Джерело
FinTech	Набір технологій, які направлені на більшу доступність фінансових послуг для споживачів	[1]
SupTech	Набір технологій, які використовують наглядові органи та регулятори ринків для виконання своїх функцій та адміністративних задач	
RegTech	Сукупність технологій, які оптимізують комплаєнс банку, тобто його систему контролю над виконанням нормативних вимог	

Пошук найкращих технологічних рішень (набору технологій), особливо в умовах діджиталізації фінансового сектору, надасть змогу удосконалити ризик-орієнтоване регулювання та нагляд, сприятиме популяризації та покращення умов надання послуг у системі накопичувального пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. SupTech, RegTech та FinTech — що це таке і у чому різниця: пояснює експерт НБУ. URL: <https://ain.ua/2019/05/17/suptech-regtech-ta-fintech/>
2. Ачкасова С. А. Обґрунтування доцільності запровадження внутрішньої системи управління ризиками суб'єктів накопичувального пенсійного забезпечення. *Сучасні тенденції стійкого фінансово-економічного розвитку та механізми їх реалізації в глобальному вимірі*: монографія / Т. М. Болгар, В. А. Ткаченко, М. В. Дубініна та ін.; за заг. ред. Т. М. Болгар. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2020. С. 46-53.
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.
4. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqjdClp>.

Баєва А. О., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр, ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**, д.е.н, доцент,

завідувач кафедри митної справи

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

ГЕНЕЗИС ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Стабілізація економічного стану держави потребує реформування національного виробництва, що сприятиме підвищенню іміджу країни на міжнародному рівні. Прозорість діяльності вітчизняних виробників характеризується стабільною економікою та сприятливими умовами оподаткування, чим і збільшує податкові надходження. Актуальність полягає в необхідності аналізування становлюючого періоду оподаткування прибутку

підприємств з метою виділення тенденцій змін, що вплинули на розвиток економіки України. Характеристика етапів формування податку на прибуток важлива для подальшого його розвитку, бо кожен етап прагне до покращення ситуації, використовуючи для цього усі можливі методи. Розвиток системи оподаткування України бере свій початок з часів СРСР, але безпосереднє становлення саме відокремленої системи було встановлено з дня незалежності України.

Податкові надходження з прибутку підприємств займають друге місце з наповнення Державного бюджету України. Завдяки двом функціям: регулюючій, що чинить ефективний вплив держави на взаємозв'язок з підприємством та фіскальній – накопичення фінансових ресурсів, цей вид податку є більш досконалим.

За статтею К. Копчинської влучно виокремлено шість етапів формування оподаткування прибутку підприємства. Найбільший розмір ставки незалежної України зафіксований у першому кварталі 1993 р. та з 1995 – 2004 рр. у розмірі 30%. Це пояснюється тим, що розвиток держави тільки набирала оберти та був мало інформований в ефективному правлінні. Методом проб та помилок протягом всієї незалежності країни, влада намагалася визначити оптимальну базову ставку та прийшла до висновку, що вона повинна становити 18%. Чим вища ставка, тим більша вірогідність незаконного підприємництва, а отже, і меншого надходження коштів до бюджету.

До першого етапу відносяться стан оподаткування до прийняття Україною статусу незалежності. За декілька місяців до прийняття цього статусу, був прийнятий Закон УРСР 25.06.1991, в якому встановлювались поняття та види податків, а також обов'язки платників. Він заклав основу для всіх наступних законів сфери оподаткування. З переліку податків, зборів та обов'язкових платежів вже від тоді був податок на прибуток. Платниками якого, згідно закону, були суб'єкти господарювання, установи, організації, міжнародні неурядові організації, що здійснювали господарську, підприємницьку та іншу комерційну діяльність на території УРСР. Натомість, Національний банк України, колгоспи, радгоспи, кооперативи по вирощуванню сільськогосподарської продукції та фермерські господарства до складу платників не належали [0, ст. 6]. Ставка податку та строки його сплати залежали від сфери діяльності та встановлювались Верховною Радою України, але базова ставка становила 35% [0, с. 127]. Така ставка трактувалася доволі просто: більшість підприємств належить державі, а отже усі надлишки з виробництва відчужуються легко, а недостачі покриваються шляхом довільного ціноутворення та дотаціями.

Другий етап формування спостерігається з 1992 р. до 1995 р. Станом на 1992 р. базова ставка зменшилась до 18%. Надалі вона не була стабільною та постійно змінювалась. У 1993 р. у першому кварталі ця ставка була на рівні 30%, а у другому знизилась до 22%. Попри базової ставки, встановлювалась додаткова, яка залежала від виду діяльності: для спільних підприємств з часткою іноземних інвестицій ставка податку була визначена на рівні 15%, для посередницької діяльності – 65%, для грального бізнесу – 70% [0, с. 128]. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» 1995 р. встановив, що об'єктом оподаткування стає балансовий прибуток, що визначався за правилами

бухгалтерського обліку. Базова ставка залишається на рівні 30%, але має диференційну ставку відповідно до видів підприємств таких як: підприємств агропромислового комплексу – 15%, для посередницьких операцій – 45%, грального бізнесу – 60%.

Третій етап становлення ефективного оподаткування прибутку підприємств припадає на 1997 – 2004 рр. Протягом цього часу основа ставка залишалася стабільною на рівні 1995 р. у розмірі 30%. В цей період спостерігаються як позитивні, так і негативні зміни. До позитивних належать: зниження податкового навантаження на балансовий прибуток. До негативних: не чітко встановлені правила щодо оподаткування певних видів діяльності, що спричиняло до розбіжності показників облікового й оподаткованого прибутку.

Зміни у законодавстві оподаткування протягом 2004 р. – 2011 р. (першого кварталу) формують четвертий етап реформування. Відносно третього етапу, податкова ставка знизилась на 5%. В цей час паралельно зі зниженням ставки на прибуток підприємство, знижується й ставка оподаткування доходів фізичних осіб. Ці дії були спрямовані на легалізацію доходів. Завадою реформуванню стали численні податкові пільги. Однією з важливих подій цього періоду, стало ухвалення єдиного консолідованого нормативно - правового акту – Податковий кодекс України. Після прийняття цього акту, відбулися значні зміни в податковій системі в цілому.

П'ятий етап формувався протягом 2011 – 2014 рр., коли в дію вступив ПКУ. Він систематизував та узагальнив усі положення щодо діяльності податкової системи. Визначив принципи, об'єкти та суб'єкти відносно податку на прибуток підприємства. Цей період характеризується низкою змін, спричиненими не тільки чинності ПКУ, а й політичною ситуацією в країні. Наслідком цього варто виділити: нестабільність податкової ставки, що призвело до коливань внутрішньої економічної ситуації підприємств, а саме, довіра інвесторів постійно підривалась, бо на підприємствах спостерігались понад 20 змін за вказаний період. Одні з прибуткових підприємств на Сході України почали закриватися, через військові дії, тим самим податкові надходження різко зменшувались, а отже і ставка оподаткування варіювалась. Найвища складала 23% у другому кварталі 2011 р., а найнижча відповідно в кінці періоду у розмірі 16%. Зміни також спостерігалися у переліку суб'єктів які звільнялись від сплати податків – надання «податкових канікул». Надання таких пільг відбувалось за певним переліком дотриманих правил затвердженими ПКУ. В цей час спостерігається наближення податкового та бухгалтерського обліку щодо визнання доходів та витрат, щодо обліку основних засобів та їх амортизації; зняття обмежень щодо деяких витрат подвійного призначення

Шостий етап бере початок з 2015 р. і формується й зараз. Оподаткована ставка залишається сталою та складає 18%. Однією з головних змін на цьому етапі є сформований принцип визначення податку на прибуток, шляхом обчислення бухгалтерського фін-результату. У 2015 р. спостерігається ліквідація поняття «податковий облік», а в силу вступає побудова обліку за правилами бухгалтерських правил, але є певні виключення, які стосуються великих підприємств, для яких нараховуються «податкові коригування». Оподаткування підприємств зазнавало у 2015 р. позитивних змін через новостворених платників

податків, а також через перехід із спрощеної системи оподаткування на загальну. У 2019 р. підприємництво зазнало втрат через пандемії COVID-19. Попит на продукцію поступово зменшувався, через різке безробіття, а отже і безгрошів'я, в наслідок чого надходження коштів до Держбюджету значно скоротилося. Більшість організацій зазнали збитків і тому, припинили свою діяльність. В цей час держава надає одноразову матеріальну допомогу застрахованим особам, таких як ФОП у розмірі 8000 грн, роботодавцям – юридичним особам (не більше 8000 грн. на одного працівника), а також компенсацію юридичним особам сум ЄСВ (у розмірі ЄСВ сплаченої за останні 10 місяців) [0].

Отже, дослідження генезису податку на прибуток підприємства дають змогу проаналізувати економічне становище країни при різних податкових ставках та визначити їхню значущість для країни в цілому. Варто зазначити, що реформування податку на прибуток підприємства зазнав багато безсистемних змін, більшість з яких встановлювались скоріш на досліджуваному рівні: за якою ставкою оподаткування, підприємці сплачуватимуть більше; як зміниться кількість зареєстрованих організацій відповідно впливу обмежень податкового навантаження, відповідно цього спостерігається прямий взаємозв'язок з тіньовою економікою; зміни припливу інвесторів та ін. Надходження від сплати податку на прибуток підприємства піддавалося значним змінам, проте, існує до сьогодні, бо саме цей вид сплат є чи не основним з податків, який займає велику частину надходжень та розподіляється на загальні потреби всієї країни.

Список використаних джерел:

1. Копчинська К. О. Етапи реформування податку на прибуток підприємств в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 14/3. С. 125-130.
2. Про систему оподаткування : Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 25.06.1991 р. № 1251-ХІІ. Дата оновлення 01.01.2011 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12/ed19910625#Text> (дата звернення: 25.02.2021).
3. Волох Є. Одноразова матеріальна допомога та податкові пільги: пакет додаткових «карантинних бонусів» для бізнесу. *Професійний бухгалтер*. 2020. № 58-59. С. 4-12.

Белозомб К.П., студент

Научный руководитель - **Лукашевич В.А.**, к.э.н., доцент,
заведующий кафедрой банкинга и финансовых рынков

Полесский государственный университет, г.Пинск

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ПАССИВОВ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Пассивы имеют особенное значение для деятельности банка. Для коммерческого банка пассивы являются ядром деятельности, позволяющим определить ее масштабы. Осуществляя активные операции, банк нуждается в ресурсах, посредством размещения которых банки получают доход и поддерживают ликвидность.

Пассивы банка - это денежные средства и другое имущество, использованное в банке для активных операций, которыми располагает банк в силу тех или иных оснований и которые он использует в качестве ресурсов для осуществления своей коммерческой деятельности. Иначе выражаясь, пассивы банка это обязательства банка, состоящие из заемных и привлеченных средств. [1, С.24].

Пассивы коммерческих банков определяют размер банковских ресурсов и,

соответственно, ими определяется возможный масштабы деятельности каждого банка (чем больше им будет сформировано ресурсов, тем больше возможностей есть для выполнения активных операций) [2, С.55].

Не все пассивы банка представляют собой потенциальные ресурсы. К потенциальным ресурсам можно отнести средства на счетах клиентов, собственный капитал банка и привлеченные в ценные бумаги. Вкладные (деPOSITные) операции являются особой статьей баланса банка. Способность привлечь значительную сумму ресурсов свидетельствует о профессионализме руководства и доверии к банку со стороны клиентов.

Именно на основе депозитных операций коммерческих банков формируется подавляющая часть их ресурсов, используемых на цели краткосрочного и долгосрочного кредитования субъектов хозяйствования и населения.

Рассмотрим состав в динамике пассивов банков Республики Беларусь за 3 года.

Таблица 1

Состав и структура пассивов банков Республики Беларусь за 2018-2020 года.

Показатели	01.01. 2019	Удель- ный вес, %	01.01. 2020	Удель- ный вес, %	01.01. 2021	Удель- ный вес, %
1. Средства, привлеченные от резидентов Республики Беларусь	49 647,0	67,36	53 562,5	68,37	59 720,2	66,45
Из них:						
1.1. средства органов государственного управления	5 780,1	7,84	6 019,4	7,68	8 976,6	9,99
1.2. средства Национального банка	790,3	1,07	63,1	0,08	2 075,2	2,31
1.3. средства субъектов хозяйствования	17 529,0	23,78	20 809,9	26,56	23 690,7	26,36
1.4. средства физических лиц	23 969,9	32,52	25 394,7	32,41	23 253,6	25,87
1.5. средства других депозитных организаций	1 577,8	2,14	1 275,5	1,63	1 724,1	1,92
2. Привлечено средств от нерезидентов	10 526,5	14,28	10 556,0	13,47	13 539,0	15,06
3. Прочие пассивы	13 532,9	18,36	14 226,0	18,16	16 614,7	18,49
3.1. собственный капитал банков	10 607,4	14,39	11 605,2	14,81	12 634,3	14,06
Пассивы банков	73 706,4	100,0	78 344,5	100,0	89 874,0	100,0

Примечание - источник: собственная разработка на основе [3, ст.196], [4, ст.195].

В целом пассивы банков Республики Беларусь характеризовались положительной динамикой за 2018-2020 года. За 2 года их величина возросла более чем в 1,22 раза (относительный темп прироста составил 21,94%).

На протяжении всего периода наибольший удельный вес в общем объеме пассивов банков Республики Беларусь приходится на средства физических лиц и собственный капитал банков.

Средства физических лиц в начале 2020 года по сравнению с началом 2019 года увеличились на 5,94%. В начале 2021 года по сравнению с началом 2020 года данный показатель уменьшился на 9,2. В частности это связано с отсутствием у населения доверия к банковской системе.

Снижение удельного веса средств физических лиц произошло из-за социально-политических событий, которые привели к росту недоверия к банковскому сектору. В связи с этим Национальный банк заместил при помощи своих инструментов недостаток ликвидности банков. В 2020 году в сравнении с 2019 данный показатель увеличился на 3 188,7%, что связано с необходимостью поддерживать ликвидность в банках. Когда спрос на деньги растет, клиенты начинают массово снимать депозиты, и недостающие средства приобретает у Национального банка.

Вывод денег населением со срочных депозитов, как с рублевых, так и с валютных — прямая реакция экономическим кризисом, связанный с ростом недоверия к финансово-банковской системе, опасениями за свои сбережения на срочных вкладах, которые не всегда можно оперативно изъять из банков. Население для того, чтобы избежать рисков переводит все сбережения в наличную иностранную валюту.

Уменьшение объема вкладов, привело к тому, что банки перестали выдавать кредиты физическим лицам. В декабре 2020 года в сравнении с декабрем 2019 года объем новых кредитов банков в национальной валюте снизился на 276,2 млн. рублей. Следовательно, банки не могут получать доход от этого сегмента бизнеса, что приводит к снижению прибыли.

Однако нельзя говорить о том, что банки не смогут разом отдать средства вкладчикам. В настоящее время такая ситуация технически из-за наличия безотзывных вкладов. Однако сильный отток депозитов создает определенные трудности для банков. И в этом риски.

Таким образом, коммерческие банки могут осуществлять активные кредитные и другие операции в пределах имеющихся собственных и привлеченных источников денежных средств. В формировании ресурсной базы целесообразно уделять максимальное внимание увеличению депозитов в общей сумме мобилизованных средств. В настоящее время привлечение депозитов затруднено по субъективным и объективным причинам, о которых говорилось выше, банки вынуждены обращаться к межбанковским кредитам для пополнения своих ресурсов. Снижения ресурсного потенциала за счет оттока депозитов приводит к тому, что банк ограничен в предоставлении кредитов, а следовательно теряет основной источник дохода.

Список использованных источников:

1. Ольхова, Р. Г. Банковское дело. Управление в современном банке: учебник для вузов. М.: КноРус, 2015. 804 с.
2. Словарь терминов по курсу «Финансы, деньги и кредит / сост. В.В. Блекус. Электроиздатель: ГГХПИ, 2011. 52 с.
3. Статистический бюллетень №12 (258). / *Национальный банк Республики Беларусь*. URL: https://www.nbrb.by/publications/bulletin/stat_bulletin_2020_12.pdf (дата доступа: 29.01.2021).
4. Статистический бюллетень №1 (247). / *Национальный банк Республики Беларусь*. URL: https://www.nbrb.by/publications/bulletin/stat_bulletin_2020_01.pdf (дата доступа: 29.01.2021).

Бельков В. В., здобувач вищої освіти СВО магістр
Науковий керівник – **Дроботя Я.А.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Управління оборотним капіталом є важливою частиною успішного функціонування підприємства в умовах ринку та забезпечення ефективної діяльності підприємств, оскільки від правильності визначення потреби в оборотному капіталі, ефективності його використання залежить виконання запланованих показників виробництва і реалізації продукції, стійкість фінансового стану підприємств, його кредитоспроможність та інвестиційна привабливість.

Управління оборотним капіталом полягає в пошуку ефективних форм його фінансування, оптимізації обсягу, удосконаленні структури, забезпеченні прийняттого рівня ліквідності та підвищенні ефективності використання [1].

На нашу думку, політика управління оборотним капіталом повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності і ефективністю роботи, що зводиться до вирішення таких двох важливих задач, як забезпечення платоспроможності та прийняттого обсягу, структури і рентабельності активів.

На основі аналізу розробок дослідників вважаємо, що управління оборотним капіталом підприємства – система, яка має певні складові (рис.1).

Рис. 1. Система управління оборотним капіталом на підприємстві
Джерело: узагальнено на основі [2, 3]

Запропонована система управління оборотним капіталом дозволяє забезпечити виробництво оборотним капіталом у необхідних обсягах, необхідної структури та контролювати ефективність формування і використання оборотного капіталу.

Отже, управління оборотним капіталом підприємства передбачає формування системи управління, яка має свої етапи, що дозволяють контролювати оборотний капітал в цілому та за окремими складовими.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера. К.: Ника-Центр, 2006. 480 с.
2. Бланк И. А. Управление использованием капитала. К.: Ника-Центр, 2005. 656 с.
3. Бланк И. А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2006. 512 с.

Білик О.Р.,

здобувач вищої освіти СВО магістр,

ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,

Науковий керівник – **Дроботя Я.А.**, к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ДЕПОЗИТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БАНКУ

Банківська установа, як і інші юридичні суб'єкти формує свою діяльність з ціллю отримання прибутку шляхом здійснення активних операцій, які можливі завдяки сформованим певною банківською структурою ресурсам. Вагомою складовою ресурсів комерційного банку є депозити, які варіюють за термінами їх залучення банком, за сплаченими відсотками. Залучення депозитів вимагає від конкретного банку виваженої та ефективної політики, яка повинна базуватись на обґрунтованих управлінських підходах. Вважаємо, що депозити як джерело наповнення ресурсів банку повинні в межах управлінських підходів менеджера тримати постійний баланс між обсягами їх залучення та використання акцентуючи увагу на строках залучення і використання та відсоткових ставках від їх залучення та використання. Лише за такої умови дані депозити принесуть банківській установі максимальний прибуток.

На нашу думку, з метою здійснення ефективного управління банківськими депозитами менеджер повинен враховувати наступні фактори: 1) прагнення до мінімізації вартості залучення депозитів та максимізації вартості їх використання; 2) прагнення до диверсифікації депозитів за строками та суб'єктами під час залучення та використання; 3) прагнення до мінімізації невикористаних депозитів; 4) надання супутніх до депозитів послуг з метою стимулювання їх залучення; 5) прагнення до мінімізації (або ж відсутності взагалі) відсотку по депозитам до запитання [2]. Варто сказати про те, що депозити як складова фінансових ресурсів банку має свої переваги перед іншими джерелами утворення, які перш за все пов'язані з тим, що вартість їх залучення є нижчою ніж вартість залучення за рахунок міжбанківських позик та інших джерел [1, 2].

Здійснюючи управління депозитами та формуючи депозитну політику банку менеджер повинен аналізувати фактори, що спонукають суб'єктів класти кошти на депозит та фактори, котрі стримують дане бажання. Фактори, що впливають на бажання клієнтів класти кошти на депозити: 1) можливість отримання додаткового

доходу; 2) збереження власних коштів; 3) захист від інфляції; 4) можливість безкоштовного отримання додаткових послуг. Фактори, які формують відмову клієнтів класти кошти на депозитні рахунки: 1) недовіра до банків; 2) відсоток по депозитам підвищується нижчими темпами ніж відсоток знецінення грошей; 3) відсутність вагової підтримки вкладників з боку держави; 4) негативний досвід окремих клієнтів; 5) низькі доходи громадян [1].

На сьогодні депозитні ресурси українських банків все частіше мають дорожу вартість, носять періодичний нестійкий характер, що провокує зниження ліквідності банку та спонукає банки до отримання ресурсів з інших джерел, що в свою чергу призводить до подорожчання кредитів та зменшення прибутків банку.

Список використаних джерел:

1. Коваленко М. О. Джерела формування ресурсів банку та особливості цього процесу на різних етапах економічного розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Випуск 3 (54). С. 212-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_3_34 (дата звернення: 24.02.2021).
2. Смірнова І. В. Смірнова, Непомняща С. М. Депозитні операції комерційних банків України: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові записки*. Випуск 12. Частина I. С.63-68. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/4660> (дата звернення: 24.02.2021).

Бражник Л. В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні цифрових технологій викликало фундаментальні зрушення у фінансовій сфері, зокрема з'явилися численні технологічні та фінансові інновації, що вбачають вектори світової торгівлі. На тлі бурхливого розвитку інформаційних технологій за останні 15 років доля галузі інформаційно-комунікаційних технологій вагомо зросла та продовжує збільшуватися.

Такого роду істотні зміни багато в чому стали можливими завдяки розвитку технологічного підприємництва та за рахунок створення сприятливого клімату. Передовим досвідом, накопиченим провідними індустріальними країнами, намагаються скористатися й інші держави, що бажають отримати аналогічний економічний ефект, сприяючий розвитку міжнародного діалогу з питань регулювання та впровадження інновацій. Фінансові інновації стають важливим глобальним трендом сьогодні з щорічним ростом об'ємів і темпів. Інформаційні технології, являючи собою ядро для надання фінансових послуг, стимулюють проникнення інновацій на фінансовий ринок [1].

У сфері *FinTech* нині відбуваються радикальні зміни, які зачіпають інфраструктуру (пов'язану з прискоренням процесу диджиталізації), сприяють відкритості та орієнтованості на споживача.

Базельський комітет із питань банківського нагляду виділяє наступні *FinTech* послуги для підтримки ринку:

- Портал і агрегати даних.
- Екосистема (інфраструктура, open source, APIs).
- Використання даних (bid data analysis, навчання, прогнозування).
- Розподілена технологія обліку (blockchain, розумні контракти).

- Кібербезпека (ідентифікація та автентифікація споживача).
- Хмарне програмування.
- Інтернет речей/мобільні технології.
- Artificial intelligence (боти, автоматизація у фінансах, алгоритми).

Розвиток таких напрямів сприяють переходу якості обслуговування клієнтів на більш високий рівень.

Видатними гравцями на українському ринку *FinTech* є банки, наприклад, Приватбанк, Укрексімбанк, Укрсиббанк та Укрсоцбанк.

Впровадження фінансових інновацій надає учасникам фінансового ринку різні можливості (наприклад, зниження витрат, прискорення обміну інформацією, підвищення ефективності обробки даних, кастомізація послуг тощо).

Технологічні інновації підвищують ефективність фінансового ринку, формують споживчі переваги, знижують вартість для входу на ринок нових компаній. *FinTech* підвищують конкурентний тиск на традиційні бізнес-моделі фінансових організацій, позбавляючи від необхідності залучення додаткових посередників, стимулюючи появу нових способів надання фінансових послуг. Інтенсивний ріст інформаційних технологій створює сприятливі умови появи великої кількості *FinTech*-компаній. Фінансові організації все частіше вбачають за краще співпрацювати з *FinTech*-компаніями, не сприймаючи їх в якості потенційних конкурентів. Важливе значення у конкурентній боротьбі належить також глобальним ІТ-компаніям, що в середньостроковій перспективі може радикальним чином трансформувати ландшафт фінансового ринку. Так, Google, Apple, Facebook, Amazon, Alibaba та інші, ведуть повномасштабну експансію на ринку фінансових послуг.

З урахуванням тенденцій стандартизації фінансових продуктів створюються умови платформних рішень для постачання фінансових продуктів, здатних привести до домінування дистриб'юторів над первинними виробниками. За такої моделі ключовим чинником стає ефективність, тобто низькі сукупні витрати, що безпосередньо впливають на споживчі властивості товару. Отже, можуть виникати конкурентні переваги великих ІТ-компаній, здатних отримати можливість щодо монетизації накопичених масивів даних про споживачів. У разі реалізації ця модель здатна радикально змінити конкурентне середовище фінансового ринку. З іншого боку, це змусить традиційні фінансові організації трансформуватися.

Окрім виникаючих можливостей, стрімкий розвиток *FinTech* несе потенційні ризики учасникам фінансового ринку та фінансової стабільності, управління якими вимагають нестандартних підходів. Оптимальні регулюючі заходи цієї сфери не повинні обмежувати появу фінансових інновацій.

Ця обставина вимагає досягнення оптимального балансу між захистом персональних даних споживачів і ринковою ефективністю. Стимулювання впровадження *FinTech* повинне здійснюватися створенням сприятливого середовища (технологічною та регуляторною) тестування та впровадження фінансових інновацій. Так, НБУ створив Експертну раду з питань комунікації з інноваційними компаніями (2019 р.) [2], а також затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (2020 р.) [3], з метою визначення потреби та векторів розвитку інноваційного фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І, Бойко Л. М., Черненко Л. В. Гроші та кредит: навч. посіб. Львів:

Магнолія 2006, 2010. 300 с.

2. GO FinTech: якість діалогу між НБУ та інноваційними компаніями підвищиться. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/go-fintech-yakist-dialogu-mij-nbu-ta-innovatsiy-nimi-kompaniyami-pidvischitsya> (дата звернення: 12.02.2021).

3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> (дата звернення: 12.02.2021).

Ведмідь М. О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Бражник Л. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ЗНАЧЕННЯ ХЕДЖУВАННЯ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Враховуючи особливості сьогодення, застосування методів управління є важливим етапом процесу керування банківськими ризиками навіть при складанні бюджету України. При нинішніх ринкових умовах важливим є достовірне та своєчасне прогнозування майбутніх доходів і витрат, що виникають у процесі операційної або фінансової діяльності підприємств. Через наявність широкого кола різних ризиків, а саме фінансових, валютних, кредитних тощо, з'являється невизначеність грошових потоків. Існує чимало методів управління ризиками, однак доцільно виокремити найважливіший, а саме хеджування. Хеджування стабілізує ринкову вартість банківської установи та є оптимальним напрямом мінімізації ризиків з метою зменшення втрат, що широко розповсюдився та використовується у країнах з розвинутою ринковою економікою.

Теоретичні та практичні аспекти дослідження проблеми фінансових ризиків та їх мінімізації при використанні метода хеджування розглядали такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як В. Галанов, О. Дзюблюк, Л. Кузнєцова, Р. Мертон, В. Міщенко, Л. Примостка, В. Севрук, О. Сохацька, А. Старостіна, Дж. Хікс, М. Шоулз та інші. Дане питання й на зараз активно досліджується, що свідчить про актуальність даної теми.

Поняття «хеджування» походить від англійського слова *hedge*, що можна перекласти на українську мову як «захист», «гарантія», «страховка». Хеджування – це діяльність, яка спрямовується на створення захисту від втрат, що можуть виникнути у майбутньому; є страхуванням певних активів від невіддільних змін ситуації на фінансовому ринку. Даний процес являє собою купівлю можливості здійснення операції з активом у майбутньому на умовах, що були завчасно встановлені [1].

Таким чином, хеджування є інструментом для зменшення фінансових ризиків у разі укладання нової угоди через регулювання цін у залежності від сфери використання бюджету [2].

Серед методів хеджування можна виділити наступні:

- збалансування структури,
- управління різницею між чутливими активами та зобов'язаннями,
- управління середньозваженим терміном погашення,
- укладання форвардних і ф'ючерсних контрактів з наміром створення компенсуючих позицій,

- використання опціонів при проведенні страхових операцій,
- обмін платежами, у відповідності до балансових характеристик учасників угоди (своп-контракти) [3].

Хеджування є достатньо багатогранним, що дає можливість максимізувати ефект від використання всіх наявних інструментів, враховуючи цілі, умови та потреби. Розрізняють коротке та довге хеджування, у залежності від техніки його здійснення. До короткого відносять продаж строкових (ф'ючерсних) контрактів, а до довгого – їх купівлю. Техніка короткого хеджування характеризується забезпеченням продажної ціни реального товару, що знаходиться у власності продавця. Довге хеджування використовується як засіб-гарантія закупівельної ціни, наприклад для торговців і фірм.

Основою інструментів хеджування є похідні фінансові інструменти (деривативи). До них, зокрема, відноситься договір, якому притаманні такі характеристики:

- вартість договору коливається у залежності від змін базового активу,
- ставка відсотка, що була встановлена,
- ціна фінансових інструментів, споживчих товарів,
- курс валюти,
- індекс цін тощо.

Щоб максимізувати ефективність хеджування важливо обрати оптимальний набір (сукупність) його інструментів. При виборі інструментів слід опиратися на головну мету користування ними та враховувати вплив двох додаткових факторів. Першим фактором є мотив (майбутні наміри) хеджера, другим – вид ризику. У свою чергу, хеджер є учасником ринку, який займається страхуванням своїх спотових активів (активів на спотовому ринку) або, говорячи простіше, інвестор, котрий уникає ризику та платить за це.

Користування інструментами строкового ринку поєднує спекулянтів та хеджерів, однак у них є суттєва відмінність, яку можна визначити виходячи з їх цілей на ринку. Головною метою спекулянтів є отримання додаткового прибутку через прийняття відносно високого рівня ризику. А для хеджера головна мета – уникати ризику і, таким чином, отримати прибуток чи мінімізувати втрати.

Банк міжнародних розрахунків виділяє похідні фінансові інструменти, здійснюючи їх поділ за базовим активом на процентні, товарні, валютні та кредитні [4].

Розглядаючи інструменти хеджування за критерієм обігу можна виділити позабіржові та біржові інструменти. Перевагами біржового виду є високий рівень ліквідності та безпеки угод, вільний доступ до них. До переваг позабіржового виду хеджуючого контракту можна віднести високу гнучкість при виборі активу та умов контракту (термін, вартість, обсяг тощо). До біржових інструментів відносяться форварди та свопи. Своп є угодою щодо обміну активів, враховуючи характеристики, що були вказані у договорі, з метою покращення структури капіталу та отримання додаткового доходу.

У свою чергу, форвард є різновидом договору, за яким одна сторона угоди зобов'язується у визначений термін та на визначених договором умовах придбати (продати) у майбутньому базовий актив, із фіксованою ціною на момент укладання контракту. Найпростішим способом хеджування ризику є фіксація

курсу за допомогою фінансового інструменту форварду. Він дає можливість зафіксувати майбутню ціну (курс) купівлі-продажу, з метою планування своєї діяльності.

Враховуючи велику кількість переваг хеджування ризиків важливо наголосити й на недоліках. По-перше, зростання витрат, адже з'являються витрати на оформлення угоди та виконання зобов'язань за нею. По-друге, втрата можливості заробітку додаткового доходу на ринку спот. По-третє, ризик зміни законодавства, зокрема економічної та податкової політики, що можуть привести до збитків чи при їх зміні договір хеджування стане неефективним, тощо.

В Україні існує можливість використовувати інструменти хеджування валютних ризиків, а саме, деякі банки пропонують такі послуги, але на даний момент для України ринок деривативів є новітнім та прогресивним сектором фінансового ринку та його обсяг являється невеликим. Таку тенденцію можна обумовити декількома факторами, одним з яких є неузгодженість та нерівномірність його регулювання, з приводу похідних фінансових інструментів. Важливо наголосити на відсутності чітких умов виходу учасників ринку капіталів на міжнародні фінансові ринки, згідно з валютною політикою Національного банку України.

Отже, стратегія хеджування є загальноприйнятою світовою практикою, використання фінансових інструментів для хеджування валютних ризиків та є вагомим кроком, який наближує український бізнес до загальноприйнятих світових стандартів. В цілому хеджування, не зважаючи на певні недоліки, є прогресивним та ефективним важелем розвитку фінансового ринку, важливим інструментом процесу мінімізації ризиків, який потребує аналітики, точного прогнозування кон'юнктури ринку, обізнаності у законах його функціонування, тощо.

Список використаних джерел:

1. Косенков С. Хеджування ризиків – що це таке простими словами і як хеджувати валютні ризики, приклади і види хеджування. *Інтернет журнал «БізнесКім»*. URL: <https://biznescat.com/informatsiia/128-khedzhuvannya-rizikiv-shcho-tse-take.html> (дата звернення: 01.03.2021).
2. Шпіцглюз С. О. Хеджування як інструмент оптимізації фінансових ризиків бюджету України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. №39. С. 233-240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2014_39_26 (дата звернення: 01.03.2021).
3. Аранчій В.І, Бойко Л.М., Черненко Л.В. Гроші та кредит: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2010. 300 с.
4. Перевозник А. Інструменти хеджування та умови їх обігу. *Ринок цінних паперів України*. 2017. №1-2. С. 77-84. URL: <http://securities.usmdi.org/PDF/1000.pdf> (дата звернення: 01.03.2021).

Голобородько В. В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Бражник Л. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

РИНОК ПОХІДНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Незважаючи на те, що похідні цінні папери існують більше 150 років, а самі контракти, укладені з похідних цінних паперів широко використовуються у світі, в Україні даний ринок є відносно молодим і недостатньо розвиненим.

Питанню сутності похідних цінних паперів, особливостей, проблем та перспектив розвитку ринку деривативів приділяли увагу як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема: К. Абасова, О. Береславська, І. Бланк, В. Вірченко, О. Кузьмін, В. Міщенко, Л. Примостка, А. Фельдман, Л. Шкварчук та інші.

Ринок похідних цінних паперів в Україні представлений опціонами, ф'ючерсними та форвардними контрактами [1]. Міжнародна практика виокремлює два сегменти ринку деривативів: біржовий та позабіржовий. Слід зазначити, що в Україні більша частка торгів відбувається на біржовому ринку, що пов'язано з його перевагами: біржові деривативи є більш високоліквідними, стандартизованими та доступними, а торги відбуваються відкрито в залах. Ще однією вагомою перевагою біржового сегменту є можливість припинити хеджування шляхом укладення зворотної угоди. Варто додати, що біржа виступає гарантом розрахунків, тобто виключає можливість ухилення від виконання зобов'язань. Проте, не можна недооцінювати й позабіржовий ринок, який характеризується великою кількістю учасників, великим асортиментом різних фінансових інструментів та більшими можливостями управління ризиками в порівнянні з біржовим [2].

На нашу думку, розвиток даного ринку можна пояснити цілями застосування деривативів. По-перше, можливість хеджування – страхування валютних ризиків, які пов'язані з можливими збитками чи додатковими витратами під час здійснення зовнішньої торгівлі валютою чи інших операцій внаслідок зміни курсу іноземної валюти. По-друге, можливість проведення спекулятивних операцій, які являють собою операції з одержання прибутку внаслідок різниці в ціні купівлі та продажу товарів і фінансових інструментів. Дані операції є фактором підвищення ефективності та ліквідності ринку, його стабілізації. По-третє, деривативи дають змогу здійснювати арбітражні операції, які пов'язані з короткостроковим вирівнюванням валютних курсів на ринках у зв'язку з купівлею-продажем валюти [3].

З метою аналізу стану вітчизняного ринку похідних цінних паперів на рис. 1 зображена динаміка обсягу торгів деривативами у період за 2015-2019 роки.

Наведена динаміка свідчить про те, що за аналізований період обсяг торгів похідними цінними паперами зменшився на 5,65 млрд. грн. У загальному обсязі торгів частка деривативів була найбільшою в 2017 році – 1,2 %, тоді як у 2019 році склала лише 0,03 %.

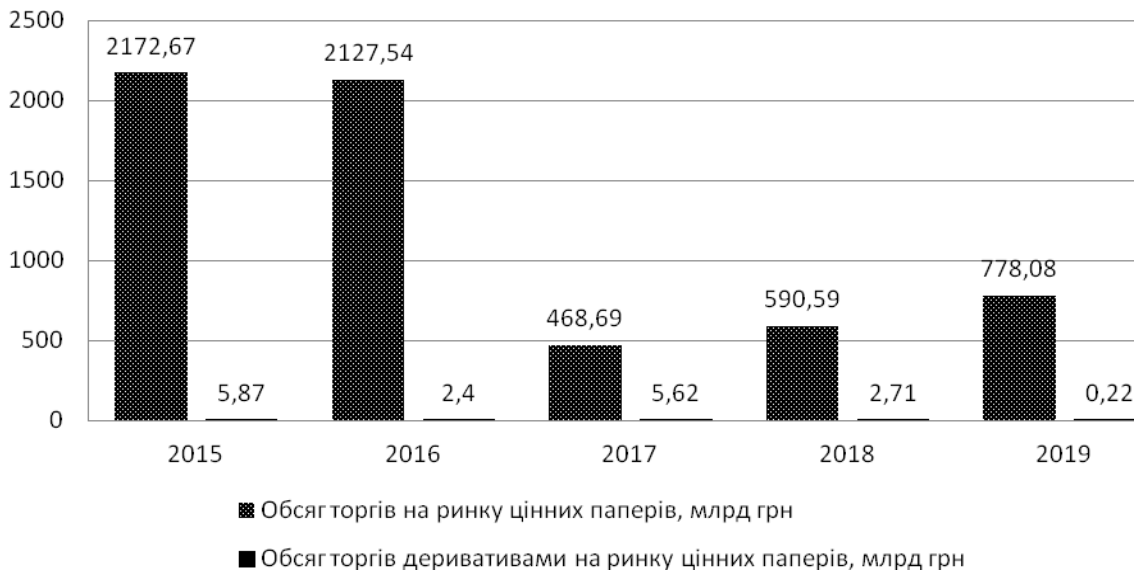

Рис. 1. Обсяг торгів деривативами на ринку цінних паперів за 2015-2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Отже, на сьогодні вітчизняний ринок похідних цінних паперів є малорозвиненим. Дану негативну тенденцію можна пояснити декількома факторами:

- 1) відсутність нормативно-законодавчого регулювання у даній сфері;
- 2) низький рівень фінансової грамотності населення;
- 3) необізнаність суб'єктів господарювання щодо сутності та аспектів використання деривативів;
- 4) низький рівень культури інвестування;
- 5) наявність обмежень щодо кількості базисних активів (дозволяється лише три види базових активів: цінні папери, товари або кошти, а також відсутні непокриті деривативи) та емітентів [4];
- 6) відсутність єдиного регулятора ринку похідних цінних паперів;
- 7) низька зацікавленість банків бути фінансовими посередниками під час операцій з деривативами;
- 8) відсутність інфраструктури для забезпечення функціонування даного ринку та брак інноваційних інструментів;
- 9) двоїстий характер похідних цінних паперів. Незважаючи на те, що деривативи дають змогу мінімізувати фінансові ризики, вони самі можуть бути джерелом цих ризиків.

Доповнимо, що український ринок похідних цінних паперів має відмінності від даних ринків економічно розвинених країн. Це проявляється в обсягах торгів та переважанні їх здійснення на позабіржовому ринку. Крім того, на відміну від світових тенденцій, де найбільшу питому вагу в обігу деривативів займають форвардні контракти, в Україні лєвова частка належить ф'ючерсним. Це пояснюється меншою ризикованістю та більшою гнучкістю ф'ючерсних контрактів у порівнянні з форвардними [5].

Підсумовуючи вищезазначене, слід сказати про те, що ринок похідних цінних

паперів в Україні є недорозвиненим внаслідок існуючих перешкод, що стоять на заваді його розвитку, що обґрунтовує необхідність їх подолання на рівні держави у контексті проведення нею ефективної політики, спрямованої на:

- удосконалення законодавства у даній сфері;
- підвищення рівня проінформованості населення щодо стану даного ринку та використання похідних цінних паперів шляхом проведення тренінгів, семінарів та конференцій;
- запозичення міжнародного досвіду щодо регулювання та особливостей функціонування ринку деривативів;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення та культури інвестування;
- формування інфраструктурного забезпечення діяльності ринку похідних цінних паперів.

Розвиток даного ринку повинен стати пріоритетним напрямом розвитку фінансового ринку України.

Список використаних джерел:

1. Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 р. № 632. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/632-99-%D0%BF> (дата звернення: 22.02.2021).
2. Хома І. Б., Угринюк О. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку похідних цінних паперів в Україні. *Молодий вчений*. 2017. №5(45). С. 769-774. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/171.pdf> (дата звернення: 22.02.2021).
3. Абасова К. Валютні деривативи в Україні: стан та перспективи. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 9(223). С. 45-48.
4. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.ssmsc.gov.ua> (дата звернення: 22.02.2021).
5. Квактун О. О. Особливості участі України на світовому ринку деривативів. *Економічний простір*. 2014. № 83. С. 16-24.

Давидова І. О., д.е.н., завідувача кафедрою економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Воляк О. О., к.т.н, доцент кафедри економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі однією з найважливіших проблем функціонування банківської системи України в умовах фінансової глобалізації є забезпечення конкурентоспроможності банківських і небанківських фінансових структур, що можна досягти, проводячи різні форми їх реорганізації.

Тому угоди по злиттю і поглинанню є одним з найбільш актуальних інструментів розширення масштабів діяльності банків і підвищення ефективності їх функціонування.

В Україні процеси злиття та поглинання пристосовані під вітчизняну практику та переважно направлені на пошук ресурсів розвитку на базі зовнішніх та внутрішніх чинників, щоб запобігти процедурі банкрутства, зберегти потенціал та основні кошти банку, відновити ефективність функціонування [2, с. 46]. Отже,

на даному етапі можемо зробити висновок, що процес злиття та поглинання у банківській сфері України передбачає об'єднання двох і більше банківських установ у єдине ціле, з метою збереження їх від банкрутства та продовження прибуткового функціонування.

Україна внесла дуже скромний внесок в загальносвітовий показник реорганізації банківських установ. Обсяг всіх злиттів і поглинань на українському ринку знаходився в межах 1 млрд. дол. Вітчизняна банківська система значно відстає від європейських країн за рівнем капіталізації банків. Підвищення обсягу капіталу є однією з вимог МВФ, зменшення кількості банків за рахунок виконання процедури злиття та поглинання.

В Україні найбільш прибутковим у сфері злиття та поглинання був 2007 рік. Зокрема, найбільший обсяг угод (1,7 млрд. дол.) спостерігався у сфері фінансових послуг завдяки тому, що іноземні інвестори цього року уклали угоди з кількома великими українськими банками. Серед визначних покупок у 2007 році можна вважати купівлю Укрсоцбанку UniCredit Group (Італія) – приблизна сума угоди 2200 млн. дол., банку Форум німецьким Commerzbank за 600 млн. дол. та ТАС-Інвестбанк шведським Swedbank за 735 млн. дол. [2, с. 74]. Варто звернути увагу, що усі зарубіжні покупці отримали 100 % пакет акцій з управління банком. 2008 рік – був кризовим для ринку М&А в Україні. Наступних 5 років спостерігалась тенденція до продаж проблемних активів.

Досвід 2005 – 2008 років показує, що надмірна кількість іноземного капіталу в країні призводить до негативних наслідків, таких як девальвація національної валюти, зростання зовнішньої заборгованості, зростання спекулятивного капіталу, сповільнення темпів розвитку.

Варто зазначити, що при всіх перевагах процеси реорганізації несуть в собі великі ризики для поглинаючої компанії.

У доповіді розглянуті ризики, з якими може зіткнутися менеджмент банків на різних етапах проведення угод злиття і поглинання

На етапі розробки стратегії виникає ризик неправильного вибору компанії-мети внаслідок обмеженості інформації про компанію що купується, Неповнота інформації може привести до невірної оцінки привабливості банку-мети, Також існує ризик переплати за компанію-мету. Поряд з перерахованими ризиками компанія-покупець може зіткнутися з ризиком недооцінки обсягу додаткових інвестицій, необхідних для здійснення подальшої інтеграції банків [5, с. 106-120].

Ризики, що виникають в процесі реалізації стратегії злиття і поглинання, можна розділити на три групи:

- ризики, пов'язані з акціонерним капіталом;
- ризики, пов'язані з ресурсами банку;
- ризики, пов'язані з зовнішнім середовищем [4, с. 146-153].

Ризики, пов'язані з акціонерним капіталом, проявляються в зниженні капіталізації об'єданого банку в порівнянні з капіталізацією банків до здійснення угоди злиття або поглинання. Негативні наслідки полягають у збільшенні вартості залучених коштів, зниженні інвестиційної привабливості компанії для потенційних акціонерів, а також невдоволення існуючих.

Інфраструктурні ризики проявляються в зниженні ефективності проведеної операції внаслідок недоліків в процесі інтеграції компаній. Вони включають

втрата кваліфікованих співробітників, зниження лояльності персоналу і його опір змінам, що відбуваються. Це тягне за собою ризик втрати «цінних кадрів», зокрема ключового управлінського персоналу. Крім того, компанія змушена буде витратити додатковий час на підбір нових співробітників.

Операційні ризики проявляються в появі проблем з керованістю в зв'язку з перевищенням оптимального розміру банку і виникненні «негативного ефекту від масштабу». [1, с. 67]

Фінансові ризики проявляються в погіршенні фінансового становища об'єднаної компанії і включають:

- зростання сукупного обсягу податкових платежів;
- зростання вартості залучення позикових коштів;
- пред'явлення акціонерами, не згодні з проведенням операції, вимог про викуп належних їм акцій.

Також чинником, що знижує рівень синергетичного ефекту, може стати низька кваліфікація співробітників компанії, що відповідають за проведення угоди злиття або поглинання. Саме недостатньо кваліфіковане керівництво компанії може стати однією з причин переплати за компанію, що поглинається.

Ризики, пов'язані з зовнішнім середовищем, виникають через несприятливі економічні, політичні й правові зміни в країні, що погіршують умови угоди і знижують її ефективність.

Висновки. Будь-яка угода злиття або поглинання є складним, ризикованим і багатоступеневим процесом, в процесі реалізації якого необхідно передбачити всі фактори, які можуть так чи інакше негативно позначитися на досягненні кінцевої мети – отримання синергетичного ефекту. Аспект опрацювання механізмів включає в себе фінансово-економічну (бюджетування, прогнозування рентабельності й інтегрованих показників, податкове планування), соціально-психологічну (підготовка співробітників і клієнтів до сприйняття інформації), нормативно-правову, структурно-галузеву (оцінка конкурентоспроможності банку), ризикову складову [3, с. 123-131]. Важливо пам'ятати, що успіх інтеграції і результативність нової компанії залежать від злагоджених дій керівництва компаній. При відсутності досвіду проведення подібних угод рекомендовано залучити кваліфікованого експерта, який допоможе адекватно оцінити ризики компанії, які можуть проявитися на кожному з етапів інтеграції.

Зважаючи на політико-економічну кризу в Україні інтерес іноземних інвесторів до вітчизняної банківської системи зменшився, саме через це збільшення кількості процесів злиття та поглинання з іноземними банками у найближчий час очікувати не варто.

Список використаних джерел:

1. Ільченко С. О. Угоди М & А в банківському секторі України. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. С. 65-69. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3045>.
2. Старобранська В. В. Тенденції та ризики злиттів і поглинань в українському банківському секторі. *Тернопільський національний економічний університет*. 2018. С. 109. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/28340/1/%d0%a1%d0%a2%d0%90%d0%a0%d0%9e%d0%91%d0%a0%d0%90%d0%9d%d0%a1%d0%ac%d0%9a%d0%90%20%d0%92.%d0%92.pdf>.
3. Брунько Д. А. Сутність й види процесів злиття і поглинання, методи і етапи їх здійснення. *Молодіжний науковий вісник УАВС НБУ*. 2013. №4. С. 123-131. URL:

<http://bulletin.uabs.edu.ua/store/eco/2013/B477EE92EA76BF71E4141FB7A1224082.pdf> .

4. Байбородіна М.Н. Основні ризики злиттів і поглинань в банківському секторі. *Вісник Інституту економіки РАН*. 2012. №1. С. 146-153.

5. Вселенська І.В. Характерні ризики угоди злиття і поглинання. *Управлінське консультування*. 2019. №9. С. 106-120.

Джура В.В., викладач обліково-фінансових дисциплін,
заступник директора з навчальної роботи,
викладач вищої категорії, викладач-методист,

ВСП «Лубенського фінансово-економічного фахового коледжу ПДАУ», м. Лубни

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Фінансові відносини охоплюють широкий спектр обмінно-перерозподільних відносин, які відображаються у різноманітних грошових потоках між ланками фінансової системи, таких як банки, фондові біржі, страхові компанії.

Їх взаємодія здійснюється з метою реалізації як банківських так і страхових продуктів. Все частіше посилюється співпраця банківських установ та страхових компаній (банкострахування). У зв'язку з тим, що для українського фінансового ринку bancassurance є відносно новим явищем і питання пов'язані з його особливостями залишаються недостатньо дослідженими, все більшої актуальності набувають питання всебічного аналізу концепції інтегрованого розвитку національного ринку банківських та страхових послуг, що враховує розширення різноманіття елементів і зв'язків фінансово-кредитного комплексу.

Питання, які стосуються визначення особливостей розвитку банкострахування розглядалися такими вченими, як Аванесова Н.Е.[2], Марченко О.В. [3], Вовчак О. Д. [4], Єрмошенко А. М. [5]. В роботах визначена специфіка банкострахування, як форми співпраці банківських та страхових організацій в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів.

Але, незважаючи на значний інтерес вчених і практиків до особливостей bancassurance, недостатньо розкритими залишаються проблеми визначення основних переваг, недоліків та перспектив співпраці банківських установ та страхових компаній в сучасних вітчизняних умовах.

Загострення конкуренції на фінансовому ринку змушує банківські та небанківські фінансові установи співпрацювати в напрямі вдосконалення та розширення спектру наданих послуг. Результатом такої співпраці між банківськими установами та страховими компаніями є реалізація концепції «bancassurance» (банкострахування), як інтегрованого розвитку ринку банківських та страхових послуг, яка вже досить розповсюджена в світі, проте в Україні тільки починає набирати обертів.

Основною мотивацією, що спонукає до співпраці фінансові установи та страхові компанії, є отримання вигоди від економії на масштабі, диверсифікація своєї діяльності і створення нових джерел доходу.

Проблеми співпраці страхових компаній та банківських установ в Європі мають давнє коріння і налічують більш ніж 150 років, відколи Ф.В. Райффайзен – винахідник кредитних спілок – теоретично обґрунтував та практично довів переваги від поєднання страхової та фінансово-кредитної діяльності [1].

Однак, це не означає виключення із механізму «bancassurance» «плати за партнерство». У даному випадку чітко спостерігаються позитивні ефекти «bancassurance» для комерційних банків.

Мова йде про те, що банки отримують унікальну можливість збільшити прибутковість своєї діяльності за рахунок надання страхових послуг своїм клієнтам. В межах співпраці зі страховиком банк отримує:

- комісійну винагороду;
- доступ до страхових резервів страхової компанії, шляхом відкриття страховою компанією депозитного рахунку;
- доходи від маневрування останніми.

Досить вагомими аргументами на користь «bancassurance», як зазначають Н.Е Аванесова та О.В. Марченко [2] є те, що співпраця зі страховою компанією також дозволяє банку ближче підійти до мінімізації власних ризиків, зокрема кредитних, шляхом страхування предмету застави, життя позичальника, ризику непогашення або невчасного погашення кредиту, відповідальності позичальника за непогашення або невчасне погашення кредиту, форсмажорних ризиків тощо.

Саме питання щодо мінімізації власних ризиків банків є досить актуальними та формує основну передумову для ефективного впровадження та розвитку механізму «bancassurance» в Україні.

«Bancassurance» є досить вигідним також і для споживачів фінансових послуг, так як є дешевшим та адаптованим безпосередньо до їхніх потреб. Окрім цього, спрощується режими сплати страхових внесків додатково, оскільки вони перераховуються безпосередньо з банківського рахунку. Також для споживача не менш важливим є питання легкості та доступності одержання фінансових послуг, оскільки банківська система в цілому є більш щільна, ніж система страхових агентств.

Щодо України, то відповідно до ст. 48 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківським установам заборонено здійснювати діяльність у сфері страхування. Водночас їм дозволяється виконувати функції страхового агента, що стає основою партнерських відносин між банком та страховою компанією у фінансовому конгломераті [1].

Не менш важливим для стимулювання розвитку банківського страхування є запровадження системи податкових пільг щодо певних видів страхової діяльності, що характерним для європейського ринку «bancassurance».

У Франції стрімкий розвиток bancassurance пов'язують саме із запровадженням податкових пільг для страхування життя. В умовах жорсткої конкуренції ці переваги оцінили банки і запропонували страховим компаніям свої дистрибуторські канали, для прикладу при іпотечному кредитуванні.

Отже, розвиток банкострахування у світі відбувається нерівномірно, проте характерною є стійка тенденція до нарощення обсягів надання комплексних фінансових послуг. Не становить винятку й український фінансовий ринок, на якому трапляються випадки консолідації страхового та банківського бізнесу.

В Україні останніми роками спостерігається позитивна тенденція поетапного процесу інтеграції банків і страхових компаній. Так, серед основних напрямків банківського страхування в Україні є страхування заставного майна, передумовою формування якої став активний розвиток банківського кредитування в останні

роки.

Основними негативними тенденціями щодо подальшого розвитку страхового ринку, а отже і банкострахування в Україні можна назвати наступні: значне зростання внутрішнього перестраховання, постійне зростання аквізиційних витрат, поступове зменшення кількості здійснених операцій, поступове зниження дохідності цінних паперів, заборгованість по виплатам страхових відшкодувань.

Підводячи підсумок, варто визначити, що основні перешкоди банкострахування, як каналу поширення страхових послуг в Україні, зумовлені непопулярністю страхування, недосконалістю законодавства, недовірою клієнтів до страхових компаній, неконкурентними діями з боку банківських установ і страхових компаній. Однак, незважаючи на недостатню розвиненість вітчизняного фінансового ринку в порівнянні із провідними країнами світу, перспективи розвитку «bancassurance» в Україні все ж таки існують.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-3 від 07.12.2000 р., (із змінами та доповненнями). URL: www.zakon.rada.gov.ua (дата звернення 03.03.2021).
2. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Визначення основних етапів та тенденцій розвитку bancassurance. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. О.: ОНУ імені, 2013. Т. 18. Вип. 1/1. С. 8-10.
3. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Визначення переваг та недоліків співпраці банку та страхової компанії в формі bancassurance з точки зору зацікавлених сторін. *Інноваційний розвиток економіки України: Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук*. Наукова організація «Перспектива». Дніпропетровськ: «Гельветика», 2013. С.7-10.
4. Вовчак О.Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. Кредит і банківська справа : підруч. К. : Знання, 2008. 564с.
5. Єрмошенко А. М. Bancassurance як форма взаємодії страхових компаній і банківських установ. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. Суми : УАБС НБУ, 2007. Т. 20. С. 265– 269.
6. Журнал «Insurance Top». URL: <http://forinsurer.com.ua> (дата звернення 03.03.2021)
7. Лідери на ринку страхування життя зміцнюють свої позиції. URL: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/06/26/327701/> (дата звернення 03.03.2021).

Діденко І. В., к.е.н.,
старший викладач кафедри економічної кібернетики,
Сумський державний університет, м. Суми

ЕКОНОМІКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ КЛЮЧОВИХ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ

2020 рік є роком відправної точки процесу впровадження програми підвищення фінансової грамотності населення України відповідно до Стратегії Національного банку України. Одним із пріоритетних напрямків даної Стратегії є формування нової фінансової культури в напрямках культури споживання, страхування, заощаджень і інвестування, освіти і податків. Саме у такий спосіб заплановане реформування фінансового сектору загалом. Ключовими гравцями в цьому процесі грають цілий ряд структурних інститутів різних рівнів:

- інститути банківського сектору – Національний банк України, Комітет з питань банків та банківської діяльності, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб;
- інститути інвестиційного сектору – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;

- інститути сектору інших фінансових послуг – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерство фінансів;

- інститути загальноекономічного характеру – Верховна рада України, Секретаріат Кабінету міністрів України; Національне антикорупційне бюро.

Залучення такого широкого спектру стейкхолдерів до процесу підвищення рівня фінансової інклюзії та грамотності населення обумовлюється тим, що дана проблема вже давно вийшла за межі виключно фінансової системи. З огляду на останні тенденції, висвітлені в роботах експертів Світового банку, на сьогодні особливо загострюється питання гендерної нерівності з позиції нижчого рівня знань жінок у галузі цифрових технологій і, що супроводжується меншою активністю їх використання; культурними аспектами країн як на рівні законів, так і соціальних норм; нерівним доступом до освітніх послуг; безпекою у фінансових операціях, що здійснюються через соціальні мережі. Звичайно, питання гендерного розриву у фінансовій грамотності та фінансовій інклюзії є більш актуальним для країн із невисоким рівнем економічного розвитку, проте не зменшує важливості даного питання для решти країн, особливо в контексті глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. OECD (2020), OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy URL: www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeGLOBALFINANCIALLITEEPORT.htm.
2. Financial Literacy Strategy: Version 1.0. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_fingramotnist%D1%96_NBU_pr_eng.pdf.

Дорошенко А.М., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - **Волошенко С.В.**,

асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Старобільськ

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Початок утворення незалежної України супроводжувався значними фінансовими ускладненнями. Вони узгоджені з переходом від тотально - планової системи організації виробництва до ринкової економіки.

Значною підставою, що зумовлювала зростання інфляції в перші роки існування незалежної України, стало й те, що уряд виокремлював колосальні дотаційні кошти на підтримку неефективно працюючих підприємств. Проблема інфляції, яка є дуже складним багатофакторним явищем, посідає важливе місце в економіці сучасної України, має значні соціально-економічні наслідки.

Інфляція - елемент грошового обігу в країнах, в яких підставою громадського виробництва є ринкова економіка. Цей факт супроводжувало товарне виробництво протягом історії його піднесення, але з особливою стійкістю й невтішними підсумками для економіки інфляція почала помічатися коли держава змінила систему на користь паперово - грошової. Інфляція, як подія, включає майже всі лінії виробництва і може спричинити до дуже жорсткої громадської загостреності у суспільстві. Саме тоді важливе за своїми масштабами зупинення валюти псує економічне становище держави та послаблює її функції у світовому поділі праці.

Івасів Б. С. зазначає, що інфляція – процес знецінення грошей внаслідок надмірної емісії та переповнення каналів обігу грошовою масою [1, с. 199].

Зовнішнім показником інфляції є підвищення цін - пряме відтворення знецінення грошей.

До найбільш важливих приводів інфляції відносяться: емісія грошей, крах золотого стандарту, прискорення обороту грошей, скорочення товарообороту, кредитна експансія, значне збільшення попиту, кризові явища у виробництві опорних матеріальних джерел.

На формування інфляції, насамперед на її збільшення, діють також багато інших чинників. Їх можна поділити на внутрішні й зовнішні.

У сучасній літературі виділяють чотири основні типи інфляції - повзуча, відкрита, галопуюча і гіперінфляція.

Повзучу інфляцію характеризує пришвидшене накопичення грошей в обігу без значного підвищення цін. Відкрита інфляція настає тоді, коли темпи знецінення грошей в країні перевищують 5% на рік. Галопуюча інфляція настає тоді, коли швидкість знецінення грошей сягають 20 - 25% на рік. Гіперінфляція характеризується перевищенням темпів знецінення грошей на 40 - 45% впродовж місяця.

Неможливо не відмітити інфляцію попиту, де надлишок грошей назріває в результаті зростання суцільних грошових витрат підприємств, державних і домашніх господарств. Не меншою загрозою є інфляція витрат, коли ціни збільшуються через зростання витрат виробництва [2, с. 135-136].

Найбільше потерпають від інфляції найменш захищені верстви населення. Пенсіонери, інваліди, студенти і деякі категорії працюючих в обставинах інфляції витрачають свої заощадження, а їх пенсії, стипендії та інші виплати не зростають в темпі, що відстають від темпів інфляції.

Негативним наслідком інфляції є розлад усього порядку грошового обороту.

Інфляція спричиняє порушення утворених міжнародних відносин, а перспектива зниження цін на експортні товари тієї країни, де інфляція досягла великих розмірів, загострює суперництво на зовнішніх ринках.

Якщо інфляція продовжується доволі довго, то комплекс усіх її негативних наслідків спричиняє різку неузгодженість фінансової системи держави і до складного стану всієї економіки.

В Україні ще немає значних навиків боротьби з інфляцією і тому в розробці свого антиінфляційного маневрування в країні застосовують різні методи боротьби з інфляцією з західної економічної науки в цій галузі. Це дозволяє нашій країні, хоч і з багатьма вагомими помилками, скорочувати інфляцію і долати найбільш негативні її соціально - економічні наслідки.

На нашу думку визначне місце в Україні щодо припинення інфляційних процесів має посісти організація державного управління, а важливим напрямком здійснення антиінфляційної політики мають стати операції центрального банку на ринку цінних паперів.

Отже ми з'ясували, що інфляція – являє собою неабияке складне соціально - економічне явище. Інфляційний процес в Україні розвивається згідно з загально визнаними закономірностями від помірної до гіперінфляція. Істотно покращити ситуацію можна лише за умов сукупного впровадження

антиінфляційного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Івасів Б.С. Гроші та кредит. Тернопіль: Карт-бланш, К. : Кондор, 2008. 528 с.
2. Михайловська І.М., Ларіонова К.Л. Гроші та кредит. Львів: Новий світ-2000, 2006. 432 с.

Дроботя Я.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

БЛОКЧЕЙН В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

Ще десять років тому банківський бізнес був досить консервативний та вороже ставився до змін спричинених диджиталізацією [1].

Банківський бізнес в реаліях сучасного цифрового суспільства – бізнес побудований на: послугах 24/7/365; нових можливостях, інноваціях; швидкому реагуванні на зміни та потреби суспільства; використанні мобільних додатків, чат ботів, банкоматів, POS-терміналів для надання послуг.

Вважаємо, що блокчейн як інновація банківського бізнесу формує нові можливості для банків та їх клієнтів і в подальшому дана фінтехінновація спровокує відмову від фінансового посередництва банків в традиційному розумінні. Банки стануть суб'єктами, що зможуть надавати фінансові послуги формуючи лінійні зв'язки з іншими суб'єктами та маючи один інформаційний лінійний простір. Власне застосування блокчейну в банківській сфері сформує децентралізовані відносини між банками та їх клієнтами, де кожен знайде власний інтерес. Томлін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. зазначають, що вагомою проблемою банківського кредитування сьогодення є його виска вартість [3]. Пошук власного фінансового інтересу провокуватиме гнучкість банків до потреб та запитів клієнтів, яка призведе до зниження цін на банківські послуги, їх мобільність та динамічність, орієнтацію на конкретного клієнта.

Як зазначає голова правління ПАТ «АЛЬПАРІ БАНК» Дмитро Яковлев, у банківській діяльності блокчейн використовують вже досить давно, бо його нецифровим прототипом є касова книга, що пронумерована, має певні сторінки, яких не можна позбутися та підробити [4].

На сьогодні блокчейн в банківництві – це: 1) формування смарт контрактів, які забезпечують цифрові права, мають відсоткові ставки та передбачають депонування коштів; 2) цифрова валюта, яка дозволяє здійснювати електронні платежі, грошові перекази, мікрофінансування, глобальні перекази та P2P кредитування; 3) захист – капіталу, заборгованості, деривативів, ринку фінансових послуг від змін в лінійних ланцюгах; 4) можливості співпраці банку з медициною, інтелектуальною, майновою власністю, реєстром уникаючи додаткових посередників [4, 5].

Отже, блокчейн в банку – це об'єднання між собою декількох ланцюгів – платіжного, smart (ланцюга реальних контрактів) та ланцюга угод з реальними активами [4].

Варто сказати, що саме блокчейн завдяки об'єднанню трьох ланцюгів дозволить досить швидко здійснювати фінансові операції з мінімальним залученням банків, нотаріусів та будь-яких інших посередників.

Визначимо, які ж переваги від блокчейну у банківській сфері: 1)

хронологічний реєстр даних, де кожен учасник є частиною єдиної системи, яку не можливо змінити без погодження з усіма членами системи; 2) відсутність ієрархії в межах лінійної системи, тобто правила є єдиними без виключення для всіх в межах системи; 3) функціонування в умовах консенсусу та здорової конкуренції; 4) витіснення ринком непотрібних, неконкурентоздатних учасників [4, 5].

Однак, незважаючи на значні переваги від втілення та активну позицію банків у розвитку даної інновації в банківництві, варто зазначити, що на сьогодні її масове втілення є неможливим. Це пов'язано з тим, що поки що в світі не існує потужного процесору для її масового втілення [4].

Хотілося б також акцентувати увагу на досвіді українських банків стосовно застосування технології блокчейн. Так, зокрема в Україні діє такий проект як «Банки та блокчейн», що передбачає втілення цієї технології власне у банківському секторі, зокрема шляхом формування лінійних зв'язків між комерційними та центральними банками. Згідно цього проекту передбачається об'єднання між собою банків, експертів та модераторів з метою дослідження бізнес потреб банків і формування можливостей їх вирішення завдяки технології блокчейн. Наголошуємо, що на сьогодні це проект, який пропонує зміни у банківській сфері, при цьому до даного проекту активно долучається Національний Банк України [2].

Таким чином, вважаємо, що блокчейн призведе до значної трансформації в банківській сфері і хоча нині вона не може бути реалізована банками в повній мірі, в майбутньому вплив даної технології на банківський бізнес буде значним.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В.І, Бойко Л.М., Черненко Л.В. Гроші та кредит: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2006. 2010. 300 с.
2. Банки і блокчейн в Україні. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/events/2017/2017-09-14-banks-and-blockchain-in-ukraine.html>.
3. Томілін О. О. Дорогань-Писаренко Л. О. Банківське кредитування аграрного сектору економіки в ринкових умовах господарювання. *Інтелект XXI*. 2020. № 3. С. 112-116. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8810>
4. Яковлев Д. Блокчейн в банківській сфері: як нова технологія може вплинути на галузь. 2018. URL: <https://mind.ua/openmind/20181733-blokchejn-u-bankivskij-sferi-yak-nova-tehnologiya-mozhe-vplivuti-na-galuz>.
5. Яровенко Г. М. Ковач В. О. Перспективи застосування технології блокчейн у системах забезпечення кібербезпеки банків. *Підприємництво та інновації*. 2020. Випуск 12. С. 206-214. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/issue/view/30/67>.

Жабинець О.Й., к.е.н., доцент,

с.н.с. відділу просторового розвитку,

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

РОЛЬ СТРАХОВИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Фінансово-економічна безпека страхового ринку як і його розвиток в цілому значною мірою залежать від ефективності форм та методів державного регулювання [1, с.58]. З огляду на це важливим завданням Національного банку України як правонаступника Нацкомфінпослуг є налагодження ефективної співпраці із суб'єктами ринку фінансових послуг з метою реалізації основних

засад його розвитку як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективах.

Ключовими ланками, що сприяють забезпеченню більш якісної взаємодії учасників ринку страхових послуг із державним регулятором, є різноманітні страхові об'єднання (союзи, асоціації тощо), тим більше, що зазначена практика підтверджується сьогодні прикладом банківського ринку [2]. Адже, по-перше, окремим компаніям важко самотужки здійснювати моніторинг ситуації на ринку, а регулятору – проблематично розглядати кожен із надісланих пропозицій; по-друге, кожен регіон має свою специфіку у наданні страхових послуг, а відтак – можливості та перспективи розвитку, які необхідно враховувати. Таким чином, вкрай необхідним є сьогодні посилення співпраці нового регулятора не тільки зі страховими об'єднаннями загальнодержавного масштабу (Лігою страхових організацій України та ін.), але й регіонального, зокрема, Харківським союзом страховиків. Своєю чергою, страхові об'єднання на ринку повинні співпрацювати не тільки із державним регулятивним органом, але й між собою в рамках реалізації спільних проектів та стратегічних для страхової галузі пріоритетів розвитку. Сьогодні прикладом зазначеної взаємодії можна назвати підписання у листопаді 2020 р. Лігою страхових організацій України, Асоціацією «Страховий Бізнес» та Харківським союзом страховиків Меморандуму про співпрацю. Основні напрямки спільної роботи передбачатимуть [3]:

- діяльність щодо модернізації та вдосконалення законодавства та нормативно-правового регулювання, що сприятимуть збереженню та розвитку страхового ринку України, а також захисту прав та законних інтересів споживачів фінансових послуг;
- розвиток ринку страхових послуг в Україні, розвиток недискримінаційної конкуренції на страховому ринку;
- посилення співпраці із органами державної влади, громадськими та міжнародними організаціями з питань законодавчого та нормативного регулювання, функціонування ринку страхових послуг в Україні та за кордоном;
- захист інтересів і прав учасників сторін меморандуму та сприяння професійній діяльності учасників;
- підвищення фінансової грамотності та захисту прав споживачів страхових послуг.

Серед кроків, що визначені для досягнення заявлених цілей – опрацювання спільного бачення основних засад розвитку страхового ринку, формулювання принципів модернізації законодавчої та нормативної бази галузі, скоординоване відстоювання консолідованої позиції з ключових питань роботи та розвитку страхової галузі, підготовка і подання спільних пропозицій, висновків, заперечень до проектів законодавчих та нормативних актів.

Крім того, Асоціація «Страховий бізнес» та Ліга страхових організацій України виступили засновниками нового професійного об'єднання на страховому ринку – Саморегулівної організації Страхового бізнесу України [4]. Членами об'єднання можуть стати асоціації учасників страхового ринку, об'єднання, що стоять на захисті прав споживачів страхових послуг, професійні об'єднання, що провадять пов'язану і суміжну зі страхуванням діяльність (посередники, експерти, аварійні комісари тощо). Статут нового об'єднання розширює його функціонал у порівнянні з організаціями-засновниками. Зокрема, передбачені можливості

створення третейського суду, формування різного роду грошових фондів при об'єднанні, розроблення правил і стандартів професійної етики для страховиків та інші інструменти для добровільного регулювання правил ринкової поведінки учасників галузі [4]. Це якісно новий рівень консолідації учасників національного ринку, адже координація зусиль двох найстаріших та найбільших за чисельністю страхових об'єднань дозволить ефективніше взаємодіяти із представниками законодавчої влади, регулятора та споживачами для спільного розвитку галузі.

Роль страхових об'єднань у процесі змін фінансової галузі дедалі зростатиме. Адже спільне стратегічне бачення ключових векторів майбутнього вітчизняного страхування дозволить не тільки розвинути національний страховий ринок та ефективно інтегрувати його в європейський простір, але й підвищити довіру з боку споживачів страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Жабинець О.Й. Вплив інструментів державного регулювання на фінансово-економічну безпеку страхового ринку України в сучасних економічних умовах. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 57–63.
2. Рожкова К. Финансово-страховому сектору требуется «евроремонт». Ключевая проблема страхового рынка - качество активов. URL: <https://forinsurer.com/public/20/12/23/4924>
3. Ліга страхових організацій України, Асоціація Страховий Бізнес та Харківський союз страховиків 20.11.2020 р. підписали Меморандум про співпрацю. URL: <http://uainsur.com/our-news/61928/>
4. Створюється Саморегулівна організація Страхового бізнесу України. URL: <https://insurancebiz.org/news/detail.php?ID=8039>.

Жидовська Н.М., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблеми розвитку іпотечного кредитування в Україні набувають все більшої актуальності. Це пов'язано з тим, що іпотечний ринок є вагомим чинником житлової, аграрної та фінансової політики, а також займає одне з найважливіших місць серед фінансових механізмів і стабільного розвитку країни.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про іпотеку» «іпотека – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому цим Законом». [1]

Іпотечний кредит видається зазвичай на тривалий термін, і процентна ставка по ньому, як правило, нижче, ніж по інших видах кредитів, в тому числі і тому, що в цьому випадку зобов'язання забезпечено заставою, вартість якої іноді перевищує суму кредиту.

Розмір процентної ставки по іпотеці залежить від економічної ситуації в країні – зокрема, інфляційних очікувань – і можуть істотно відрізнятись. Наприклад, в Німеччині сьогодні відсоткова ставка по іпотечних кредитах терміном 10 років становить 0,75%, при термінах в 15 років ставка зростає до 1% річних, у Польщі середні ставки по іпотечних кредитах становлять близько 2,5%, в

Іспанії та США – близько 3%.

Щодо України, то ставки по іпотечному кредитуванню тут набагато вищі та коливаються від 7,5 до 18,2% річних. Це пов'язано з нестабільністю економіки, а також з негативним прецедентом – мораторієм на вилучення банками заставних квартир, які українці купували із залученням валютних кредитів. Після значної девальвації гривні, багато позичальників виявилися не в змозі обслуговувати взяті кредити на житло. Тому з метою не допустити масового вилучення квартир банками і соціального невдоволення, парламент у 2014 р. ввів мораторій на стягнення заставних квартир по валютних кредитах. Сьогодні банки називають чинний мораторій однією з причин високих іпотечних ставок – в них фінустанови закладають і ризики неповернення застав по іпотечних кредитах. [4]

Нагадаємо, ставки за іпотечними кредитами в українських банках продовжили знижуватися в січні 2021 р. – до 13,8% на вторинному ринку та до 15,9% на первинному. Кабінет міністрів 15 лютого ухвалив зміни до механізму видачі іпотеки та спростив критерії для тих, хто хоче її отримати.

1 березня 2021 р. український уряд запустив програму «Доступна іпотека 7%», в рамках якої надаються кредити під 7% річних коштом того, що частина ринкової процентної ставки банкам буде компенсована коштом бюджету.

При придбанні нерухомості на умовах іпотечного кредитування 7% позичальник повинен відповідати певним вимогам (табл.1).

Таблиця 1

Вимоги до позичальника відповідно до програми «Доступна іпотека 7%»

Категорія позичальника	Вік позичальника	Дохід позичальника
Резиденти України, які мають на меті придбання першого об'єкта житлової нерухомості або майнових прав на такий об'єкт нерухомості, а також поліпшення житлових умов, якщо площа об'єкта житлової нерухомості не перевищує нормативної площі.	На дату закінчення строку іпотечного кредиту не має перевищувати 60 років (включно).	Середньомісячний грошовий дохід позичальника та кожного із членів його сім'ї за останні шість місяців не має перевищувати десятикратного розміру середньої місячної заробітної плати у відповідному регіоні України, де міститься предмет іпотеки, розрахованого за даними Держстату.

При цьому банки дуже часто висувають вимогу, що позичальник повинен сам оплатити частину житла, що купується – так званий початковий внесок, який може становити чверть, третину або половину вартості нерухомості.

Умови програми «Доступна Іпотека 7%» подано в таблиці 2. [2]

Саме банк вирішує, чи надавати кредит, використовуючи власну методологію оцінки платоспроможності потенційного позичальника.

Станом на 22 березня уповноваженими банками з виконання державної програми «Доступна іпотека 7%» підписано 20 кредитних договорів на загальну суму 14,72 млн. грн. Розглядаються ще 90 заявок на участь в програмі на загальну суму 85,59 млн грн, при чому як на первинному (17,77%), так і вторинному ринках (82,23%). На сьогодні у програмі задіяно 18 регіонів та м. Київ. Найактивніші з них – Київська обл. (35%), м. Київ (30%), Львівська обл. (17%), Харківська обл. (10%) та Рівненська обл. (8%).

Умови програми «Доступна іпотека 7%»

Основні платежі за умовами договору	
Сума кредиту	від 100 тис. до 2 млн грн
Максимальна вартість предмета іпотеки	2,5 млн грн
Строк кредитування	від 12 до 240 місяців
Річна процентна ставка компенсації	7%
Платежі за додаткові та супутні послуги, обов'язкові для укладання договору	
Страхування іпотеки	0,5% від вартості нерухомості
Особисте страхування	0,5% від суми кредиту
Разова комісія	0,5% від суми кредиту
Послуги нотаріуса	12 000 грн (орієнтовно)
Оцінювання нерухомості	3 500 грн (орієнтовно)

Інформація про суму заявок та їх кількість в розрізі банків згідно програми «Доступна іпотека 7%» подана на рисунку 1.

Рис. 1. Інформація про суму заявок та їх кількість в розрізі банківстаном на 22.03.2021 р. [3]

Доцільно відмітити, що раніше доступну іпотеку планували надавати лише людям, які перебувають на квартирному обліку, молодим сім'ям, внутрішньо переміщеним особам, науково-педагогічним працівникам, медикам чи працівникам бюджетної сфери, але тепер ці вимоги скасували.

Фонд розвитку підприємництва і надалі продовжує роботу щодо залучення банків до програми «Доступна іпотека 7%». Вісім уповноважених банків, які вже долучилися до держпрограми, удосконалюють власні процедури відповідно з умовами програми, проводять навчання персоналу, удосконалюють інформаційні матеріали для потенційних позичальників тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Іпотеку» від 19.10.2016 № 898-15. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.

2. Іпотека під 7%. URL: <https://privatbank.ua/kredyty/ipoteka-pod-7>

3. Програма пільгової іпотеки. Скільки українців отримали кредити на житло (інфографіка). URL: <https://glavcom.ua/news/programa-pilgovoji-ipoteki-skillkom-ukrajincyam-vzhe-vidali-krediti-na-zhitlo-infografika-744448.html>

4. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3213392-dostupna-ipoteka-7-za-persi-tri-tizni-uklali-20-kreditnih-dogovoriv.html>.

Іванова Д. С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**, д.е.н., доцент,
завідувач кафедри митної справи,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПЛАНУ BEPS В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

З кінця ХХ ст. активізувався процес створення офшорних юрисдикцій, якими було охоплене світове співтовариство. Політика деофшоризації є стратегічним еталоном світової фінансової безпеки у контексті сучасного розвитку. Питання фінансової безпеки України наразі є одним із найактуальніших через прогресування офшоризації української економіки у зв'язку з податковим тиском на бізнес, поширенням тіньової економіки, політико-економічною нестабільністю та незадовільним інвестиційним кліматом держави.

У 2015 р. Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) був ухвалений план BEPS, що являє собою комплекс дій, головною метою реалізації яких є запобігання ерозії податкової бази та вилучення прибутку з оподаткування. Протягом 2017-2020 рр. до плану BEPS долучилося 123 країни. Очікуваний ефект полягає у встановленні єдиних прозорих податкових правил для всіх країн з метою мінімізації випадків ухилення сплати податків. Структура BEPS включає в себе 15 комплексних дій, рекомендованих до регламентації у законодавстві країни та міжнародних договорах, встановлюючи пропозиції впровадження конкретних положень у галузь оподаткування [0].

Розмивання податкової бази та вивід доходів/прибутку з-під оподаткування є схемою податкового ухилення, яка полягає у штучному виводі доходів з країн з високими податковими ставками, у країни з низькими/нульовими податками, де спостерігається низька економічна активність, тому імплементація плану BEPS є особливо актуальною в Україні, що є державою, яка розвивається.

Дії 5, 6, 13 та 14 є обов'язковими для виконання всіма учасниками плану BEPS та передбачають: протидію «недобросесній податковій практиці» з урахуванням питань прозорості та економічного змісту компаній (5); протидію зловживанням положення договору щодо ліквідації подвійного оподаткування (6); оптимізацію вимог щодо документування трансфертного ціноутворення та звітності по країнах (13) та підвищення ефективності механізмів розв'язку податкових суперечок між країнами (14) [0].

Для України важливим аспектом є проведення аналітичного дослідження позитивної та негативної практики світової боротьби з офшоризацією, що сприятиме розробці та втіленню практичних механізмів, регламентованих BEPS. Мета плану BEPS в українському аспекті полягає у підвищенні прозорості бізнес-

середовища, лібералізації валютного регулювання, сприянні переходу до вільного руху капіталу, підвищенні інвестиційного клімату держави, розвитку зовнішньоекономічної діяльності та підвищенні якості фінансового моніторингу.

Починаючи з 2017 р., Україною було імплементовано низку заходів плану BEPS:

01.01.2017 р. — зобов'язання України впровадити мінімальний стандарт плану дій BEPS (положення 5, 6, 13 та 14);

23.07.2018 р. — затвердження впровадження дій 6, 7, 14 та 15;

16.01.2020 р. — закон України № 466 «Про внесення змін до Податкового кодексу України з метою вдосконалення податкового адміністрування, усунення технічних та логічних невідповідностей у податковому законодавстві», де було визначено імплементацию положень 4, 6, 7, 8-10, 13 та 14 [0].

Майбутніми перспективами реалізації BEPS в Україні є введення нових правил капіталізації до кінця 2021 р. та практика першого подання міжнародних звітів по країнах у 2022 р [0].

Позитивними аспектами імплементации Україною дій BEPS є вдосконалення податкового законодавства, зменшення кількості податків, схем оподаткування; боротьба з корупцією; активізація процесу сприяння фінансовим розслідуванням і встановленню прозорих механізмів; забезпечення безпеки суб'єктів господарювання. Міжнародний індекс конкурентоспроможності підтверджує ефективність передбачених планом BEPS дій, що свідчить про оптимальний податковий клімат в Україні з низьким рівнем податку на прибуток (18%) та податком на дивіденди, проценти та роялті (15%), незважаючи на відсутність України в списках офшорних юрисдикцій.

Незважаючи на позитивні зрушення в процесі деофшоризації та реформуванні податкового клімату, процес імплементации дій плану BEPS, гармонізація нормативно-правової бази з міжнародними вимогами в Україні відбувається повільно, що зумовлено:

- декларативним характером заходів та рішень у галузі податкової системи;
- відсутністю заходів запобігання відтоку капіталу за кордон і отримання державою неповного обсягу податкових надходжень;
- низьким рівнем інформаційного захисту та корупційною складовою;
- низьким рівнем автоматизації облікових процесів у світовому розрізі;
- низькою ефективністю інституту трансфертного ціноутворення, що має слугувати найефективнішим механізмом протидії офшоризації;
- зловживанням аудитом податкових трансфертних цін;
- невідповідністю дій між органами та відомствами.

Для імплементування всіх умов BEPS в Україні необхідним є завершення податкової реформи; розробка та реалізація заходів протидії прогресуванню тіньової економіки; забезпечення фінансово-політичної стабільності держави. Сервіс обміну інформацією між фіскальними органами є недоскональним, тому потребує автоматизація та оцифрування. Невирішеним залишається аспект підвищення рівня інформаційного захисту у контексті фінансової безпеки держави, що сприятиме забезпеченню прозорого обміну фінансовою та податковою інформацією з іншими країнами задля усунення бар'єрів міжнародної співпраці [0].

Отже, імплементація положень плану BEPS в Україні є стратегічно важливою для врегулювання економічного стану держави, розвитку фінансової безпеки, розширенню зовнішньоекономічних зв'язків тощо. Забезпечити впровадження дій можливо шляхом аналізування ефективності та практики впровадження відповідного досвіду іншими країнами-членами ОЕСР та закладенням положень плану BEPS в основу правової бази України з урахуванням особливостей сучасного розвитку держави та наявних в ній проблем. Необхідна повна відповідність якостям та формальностям міжнародних умов, втілення практичних механізмів.

В умовах подолання наслідків від пандемії COVID-19 та процесу євроінтеграції, Україні необхідно зміцнити національну економіку, сприяти підвищенню рівня інвестиційної привабливості держави, створити міцну базу фінансового захисту та підвищити рівень інформаційної безпеки. Актуальним є максимізація регулюючої функції за тіньовим грошовим потоком до офшорів, що ускладнить застосування таких схем. Практичне втілення дій BEPS в Україні на міжнародному рівні зменшить зовнішній тиск, ліквідує внутрішню нестабільність, сприятиме розвитку України та її визнанні на світовому рівні. Враховуючи динаміку розвитку держави, уряду слід зосередитися на непрямих заходах деофшоризації (посилення захисту власності, інформаційної безпеки, лібералізації валюти, зменшення корупції), що згодом дасть змогу для зосередження на прямих методах боротьби з відмиванням податкової бази та вилученням прибутку з оподаткування.

Список використаних джерел

1. Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting. 2013. *OCED Publishing*. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting_9789264.
2. Polupan O. S. Plan BEPS: International Resistance to Aggressive Tax Planning: Realization of Plan BEPS in the World and in Ukraine. *JE Eur. L.* 2018. № 51. С. 302-306.
3. Vasylechko N. Advantages and disadvantages of the deoffshorization policy in Ukraine in the context of the implementation of the BEPS plan and relevant international rules. *European journal of economics and management sciences*. 2020. № 1. С. 53-58.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України з метою вдосконалення податкового адміністрування, усунення технічних та логічних невідповідностей у податковому законодавстві. Закон України № 466-IX від 16.01.2020 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>

Івах К. Ю., здобувач вищої освіти бакалавр,
міжнародні економічні відносини,
Науковий керівник – **Новік І. О.**, к.е.н, доцент,
заступник завідувача кафедри з профорієнтаційної роботи,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кредитно-фінансова система являє собою сукупність кредитних відносин, форм і методів кредиту і кредитні установи держави.

В умовах ринкової економіки кредитно-фінансова система відтворює кредитні відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням тимчасово вільних грошей від кредитно-фінансових установ (продавців) до підприємств,

організацій, населення (покупців) на принципах повернення з обов'язковою виплатою відповідних відсотків за їх використання.

Кредитно-фінансова система України є дворівневою системою. До складу банківської системи входять Національний банк України і комерційні банки. Також у цю систему входять Ексімбанк, Ощадний банк та інші комерційні банки різних видів і форм власності [1, с. 14].

Банківська система є складовою частиною фінансової системи країни. Через банківську систему існує механізм розподілу фінансових ресурсів та коштів, мобілізації коштів та участі в економічному обігу. В даний час політичні та військові негаразди, висока інфляція та загальна економічна нестабільність негативно позначилися на банківській галузі України та її діяльності. Стабільність та стабільність банківської галузі країни є однією з найважливіших передумов стійкого розвитку національної економіки, і її недостатній рівень призведе до внутрішніх криз.

В процесі подальшого розвитку та лібералізації фінансового ринку України, в процесі його подальшої інтеграції до світового фінансового простору надзвичайно актуальним є вивчення досвіду іноземних країн щодо шляхів такої інтеграції та щодо уникнення її негативних наслідків.

З метою завчасного виявлення та ліквідації передумов фінансової нестабільності, обмеження національного ринку від негативного впливу міжнародних кризових процесів іноземними науковцями пропонується застосування різноманітних заходів державного регулювання. Але для України, на наш погляд, більшість наведених заходів не є прийнятними, адже національний фінансовий ринок не досяг достатнього ступеню розвитку, а характерною рисою вітчизняної економіки є потреба у значному обсязі вільних грошових коштів, які можуть бути використані для оновлення основних фондів, поповнення обігових коштів, використання у якості кредитних ресурсів. Тобто створення кредитором "останньої інстанції" в будь-якій формі, збільшення валютних резервів, створення інших резервних фондів і тому подібні заходи не можуть вважатись достатніми для запобігання фінансовій нестабільності в країнах, що розвиваються, до яких можна віднести і Україну [2, с. 57-59].

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі. Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків. Окреслені процеси викликають об'єктивну необхідність у дослідженні сучасного стану банківського сектору України та його подальших перспектив розвитку. Тим не менше, в перспективі одним із найважливіших наслідків фінансової глобалізації має стати поступове вирівнювання обсягів інвестування та вартості фінансових активів в різних регіонах.

Список використаних джерел:

1. Новік І. О. Міжнародний кредит та банківська справа. Конспект лекцій для студентів 292 – міжнародні економічні відносини всіх форм навчання. Харків, 2020. С. 14
2. Гумен І. Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект / *Вісник НБУ*. Київ, 2019. С. 57-59. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=52879>

Ігнатова А.Ю., здобувач освітнього рівня
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування.
Науковий керівник – **Корнух О.В.**, к.е.н, доцент, доцент кафедри
Фінанси суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Особливе місце в системі управління активами і пасивами банків відводиться управлінню ліквідністю. Відмінною рисою надійного і сталого банку є його здатність задовольняти потреби клієнтів на першу вимогу.

У світовій практиці банківської справи спостерігається стійка тенденція до уніфікації системи банківського регулювання та нагляду.

Засади правового забезпечення управління ліквідністю банку викладені в положеннях Закону України «Про банки та банківську діяльність» [1], а процес управління ліквідністю банку регламентується такими підзаконними нормативно-правовими актами:

Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні [2], Положенням про регулювання Національним банком України ліквідності банків України [3].

Дослідивши підхід науковців до розкриття сутності ліквідності банку, дійшли висновки, що відсутній єдиний підхід до його тлумачення. На підставі аналізу теоретико-методичних підходів, та власного розуміння даної категорії, вважаємо, що ліквідність банку – це його можливість постачати своєчасне виконання своїх фінансових зобов'язань, завдяки збалансуванню між термінами і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів.

Аналіз публікацій, присвячених проблемам ліквідності банку, показав, що в економічній літературі залежно від цілей аналізу або досліджень окремі науковці дають різні тлумачення категорії «ліквідність банку» (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «ліквідність банку»

№	Джерело	Визначення
1	А. О. Єпіфанов Н. Г. Маслак І. В. Сало [4, с. 62]	1) здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання, причому не тільки щодо повернення вкладених коштів з виплатою встановленої плати, а й щодо надання кредитів; 2) здатність купувати грошові кошти у Національного (центрального) банку чи банків-кореспондентів за розумною ціною.
2	І. В. Сало О. А. Криклій [5, с. 232]	Здатність банку виконувати свої зобов'язання (у будь-який момент за зобов'язаннями до запитання і відповідно до термінів за терміновими зобов'язаннями), маючи для цього достатню кількість готівки і безготівкових коштів
3	П. С. Роуз [6, с. 323]	Банк вважають ліквідним, якщо він має доступ до коштів, які можна залучити за розумною ціною саме в той момент часу, коли вони необхідні. Це означає, що банк або вже має необхідну суму ліквідних коштів, або може швидко їх одержати з допомогою позик або продажу активів
4	О. І. Лаврушин [7, с. 127]	Одна із узагальнених якісних характеристик діяльності банку, що обумовлює його надійність. Це здатність своєчасно і без втрат

№	Джерело	Визначення
		виконати свої зобов'язання перед вкладниками і кредиторами.
5	Авторський підхід	Це його можливість постачати своєчасне виконання своїх фінансових зобов'язань, завдяки збалансуванню між термінами і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів.

Вітчизняні економісти пов'язують поняття ліквідності перш за все з виконанням зобов'язань банком [3] и [4], а в міжнародній банківській справі зосереджується увага не на причинах виникнення потреби в грошових коштах, а на постійному доступі до джерел ліквідності, тобто доступу до грошових коштів. Представниками такої думки є П.С. Роуз, К. Гронер.

У працях О. І. Лаврушина розглядаються зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на ліквідність банку.

До внутрішніх чинників належать: стійка капітальна база банку, якість активів, якість депозитів, помірна залежність від зовнішніх джерел, співставність активів і пасивів за строками, менеджмент, першокласний імідж банку.

До групи зовнішніх чинників належать: загальна політична та економічна ситуація в країні, розвиток ринку цінних паперів і міжбанківського ринку, організація системи рефінансування, ефективність регулюючих функцій центрального банку. [7]

Розглянемо методи оцінки ліквідності банку у таблиці 2.

Таблиця 2

Методи оцінки ліквідності банку

Метод	Суть методу
Внутрішні	
Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу	Розрахунок співвідношення залишків ліквідних активів і зобов'язань банку, які відображаються в балансі
Аналіз грошових потоків	Розрахунок на дату, яка аналізується, всіх вхідних і вихідних грошових потоків
Зовнішні	
Оцінка величини чистого вибуття зобов'язань банку	Розраховується обсяг ліквідних коштів, які потрібні банку в разі максимального зменшення зобов'язань банку
Оцінка зміни характеристики платоспроможності банку	Оцінюються сигнали з ринку, які свідчать про погіршення платоспроможності

Як правило, визначається один (або декілька) основних коефіцієнтів для оцінки ліквідності. Інші слугують додатковими, які допомагають детальніше дослідити той чи інший аспект оцінки ліквідності.

На глибше дослідження ліквідності балансу банку через систему коефіцієнтів звертає увагу А. М. Герасимович. На його думку, крім зазначених у табл. 2 варто розраховувати й низку інших показників, кожен з яких характеризує ліквідність банку з іншого боку залежно від свого призначення.

Використання перелічених та інших показників допомагає всебічно аналізувати потреби й стан ліквідності, а також точніше оцінювати ризик незбалансованої ліквідності банку.

Система коефіцієнтів ліквідності балансу банку включає в себе:

- Коефіцієнт співвідношення позик і депозитів
- Коефіцієнти миттєвої ліквідності
- Коефіцієнт ліквідності за строковими зобов'язаннями
- Коефіцієнт загальної ліквідності
- Співвідношення високоліквідних активів до робочих активів
- Коефіцієнт поточної ліквідності
- Норматив короткострокової ліквідності
- Коефіцієнт мобільності гривневої (інвалютної) складової високоліквідних активів
- Коефіцієнт трансформації залучених коштів
- Коефіцієнт співвідношення короткострокових кредитів і строкових депозитів
- Коефіцієнт ліквідних активів

Отже, використання перелічених та інших показників допомагає всебічно аналізувати потреби й стан ліквідності, а також точніше оцінювати ризик незбалансованої ліквідності банку. кожен комерційний банк повинен самостійно забезпечувати підтримання своєї ліквідності на певному (оптимальному) рівні на основі як аналізу її стану, що складається на конкретні періоди, так і прогнозування результатів діяльності та проведення в майбутньому науково обґрунтованої політики у сфері формування статутного капіталу, фондів спеціального призначення та резервів, залучення коштів юридичних і фізичних осіб, здійснення активних кредитних операцій.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 18 вересня 2012 р. № 2121-III (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z084101&check=4/UMfPEGznhhXV0.Z>.
3. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України: Постанова Правління Національного банку України від 30.04.2009 № 259. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0410-09>.
4. Єпіфанов А. О., Маслак Н. Г., Сало І. В. Операції комерційних банків : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2007. 522 с.
5. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб.. Суми : Університетська книга, 2007. 313 с.
6. Роуз Питер С. Банковский менеджмент. Пер. с англ. М. : Дело, 1997. 743 с.
7. Банковское дело: учеб. / под ред. О. И. Лаврушина. М.: Финансы и статистика, 1998. 573 с.

Ільницька-Гикавчук Г.Я., к.е.н., доцент,
доцент кафедри туризму,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

В сфері туризму мають місце різні ризики як для самих туристів, так і для туристичних фірм. Для того щоб знизити ризик, відшкодувати завдані туристу збитки використовується система страхування.

Згідно закону України «Про туризм» органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також суб'єкти туристичної діяльності вживають ряд заходів, спрямованих на забезпечення безпеки в галузі туризму [1]. Зокрема до

обов'язків суб'єктів туристичної діяльності відносяться: інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, забезпечувати туристів спеціальним спорядженням та інвентарем, надання допомоги особам, які постраждали під час подорожі, забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм, інформувати органи місцевої влади про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг.

Ефективним інструментом забезпечення безпеки в сфері туризму є страхування. Згідно закону України «Про страхування» страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) [2]. Страхування виконує чотири функції: ризикову, попереджувальну, ощадну, контрольну [3].

Виділяють добровільне та обов'язкове страхування. В свою чергу обов'язковим в туризмі є страхування медичне та цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. До добровільного страхування відноситься майнове, на випадок затримки транспорту та інше за бажанням туриста.

За кордоном поширені дві форми страхового обслуговування туристів: сервісне (асистанс) і компенсаційне. Асистанс передбачає, що на час поїздки туристів за кордон страхові компанії надають їм весь комплекс страхових послуг за посередництвом закордонних сервісних медичних асистанс-компаній, з якими вони укладають договори.

Щодо компенсаційного страхування, то це, як правило, легкі випадки захворювання, лікування яких коштує недорого. Якщо при настанні страхового випадку турист самостійно купив потрібні ліки й інші медичні препарати, то для одержання компенсації за страховим полісом йому необхідно протягом 30 днів після повернення з поїздки подати в страхову компанію всі оригінали рахунків, довідок, чеків, що підтверджують витрати. Будь-яке відшкодування витрат можливе лише за умови, якщо турист має страховий поліс мандрівника.

Щоб отримати страховку туристи укладають договори страхування з будь-якою обраною ними страховою компанією, яка має відповідну ліцензію, й зобов'язані завчасно підтвердити туроператору (турагенту) наявність належним чином укладеного договору страхування. Надати послугу страхування може також туристична фірма, яка для цього укладає договір із страховою фірмою.

Згідно ст. 16 Закону України «Про страхування» договір страхування повинен містити: назву документа; назву та адресу страховика; прізвище, ім'я, по батькові або назву страхувальника та застрахованої особи, їх адреси та дати народження; зазначення предмета договору страхування; розмір страхової суми та розміри страхових виплат; перелік страхових випадків; розміри страхових внесків (платежів, премій) і строки їх сплати; строк дії договору; порядок зміни і припинення дії договору; умови здійснення страхової виплати; причини відмови у страховій виплаті; права та обов'язки сторін і відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору; інші умови [2].

Страхові компанії, укладаючи договір з турфірмою на обслуговування туристів за кордоном, включають у страховий поліс мандрівника широкий спектр послуг страхування [3]:

- за раптового захворювання - невідкладну медичну допомогу, амбулаторне та стаціонарне лікування, у тому числі операцію у першокласних клініках;
- екстрену стоматологічну допомогу (за гострого зубного болю) на суму не більше 200 дол. США;
- надання медичного устаткування (інвалідні візки, милиці тощо);
- термінове доправлення одного з найближчих родичів до місця події і назад;
- екстрене повернення потерпілого на батьківщину разом з особою, що його супроводжує, якщо це необхідно за медичними показниками. У випадках летального результату страхова компанія оплачує всі витрати з доправлення тіла туриста на батьківщину;
- забезпечення засобами для повернення додому неповнолітніх дітей, які подорожують із потерпілим туристом;
- сприяння в організації кваліфікованої юридичної допомоги застрахованому і його захисту;
- надання допомоги при втраті чи затримці багажу під час закордонної поїздки;
- страхування від неможливості вирушити в поїздку за кордон;
- страхування квартир і майна на час перебування власника за кордоном.

Відповідно, основні захворювання, лікування і допомога при яких не входить в покриття також вказуються в договорі. До цієї групи зокрема відносять онкологічні захворювання, хронічні паталогії серцево-судинної системи. Страховик не відшкодовує витрат туриста, якщо вони не належать до страхових випадків. Не є страховими випадками [3]:

- хронічні захворювання і сонячні опіки;
- захворювання, пов'язані з вживанням алкоголю і наркотичних засобів;
- захворювання, викликані невиправданим ризиком (спуск у печери, стрибки у воду з трампліна тощо);
- захворювання чи нещасні випадки, які виникли до чи після повернення застрахованого в країну постійного проживання;
- пластична хірургія, різного роду протезування, щеплення, профілактичні вакцинації та ін.;
- тілесні ушкодження при участі в страйках, воєнних діях;
- навмисне заподіяння собі тілесних ушкоджень;
- самогубство;
- витрати на додатковий комфорт (телевізор, телефон, кондиціонер, послуги масажиста чи косметолога), якщо турист перебуває в лікарні.

Розмір страхового внеску залежить від декількох факторів:

- від терміну перебування за кордоном;
- від країни в'їзду;
- від кількості людей у туристській групі - для групи (від 6 осіб) застосовується дешевший, груповий тариф, а якщо родина подорожує разом, тоді застрахованими повинні бути всі її члени;
- від ступеня ризику - страховий внесок зростає, якщо страхують підвищені

ризика (наприклад, для туристів, які виїжджають кататися на гірських лижах і займатися іншими видами активного відпочинку, базовий тариф зростає в середньому вдвічі);

- від віку туристів - страховий внесок для туристів віком до 21 року буде меншим від звичайного базового тарифу, для туристів, старших 65 років, тариф звичайно збільшується вдвічі, старших за 70 років - утричі.

Для тих, хто подорожує за кордоном своїм автомобілем, обов'язковим є страхування цивільної відповідальності перед третіми особами. Наявність цього полісу є обов'язковою в країнах, які входять до системи «Зелена карта». Українським туристам пропонують також програми страхування майна – багажу, втрати документів.

Отже, страхування в туризмі – це необхідна умова здійснення туристичної подорожі, оскільки завдяки ньому забезпечується безпека подорожі. Асортимент страхових послуг для туристів є досить великим. Крім двох видів обов'язкового страхування туристичне підприємство може забезпечити страхування інших ризиків, пов'язаних з поїздками за кордон.

Список використаних джерел:

1. Про туризм: Закон України від 15.09.1995р. № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Ільницька-Гикавчук Г.Я. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Львів, 2018. 185 с.

Клименко К. Д., здобувач
магістерського рівня вищої освіти, ОПП Банківська справа,
Науковий керівник- **Корват О. В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ

Натепер використання ІТ технологій в усіх сферах життя стає актуальним. Їх впровадження в банківську діяльність відбивається у зміні традиційних банківських послуг на цифрові. Зараз всі банки розширюють перелік електронних послуг та постійно їх удосконалюють. Це дозволяє значно скоротити час обслуговування клієнтів, надавати послуги дистанційно та нарощувати клієнтську базу. Те, що близько половини європейців зараз використовують Інтернет-банкінг [1, с. 27], свідчить про існування високого попиту на цифрові банківські послуги. Для відстеження тенденцій майбутніх трансформацій у банківській сфері постає питання аналізу розвитку електронного банкінгу.

Термін «електронний банкінг» в нормативних документах часто розглядається як передова технологія з надання банківських послуг через мережу Інтернет. В наукових публікаціях ця категорія трактується як «складова система електронної комерції», «автоматичний сервіс для клієнтів щодо традиційних банківських продуктів», «послуга банку з дистанційного управління рухом коштів на рахунку за допомогою електронних мереж і обладнання», «інноваційний спосіб здійснення банківських бізнес-процесів за допомогою електронних мереж» [2, с. 155]. Узагальнюючі наведені визначення можна сказати, що електронний

банкінг – це діяльність банку з надання дистанційних послуг клієнтам з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і технічного обладнання.

Історично перші системи автоматизованих банківських послуг зародилися в США. Ключові події, що визначили розвиток дистанційного обслуговування клієнтів банку наведено у табл. 1.

Аналізуючи події з впровадження інновацій, наведені у табл. 1, можна сказати, що вони сформували сучасні системи дистанційного банківського обслуговування. Дистанційні види банківських послуг ефективніше не тільки для клієнтів банків, але й для банківських установ. Зокрема на віддалене обслуговування клієнтів банк витрачає майже в 2-4 рази менше коштів і часу, ніж у відділенні. На сьогодні інтернет-банкінг поширений практично в усіх розвинених країнах світу таких як США, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Корея, Англія, Японія. Електронні банківські послуги з кожним роком стають більш привабливими з огляду на те, що питома вага користувачів інтернетом та мобільними пристроями постійно зростає.

Таблиця 1

Історичні події створення нових видів послуг з дистанційного обслуговування клієнтів банку

Роки	Події
1960-1970 роки	Надання банками перших послуг з дистанційного обслуговування за телефоном (SMS-банкінг)
1980-1990 роки	Запровадження перших послуг через Home-banking ¹ . Створення першого необанку ² «First Direct».
1990-2000 роки	Надання банками перших послуг через мережу Інтернет (Інтернет-банкінг ³).
1999-2002 роки	Надання банками перших послуг через мобільні додатки (WAP-банкінг ⁴)

¹ – надання банківських послуг у зручному для клієнта місці, за допомогою комп'ютерних технологій.

² – вид банку, який працює без традиційної мережі відділень і надає всі послуги дистанційно.

³ – вид дистанційного банківського обслуговування рахунків клієнтів в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет.

⁴ – вид дистанційного банківського обслуговування рахунків клієнтів через мобільний телефон з використанням мобільного додатка в системі Android та IOS.

В Україні розвиток електронного банкінгу розпочався в 1980 році, але темпи поширення серед споживачів банківськими послугами на той час були повільними через обмеженість у використанні споживачами Інтернету та технічних засобів. З 2000 року застосування інтернету в Україні стало поширюватись і в цей же час Приватбанк розробляє перший сайт для надання клієнтам послуг з інтернет-банкінгу.

Електронний банкінг на сьогодні являється основою банківських систем всіх країн світу. Практично всі послуги можуть надаватись банками дистанційно в реальному часі. В основі сучасних тенденцій розвитку банківського обслуговування знаходяться прогресивні Fin Tech рішення: цифрова ідентифікація та біометрія, штучний інтелект, великі дані (Big Data), блокчейн технології, «хмарні» обчислення [3, с. 62]. Вони змінюють, переважно, сегмент роздрібно

банківського обслуговування, де є перспектива скорочення розриву між очікуваннями клієнта та їх фактичною реалізацією. Розвиток подібних інноваційних проектів відбувається за такими характеристиками: доступність, прозорість, простота залучення клієнтів, простота дистрибуції та комерційна привабливість, спеціалізація [4].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що впроваджені види дистанційного банківського обслуговування суттєво трансформували фінансову сферу та наблизили перехід традиційної економіки до цифрової. Дослідження закордонних економістів щодо розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у банківській діяльності [5, с. 24] окреслюють основні тенденції цифровізації банківських послуг, якими будуть їх інтелектуалізація, підвищення якості та надійності, збільшення швидкості здійснення розрахункових операцій та їх безпеки.

Список використаних джерел:

1. Monitoring the Digital Economy & Society 2016–2021. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/341889/725524/Monitoring+the+Digital+Economy+%26+Society+2016-2021/7df02d85-698a-4a87-a6b1-7994df7fbeb7/>
2. Дубина М., Шеремет О. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №2. С.154-162.
3. Корват О. В., Юношева А. С. Еволюція підходів до кредитного банківського обслуговування. *Сучасні тенденції розвитку економіки, обліку, фінансів і права: зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. м. Полтава, 21 трав. 2020 р. : у 2 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2020. Ч. 1. С. 62-63.*
4. Dietz M., Khanna S., Olanrewaju T., Rajgopal K. Cutting through the Noise around Financial Technology. McKinsey Review. 2016. URL : <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/cutting-through-the-noise-around-financial-technology>.
5. Baller S., Dutta S., Lanvin B. The Global Information Technology Report 2016. Innovating in the Digital Economy. URL: http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/F_GITR_Full_Report.pdf.

Кобозєва А.С., здобувач освітнього рівня
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування.
Науковий керівник – **Корнух О.В.**, к.е.н., доцент кафедри
фінанси суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку.
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У сучасних умовах господарювання, фінансовий стан є ключовою характеристикою підприємницької діяльності, у тому числі у банківській сфері. Достовірною й своєчасною оцінкою фінансового стану банку є запорукою прийняття ефективних фінансових рішень з боку власників, інвесторів, партнерів, працівників податкової служби та інших учасників економічних відносин, спрямованих на зниження витрат, зростання прибутку та ринкової вартості бізнесу в цілому.

У вітчизняній економічній літературі поки що немає єдиного підходу до оцінки банківської діяльності комерційного банку. Немає навіть сталої думки щодо змісту цієї діяльності.

Поняття «фінансового стану» в підручниках різних авторів, трактується по різному, визначення цього поняття можна представити у вигляді таблиці 1.

Підходи до визначення поняття «фінансовий стан банку»

Трактування поняття	Автор
Фінансовий стан банку – це оцінка показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління.	Герасимович А. М. [1, с.527]
Фінансовий стан банку – це наявність у нього фінансових ресурсів, забезпеченість грошовими ресурсами, необхідними для діяльності, підтримки нормального режиму роботи, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.	Дзюблюк О. В. та Михайлюк Р. В. [2, с.36]
Фінансовий стан банку – це головна умова його існування та активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою як окремих показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків.	Парасій-Вергуненко І. М. [3, с.186]
Фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу.	Вінниченко О.В., Гудзь А.В [4, с.219]

Розглянувши наведені трактування авторів, можемо сформулювати своє визначення, що фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансову діяльність банківської установи за певний період часу на основі оцінки показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності та ефективності управління.

Щоб точно оцінити й проаналізувати фінансовий стан банку, кожен із авторів пропонує свою методику. Проаналізувавши методики авторів (табл. 1) вважаємо, що найбільш повно розкриває фінансовий стан банку методика Герасимовича А. М і Парасій-Вергуненко І. М., в яких вони зазначають наступні групи показників:

- показники фінансової стійкості;
- показники, що характеризують ділову активність банку;
- показники ліквідності банку;
- показники ефективності управління.

Отже, для ефективної діяльності банків важливо дати об'єктивну оцінку фінансового стану банків, використовуючи єдиний методичний підхід з визначеною кількістю ключових показників, що дозволить порівнювати фінансовий стан банків між собою. А також змістовний аналіз банку та обґрунтовані висновки дають керуючим банку можливість приймати ефективні управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М. та ін Аналіз банківської діяльності: підручник; За ред. А. М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.
2. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 316 с.
3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посібник для самост. вивч. К.: КНЕУ, 2003. 347 с.
4. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 69. 2020. С.217-228. URL:

Коледіна К.О., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ БАНКУ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ

В реаліях сучасності рівень ефективності управління кредитними операціями розглядається як один з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності. В умовах жорстокої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління кредитними операціями та кредитними ризиками, швидко оволодівати нагромадженими в теорії та практиці знаннями, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації. Лише такий підхід до управління забезпечує вигреш у конкретному середовищі або, принаймні, нормальні умови розвитку організації. Банківська діяльність у сучасному світі – одна з найбільш конкурентних, тому успіх і життєдіяльність банку істотно визначається рівнем управління в банку загалом та управління кредитними операціями, зокрема.

Дослідженню теорії та практики організації здійснення банками кредитних операцій сприяють праці вітчизняних учених-економістів В.Л. Андрущенка, О.В. Васюренка, А.М. Герасимовича, Б.С. Івасіва, Л.М. Кіндрацької, Т.Т. Ковальчука, В.Д. Лагутіна, О.Г. Коренева, Н.Б. Литвин, Л.О. Примостки, М.І. Савлука та інших. Але складна ситуація, яка склалась нині в банківській системі України, і її «неочікувані прояви» вимагають подальших досліджень щодо сутності поняття «кредитні операції».

Дослідження літературних джерел дозволило встановити, що дотепер серед науковців існують розбіжності щодо трактування поняття «кредитні операції». Так, Бондаренко Н.М. і Шевченко К.В. [1, с. 110-113] пропонують розуміти під «кредитними операціями» вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів шляхом їх надання в тимчасове користування, прийняттям зобов'язання придбати право вимоги боргу або прийняттям зобов'язань про надання коштів (гарантії, поручительства, авалю) за настання умов, передбачених кредитною угодою.

Згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» [2] до кредитних операцій належать: розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик; здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені; надання гарантії і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі; придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг); лізинг.

Кредитування є найважливішим напрямком здійснюваних банком активних операцій, що визначається дією таких факторів: кредитування є основним джерелом доходів банківських установ, що являє собою запоруку надійного і

стійкого функціонування банків на фінансовому ринку; економічний зміст діяльності банків, який виражається їхньою головною функцією – організації кредитних відносин – полягає, насамперед, в акумуляції тимчасово вільних грошових коштів і їх перерозподілі на кредитних засадах; економічний ефект від реалізації кредитних операцій має важливе значення не лише з точки зору безпосередніх учасників кредитної угоди – а й з огляду на забезпечення неперервності відтворювальних процесів на рівні усього національного господарства [3, с. 8-9].

Ефективність управління кредитними операціями банку багато в чому залежить від рівня управління кредитними ризиками. Так, метою управління кредитним ризиком як невід’ємною частиною будь-якого наданого банком кредиту є зведення його до мінімуму. При цьому банк повинен одержувати прибуток, що забезпечує стимулювання і залучення достатнього припливу капіталу. Кредитна діяльність визначає граничні розміри кредитного ризику, і, оскільки вона затверджується на вищому рівні керівництвом, останнє тим самим саме себе обмежує з погляду проведення операцій підвищеного ризику. Постійне забезпечення оптимального рівня кредитного ризику з одночасним досягненням планового рівня прибутку від кредитних вкладень в умовах нестабільності зовнішнього середовища вимагає запровадження в банках науково обґрунтованої кредитної діяльності, яка базується на достовірності та репрезентативності даних аналізу поточної ситуації та можливих шляхів її розвитку в майбутньому, можливості банку оперативного реагувати на зміну різноманітних чинників, що впливають на ринок кредитних послуг [4, с. 120].

Таким чином, кредитування є найважливішим напрямком здійснюваних банком активних операцій. Постійний аналіз кредитних операцій в системі управління банком дає змогу вибрати варіант раціонального розміщення ресурсів, напрями кредитної політики банку, знизити ризик за рахунок диверсифікації кредитних вкладень, прийняти рішення щодо доцільності надання позики клієнтам залежно від їх кредитоспроможності, галузевої належності, форм власності тощо. Результати аналізу дають змогу приймати рішення про зміну напрямів та методів кредитування.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н.М., Шевченко К.В. Сутність та класифікація кредитних операцій банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 17. Ч.2. С. 110-113.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 03.07.2020 №. 2121-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2021).
3. Бугель Ю.В. Управління кредитним портфелем комерційного банку в ринкових умовах господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Тернопіль. 2009. 28 с.
4. Солодка О.О. Ефективність кредитної діяльності в механізмі банківського маркетингу. *Фінанси України*. 2011. № 11. С. 119-127.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Підтримка життєвого рівня населення кожної країни базується на системі соціального страхування. Значна частина населення Великобританії на сьогодні є задіяною у різноманітних програмах, а для майже 25 % громадян єдиним джерелом доходів є державні виплати. Відповідно, сама система соціального страхування використовує і освоює значні фінансові ресурси.

Схеми соціального забезпечення Великобританії включають:

- національну схему страхування (НСС), яка забезпечує грошові виплати при хворобі, безробіттю, смерті партнера, виходу на пенсію тощо. Люди заробляють право на ці виплати, сплачуючи національні страхові внески;
- національну службу охорони здоров'я, яка забезпечує медичне, стоматологічне та лікування очей, яке, як правило, доступне лише для людей, які живуть у Великобританії та Північній Ірландії;
- допомогу на дітей та дитячі податкові схеми, які забезпечують готівкові виплати громадянам, що виховують дітей;
- допомоги певним категоріям інвалідів або їх опікунів;
- інші законні платежі проведені зі сторони роботодавців відносно їхніх працівників, у яких є право на материнство, батьківство та відпустку.

Також, варто зазначити, що кожний громадянин отримує номер соціального страхування при досягненні 16-річного віку.

Внески до національної схеми страхування поділяються на п'ять класів:

1. працівники сплачують основні внески першого класу у випадку, якщо їхні доходи є вищими за відповідний початковий поріг (рівень). Таким чином, їх внески виступають як певний відсоток від доходу отриманого за тиждень і вираховуються із заробітної плати.

2. самозайняті особи чиї доходи є вищими за рівень винятково низьких доходів зобов'язані сплачувати внески другого класу. Внески другого класу сплачуються за фіксованою ставкою.

3. внески третього класу є добровільними, і розраховуються додатково до основних пенсійних виплат чи виплат при втраті годувальника.

4. спеціальні правила застосовуються до окремих професій, у тому числі до моряків та пілотів.

5. роботодавці також зобов'язані сплачувати внески першого класу відносно більшості допомог у натуральній формі.

Грошові виплати за національною схемою страхування базуються на сплачених і облікованих у системі внесках. Право на виплати працівник отримує лише у випадку сплати мінімальної суми внесків. Натомість, право на лікування, включаючи стоматологічні послуги та лікування очей, не залежить від системи національних страхових внесків. У Великобританії це право забезпечується національною службою охорони здоров'я.

Що стосується організації соціального захисту, то у Великобританії

відповідальність за надання більшості соціальних виплат покладено на департамент праці та пенсій. У свою чергу, департамент доходів та митниці Великої Британії несе відповідальність за збір та облік усіх внесків і нарахувань та виплати податкових пільг.

Місцеві органи влади займаються адмініструванням житлових допомог та місцевих податків. Міністерство бізнесу, енергетики та промислової стратегії відповідає за розробку політики та відповідного законодавства стосовно відпусток по догляду за дітьми та їх оплати. З другої сторони, роботодавці несуть відповідальність за виплату допомог з тимчасової втрати працездатності, законодавчо встановлених виплат по вагітності, державної допомоги на дітей та допомог при усиновленні.

Органи міністерства охорони здоров'я Великобританії фінансуються для забезпечення медичних послуг для населення через укладення контрактів із фондами національної системи охорони здоров'я та іншими постачальниками послуг та професіоналами у цій сфері. Медичне обслуговування та соціальні послуги забезпечуються органами місцевої влади у рамках фінансової та законодавчої бази, визначеної Міністерством охорони здоров'я. Таким чином, працівники можуть обрати самостійно послуги приватного медичного страхування, або роботодавці пропонують їм покриття витрат вартості приватного лікування.

Фінансування системи соціального страхування Великобританії відбувається за рахунок внесків у національну систему страхування, сплачених роботодавцями та працівниками, а також за рахунок загальних податкових надходжень.

Основною державною пенсією є пенсія, яка забезпечується урядом Великої Британії. Її розмір базується і визначається в залежності від того, скільки кваліфікаційних років (років страхового стажу) має відповідний працівник, і за які, відповідно, були сплачені (або зараховані) внески в національну систему страхування впродовж його трудового життя.

Право на державну пенсію виникає при досягненні встановленого державою пенсійного віку. Зокрема, це 65 років для чоловіків, що народилися після 5 квітня 1959 та 60 років для жінок, що народилися після 5 квітня 1950 року. Пенсійний вік для жінок, народжених або після 6 квітня 1950 року і до 6 квітня 1955 року зростає від 60 до 65 років у період з 2010 по 2020 р. Державний пенсійний вік для жінок, народжених після 6 квітня 1955 р. і до 6 квітня 1959 р. – до 65 років. Крім того, планується, що пенсійний вік збільшиться як для чоловіків, так і для жінок від 65 до 68 років у період з 2024 по 2046 рік.

Список використаних джерел:

1. Your social security rights in United Kingdom. URL: https://ec.europa.eu/employment_social/-empl_portal/SSRinEU/Your_social_security_rights_in_UK_en.pdf
2. Григораш Г.В., Григораш Т.Ф., Олійник, Субачов І.Т. Системи соціального страхування зарубіжних країн: *Навчальний посібник*. ДДФА, 2007. 146 с.

Колодій Д. В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Менеджмент,
Науковий керівник – **Воляк О.О.**, к.т.н., доцент кафедри
економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин,
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОГНОЗУВАННЯ Й ПЛАНУВАННЯ ЦІН НА ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ

У сучасному світі кожна сфера життя базується на детальному прогнозуванні, адже через неймовірну кількість пропозицій на товари та послуги мода на них дуже швидко змінюється. Тому кожен економіст повинен вміти розбиратися в теоретичних, методологічних та організаційних основах економічного прогнозування та планування з урахуванням нових підходів, визначених ринковими відносинами.

Однією з головних складових маркетингової діяльності є ціна та цінова політика. Тому ця тема є актуальною, адже саме через правильну підбрану ціну залежить успішність та конкурентоспроможність виробничо-збутового комплексу промислової фірми. Для якісної побудови цінової стратегії потрібно знати не тільки ситуацію на ринку, але розуміти де знаходиться верхня та нижня межа, щоб ціна адекватно сприймалася споживачами. Також потрібно вміти добре маневрувати цінами, щоб кожен етап продаж був вигідним як для продавців, так і для споживачів.

У доповіді розглянуті сучасні методи прогнозування й планування цін на товари та послуги, які доцільно використовувати в сучасній українській практиці та наведені обґрунтування їх застосування для різних ринків відповідно до вимог споживачів.

Метод експертних оцінок [3, с.37]. Застосовується при аналізі і прогнозуванні національних і світових товарних ринків; формуванні однорідних груп продукції; виборі з усього набору параметрів аналізованих виробів їх головних властивостей та їх ранжування за ступенем значущості для споживачів; визначенні властивостей виробів, які в більшій мірі впливають на динаміку витрат; оцінки технічного рівня і конкурентоспроможності продукції з урахуванням цін.

Головним недоліком методу є суб'єктивність думок експертів та обмеженість їхніх суджень. До переваг можна віднести: відносну простоту прогнозування будь-яких ситуацій, у тому числі в умовах неповної інформації.

Параметричні моделі і методи прогнозування [1, с. 79]. Основу параметричних методів прогнозування цін складають кількісні залежності між цінами і основними споживчими властивостями продукції або рівнем якості виробів в межах параметричного ряду. Цей метод дозволяє визначити орієнтовну ціну простої продукції, яку можна достатньо повно схарактеризувати одним параметром якості, однак, на жаль, не враховує вплив на ціну решти параметрів виробу.

Метод структурної аналогії полягає в тому, що за однотипної продукції на основі статистичних даних визначається структура ціни за елементами витрат та іншими елементами, тобто знаходиться питома вага матеріальних витрат,

заробітної плати та інших елементів витрат у ціні продукції. Потім за допомогою нормативного або іншого методу визначається абсолютна величина матеріальних витрат, заробітної плати та інших елементів по новому виробу [1, с. 79-80]. Для реалізації методу потрібно знати тільки структуру собівартості продукції.

Агрегатний метод використовується для визначення ціни нового виробу шляхом підсумовування цін окремих конструктивних частин з додаванням вартості нових деталей. При цьому враховуються непрямі податки, що включаються в ціну товару. За допомогою методу легко визначати майбутню ціну, але слід зазначити, що ціни деяких конструктивних елементів виробу можуть бути невідомі [1, с. 80].

Метод кореляційно-регресійного аналізу передбачає побудову рівняння регресії для визначення залежності ціни від факторів, які на неї впливають. При цьому ціна є функцією ряду властивостей, що визначають її величину. [1, с. 81]. Використання методу дозволяє виявити властивості, які значно впливають на розрахунок ціни й оцінити якість прогнозованої ціни.

Метод визначення цін на основі витрат виробництва [2, с.172]. Суть його зводиться до визначення ціни на товар виходячи з витрат виробництва і прибутку. Цим методом можуть встановлюватися ціни на продукцію галузі (на основі середньогалузевої собівартості і рентабельності продукції), а також формуватися ціни на товари безпосередньо фірмами. Перевагою методу є можливість фірми самостійно формувати ціну, але конкуренти можуть поставити ціну нижчу за вашу.

Статистична теорія ігор. Цей метод передбачає обґрунтування оптимальних рішень за цінами в конкурентних ситуаціях. Наприклад, підприємство виробляє товар і знає, що він схильний до швидкої зміни моди. Якщо своєчасно не продати товар, то в майбутньому можуть виникнути труднощі з його реалізацією. Тому підприємство може прийняти рішення про зниження цін, щоб викликати додатковий попит на даний товар. Причому рішення про розмір зниження цін під час сезонного розпродажу товарів повинне бути продуманим і принести підприємству мінімум втрат. [3, с. 49].

Перевагою методу є можливість зміни цін залежно від сезону та попиту, однак лід зазначити, що зниження ціни може не окупитися.

Динамічна макромодель ринкового ціноутворення базується на динамічних моделях розрахунку макропоказників (валового продукту, капіталомісткості валового продукту та ін.) і розрахунках рівня цін залежно від попиту і пропозиції. Рівність попиту і пропозиції підтримується регулюванням параметрів моделі (параметра зміни, рівня цін, частки заробітної плати в національному доході, частки накопичення і капіталомісткості валового продукту). [2, с.171].

Висновки. Ринкова економіка ґрунтується на самостійних, економічно обґрунтованих товаровиробників, а для них ціни – вирішальний фактор результатів виробничої та фінансової діяльності фірми. Ринок диктує умови виживання. Тому правильно обрана цінова політика, грамотна тактика формування цін, економічно вивірені методи ціноутворення становлять основу успішної діяльності будь-якого підприємства, незалежно від форм власності.

Зараз доцільно використовувати статистичну теорію ігор, адже всі споживачі люблять знижки та метод експертних оцінок (використовувати вже відпрацьовані

теорії).

Отже, сучасні умови господарювання вимагають максимального розширення сфери і вдосконалення методів прогнозування і планування. Чим вище якість прогнозів і планів, тим вагомішим буде їх внесок у суспільний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Касперович С. А. Прогнозирование и планирование экономики: курс лекций для студентов специальностей «Экономика и управление предприятием», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», «Менеджмент», «Маркетинг». Минск: БГТУ, 2011. 172 с.
2. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 392 с.
3. Грабовецький Б. Є. Планування та економічне прогнозування : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2013. 66 с.

Кондратенко Д. В., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

СТРАХУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ

Політична нестабільність в Україні за останнє десятиріччя призвела до безпрецедентних ризиків для іноземних компаній, що ведуть бізнес в нашій країні. У 1 кварталі 2020 року зафіксовано чистий відплив за прямими іноземними інвестиціями у розмірі 1,6 млрд дол. США, зумовлений вилученням реінвестованих доходів реального сектору [1]. У світлі такої невизначеності компанії все частіше звертаються до страхування політичних ризиків для захисту своїх іноземних інвестицій. Страхування політичних ризиків набуває популярності, оскільки компанії прагнуть до стабільності в усе більш нестабільній глобальній політичній обстановці.

Політичні ризики – це сукупність рішень, подій або дій політичного або адміністративного характеру на регіональному, державному чи міжнародному рівні, які можуть спричинити за собою фінансові, комерційні та економічні втрати для компанії, яка проводить імпорتنі та експортні операції, що здійснює інвестиції за кордон, яка уклала міжнародні ділові контакти. Як впливає з даного визначення, політичні ризики залежать не тільки від самої країни, куди направляються іноземні інвестиції і з якою укладаються імпорتنі або експортні угоди, але і у великій мірі від її взаємин з країною перебування інвестора або експортера / імпортера, а також з третіми країнами, які не беруть участі в угоді, але здатні вплинути на виконання контракту.

Основними особливостями політичних ризиків є складність їх передбачення, катастрофічність і складність регресу. Більшість сильних, або революційних, змін в рамках цілих держав в останні роки абсолютно не могли бути передбачені. Катастрофічність політичних ризиків полягає в тому, що одинична подія, дія або рішення політичного характеру, що підпадає в розряд політичних ризиків, може викликати втрати у великого числа суб'єктів економічних відносин.

Страхування політичного ризику потенційно покриває широкий спектр збитків, включаючи:

- державну експропріацію і конфіскацію активів;
- політичне насильство (заворушення, тероризм, війна тощо), що приводить

до втрати активів або доходів від бізнесу;

–неконвертованість іноземної валюти.

Хоча страхування політичних ризиків може забезпечити захист від певних ризиків іноземні компанії, однак не покриває збитки, що виникають у результаті стандартних комерційних дефолтів іноземного позичальника. Крім того, не існує стандартної форми поліса, а судова практика в Україні вкрай обмежена. Це означає, що компанії повинні ретельно оцінювати свої потреби та брати активну участь у процесі укладання договору страхування, щоб максимально збільшити покриття ризиків і уникнути прихованих пасток.

Страховики, зазвичай, визначають страховим випадком експропріацію, що виникла тільки на підставі офіційних законів або постанов (наприклад, офіційної постанови уряду, який оголошує про свій намір націоналізувати бізнес страхувальника). Однак, багато форм експропріації можуть виникати у результаті дискримінаційних дій, офіційно не передбачених законом – відмови в дозволах і ліцензіях або інші дії, які в сукупності призводять до втрати інвестицій іноземної організації.

Дії держави, засновані на зловживанні податковим законодавством, якщо це призвело до повної втрати або істотного зменшення інвестицій, є рівнозначними експропріації. Прикладом може слугувати реформування законодавства у сфері "зеленої" генерації в Україні. Чинне законодавство встановлює зобов'язання держави викуповувати всю "зелену" енергію, що виробляється, на чітко визначених та прозорих умовах до кінця 2029 року. Розраховуючи на дотримання гарантій та заохочень з боку держави, в Україну вже прийшли великі іноземні інвестори майже з усіх континентів, які готові вкладати в економіку країни суттєві кошти та розвивати її відновлювану енергетику.

Станом на кінець минулого року лише ЄБРР інвестував до 250 млн євро в "зелені" проекти в Україні. За оцінками експертів, за останні 5 років розмір інвестицій у відновлювану енергетику вже сягнув 3,3 млрд євро. У червні-липні 2019 року відбувся фактичний дефолт за платежами виробникам "зеленої" енергетики. В результаті рішення суду припинені розрахунки з виробниками електроенергії по "зеленому тарифу" [2].

Отже питання щодо ретроспективного зниження тарифів, а також запровадження нових податків на діючі станції, обмеження термінів (попередніх) договорів на купівлю "зеленої" енергії, зміна "зеленого" тарифу для нових станцій є актуальними як для інвесторів, так і страхових компаній.

Наразі ми живимо в епоху, коли урядовці, особливо розвинених та сильних країн, дотримуються напрямку «політичного реалізму», коли раціональною поведінкою є максимізація «бенефітів» країни, егоїзм, що знижує довіру та виключає альтруїзм (nothing personal just politics). За таких умов міжнародні норми права, інституції або організації не здатні суттєво вплинути на поведінку «сильних гравців», а навпаки – «сильні гравці» впливають на поведінку міжнародних інституцій. Вірогідно, риторичним є питання, якого інвестора більше захищатимуть міжнародні інституції: українського в США чи американського в Україні? [3].

У таких випадках страхова компанія виступає як гарант для страхувальника у врегулюванні спірних питань. Для інвестора важливе отримання страхового

захисту від ризиків зміни законодавства та інших факторів, які можуть заподіяти шкоду його майновим інтересам, у тому числі й пов'язаних з переказом платежів в іноземній валюті. Страхові компанії, які знаходяться або представлені в Україні, не можуть застрахувати даний вид унаслідок неможливості спору з країною своєї ж резиденції. А страхові компанії, які ведуть бізнес за межами нашої країни, не готові приймати дані ризики, оскільки в Україні існує досить високий ступінь настання страхового випадку.

Ще одним різновидом страхування політичних ризиків є комплексне страхування політичних ризиків (Political Violence Insurance). По суті, це договір страхування, який покриває збитки, завдані майну страхувальника від таких ризиків, як: тероризм, саботаж, громадянські заворушення, страйки, повстання, революція, бунт, заколот, переворот, війна або громадянська війна. Договір страхування політичних ризиків з таким покриттям в Україні укласти можна, звичайно, із залученням зарубіжних страхових компаній і перестраховиків. Необхідно відзначити, що вартість цього покриття вимірюється в сотнях тисяч і мільйонах гривень, і, тим не менше, таке покриття варте того, якщо існує ризик, що майно буде повністю знищено, наприклад, в результаті теракту. Приклад зі світової практики – трагічні події 11 вересня 2001 року. Вежі-близнюки в Нью-Йорку були застраховані і від теракту в тому числі, а виплата склала \$4.6 млрд [4].

З огляду на останні події в світі, є чітке розуміння, що поглиблення глобалізаційних процесів і одночасно глобальне роз'єднання світу, коли в умовах економічної кризи та пандемії кожна країна захищає свої інтереси як політично, так і фінансово, страхування політичних ризиків стає більш актуальним і важливим.

Список використаних джерел:

1. Національний банк удосконалює обчислення статистики прямих іноземних інвестицій. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-udokonaluyue-obchislennya-statistiki-pryamih-inozemnih-investitsiy>
2. Бондарев Т. «Зелений» тариф в Україні: чем опасна игра в наперстки с инвесторами? URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/11/4/653302/>
3. Мінін О., Городецька А. Тонка межа: справляння податків VS експропріація інвестицій. URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2020/05/9715_s22-23-KMP.pdf
4. Мельник Н. Що таке страхування політичних ризиків. URL: <https://brit-mark.com/ua/press-centre/brit-mark-media/2015/%D1%81hto-takoe-strahovanie-politicheskikh-riskov>

Короленко С. М., к.е.н., доцент кафедри
фінанси суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,
Несміян І. С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Фінанси, банківська справа та страхування.
Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

У сучасних умовах нестабільної економіки, стає актуальним питання забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. Фінансова стійкість комерційного банку є головним показником, який характеризує збалансованість фінансових потоків, достатність коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельну діяльність банку.

У вітчизняній економічній літературі існує багато підходів щодо визначення

поняття «фінансова стійкість банку». Науковці по різному трактують дане поняття.

Так наприклад, науковець І. Є. Склеповий визначає, що фінансова стійкість банку – це інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 140].

Відповідно офіційного сайту Національного банку України, «Фінансова стійкість банку – стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю» [2].

Автор В. М. Кочетков під фінансовою стійкістю розуміє спроможність банку як системи трансформування ресурсів банку (персоналу, фінансових ресурсів, активів, обладнання та інформаційних технологій) з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком виконувати свої функції у ринковому середовищі попри впливу ендогенних та екзогенних факторів [3, с. 38].

Своє тлумачення даній категорії дає автор Ключко Л. А., який трактує це визначення як системне поняття, яке визначає функціонування комерційного банку як системи в цілому та передбачає одночасне виконання необхідних умов щодо таких його окремих елементів, як: капіталізація, ліквідність, платоспроможність, резервування тощо [4, с. 12].

Проведене дослідження поняття «фінансова стійкість банку» дає нам змогу визначити фінансову стійкість комерційного банку як характеристику його фінансового стану, котрий відзначається збалансованістю фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.

Для найбільш точного оцінювання рівня фінансової стійкості комерційного банку, пропонується застосувати методикку індикаторів фінансової стійкості, що розроблена Міжнародним валютним фондом та застосовується в Україні.

У даній методиці пропонуються індикатори які передбачають п'ять груп показників фінансової стійкості:

- показники достатності капіталу;
- показники ліквідності;
- показники якості активів;
- показники прибутковості та рентабельності;
- показники чутливості до ринкового ризику.

Отже, для того щоб досягти фінансову стійкість комерційним банкам необхідно дати об'єктивну оцінку фінансового стану, застосовуючи певну методикку розрахунку, з метою забезпечення їх спроможності ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність у разі раптового її порушення.

Список використаних джерел:

1. Склеповий Є. В. Складові стійкості комерційного банку. *Фінанси України*. 2002. С.138-143.
2. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698.

3. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: КНЕУ, 2002. 256 с.
4. Ключко Л. А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2002. 17 с.

Кулик Ю.С.,

здобувач вищої освіти СВО бакалавр, ОПП Митна справа,
Науковий керівник – **Остапенко В. М.**, к.е.н.,
доцент кафедри митної справи,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

СПРАВЛАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ПРИ ТИМЧАСОВОМУ ВВЕЗЕННІ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТОВАРІВ ТА ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ

На сучасному етапі особливо актуальним є розгляд питань, що стосуються застосування митного режиму тимчасового ввезення громадянами товарів та транспортних засобів особистого користування на митну територію України.

Основними законодавчими актами, що регулюють порядок ввезення на митну територію України громадянами особистих речей та транспортних засобів, є Конвенція про тимчасове ввезення, Митний кодекс України, Порядок справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами [1,4].

Вищезазначений Порядок був затверджений наказом Мінфіну України «Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами» [4].

Варто звернути увагу на те, що Закон України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України» який встановлював порядок митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів, транспортних засобів та окремих номерних вузлів до них, що ввозяться (пересилаються) в супроводжуваному й несупроводжуваному багажі, вантажних, експрес- та міжнародних поштових відправленнях на митну територію України і належать громадянам [3], втратив чинність.

Порядком встановлено особливості справляння митних платежів при ввезенні товарів на митну територію України з метою вільного обігу, справляння митних платежів при тимчасовому ввезенні на митну територію товарів та транспортних засобів особистого користування, справляння митних платежів при ввезенні на митну територію товарів та транспортних засобів особистого користування з метою транзиту, а також порядок повернення платникам коштів, помилково та/або надміру сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами [4].

Зокрема, узагальнимо інформацію про ввіз товарів та транспортних засобів у вигляді алгоритму справляння митних платежів при тимчасовому ввезенні на митну територію України товарів та транспортних засобів особистого

користування (рис. 1) [2].

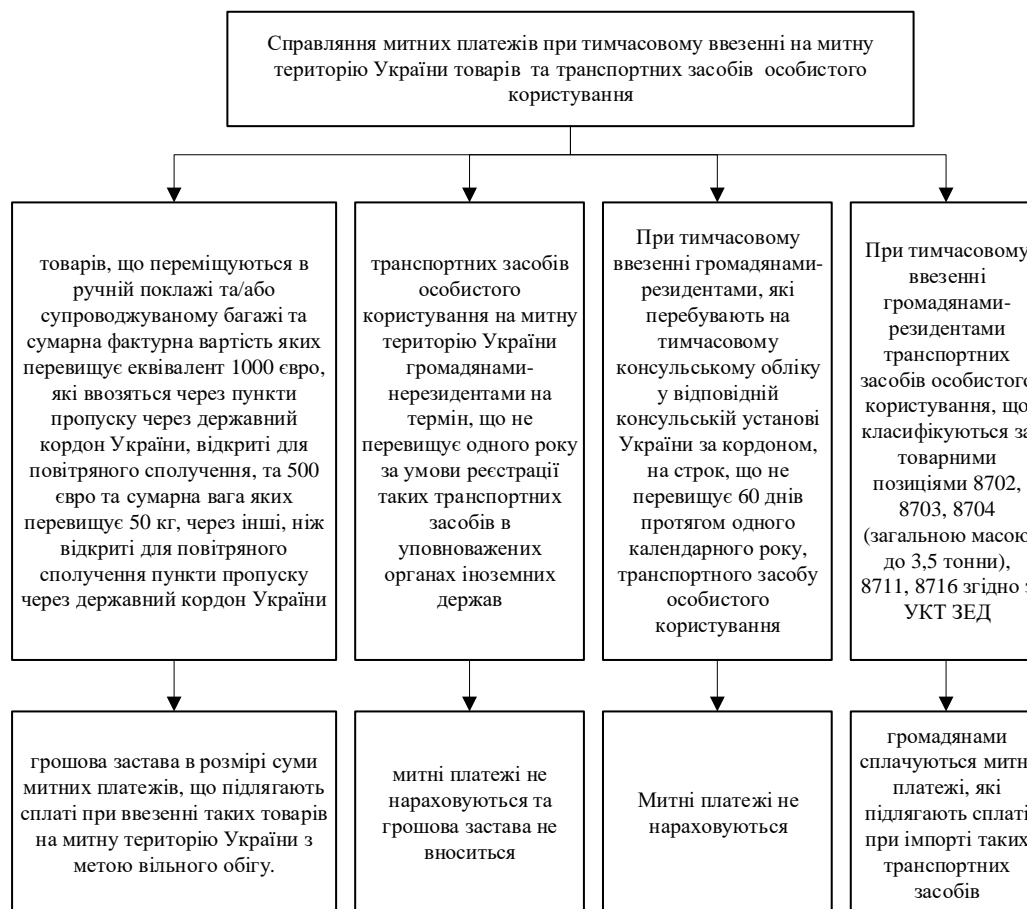

Рис. 1. Справляння митних платежів при тимчасовому ввезенні на митну територію України товарів та транспортних засобів особистого користування

Обов'язковою умовою допуску зазначених транспортних засобів до тимчасового ввезення на митну територію України є реєстрація цих транспортних засобів в уповноважених органах іноземних держав [4].

Транспортні засоби особистого користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-нерезидентами, не підлягають письмовому декларуванню та звільняються від подання документів, що видаються державними органами, уповноваженими здійснювати деякі види контролю [4].

Тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну, для їх особистих потреб [4].

Таким чином, зазначимо, що для осіб, які будуть перетинати кордон України з ціллю ввезення товарів та транспортних засобів, необхідно вміти користуватися знаннями відносно правил тимчасового ввезення. Роз'яснення та допомогу в даних ситуаціях надають органи виконавчої влади в галузі митної справи.

Список використаних джерел:

1. Мандра Г.А. Проблемні питання користування транспортними засобами, що ввозяться громадянами-нерезидентами на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення. *Міністерство Юстиції*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_13957
2. Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію

України товарів громадянами. Наказ Міністерства фінансів України № 581 від 22 травня 2012 р. *Міністерство Фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0916-12#Text>.

3. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України. Закон України № 2681-III від 13.09.2001. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2681-14>.

4. Сластьоненко О. О., Якимчук Л.Л. Особливості тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України. *Університет державної фіскальної служби України*. URL: <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/thesis/699/>.

Левковець Н. П.,

старший викладач кафедри «Фінанси, облік і аудит»

Національний транспортний університет, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ТА БАНКІВСЬКОЇ СТАТИСТИКИ

Фінансова та банківська статистики належить до суспільних наук і є складовою економічної статистики. Розвиток фінансової і банківської статистики тісно пов'язаний з розвитком суспільства, його організацією і науково-технічним прогресом, які визначають методологічні основи і технічний інструментарій статистичного дослідження.

Фінансова статистика вивчає закони руху фінансових, кредитних, грошових ресурсів в умовах ринкової економіки, які акумулюються фінансово-кредитними установами. Вона розкриває закономірності розвитку явищ, виявляє співвідношення між ними, дозволяє аналізувати тенденції розвитку та на їх основі прогнозувати майбутні рівні і співвідношення між фінансовими показниками.

Одним з найважливіших напрямків фінансової статистики є вивчення державних фінансів – бюджетів різних рівнів. Проте було б помилковим ототожнювати й обмежувати об'єкт фінансової статистики зі статистикою бюджетів. Бюджети як державні фінанси є частиною фінансової статистики держави і вивчаються як розділ фінансової статистики. Увага фінансової статистики також поширюється і на сферу оподаткування, страхування, кредитування. Зібрана статистикою інформація дозволяє здійснювати контроль за повнотою і ритмічністю різних фінансових операцій. Збирання, узагальнення й аналіз статистичної інформації необхідні для планування стратегії, тактики управління, прийняття економічних рішень. Без належним чином організованої статистики фінансів неможливо здійснити ефективний аналіз діяльності органів державного управління й оцінити її вплив на економічні процеси в окремих регіонах і галузях, а також в економіці в цілому.

Фінансова статистика вивчає масові явища і процеси в галузях фінансової системи, реєструє, групує факти, відображає їх у вигляді статистичних показників і аналізує одержані дані.

Предметом фінансової статистики є кількісна сторона масових явищ і процесів, що відбуваються у фінансовій системі, закономірності їх формування і розвитку у нерозривному зв'язку з їх якісною характеристикою. [1]

Предмет фінансової статистики має значне охоплення. Його специфіка визначається тим, що він представляє найбільш важливу і складну сферу

економічних відносин у ринковій економіці, яка полягає в діяльності фінансово-кредитної системи. Разом з тим широта предмета фінансової статистики визначається тим, що кожна галузь економічної і соціальної статистики органічно пов'язана з фінансами, оскільки результати діяльності підприємств і організацій кількісно виражаються в грошовій формі і залежать від наявності і характеру використання різного роду фондів грошових коштів.

До основних завдань фінансової статистики належать такі:

- розробка методів обчислення показників, які відображають особливості фінансової системи;
- вивчення процесів виробництва, розподілу, перерозподілу і використання національного доходу та національного продукту;
- вивчення характеру і дій основних законів у фінансовій системі країни;
- розробка прогнозних розрахунків, потрібних для обґрунтування напрямів фінансової політики. [1]

Завдання фінансової статистики реалізуються через її функції. Функціями фінансової статистики є:

- оперативна – характеризує формування і використання грошових доходів, фондів процесі господарсько-фінансової діяльності;
- управлінська – подає необхідні статистичні дані органам законодавчої влади, удосконалює статистичну звітність, способи збирання та обробки даних;
- контролююча – здійснює фінансовий контроль за всіма аспектами господарсько-фінансової діяльності підприємства, оцінює невикористані фінансові ресурси і шляхи підвищення ефективності їх використання.

Банківська статистика – система збору, узагальнення, передавання, накопичення і зберігання банківської інформації, необхідної для характеристики результатів діяльності, розробки аналітичних матеріалів, одержаних внаслідок оцінки банківських операцій, вивчення клієнтів, партнерів з метою визначення їхніх слабких і сильних сторін, для оцінки сучасного становища, визначення перспектив і розробки фінансово-кредитної стратегії. [2]

Предметом банківської статистики є взаємопов'язані кількісна та якісна сторони масових явищ та процесів, що становлять банківську діяльність. Її умови та результати.

Завдання банківської статистики потрібно поділяти на макроекономічні та мікроекономічні. Основними з них є:

1) на макрорівні:

- розробка методичних і методологічних засад вивчення й аналізу банківської діяльності; вивчення кількісного та якісного складу, ліквідності та стабільності, а також основних результатів діяльності банківської системи;
- вивчення стану ринку банківських послуг України;
- забезпечення споживачів інформацією актуальними даними про банківську діяльність;

2) на мікрорівні:

- аналіз балансових показників та показників доходів, витрат, прибутків/збитків банку;
- аналіз кредитно-інвестиційного портфелю банку;
- оцінка банківських ризиків та достатності капіталу і сформованих резервів;

- порівняльний аналіз ефективності банківської діяльності та цін на банківські послуги;

- проведення спеціально організованих статистичних досліджень (в тому числі серед клієнтів банку); характеристика результатів банку, його відділень, структурних підрозділів в цілому та за видами діяльності. [2]

До методів банківської статистики відносяться:

1) метод статистичного спостереження – планомірний, науково-організований процес збирання даних щодо масових явищ та процесів шляхом їх реєстрації за спеціальною програмою, розробленою на основі статистичної методології;

2) метод групування – розподіл загальної сукупності даних за певною кількісною чи якісною ознакою й віднесення статистичного показника до певної групи за наявності чи відсутності цієї ознаки.

3) метод узагальнюючих статистичних показників (до яких відносяться: абсолютні, відносні, середні);

4) графічний метод;

5) табличний метод;

6) дисперсійний аналіз (аналіз варіації);

7) кореляційний метод;

8) регресійний метод;

9) аналіз динаміки;

10) індексний метод;

11) вибірковий метод;

12) балансовий метод;

13) факторний аналіз. [3]

В залежності від задачі, що розв'язується, використовують різні методи зі своїми специфічними можливостями та полем застосування.

Найважливішим методом банківської статистики є метод статистичного спостереження, оскільки від збору саме якісних, достовірних даних залежить подальший результат аналізу. Виключну значимість має також актуальність зібраних даних, оскільки для банківської діяльності переоцінити значення плинущу часу неможливо – дані виключно швидко «застарівають», а час – це «гроші».

Підвищення ефективності використання фінансових та банківських ресурсів являє собою важливу та актуальну проблему функціонування країни. Особливу важливість і значимість зазначеної проблеми додає обмеженість фінансових ресурсів в умовах їх вкрай нерівномірний розподіл всередині країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Фінансова статистика: навч. посіб. / Лугінін О. Є., Фомішина В. М. та ін. Львів : Новий світ-2011. 360 с.
2. Банківська статистика: навч. посіб. / уклад. Белова І. В. Суми : Університетська книга, 2014. 431 с.
3. Вашківа П.Г., Пастер П.І., Сторожук В.П., Ткач Є.І. Фінансово-банківська статистика: навч. посіб. К. : Либідь, 2007. 512 с.

ТІНЬОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У СЕКТОРІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ВИДИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Тіньова діяльність залишається чи не основною загрозою функціонування сектору фінансових послуг, де фундаментальними основами її поширення є:

- 1) економічна, геополітична і соціальна нестабільність в країні;
- 2) перманентно високий рівень корупції;
- 3) недосконалість ринкових відносин, що проявляється в суперечливому та стихійному їх спрямуванні, олігархізації економічних відносин на державному рівні;
- 4) відсутність усталених норм і правил економічної діяльності, постійні їх зміни та невідповідність вимогам часу.

Тіньову діяльність у секторі фінансових послуг умовно можна поділити на три види [1]:

- 1) прихована – законна економічна діяльність, яка приховується або применшується з метою ухилення від сплати податків;
- 2) неформальна – діяльність, яка не реєструється, а відтак, не підлягає оподаткуванню;
- 3) нелегальна – діяльність, заборонена законом (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; хабарництво, одержання неправомірної вигоди тощо).

Прихована діяльність на ринку фінансових послуг пов'язана здебільшого із ухилянням від оподаткування (свідоме приховування/заниження прибутків, отриманих від ведення бізнесу у сфері надання фінансових послуг). Загалом, перелік інструментів уникнення оподаткування в Україні не надто відрізняється від інших країн світу та включає [2]: контрабанду (маніпуляція з митною вартістю товарів; перерваний транзит; пряма контрабанда); розкрадання податку на додану вартість (незаконне відшкодування ПДВ з бюджету при експорті; фіктивне підприємництво (так звані «карусельні» схеми); контрафакт; переміщення прибутку до «податкових гаваней» («офшорів»); викривлення бази оподаткування (приховування обсягів продажу); зловживання податковими пільгами та преференціями; неофіційне підприємництво та індивідуальну економічну діяльність без реєстрації. Разом із тим українській економіці притаманні і певні нетипові схеми ухилення від оподаткування. Насамперед це індустрія «конвертаційних центрів» – майданчиків, на яких широке коло великих та середніх підприємств, що не мають прямого доступу до великомасштабних схем уникнення оподаткування за допомогою зовнішньоекономічних транзакцій, отримують можливість уникати сплати основних податків, незважаючи на ведення обліку [3].

Суб'єктами *неформальної діяльності* на ринку фінансових послуг можуть бути: наймані працівники, які вимушені здійснювати діяльність, що не реєструється, приховувати додаткові прибутки, зокрема, у зв'язку із високим

навантаженням на фонд оплати праці (зазначена діяльність значною мірою пов'язана й з тінізацією ринку праці загалом як первинної ланки тіньової економіки); домогосподарства, які здійснюють між собою передачу певних коштів та інших матеріальних цінностей неофіційними (неформальними) каналами (здебільшого такі операції пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення та здійснюються домогосподарствами з-за кордону на користь вітчизняних домогосподарств) [4].

Натомість *тіньова нелегальна (протиправна) діяльність* у секторі фінансових послуг де-факто пов'язана нелегальною конвертацією грошових коштів різними методами та інструментами. За даними Державної служби фінансового моніторингу України найбільш ризиковими секторами економіки країни щодо легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (далі – ВД), є сектор операцій з нерухомістю та сектор небанківських фінансових установ (у частині надання ними фінансових послуг щодо переказу коштів). Зокрема, характер послуг, що надаються останніми, несе високий ризик ВД у зв'язку з [2]:

- можливістю проводити операції анонімно (без проведення ідентифікації клієнтів);
- швидкістю і простотою переказу коштів;
- широким географічним охопленням, що часто включає й регіони високого ризику;
- можливістю онлайн доступу до послуг;
- використанням дистанційних каналів доступу до готівкових коштів (платіжні термінали).

Небанківські фінансові установи здебільшого здійснюють великі обсяги миттєвих готівкових переказів на незначні суми коштів. Підвищення ризиків ВД обумовлює й той факт, що зазначені організації, як правило, надають перевагу одноразовим операціям, а не розбудові існуючої клієнтської бази [2]. Тіньова діяльність небанківських фінансових установ із ВД здійснюється за допомогою різних інструментів, найпоширенішими з яких є дроблення платежів та використання третіх («підставних») осіб. Крім того, частим явищем є невідповідність суті діяльності клієнта зазначеної установи і платежів, які здійснюються по його рахунку.

Другу позицію за рівнем ризиковості щодо здійснення операцій з ВД (розділяючи їх із секторами страхових та юридичних послуг, а також сектором проведення лотерей та азартних ігор у тому числі казино та електронних (віртуальних) казино) [2] посідає банківський сектор, що зумовлено, зокрема, активним розвитком послуг онлайн-банкінгу (велика кількість онлайн-транзакцій і електронних платежів), у зв'язку з чим знижується взаємодія (особистий контакт) між банками та їхніми клієнтами, зокрема в частині ідентифікації та верифікації клієнтів. При цьому, кількість клієнтів, частота здійснення транзакції, а також їх обсяги є дуже високими та часто можуть бути складними і транснаціональними (у т.ч. за участю юрисдикцій високого ризику), що ускладнює відстеження джерела походження та руху коштів. Найбільш ризиковими банківськими операціями з точки зору тіньової діяльності з ВД є [5]: видача готівки з рахунків клієнтів; приймання та/або виплата переказу готівкою без відкриття рахунку; транскордонні перекази, відправлені з та/або в Україну; внутрішньодержавні

перекази; операції з цінними паперами.

Список використаних джерел:

1. Лещух І. В. Діагностика передумов та рівня тінізації сектору фінансових послуг регіонів України. *Регіональна економіка*. 2020. №2(96). С. 72-84. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-6>.
2. Звіт про проведення Національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. URL: <https://finmonitoring.in.ua/NRA2019.pdf>
3. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні. Інститут соціально-економічної трансформації. URL: <http://iset-ua.org/images/Doslidjenia/Instumentariy-uhilyannya-vid-splati-podatki-v-2017.Docx>
4. Тінізація сектору комерційних послуг: національний та регіональний вимір: наукова доповідь / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор М.І. Мельник. Львів, 2021. 149 с. С. 29-40 (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
5. Секторальна оцінка ризиків відмивання коштів/фінансування тероризму. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2019/10/2019_chern_nbu.pdf

Лісянська К.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Рудь І.Ю.**, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
м. Миколаїв

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Однією з найважливіших складових ефективного функціонування системи охорони здоров'я та формою захисту від ризику, який загрожує здоров'ю і життю людини є медичне страхування.

Медичне страхування – система, при якій надання медичної допомоги буде здійснюватись на принципах страхування, коли захворювання сприймається як страховий випадок. За допомогою системи страхової медицини вирішуються численні питання гарантованості доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров'я [5].

Об'єктом медичного страхування є життя і здоров'я громадян. Воно здійснюється на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини, у тому числі у зв'язку з хворобою та нещасним випадком. Суть такого страхування – сплативши одноразовий страховий внесок, значно менший, ніж вартість усіх медичних послуг, громадяни мають змогу протягом року безкоштовно користуватися комплексом медичних послуг кваліфікованих спеціалістів у клініках з платним обслуговуванням [3].

Мета проведення медичного страхування полягає в забезпеченні громадянам у разі виникнення страхового випадку можливості одержання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів і фінансування профілактичних заходів

До основних завдань медичного страхування необхідно віднести:

- 1) посередницьку діяльність в організації та фінансуванні страхових програм із наданням медичної допомоги населенню;

2) контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;

3) розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян;

4) забезпечення соціальної справедливості та рівності всіх громадян, залучених у систему страхування.

Згідно із Законом України «Про страхування», в Україні існує дві форми медичного страхування:

- загальнообов'язкове соціальне медичне страхування;
- добровільне медичне страхування [4].

Медичне страхування, яке провадиться в обов'язковій формі, набуває рис соціального страхування, оскільки порядок його проведення визначається державним законодавством. Обов'язкове медичне страхування базується на суспільних принципах фінансування, де кошти системи страхування формуються за рахунок обов'язкових внесків, що залежать від рівня доходів (а не ризику) і не входять до складу бюджету. Воно відповідає принципу соціальної солідарності (здоровий платить за хворого, молодий – за старого, багатий – за бідного).

Добровільне медичне страхування засноване на особистих внесках громадян, розмір яких залежить від рівня стану здоров'я конкретного застрахованого (від рівня медичного ризику). Обсяг медичної допомоги при добровільному страхуванні залежить від певної, вибраної програми страхування та розміру страхового внеску.

Проте, існує ряд проблем, що зумовлюють гальмування розвитку медичного страхування в Україні. Першочергова – відпрацювання та впровадження нормативно-правової бази, необхідної для функціонування системи обов'язкового та добровільного медичного страхування.

Наступною проблемою є визначення ціни на медичні послуги, забезпечення ефективної тарифної політики. Крім того система обов'язкового страхування має забезпечити персоніфікований облік вартості медичної допомоги, яка надана застрахованим особам. Відповідна система повинна використовуватися із застосуванням сучасного програмного забезпечення.

Важливими питаннями є також:

- недостатнє фінансування системи охорони здоров'я;
- низька якість медичних послуг та медичної допомоги, зокрема і через застарілість обладнання;
- велика кількість непрофесійних працівників на страховому ринку;
- низький рівень зарплат та надходжень премій;
- безвідповідальність страховиків перед страхувальниками;
- недостатню інформованість населення щодо переваг і недоліків медичного страхування [1, с. 36].

Успішне вирішення визначених проблем потребує досить тривалого періоду, проте залишається один із основних завдань державної політики у соціальній сфері та передбачає вирішення наступних завдань: удосконалення законодавства у сфері медичного страхування, зокрема рекомендація здійснення медичного

страхування як у обов'язковій, так і у добровільній формі на єдиних організаційно правових засадах; стимулювати розвиток добровільного медичного страхування з метою забезпечення притоку додаткових коштів до системи охорони здоров'я; розробити стратегії зменшення тінізації економіки та імплементація відповідних заходів; поліпшення механізму фінансування процесів медичного страхування та забезпечення ефективного контролю за використанням коштів медичного страхування та бюджетного фінансування [2, с. 13].

Впровадження системи медичного страхування сприятиме: збільшенню фінансових надходжень у галузь охорони здоров'я, підвищить якість медичної допомоги кожному громадянину, зменшить термін перебування людини на лікарняному завдяки ефективному та своєчасному лікуванню, наближення рівня медичних послуг України до показників Європейського Союзу.

Таким чином, не викликає заперечень необхідність нагального реформування системи фінансового забезпечення фінансування охорони здоров'я в Україні. Основним елементом фінансування є медичний страховий сектор. Розвиток цього сегменту потребує вирішення питань обов'язкового медичного страхування, забезпечення оптимального співвідношення між обов'язковим та добровільним медичним страхуванням з урахуванням особливостей фінансово-економічного становища країни та урахування світового досвіду.

Перспективи розвитку системи медичного страхування в Україні великі, оскільки потенційних споживачів страхових послуг багато. Але всі намагання будуть марними без належної підтримки держави. Медичне страхування повинно бути обов'язковим, воно призведе до зростання сильної та здорової нації, а як наслідок – сильної та ефективної економіки.

Список використаних джерел:

1. Волохова Л.Ф. Медичне страхування та його розвиток в Україні. *Науково-практичний збірник «Фінансові послуги»*. 2017. № 1. С. 35-39
2. Данильченко Л.І. Дослідження особливостей та перспективи становлення страхової медицини в Україні в сучасних умовах. *Scientific Journal «ScienceRise: MedicalScience»*. 2017. № 3(11). М. 9-15.
3. Загора Т.М. Формування системи загальнообов'язкового медичного страхування в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2015. №9. С. 20–29.
4. Про страхування: Закон України № 85/96 від 07.03.1996 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
5. Чорномаз О. Б. Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 131-134. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2177/vnulpurn24.pdf>

Макуха С.М., к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ СИСТЕМІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Еволюцію світового устрою на початку ХХІ століття знаменують невизначеність, динамічність, масштабність та глибина подій які відбуваються внаслідок дії численних факторів. Для оцінки сучасного етапу еволюції світового порядку використовуються такі поняття, як «пост-ялтинський світ», «постбіполярний світ», «пост-європейський», «post-cold war order», «пост-

гегемоністський глобальний порядок». У більш широкому сенсі розглядається завершення епохи суверенних світових держав, а разом з нею і Вестфальського світового порядку [1 с. 13]. Аналіз стану, тенденцій розвитку та макроекономічних показників діяльності дозволяє зробити загальний висновок – сучасний світовий порядок знаходиться в нестабільному перехідному стані, що загрожує глобальними та регіональними конфліктами.

Нині в інтеграційні процеси у світі залучені держави, що значно відрізняються одна від іншої. Країни різняться рівнем економічного розвитку, станом, масштабами та характером побудови фінансово-кредитних систем, чисельністю населення, розмірами території, природними ресурсами, місцем у міжнародних ланцюжках створення доданої вартості, структурою та ступенем розвитку господарської системи, тощо. Зазначені параметри обумовлюють об'єктивні умови розбіжностей у баченні мети, шляхів та методів трансформації господарських систем країн, як наслідок – наростання диспропорцій в світовому господарстві та загострення протиріч у відносинах. На цій основі найбільш динамічно трансформаційні процеси протікають у фінансово-кредитній системі через особливості її функцій та особливу роль в господарському економічному механізмі. Сьогодні вже чітко визначилися відповідні глобальні тренди у світовому господарстві та фінансово-кредитній системі світу які здійснюють найбільший вплив на стан економіки, рівень та характер її розвитку. Серед найбільш значимих трендів у фінансово-кредитній системі виділяються наступні.

По-перше, протягом найближчих десяти-п'ятнадцять років відбуватимуться істотні трансформації у сфері грошового обігу та у банківській сфері. Трансформації в цьому сегменті пов'язані із послабленням валют, що обумовлено накопиченням державами в усьому світі рекордної кількості заборгованості, що і далі підриватиме довіру до системи фіатних грошей через втрату довіри до урядів. Наслідком зазначених тенденцій буде масове розповсюдження криптовалют, а це у свою чергу сприятиме збереженню тенденції перетворення світу на загальний фінансовий простір. Паралельно, внаслідок цілої низки обставин, які ще більше загострилися в умовах поширення пандемії COVID-19, відбувається уповільнення зростання ВВП всіх провідних економік, насамперед, США, ЄС, Китаю. Як наслідок, виробництво дедалі регіоналізується, а фінансова та інституційна системи залишаються глобальними. Така невідповідність посилює протиріччя між глобальною фінансовою інституційною системою і макрорегіональними центрами сили, окремі держави починають претендувати на роль регіональних лідерів. Маленькі держави чинять політичний виклик великим впливовим країнам [2]. Як результат, змінюється розподіл ролей у глобальному просторі, чому додатково сприятиме реіндустріалізація (решоринг) у розвинених країнах та загострення боротьби за лідерство.

По-друге, враховуючи те, що створення доданої вартості дедалі буде перетікати у цифрові сектори (ІТ, онлайн-торгівля, інтернет-банкінг, електронні платежі, сервіси з надання онлайн-послуг, інтернет-реклама, інтернет-ігри та ін.) відбуватимуться істотні трансформації і у фінансово-кредитній сфері світової економіки, яка забезпечує зазначений сегмент. Результатом тотальної цифровізації економіки основою економічного зростання стане трансформація галузей економіки на базі інтелектуальних підключень. На думку фахівців представництва

компанії Huawei в Україні обсяг цифрової економіки в світі у 2025 році сягне 23 трлн. доларів США [3]. А це, у свою чергу, викликатиме докорінної зміни функціонування фінансово-кредитної системи. Поряд з тим набуватиме значення та посилюватиме вплив на економіку галузь фінансових технологій. Галузь фінансових технологій – це сегмент на перетині секторів фінансових послуг і технологій, в якому технологічні стартапи і нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, які у даний час надаються традиційним сектором фінансових послуг [4, с. 48]. Цей сегмент сьогодні динамічно розвивається в усьому світі. В результаті компанії, що використовують новітні технології, і нові напрямки діяльності перекроюють картину конкуренції, розмиваючи межі, що встановилися серед гравців сектора фінансових послуг [4, с. 48]. Ситуацію в сфері цифрових фінансових послуг також змінюють досягнення в області мобільних грошей, фінансово-технологічних послуг та інтернет-банкінгу, що може принести великі вигоди населенню з низькими доходами і малим підприємствам.

По-третє, значний вплив на трансформацію фінансово-кредитної системи здійснює масштабна економічна криза, як наслідок пандемії, яка в багатьох країнах вплинула на усі без виключення сфери господарської діяльності та суспільного життя. Ці обставини вимагають вжити рішучі дії в перебудові і фінансово-кредитної системи з метою посилення можливостей стосовно швидкої акумуляції ресурсів та спрямування її зусиль на реальний сектор економіки. В підсумку така діяльність створюватиме мультиплікаційний синергетичний ефект у вигляді додаткового результату, отриманого від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи через функціонування фінансово-кредитного ринку, банківської системи, малого, середнього бізнесу та системи оподаткування.

По-четверте, глобальним трендом, що продовжує чинити потужний вплив на функціонування фінансових систем, знижує ефективність та результативність їх роботи стає швидке, а в ряді країн катастрофічне наростання заборгованості за останні 50 років. У 2020 році обсяг світового боргу може зрости на 20 трлн. дол. і вперше в історії перевищити 275 трлн. дол. [5]. В умовах такого лавиноподібного збільшення боргового навантаження зростає загроза стабільності найбільших позичальників, що у свою чергу сповільнюватиме відновлення світової економіки.

Сьогодні у сфері фінансових технологій та функціонуванні всього фінансового сегменту відбуваються значні події, що формують підставу для кардинальних та масштабних трансформацій. Майже завершився етап цифровізації класичного банку, коли традиційні бізнес-моделі просто адаптувалися для цифрових технологій. Наступним кроком стають сценарії, які народжуються в світі де бізнес набуває цифровий досвід і буде свою роботу виключно серед чисельних інформаційних, облікових та розрахункових платформ і систем.

Висновки. Зазначені та інші глобальні зміни у світовій фінансово-кредитній системі створюють відповідні виклики для економіки України. Ситуація загострюється через низький рівень доходу людей, безробіття, деіндустріалізацію, сировинну спеціалізацію економіки та експорту. Зазначені негативні впливи посилюються і через об'єктивні обставини в умовах пандемії вірусу. Все це потрібно враховувати при визначенні найближчих, середніх та довгострокових

цілей економічного розвитку національної економіки України.

Великі постачальники фінансово-кредитних та платіжних послуг дедалі впроваджуватимуть високі технології, що поряд з наданням населенню і бізнесу зручних послуг визначатиме магістральні тенденції руху фінансового капіталу і напрямки структурних змін у фінансово-кредитній сфері. Врахування глобальних тенденцій у фінансово-кредитній системі формуватиме поле для створення передумов скорішого подолання хронічного відставання економіки України від високорозвинених світових центрів сили та надаватиме більше шансів для її позитивної динаміки.

Список використаних джерел:

1. Асимметрии региональных интеграционных проектов XXI века / [под. ред. В. И. Михайленко] М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2018. 476 с.
2. Амелин А. 19 Трендов, которые кардинально изменят нашу жизнь в следующие 10 лет. URL: <https://ceoclub.com.ua/expertise/19-trendov-kotorye-izmenyat-vashu-zhizn-v-sleduyushie-10-let> (дата обращения 7.11.2020).
3. Офіційний сайт Укрінформ. URL: [zhttps://www.ukrinform.ru/rubric-technology/2778374-obem-cifrovoj-ekonomiki-mira-za-pat-let-vyrastet-do-23-trilliona-huawei.html](https://www.ukrinform.ru/rubric-technology/2778374-obem-cifrovoj-ekonomiki-mira-za-pat-let-vyrastet-do-23-trilliona-huawei.html) (дата звернення 11.11.2020).
4. Перцева С. Ю. Цифровая трансформация финансового сектора. *Инновации в менеджменте*. №18. 2018. С. 48 – 52.
5. Денежная спираль: в 2020 году мировой долг может достигнуть рекордных \$275 трлн. По материалам сайта: RT на русском. URL: <https://russian.rt.com/business/article/774625-mirovoi-dolg-record> (дата обращения 17.02.2021).

Маленик М. А., здобувач фахової освіти ЗВО,
ОПП Маркетингова діяльність
Науковий керівник – **Чорна Н.О.**, викладач І-ї категорії
циклової комісії фінансово-економічних дисциплін,
Дніпровський технікум зварювання та електроніки імені Є.О. Патона,
м. Дніпро

АНАЛІЗ КРЕАТИВНОСТІ РЕКЛАМИ БАНКІВ

У сучасних умовах, коли Національний банк України висунув вимоги до розкриття банками інформації про свої послуги в рекламі та на сайтах, а саме: повинна з'явитися достовірна, правдива та достатня за обсягом інформація про депозити та кредити, їх вартість, умови та ризики [1], проблема креативності реклами банків стала достатньо актуальною, адже тепер з 1 вересня 2020 року в основі реклами фінансових установ лежать відсотки по кредитах та депозитам і головним завданням реклами є не тільки привернення уваги потенційного клієнта, а й спосіб її найбільш ефективного запам'ятовування.

Метою цієї роботи є дослідження проблеми креативності в рекламі банків, а також способів залучення і зацікавлення клієнтів.

На сьогоднішній день знайти нову інформацію про особливості реклами банків, її креативності та специфічності важко. Цю проблему розглядали такі вчені як Ткачук В. О., Євстаф'єв В. А., Шаркав В. І., Пашкус Ю. В., Лук'янець Т. І. та інші, але їхні видання охоплюють 2002-2011 роки і ця інформація уже не є такою актуальною. Однак, основні положення залишаються незмінними: відповідно до

досліджень проф. В. О. Ткачук реклама повинна переконати потенційних клієнтів у тому, що відносини з банками не обмежують їхніх прав, а навпаки – відкривають ширші можливості для їх реалізації.

Базуючись на цьому, банки почали створювати нові індивідуальні пропозиції постійним і потенційним клієнтам для їх зацікавлення і покращення відносин з ними. Не так давно, ПриватБанк запровадив можливість обрати на свій смак дизайн картки, звісно, ця функція не є безкоштовною і навряд чи велика кількість людей замовила її [2]. Беручи приклад з ПриватБанку, інші банки теж починають пропонувати таку систему своїм клієнтам. На відміну від України, в Південній Кореї при реєстрації і отриманні банківської картки дана операція є безкоштовною, на рис.1 представлені дизайнерські пропозиції щодо оформлення картки.

Рис. 1. Приклад дизайнерських пропозицій корейських банківських карток

На нашу думку, така ідея є досить цікавою, а можливість мати індивідуальну картку зі своєю улюбленою картинкою формує позитивну думку клієнта про банк, з яким він має справу. Адже головне для банку – мати якнайбільше своїх постійних клієнтів і бути впевненими в тому, що вони можуть рекомендувати послуги банку своїм друзям та знайомим. Заохочення потенційних клієнтів складна річ і доведено, що люди більше довіряють досвіду і радам людей, що вже були в такій ситуації або вже користувалися тими чи іншими послугами, чим будь-яким рекламам.

Проаналізувавши проблему креативності в рекламах банків, можна зробити такі висновки: реклами банків дуже схожі між собою, це зумовлено тим, що їх сильно обмежують та контролюють задля дотримання вимог до належного розкриття інформації. В таких умовах, малим або новим банкам складно, а іноді навіть неможливо виділитися на фоні великих фінансових установ, у яких вже є позитивний імідж і немала клієнтська база.

Рис. 2. Авторська пропозиція дизайну карток для молоді умовного банку БасБанк

Тому, досить часто малі банки або припиняють свою діяльність, або більшою мірою функціонують в Інтернеті. Жорстка конкуренція не обходить і великі банки такі, як ПриватБанк, ОщадБанк, Райффазен Банк, Альфа-Банк та інші. На підставі цього, вони створюють цікаві індивідуальні пропозиції та акції для збільшення своєї конкурентоспроможності на ринку. Одним з таких пропозицій є оформлення картки в своєму стилі, на рис. 2 зображено дизайн карток за своїм смаком, який може сподобатися молоді.

Список використаних джерел:

1. Вимоги до реклами банків та калькулятори на веб-сайтах. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vimogi-do-reklami-bankiv-ta-kalkulyatori-na-vebsaytah--z-veresnya-zapratsyuyut-novi-pravila-zahistu-prav-spojivachiv-finansovih-poslug> (дата звернення 30.01.21).
2. *Офіційний сайт ПриватБанку*. URL: <https://privatbank.ua/platezhnie-karty/carddesign> (дата звернення 04.02.21).

Мальцева А. С., здобувач вищої освіти
СВО магістр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник – **Рудь І.Ю.**, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страховий ринок розвинених країн є складною та відкритою системою, що виконує суттєву роль в економіці та суспільстві. Втім ситуація на страховому ринку України характеризується невисоким рівнем страхової культури, невиконанням деякими страховиками своїх обов'язків, недосконалістю державного регулювання діяльності страхових компаній, низьким рівнем доходів населення. Саме страхування надає населенню страховий захист від нещасних випадків.

Проблемам формування та розвитку страхування та страхового ринку в Україні присвячено ряд наукових праць, зокрема таких відомих науковців, як: В. Алешіна, В. Базилевича, О. Філонюка, В. Фурмана, С.Осадця, Р. Пікус, З. Шелудько, О.Філонюка та інших вітчизняних та іноземних економістів.

Страховий ринок — система економічних відносин, яка складає сферу діяльності страховиків і перестраховальників в даній країні, групі держав і в міжнародному масштабі по наданню відповідних страхових послуг страхувальникам [2].

Поняття «страхового ринку» ще можна розглядати з таких позицій:

- як сферу економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист та формується попит і пропозиція на нього;
- як форму організації фінансових відносин щодо формування та розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту юридичних і фізичних осіб;
- як соціально-економічне середовище, в якому функціонують страхові компанії, страхувальники, посередники, що приймають участь в реалізації страхових послуг;
- як сукупність страхових організацій і страхових послуг;

- як механізм перерозподілу фінансових ресурсів страхувальників і страховиків.

В широкому розумінні страховий ринок являє собою всю сукупність економічних відносин з приводу купівлі-продажу страхових послуг, тобто ринок забезпечує органічний зв'язок між страховиками і страхувальниками і тут здійснюється обов'язкове визнання страхової послуги. При цьому необхідною умовою існування страхового ринку є наявність суспільної потреби на страховиків, які можуть задовольнити ці потреби. Об'єктивною основою страхового ринку є виникнення в процесі відтворення необхідності надання грошової допомоги потерпілим у випадку настання непередбачених подій. При цьому основним економічним законом функціонування страхового ринку є закон попиту і пропозиції.

Об'єктивними умовами функціонування страхового ринку є наявність:

- потреби в страхових послугах;
- об'єктів страхування, що мають споживчу вартість;
- суб'єктів страхування, що здатні задовольнити потреби або їх споживати.

Загальну організаційну структуру страхового ринку характеризують його суб'єкти та об'єкти.

Страховий ринок перебуває під дією значних як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків. Основними з них є:

- глобальні ризики, зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи;

- макро- та мікроекономічні ризики, пов'язані, зокрема, із збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки або окремих галузей, рівня інвестиційної активності, високих рівня інфляції та відсотків за банківським кредитуванням, низького рівня життя населення України, недостатнього рівня розвитку внутрішньої інфраструктури;

- фінансові ризики, що включають, зокрема, незадовільний фінансовий стан значної частини страховиків, низький рівень якості активів, залежність інвестиційних доходів від депозитної політики банківської системи;

- комерційні ризики, до яких, зокрема, належить посилення цінової конкуренції та загроза банкрутства значної кількості страховиків, зростання обсягу невиконаних зобов'язань між страховиками, в т.ч. за договорами перестрахування, та у відносинах з контрагентами і партнерами (банками, інвестиційними компаніями тощо) [3].

Сьогоднішній стан розвитку страхового ринку в Україні дозволяє виділити такі проблеми:

- низький розвиток інфраструктури страхового ринку;
- невідповідність страхового ринку загальним тенденціям розвитку світового страхового ринку;
- відсутність довіри населення до страхових компаній;
- неефективність державного регулювання страхового ринку;
- низький рівень забезпеченості страхових вкладень;
- низька ринкова капіталізація страхових компаній та низька якість їхніх активів.

Щоб страховий ринок України продовжував свій розвиток та функціонував

стабільно, а страховики були спроможні виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, а також, щоб була належна керованість та гарантованість страхового підприємництва, недостатньо вдосконалювати лише законодавство, що регулює страховий ринок. Необхідно розробляти та впроваджувати систему кодексів: торговельний, цивільний, господарський, податковий; належить послідовно вдосконалювати фінансове і банківське законодавство. Необхідним є створення сукупності законодавчих актів, які б охоплювали усі сектори ринкової економіки, сприяли упорядкуванню взаємовідносин між суб'єктами ринку на всіх фазах процесу відтворення.

Для покращення ситуації на вітчизняному страховому ринку необхідно застосувати такі заходи:

- створити інфраструктуру страхового ринку згідно зі світовими вимогами;
- привести розвиток вітчизняного страхового ринку у відповідність до загальносвітових тенденцій;
- підвищити показники діяльності страхового ринку на основі стимулювання попиту на страхові послуги;
- відновити довіру населення до страхових компаній;
- створити нормативно-правову базу, яка регулюватиме права та обов'язки усіх учасників страхового ринку;
- забезпечити захист інтересів споживачів страхових послуг;
- підвищити ефективність державного нагляду за страховим ринком.

Формування розвиненого страхового ринку забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації національної економіки та стабільного розвитку міжнародних відносин. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки. Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним наглядом, а з іншого боку страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними у процесі співпраці зі своїми клієнтами.

Адаптація страхового ринку до змін, пов'язаних із зміною дизайну фінансових інструментів у страховій індустрії та впровадженням інноваційних технологій в організацію страхової діяльності, сприятиме підвищенню якості страхового захисту застрахованих осіб, стимулюванню впровадження нових видів страхування і страхових технологій, урізноманітненню спектру страхових послуг, удосконаленню форм і методів страхового нагляду тощо.

Список використаних джерел:

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: сутність, тенденції та шляхи розвитку : автореф. дис. 2010. 33 с. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Рудь І. Ю., Копитіна І.В. Перспективи розвитку страхового ринку України. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського* : збірник наукових праць. 2015. Випуск 1 (4, червень 2015). С. 70-74.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

В системі кадрової безпеки людські ресурси прийнято розглядати з двох сторін:

- 1) з точки зору безпеки функціонування персоналу;
- 2) з точки зору безпеки функціонування організації від негативного впливу персоналу.

На сьогоднішній день поширенішою є друга точка зору, оскільки за даними статистики найбільш суттєві економічні злочини та шахрайства вчиняються саме співробітниками організації [3], а втрати суб'єктів господарювання через недосконалість системи безпеки складають близько 6-9% прибутку [1]. Для підприємств та організацій будь-якої форми власності та організаційно-правової форми шахрайські дії співробітників є реальною й досить серйозною загрозою, що може спричинити не тільки прямі фінансові втрати (зокрема, у вигляді недоотриманого прибутку), але й завдати репутаційних збитків, а в деяких випадках – навіть призвести до рейдерського захоплення або банкрутства [2]. Отже, з огляду на соціально-економічне значення фінансових інститутів, проблема забезпечення кадрової безпеки в банківській сфері постає особливо гостро.

Зважаючи на специфічність банківської діяльності, кадрову безпеку доцільно розглядати як певний стан внутрішнього середовища банківської установи, за якого всі негативні впливи з боку співробітників банку зводяться до мінімуму [4]. Це може бути забезпечено шляхом:

- ретельного відбору персоналу банку (особливо це стосується керівних посад);
- навчання та систематичного контролю за діяльністю персоналу банку;
- виявлення, припинення та попередження протиправної діяльності персоналу банку;
- підтримка взаємодії з правоохоронними органами та безпековими службами інших банківських установ тощо.

Той факт, що нині, незважаючи на зростаючу увагу до безпекових заходів, 1 з 7 епізодів шахрайства розкривається випадково [3] свідчить про несистемність та неконтрольованість процесу управління ризиками. Ефективно діюча система ризик-менеджменту має своєчасно виявляти наступні ознаки:

- порушення норм поведінки та посадових інструкцій;
- порушення корпоративної етики та неадекватне поводження в колективі;
- можливих зловживань при роботі з клієнтською базою;
- використання службового становища в особистих цілях;
- розголосу конфіденційної інформації, банківської таємниці тощо.

Така робота потребує ретельного аналізу симптомів, які можуть опосередковано свідчити про протиправну діяльність співробітників. Особливо уважно слід підходити до сигналів, які надходять від: клієнтів банку (у вигляді скарг та нарікань); керівників та співробітників банку; з системи відеоспостереження банку; від контрагентів банку; з правоохоронних органів

тощо.

Загалом, кадрова безпека банку має бути спрямована не тільки на те, щоб мінімізувати негативний вплив персоналу на діяльність банку, а й на те, щоб мотивувати кожного із співробітників до ефективної роботи. Для цього кожен банк розробляє власну систему заохочень (зокрема, співробітникам банку з високими показниками роботи виплачуються бонуси і премії, надається можливість кредитування під більш низькі процентні ставки тощо). В той же час для забезпечення профілактики протиправної діяльності мають систематично реалізовуватись превентивні заходи (як, наприклад, тренінги та інструктажі з наведенням негативних прикладів стосовно виявлених фактів порушень). Рівень відповідальності співробітників банку, які допустили порушення, має бути адекватним характеру порушень та наслідкам, до яких воно призвело.

Таким чином, підтвердженням ефективності роботи керівних органів банку, його служб безпеки та управління персоналом є, з одного боку, якісне та безперебійне надання банківських послуг клієнтам, а з іншого – відсутність встановлених фактів участі персоналу банківської установи в здійсненні протиправної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Управління людським капіталом в контексті забезпечення кадрової безпеки. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У 2 частинах. / ч. 1. Управлінська діяльність у бізнесових структурах / за заг. ред. проф. А.В. Серікова. Харків: ХНУБА. 2019. С.9-11
2. Аванесова Н.Е., Марченко О.В. Шахрайство як загроза фінансовим інтересам суб'єктів господарської діяльності. *Фінанси суб'єктів господарювання в умовах трансформації економічних відносин*: монографія / за ред. д.е.н. О.О. Солодовнік. Харків: Лідер. 2020. С.32-50.
3. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. *PricewaterhouseCoopers*: веб-сайт. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/pwc-gecs-2018-ukr.pdf>
4. Ковальчук В.Г., Дейно Є.В. Управління персоналом банку як засіб попередження внутрішніх загроз. *Вісник університету банківської справи*. 2020. №1(37). С.158-163. URL: <http://visnuk-archiv.ubs.edu.ua/article/view/208389>

Мауер Д. Р., здобувач вищої освіти

СВО магістр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Тютюнник Ю. М.**, к.е.н., доцент, професор
кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ОЦІНКА УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Стабільний розвиток сільських територій являє собою передумову зміцнення національної та економічної безпеки держави, тому в умовах сьогодення актуалізується питання реалізації аграрного потенціалу та активізації інвестиційної діяльності в агропромисловому секторі економіки України.

Сучасна практика інвестування багатогранна, проте враховуючи постійне зростання позитивних і негативних факторів впливу на нього та зміни поточних умов, формування інвестиційного проєкту потребує безперервного комплексного

та системного оцінювання.

Найкращі варіанти прийняття комплексних рішень щодо економічної ефективності та оцінки параметрів інвестиційної діяльності можуть здійснюватися на основі пакетної практики формування інвестиційних проєктів. Вона має високий ступінь обґрунтованості, що є принципово важливою умовою для впровадження ефективної інвестиційної політики на сільських територіях.

Інвестиційні проєкти загальноекономічного значення (у залежності від масштабу) потребують чіткої аргументації з питань системно прийнятих рішень їх збалансованості та узгодження їх оцінювання з системою реалізації, тому вони передбачають розроблення та застосування різних методів погоджень і збалансованості, враховуючи також вплив локальних умов економічної діяльності [1, с. 24].

Методи аналізу утворюваних проблем враховують початкову і подальшу оцінку сформованих пакетів інвестиційних проєктів (їх портфелів) на основі:

- економічної та фінансової обґрунтованості кожного проєкту;
- відповідність проєкту до поставлених цілей та завдань як поточного стану його необхідності, так і перспективного;
- комплексної та системної оцінки його впровадження у реалізовану інвестиційну політику та її пріоритети;
- порівняльних характеристик варіантних можливостей вирішуваних завдань у сфері інвестиційної практики і конкретної інвестиційної діяльності;
- фінансових переваг і привабливості для інвесторів, територій, бюджетів;
- чіткої вивіреної соціальної значущості вирішуваних завдань (з урахуванням певної системи показників).

Пакет інвестиційних проєктів у портфелях формується шляхом систематизації певного набору показників (рис. 1), що характеризують вимоги до їх оцінки в результаті узагальнення процесів, які відбуваються, форм їх прояву та результативності.

Сформованість інвестиційних портфелів підсилює система економічних показників з одночасним урахуванням взаємозумовленості соціальних та екологічних показників.

Поліпшення кінцевих фінансових показників реалізації інвестиційних проєктів обумовлюється ступенем обліку аналітичних економічних, соціальних та екологічних показників, зіставленням їх величин, з'ясуванням їх доцільних співвідношень і оцінених ризиків, число яких може скоротитися за умови якщо інвестиційні проєкти проходять системну обробку (вивчення, аналіз, експертну оцінку).

Формування пакету інвестиційних проєктів необхідно розглядати з боку упорядкування зазначеної системності. Сучасна практика передбачає завершення процесу складання інвестиційних проєктів та їх відбір на рівні реєстру. Системний характер пакету інвестиційних проєктів упорядковується у реєстр, що означає осмислене оцінювання та певну узгодженість рівнів і статусів використовуваних факторів і ресурсів для реалізації відібраних проєктів [2, с. 37]. Інвестиційний проєкт не може бути включеним в інвестиційний пакет, а відповідно і до реєстру, якщо умови використання місцевих інвестиційних ресурсів не обґрунтовані. Це слугує характерною ознакою формування та використання пакетних інвестицій.

Методи використання пакету інвестиційних проєктів сприяють активізації процесу інвестування та його ефективності, в тому числі нівелюючи ті неузгодженості, що виникають у фінансовому забезпеченні реалізованих проєктів. На практиці найважливіше значення має обґрунтування конкретних інвестиційних проєктів в їх забезпеченості як джерелами фінансування, так і його достатності.

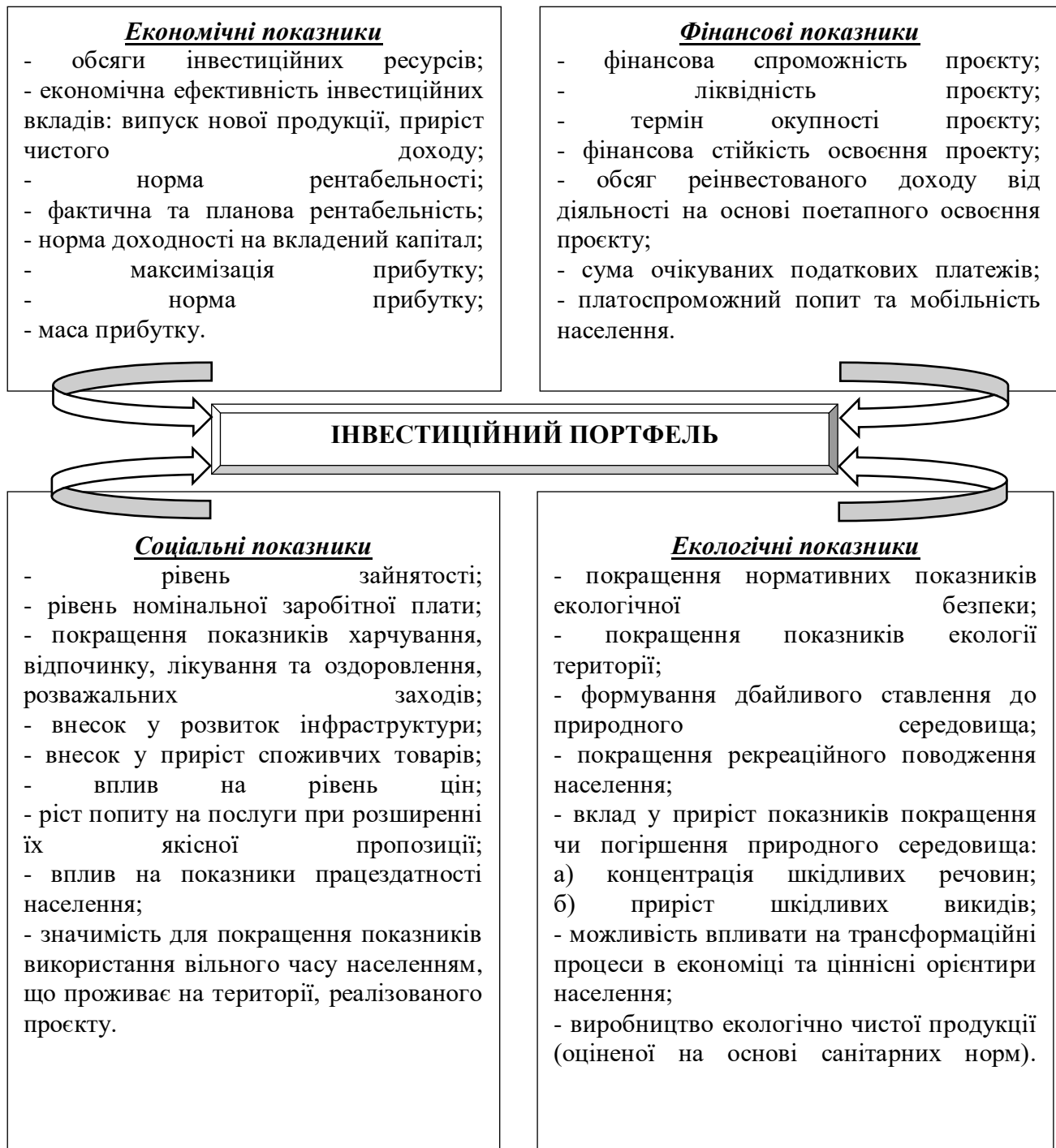

Рис. 1. Показники оцінки інвестиційних проєктів у складі інвестиційних портфель

Сільські території володіють значним потенціалом, який поєднує в собі сприятливі природно-кліматичні фактори та потужне ресурсне забезпечення, що створює умови для підвищення інвестиційної привабливості та нарощування

інвестиційних проєктів. Формування інвестиційних пакетів потребує їх безпосередньої обґрунтованості та збалансованості на основі оцінювання системних показників та методів упровадження. Активізація та розвиток інвестиційної діяльності, реалізація інвестиційного потенціалу є базою стійкого соціально-економічного зростання сільських регіонів, агропромислового сектору та забезпечення продовольчої та в цілому економічної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Демчук Н. І., Кисельова М. С. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2016. № 24. С. 21-26.
2. Зоря О. П., Сергієнко В. І., Зоря С. П. Теоретико-методологічні засади формування організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 56. С. 35-39.

Мельник К.М., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ЛІЗИНГ – АЛЬТЕРНАТИВА БАНКІВСЬКОМУ КРЕДИТУВАННЮ

У світовій економіці лізинг займає друге місце за обсягами інвестицій після банківського кредитування. Як фінансова послуга, лізинг сьогодні виступає одним із факторів зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, покращання якості послуг, підвищення ефективності виробництва і, як наслідок, зміцнення позицій на вітчизняному та світовому ринках. Окрім того, зростання значення ринку лізингових послуг в Україні обумовлене тим, що лізинг є альтернативою банківському кредитуванню та дієвим інструментом процесу ефективного оновлення основних засобів і технологій підприємств усіх напрямів економічної діяльності. Ринок лізингових послуг в Україні поки що перебуває в процесі формування, що визначається рівнем економічного розвитку, станом ринкової інфраструктури, характером державної політики, національними, правовими та іншими чинниками.

Фінансовий лізинг для українських компаній є альтернативою банківському кредитуванню заявив заступник голови правління ПУМБ Артур Загородников. Він також відмітив, що банки можуть збільшувати обсяги фінансового лізингу з власного балансу[1].

Перевагами фінансового лізингу для банків є те, що предмети лізингу протягом усього часу користування належать банку і в них трохи вища маржинальність, ніж в середньому при кредитуванні.

Вигоди для клієнтів полягають в тому, що вони відразу отримують предмети лізингу, які можуть використовувати в своїй поточній діяльності. Також немає необхідності в наданні застави, оформленні, супроводі, страхуванні, більш гнучкий графік повернення платежів.

Різниця між фінансовим лізингом і банківським кредитуванням багатоаспектна. Найголовніша відмінність між фінансовим лізингом та банківським кредитом полягає у різній мірі ризику для споживача фінансових послуг. Банківське кредитування належить до більш ризикових інструментів ринку фінансових послуг, оскільки воно нерозривно пов'язане із залученням коштів населення та ще з цілим рядом інших ризикових факторів.

Лізинг належить до інструментів фінансового ринку без підвищеного ризику, оскільки він безпосередньо не залучає кошти населення. В цьому його основна перевага перед банківським кредитуванням. Можливо, саме тому сегмент фінансового лізингу розвивається в Україні значно динамічніше, ніж банківське кредитування.

4 лютого Верховною радою України було прийнято законопроект «Про фінансовий лізинг». Відповідно до закону, фінансовий лізинг – вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору на строк та за плату передати лізингоодержувачу у володіння та користування як об'єкт фінансового лізингу: майно, що належить лізингодавцю на праві власності та було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов [2].

Серед нововведень закону варто виокремити посилення вимог щодо захисту прав споживачів послуг фінансового лізингу, надання чіткого визначення договору фінансового лізингу, врегулювання порядку набуття лізингоодержувачем права власності на предмет лізингу у кінці строку лізингу.

Також документ встановлює порядок припинення договору фінансового лізингу у разі значного прострочення лізингових платежів. Це забезпечить захист прав і інтересів добросовісних сторін договору. Крім того, закон визначає можливість передачі предмету лізингу в суборенду та врегульовує правила здійснення такої передачі.

Законом також усувається розбіжності щодо форми, в якій має бути укладений договір фінансового лізингу та узгоджені вимоги закону з вимогами законодавства про фінансовий моніторинг.

Ухвалення закону дозволить істотно розширити використання лізингу як альтернативи довгострокового фінансування придбання транспорту, обладнання, іншої техніки та нерухомості.

Українські банки уклали угоди з фінансового лізингу на суму 6,7 млрд. грн протягом 2020 р., що на 14% менше ніж за 2019 рік. В четвертому кварталі приріст вартості нових лізингових угод банків становив 2,9 млрд. грн, що є найвищим показником в 2020 році. Динаміка надання лізингових послуг банками продовжує стрімко зростати два квартали поспіль.

Послуги фінансового лізингу в 2020 році надавали 17 вітчизняних банків. Частка трьох найактивніших банків значно зросла і досягла рівня 68% від загальної вартості угод. До найбільш активних банків за підсумками 2020 року входять: Укргазбанк (29% від вартості нових угод всіх банків), Приватбанк (24%) і Кредобанк (16%).

Портфель лізингових угод банків зріс на 10% протягом звітної періоду, при загальній вартості 11 млрд. грн. Частка юридичних осіб в нових лізингових угодах з банками склала 88% в, тоді як частка фізичних осіб склала 12% [3].

Найбільше договорів фінансового лізингу укладається з лізингоодержувачами, які представляють транспортну галузь, будівництво, сільське господарство та сферу послуг. Необхідно відмітити про поступове зростання вартості укладених договорів фінансового лізингу інших галузей (медичне обслуговування, комп'ютерна і телекомунікаційна сфера, переробна

промисловість, дорожнє будівництво).

Практика використання лізингових операцій комерційними банками України виявила їх безсумнівні переваги для всіх його учасників. Стрімка динаміка розвитку лізингових відносин спонукала банки відокремлювати лізинг як банківську послугу та заснувати власні лізингові компанії.

До найбільших лізингових компаній, які діють в Україні, можна віднести: Райффайзен Лізинг Аваль, VAB Лізинг, Порше Лізинг Україна та інші. Зазначимо, вони зазвичай входять до складу фінансових груп (наприклад, Приват Лізинг, UniCredit Лізинг тощо).

Створення банком власної лізингової компанії вирішує одну з найголовніших проблем, з якими стикаються лізингові компанії в процесі своєї діяльності – пошук джерел фінансування для реалізації власних проектів. Кредитуючи дочірню лізингову компанію, банк може відкривати перед нею доступ до стабільного та довготермінового фінансування, завдяки чому останні отримують значну конкурентну перевагу, а банк, своєю чергою, отримує додаткове джерело прибутків та сприяє диверсифікації ризиків і підвищенню ліквідності.

Таким чином, розвиток лізингу в Україні є ефективним інструментом розвитку ринкових відносин, виходу країни з фінансової кризи та подолання її негативних соціально-економічних наслідків. Досвід проведення лізингових операцій в економічно розвинених країнах світу доводить, що лізинг потенційно може бути гідною альтернативою традиційного кредитування й стати особливо привабливим для малого та середнього бізнесу, а за умови ефективної державної підтримки та ефективного використання лізингових механізмів, стимулювати науково-технічний прогрес, розвиток галузей економіки країни, зовнішньоекономічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. У бізнесу є альтернатива банківським кредитам. URL: <https://uul.com.ua/2020/u-biznesu-ye-alternatyva-bankivskym-kredytam>.
2. Рада прийняла новий закон про фінансовий лізинг. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/4/670688>.
3. Обсяг фінансового лізингу, що надається банками, зменшився на 14% за 2020 рік – повідомляє Асоціація лізингодавців. URL: <https://uul.com.ua/2021/obsyag-finansovogo-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-zmenshyvsya-na-14-za-2020-rik-povidomlyaye-asotsiatsiya-lizyngodavtsiv>.

Мочалова Н.А., студентка,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Науковий керівник – **Омелько М.А.**, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист циклової комісії обліково-економічних дисциплін,
**ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж
Вінницького НАУ»**, м. Могилів-Подільський

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Кожен із нас уявляє своє майбутнє успішним та безтурботим. Але чомусь не кожному вдається досягти бажаного. Чому ж так? На мою думку, часто не вистачає для досягнення успіху фінансової грамотності.

Фінансова грамотність – це вміння розпоряджатися власними коштами.

Такого не вчать у школі, дуже шкода. Адже коли людина старша, часто немає часу, бажання, а в юному віці це цікаво та важливо. Я думаю, це основа успіху людини, основа успіху країни, основа, яка б допомогла пояснити та показати новому поколінню наскільки важливо вміння керувати власними коштами.

Збільшення або зменшення матеріальних статків значною мірою залежить від того, як людина вміє розпоряджатися власними коштами, та наскільки вміло використовує ресурси для покращення свого матеріального становища.

Фінансово грамотні люди виділяються серед інших тим, що знають основні економічні поняття, принципи управління фінансами, орієнтуються в питаннях оподаткування фізичних та юридичних осіб. За допомогою цього вони захищають себе від ризиків.

Впевнена, ви, як і всі, прагнете досягти успіху, але для цього варто витратити чимало часу аби отримати певні економічні знання та почати застосовувати їх у житті. Можна розпочати з елементарного планування сімейного бюджету, вивчення призначення, реквізитів та інформації, яка відображена у квитанціях та чеках із магазинів, вивчати все, що пов'язано із фінансами. Це знадобиться, щоб заощадити стартовий капітал для відкриття власної справи чи тому подібне. Згодом перейти до чогось серйознішого та більш конкретного. Та для початку маєте обрати сферу своєї діяльності, ознайомитися з основними термінами та розумітися на документах, нормах основних законодавчо-правових актів обраного напрямку. З часом стане легше, почнете володіти знаннями та вміннями, що допоможуть не лише заробляти, а й примножувати доходи у десятки разів. Проте, це теж залежить від грамотності бізнесмена чи підприємця. Чому? А ви уявіть, скільки грошей щомісячно витрачає така людина на відвідування ресторанів, розважальних закладів, неймовірно вартісні покупки, в яких немає термінової потреби. Якщо уявили, то тоді і без пояснення зрозуміло. Середньостатистичний українець може місяць прожити на ті кошти, які безграмотні багатії витрачають щотижня або щомісяця.

І знову уявіть такий собі експеримент. Фінансово грамотний промисловець та неграмотний. Очевидно, що справи вгору будуть іти в того, хто розумніший, начитаніший, володіє економічними знаннями, термінами, знається на документах. Завдяки капіталу багато хто може спробувати себе в ролі власника бізнесу, але так само багато дуже швидко стають банкрутами. І причиною цьому знову є добре нам знайома відсутність фінансової грамотності.

Якби цю статтю читав якийсь підліток, то подумав би, що я остаточно з'їхала з глузду і не розумію головного – все вирішують гроші. Але будь ти хоч сином олігарха, хоч донькою мільярдера, твої гроші розчиняться в повітрі зі швидкістю звуку, якщо ти не розумієш і не знаєш як потрібно з ними поводитися. А поводитися з таким потрібно з розумом, бо одна не правильна дія, і ти скажеш допобачення своїм (або не своїм) коштам.

Згадала сюжет одного фільму. Як би це банально не звучало, але й в житті таке трапляється. Історія про безглузлого власника і розумного працівника. Буває, що такі випадки закінчуються нормально, а буває коли в крісло директора або самого підприємця сідає кмітливіший та розумніший, але ніяк не статусніший і багатший.

Якщо ж ви з тих, хто не хоче вплутувати себе в сферу бізнесу і

підприємництва, то просто будьте грамотні для себе, для своєї родини. Записуйте доходи та витрати, плануйте витрати на відпустку заздалегідь, масштабні та дорогі покупки робіть у разі потреби, раціонально використовуйте не тільки гроші, а і час на їх заробіток-витрачання.

А як взагалі зрозуміти чи ви фінансово грамотний громадянин чи ні? Просто поставте собі ряд питань. Наприклад:

- 1) Я відкладаю кошти на випадок економічних проблем в країні?
- 2) Я планую свій бюджет на місяць?
- 3) Я планую майбутню відпустку?
- 4) Я можу дозволити собі позапланові витрати у випадок надзвичайної ситуації?
- 5) Я включаю у бюджет витрати на свята та подарунки для близьких?
- 6) Мені вистачає грошових коштів на всі мої потреби?
- 7) Я з магазину повертаюсь з пустими гаманцем і переповненим пакетом чи навпаки?
- 8) Я знаю основні загальноекономічні терміни та поняття?
- 9) Мене можуть обдурити на гроші чи ні?
- 10) Я вірю у свій успіх?

Таких питань ще є безліч. Запитайте себе і ви дізнаєтеся яких умінь вам бракує. Особисто моя сім'я випробувала на собі метод чотирьох конвертів. Звісно за моєї поради. Я люблю переглядати якісь нові пізнавальні відео пов'язані із майбутньою професією. Так от, потрібно порахувати витрати сім'ї на тиждень. Після цього розподілити сімейний бюджет на п'ять частин, згідно графіку витрат на тиждень. Чому на п'ять, якщо метод чотирьох конвертів? О, це все особисто моя задумка (занадто хотіла на відпочинок). Отже, чотири конверти – це вам на прожиття на місяць (один конверт кожного тижня). П'ятий конверт на відпочинок, ну або на ваш розсуд, можливо нову техніку порібно придбати, меблі чи тому подібне. У випадку, якщо у вас ще щось залишилося, відкладіть на подарунки, на ремонт, на стрижку, на манікюр. Тобто на те, що у витрати сім'ї могло не врахуватися. Якщо ж такої потреби немає, то просто відкладіть, вони зайвими ніколи не будуть.

Методів таких є дуже багато, якщо таке цікавить або просто хочете розширити свій кругозір, то переглядайте фільми із фінансовим підтекстом, блоги успішних людей, вебінари, курси, ну і не будемо забувати про книги. В них скільки інформації цікавої, корисної та часто рідкісної. Не забувайте про успішних знайомих або друзів, спілкуйтеся з ними, цікавтеся як їм вдалося досягти успіху.

Все б це нічого, але від фінансової грамотності залежить не лише ваш успіх, але і успіх домогосподарств та країни в цілому. Адже чим грамотніші люди в країні, тим багатша і сама країна. Кожен із нас є частиною державного бюджету, тому безпосередньо бере участь у його формуванні та виконанні.

Як майбутня випускниця коледжу, що готує фахівців галузі знань «Управління та адміністрування» спеціальності «Облік і оподаткування» (освітня програма «Бухгалтерський облік») раджу: читайте економічні статті, слідкуйте за фінансовими новинами, накази та розпорядження, законодавчі акти, знайомтеся з термінологією обліково-економічних питань, Положеннями, спробуйте сходити на курси по фінансовій грамотності. І не кажіть, що ви не плануєте власний бізнес чи

тому подібне і вам не потрібно це. Запевняю, в житті вам знадобиться все, не обмежуйте себе в знаннях. Ваше майбутнє залежить тільки від вас.

Перепрошую, забула додати. Заглядайте у свій гаманець, дивіться за своїми коштами, тоді успіх за вами, а чужі гроші вас не мають обходити. Не заздріть нікому. І ніколи не кажіть: «У мене немає грошей». Вони у вас є, просто вам трішки не вистачає. Ось тепер точно все!

Список використаних джерел:

1. Смовженко Т.С. Фінансова грамотність: підручник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ, 2014. 316 с.
2. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт.кол.; К., 2019. 272 с.

Нагорна Я.С., студентка групи 32-Б,
Науковий керівник – **Луценко І.В.**,
викладач вищої категорії, викладач-методист
**Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього
коледжу, м. Лозова**

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ РИНКІВ

Впровадження міжнародних стандартів страхування в Україні є одним із важливих завдань і можливих напрямів входження страхового ринку держави у міжнародне страхове співтовариство.

Основні підходи до страхування в зарубіжних країнах зводяться до його ролі у різних сферах виробництва та фінансово-кредитної системи. В загальних рисах розглянемо досвід організації і особливості на страхових ринках страхової системи в зарубіжних країнах на прикладі окремих держав. Так, страхування в США отримало значний розвиток через необхідність зниження економічних ризиків. Страхування здійснюють приватні страхові компанії, страхові кооперативи, уряд. Приватні страхові компанії - одна з найбільш потужних ланок американської фінансово-кредитної системи.

Страхові компанії мають право вкладати кошти, одержані від населення, у вигляді страхових внесків, тільки в державні облігації, і то не більше 50 %. При цьому компанії отримують гарантовані 4,5 % річних. Не менш суворі і правила реєстрації компаній. Крім обов'язкової застави в розмірі 25 млн дол. претендент на цей вид діяльності зобов'язаний довести, що за ним не тягнеться "кримінальний хвіст". Перевірки проводяться досить суворо.

В США страхування отримало значний розвиток через необхідність зниження економічних ризиків. В країні страхування здійснюють уряд, приватні страхові компанії та страхові кооперативи. Приватні страхові компанії є однією з найбільш потужних ланок американської фінансово-кредитної системи. Разом з тим в США немає єдиної для держави системи страхування. Кожний штат має власне страхове законодавство. При цьому, страхові організації мають широкі повноваження в розробці власної страхової політики, визначенні розмірів платежів, практики їх відрахування і відшкодування збитків, що є специфічною особливістю американського страхового ринку. Своєю чергою у Японії страхування здійснюється кооперативами, приватними страховими компаніями та державними організаціями. Кооперативні організації взаємного страхування

орієнтовані першочергово не на збільшення власного прибутку, а на задоволення потреб членів кооперативу. Контролюється кооперативне страхування всіма членами кооперативу і тому розвивається раціонально. Малі внески роблять кооперативні страхові організації більш привабливими для страхувальників, що ще більшою мірою посилює їх конкурентні позиції на національному ринку страхування. А приватні компанії і державні організації зайняті пошуком найбільш прибуткових сфер для вкладання коштів, які накопичені від страхових внесків. Вони діють на національному і міжнародному рівнях, а їхньою метою є збільшення власних доходів.

Встановлено, що страхова справа в більшості країн світу розглядається як окрема галузь економічної діяльності, до якої входять різноманітні за формами власності організації-страховики. Доводиться, що сучасний етап розвитку світової економіки й міжнародних відносин характеризується посиленням інтеграційних процесів, що призводять до формування спільних стандартів й у галузі страхування. Функціонування страхових систем різних країн Європи характеризується постійним взаємозв'язком і взаємодією. Інтеграція України у сучасний європейський економічний та правовий простір передбачає адаптацію та гармонізацію національного законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу, що потребує формування розвинутого ринку страхування, сприяння економічній діяльності всіх суб'єктів господарювання, розширення правової бази, застосування методів впливу держави на страховий ринок, що відповідають європейським стандартам.

Вирішення цих проблем забезпечить прискорення процесу якісного зростання національної економіки, розвитку світової економіки та міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Субачов І.І., Олійник В.Я., Терещенко Т.Є. Розвиток страхового ринку в Україні як фактора фінансової стабілізації економіки. *Фінанси України*. 2001. № 5. С. 130–134.
2. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / Д'яконова І.І., Макаренко М.І., Журавка Ф.О. та ін.; за ред. Макаренка М. І. та Д'яконової І.І. К.: Центр учбової літератури, 2013. 548 с.
3. Гутко Л.М. Досвід провідних країн світу у галузі страхування. *Економіка, фінанси, право*. 2005. № 11. С. 22–24.
4. Мних М. Досвід функціонування страхових ринків зарубіжних країн. *Економіка. Фінанси. Право*. 2002. № 5. С. 38–39.
5. Гребенщиков Э. М. Страховой бизнес Японии – радикальная реорганизация. *Мировая экономика и международные отношения*. 2002. № 3. С. 91 - 101.

Ніколаєва А.М., к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Розвиток фінансового ринку відіграє важливу роль в економіці, забезпечуючи її суб'єктів необхідними фінансовими ресурсами. За макроекономічною роллю в ринковій економіці, ефективність фінансового ринку визначається як його здатність забезпечувати ефективний перерозподіл ресурсів, спрямовуючи їх в реальний сектор економіки, що призводить до забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем.

Для аналізу ефективності фінансового ринку в розрізі основних його складових використовують фундаментальний і технічний аналіз. У фінансовій літературі найчастіше зустрічається методика оцінки ефективності фінансового ринку за його інформаційною функцією, в результаті якої виділяють три ступені ефективності фінансового ринку: слабку, середню та сильну. Деякі науковці поділяють слабку форму ефективності ринку ще на декілька рівнів, наприклад, гіпотеза випадкового блукання RW1 та RW2. Під час аналізу ринку позичкового капіталу на інформаційну ефективність аналізують динаміку відсоткових ставок по кредитах або відношення приросту виданих кредитів до приросту відсоткових ставок [1, С. 59]. Аналіз інформаційної ефективності фондового ринку зазвичай передбачає дослідження динаміки фондових індексів.

Вплив фінансового ринку на економічне зростання суттєво варіюється залежно від рівня розвитку країни (розвинуті країни, країни, що розвиваються, бідні країни), рівня доходу на душу населення (високий рівень доходу, середній, вище чи нижче середнього рівня, низький дохід), внутрішньої та зовнішньої економічної політики, розвитку інфраструктури фінансового сектору (наявність чи відсутність тих чи інших фінансових установ) тощо. В країнах з невисоким рівнем економічного розвитку в складі фінансового сектору домінують комерційні банки, проте, як в більш розвинутих країнах активними на фінансовому ринку є національні фондові біржі.

Як показали дослідження, для порівняльного аналізу впливу стану розвитку ринку цінних паперів на економічний розвиток різних країн аналізують, зазвичай, розмір фондового ринку за інформацією про ринкову капіталізацію та ліквідність фондового ринку у відсотковому відношенні до ВВП, складеною Всесвітньою федерацією бірж. Для характеристики кредитного ринку використовують, зокрема, такі показники, що надаються Міжнародним Валютним Фондом, як частка виданих комерційними банками кредитів у відсотковому відношенні до ВВП, кількість філій комерційних банків на 100 тис. дорослого населення, розмір спреду відсоткових ставок тощо. При цьому, проведення порівняльного аналізу за різними країнами може бути обмежене концептуальними відмінностями або статистичними недоліками, такими як неточна звітність і відмінності в стандартах бухгалтерського обліку в різних країнах світу.

Дослідження ключових показників стану розвитку основних сегментів фінансового ринку в країнах з різним рівнем доходу на душу населення, що здійснювалося за даними Групи Світового банку, показало, що національні фінансові ринки економічно розвинутих країн (з високим і вище середнього рівня доходом на душу населення) займають лідируюче положення в ключових сегментах світового фінансового ринку (табл. 1).

Як відомо, кредити є важливою ланкою передачі грошей; вони фінансують виробництво, споживання та формування капіталу, що в свою чергу впливає на економічну діяльність. Згідно даних табл. 1, такі ключові показники кредитного ринку як частка кредитів, виданих комерційними банками приватному сектору, у відсотках до ВВП та кількість відділень комерційних банків на 100 тис. дорослого населення, у розвинутих країнах суттєво перевищують середньосвітовий рівень чи показники країн, що розвиваються. Чим нижчий дохід населення і відповідно нижче рівень економічного розвитку країн, тим ширша величина спреду

відсоткових ставок в банківській системі таких країн, тобто з більшими втратами банківська система перетворює депозити домогосподарств на кредити підприємствам. Відповідно, якщо аналізувати величину обернену цьому спреду, то її збільшення буде асоціюватися зі збільшенням ефективності фінансового ринку, що буде характерне для високо розвинутих країн.

Таблиця 1

Ключові показники стану розвитку фінансового ринку за групами країн станом на 2019 рік*

Показники	Країни з рівнем доходу на душу населення				
	високим	вище середнього рівня	середнім	нижче середнього рівня	низьким
Частка внутрішніх кредитів, наданих приватному сектору банками, у % до ВВП	81,5	120,8	–	44,4	12,9
Кількість відділень комерційних банків на кожні 100 000 дорослого населення	19,6	14,4	11,2	8,9	3,1
Спред відсоткових ставок (різниця між кредитною та депозитною відсотковими ставками), %	–	4,9	5,9	6,9	9,4
Ринкова капіталізація лістингових вітчизняних компаній, в % до ВВП	118,4	60,0	60,2	61,1	–
Ліквідність фондового ринку (вартість акцій, що торгуються), в % до ВВП	91,4	93,9	81,4	26,9	–

Примітка. Складено автором на основі даних The World Bank [2].

Як банківські системи, так і фондові ринки підсилюють економічне зростання. Для країн з розвинутою економікою та високими доходами на душу населення характерне високе значення відношення капіталізації фондового ринку до ВВП, порівняно з бідними країнами (див. табл. 1). Відкриті економіки з обґрунтованою макроекономічною політикою, хорошими правовими системами та захистом прав акціонерів залучають більший акціонерний капітал і, отже, мають більші фінансові ринки. Все це підкреслює важливість макроекономічної ролі фінансового ринку та його вплив на соціально-економічний розвиток країн.

Макроекономічну ефективність фінансового ринку можна оцінити тим, в якій мірі він забезпечує підприємства реального сектору економіки інвестиційними та кредитними ресурсами. Інвестиційні ресурси підприємства отримують шляхом розміщення власних акцій. Кредитні ресурси підприємства залучають на умовах платності і повернення шляхом взяття банківських кредитів чи випуску власних корпоративних облігацій. Ефективність перерозподілу ресурсів можна охарактеризувати обсягом ресурсів за параметрами терміновості, платності і повернення, що відповідає потребам позичальників – нефінансових корпорацій, в структурі сукупного обсягу ресурсів, мобілізованих на фінансовому ринку. Іншими словами, ефективність фінансового ринку за його розподільною функцією

можна оцінити за показником співвідношення суми реально залученого капіталу нефінансовими корпораціями та сукупної ресурсної бази фінансового ринку.

Ресурси фінансового ринку визначаються його масштабами, обсягом і специфікою грошової пропозиції. Переважна частина дослідників фінансового ринку, і ми з ними погоджуємося, визначають сукупний масштаб фінансового ринку як суму обсягів кредитного і фондового ринків. При цьому, окремі науковці-експерти, додатково розділяють обсяг фондового ринку на два сегменти: ринок акцій і ринок облігацій [3, с. 50]. Оскільки абсолютний розмір масштабу фінансового ринку не завжди є репрезентативною величиною, прийнято визначати його відносну величину шляхом співвідношення з обсягом ВВП.

Таким чином, аналіз та оцінка макроекономічної ефективності фінансового ринку дає можливість визначити, наскільки ефективно фінансовий ринок країни виконує свої макроекономічні завдання, сприяючи залученню фінансових ресурсів у реальний сектор економіки та забезпечуючи добробут населення.

Список використаних джерел:

1. Иванченко И. С. Методы тестирования эффективности финансового рынка. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2015. №21 (255). С. 58-68.
2. World Development Indicators: Financial access, stability and efficiency. Stock markets. The World Bank. URL : <http://wdi.worldbank.org/table>.
3. Blum D., Federmaier K., Fink G., Haiss P. The Financial-Real Sector Nexus: Theory and Empirical Evidence. *IEF Working Paper*. Nr. 43. 2002. P. 50.

Ніколайчук Т.О., магістр правознавства, аспірант,
Науковий керівник - **Хумарова Н.І.**, д.е.н.,
гол.н.с. відділу економічного регулювання природокористування,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ,
м.Одеса

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРИНГУ, ЯК ВЕКТОРУ ФІНАНСОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ЕКО-ПІДПРИЄМЦІВ

Станом на сьогоднішній день, представники приватного сектору економіки потерпають від економіко-організаційного, фіскального та адміністративного навантаження, що негативно відбивається на динаміки росту таких важливих векторів підприємницької діяльності, як екологоорієнтована, інноваційно-екологічна, інклюзивна підприємницька діяльність еколого-економічного вектору. З метою формування інструментів еколого-економічного та фінансово-адміністративного підґрунтя, необхідно розширити міжгалузеві зв'язки та залучити фінансові установи у відносини еколого-економічного характеру.

В свою чергу, залежності від формату здійснення господарської діяльності, в т.ч. надання екосистемних послуг або форми участі у еколо-економічних відносинах (безпосередньої або опосередкованої), нами пропонується її умовно зонувати на:

- *еколого-економічну підприємницьку діяльність*, тобто власне господарську діяльність екологоорієнтованого напрямку (надання послуг екосистемного характеру, виробництво екологічно-чистих поварів та продуктів, здійснення господарської діяльності на територіях об'єктів ПЗФ, надання послуг у форматі *mental-services*);

- *фінансову діяльність еколооорієнтованого спрямування*, тобто суб'єкти господарювання не приймають участі у наданні послуг екосистемного характеру або виробництві еко-товарів/продуктів, однак здійснюють постійну, тимчасову або разову фінансову або іншу економіко-організаційну підтримку (в залежності від умов договору) суб'єктів господарювання, що реалізують еколого-економічне підприємництво (наприклад, екологічний ваучинг, заповідне кредитування (RC - reserve credits), франчайзингові угоди).

В свою чергу, одним з організаційно-економічних та адміністративно-фінансових інструментів такої діяльності є екологічний факторинг. *Екологічний факторинг має розглядатися* як угода та фінансова послуга, відповідно до якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість іншого еко-підприємця факторинговій компанії на певних умов. Інститут екологічного факторингу повинен мати на меті не тільки задоволення фінансових інтересів установи-фактора, але й також сприяти еколооорієнтованому розвитку регіонів, підтримки екосистемної господарської діяльності, що має на меті поєднання природоохоронних та економічних інтересів;

Суб'єкти підприємницької діяльності, які мають на меті здійснювати свою господарську діяльність на заповідних, суміжних з ними або інших природоохоронних територіях, виробляючи екологічно чистий продукт або надаючи послуги екосистемного характеру, не завжди мають належний рівень фінансового та матеріально-технічного ресурсу для реалізації своєї кінцевої мети та отримання прибутку. З метою налагодження екологічно безпечних потужностей, для здійснення своєї господарської діяльності, представники приватного сектору економіки звертаються за позикою до фінансових установ або інших суб'єктів господарювання. Однак, інколи виникають такі обставини, що відповідний суб'єкт господарювання не має змоги вчасно виконати свої фінансові зобов'язання або кредитор вимагає повернення коштів достроково, або у терміновому порядку. В таких випадках, з метою розв'язання фінансового конфлікту, доречно залучити ще один суб'єкт економічних відносин – фінансову установу - фактора.

Такий вид факторингу, як екологічний, з одного боку, допомагатиме приватному підприємцю, що здійснює еколооорієнтовану господарську діяльність, реалізувати свій виробничий потенціал, а первинному кредитору отримати свою фінансову вигоду. Інститут екологічного факторингу може стати потенційним інструментом збалансованих відносин між суб'єктом господарювання, що здійснює еколооорієнтовану підприємницьку діяльність та кредитором, який має на меті отримання прибутку, шляхом повернення коштів з відсотками або на інших умовах, передбачених договором.

Самюель Дамінгос Лекасес та Алехандро Серрано стверджують, що під час зіткнення із зростаючою необхідністю оперативного задоволення короткострокових фінансових потреб, підприємці шукають способи вивільнення потенційних засобів з ланцюжка поставок. Саме реверсивний факторинг може стати фінансовим рішенням, що ініціюється замовниками з метою допомоги власним постачальникам забезпечити фінансування дебіторської заборгованості на вигідних умовах [1].

На думку Марка Обуена, Гаррі Смайта, Роберта Те, існуючі механізми

локального фінансування не в змозі здійснювати належну підтримку ринкових трейдерів, тому виникає необхідність залучення інноваційних інструментів фінансово-організаційного забезпечення, таких, як угоди факторингу [2].

Барбара Саммерс та Ніколас Уільсон зазначають, що факторингові операції є сучасною альтернативою кредитним угодам, оскільки мають більш господарсько-персоналізований характер, та мають попит на сучасному фінансовому ринку [3].

Чуньїн Тянь, Дунянь Чень, Чжаобо Чэнь та Дін Чжан вважають, що саме факторинговий супровід усіх операцій поставки є набагато вигідніший ніж звичайне кредитування, оскільки враховує ризики управління дебіторською заборгованістю, об'ємами капіталу та кредитними ризиками покупця, однак під час укладення факторингових угод, необхідно враховувати основні умови регресного факторингу та безрецептурного факторингу [4].

За результатами аналітичних досліджень, Асвін Алора та Мукеш К. Баруа, стверджують, що для малих та мікро-підприємців, факторинговий супровід угод поставки є більш організаційно та фінансово вигідним, оскільки сприяє зниженню рівня неплатежів у «довгих» ланцюгах поставок [5].

В рамках факторингового обслуговування суб'єктів господарювання у сферах охорони навколишнього природного середовища та заповідної справи фактор (фінансова установа) має перевіряти не тільки платіжну та фіскальну дисципліну, але й ділову репутацію клієнтів, контролювати своєчасність оплати поставачань дебіторами, керувати ризиками по поставках з відстрочкою платежу, допомагати поставачальникові належним чином будувати тарифну політику; але й також здійснювати моніторинг та моделювання еколого-економічних ризиків природоохоронної галузі, рівень розвитку конкретного напрямку екологоорієнтованої підприємницької діяльності, ступінь податкового навантаження підприємців у цій сфері, динаміку зайнятості населення та рівня попиту відповідних послуг на ринку.

Екологічний факторинг повинен мати на меті не тільки задоволення фінансових інтересів установи-фактора, але й також сприяти екологоорієнтованому розвитку регіонів, підтримки екосистемної господарської діяльності, що має на меті поєднання природоохоронних та економічних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Lekkakos, S.D., Serrano, A. Supply chain finance for small and medium sized enterprises: the case of reverse factoring. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. 2016. № 46 (4). URL://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJPDLM-07-2014-0165/full/html. <https://doi.org/10.1108/IJPDLM-07-2014-0165>
2. Auboin M., Smythe H., Teh R. Supply Chain Finance and SMEs: Evidence from International Factoring Data. *The CESifo Working Paper Series*. 2016. № 9 (61). URL: <https://ssrn.com/abstract=2845280>
3. Summers B., Wilson N. Trade Credit Management and the Decision to Use Factoring: An Empirical Study. *The Journal of Business Finance and Accounting*. 2003. № 27 (2). URL:<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5957.00305>.
4. Zhiqiang Wang, Qiang Wang, Yin Lai, Chaojie Liang. Drivers and Outcomes of Supply Chain Finance Adoption: An Empirical Investigation in China. *The International Journal of Production Economics*. 2019. № 10 (1016). URL: <https://www.hindawi.com/journals/mpe/2020/9258646>.
5. Aswin Alora, Mukesh K. Barua. Barrier analysis of supply chain finance adoption in manufacturing companies. *The Benchmarking: An International Journal*. 2019. № 26 (7). С. 2122-2145. URL:<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/BIJ-08-2018-0232/full/html>.

Онисько С. М., к.е.н., професор
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Томашевський Ю.М., к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів-Дубляни

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВЩИНИ

Світовий та вітчизняний досвід показує, що ефективна діяльність сільськогосподарських підприємств та загалом реформування аграрного сектору економіки тісно взаємопов'язані із активізацією інвестиційної діяльності та зростанням обсягів інвестицій. Підприємства, отримуючи інвестиції, акумулюють державний, приватний та змішаний капітали, що сприяє не лише їх стабільній діяльності, а й дає доступ до сучасних агротехнологій. Основним критерієм для формування інвестиційної стратегії та інвестиційної політики підприємств і держави загалом є інвестиційна привабливість регіону. В останній роки дестабілізації економічної системи держави спостерігається спад рівня інвестиційної привабливості та обсягів залучення інвестицій зокрема й у Львівській області, що негативно впливає на економіку області та розвиток сільського господарства зокрема. Це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Інвестиційна діяльність підприємств – це складний економічний процес, що безпосередньо залежить від тенденцій на ринку, привабливості та потенціалу сектору, стабільності окремих його галузей.

Львівщина є областю індустріально-аграрного типу. Основною сферою агропромислового комплексу є сільське господарство. Воно значною мірою визначає соціально-економічний розвиток області, рівень життя населення, забезпечення його продуктами харчування, а промисловість сировиною. За обсягом виробництва на Львівщині сільське господарство посідає четверте місце після промисловості, транспорту і зв'язку та торгівлі. Його частка у загальнообласній валовій доданій вартості складає 8,6%. У сільському господарстві працює 18% зайнятого населення [4, с. 19].

Сільськогосподарський сектор економіки області займає 10 місце в рейтингу областей України за індексом обсягу сільськогосподарського виробництва, 13 місце – по питомій вазі в загальному обсязі виробництва валової продукції сільського господарства і лише 21 місце – за обсягом виробництва в розрахунку на 1 особу [3].

Ефективна інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від їх фінансово-економічної спроможності, тому важливо проаналізувати динаміку загальної кількості цих підприємств.

На нашу думку, ключовою потребою підприємств в такій ситуації є вкладення і залучення додаткових інвестицій, раціональне їх використання, в тому числі розширення напрямів їх вкладення, покращення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості підприємств.

Інвестиційна діяльність в сільському господарстві є однією з основних складових економічного й соціального розвитку як Львівської області, так і

України в цілому. Для того щоб інвестиційна діяльність в сільському господарстві була ефективною потрібно чітко розуміти її економічний зміст.

Отже, наявні інвестиційні ресурси стають інвестиційними вкладеннями, що можуть бути в таких формах: грошовій, фінансовій, матеріальній, майнових прав та інтелектуальних цінностей [2, с. 45]. Власне, накопичення, вкладення та матеріалізація інвестицій відображають інвестиційну діяльність підприємства, яка поступово переходить в основну. Тут можна виділити виробничу, товарну і грошову фазу обороту інвестицій, які відбуваються на четвертому та п'ятому етапі даного кругообігу. Отримання доходу (виручки) відносимо до сфери обміну, в якій відбувається розподілення доходу, зокрема на створення нових інвестицій; відшкодування, утому числі в амортизаційний фонд; накопичення - частина прибутку направляється у фонд накопичення, а також для відсотків і дивідендів на інвестування; направлення прибутку у фонд споживання.

Таким чином, будь-яке порушення виробництва і обігу на стадіях руху капіталу перешкоджають його відшкодуванню, а отже й трансформації в інвестиції для безперервності процесу. Постійно поновлювальні власні джерела інвестицій сприяють запуску і стабільності кругообігу інвестицій, проте для покращення і розширення діяльності підприємства потрібно залучати нові джерела.

Для сільського господарства Львівської області основними джерелами інвестиційних ресурсів серед вітчизняних інвестицій є власні кошти підприємств, бюджетні кошти та кошти фінансово кредитної системи, а серед зарубіжних – вкладення приватних іноземних інвесторів у формі прямих іноземних інвестицій. Незважаючи на те, що сільськогосподарські підприємства потребують різних форм інвестицій, зокрема й інвестиції в людський капітал, в наукові дослідження, інновації, фінансові та матеріальні ресурси в основному формують капітальні інвестиції.

В такій ситуації важливим джерелом інвестицій для області завжди були прямі іноземні інвестиції. Але залучення цих ресурсів передбачає створення сприятливого інвестиційного середовища, що ускладнюється економічно-політичною нестабільністю в державі. Досить ризиковано вкладати кошти у виробництво, не зробивши прогнозованих розрахунків на перспективу. Тому, кожен інвестор потребує впевненості у прибутковості свого вкладення, проводить для цього ряд розрахунків та аналізує низку факторів.

Отож, спостерігається зменшення кількості прямих іноземних інвестицій в економіку області загалом. Проте в окремі її види, зокрема і сільське господарство інвестиції продовжують надходити із незначним проте щорічним збільшенням.

Оцінюючи незадовільний стан процесу іноземного інвестування, експерти вважають головною причиною цього недосконалу політику уряду. В Україні було зроблено ряд кроків щодо удосконалення інвестиційного законодавства, зокрема, затверджено концепцію Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України, набрав чинності Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», створена Національна інвестиційна Рада при Президентові України, ухвалено Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інвесторів», який посилює правовий захист інвесторів, проте поки що ці заходи не призвели до

суттєвого поліпшення інвестиційного середовища в нашій країні [1, с. 194].

Сільське господарство Львівщини залишається однією з найперспективніших щодо інвестиційних вкладень галуззю. Проте подальша стабільність та збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій можливі за умов створення механізмів взаємодії іноземного партнера й органів державної влади, збереження та підвищення інвестиційної привабливості галузі, зменшення податкового тиску, ефективної системи страхування іноземних інвесторів і зниження рівень ризику, зменшення рівня інфляції, покращення міжнародного іміджу та інформованості потенційних інвесторів.

Інвестиційне стимулювання не лише спроможне забезпечити вихід підприємств з кризи та стабільність їх прибутків, а й сприяє інтенсивному типу розвитку, підвищенню якості продукції відповідно міжнародним стандартам, зростанню фахового рівня менеджменту. І це матиме вирішальне значення в боротьбі як за внутрішній, та і за зовнішні ринки.

Стабільність кругообігу інвестицій в сільському господарстві повинна підкріплюватись прибутковістю, збільшенням обсягів інвестицій та розширенням джерел інвестиційних ресурсів, які в основному виступають у формі капітальних інвестицій, і опускаються такі важливі форми як інвестиції в людський капітал, в наукові дослідження; інновації.

Основні обсяги інвестицій у сільськогосподарські підприємства Львівщини надходять із-за кордону. Проте для їх збереження та збільшення необхідна довгострокова державна стратегія залучення іноземних інвестицій щодо конкретних областей, з врахуванням національних цілей та пріоритетів.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є питання активізації інвестиційної діяльності сільських господарств окремих районів області в залежності від їх особливостей.

Список використаних джерел

1. Гура О. А. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення. *Економіка: збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Харків, 2015. Вип. 15. С. 188-196.
2. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навч. посіб. Київ: ЦНЛ, 2009. 472 с
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України URL: <http://minagro.gov.ua/system/files>.
4. Сільське господарство Львівської області у 2019 році. *Статистичний збірник*. Львів : Головне управління статистики у Львівській області. 2020.

Онищенко А.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Менеджмент,
Науковий керівник – **Рубежанська В. О.**, к.е.н, старший викладач
кафедри фінансів, обліку та банківської справи,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

На сьогоднішній день фінансова сфера тісно пов'язана з комп'ютерними технологіями і перспективно використовує можливості штучного інтелекту за рахунок принципів автоматизації і формальної логіки міркувань, тим самим

покращуючи життєдіяльність людства.

Протягом тривалого часу учасники фінансово-господарських відносин активно шукають нові способи зниження витрат, вдосконалення різних механізмів якості контролю, поліпшення існуючих способів адаптивного мислення для конкурентоздатності, а також впроваджують нові продуктивні ідеї, які згодом піднімають показники коефіцієнта корисності. Все більше компаній розуміють, що штучний інтелект не тільки знижує витрати, але також грає не менш важливу роль в підвищенні доходів, наприклад, покращує відносини з клієнтами, вносить новий вклад в інноваційну діяльність. У 2018 році вигоду від впровадження штучного інтелекту у фінансовому секторі оцінили в \$41,1 млрд. Однак у найближче десятиліття показник зросте в сім разів і складе вже \$300 млрд. За даними національного інституту бізнес-досліджень, більш ніж 32% керівників фінансових установ підтримують впровадження технологій штучного інтелекту, виділяючи при цьому прогнозує аналітику, рекомендаційні механізми, голосове розпізнавання та відгук [1].

Здебільшого успіх штучного інтелекту залежить від доступу компанії до значних обсягів потрібних даних. Багато організацій прагнуть використовувати штучний інтелект для поліпшення фінансового планування і аналізу, але поки що лише деякі досягають успіху в цьому. Ситуація пояснюється тим, що технологія ще не до кінця вбудована в більшість пакетів програмного забезпечення, а тому – вивчена не досконало. За прогнозом IHS Markit, лідером ринку стане Азіатсько-Тихоокеанський регіон, який обійде США в сфері штучного інтелекту вже в 2024 році [2].

Цифрова трансформація в сфері банківського обслуговування фізичних осіб надає нові можливості - від різноманітності інструментів самообслуговування до розширених функцій виявлення шахрайства. За даними Forbes, витрати на кіберзлочинність оцінюються в 0,8% від річного світового ВВП, а шахрайство з кредитними картками — основна зростаюча проблема. В результаті фінансові установи можуть надавати більше персоналізованих послуг, працювати більш ефективно і забезпечувати більш високий рівень утримання і задоволення клієнтів [3].

За рахунок того, що штучний інтелект адаптує комп'ютери самостійно вчитися на власних помилках і отримувати новий досвід - дана концепція сприяла виконанню комп'ютером завдань, здійснення яких раніше було під силу тільки людині. У більшості випадків реалізації штучного інтелекту вкрай важлива можливість глибокого навчання і обробки природної мови. Завдяки цим технологіям комп'ютери здатні обробляти певні завдань за допомогою великого обсягу даних і виявлення в них закономірностей [1].

Таким чином, використання штучного інтелекту у фінансовій сфері дозволить підвищити безпеку фінансових установ, збільшити швидкість обробки великих масивів фінансових даних, покращити розуміння виробничих процесів за рахунок їх автоматизації. При цьому, необхідно враховувати той факт, що розраховувати на суттєві результати від використання штучного інтелекту можливо лише у довготривалій перспективі, що, у свою чергу, виступає певною перешкодою на шляху впровадження роботизації у сферу фінансів. Однак, плюсів від використання штучного інтелекту набагато більше, ніж мінусів, тому подальша

роботизація є одним із шляхів інноваційного розвитку практично усіх галузей економіки, у тому числі й фінансової.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт аналітичної компанії SAS. URL: <https://www.sas.com>
2. Офіційний сайт компанії-інтегратора digital-технологій Everest. URL: <https://www.everest.ua>
3. Офіційний сайт корпорації Intel. URL: <https://www.intel.com>

Остапенко В. М., к.е.н.,
доцент кафедри митної справи,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В існуючих реаліях рух світової спільноти до розвитку міжнародних зв'язків і відносин на принципах інтеграції і створення загального інституційно-комунікаційного простору обумовлює прагнення забезпечити максимально сприятливі умови в сфері зовнішньої торгівлі та її всебічного забезпечення. У даних умовах зацікавлені і кожна з країн, і світова спільнота в цілому, що знаходить підтвердження в консолідації зусиль загальносвітових і регіональних міжнародних організацій, виникненні асоціацій різних ділових кіл, залучених у зовнішньоекономічні відносини. Слід приділити увагу трактуванню терміна митного регулювання. Відповідно до Кіотської конвенції митне регулювання включає і таку складову, як митна справа, як процедура митного контролю. Найвищим органом, що здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України. Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» митне регулювання визначається як регулювання питань, пов'язаних із встановленням мита та митних зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України [3].

Норми, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність, утворюють певний комплекс, який включає як міжнародно-правові, так і національно-правові норми. Цей комплекс характеризується сукупністю пов'язаних ієрархій і взаємопідпорядкованістю міжнародних і національних правових норм, що взаємодіють у своїх структурних частинах, які регламентують зовнішньоекономічні зв'язки України. При цьому найбільш важливу роль відіграють митно-тарифні регулятори. Митно-тарифні норми є складовими формування правового механізму функціонування підприємств у сфері зовнішніх зв'язків. У цілому щодо методів митного регулювання, слід доповнити зміст їх застосування аналізом регуляторного впливу на зовнішніх та внутрішніх виробників, розробкою заходів оптимізації впливу та виділити регуляторну складову митної політики, визначити її цілі та завдання.

Регуляторна політика в митній сфері має безпосередній взаємозв'язок із методами митного регулювання. Так, напрям щодо аналізу й оптимізації регуляторного впливу між інститутами та суб'єктами господарювання як зовнішнього, так і внутрішнього ринку тісно пов'язаний з адміністративними методами; визначення найбільш сприятливих умов економічного регулювання (величини тарифу) як суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних

відносин, так і вітчизняних виробників – з економічними методами, адаптування законодавчих актів відповідно до інтересів суб'єктів господарювання – із правовими [1].

Отже, між митною політикою та регуляторною є тісний взаємозв'язок. Регуляторна політика впливає на формування правової бази митної політики, оптимізує адміністративний вплив відповідно до інтересів суб'єктів господарювання. Держава, яка зможе встановити рівновагу між своїм впливом та інтересами підприємців, буде мати найкращий економічний стан, політичну стабільність. Підвищення чи зниження митних тарифів впливає на стан як внутрішніх товаровиробників, так й імпортерів. Тому для адаптування митного регулювання необхідно дослідити питання регуляторної політики в митній сфері, визначити її цілі та завдання.

Положення УА у сфері митної співпраці (Додаток XV) зобов'язують Україну: імплементувати до українського законодавства найкращі практики митного законодавства ЄС, зокрема Митного кодексу ЄС, та створити передумови для взаємного визнання УЕО, протягом трьох років з дати набрання чинності Угодою; імплементувати положення Конвенцій протягом року з дати набрання чинності УА [2].

Імплементация змін митного законодавства здійснюється на основі таких ключових актів ЄС:

Регламенту (ЄС) №952/2013, яким встановлюється Митний кодекс Союзу;

Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами та Конвенції про єдиний режим транзиту (з метою подальшого приєднання);

Регламенту (ЄС) №1186/2009, що встановлює систему Співтовариства для звільнення від сплати мит (розділи I і II);

Регламенту (ЄС) №608/2013 Європейського Парламенту та Ради про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності та Імплементативного Регламенту Комісії (ЄС) №1352/2013, яким встановлюються форми документів, передбачені Регламентом (ЄС) №608/2013 Європейського Парламенту та Ради про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності.

Підвищення чи зниження митних тарифів впливає на стан внутрішніх товаровиробників та імпортерів. Тому для адаптування митного регулювання необхідно дослідити проблеми регуляторної політики в митній сфері, визначити її цілі та завдання. Імплементация положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (надалі – УА) у сфері митної справи відіграє ключову роль у процесі економічної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Результатом цього процесу має стати суттєве спрощення мит-них процедур, зменшення витрат підприємств у здійсненні міжнародних торговельних операцій та поступове зростання обсягів товарообігу України та ЄС.

Положення УА у сфері митної співпраці зобов'язують Україну: імплементувати до вітчизняного законодавства найкращі практики митного законодавства ЄС (зокрема Митного кодексу); створити передумови для взаємного визнання уповноваженого економічного оператора – протягом трьох років з дати набрання чинності Угодою; імплементувати положення Конвенцій протягом року з дати набрання чинності УА. Рекомендації до процесу вдосконалення митної політики подано в табл. 1.

Рекомендації в процесі удосконалення митної політики

Напрямок	Рекомендації
Для України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Внести зміни до Митного кодексу для імплементації інституту авторизованого економічного оператора (УЕО) та спрощення транзитних процедур в Україні (законопроект №7473, що наразі перебуває на розгляді). 2. Систематизувати зусилля, спрямовані на імплементацію УА у митній сфері та спрощення процедур торгівлі. При цьому слід поєднувати ці зусилля з інститутами громадянського суспільства, зокрема бізнес-асоціаціями, які можуть реально допомогти у впровадженні змін. 3. Забезпечити системні механізми урядового та громадського контролю за діяльністю нового окремого державного органу – Державної митної служби
Для ЄС	<ol style="list-style-type: none"> 1. Активізувати надання технічної, організаційної та методологічної допомоги у реформуванні митниці та митних процедур в Україні. 2. Надати політичний імпульс щодо готовності приєднати Україну до єдиної транзитної системи ЄС та визнати авторизованих економічних операторів (УЕО), у разі відповідності впроваджених в Україні процедур нормам права ЄС

Очікувані результати від імплементації:

- спрощення митних процедур та сприяння торгівлі;
- впровадження сучасних технологій митного контролю, спрощених процедур відпуску товарів та контролю після розмитнення;
- передача відповідальності за видачу сертифікатів EUR. 1 від Української Торгової Палати до українського митного органу;
- суттєве спрощення митних формальностей для підприємств із високим ступенем довіри закладе передумови визнання статусу Уповноваженого економічного оператора (УЕО), що надається митними органами України, органами країн ЄС;
- спрощення руху товарів між Україною та ЄС;
- приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту.

Митна реформа повинна бути комплексною, адже поодинокі вдосконалення окремих елементів галузі не зможуть системно змінити поточний стан справ. У ході планування та розроблення проекту реформи потрібно чітко уявляти кінцевий результат, до якого вестиме процес трансформації. Поєднання новітніх компонентів митного регулювання дозволить модернізувати митну службу так, щоб вона могла виконувати два основоположних завдання: захист держави та стимулювання міжнародної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України № 4915-VI від 07.06.2012. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Офіційний сайт ДФС. URL: <http://sfs.gov.ua>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України № 960-XII від 16.04.91. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

Павленко О.П., к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Сучасні ситуація в Україні в аграрному секторі економіки вимагає проведення новітніх заходів та підходів до проведення реформування стратегічної політики. Урядом держави була запроваджена Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр. направлена на комплексне проведення низки реформ та заходів, яких потребують виробники сільськогосподарської продукції, аграрні підприємства та населення сільських територій.

Стратегія визначає план розвитку аграрного сектору України та сільських територій на період 2015-2020 рр. Вона побудована на чинних стратегічних документах, зокрема Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» і Коаліційній Угоді 2014 року, визначає довгострокову концепцію розвитку сільського господарства і сільських територій, надає базу для стабільної, передбачуваної і прозорої правової системи, спрямованої на покращення ділового клімату, протидію корупції і стимулювання інвестицій для модернізації сільськогосподарського сектору, страхового захисту аграрного виробництва. Вона також надає підґрунтя для проведення інституціональної реформи та розвитку інфраструктури страхового ринку, необхідної для ефективного аграрного виробництва. Стратегія пропонує збалансований підхід до посилення конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору і збільшення експорту, намагаючись водночас забезпечити рівномірний розподіл наявних переваг, зокрема, за рахунок сприяння розвитку сільських територій, страхового захисту органічного виробництва сільськогосподарської продукції, та збереження природних ресурсів і довкілля [1].

В результаті проведених досліджень і розробок виявлено і визначено пріоритетність потреб страхового захисту аграрного сектору України та українського села за допомогою залучених Урядів та інших міністерств, представників основних донорів, серед яких Європейський Союз (ЄС) і його держави-члени, Агентство США з міжнародного розвитку USAID, Світовий Банк / Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), та країни-донори (Канада, Швейцарія та ін.), а також інтенсивних консультацій з бізнесом, неурядовими організаціями, науковими установами та суспільством загалом. В ході проведення заходів зацікавленими сторонами аграрного бізнесу та асоціацій виробників, громадянського суспільства та наукового середовища пропонується розвиток страхового ринку аграрного виробництва, а також здійснення державної підтримки кооперативам, утвореним в сільському господарстві.

В розробленій Стратегії охоплено широке і комплексне коло питань, які впливатимуть на аграрний сектор економіки, зокрема управління земельними

ресурсами в сільському господарстві, доступ до фінансових ресурсів, механізми державної підтримки, безпечність харчових продуктів, охорона довкілля тощо. Більшість з цих питань не відносяться до компетенції Міністерства аграрної політики та продовольства України, відповідно, успіх цієї Стратегії великою мірою залежить від ефективної міжвідомчої співпраці і координації. З цією метою Мінагрополітики зобов'язується створити ефективний координаційний механізм, за допомогою якого можна буде здійснювати моніторинг та оцінку впливу. Очікується активна участь донорів на етапі реалізації, зокрема в частині поширення кращих практик, які можуть перевищувати можливості бюджету України.

Спільно з спілкою виробників «Органічна Україна», Федерацією органічного руху України, асоціацією «БЮЛан Україна» пропонується внести зміни до законодавства України щодо виробництва органічної продукції, розробити та впровадити Національний план дій щодо розвитку органічного виробництва та збуту; забезпечити підтримку інституціонального розвитку державних органів влади на національному та регіональному рівнях щодо розвитку органічного сільськогосподарського виробництва; здійснити ефективну імплементацію органічного законодавства в Україні, яке гармонізовано з законодавством ЄС (в т.ч. проведення заходів з підвищення рівня компетенції), включаючи державну підтримку для розвитку органічного виробництва, його страхового захисту та утворення страхових спілок та організації збуту; надати адміністративну підтримку інституціональному розвитку асоціацій виробників органічної продукції на національному та регіональному рівнях, розробити систему захисту органічних виробників у каналах збуту для уникнення обману споживачів та нечесної конкуренції; розробити національні та регіональні програми стимулювання споживання органічних продуктів; забезпечити політичну та фінансову підтримку участі органічних виробників у міжнародних виставках органічної продукції з метою сприяння розвитку експорту; забезпечити державну підтримку розвитку експорту органічної продукції та провадження державної політики для поліпшення іміджу України на міжнародному рівні як надійного постачальника органічної продукції (просування України як надійного постачальника органічної продукції в основних країнах-експортерах органічної продукції з України; сприяти об'єднанню органічних виробників в асоціації, кооперативи та кластери для більш ефективного виробництва, просування та реалізації органічної продукції; забезпечити державне фінансування стратегічних напрямів розвитку органічного ринку на базі органічних виробників; розробити та реалізувати систему заходів для просування органічної продукції та поліпшення іміджу органічного виробництва; підтримати просування органічної продукції на спеціалізованих органічних ярмарках (наприклад, Всеукраїнський ярмарок органічної продукції) та міжнародних і місцевих виставках.

Стратегічні дії направлені на виконання перерахованих заходів сприятимуть підвищено конкурентоспроможність українських виробників органічної продукції та доступ до міжнародних ринків; створенню додаткової вартості та отриманню преміальної ціни органічними виробниками; реалізації державного замовлення органічної продукції для дитячих садочків та шкіл, Мінагрополітики та обласних державних адміністрацій (наприклад, у вибраній пілотній області); економічному

зростанню та розвитку агробізнесу у сфері органічного виробництва; збільшенню органічних підприємств та покращенню якості продукції; доступ до фінансових ресурсів для реінвестування, розширення органічного виробництва, започаткування переробки для отримання додаткової вартості; створенню позитивного іміджу Україні завдяки успішній участі органічної продукції України на міжнародних виставках.

Імплементация нових та ефективних методів державної підтримки з мінімальними витратами ринкових перетворень передбачає вдосконалення існуючого та розробку нового підходу до підтримки малого агробізнесу, сільськогосподарських виробників та фермерів-початківців. Запропонована також державна підтримка через доплати на користь застрахованих осіб - членів/голів СФГ у 2020 році передбачена в обсязі 20 млн грн. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 року № 565 «Про затвердження Порядку надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» доплата здійснюватиметься протягом 10 років у розмірі від 0,9 до 0,1 мінімального страхового внеску, виключно за умови сплати решти внеску головою/членами СФГ. Доплату можуть отримати члени/голова СФГ без статусу юридичної особи, яке створене відповідно до статті 8-1 Закону України «Про фермерське господарство» та зареєстроване платником єдиного податку четвертої групи [2].

Список використаних джерел:

1. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1978>.
2. Про затвердження Порядку надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 року № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2019-п#Text>.

Переяслівська К. В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Артем'єва І.О.**, к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТУ ТА МЕТОДИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Дієве та прогнозування видатків бюджету є важливим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток, адже воно є передумовою прискореного економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі, а також формування конкурентоспроможної економіки, що, у свою чергу, має спричинити підвищення рівня та якості життя населення країни [1].

Сьогодні важливим завданням є оптимізація витрат бюджету з метою забезпечення різних економічних секторів необхідними обсягами бюджетного фінансування. У той самий час потрібно уможливити досягнення ефективного

використання бюджетних коштів на пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку країни. Отже прогнозування є таким інструментом, який дозволяє визначати оптимальні розміри витрат, а також більш раціонально використовувати бюджетні кошти. У ринковій економіці неможливо досягти стабільного успіху, якщо державні керівні установи не будуть чітко й ефективно планувати свою діяльність, безперервно збирати і акумулювати інформацію про зміни на ринках, складати на їх основі прогнози для обґрунтування планів подальших дій.

Багатьма розвинутими країнами у якості найбільш прогресивного і передового розглядається програмно-цільовий метод планування. Це один із способів вирішення складних загальнодержавних проблем, який уможлиблює за рахунок програмних заходів отримання кращих результативних показників [1].

Початок застосування програмно-цільового методу планування в Україні був покладений у 2002 р. Він ґрунтується системному аналізі корисності й доцільності видатків бюджету для вирішення соціальних, економічних, екологічних, науково-технічних проблем, проблем розвитку регіонів тощо. Нажаль на сьогоднішній день цей метод втілений не повною мірою [2]. Причиною є те, що за сучасних умов істотно ускладнилися цілі соціально-економічного розвитку та їх співвіднесення з фінансовими структурами. Крім того, в нашій державі продовжують відбуватися зміни в фінансовому потенціалі за джерелами, структурою і динамікою. Усе це вимагає новітніх підходів і методологічних рішень під час здійснення фінансового прогнозування та планування.

В Україні необхідність використання інструментарію бюджетного прогнозування сформована специфікою соціально-економічного розвитку держави – потрібно нарощувати обсяги виробництва, забезпечувати зростання ВВП задля досягнення більш високого рівня життя. Практика свідчить, що унаслідок низького рівня прогнозування у бюджетному процесі виникають проблеми, пов'язані з неефективним управлінням бюджетним процесом та використанням бюджетних коштів [1].

Відсутність ефективного прогнозування та планування видатків бюджету негативно позначається на обґрунтованості заходів управлінського впливу на макроекономічні процеси. Якщо прогнозні макропоказники не є реальними та стабільними, багаторазово змінюються під час формування і затвердження бюджету, то визначення реальних показників доходів та їхнє досягнення ускладнюються.

За умови виконання усіх науково обґрунтованих принципів і методів планування на різних рівнях прогнозування і планування витрат бюджету дасть можливість ефективно використовувати бюджетні кошти та, відповідно, виконувати завдання, поставлені в процесі складання бюджету. Зміни на будь-якому рівні приводять до порушень в розвитку і можуть спричинити непередбачену плутанину в макроекономічних показниках, що негативно позначиться на якості управління та використання бюджетних грошей. Через це потрібно неухильно вдосконалювати механізми статистичних розрахунків і оцінки ключових національних показників, покращувати якість роботи відповідних інститутів, щоб за допомогою прогнозування і планування в бюджетному процесі підвищити рівень управління бюджетними коштами, посилити вплив на зростання ефективності соціально-економічних процесів [2].

За сучасних умов нестабільності соціально-економічного розвитку країни залишається актуальним питання поглиблення теоретико-методологічних основ визначення впливу витрат бюджету на розвиток соціально-економічних процесів, тому прогнозування витрат перетворюється на ключовий чинник динаміки розвитку і соціально-економічних зрушень. Прогнозування витрат бюджету створює основу для забезпечення послідовності, системності та результативності бюджетної та економічної політики держави.

Забезпечення довгострокового прогнозування бюджетів буде стимулювати розпорядників бюджетних коштів розробляти стратегічні плани розвитку галузей, сфер та видів економічної діяльності. Дотримання прогнозованих показників сприятиме руху в напрямку досягнення пріоритетних цілей розвитку. Прогнозування і планування повинні реалізовуватись на постійній, чітко визначеній нормативно-правовій основі з урахуванням всіх ризиків, коливання цін, економічної кон'юнктури, структурних змін в сегментах ринку і різного роду припущень щодо подій, які можуть виникнути протягом бюджетного року і вплинути на кінцевий результат. Усе це дасть можливість перебороти певні труднощі, уникнути зайвих витрат бюджету і зменшити вплив факторів ризику на динаміку соціально-економічних показників.

Ефективне прогнозування та планування витрат бюджету має базуватися на відповідних методах, підходах і принципах, які розкривають як логіку самого прогнозу, так і характер його реалізації. Основними передумовами планування видатків бюджету повинні стати єдність бюджетів всіх рівнів (державного, обласного та місцевого), цілісність і узгодженість показників, обґрунтованість розрахунків і збалансованість бюджетної системи [3].

Державні цільові та галузеві бюджетні програми повинні відповідати національним пріоритетам соціально-економічного розвитку з урахуванням можливостей бюджету, що призведе до забезпечення послідовності, ефективності та результативності державної бюджетної політики. У свою чергу, це уможливіть забезпечення системності дій майбутньої економічної політики держави, активізацію інвестиційно-інноваційних процесів, сприяння структурним змінам в економіці, а також фінансову стабільність та підвищення рівня життя населення.

Список використаних джерел:

1. Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І. та ін. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України. – К.: НДФІ, 2004. 712 с.
2. Даниленко А.И. Совершенствование модели управления экономикой и финансовые механизмы ее реализации. *Экономика Украины*. 2013. № 5. С. 4–29.
3. Шим Дж.К., Сигел Дж.Г. Основы бюджетирования и больше. Справочник по составлению бюджетов; [пер. с англ.] ; [под общ. ред. В.А. Плотникова]. М.: Вершина, 2007. 368 с.

Петренко А.А., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Митна справа,
Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**, к.е.н.,
доцент кафедри митної справи,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

В умовах реформування та інтеграції української економіки до світової економічної та фінансової систем, в Україні набула актуальності тема розвитку механізму організації та проведення митного контролю в системі фінансового контролю. Забезпечення якісного просування ДМС в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та формування сприятливих умов для зовнішньої торгівлі потребують розробки і впровадження сучасних технологій митного контролю. Потреба в раціональній організації митних органів, які в даний час розв'язують ряд структурних, правових та технологічних проблем розвитку функціональних фінансової контрольної діяльності.

Фінансовий контроль здійснюється у випадках переміщенням товарів через митний кордон, тобто у митній справі України, оскільки забезпечує виконання фінансових зобов'язань перед державою суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Організація фінансового контролю базується на певних принципах. Системна практична реалізація даних принципів буде забезпечувати розвиток контролю за рухом фінансових потоків, що виникають в зв'язку зі здійсненням зовнішньоекономічної діяльності і обумовлених переміщенням товарів і фізичних осіб через митний кордон, перш за все у зв'язку з виконанням зобов'язань перед бюджетом. [2]

Органи митної служби спираються на митне, податкове, бюджетне та валютне законодавство, використовують сучасні технології, інструменти, форми, методи митного контролю, важелі, інновації, організаційні умови для забезпечення максимально повного і своєчасного надходження доходів до бюджету.

Фінансовий контроль у митній справі проявляється як управлінська функція держави на макро- і мікрорівнях. На макрорівні – це діяльність органів державної влади щодо встановлення і дотримання правових норм у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також визначення інструментів податкового та валютного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з метою захисту національних економічних інтересів і поповнення доходів державного бюджету. На мікрорівні – це податковий і валютний контроль, який здійснюється митними органами щодо економічних суб'єктів під час пропуску товарів та інших цінностей через митний кордон. [1]

Митний контроль є різновидом державного фінансового контролю, він виконує низку вагомих у контексті фінансової та митної безпеки функцій і здійснюється відповідно до таких загальних принципів. Окрім того, митному контролю притаманні й специфічні принципи, що відрізняють його від інших видів державної контрольної діяльності, а саме принципи вибіркової та мінімізації митних процедур під час митного оформлення на основі застосування методів оцінювання ризиків, всеохопності суб'єктів ЗЕД митним контролем у

вигляді документальних перевірок стану обліку і звітності після митного оформлення, а також принцип безперервності, що передбачає здійснення такого контролю протягом всього часу здійснення господарської діяльності юридичною особою – суб'єктом ЗЕД. [3]

Загалом місце митного контролю у системі державного фінансового контролю та його структуру можна відобразити на рис. 1.

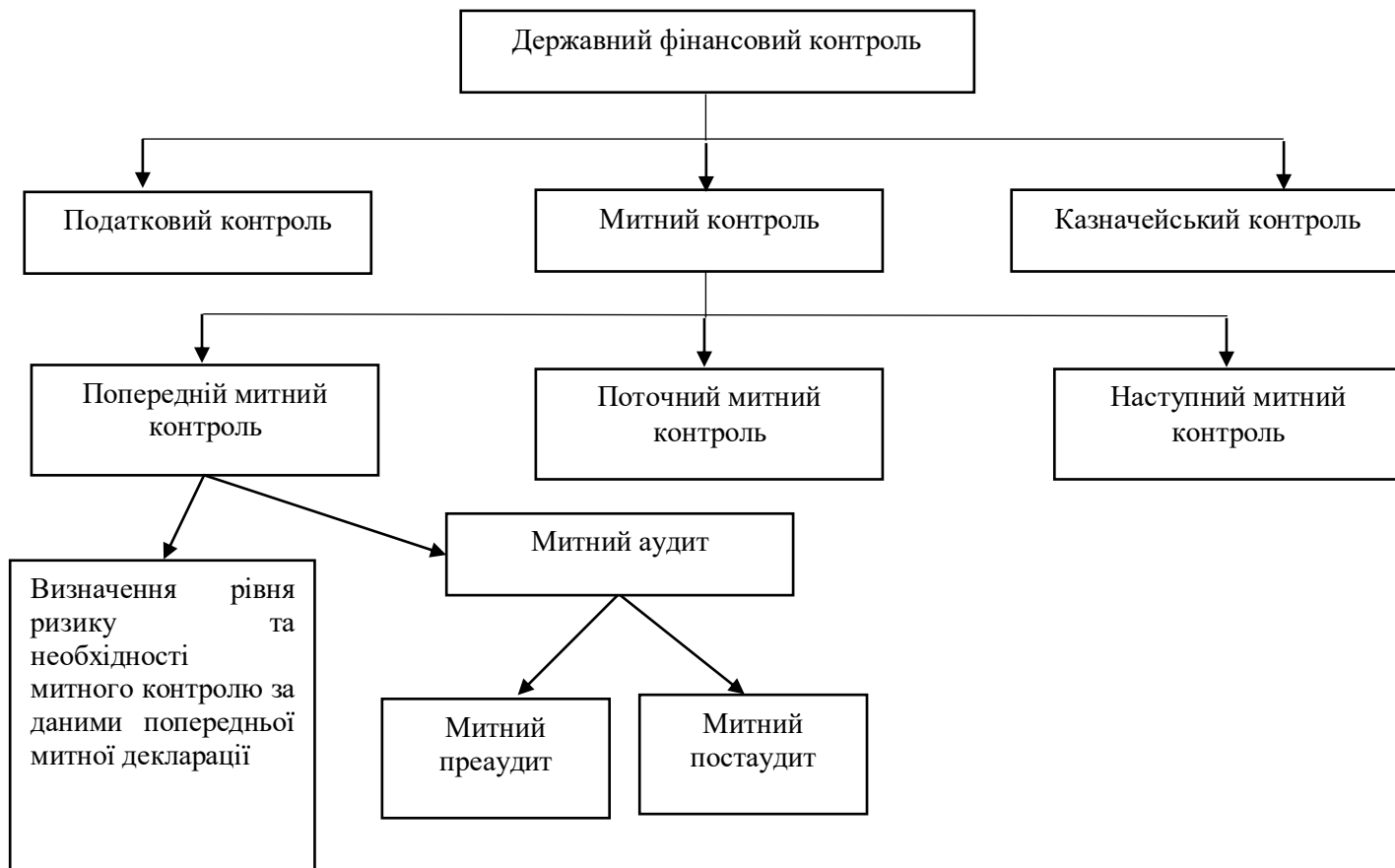

Рис. 1. Місце митного контролю в системі державного фінансового контролю та його структур [3]

Недосконалість митного контролю в Україні уможливило значне зростання тіньових оборотів та стало однією з причин витоків значних “брудних” фінансових коштів за кордон та їх осідання в офшорних зонах. Посилення засобів митного контролю, особливо відродження у митних структурах підрозділів митного аудиту, дозволить значно підвищити ефективність митного контролю та стане на заваді фінансовому “знекровленню” України. [4]

Найбільш затребуваними є такі напрямки організації державного фінансового контролю, здійснюваного митною службою при виконанні функції адміністратора доходів бюджету, як контроль митної вартості, управління ризиками, митний контроль після випуску товарів

Отже можна зробити висновок, що фінансовий контроль в митній сфері породжує різноманіття інтеграційних зв'язків і вимагає розвиненої інформаційно-комунікативної інфраструктури, призначеної для створення цільових механізмів, які обслуговують контрольний процес.

Список використаних джерел:

1. Гребельник О. П. Основи митної справи. К. , 2003. 256 с.

2. Добрянська О. О. Особливості класифікації принципів фінансового контролю у сфері митної справи. 2015. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2015/part_1/24.pdf.
3. Митний контроль в Україні: сутність, функції, принципи та місце в системі державного фінансового контролю. 2016 URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2016/2_56_2016/18.pdf.
4. Митний контроль: організаційно-правове забезпечення та проблеми вдосконалення. 2017. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25941/1/18.%20Шастків%20І.%20П.%20Митний%20Контроль%20організаційноправове%20забезпечення%та%20проблеми%вдосконалення.pdf>.

Редзюк Є. В., к.е.н, доцент,
с.н.с. сектору міжнародних фінансових досліджень,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м.Київ

РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

За даними Світового банку, у зв'язку із кризою, спричиненою пандемією, щонайменше 88 мільйонів людей перетнуть межу бідності, втрати доходів через проблеми в галузі освіти сягнуть 10 трильйонів доларів, а 11 мільйонів дівчат у всьому світі вже ніколи не повернуться до навчання. У жовтні 2020 року Світова організація торгівлі переглянула сценарії і фактично зупинилась на тому, що світова торгівля за підсумками 2020-го року скоротиться на 9,2% [1].

Крім того, за дослідженнями ООН економічні наслідки пандемії COVID-19 стали особливо катастрофічні для тих осіб і секторів, що працюють в неформальному секторі. За відсутності надійних трудових договорів та захисту або представництва інтересів трудящих, працівники неформального сектору, де зайнято велика кількість мігрантів, відносяться до числа тих, хто найбільше постраждав від пандемії. В цьому контексті прояви фінансово-економічної кризи, пов'язаної з розповсюдженням пандемії COVID-19 глобально вплинули на більшість фінансово-інвестиційних та соціально-економічних процесів у світі, але найбільше вплинули саме на слаборозвинені економіки країн світу, мігрантів та робітничі професії.

У вищезазначених умовах від правильно організованого фінансово-кредитного механізму може суттєво залежати соціально-економічна система в країні. Державні регулятори більшості країн світу, використовуючи попередній досвід фінансово-економічної кризи 2008-2009рр., врахували це і суттєво надали ліквідність для банківської системи, страхових організацій, інвестиційного середовища. З точки зору економічного впливу процентні ставки знаходяться на рекордно низькому рівні, що в якійсь мірі стабілізує фінансово-економічний стан, але існує великий дисбаланс між попитом і пропозицією товарів. Що ще більш важливо, багато з країн, які сильно постраждали від нинішньої пандемії, – це не тільки звичайні країни з низьким і середнім рівнем доходу, а й ті, які знаходяться на вершині піраміди виробництва і глобальних ланцюжків постачань [2].

Фінансово-інвестиційний сектор в розвинених країнах світу також викликає занепокоєння. Ринок праці розвинених країн світу характеризується тим, що у кого є стабільна робота з повною зайнятістю, пільги і фінансова подушка – процвітають, оскільки фондові ринки піднімаються до нових висот. Ті, хто не

мають роботи або частково зайняті на робочих місцях з низькою доданою вартістю та в сфері послуг – новий «прекаріат» – бідні верстви населення, що обтяжені боргами, мають невелике фінансове благополуччя і стикаються з погіршенням економічних перспектив. Розпочата політика «кількісного пом'якшення» призводить до нових максимумів фондового ринку, які нічого не значать для більшості людей. На частку нижніх 50% людей в структурі розподілу багатства припадає лише 0,7% загальних активів фондового ринку, тоді як на верхні 10% припадає 87,2%, а на верхні 1% припадає 51,8%. Відзначимо, що 50 найбагатших людей США мають стільки ж багатства, як 165 мільйонів чоловік в нижній частині. Зростання нерівності у США відбулось в значній мірі після появи і зростання високих технологій. На кожне робоче місце, створюване компанією «Amazon», втрачається до трьох робочих місць в роздрібній торгівлі, і аналогічна динаміка зберігається й в інших секторах, де домінують технологічні гіганти.

При цьому продукується фінансовий успіх не в гарній освіті й робочих місцях, не в напруженій роботі, економії та інвестиціях пересічного громадянина, а в швидкодіючих схемах збагачення, де ставки по своїй суті робляться на перегріві активи та на такі непотрібні активи, як криптовалюти.

Пандемія COVID-19 загострює проблеми в економіці й очевидним є те, що лише вливанням додаткової ліквідності на фінансові ринки існуючі виклики не вирішити. При цьому ринки починають турбуватися з приводу масштабного експерименту з монетизації бюджетного дефіциту, проведеного Федеральною резервною системою і Міністерством фінансів США за допомогою кількісного пом'якшення. Такий підхід може призвести до перегріву економіки, змусивши ФРС підвищити процентні ставки раніше, ніж очікувалося. Номінальна і реальна прибутковість облігацій вже росте, і це вражає такі ризиковані активи, як акції. Через ці побоювання з відновлення, яке повинно було бути хорошим для ринків, тепер поступається місцем ринкової корекції та ринкових аномалій.

Станом на початок березня 2021 р. новий Президент США Джоозеф Байден разом з більшістю в Конгресі готують черговий рятувальний пакет на 1,9 трильйона доларів США, який буде включати додаткову пряму підтримку домогосподарствам. Але з урахуванням того, що мільйони людей вже мають заборгованість з оплати оренди і комунальних послуг або перебувають в умовах мораторію на їх іпотечні кредити, кредитні картки та інші позики, значна частина цих виплат піде на погашення боргу і заощадження, і лише близько однієї третини стимулів, ймовірно, буде переводитися в фактичні витрати.

Це означає, що вплив цього пакету допомоги на зростання, інфляцію і прибутковість облігацій буде менше, ніж очікувалося. І оскільки додаткові заощадження в кінцевому підсумку будуть спрямовані назад на покупку державних облігацій, то, що повинно було бути порятунком для нужденних домогосподарств, по суті стане порятунком для банків та інших кредиторів.

У вищезазначених умовах інфляція може в кінцевому підсумку виникнути, якщо ефекти монетизованого бюджетного дефіциту в поєднанні з негативними шоками пропозиції викличуть стагфляцію. Ризик таких потрясінь зріс в результаті нової китайсько-американської холодної війни, яка загрожує спровокувати процес деглобалізації і економічної балканізації, оскільки країни проводять новий протекціонізм, відновлення інвестицій і виробничих операцій відбувається в

режимі фактично закритих економік під час пандемії COVID-19. Але це перспективи в значній мірі на середньострокову перспективу, а не на 2021 рік.

Ще одним чинником, що суттєво посилює кризові явища в фінансово-економічному середовищі світу є те, що нові штами коронавірусу COVID-19 продовжують з'являтися, що викликає побоювання з приводу того, що існуючих вакцин може бути недостатньо для припинення пандемії. Повторювані цикли пригальмовування світової економіки, підривають довіру, і посилюють політичний тиск на державні інститути з метою відновлення економіки до того, як вірус буде локалізовано. Більшість підприємств, особливо малих і середніх, все ще знаходяться під загрозою банкрутства, і занадто багато людей стикаються з перспективами довгострокового безробіття. Список сучасних проблем, що вражають світову економіку, великий і включає зростаючу нерівність, скорочення інвестицій, зниження частки позикових коштів компаніями і працівниками, обтяженими боргами, а також суттєво проявляються політичні та фінансові ризики.

Адаптивна грошово-кредитна політика більшості розвинених країн світу та країн світу, що розвивається допомогла в значній мірі стабілізувати кредитно-фінансовий ринок, надала додаткову ліквідність. Але сьогоднішні показники фондових ринків знаходяться на індикаторах, що передували краху 1929 і 2000 років. Постійно зростаюче кредитне плече, стрімко зростаючі бульбашки на акції технологічних компаній фондових бірж та криптовалюта надають безліч приводів для занепокоєння. У цих умовах ФРС, ймовірно, стурбована тим, що ринки миттєво впадуть, якщо вона припинить підтримку. А зі збільшенням державного і приватного боргу, що перешкоджає можливій нормалізації грошово-кредитної політики, ймовірність стагфляції в середньостроковій перспективі – і жорстке падіння для ринків активів (фондових ринків) і економіки – продовжує зростати [3].

Підсумовуючи відзначимо, що в значній мірі фінансово-кредитна система, банківська система і страхові організації розвиваються і надають свої послуги завдяки адаптивній державній політиці більшості країн світу. З метою протидії негативним явищам в економіці країни вдаються в основному до трьох груп заходів: фіскальних, монетарних і заходів макропруденційного регулювання. Фіскальна політика прийняла на себе найбільший удар коронакризи: в розвинених країнах G-20 пакети прямої фіскальної підтримки (субсидії, допомоги) становили в середньому 8% ВВП, а пакети з підтримки ліквідності (пільгові кредити, гарантії) – 15% ВВП. Зате пакети фіскальної підтримки в країнах з ринками, що формуються були значно скромніше: прямі фіскальні стимули в середньому склали 4% ВВП, а непрямі – всього 2% ВВП. Фіскальні стимули в Україні були нижчими за середні по країнах аналогічної групи: 3,4% ВВП (прямі заходи), 0% ВВП (непрямі) [4;5;6].

Список використаних джерел:

1. Прищепя Я. Як пандемія змінить світову економіку, освіту і соціальну сферу. *Суспільне: новини*. URL: <https://suspile.media/94013-ak-pandemia-zminit-svitovu-ekonomiku-osvitu-i-socialnu-sferu-rozpovidae-ekspert/>
2. T. Ibn-Mohammed, K.B. Mustapha, J. Godsell, Z. Adamu, K.A. Babatunde, D.D. Akintade, A. Acquaye, H. Fujii, M.M. Ndiaye, F.A. Yamoah and S.C.L. Kohk A critical analysis of the impacts of COVID-19 on the global economy and ecosystems and opportunities for circular economy

- strategies. *Elsevier Public Health Emergency Collection. Resour Conserv Recycl.* 2021 Jan; 164: 105169. Published online 2020 Sep 21. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7505605/>
3. Nouriel Roubini The COVID Bubble. *Project Syndicate.* Mar 2. 2021. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/us-economy-faces-risks-of-bubble-medium-term-stagflation-by-nouriel-roubini-2021-03>.
4. Фурман В. Антикризовий досвід. *Газета «Дзеркало тижня».* 14 лютого 2021 р. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/antikrizovij-dosvid.html>
5. Редзюк Е.В. Особенности и последствия кризисных явлений пандемии COVID-19 на мировую экономическую активность. *ЭКОНОМИКА XXI ВЕК. Международный журнал.* Тбилисский Государственный Университет им. Иванэ Джавахишвили. Институт Экономики им. Паата Гугушвили: Тбилиси. 3-4.07.2020. С.102-108
6. Редзюк Є.В. Валютно-фінансова політика країн G7 в умовах негативного впливу глобалізації / *Економіка України.* 2020. № 3. С. 42-53.

Рожнова А. О., здобувачка вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Економіка,
Науковий керівник – **Кривуля П. В.**, к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєверодонецьк

ОБ'ЄКТИВНІ ЗАСНОВКИ РОЗРОБКИ НОВИХ ЗАСОБІВ ОБМЕЖЕННЯ РИЗИКІВ ТРАНСАКЦІЙ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження нових засобів обмеження ризиків трансакцій сучасних підприємств України полягає у тому, що суб'єкти господарської діяльності працюють у все більш мінливих умовах зовнішнього і внутрішнього середовища, тому управління ризиками та економічною безпекою стало невід'ємною складовою системою управління підприємством в цілому, та потребує використання спеціальних фінансових інструментів для подолання факторів небезпеки, але яких недостатньо для обмеження ризиків невеликих за масштабом діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки ризик є невід'ємною від господарчої діяльності економічною категорією, на його ступінь можна впливати через формування і реалізацію стратегії, використання певних засобів, принципів, фінансових інструментів. Але фінансові інструменти не мають розповсюдження серед більшості суб'єктів господарювання, оскільки вони майже недоступні для них, - потрібні нові оператори, окрім фірм-факторів, які б регулювали розподіл ризиків та використовували фінансові дериваті нового типу. Найбільш вірогідною базою створення таких регуляторів стають комерційні банки. Розробка зобов'язання хеджування активів банком або іншою фінансовою установою, яка обслуговує трансакції суб'єктів господарювання є таким чином актуальною, – основні риси такої ідеї було розкрито у [11].

Об'єктом роботи виступає фінансова сфера національної економіки, яка регулює трансакції учасників ринкових відносин. Предметом роботи є характеристики фінансових інструментів, що використовуються для зниження ризиків, що впливають на результативність ринкових (комерційних) трансакцій.

Метою наукової роботи є розробка інструментів для зниження ризиків трансакцій сучасних підприємств України на основі раціонального

організаційного механізму спеціалізованого інструменту, який має бути придатним для хеджування ризиків малих підприємств за допомогою участі фінансових установ, які обслуговують ці трансакції.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання: проаналізувати види ризиків і види факторів ризику, протидія яким актуальна та пріоритетна шляхом розробки інструментів для зниження ризиків; розглянути організаційні моделі функціонування існуючих і використовуваних для хеджування фінансових інструментів: опціону, форварда, ф'ючерсу, а також акредитива, що лімітує ризики трансакцій; класифікувати і визначити значимість видів ризику і факторів ризику для різних суб'єктів господарської діяльності в Україні; виявити елементи розглянутих організаційних моделей і розробити на їхній основі раціональний синтез організаційної моделі вимоги на зобов'язання хеджування активів фінансовими установами за аналогією з існуючими дериватами та інструментами зниження ризику виконання зобов'язань.

Економічна наука має певну кількість підходів до визначення категорії «ризик», яка пов'язана з категорією економічної безпеки та її складовою – фінансовою безпекою, але не маючи можливості розглядати усі підходи до тлумачення цього терміну (вони достатньо наочно проаналізовані у [8]) будемо вважати достатнім використовувати одне з них: що ризик позначає дію попри усвідомлену можливість втрати результатів через випадкові обставини в угодах, які здійснюються господарськими рішеннями або вчинені іншими діями.

З потребами оцінювання економічних ризиків стикаються не тільки безліч суб'єктів господарської діяльності, а й різного роду взагалі учасники економічних відносин, які виступають не тільки суб'єктами господарської діяльності, а й суб'єктами різних інших соціально-економічних відносин. Усі люди таким чи іншим чином вступають у відносини щодо формування, використання та розподілу різних фондів, не обов'язково тих, що складають фонди підприємств, – тому усі стають суб'єктами фінансових відносин та мають вирішувати завдання стійкості таких відносин та ризикозахищеності. Тому потрібно моделювання та управління даними для врахування рівня ризику та фінансової безпеки широкому колу акторів, а не тільки фінансистам, а також використання тонких інструментів аналізу, які базуються на математичних моделях (про це можна дізнатися, наприклад, з [1, 3, 12]). Але використання математичних моделей у відсутності інституційно підтриманих фінансових інструментів не може стати дієвим засобом подолання загроз та чинників ризику. На невеликих акторів господарських відносин діє багато негативних чинників, не менш ніж на великих, але кількість доступних інструментів значно менша.

Суб'єкти господарської діяльності працюють в мінливих умовах зовнішнього і внутрішнього середовища. Побудувати прогнози про розвиток і внаслідок ризику досить важко. Сучасний розвиток різних ситуацій та їхні підсумкові результати спрогнозувати дуже складно. Тому що прийняти рішення на рівнях управліннь в економіці з умовами про неможливі точних прогнозах досить складно, при неповній і недостовірній інформації. Це можливо пояснити існуванням певних рівнів зовнішнього середовища, які, призводять до виникненням в діяльностіх численні ризиковані ситуації. Таким чином для невеликих підприємств та підприємців стають більш актуальними не моделі теорії ймовірності, а моделі

нечіткої логічної аргументації, що якісно шкалюють ризик (так, як це показано у [4, 7]). Але використання таких моделей потребує використання не тільки інструментів лімітування та резервування (які пов'язані, що показано, наприклад у [5]), а й спеціалізовані інструменти зниження ризиків, що потребують додаткових трансакцій зі спеціалізованими суб'єктами ринкових відносин (що показано, наприклад у [2, 9, 12]). Управління ризиками стало невід'ємною складовою системою управління підприємством в цілому, але розглянувши основних видів управління ризиками, зокрема на базі використання хеджування, показує проблему доступності всім підприємствам використовувати інструменти для зниження ризику та підвищення фінансової безпеки. Оскільки всі ці існуючі інструменти хеджування призначені для більш масштабних підприємств і недостатньо опрацьовані для малих підприємств в Україні, то й має бути поставлено за мету намагання розробити інструменти хеджування, що доступні для клієнтів банку.

Список використаних джерел:

1. Банки и банковские операции : практикум для академического бакалавриата / В. В. Иванов; под редакцией Б. И. Соколова. Москва : Издательство Юрайт, 2017. С. 130.
2. Дьяченко П. Финансово-кредитный словарь: Издательство Госфиниздат 1961-1964, С.428.
3. Йода Е. В., Мешкова Л. Л., Болотина Е. Н. Классификация банковских рисков и их оптимизация: Издательство Тамб. техн. ун-та, 2002. С.53.
4. Кривуля П. В., Дорошко М. В. Составление качественных шкал уровня риска по аналогии с соотношением дисконта к ренте и на основе сопоставления с упорядоченным рядом альтернативных показателей доходности. *Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2011. № 2 (156). Ч.1. С. 108-120.
5. Кривуля П. В. Метод поприоритетных расходов – частная реализация общего метода лимитирования риска. *Модернізація фінансово-кредитної системи: досвід та перспективи* : Матеріали II-ї Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2015. С. 150-154.
6. Кривуля П. В., Шурхно И. В. Система показателей оценки капитализации: альтернативное восстановление значения уровня риска внутренней доходности чистого денежного потока. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. Зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. Вип. 18 (II). 2007. С. 86-97.
7. Кривуля П. В., Шурхно И. В. Общий порядок шкалирования уровня риска как ситуационной модели. *Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2008. № 3 (121). С. 210-214.
8. Кривуля П. В., Шурхно И. В. Обзор определений категории „риск” и их сравнительное моделирование на основе семантических сетей. *Економіка и управление*. 2008. № 2-3. С.68-76.
9. Основы риск-менеджмента / Д. Гэлаи, М. Кроуи, В. Б. Минасян, Р. Марк. Москва: Издательство Юрайт, 2015. С. 153.
11. Рожнова А. С. Demand on Assets Hedging Liability – Вимога на обов'язки щодо хеджування активів. *Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі*: матеріали IV всеукраїнської наук.-практ. конф. ЗВО та молодих вчених, 12 листопада 2020 р. Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2020. С. 156-158.
12. Тавасиев А. М. Банковское дело: учебник для бакалавров / А. М. Тавасиев. Москва : Издательство Юрайт, 2016. С.173.

Савчук І.І., здобувач вищої освіти
СВО магістр, ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівний – **Мельник К.М.**, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

СУЧАСНИЙ СТАН ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Іпотечне кредитування має важливу роль у соціально – економічному розвитку держави, тому що являється ефективним важелем об'єднання ринку нерухомості з фінансовим ринком, а також сприяє вирішенню проблем з житлом.

Однак, незважаючи на свою актуальність, досі іпотечне кредитування в Україні не отримало належного розвитку. Частка іпотеки у ВВП становить менш ніж 1%, тоді як Світовим банком для країн середнього рівня розвитку цей показник встановлено на рівні 25% ВВП. У цілому по Євросоюзу цей показник оцінюється на рівні більше 52%, у США – більше 76% [1].

Згідно Закону України «Про іпотеку», іпотека – це вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника [2].

Іпотечне житлове кредитування охоплює надання довгострокових банківських кредитів на придбання, будівництво житлової нерухомості, а також на проведення ремонтних робіт чи на розвиток власного малого бізнесу, де заставою за таким кредитом є нерухоме майно.

Для кращого розуміння і бачення сучасного стану іпотечного кредитування розглянемо відсоткові ставки кредитування за останні 5 років (рис. 1.) [3].

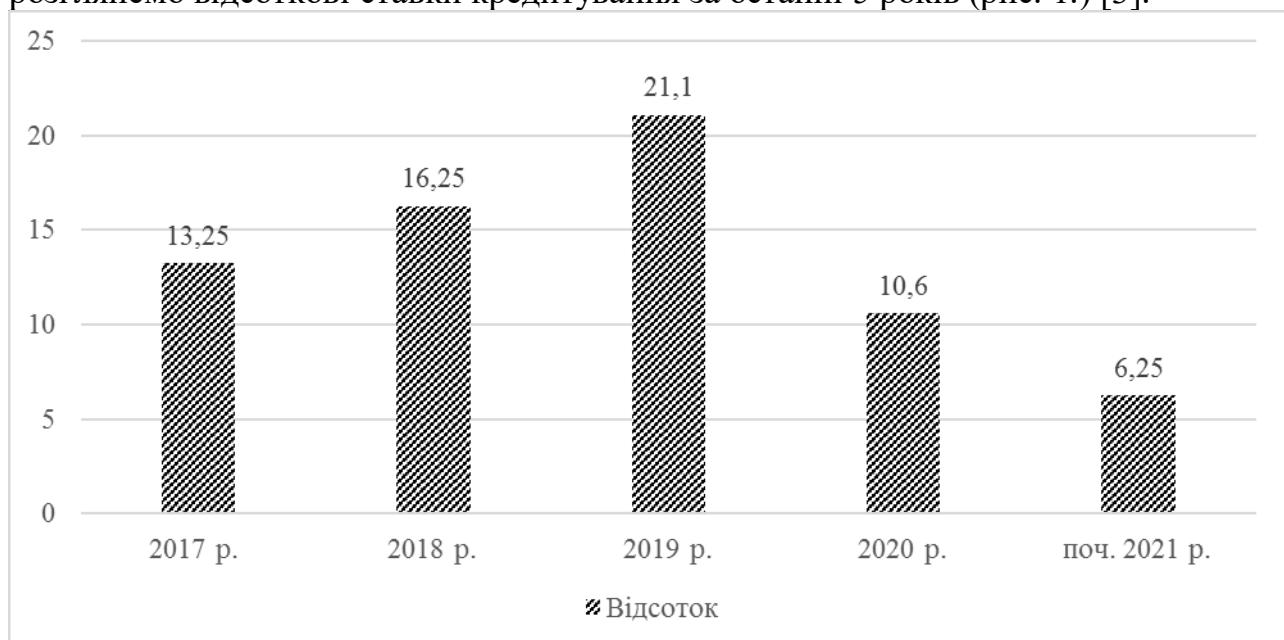

Рис. 1. Динаміка відсоткових ставок по іпотечному кредитуванню за 2017 – 2021 роки

Проаналізувавши рисунок 1, ми бачимо, що у 2019 році відсоткова ставка по

іпотечному кредиту була найбільшою і складала 21,1%. Також слід відмітити, що з 2017 року по 2019 рік відсоткова ставка мала негативну тенденцію до збільшення, а з 2019 року по теперішній час вона має позитивну тенденцію до зменшення.

Сучасна модель українського ринку іпотеки характеризується такими факторами:

- переважно банківська модель іпотечного фінансування;
- домінування кредитних банківських інструментів;
- відсутність спеціалізованих інститутів іпотечного ринку, гарантійних фондів іпотечного страхування ринкового фінансування, певної інфраструктури;
- неможливість використання інструментів фондового ринку щодо іпотечного рефінансування [1].

Розглянемо динаміку іпотечного кредитування за останні 5 років (рис. 2).

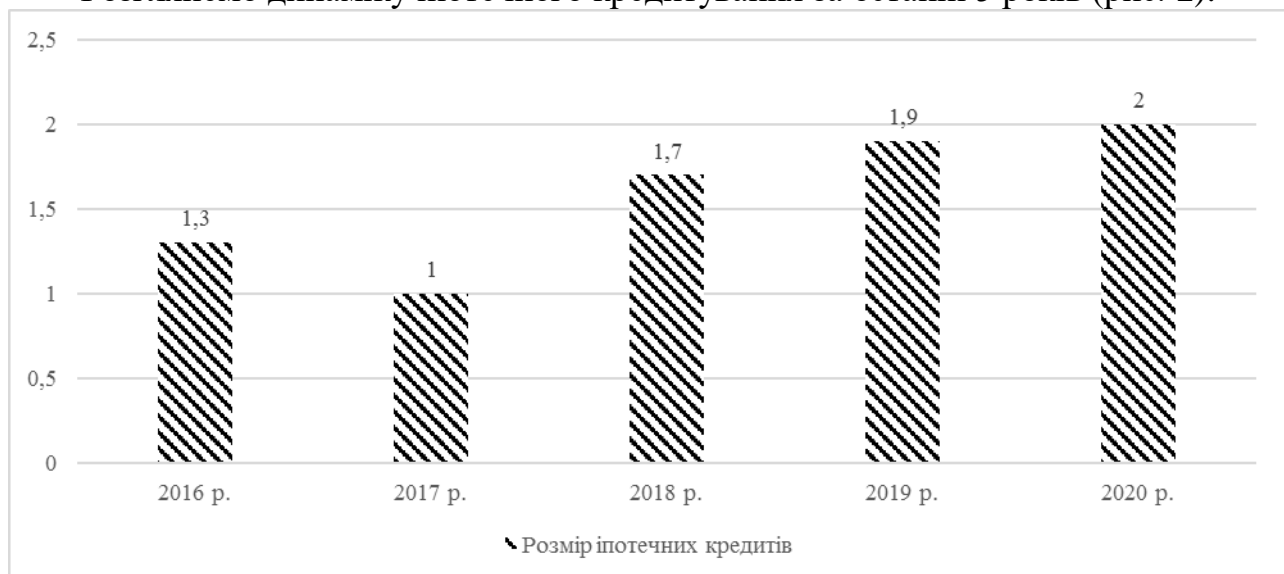

Рис. 2. Динаміка іпотечного кредитування за 2016 – 2020 роки, млрд грн

Проаналізувавши данні рисунку 2, можемо зробити висновок, що у 2020 році було надано іпотечних кредитів на суму 2 млрд грн, що на 100 млн менше ніж у 2019 році. Також слід зазначити, що з 2017 року є позитивна тенденція до збільшення іпотечного кредитування.

Для покращення стану іпотечного кредитування в Україні слід застосувати такі шляхи вдосконалення, а саме:

1) вдосконалення необхідної законодавчо-нормативної бази: ухвалення законів про захист прав кредиторів; зниження юридичних ризиків; підвищення стандартів управління; часткове реформування податкового законодавства задля поліпшення заходів реструктуризації заборгованостей та інше;

2) проведення цільового субсидювання з метою отримання іпотечного кредиту для малозабезпечених верств населення, надання кредитів під пільгові відсотки [4];

3) збільшення іпотечних облігацій;

4) державне гарантування іпотечних цінних паперів у вигляді страхування ризиків

5) підвищення реальних доходів населення;

6) створення прозорих механізмів ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Юркевич О.М. Сучасний стан ринку іпотечного кредитування в Україні. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/29604/ES_330335.pdf?sequence=2.
2. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. Дата оновлення :14.07.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15>.
3. *Простобанк. Облікові ставки НБУ.* URL: https://www.prostobank.ua/spravochniki/indikatory_rynka/nbu_discount_rate.
4. Губа М.О. Сучасний стан іпотечного кредитування в Україні. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/guba.pdf>.

Садура О.Б., к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу

Данилків Х.П., к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, обліку і аналізу

ІППТ Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

СТАН РИНКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ УКРАЇНИ В СЬОГОДЕННІ

На сучасному етапі розвитку економіки виникає потреба в покращенні рівня підприємств, їх технічного переоснащення, забезпеченні новими робочими місцями. Здійснити модернізацію основних фондів, отримати нове сучасне високотехнологічне обладнання, не відволікаючи власні ресурси підприємству дозволяє лізинг.

Комерційними банками і лізинговими компаніями застосовується, як правило, фінансовий лізинг. Це найбільш типова і розповсюджена форма лізингу, що характеризується середньо- і довгостроковим характером контрактів, амортизацією повної або більшої частини вартості обладнання. Лізинг є зручним джерелом фінансування, який дає змогу зекономити обігові кошти, зменшує ступінь ризику, стимулює технологічне переоснащення й розширення виробництва [4].

В сучасних умовах реформування вітчизняної економіки дослідження процесів розвитку і регулювання фінансовий лізинг набуває особливої актуальності.

Фінансовий лізинг, як дуже вигідний інструмент інвестиційної політики, має величезне значення для розвитку виробництва в період спаду економіки в країні. В період економічних потрясінь, безробіття, низької платоспроможності українських підприємств цей вид діяльності – через свою особливу економічну природу – здатний зробити вагомий внесок в підйом та розвиток національної економіки, а на міжнародному рівні – створити і закріпити нові зв'язки з іноземними інвесторами.

На сьогодні на ринку лізингу України активну роль відіграє Асоціація "Українське об'єднання лізингодавців», яка є відкритим добровільним договірним об'єднанням професійних учасників ринку оперативного та фінансового лізингу, здійснює координацію їх діяльності з метою сприяння їх розвитку [5].

Результати діяльності лізингової галузі у 2020 році, незважаючи на песимістичні прогнози, були не гіршими, ніж у спокійному 2019 році.

Успіху сприяла напружена робота учасників лізингового ринку, що дозволила вийти на вищі рівні у 4 кварталі.

За підсумками діяльності лізингових компаній за 2020 рік порівнюючи зі змінами за 2019 рік слід зазначити, що станом на 2019 рік право на надання послуг фінансового лізингу, на підставі ліцензії, виданої Національної комісії фінансових послуг, мали 113 юридичних осіб – лізингодавців. За даними 31 грудня 2020 року їх кількість збільшилася до 146 юридичних осіб – лізингодавців. З 2019 року кількість фінансових компаній зросла з 986 до 1020 на кінець 2020 року [2].

Згідно із статистикою, оприлюдненою Національною комісією фінансових послуг, за результатами 2020 року український ринок лізингу п'ятий рік поспіль демонструє тенденцію до зростання.

Вартість лізингових угод за результатами діяльності лізингових компаній України зросла на 41% відносно першого кварталу поточного року і склала 9131 млн.грн.

Стійка позитивна динаміка ринку лізингу спричинена низкою сприятливих факторів, серед яких активний вихід українського виробника на європейські ринки, лібералізація економіки, підвищення фінансової грамотності населення та бізнесу, а також відновлення ділової активності після спаду, що викликана пандемією та її наслідками.

Необхідно відзначити і той факт, що з сегментів лізингових і фінансових компаній, основними гравцями на ринку, є лізингові компанії, які уклали 85% лізингових угод за звітний період.

Основними джерелами фінансування юридичних осіб-лізингодавців у 2019 році були: авансові платежі – 30%, кредити банків – 28 %, власний капітал - 27 %, а в 2020 році - авансові платежі – 32%, кредити банків – 38 % та власний капітал лізингових компаній - 25%. Тенденція зростання авансового платежу свідчила про збільшення усвідомлення лізингодавцями ризику надання послуг та їх неготовність брати на себе більший ризик [1].

Отже, підсумки 2020 року доводять про потужність фінансового лізингу як інструменту, що зумів відновити свої позиції після та наростити суттєві обсяги. Проте, поточна криза, викликана пандемією COVID-19, не дозволяє очікувати значне зростання ринку лізингових послуг в 2021 році.

Ринок лізингових послуг в Україні вже більше 15 років перебуває на стадії становлення, однак має перспективи для подальшого стрімкого розвитку.

Розвиток фінансового лізингу залежить від рівня економічного розвитку та темпів оновлення обладнання підприємствами. У ситуації, коли ці процеси відбуваються повільно, важливими є законодавчі ініціативи уряду. Зокрема, податковим стимулом може стати запровадження прискореної амортизації для активу, який передано у фінансовий лізинг (наприклад, для ІТ чи офісного обладнання, промислового обладнання в окремих галузях). Крім податкових стимулів для лізингоотримувачів та лізингових компаній, уряди часто пропонують програми підтримки фінансування. Світова практика підтверджує дієвість таких механізмів для розвитку окремих галузей економіки та ринку фінансового лізингу.

Якщо оцінювати перспективи розвитку лізингу в Україні, то необхідно зазначити, що комерційні банки неспроможні надати весь комплекс послуг із лізингу. Тому постає питання про необхідність створення спеціальних лізингових фірм за аналогією з розвинутими країнами.

Швидке зростання лізингової галузі навіть в умовах пандемії передбачає

необхідним наявність правового регулювання. Ознакою цього є прийняття 4 лютого 2021 року Верховною Радою України нового законопроекту № 1111 про фінансовий лізинг. Закон не тільки надає новий рівень високої якості послуг, а й мінімізує частину ризиків, які є притаманними для лізингових компаній.

Таким чином, послуги фінансового лізингу як для малого, так і для середнього бізнесу потребують позиціонування на фінансовому ринку особливо з огляду на те, що цей інструмент є менш ризикованим, ніж банківський кредит, а його впровадження є можливим через онлайн-продукти. За належної підтримки лізинг може стати гідною альтернативою традиційного кредитування, а також забезпечити оновлення матеріально-технічної бази підприємств, стимулювання науково-технічного прогресу, розвитку пріоритетних галузей економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців (основні показники діяльності) // *Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг*. URL: <https://www.nfp.gov.ua/>
2. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за 2019 р. // *Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг*. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV_kv_2019.pdf
3. Про фінансовий лізинг. Закон України 1381-IV від 16.01.2004. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97>.
4. Садура О. Б. Лізинг, як засіб фінансування інноваційного розвитку аграрної сфери економіки // *Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Львів. 2020. С. 92–93. URL: http://ippt.lpnu.ua/documents/materialy_2_npk_2020.pdf
5. Українське об'єднання лізингодавців. // *Офіційний сайт Асоціації*. URL: <http://uul.com.ua/category/statystyka/>

Синельник Д.В., студентка групи 32-Е,
Науковий керівник – **Яковенко С.Л.**, викладач вищої категорії,
голова циклової комісії обліково-економічних дисциплін,
Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу,
м. Лозова

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Загалом під регулюванням розуміють об'єктивний процес, підстав якого – окреслення меж, що здійснюється за допомогою спеціальних методів та відповідних їм інструментів, які перебувають у розпорядженні державних органів влади та застосовуються з метою досягнення бажаного економічного і соціального ефекту. Надзвичайно важливе з'ясування дійсних причин необхідності державного регулювання економіки, у тому числі й діяльності фінансово-кредитних установ, а також загроз, які може приховувати в собі регулювання: зловживання, неефективність регулюючих заходів тощо. Це дає підстави стверджувати, що втручання держави в економічні процеси не панацея від усіх негараздів, і за певних умов регулюючий вплив держави може мати не лише позитивний, а й негативний ефект. Тому необхідно на сучасному етапі обґрунтовувати не той факт, що держава повинна регулювати, а спроможність держави дійсно поліпшувати ситуацію, а таке обґрунтування повинна мати не політичний, а науковий характер.

Розглянемо моделі фінансово-кредитного регулювання, які мають відповідати таким вимогам:

- будуватися на теорії фінансового посередництва, тобто вони повинні пояснювати необхідність та доцільність функціонування фінансових посередників;
- моделювати для фінансового посередника виникнення ситуацій на ринку, які можуть спричинити втручання держави у функціонування фінансово-кредитної системи;
- повинні дати відповідь на запитання, чи можна і яким чином запобігти масовому відтоку фінансових ресурсів за допомогою регулятивних заходів;
- пояснити, наскільки ефективними були ці заходи і чи змогли вони виправдати втручання державних регулятивних органів у фінансово-кредитну діяльність.

Однією з перших моделей банківського регулювання можна назвати модель Diamond/Dybvig, розроблену цими авторами ще в 1983 році. Ця модель дала поштовх до побудови інших моделей регулювання банківської діяльності. Найвідоміші моделі Postlewaite/Vives (1987), Jacklin/Bhattacharya (1988), Chari/Jagnathan (1988). Фактично вони продовжують традицію, започатковану Diamond/Dybvig, тобто моделюють відносини між фінансово-кредитними установами та вкладниками, які поділяються на два типи: вкладники першого типу бажають отримати свої інвестиції раніше, а другого – пізніше.

Завдання регулюючих органів полягає в тому, щоб захистити клієнтів від втрати довіри до фінансово-кредитної системи в цілому і таким чином запобігти ланцюговим реакціям у цій сфері.

Важливий і досить впливовий фактор – ступінь поінформованості клієнтів, а тому необхідно враховувати, наскільки достатній обсяг інформації про стан платоспроможності установи; рівень захищеності прав клієнтів; ступінь важливості вкладів для кредиторів. Державне регулювання фінансово-кредитної діяльності повинно підпорядковуватися низці загальних та спеціальних принципів. До загальних принципів доцільно віднести: достатність, адекватність, еластичність, послідовність, відкритість, справедливість.

Суто рамковий характер чинного законодавства зумовив індиферентне ставлення до вироблення підзаконних правових установок, які б чітко регулювали взаємовідносини всіх фінансово-кредитних установ.

Аналіз показує, що зміцнення законодавчих основ діючої моделі фінансово-кредитної системи вимагає розроблення та прийняття нових законів, а також унесення суттєвих коректив у чинне законодавство, зокрема, з таких питань:

- структуризації фінансово-кредитного середовища;
- виділення сфер відповідальності і виконання зобов'язань кожного з сегментів фінансово-кредитної системи;
- розроблення на законодавчій основі і введення в дію механізму стимулювання нагромаджень фізичних та юридичних осіб, який повинен базуватися на гарантіях держави щодо забезпечення цих нагромаджень, а також заходах, які спонукають до нагромадження фінансових ресурсів;
- підпорядкування всіх рішень, що приймаються, і законодавчо-правових норм критерію забезпечення відповідності фінансово-кредитних установ за прийнятими ними зобов'язаннями перед партнерами, акціонерами, клієнтами та

іншими контрагентами перед державою.

Особливо несприятливий стан із законодавчою базою в інвестиційній сфері, що є однією з причин інвестиційної кризи, яка має місце в країні. Здійснення таких заходів як зниження процентних ставок, рівня інфляції і стабілізація курсу національної грошової одиниці недостатнє. Для цього також необхідно створити відповідну правову базу, яка сприятиме припливу перш за все внутрішніх інвестицій.

Особливої уваги заслуговує питання про законодавче визначення самого механізму здійснення інвестицій в економіку. Такий механізм міг би включати, по-перше, види інвестицій і визначення сфери їх правового регулювання, у тому числі особливості участі різних інвесторів у кредитуванні інвестиційних проєктів, а також права юридичних осіб на емісію боргових цінних паперів; по-друге, порядок придбання прав власності інвестором; по-третє, порядок державного регулювання інвестиційної діяльності, що включає принципи розміщення централізованих інвестиційних ресурсів і державних замовлень, механізм підтримки державою пріоритетних галузей і виробництв.

Початковою базою, на якій доцільно вдосконалювати фінансово-кредитне законодавство, повинна стати Концепція розвитку фінансово-кредитної сфери України, яка, на жаль, ще не розроблена. Неузгодженість позицій з цього питання офіційних урядових структур, з одного боку, та фінансово-кредитної сфери країни, з іншого, перешкоджає виробленню обґрунтованої концепції економічної реформи, а відповідно вдосконаленню фінансово-кредитного законодавства. Необхідно здійснити суцільну інвентаризацію масиву діючих законів і підзаконних актів, що регламентують діяльність фінансово-кредитних установ. Це дасть змогу сформулювати цілісне уявлення про стан правового забезпечення фінансово-кредитної сфери, виявити наявні проблеми і протиріччя, визначити першочергові і стратегічні завдання.

Тому підготовка законопроектів, спрямованих на вдосконалення чинного законодавства, усунення наявних у ньому прогалин, – одне з першочергових завдань, від вирішення яких значно залежить і розвиток фінансово-кредитних відносин. Аналіз діючої законодавчої бази показав необхідність унесення змін до базових законів, які регулюють фінансово-кредитну діяльність в Україні.

Список використаних джерел:

1. Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. *Вісник НБУ*. 2003. №1. С. 13-18.
2. Драган І.О. Сутність малого підприємництва як об'єкта державного регулювання. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2006. № 1. С. 51-56.
3. Закон України “Про кредитні спілки” від 20.12.01 № 2908-III.
4. Кондратюк Т.В. Державна політика підтримки малого бізнесу. Київ: Академія, 2003. 112 с.
5. Мазур О.Є. Напрями фінансової підтримки малого бізнесу. *Фінанси України*. 2009. №4. С. 51-55.

Сойнов Т. Д., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - **Волошенко С.В.**,
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: НЕГАТИВНІ ЯВИЩА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

На сьогодні у наукових економічних колах відсутнє єдине тлумачення поняття «фінансова політика». Науковці визначають політику держави як різнобічне інтегроване динамічне явище (О. Василик, Б. Карпінський, В. Кудряшов, В. Малишко, С. Маслова, О. Опалов, А. Пучко, Ю. Радіонов, І. Чугунова). Нам імпонує узагальнений погляд на це явище, представлений Ю Радіоновим: «Фінансова політика – багатопланове та певною мірою інтегроване явище. За допомогою фінансових інструментів, таких як податки, дотації, застосування обмежень, штрафів тощо держава регулює економічну діяльність суб'єктів господарювання для її спрямування у русло нагальних суспільних потреб» [1].

Визначення певних явищ фінансової політики країни вимагає, перш за все, розуміння шляхів проведення такої політики. До них можна віднести фінансові механізми, які визначаються через ступінь розвитку економіки, історичні надбання та національні особливості, форми господарювання та власності тощо. При цьому, основним регулятором фінансової політики традиційно постає чинне законодавство.

Крім того, ефективна фінансова політика вимагає наукових підходів до її побудови: опора на економічну і фінансову теорію, зокрема на концепцію економічного розвитку суспільства, врахування закономірностей суспільного розвитку, ґрунтування на адекватних концепціях економічного розвитку тощо.

На жаль, традиційно фінансова політика України визначається як суперечлива, недостатньо результативна, неоднозначна.

З 2008 року в Україні зафіксовано одразу декілька суттєвих негативних явищ, що значною мірою впливають на фінансову політику країни і відлуння якої ми відчуваємо і сьогодні. До них можна віднести одразу декілька аспектів:

- відтік іноземного капіталу з України, що було наслідком світової економічної кризи 2008 р.
- значне падіння темпів промислового виробництва;
- знецінення національної валюти;
- відсутність чіткої визначеної пролонгованої державної політики у галузі економіки: шляхів розвитку пріоритетних галузей економіки, легалізація тіншових капіталів, формування сприятливих умов для залучення іноземного капіталу, недосконала бюджетна політика тощо.
- невідповідність сучасної фінансової політики України потребам суспільного розвитку;
- дефіцит державного бюджету України.

Серед представлених негативних явищ важко виокремити якісь первинні чи

вторинні, адже з одних випливають інші і т.д., вони всі є взаємозалежними та взаємозумовленими.

С. Доброскок визначив основні напрями фінансової політики сучасного періоду в Україні:

- сприяння завершенню роздержавлення і приватизації;
- демонополізація економіки;
- забезпечення соціального захисту населення;
- ефективна співпраця України зі світовою організацією торгівлі;
- вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності для зміцнення позиції України на світовому ринку;
- проведення адміністративної та пенсійної реформ [2, с. 58].

У свою чергу, В. Малишко та А. Пучко, підкреслюючи необхідність науково підходу до сучасної фінансової політики України, визначають концептуальні засади системного підходу до інституційного забезпечення фінансової політики:

- відповідність загальноекономічній стратегії та послідовність фінансової політики;
- застосування науково обґрунтованих кількісних параметрів такої політики;
- узгодженість бюджетно-податкової й грошово-кредитної політики [3, с. 4.2].

Як бачимо, такий підхід не протирічить іншим підходам, а лише пояснює його через науковий підхід.

Визначити однозначні і прості шляхи подолання негативних явищ у фінансовій політиці України вкрай важко. Однак, можна окреслити певні напрямки дій: розробка необхідної законодавчої бази, ґрунтовне реальне планування бюджету країни та місцевих бюджетів і їх чітке дотримання; суттєвий вплив на ефективність суспільного виробництва, застосування фінансових методів планування, управління та контролю тощо. Усі ці дії мають бути побудовані з науковим обґрунтуванням, з використанням фінансової та економічної теорії і практики.

Список використаних джерел:

1. Радіонов Ю.Д. Фінансова політика та проблеми ефективності її реалізації в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2014_4_4 (дата звернення 15.03.2021)
2. Доброскок С. С. Проблеми та перспективи розвитку фінансової політики України. *Гроші, фінанси і кредит. Причорноморські економічні студії*. Одеса. 2018. Випуск 30-2. С. 57–59.
3. Малишко В. В., Пучко А. О. Фінансова політика України на сучасному етапі. *Траектория науки. Международный электронный научный журнал*. 2017. Т. 3. № 1. С. 4.1–4.8.

Сойнов Т.Д., здобувач вищої освіти

СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Рубежанська В. О.**, к.е.н, старший викладач кафедри
фінансів, обліку та банківської справи,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації світових економічних систем фондовий ринок є одним з провідних індикаторів економічного розвитку держави, у тому числі й України.

«Фондовий ринок» або «ринок цінних паперів» представляє собою сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів [1]. У зв'язку з цим, систематичний моніторинг стану фондового ринку та вирішення основних проблем його розвитку є актуальним завданням сьогодення.

Відповідно до результатів досліджень вітчизняних економістів, фондовий ринок України відзначається наявністю негативних тенденцій у динаміці показників його функціонування. Так, О. Третьякова, В. Харабара, Р. Грешко зазначають, що «на сучасному етапі фондовий ринок України знаходиться на етапі свого становлення та значно відстає у розвитку від фондових площадок розвинутих країн» [4]. У свою чергу Д. Тарабакін, член Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, також зазначає, що «в Україні фондовий ринок зараз переживає не найкращі часи» [2]. Однак, так було не завжди, експерт стверджує, що він активно працював до фінансової кризи протягом 2006–2008 рр., коли закордонні інвестори вкладали в неї сотні мільйонів доларів.

З огляду на зазначене, вважаємо доцільним не зупинятись на визначені проблем розвитку фондового ринку України, оскільки вони докладно репрезентовані в шляхах його розвитку. Тому розглянемо детальніше саме дані шляхи. Так, серед способів, що дозволять стимулювати розвиток фондового ринку в Україні дослідники (О. Третьякова, В. Харабара, Р. Грешко) визначають:

- консолідацію фондових бірж;
  - збільшення капіталізації, ліквідності та прозорості фондового ринку;
  - подальше формування консолідованої ринкової інфраструктури та забезпечення її надійного й ефективного функціонування;
  - удосконалення механізмів державного регулювання, нагляду та захисту прав інвесторів на фондовому ринку України [4].
- У свою чергу, І. Федорович пропонує такі напрямки удосконалення функціонування фондового ринку України:
- формування фондового ринку як ефективної системи модернізації структури галузевих ринків;
  - поступове зниження частки та ролі держави як власника-акціонера, вдосконалення інститутів, спрямованих на підвищення відповідальності органів управління;
  - розвиток системи фінансування венчурних та інноваційних проєктів, здійснення прямих інвестицій за допомогою інститутів фінансового ринку;
  - створення на основі ринку цінних паперів системи моніторингу рівня конкурентноспроможності галузей, проєктів і національних виробників;
  - розвиток інформаційної інфраструктури ринку цінних паперів, Інтернет-технологій, впровадження нових торгових систем та платформ;
  - вдосконалення ринкових механізмів формування управління державним боргом (в т.ч. диверсифікація інструментів, зниження вартості запозичень);
  - поліпшення доступу фінансових посередників до інструментів рефінансування, диверсифікація інструментів інвестування суверенних фондів;
  - інтеграція вітчизняного ринку цінних паперів у світову фінансову систему;
  - введення перспективних інструментів активізації внутрішнього потенціалу позикових ресурсів, у т.ч. облігацій, дохідність яких корегується залежно від

темрів інфляції та ощадних облігацій державної позики;

– централізація, уніфікація та спрощення надання депозитарно-клірингових послуг із розрахунків на фондовій біржі;

– покращення механізму сек'юритизації активів та створення привабливого режиму оподаткування на фінансовому ринку [5].

В. Савчин визначає такі шляхи розвитку фондового ринку України: акцентуація уваги державної влади на пріоритетному розвитку первинного ринку цінних паперів (розвиток облігацій перспективних компаній з інноваційної спрямованістю); підвищення шляхів обізнаності населення щодо необхідності та способу залучення заощаджених ним коштів в економіку країни через фондовий ринок [3].

Перші кроки у цьому напрямі почали здійснюватись: Верховною Радою було прийнято закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», який синхронізує багато принципів роботи з Європейськими практиками [1].

Таким чином, проблема ефективного функціонування фондового ринку в Україні сьогодні стоїть доволі гостро, адже саме його розвиток зумовлює економічний розквіт країни. При цьому, він має значні перспективи для розвитку за умови втручання державної влади в його роботу, зокрема і через посилення нормативно-правової бази.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>
2. Інвестиційний інструмент. Як працює фондовий ринок і навіщо він потрібен. Думки експертів. *Бізнес*. URL : <https://nv.ua/ukr/biz/markets/fondoviy-rinok-shcho-ce-i-yak-pracyuye-v-ukrajini-dumki-ekspertiv-50108107.html>
3. Савчин В. П. Фондовий ринок України та перспективи його розвитку. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3703/1/ФОНДОВИЙ%20РИНОК%20УКРАЇНИ%20ТА%20ПЕРСПЕКТИВИ%20ЙОГО%20РОЗВИТКУ.pdf>
4. Третьякова О.В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та держава*. URL : <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4618&i=17>
5. Федорович І. М. Проблеми та перспективи розвитку фондового ринку України в умовах фінансової глобалізації. *Теоретико-методологічні домінанти формування та пріоритети розвитку ринку фінансових послуг України* : монографія / О. В. Кнейслер, І. С. Гуцал, О. Р. Квасовський, В. В. Костецький ; за ред. О. В. Кнейслер. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. С. 38–49.

Степанова В.О.,

старший викладач кафедри економіки і фінансів

Бердянський університет менеджменту і бізнесу, м. Бердянськ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕВОЛЮЦІЇ В ВЕНЧУРНІЙ ГАЛУЗІ

В умовах економічних перетворень результативність системи венчурного фінансування є важливою передумовою прискорення темпів економічного розвитку країни, переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, що дозволить підвищити її конкурентоспроможність.

Питанням венчурного фінансування у системі фінансово-економічного регулювання присвячені наукові праці вітчизняних вчених: О. Барановського, О. Вовчак, С. Волосович, О. Гаманкової, Ж. Гарбар, Н. Дибко, І. Запатріної, М.

Кужелева, В. Шелудько, І. Школьник, Н. Шульги, І. Лук'яненко, Л. Лисяк, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Міщенко, С. Науменкової, І. Рекуненка, С. Семіколенової, Л. Сідельникової, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Система венчурного фінансування потребує подальшого розвитку, що зумовлює необхідність посилення державного регулювання інноваційної діяльності, розширенням завдань та повноважень відповідних органів державного управління у даній сфері. Поряд з цим, ступінь впливу органів державного управління на розвиток національної інноваційної системи залежить від рівня розвитку інноваційної інфраструктури та моделі інноваційного розвитку економіки.

З метою реалізації ефективної політики у сфері венчурного фінансування інноваційної діяльності, необхідно враховувати досвід становлення та розвитку системи венчурного фінансування у попередні періоди. За роки становлення України як самостійної держави сформовані принципи та відповідний інструментарій функціонування ринку венчурного капіталу.

Одним з головних чинників розвитку венчурного фінансування в світовій економіці слід визнати зміни в моделі сучасного підприємства. По-перше, жорстка вертикальна структура підприємства за допомогою розвитку горизонтальних зв'язків поступово змінилася моделлю, яка отримала назву «виробнича мережа». Дана модель заснована на децентралізації управління та договірних відносинах між «модулями» корпорації [1].

Традиційно виділяють три основних ринку венчурного капіталу – Північна Америка, Європа та Південно-Східна Азія. Потрібно зауважити, що на сьогодні увагу венчурних інвесторів, окрім традиційних заодно-європейських ринків, приваблюють держави центрально-східної Європи. Є помітним ріст ринків Ізраїлю, та особливо Китаю. Решта регіонів, розглядаються як ринки в зародковому стані венчурного інвестування [2].

Розвиток венчурних фондів в Україні відбувався в два етапи. Спершу створення та функціонування венчурних фондів здійснювалось за рахунок іноземних інвестицій (1992-2001р.р.). Починаючи з 1994 року діяльність венчурних фондів у нашій державі регулювалась Положенням «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії», затвердженим указом Президента України.

Початок другого етапу припадає на 2001 р., коли в Україні був прийнятий Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 01.03.2001 р. № 2299-III. Відповідно до статті 7 цього Закону «венчурним фондом є недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює винятково приватне розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед юридичних та фізичних осіб» [3].

Фінансово-економічна криза 2008 року негативно вплинув на венчурний бізнес в усьому світі. Але якщо в Європі падіння все посилюється, то в США вже намітився стійкий ріст. Однак ділова активність все більше зміщується в бік Китаю, Бразилії та Індії.

Помітну роль в подоланні кризи на ринку венчурного капіталу в індустріально розвинених країнах відіграє держава. Здійснювані нею заходи досить різноманітні і багато в чому схожі з механізмами підтримки,

використовуваними на ранніх етапах становлення цього ринку.

Участь держави гарантує в ряді випадків більш сприятливі умови для реципієнтів венчурного капіталу. Зокрема, в Нідерландах діє схема, яка передбачає кредитування малого бізнесу та можливість неповернення позик в разі технічної або комерційної невдачі. Уряд у Швейцарії є також основним акціонером інвестиційного фонду та звільняє молоді компанії від сплати відсотків в перші два роки і виплати самого боргу протягом перших чотирьох років [4].

Іншою часто вживаною формою сприяння розвитку венчурного бізнесу є різні схеми державних гарантій інвестицій на випадок невдалого завершення проєктів малого бізнесу, що фінансуються. У Німеччині та Франції для таких цілей створюються спеціальні фінансові інститути, при цьому держава виступає їх великим акціонером або вторинним гарантом [4].

Азія є відносно новим ринком венчурного фінансування. Згідно даних Blue Future Partners, в регіоні активно працює 162 фонди. Важливо врахувати оцінки динаміку росту користувачів Інтернету, з 260 млн.дол. в 2016 році до 480 млн.дол. в 2020 році. Обсяг ринку цифрової економіки збільшиться з 30 млрд.дол. в 2016 році до 200 млрд. дол. в 2025 році. Це спонукає до активного розвитку та перспектив зростання регіону, що приваблює міжнародні венчурні фонди та з'являються локальні венчурні інвестори [5].

Позитивним фактором вітчизняного ринку венчурного фінансування є наявність висококваліфікованих фахівців, що спонукає світові компанії відкривати в Україні центри розробки. Проте цього не є достатньо для повноцінного розвитку венчурного ринку в Україні [5].

За даними Української асоціації венчурного та приватного капіталу (UVCA) обсяг венчурних інвестицій в Україні в 2018 виріс на 30% - обсяг венчурного капіталу, залучений українськими компаніями і стартапами в 2018 році, склав \$ 336,9 млн., що на 30,3% перевищило показник 2017 року. Згідно з документом, підготовленим в партнерстві з Deloitte, число угод зросло на 29% і досягло 115.

З метою розвитку інноваційної діяльності в Україні доцільним є розвиток інституцій та кластерів, забезпечення екологічної сталості та захисту прав інтелектуальної власності. Доцільним є подальше посилення системності у реалізації державної інноваційної політики.

Список використаних джерел:

1. Fisher D. E. Investing in Venture Capital. Venture Capital Seminar Materials. Washington, 1988.
2. Старцева Т. Т. Механизм венчурного финансирования инновационного процесса в промышленности. Москва: РГБ. 2003. С. 173.
3. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення: 17.03.2021).
4. Козлов А., Сапун В. Сколько стоит «закрытая» компания. *Рынок ценных бумаг*. 1999. №16 (151). С. 50–55.
5. Сравнение экосистем венчурных инвестиций США, Европы, Азии и Украины. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/articles/sravnienie&ekosistem&venchurnyh&investij&ssha&evropy&azii&i&ukrainy> (дата звернення: 15.03.2021).

Тертична А. С., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування,
Науковий керівник – **Тищенко В. Ф.**, д.е.н, доцент,
завідувач кафедри митної справи
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця,
м. Харків

МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Митна політика кожної держави спрямовується на захист власних економічних інтересів за допомогою використання визначеного тарифного і нетарифного інструментарію. Основою нормативно-правової бази митної справи в Україні є Митний кодекс України та Закон України «Про єдиний митний тариф», які є базою подальшого розвитку митного законодавства. Відповідно до статті 2 Митного кодексу України: «Митна політика — це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі» [1].

Державна митна політика має величезний вплив на ефективність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Оскільки вона визначає форми та методи здійснення ЗЕД. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: «Зовнішньоекономічна діяльність — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами» [2].

Після вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) Україна намагається удосконалити систему митно-тарифного регулювання відповідно до європейських та загальносвітових стандартів та дотримуватися зобов'язань, пов'язаних з участю у СОТ, які прописані в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Згідно з цим у митній політиці країна повинна відмовлятися від переважання тарифних обмежень та переходити більшою мірою до нетарифного регулювання, як це відбувається в усьому світі.

Сьогодні сутність митної політики України зводиться до забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх підрозділів державної митної служби України на виконання її пріоритетних напрямків роботи, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодію та тісну співпрацю із митними органами інших країн. Установлюючи ставки ввізного мита, держава захищає внутрішніх товаровиробників і навпаки, при переповненні внутрішнього ринку певними видами товарів держава надає експортні пільги виробникам цих товарів, що, своєю чергою, сприяє підвищенню рентабельності зовнішньоекономічної діяльності та продуктивності роботи підприємств у цілому.

Протягом 2015-2019 років реалізація митної політики, у порівнянні з попередніми роками, значно покращилась, що позитивно вплинуло на зовнішньоекономічну діяльність. Але 2020 року ситуація знову погіршилася через ситуацію у світі. Через COVID-19 майже всі країни призупинили свою зовнішньоекономічну активність. Проаналізуємо експорт та імпорт України за

2015-2020 (рис. 1) [3].

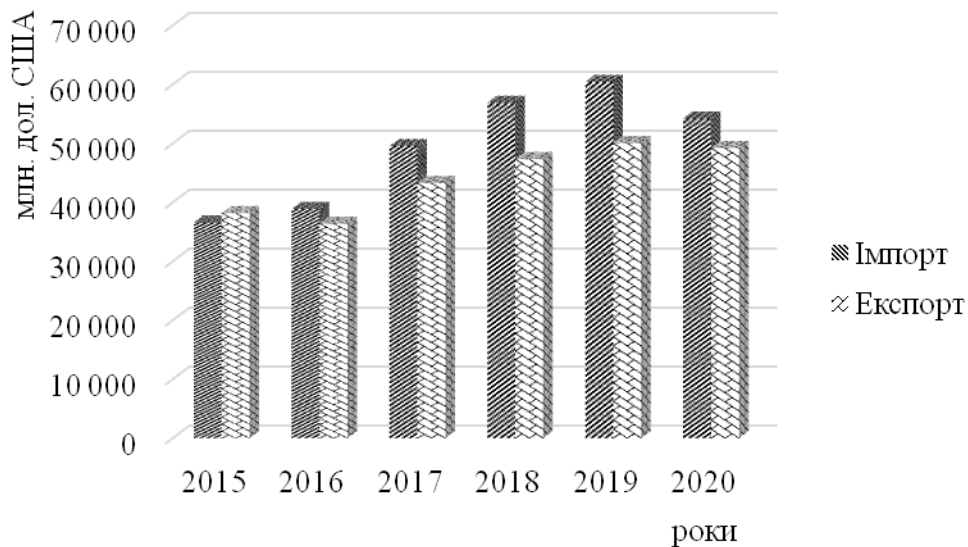

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту товарів для України за 2015-2020 рр., млн дол. США

Починаючи з 2016 і до 2019 року експорт та імпорт товарів до країн ЄС поступово збільшується. Але разом з цим і збільшується від'ємне сальдо. Однією з причин є торгівля з сусідніми країнами. Наприклад, країнам СНД (головним чином – Білорусь, Казахстан і Росія) ми імпортуємо менше товарів, але більше експортуємо. У 2020 році імпорт зменшився близько на 6100 млн дол. США, а експорт – на 840 млн дол. США. Сальдо залишилося від'ємним, хоча в порівнянні з попереднім роком значно покращилося.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що одним з етапів підвищення зовнішньоекономічної діяльності є удосконалення роботи митної служби. Для підвищення ефективності проведення митної політики потрібно насамперед:

- уніфікувати вітчизняне митне законодавство та поступове його наблизити до світових норм;
- стабілізувати ситуацію в країні;
- визначити пріоритетні напрямки державної підтримки розвитку галузей народного господарства й видів виробництва;
- ввести обмежень на ту продукцію, імпорт якої може зашкодити національному товаровиробнику;
- впровадити нові технології для того, щоб підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- залучити іноземні інвестиції для створення потужного експортного сектору;
- забезпечити функціонування механізмів страхування і кредитування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів.

У цей час тривають процеси удосконалення митної політики відповідно до європейських норм, приділяється значна увага розвитку нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, знижуються ставки ввізного мита на

технологічне обладнання що немає вітчизняних аналогів.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. // *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. С. 37–245.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України № 959-XII від 15 серпня 2020 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
3. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Транченко О.М., к.е.н, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Одним з найважливіших елементів ринкових відносин є страхування. Початок страхування належить до далекого минулого в історії людства. У світі ще не виробили більш раціонального та доступного механізму захисту інтересів суспільства, ніж страхування. Об'єктивними умовами існування страхового ринку є суспільна потреба у страхових послугах та наявність страховика, здатного її задовольнити.

Страхування є потужною фінансовою системою, яке практично не поступається банківській системі, Україна робить перші кроки на шляху до інтеграції страхового ринку у світовий.

Проте його подальший розвиток стримується низкою актуальних проблем:

- слабкі зв'язки у сфері страхування з іншими країнами;
- політична нестабільність в країні;
- нерозвиненість національної страхової інфраструктури;
- недостатній рівень і потенціал розвитку страхування;
- низькі показники конкурентоспроможності страхових компаній.

Для подолання цих стримуючих факторів практикують поглинання і капіталізацію нерозвинених та малозабезпечених страхових компаній для зменшення кількості ризикових портфелів на ринку страхування. Важливим є також підвищення темпів зростання окремих видів страхування, поліпшення якості послуг, впровадження нових продуктів [2].

Слід згадати і про ряд внутрішніх проблем ринку: велика кількість страхових компаній з нестачею професійного персоналу, низька якість страхових послуг, недостатня капіталізація страхових компаній і низька якість активів. Окремі види обов'язкового страхування чітко не визначені в законодавстві і, як результат, порушення термінів виплат страхового відшкодування.

Недосконаліми є також відносини між засновниками страхових компаній та страховиками. В цьому також відображається низький рівень прозорості страхового ринку.

Всі ці внутрішні проблеми призводять до недовіри до вітчизняних страхових компаній. Як результат, недовіра спричиняє головну причину не бажання фізичних і юридичних осіб страхуватися, особливо в довгостроковому періоді.

Подальшого вдосконалення потребує і нормативно-правова база. Низький рівень нагляду держави характеризується не завжди реальним відображенням фінансового стану страхової компанії. В такому випадку потрібно здійснити

комплекс організаційних заходів, вдосконалити вітчизняне законодавство, які забезпечать розвиток страхового ринку.

Більш глобальнішими є зовнішні проблеми страхового ринку:

- високий ступінь залежності економіки України від макроекономічної кон'юнктури знижує попит на довгострокові накопичувальні програми, що змушує страхові компанії активізувати продажі коротких ризикових договорів;

- проблема надійного і гарантованого вкладення грошей;

- ситуація в банківському секторі, скорочення обсягів кредитування, високі ставки в тому числі по іпотечними та автомобільними кредитами.

Страхові компанії мають низький рівень капіталізації страховиків. Через це немає змоги забезпечити відповідальність за великі застраховані ризики, що призводить до перестраховування їхньої частини за кордоном. В цьому відображається проблема витоку грошових коштів з України.

Заключною проблемою все ще залишається підвищення рівня платоспроможності, попиту та страхової культури юридичних осіб на страхові послуги, на що впливають інвестиційний голод підприємств, недостатній обсяг обігових коштів та ін.

Досліджуючи ринок страхових послуг можна дійти висновку, що його не можна назвати таким що розвивається високими темпами. Тільки протягом останнього часу цій сфері приділяється належна увага. Підвищення рівня розвитку страхового ринку має забезпечити зростання суспільної довіри до самого механізму страхування. Для цього потрібно розробити стратегію розвитку страхового ринку включаючи такі питання:

- створення ефективного механізму нагляду та контролю за ринком;

- вдосконалення нормативно-правової бази;

- забезпечення розвитку довгострокового страхування життя, яке дає змогу перетворювати заощадження клієнтів в довгострокові інвестиції;

- підняття рівня довіри фізичних та юридичних осіб до страхових компаній;

- забезпечення інтегрування страхового ринку України до світового фінансового простору. [1].

Отже, на сьогоднішній день страховий ринок України не набув рівня розвитку притаманного страховим ринкам в розвинених країнах світу. Важливим завданням є вдосконалення його функціонування та інтеграція у європейський та світовий страховий простір.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки. URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.

2. Мельник О. І. Кульбачна Л. А., Жулім М. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку в Україні. *Modern Economics*. 2018. №7. С. 107-113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/7-2018/UKR/melnyk.pdf>.

Третьяк А.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - **Волошенко С.В.**,
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

З урахуванням сучасних реалій в Україні та світі в цілому, страхування є одним з головних секторів економіки, бо воно сприяє акумулюванню заощаджень у вигляді страхових премій та перетворенню їх на інвестиції.

Одним з центральних елементів фінансової системи будь-якої держави є ринок страхових послуг. Дивлячись на складні політичні та економічні умови в країні особливим є питання забезпечення захисту всіх учасників господарської діяльності від можливих загроз та негативних факторів. Для того, щоб уникнути ризиків широко застосовують страхування як спосіб компенсації економічних збитків, завданих стихійними лихами, промисловими аваріями, катастрофами, захист інтересів юридичних та фізичних осіб за настання неочікуваних подій.

Вивченню діяльності страхового ринку приділило уваги чимало вчених та авторів, серед яких В. Алешіна, О.Д. Заруба, А.М. Єрмошенко, В.Д. Базилевич, В. Фурмана, С.С. Осадець та інші.

Актуальність проблеми полягає в тому що, побудова ефективної системи страхового захисту громадян і суб'єктів господарювання від негативного впливу ризиків, котрі виникають у різноманітних сферах суспільного життя є досить важливою умовою соціально-економічного розвитку України. Також, модернізація вітчизняної економіки на засадах інноваційного розвитку має необхідність пошуку джерел інвестицій зовнішнього і внутрішнього характеру.

Мета роботи: аналізування стану розвитку ринку страхових послуг, вивчення негативних чинників, які сповільнюють його розвиток та можливих варіантів їх запобігання, а також прогнозування напрямків розвинення страхового ринку України.

Зараз страхування є одним із ключових секторів національної економіки, бо крім реалізації компенсаційної функції, здатне також слугувати вирішенню багатьох макроекономічних завдань держави шляхом акумуляції заощаджень у вигляді страхових премій і трансформування їх в інвестиції. Водночас, страховий ринок знаходиться під дією зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Серед них виокремлюють:

- глобальні ризики, викликані циклічним характером розвитку фінансової систем та світової економічної, неможливістю прогнозувати час та масштаб наступної кризи;
- фінансові ризики, що містять в собі неприйнятний фінансовий стан значної частини страховиків, залежність інвестиційних доходів від депозитної політики банківської системи низький рівень якості активів;
- комерційні ризики, до яких належить посилення цінової конкуренції та загроза банкрутства великої кількості страховиків, збільшення обсягу невиконаних обов'язків між страховиками;

- макро- та мікроекономічні ризики, які пов'язані зі збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки, рівня інвестиційної активності, високого рівня інфляції та відсотків за банківським кредитуванням, низького рівня життя населення України, недостатнього рівня розвитку внутрішньої інфраструктури [1].

Нинішній етап розвитку страхових відносин в Україні характеризується стрімким зростанням кількості страхових компаній, високим суперництвом. Це здійснюється в умовах низького реального попиту населення на страхові послуги.

Взагалі стан страхового ринку говорить про значний його потенціал і можливості подальшого зростання, зокрема:

- зростання прибутку населення;
- висока прибутковість страхових компаній;
- збільшення кількості видів неухильного страхування;
- податкові переваги в порівнянні з іншими секторами економіки;
- велика кількість можливих споживачів страхових послуг;
- прагнення Україні увійти в європейський простір [2, с. 6-7].

Страховий ринок України зростає водночас за розміром і за складністю. Але все ж таки, страховий ринок все ще має багато актуальних проблем, які вимагають якнайшвидшого розв'язання, існує потреба в подальшому його покращенні. Слід позначити, що страхування життя в Україні і дотепер знаходиться на етапі становлення. Для подальшого ефективного розвитку страхового ринку України треба виконати такі заходи:

- збільшити прозорість діяльності учасників страхового ринку;
- підвищити конкурентоспроможність національного страхового ринку;
- удосконалити захист споживачів страхових послуг;
- збільшити капіталізацію страховиків [3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що страховий ринок України вже пройшов стадію формування і знаходиться на етапі розвитку. Він придбав певного рівня розвитку, але не став реальним чинником стабільності і за своїми характеристиками не відповідає завданням випереджального розвитку української економіки та тенденціям світових страхових ринків. Це спричиняє його суттєве затримку у глобальному процесі формування світової фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6609> (дата звернення 16.03.2021).
2. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 133. С. 5- 8.
3. Кулина Г. М., Фаріон Я.М. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. *Світ фінансів*. 2017. № 3(52). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2017_3_6 (дата звернення 16.03.2021).

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У ХХІ ст. з поширенням інформаційних технологій докорінним чином трансформуються всі сфери економічної діяльності; не є виключенням і діяльність у фінансовому секторі національної економіки. Нині розвиток ринку фінансових послуг нерозривно пов'язаний із цифровізацією і технологізацією процесів та послуг. У науковий обіг ввійшло поняття «фінтех» (FinTech). Підвищений інтерес учених до даного поняття призвів до появи різних дефініцій, поглядів і підходів до його трактування. Це обґрунтовує доцільність систематизації наукових підходів до тлумачення сутності фінансових технологій.

Низка вітчизняних учених [1] погоджуються на думці щодо доречності розгляду FinTech в якості технологій. Відповідно до такого, суто технічного підходу, FinTech визначаються як інноваційні технології, що застосовуються фінансовими інститутами для задоволення потреб споживачів фінансових послуг. Даний підхід вважаємо дещо обмеженим, оскільки, концентруючись на технічних аспектах, його автори не повною мірою враховують спектр зв'язків, що виникають між економічними агентами в ході використання фінансових технологій.

На думку Г. Поченчук, FinTech є своєрідною галуззю, що поєднує компанії, які для надання фінансових послуг високої якості застосовують новітні технології [2]. Однак, не достатньо виваженим є зведення сутності цієї категорії до простої сукупності компаній певної галузі.

Семенов А. і Цирулик С. пропонують розуміти FinTech як особливу послугу, яка надається спеціальними технологічними компаніями, для чого використовується спеціальне програмне забезпечення [3]. Даний підхід дозволяє чітко відокремити FinTech-послуги від класичних фінансових послуг, зокрема акцентується більшій зручності, транспарентності, оперативності й ефективності надання послуг.

На основі аналізу наукової літератури більш прийнятним в сучасних умовах вважаємо підхід, за яким FinTech визначається як інновація та бізнес-модель. Так, Financial Stability Board у своїй дефініції акцентує увагу на спроможності технологічних інновацій обумовлювати виникнення нових бізнес-моделей, продуктів і процесів надання фінансових послуг [4]. Особливо хочемо виокремити підхід міжнародної аудиторської компанії PwC (PricewaterhouseCoopers), який інтегрує в собі технічну сторону (технологічні інновації та стартапи) й економічну складову (сектор фінансових послуг, новітні продукти), що, відповідно, спричинює появу нових моделей надання послуг [5]. Саме такий підхід до визначення FinTech нам найбільше імпонує.

Обґрунтовуючи вищенаведену тезу, можемо наголосити на тому, що із впровадженням проривних, інноваційних технологій у фінансовий сектор спостерігається повна модернізація традиційних бізнес-моделей, головним чином, у напрямі вибудовування і провадження відносин зі споживачами фінансових послуг. Усвідомлення цього факту надає фінансовим установам можливість оперативного налагодження взаємовигідного партнерства з FinTech-компаніями задля забезпечення високої ефективності своєї діяльності та

конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Таким чином, можемо відзначити існування різних наукових підходів до тлумачення FinTech, відмінність між якими полягає в переважанні техніко-технологічної чи фінансово-економічної компоненти. На нашу думку, FinTech є радикальними технологічними інноваціями, застосування яких в фінансовому секторі національної економіки призводить до його докорінної трансформації, а також обумовлює появу нових бізнес-моделей та супроводжується запровадженням новітніх фінансових продуктів і процесів. Перспективи подальших теоретичних досліджень у цій сфері вбачаємо в поглибленні наукових підходів до типізації фінансових технологій і пошуку оптимальних шляхів їх активного впровадження в діяльність вітчизняних фінансових установ і організацій.

Список використаних джерел:

1. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 2. С. 5-18.
2. Поченчук Г. М. FinTech у структурі фінансової системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 49-55.
3. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 327-334.
4. Financial Stability Implications from FinTech. Financial Stability Board, 2017. URL: <https://www.fsb.org/wp-content/uploads/R270617.pdf>
5. Security challenges in the evolving FinTech landscape. PwC, 2016. URL: <https://www.pwc.in/assets/pdfs/consulting/cyber-security/banking/security-challengesin-the-evolving-fintech-landscape.pdf>.

Черв'як А.О., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - **Волошенко С.В.**,
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Державний борг є невід'ємною частиною майже кожної країни та України також. Вплив його розміру на економіку України особливо відчувається в наш час: дефіцит бюджету, світові фінансові кризи, війна на сході України, епідемія коронавірусу. Саме через збільшення варто розуміти його сутність, адже державний борг активно впливає на наше життя та на економіку нашої країни.

Державний борг – це борг, оформлений кредитними угодами або державними цінними паперами, що передбачає погашення основної суми боргу та виплату відсотків у чітко визначений термін [1, с. 60]. Державний борг виникає в умовах перевищення бюджетних витрат над доходами, тобто бюджетного дефіциту. Причини виникнення бюджетного дефіциту можуть бути самими різними. Це війни, економічні спади, зниження податків, а іноді і відсутність політичної волі і рішучості щодо скорочення витрат і економії бюджету. Негативно впливають на бюджет інфляція, нераціональна податкова і інвестиційно-кредитна політика. Сам по собі бюджетний дефіцит не завжди є негативним явищем, більш того, його наявність може стимулювати економічний розвиток, але багато в чому це залежить

від способу його фінансування. Він може покриватися декількома способами: за рахунок емісії грошей, позик в центральному банку, позик в приватному секторі і зовнішніх запозичень.

Емісія грошей вважається найпростішим способом покрити бюджетний дефіцит. Але надмірна емісія може викликати неконтрольовану інфляцію, знецінити заощадження і національну валюту. Держава також може посилити податкову політику, проте це непопулярний захід, якій намагаються уникати. Державні позики, в порівнянні з двома вищезгаданими способами, більш кращі джерела фінансування дефіциту бюджету. Це не так згубно для економіки як емісія, адже такі, наприклад, внутрішні позики складаються з тимчасово вільних грошових коштів населення і організацій, відповідно, сукупний попит і кількість грошей в економіці не збільшується. Але негативний вплив на економіку все одно існує. Державні цінні папери відволікають частину вільних грошових коштів; підвищення попиту з боку держави на грошові кошти веде до зростання відсоткових ставок, а наслідком цього є скорочення інвестицій в реальний сектор економіки.

Класифікація державних позик здійснюється за такими ознаками:

- 1) за правовим оформленням: облігаційні і безоблігаційні
- 2) залежно від розміщення позик: зовнішні і внутрішні
- 3) за правом емісії: місцеві і державні
- 4) за характером використання цінних паперів: неринкові та ринкові
- 5) залежно від установлення забезпеченості: заставні й беззаставні.
- 6) відповідно до терміну погашення: короткострокові (до одного року), середньострокові (від 1 до 5 років), довгострокові (понад 5 років);
- 7) за характером виплати доходу: відсоткові, виграшні та дисконтні (з нульовим купоном).
- 8) за характером погашення: одноразову виплату і виплату частинами.
- 9) залежно від зобов'язань держави в погашенні боргу: позики з правом і без права дострокового погашення [2, с.220-222].

У найзагальніших рисах зовнішній борг - це борг іноземним державам, організаціям і окремим особам, внутрішній борг - це борг держави своєму населенню.

Дослідники економічної теорії виділяють дві точки зору на наслідки державного боргу для економіки. Перша полягає в тому, що державний борг надає виключно негативний ефект на економіку країни. Він зв'язується, по-перше, з так званим тягарем боргу - населення змушене платити державі податки, необхідні для обслуговування боргу. По-друге, позичаючи гроші, держава витісняє приватних позичальників з кредитного ринку. Прихильники протилежної ідеї вважають, що ні тягара боргу, ні витіснення приватних позичальників не відбувається.

Таким чином, ми розглянули тему державного боргу а саме: причини його виникнення та зростання, способи його покриття та наслідки кожного з наведених способів, класифікацію державних позик, та наслідки боргу для економіки. Вивчення цієї теми сприяє розширенню розуміння стану і механізмів економіки країни, та їх впливу на життя кожного громадянина України: розмір його заробітної плати, вартість комунальних послуг, вартість медичного обслуговування та страхування – на все це, так чи інакше, впливає державний

борг.

Список використаних джерел:

1. Терещенко В. Л. Державний борг України: сутність, соціально-економічні наслідки, перспективи оптимізації. Економіка і регіон. 2011. № 4. - С. 59-62
2. Коваленко Д. І., Венгер В.В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 578 с.

Чернуха А. В.,

здобувач вищої освіти ОС магістр, ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Єгорова О. В.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

**ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ТОВАРОВИРОБНИКІВ**

З урахуванням особливостей кредитування в Україні, доцільно застосовувати таку схему оцінювання банком кредитоспроможності боржника – юридичної особи: загальна характеристика боржника → оцінювання фінансового стану боржника шляхом розрахунку інтегрального показника → аналіз ефективності проекту, що кредитується, та оцінювання ризиків, пов'язаних із ним → прийняття рішення про кредитування [1].

З метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів банків Правлінням Національного банку України затверджено «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями».

Це Положення розроблено на підставі Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», нормативно-правових актів Національного банку України, з урахуванням основних вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

Банк здійснює оцінювання фінансового стану боржника відповідно до вимог цього Положення. Банк, оцінюючи фінансовий стан боржника, визначає його кредито- та платоспроможність.

Банк визначає кредитоспроможність боржника під час надання кредиту та в разі зміни первісних умов договору, у тому числі пов'язаних із фінансовими труднощами боржника.

Отже, послідовність оцінювання кредитоспроможності боржника включає такі етапи [3]:

1) загальну характеристику боржника (репутацію, історію бізнесу, ділову активність, зв'язки зі споживачами продукції та постачальниками, склад і стабільність засновників, повернення попередніх кредитів, місцезнаходження позичальника тощо);

2) аналіз фінансового стану боржника (його здатність отримати кошти за всіма видами діяльності та розрахуватися за своїми зобов'язаннями, у тому числі довгостроковими зобов'язаннями);

3) аналіз ефективності кредитної операції або інвестиційного проекту

(окупність проекту, грошовий потік за конкретним проектом, бажання боржника використовувати у проекті, що кредитується, власний капітал, характер ринку, умови реалізації товарів, перспективність розвитку галузі, маркетингові дослідження, а також наявність забезпечення зобов'язань у вигляді високоліквідної застави);

4) оцінювання ризиків, пов'язаних із репутацією боржника (загальною характеристикою), аналізом ефективності кредитного проекту та інших ризиків, що проводиться перед наданням кредиту.

Одним із найважливіших елементів аналізу кредитоспроможності є оцінювання комерційним банком фінансового стану боржника, на підставі результатів якого визначається його кредитний клас.

Відповідно до «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» банк здійснює оцінювання фінансового стану юридичної особи (крім банку), якій надано кредит, шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням багатofакторної дискримінантної моделі за такою формулою:

$$Z = a_1 \times K_1 + a_2 \times K_2 + a_3 \times K_3 + a_4 \times K_4 + a_5 \times K_5 + \dots + a_n \times K_n - a_0, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник;

$K_1, K_2, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства. Для малого підприємства замість зазначених коефіцієнтів застосовуються коефіцієнти $MK_1, MK_2, \dots, MK_n$;

$a_1, a_2, \dots, a_n$ – параметри, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів і щороку актуалізуються Національним банком України на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб. Банк для актуалізації параметрів дискримінантної моделі подає до Національного банку України відповідну інформацію щодо даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб за формою та в строки, установлені Національним банком України.

Банк розраховує інтегральний показник з урахуванням пояснень щодо визначення моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи, наведених у додатку 3 до Положення [4], виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності.

Модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи визначається не рідше ніж один раз на рік, виходячи з максимального значення частки доходу від певного виду діяльності в загальному обсязі чистого доходу, отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Досліджуване підприємство є середнім за розміром, вид економічної діяльності якого – вирощування інших однорічних і дворічних культур, тобто сільське господарство. З урахуванням цього модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану товариства має такий вигляд:

$$Z = 1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + \\ + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2, \quad (2)$$

де K_3 – коефіцієнт фінансової незалежності;

K_4 – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом;

K_5 – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

K_6 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом від операційної діяльності;

K_7 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування;

K_8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

K_9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Далі визначаються фінансові коефіцієнти на підставі даних фінансової звітності за останній звітний період та даних звітності останнього звітного року. Для цілей розрахунку фінансових коефіцієнтів усі показники звітності враховуються зі знаком (+), як це передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зі знаком (–) ураховується лише показник власного капіталу (форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», рядок 1495), якщо він має від’ємне значення. Також зі знаком (–) ураховується фінансовий результат у формі збитку.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н. О., Паскар М. О. Удосконалення методики оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2015. Вип. 11. Частина 1. С. 91 – 94.
2. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов’язання», № 20 від 31.01. 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 15.03.2021 р.).
3. Петрук О. М. Банківська справа : навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця. Київ : Кондор, 2004. 461 с.
4. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Положення національного банку України № 23 від 25.01.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 16.03.2021 р.).

Шепотіло В. О., здобувач освіти

СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування

Науковий керівник – **Ковальов В. В.**, к.е.н, доцент,

кафедри фінансів, обліку та підприємництва,

Херсонський державний університет, м. Херсон

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ЗАГАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Згідно з господарським кодексом України, лізинг — це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [1].

Зазвичай розмежовують два види лізингу: фінансовий та оперативний. Також лізинг можна поділити на зворотній, міжнародний, пайовий. Об’єктом лізингу, може бути будь-яка власність, яка призначена для використання як основні засоби

виробництва та ніяк, в ході своєї діяльності, не порушує закон.

Найчастіше лізинг порівнюють з кредитом. Його використовують для купівлі нового майна за повну вартість і повертають її регулярним платежами. Отже, можна сказати, що лізинг за своєю економічною суттю є видом кредиту, що надається у формі тимчасового користування рухомим або нерухомим майном.

Станом на 02.06.2020 у Державному реєстрі фінансових установ налічувалось 1 025 фінансових компаній. Крім того, 145 юридичні особи – суб'єкти господарювання, які не є фінансовими установами, але мають визначену законами та нормативно-правовими актами можливість надавати послуги з фінансового лізингу (лізингодавці) [2].

Таблиця 1

Динаміка послуг фінансового лізингу 2016-2020 роки

	2016 р	2017 р	2018 р	2019 р	2020(III кв)
Кількість нових договорів фінансового лізингу	9122	7699	8739	12363	9834
Вартість договорів фінансового лізингу (млн. грн.)	9755	12814,2	21519,3	24647,8	17521
Кількість установ, які мають діючу ліцензію	-	94	116	113	104

Джерело: розраховано автором за даними [2;3]

В Україні через нестачу оборотних коштів у суб'єктів господарювання, вони зацікавлені в отриманні майна в лізинг. У зв'язку з цим фінансовий лізинг активно використовується. Оперативний лізинг здебільшого вибирають для придбання автомобільного транспорту.

Станом на початок III кварталу 2020 року вартість договорів фінансового лізингу становить 17521 млн. грн. Фінансовий лізинг залишається найпоширенішою послугою, яка задовольняє потреби фізичних і юридичних осіб. Його частка становить 82 % від загального обсягу лізингових угод.

Сума в гривневому еквіваленті, що надавалась різним банкам у вигляді лізингу на III квартал 2020 року становить 3763 млн. грн., що на 50% менше порівнюючи з тим же періодом минулого року.

Таблиця 2

Основні джерела фінансування для лізингових компаній

	Банківські кредити	Авансовані платежі	Власний капітал
Частка джерел фінансування (%)	38	32	25

Джерело: складено автором на основі [3]

Найважливішим чинником на сьогодні, що впливає на кількість лізингових угод, є COVID-19. Це призвело до негативної динаміки використання лізингових послуг. Також, великий негативний вплив на розвиток лізингу має корупція.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003р. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Національний Банк України. Показники діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: www.nfp.gov.ua

Яковенко А. В., здобувачка вищої освіти
СВО бакалавр ОПП Фінанси, банківська справа та страхування
Науковий керівник - **Рудь І.Ю.**, к.е.н доцент
МНУ імені В.О.Сухомлинського, м. Миколаїв

АНАЛІЗ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Страхування виступає одним з найважливіших елементів ринкових відносин. Воно є потужною фінансовою системою, яке практично не поступається банківській сфері. Україна робить тільки перші кроки на шляху до інтеграції страхового ринку України у світовий.

Страховий ринок являє собою сферу відносин, що формують попит і пропозицію страхових послуг та здійснюють їх купівлю-продаж. В свою чергу, страхові послуги виступають у ролі товару, який пропонується страховою компанією страхувальникові за страхову премію (певну плату) [1].

Ринок страхових послуг України, на жаль, за всі роки її незалежності так й не став невід'ємним елементом фінансової системи держави. Так важливий макроекономічний індикатор розвитку ринку страхування – співвідношення страхових премій до ВВП у країнах з ринковою економікою у середньому за останні роки складає 8-12 %, наприклад, у Великобританії частка страхових премій до ВВП складає більше 15 %, в Австрії – 16 %, в Японії – більше 10 %, у США більше – 8%. В Україні цей показник дуже низький та за прогнозуванням Ліги страховиків України може у найближчий час досягнути рекордного зниження до 0,7 % [1].

Для ефективного функціонування страхові компанії збирають, групують і узагальнюють інформацію з метою формування оптимальної стратегії своєї діяльності. На сьогоднішній день цей процес здійснюється завдяки використанню автоматизованих інформаційних технологій і системного підходу у страхуванні. Інформаційні технології у страхуванні створюються для впровадження систем, які включають всі основні елементи технологічного процесу та гарантують повну безпеку на всіх етапах обробки інформації для вирішення задач страхової, фінансової, бухгалтерської та інших видів діяльності.

Використання в страховому бізнесі ІТ-технологій дозволяє зменшити трудовитрати працівників компанії; створити інтегровану базу даних про об'єкти страхування та прийняті на страхування ризики; зменшити негативний вплив людського фактору у операціях обліку, формування страхової та бухгалтерської звітності; підвищити ефективність процесу управління страховою компанією тощо.

Комплексні страхові продукти надають повний перелік страхових послуг з захисту об'єктів, що використовуються при здійсненні тої чи іншої операції для максимізації задоволення інтересу клієнта в страхуванні. Також ці продукти застосовуються при страхування виробничої та комерційної діяльності підприємств та організацій.

Слід також звертати увагу на канали, способи та інструменти продажу (надання) страхових послуг, подальшу взаємодію з клієнтом та врегулювання страхових випадків. Існує низка технологій продажу (надання) страхових послуг, найпоширенішими з яких є:

- індивідуальний продаж, що здійснюється завдяки рекламі у засобах масової інформації, зовнішній та поліграфічній рекламі;
- налагодження мережі системних агентів, якими виступають торгівельні або фінансові установи;
- страхування різноманітних фінансових (банківських) послуг;
- торгівля за допомогою мережі Інтернет.

Серед вітчизняних страхових компаній досить поширені такі два типи продажів: «бізнес для споживача», який базується на безпосередньому продажу послуг користувачеві; «бізнес для бізнесу», метою якого є здійснення різних операцій між компаніями через мережу.

У сучасних умовах необхідно приділяти значну увагу технологіям аутсорсингу у страховій діяльності, які поширилися у розвинених країнах світу. Технології аутсорсингу допомагають зменшити операційні витрати, залучаючи спеціалізовані компанії з ІТ-аутсорсингу, включаючи управління мережами та кол-центрами [3].

В Україні страховиками переважно використовуються ІТ та програмні продукти російської корпорації «Галактика» та української компанії «Українські страхові інформаційні системи», основним продуктом якої є інформаційна система «Insurance Company», котра реалізована на сучасних технологіях в архітектурі «клієнт-сервіс», охоплює всі сучасні аспекти обліку страхової інформації. Система інтегрується з бухгалтерським програмним забезпеченням «1С» та «Парус», засобами «MS Excel», «MS Word», графічними засобами, «OLAP» та іншими. Також використовуються нові інформаційні системи в іпотечному страхуванні, такі як «M.Tutor» (Росія, «Захищені інформсистеми»), які призначені для автоматизації первинного відбору позичальників за правилами клієнтських запитів. У програмному продукті «RS-Loans V.6» (США, «R-Style Softlab») передбачено модуль підтримки іпотечного кредитування, але ця програма працює тільки в комплексі з програмою «АБС RS-Bank». Сучасний програмний комплекс «TOPS BI» (Росія) призначений для автоматизації діяльності іпотечних інвесторів і складається з двох підсистем: підсистеми створеної на основі «Microsoft Business Solutions® Axapta®» та підсистеми яка здійснює функції автоматизації роботи філій, сервісних агентів і первинних кредиторів.

Завдання інформаційних технологій – здійснювати аналіз по різних критеріям в межах компанії, попереджувати зловживання, ефективно відслідковувати та корегувати хід страхування і, як результат, визначати оптимальні тарифи та ефективно використовувати систему бонус-малус.

Наприклад, при обслуговуванні клієнтів для вирішення питання про надання знижок чи надбавок в момент оформлення полісу можна отримати інформацію в розрізі всіх видів страхування:

- по клієнту (кількість полісів, платежів, виплат, заборгованість і т. і.);
- по застрахованому об'єкту (наприклад, по конкретному автомобілю: по яких ризиках був застрахований, скільки разів, на які періоди, кількість страхових випадків, безаварійні періоди експлуатації) [4].

На сьогодні страховий ринок України зазнає значного скорочення внаслідок низької рентабельності, недовіри з боку населення, незбалансованості страхового портфелю, недостатнього охоплення страховими послугами усіх сфер життя,

використання страхування як шляху уникнення від оподаткування. Якщо не вирішувати ці проблеми, страховий ринок України може занепасти, що призведе до збільшення відпливу коштів закордон.

Досліджуючи ринок страхових послуг можна дійти висновку, що його не можна назвати таким що розвивається високими темпами. Тільки протягом останнього часу цій сфері приділяється належна увага. Підвищення рівня розвитку страхового ринку має забезпечити зростання суспільної довіри до самого механізму страхування. Для цього потрібно розробити стратегію розвитку страхового ринку включаючи такі питання:

- створення ефективного механізму нагляду та контролю за ринком;
- вдосконалення нормативно-правової бази;
- забезпечення розвитку довгострокового страхування життя, яке дає змогу перетворювати заощадження клієнтів в довгострокові інвестиції;
- підняття рівня довіри фізичних та юридичних осіб до страхових компаній;
- забезпечення інтегрування страхового ринку України до світового фінансового простору [2].

Для запобігання та вирішення зазначених проблем слід здійснити наступні заходи: оновлення законодавчої бази страхування, підвищення довіри населення шляхом гармонізації страхового нагляду з міжнародними стандартами і орієнтування на захист прав споживачів, встановлення вимог до платоспроможності на основі оцінки ризиків та якості активів страховика, внести зміни в умови ліцензування страховиків, системно інформувати населення про стан і перспективи страхового бізнесу, покращити якість надання страхових послуг, створення системи гарантування страхових виплат за обов'язковими видами страхування.

Список використаних джерел:

1. Українська федерація убезпечення. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки. URL: <http://www.ufu.org.ua/>
2. Черкасова С. Основні проблеми страхового ринку України. URL: http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_4_2014_05_22_23/osnovni_problemi_strakhovogo_rinku_ukrajini/62-1-0-987
3. Проскурович О.В., Петриченко А.С. Сучасні реалії страхового бізнесу та його застосування. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/>
4. Мальований М. І., Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/96/7.pdf>

Tulai O.¹, Dr. of Econ., Prof.,
Professor of the Department of Finance named after S.I.Yuriy,
Alekseyenko L.², Dr. of Econ., Prof.,
Chief of the Department of Management and Administration,
¹**West Ukrainian National University**, Ternopil
²**Ivano-Frankivsk Education and Research Institute
of Management, West Ukrainian National University**, Ivano-Frankivsk

FINANCIAL BASIS OF LABOR RESOURCES DEVELOPMENT: ESSENCE-GENESIS NATURE

The essence of labor finance requires theoretical generalization within the institutional, dialectical and systemic approaches and taking into account the peculiarities of the labor market. According to the institutional theory, the priority of the development of property institutions and competition in the implementation of certain social programs for certain categories of citizens is determined. The institutional approach examines the financing of human resources, taking into account the peculiarities of the development of financial markets and institutions.

The system approach considers the financing of labor resources as a set of interconnected elements and subsystems (organizational and technical, managerial, technological, regulatory), which together are aimed at improving the efficiency of the financing process for systemic changes in the environment. To a greater extent, this process depends on the formation and effective management of financial resources. After all, in a crisis cycle, a market economy is unable to ensure the proper efficiency of the distribution of financial resources between economic agents. M. Skrypnychenko and G. Yatsenko note that the strengthening of the impact of destructive force majeure shocks from the outside world on economic processes in Ukraine will lead to rising unemployment, shortfall in planned budget revenues, exacerbation of balance of state and local budgets, and losses state of important segments of world markets [1, p. 17].

In 2019, there were 270 million migrants in the world and since 1990 the number of migrants has increased by 120 million. However, over the past 60 years, the share of migrants in the world population remains at about 3 percent of the world's population [2]. One of the main reasons for human migration is the income gap between countries of origin and destination; more developed countries attract more immigrants, especially from younger countries. Note that since 2015, Ukraine has formed a migratory population growth due to the advantage of the number of arrivals from other countries over the number of emigrants, which varies mainly within 10-15 thousand people [3, p. 153].

Experts of the International Monetary Fund recognize that the decline in immigration and high unemployment in the countries of destination will negatively affect the situation in the countries of origin, especially in the more economically unstable, which are heavily dependent on remittances of migrant workers [2]. Most economically developed countries have intensified labor market and immigration adaptation programs aimed at integrating immigrants, language training, and simplifying proficiency testing to achieve better immigration outcomes in host countries.

At the same time, countries with lower per capita incomes (below 7,000 dollars) have lower levels of emigration to developed economies [2]. This is due to the fact that

people are in the so-called "poverty trap" and are deprived of funds to pay for migration costs. In 2018, labor costs in Ukraine amounted to UAH 1,058.7 billion, the share of direct costs was 79.7%, of which direct payment was 68.7%, so indirect labor costs amounted to only 20.3 %, of which social security for employees – 17.8%. In the regions, the structure of labor costs differed insignificantly from the average in Ukraine, in particular the share of direct costs in Ivano-Frankivsk region – 80.0% and Ternopil – 79.7% [3, p. 153].

In the context of the implementation of the Association Agreement in Ukraine, the use of regional investment state aid, assistance to business entities (small and medium-sized businesses) and assistance for research, development and innovation (primarily by providing tax benefits for investment and innovation) is becoming increasingly important. However, the provisions of EU legislation in the field of sectoral state aid adhere to the principled position that businesses should operate in the market on a competitive basis [4, p. 47]. Accordingly, most of the problems of reproduction of labor resources will need to be addressed through the implementation of public-private programs [5].

The target program of labor resources development in Ukraine should include the following structural components: demographic (improvement of the regulatory framework in order to conduct an active demographic policy; regulation of migration and immigration flows); vocational training and retraining (implementation of continuity of education, acquisition of knowledge and advanced training during employment; organization of vocational training of the unemployed and unemployed); social (improving the process of socialization of the population); personnel (formation of favorable conditions for effective employment).

References:

1. Скрипниченко М. І., Яценко Г. Ю. Індикатори ідентифікації небезпечних балансів в економіках емерджентного типу. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 2. С. 7–20.
2. Engler Philipp, MacDonald Margaux, Piazza Roberto, Sher Galen. Migration to Advanced Economies Can Raise Growth. URL: <https://blogs.imf.org/2020/06/19/migration-to-advanced-economies-can-raise-growth/> (available at: 19 березня 2021).
3. Економічна активність населення України 2010. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2011. 208 с.
4. Крисоватий А. І., Кошук Т. В., Ватагович М. І. Податково-бюджетна підтримка виробників у контексті законодавства ЄС у сфері державної допомоги. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 35–51.
5. Fruttero Anna, Leichsenring Alexandre Ribeiro, Paiva Luis Henrique. Social Programs and Formal Employment: Evidence from the Brazilian Bolsa Família Program. *Working Paper*. No. 20/99. June 19, 2020. 21 p.

Zharikova O.B.,
candidate of economic science, Associate professor
Associate professor of the Department of Banking and Insurance,
Pashchenko O.V.,
candidate of economic science, Associate professor
Associate professor of the Department of Economic Theory
National University of Life and Environmental Science of Ukraine

MORTGAGE LOANS IN THE HOUSING SECTION AND PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Buying one's own accommodation is one of the most pressing issues for Ukrainians since the rising real estate prices and low living standards result in a decrease in the level of housing affordability for the citizens. That is why mortgage lending is becoming a priority for the financial market, it allows not only to capitalize resources, but to solve a number of social and economic problems of the population as well. Theoretical aspects of mortgage lending have been studied by a wide range of both domestic and foreign scholars. Among foreign scholars the studies of W. Buffett, R. Brayley, J. Cocco, S. Corradin and others worth being noted. The issues of domestic mortgage lending were studied by O. Yevtukh, K. Palyvoda, O. Lyubun, O. Savych and many other domestic scientist. Analysis of the latest publications gived grounds to stand out the studies by O. Yurkevych [2], N. Tkachenko [3], O. Savchuk [1], L. Svystun and others.

Mortgage business is nor thriving in Ukraine nowadays. According to the NBU, the volume of the portfolio of loans granted to individuals for the purchase, construction and reconstruction of real estate increased by 2.4% (from UAH 48.3 billion to UAH 49.4 billion) for 11 months of 2018. State support programs that operate via the State Mortgage Institution (SMI) and the State Fund for Youth Housing Assistance do not receive full funding, so they can not actively develop.

Up to 10 banks actually operate in the mortgage lending market. Their number has not changed for several years. According to statistic data, the average age of a borrower in Ukraine is 37 years, their official income is up to 5 thousand UAH per month, and they already has housing. This indicates that Ukrainian young people do not take mortgage loans, Ukrainians earn little (officially) and mortgages are usually taken to improve housing conditions rather than buy their first housing.

Meanwhile, the need for housing is enormous for Ukrainian citizens. According to the SMI, almost 800,000 Ukrainian families are currently in the queue for housing, and more than 60% of temporarily displaced persons are in dire need of housing. Annual additional monetary demand for housing is UAH 81.7 billion, while less than 10% of households have the financial capacity to purchase housing without loans. The investments required to replace old housing stock make as much as UAH 500 billion [2]. Compare the average area of living space of a resident of Ukraine - 23 m²; Czech Republic - 28.7 m²; Spain - 33 m²; the Netherlands - 41 m²; Germany - 43 m²; Great Britain - 44m²; Denmark - 51.4 m². The level of available housing in Ukraine is 2.77%, in Europe - 9.1%. The ratio of mortgage loans to the country's GDP in Ukraine - 5.1%; in the Czech Republic - 13%; in Poland - 19.6%; in France - 42.4%; in Germany - 45.3%; in Spain - 62.1%; in the United Kingdom - 83.7%; in the Netherlands - 106.2%.

The average Ukrainian family can not afford the minimum required living area.

Even in Kyiv, with its relatively high earnings, it will take the family about 32 years to save for a one-room apartment (in Lviv - 37 years, in Odessa - 40 years). [4] According to the requirements of the NBU, banks charge high expenses for the formation of reserves in the amount of 13.5% of the loans issued for the purchase of housing under construction. Thus, loans lent to the population to buy real estate in the primary market is virtually paralyzed. Citizens of Ukraine have extremely low housing provision: 45% of Ukraine's population live in the congested housing, while for Europe the figure makes only 17%; 39% of housing in Ukraine does not meet sanitary standards (13.65 m² per person); 60% of households are located in old facilities built in the 60s and 80s of the last century; 45% of households are dissatisfied with their housing.

Meanwhile, a reduction in housing construction is observed in Ukraine. The share of construction in GDP in Ukraine is only 2.3%, while in Europe it is 7.5%. Lack of housing and lack of prospects to buy it have very specific consequences. The basic need - modern quality housing - remains unattainable for most citizens. Consequently, different social groups feel insecure and uncertain about the future which results in an active outflow of skilled labor abroad. [3]

Currently, banks are restrained by non-market terms and artificial restrictions that need to be eliminated. In particular, it is necessary to minimize the banks costs for the formation of reserves for mortgage lending in the primary market. The National Bank explains its position by the existing risks of unfinished construction, and refers to the previous negative experience of banks with mortgage loans, a significant part of which ceased to be serviced after the crisis of 2008-2009. However the main reason for the growth of problematic debts in that period was, above all, a sharp change in the hryvnia exchange rate, rather than violation of the construction schedule by the owners. [3, 4]

Thus, it can be concluded that a significant part of borrowers had foreign currency mortgages at that time but they could not meet the payments when due after a significant fall in the hryvnia. At the same time, the portfolio of problem debts included both mortgage loans for real estate under construction and loans for the purchase of secondary market housing.

References:

1. Savchuk O.I., Petruk O.F. Problems and prospects of mortgage lending in Ukraine. *Scientific potential*. 2013. URL: <http://intkonf.org/ru/2013/naukovij-potentsial-2013-25-27-03-2013-r>.
2. Yurkevych O.M. The current state of the market of mortgage lending in Ukraine. *Economy and society*. 2016. № 4. P. 327-332.
3. Tkachenko N.V. Features of the development of domestic housing mortgage lending. *Modern problems of economics and entrepreneurship*. 2016 №18. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8500/1/tkachenko_n_v.pdf. 11.
4. *National Bank of Ukraine. Official site*. Access mode: <https://bank.gov.ua>.
5. *State mortgage institution. Official site*. Access mode: <https://www.ipoteka.gov.ua>.

РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АУДИТУ

Артёмова А. В., к.т.н, доцент, доцент кафедри економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», м. Харків

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МІЖНАРОДНУ ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ УКРАЇНЦІВ

У сучасних реаліях у зв'язку з пандемією COVID-19 міграційні політика європейських країн є важливим чинником безпеки держав Європейського Союзу. Пандемія COVID-19 та економічна криза спричинили значне збільшення кількості безробітних на ринку праці. У зв'язку з цим, така ситуація стимулює громадян України виїжджати на заробітки до європейських країн як ніколи раніше. Тому на сьогодні стає актуальною питання вивчення факторів, які впливають на міграційні потоки українців.

Окремі аспекти обраної теми дослідження представлено в працях О. Малиновської, Т.О. Гнатюк, Ю.П. Гуменюк. Учені зосередили увагу на визначенні мотивації трудових мігрантів і залежності між матеріальним становищем бажаючих виїхати та можливостями реалізації такого бажання. Науковці відзначали наростання загроз для України через збільшення темпів міграції кваліфікованої робочої сили. Слід зауважити, що в даних наукових працях недостатньо приділяється уваги до вивчення факторів, які впливають на кількісні змінні у дослідженні міграційної робочої сили, адже в сучасних умовах розвитку існуючі фактори потребують удосконаленого дослідження та адаптації для відповідного об'єкту дослідження.

Міжнародна міграція робочої сили – це переміщення робочої сили між країнами. Це процес організованого або стихійного переміщення працездатного населення із однієї країни в іншу. Основну роль у сучасному міжнародному русі населення відіграє трудова міграція. Масштаби її постійно ростуть, а в цей процес залучені практично всі країни, але у 2020 році ці потоки мали певні зміни, і тому саме зараз важливо прогнозувати данні потоки, щоб стабілізувати економіку країни.

Для дослідження даної задачі було обрано використання виробничих функцій, а саме функція Кобба-Дугласа.

Дана виробнича функція дозволяє кількісно та якісно проаналізувати важливі економічні залежності в сфері міграційних потоків, а її розв'язання на основі вихідних даних регіонів дозволяє досліджувати та одержувати конкретні моделі. Представлена нами функція – це модель з трьома змінними факторами міграції, які розкривають взаємозв'язок чисельності робочої сили (L), середньої почасової заробітної плата (W) та рівня безробіття (U).

$$M = AL^a W^b U^c \quad (1),$$

де M – число мігрантів;

A – виробничий коефіцієнт, що відображає рівень технологічної продуктивності і змінюється при зміні базової технології;

L, W, U – чисельність робочої сили, середньої почасової заробітної плати та рівень безробіття;

a, b, c – коефіцієнти еластичності за фактором міграції, що вказують на ефект впливу обраних факторів на результуючий показник i -го регіону.

Після проведених розрахунків надходжень від єдиного податку за багатофакторною моделлю, занесемо отримані суми у таблицю, та проведемо порівняння цих даних з фактичним надходженнями регіонів для визначення зв'язку між ними.

Таблиця 1

Рейтингове порівняння числа мігрантів за регіонами України, 2020 рік

Регіони	Число мігрантів (M_i), тис. чол.	Рейтинг	Число мігрантів (M_i) _{теор} , тис. чол. за факторною моделлю	Рейтинг
Вінницька	17732	12	20174,1237	9
Волинська	12515	20	11256,7505	24
Дніпропетровська	32280	4	41987,7091	2
Донецька	19492	10	24293,4868	6
Житомирська	19853	9	15778,7539	15
Закарпатська	6744	25	15716,4064	16
Запорізька	16429	13	22905,8929	8
Івано-Франківська	13996	16	17810,1755	11
Київська	44519	2	23689,2799	7
Кіровоградська	13350	18	11857,4763	23
Луганська	8598	23	9854,4648	25
Львівська	28630	6	31546,4002	4
Миколаївська	11820	21	16211,0670	12
Одеська	31261	5	29011,0137	5
Полтавська	22576	7	18610,4945	10
Рівненська	16164	14	15038,2494	17
Сумська	16076	15	15023,2561	18
Тернопільська	13360	17	12455,7192	21
Харківська	42131	3	36313,0374	3
Херсонська	10925	22	13019,1405	19
Хмельницька	19529	8	15944,9947	14
Черкаська	17899	11	16192,3939	13
Чернівецька	8242	24	11997,7412	22
Чернігівська	13154	19	13018,4988	20
м.Київ	46942	1	44510,4736	1

Було визначено, що причинами міграції України до країн ЄС є високий рівень безробіття, інфляція, низькі заробітні плати, незадоволеність рівнем життя в країні тощо. Побудова та аналіз багатофакторної лінійної моделі залежності міграційних потоків i -го регіону від чисельності робочої сили, середньої почасової заробітної плати та рівня безробіття i -го регіону дали змогу представити рейтинг числа мігрантів. Результати показали, що модель є максимально наближеною до реальності, а розбіжності результатів деяких регіонів пояснюються впливом інших факторів міграції, не розглянутих у моделі. Застосування такого методу дозволяє проводити моніторинг зміни міграційних потоків з метою врегулювання даної проблеми. Загалом рівень міграції та відтоку робочої сили з України є досить

високим, загострення ситуації відбувається ще й внаслідок економічної кризи, спричиненою COVID-19. Це змушує привертати на себе увагу держави та займатися питаннями врегулювання міграційних процесів на законодавчому рівні й створювати належні умови для зменшення міграції українців до країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Артьомова А.В. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету./ А.В. Артьомова, Ю.В. Кузнєцова. № 2 (25). 2020. Харків: ХНАДУ, С. 11-16. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/download/218726/218368>.

Бельдій А. М., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії ОНП «Облік і оподаткування»
Науковий керівник – **Гуцаленко Л. В.**, д.е.н., професор,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ У КАРАНТИННИХ УМОВАХ

Аудит нематеріальні активів аграрних формувань – це перевірка правильності відображення всіх аспектів облікової інформації про операції з нематеріальними активами у господарській діяльності аграрних підприємств.

У бухгалтерському розумінні нематеріальних активів прийнято розрізняти: нематеріальні активи, які ідентифікуються, до числа яких відносяться інтелектуальна власність і деякі інші майнові права, здатні приносити дохід протягом тривалого періоду (більше одного року); і нематеріальні активи, які не ідентифікуються, іноді називаються активами типу гудвіл. У бухгалтерському розумінні гудвіл (ділова репутація) виникає тільки при покупці фірми [1, с. 326].

Податковий кодекс України дає таке визначення нематеріальних активів – право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності, право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті права користування природними ресурсами, майном та майновими правами [2].

В аграрних підприємствах України частка нематеріальних активів займає незначну питому вагу. Тому не завжди стаття звітності «Нематеріальні активи» потрапляє до межі суттєвості та підлягає аудиторській перевірці. Проте, певні ділянки, що стосуються нематеріальних активів можуть бути перевірені, зокрема: оренда, ліцензії, патенти, наявність програмного забезпечення. Однак, в силу останніх змін, що відбуваються в суспільстві та стрімкому розвитку ІТ-технологій аудиторські процедури значно розширюються. Одна з нових процедур аудиту є розуміння системи ІТ на підприємствах та визначення ІТ-ризиків. Мета цієї процедури полягає в тому, щоб впевнитися наскільки бухгалтерська служба захищена від втрати даних, хакерських атак, оновленості програмного забезпечення тощо.

Аудит нематеріальних активів проводиться з метою висловлення незалежної думки щодо повноти, достовірності та правомірності їх відображення у фінансовій

звітності суб'єкта господарювання. Перевірка ускладнюється специфікою самого об'єкта (неосяжність об'єкта перевірки), тому першочергово базується на документальній перевірці як бухгалтерської, так і юридичної документації. Отже, перевірка спирається на бухгалтерські та юридичні аспекти відображення нематеріальних активів (табл. 1).

Таблиця 1

Бухгалтерські та юридичні аспекти аудиту нематеріальних активів

Бухгалтерські аспекти	Юридичні аспекти
<ul style="list-style-type: none"> – перевірка наявності первинних документів – підстави для зарахування в господарський обіг; – перевірка відповідності відображення сум у реєстрах обліку та звітності; – правильність формування первісної вартості виходячи зі складу понесених витрат. 	<ul style="list-style-type: none"> – наявність дозвільних документів, що надають право відображення нематеріальних активів: ліцензії, франшизи, свідоцтва про реєстрацію торгових знаків, державні акти, затверджені КМУ, договір оренди тощо; – правильність трактування нормативно-правового забезпечення операцій з нематеріальними активами; – необхідність залучення професійних оцінщиків.

Джерело: [3, с. 202]

Але у 2020 році був запроваджений всесвітній карантин, який змусив всіх перейти на дистанційне ведення господарської діяльності. Не стали винятком аудиторські фірми, яким обмежився доступ до документальної перевірки наявності нематеріальних активів, що виокремило деякі особливості при проведенні аудиту нематеріальних активів, а саме:

1. Доступ до бази даних ІС представлявся віддалено.
2. Всі документи висилалися аудиторам в скан-копіях, але значно важко було повірити в їх фактичну наявність.
3. З-приводу перевірки наявності ліцензій питань майже не виникало, адже їх достовірність можна перевірити у відкритому доступі Інтернет, а саме на офіційних сайтах перевірки компаній та реєстрі ліцензій.
4. Але частина суми статті могла залишитись не перевіреною, що призводило до модифікації аудиторського звіту або перенесення терміну видачі аудиторського звіту на після карантинний період.

Узагальнюючи вищевикладене, аудит нематеріальних активів в карантинних умовах має свої особливості, які передбачають внесення певних коригувань в процедури щодо підтвердження достовірності відображення у фінансовій звітності нематеріальних активів.

Список використаних джерел:

1. Гавриловський О. С., Сташенко Ю. В. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. *Молодий вчений*. 2019. № 7(2). С. 324-328. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7(2)_36). (дата звернення 06.03.2021)
2. Податковий кодекс України: Закон України від 22.05.10 р. № 283/97/ *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 05.03.2021).
3. Тарасенко Л. О. Особливості аудиту нематеріальних активів: аналітичні процедури та інспектування. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 2. С. 201-208.

Бондарчук К.Ю., здобувач вищої освіти
ступеня «магістр» спеціальність «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник – **Антонюк О.Р.**, д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку і аудиту
Національний університет водного господарства та природокористування,
м.Рівне

ФОРЕНЗІК – ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ

В сучасних умовах ринок аудиторських послуг розвивається та модифікується. Аудиторські фірми «великої четвірки» вже не обмежуються наданням лише аудиторських, бухгалтерських та консультаційних послуг. Вони надають послуги починаючи від аудиту, послуг з надання впевненості та супутніх аудиторських послуг до різноманітних консалтингових послуг (податковий, фінансовий, юридичний, кадровий, інвестиційний, маркетинговий) і аутсорсингу та популярного в західній практиці послуги – форензік [1]. На жаль, збільшення шахрайства у всіх сферах та зловживань зі сторони керівництва, персоналу та контрагентів є досить поширеним. В свою чергу, форензік допомагає виявити потенційні проблеми фінансового і нефінансового характеру та спрямований на аналіз, як внутрішнього, так і зовнішнього середовища компанії. Під терміном «форензік» позначають комплексне дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта, з метою виявлення різних фактів шахрайства, інших неправомірних дій, як з сторони керівництва та співробітників, так і третіх сторін [2].

У 2020 році консалтинговою компанією Pricewaterhouse Coopers було проведено Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства, завдяки якому виявлено, що 51% українських організацій постраждали від випадків економічних злочинів та шахрайства протягом останніх двох років, порівняно з 48% у 2018 році. Дане дослідження проводиться в Україні кожні два роки, починаючи з 2009 року, що дозволяє спостерігати тенденцію економічних злочинів на рис.1.

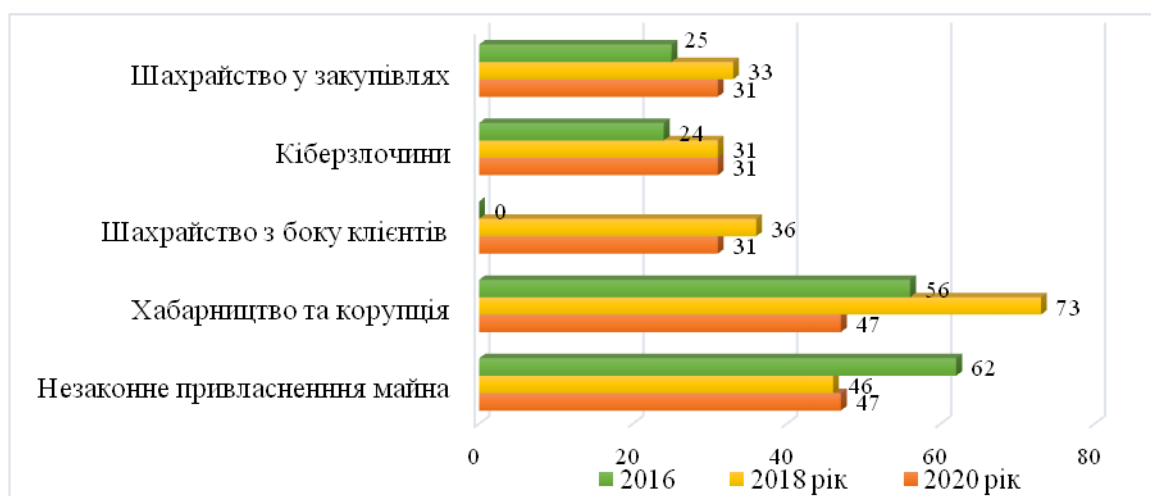

Рис.1. Основні види економічних злочинів та шахрайства в 2020 році

Джерело побудовано за даними [3]

Респондентами відзначено, що незаконне привласнення майна та хабарництво з корупцією залишається одним із основних видів економічних злочинів, негативний вплив яких зазнають українські організації вже протягом багатьох років. До п'ятірки найбільш поширених видів економічних злочинів та шахрайства також входять: шахрайство з боку клієнтів, кіберзлочини, шахрайство у сфері закупівель [3].

Зважаючи на це майже половина респондентів не проводять взагалі або проводять лише неформальну перевірку та постійний моніторинг доброчесності своїх контрагентів.

Опитування показало, що кожна четверта організація не має спеціальної програми з управління ризиками. Серед 5000 опитаних респондентів лише 22% не проводили жодної оцінки ризиків за останні 2 роки. Як не дивно, але лише 59% українських організацій провели розслідування свого найгіршого випадку шахрайства і лише третина з них повідомила про нього свою наглядову раду [3].

Досвід залучення зовнішніх консультантів для незалежних розслідувань мають лише 3% українських компаній [3]. Однак, незалежне розслідування все ж таки залишається найбільш надійним та дієвим методом виявлення та попередження шахрайства.

Основні підходи і методи проведення аналізу форензік можна поділити на такі етапи:

1. Попередній етап – передбачає проведення попередньої експертизи бізнесу клієнта, визначення взаємовідносин з контрагентами та можливих конфліктів, узгодження схеми взаємодії з клієнтом.

2. Аналітичний етап – передбачає збір та аналіз інформації отриманої від клієнта. При розробці ефективних аналітичних процедур здійснюються наступні дії: будується система очікувань; визначається наявність істотного відхилення від очікувань, обчислюється різниця.

3. Оцінюючий етап – передбачає виявлення та оцінку недоліків системи внутрішнього контролю з виявленням «слабких місць».

4. Етап розробки рекомендацій – після встановлення фактів шахрайства та виявлення загроз постає необхідність розробки рекомендацій з метою запобігання зловживань.

5. Заключний етап (звітний) – за підсумками проведеного дослідження складається звіт [4, с.145-147].

Проведене форензік-дослідження та поданий звіт замовникам розкриє можливі факти злочинів та шахрайства не лише серед персоналу та керівництва організації, але вкаже на сумнівних контрагентів від яких варто чекати небезпеки.

Таким чином, внаслідок збільшення економічних злочинів та шахрайства форензік є ефективним методом контролю, основною метою якого є виявлення фактів шахрайства, хабарництва, фінансових злочинів, а також інших злочинних дій.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Послуги аудиторських фірм сьогодні та в майбутньому, або До чого готуватися аудиторам, щоб лишатися потрібними клієнтам. *Вісник МСФЗ (в Україні)*, 2017. № 11. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001368 (дата звернення: 02.03.2021).
2. Форензік – ефективний інструмент юридичного супроводу бізнесу. *Закон і Бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/print/136987forenzik_efektivnyy_instrument_yuridichnogo_suprovodu_bizn

e.html (дата звернення: 02.03.2021).

3. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2020 року. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2020/economic-crime-survey.html> (дата звернення: 02.03.2021).

4. Соломіна Г.В. Форензік – інструмент фінансового розслідування діяльності підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка*. Випуск 2(10). 2018. С.144-149.

Гайова А. В., здобувач вищої освіти,
ступеня бакалавр ННІ Облік аналіз та аудит,
Науковий керівник - **Міщенко Т. М.**, к.е.н.,
доцент кафедри аудиту та економічного аналізу
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ

Розвиток ринкових відносин та виникнення недержавної форми власності сприяли розвитку такої форми контролю як аудит. Під аудитом розуміють такий процес, за допомогою якого проводиться оцінка свідчення про інформацію з метою визначення і висловлення думки щодо ступеня її відповідності певним критеріям компетентним незалежним фахівцем [1]. Останнім часом широким попитом серед клієнтів аудиторських фірм користується особливий напрям аудиторської діяльності – аудит оподаткування, який є одним із інструментів усунення та запобігання загрозам, що виникають для суб'єкта господарювання у вигляді донарахувань податкових платежів, різних видів фінансових санкцій та кримінальної відповідальності, у разі ухилення від сплати податків. Водночас, податковий аудит був і є дуже актуальним для платників податків, які мають потребу у спеціалізованих аудиторських послугах щодо мінімізації податкових ризиків, оптимізації оподаткування, отримання впевненості щодо відповідності податковому законодавству України податкової звітності тощо.

Наразі аудиторські фірми та приватні аудитори надають зазначені послуги здебільше у форматі перевірки податків як погоджені процедури або у форматі завдання з надання впевненості. Проте, відповідно чинним нормами законодавства такі послуги кваліфікуються як консультаційні послуги. Зазначена інформація наводиться у рядку 133.1 річного статистичного Звіту аудитора (за ф. № 1-аудит). [2, с. 208]. Такий підхід до розуміння аудиту оподаткування ґрунтується на окремих нормах МСА та не дає можливості ідентифікувати його як повноцінний вид аудиту. Тому, постає необхідність виокремлення понять «консультаційна послуга з оподаткування» та «аудит оподаткування» та ідентифікації останнього як одного з видів сучасного незалежного аудиту.

Відмінність цих понять, в першу чергу, полягає у меті, яку для консультаційної послуги з оподаткування можна визначити як виказування незалежної професійної думки у формі порад та роз'яснень економіко-правових ситуацій, які виникають (виникли, плануються, передбачаються) з питань оподаткування діяльності клієнта.

Метою аудиту оподаткування є надання впевненості через висловлення уповноваженою аудиторською фірмою (аудитором) думки про те, чи складена податкова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до податкового

законодавства України.

Саме на такому розумінні аудиту оподаткування постійно наголошують науковці та аудитори-практики, підкреслюючи, що «аудит оподаткування – незалежна аудиторська перевірка правильності та повноти нарахування і своєчасності сплати податків, стану їх бухгалтерського та податкового обліку, підтвердження достовірності податкової звітності та податкових аспектів фінансової бухгалтерської звітності, контроль за дотриманням податкової політики та дисципліни» [3, с. 10].

Отже, однією із важливих складових загальної проблеми аудиту оподаткування є пошуку теоретичних чинників та законодавчих підстав ідентифікації його як одного з видів сучасного незалежного аудиту. Вирішення цієї проблеми сприятиме розробці методик перевірок показників податкових декларацій та їх імплементації в міжнародну нормативну базу аудиту, оскільки, ці методики не виступають складовою аудиту з причина того, що податкові декларації не належать до складу фінансової звітності підприємства, як на міжнародному рівні, так і в Україні.

Список використаних джерел:

1. Аудит: навч. посіб. / уклад. Бержанір І. А. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 230 с.
2. Малишкін О.І. Аудит податків: конструкція на майбутнє. *Економіка: реалії часу*. №1(17), 2015. С. 208.
3. Петрик О. А., Давидов Г. М., Редько О. Ю. Аудит оподаткування підприємств : навч. посіб за заг. ред. О. А. Петрик ; передм. Т. І. Єфименко. К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. 352 с.

Гевлич Л. Л., к.е.н, доцент,
доцент кафедри обліку аналізу та аудиту

Гевлич І. Г., к.т.н, доцент,
доцент кафедри економічної та управлінської аналітики
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ОЦІНКА РИЗИКУ В ПРОЦЕСІ АУДИТУ

Аудит фінансової звітності дає обґрунтовану основу для прийняття ефективних управлінських рішень широкому колу користувачів. Процес аудиторської перевірки є цікавим не тільки з точки зору розвитку незалежного аудиту у національних юрисдикціях та світовій економіці, а й щодо розуміння сутності перевірки з боку підприємств, чия звітність перевіряється, та користувачів, які засновують на звітності та аудиторській думці щодо її достовірності свої фінансові рішення.

Дослідження аудиту фінансової звітності здійснювалося такими вітчизняними науковцями, як І.А. Бержанір, Н.І. Гвоздей, О.А. Дем'янишина, Г.В. Власюк, С.В. Візіренко, С.С. Макаріхін [1-3]. Але процес аудиту з точки зору оцінки ризику не розглядався. У той же час оцінка ризиків є визначальною у формуванні аудиторської думки, що робить дослідження процесу перевірки у даному ракурсі цікавим практичним завданням.

Метою роботи є структурування процесу аудиту з точки зору оцінки ризику як напрям підвищення розуміння перевірки з боку зацікавлених осіб.

Міжнародні стандарти аудиту [4] трактують мету аудитора як виявлення та

оцінку ризиків суттєвого викривлення показників фінансової звітності за допомогою розуміння суб'єкта господарювання та його середовища, забезпечуючи основу для застосування дій у відповідь на такі ризики. Тому процес перевірки в аспекті аудиторського ризику можна представити як три послідовні фази: оцінка ризиків, відповідь на ризик, підготовка звіту.

Сутність фази оцінки ризиків представлена у табл. 1 з точки зору мети, заходів та документації, що супроводжує перевірку.

Таблиця 1

Сутність фази оцінки ризиків

Мета	Заходи	Документація
1. Вирішити, чи приймати завдання	Попередні процедури	1. Перелік факторів ризику 2. Оцінка дотримання незалежності 3. Формування листа-угоди
2. Розробити загальну стратегію та план аудиту	Планування аудиту	1. Визначення суттєвості 2. Визначення загальної стратегії аудиту 3. Формування плану перевірки
3. Виявити та оцінити ризик суттєвого викривлення	Процедури оцінки ризиків	1. Визначення ризиків бізнесу та шахрайства 2. Визначення доречних процедур внутрішнього контролю 3. Оцінка ризику суттєвого викривлення на рівні тверджень та фінансової звітності

Ризик бізнесу при цьому розглядається як наслідок умов, обставин, дій або бездіяльності, які можуть негативно вплинути на здатність суб'єкта господарювання досягнути своїх цілей та реалізувати свої стратегії, а ризик шахрайства пов'язаний з подіями та умовами, які вказують на стимул чи тиск для скоєння шахрайства або надають можливість для його здійснення.

Відповідь на ризики в рамках другої фази аудиту залежить від оцінки аудитором системи внутрішнього контролю клієнта:

- якщо внутрішнє середовище ефективне, аудитор має більшу упевненість у достовірності аудиторських доказів, створених самим клієнтом, тому загальна відповідь включає певні аудиторські процедури, виконані на проміжну дату, а не на кінець періоду;

- якщо внутрішнє середовище неефективне, відповідь полягає у призначенні більш досвідченого аудиторського персоналу, виконанні більшої кількості аудиторських процедур на кінець періоду, а не на проміжну дату, отриманні більш широких аудиторських доказів від процедур по суті, внесенні змін до характеру, часу або обсягу аудиторських процедур, що підлягають виконанню.

Відповіддю на ризики є безумовне дотримання професійного скептицизму при виконанні аудиторських процедур в рамках:

- 1) процедур оцінки ризиків;
- 2) подальших аудиторських процедур:

- інспектування;

- процедур по суті: запиту, повторного виконання, зовнішнього підтвердження, повторного обчислення, аналітичних процедур, спостереження.

Складовими скептицизму виступають: визнання, що управлінський персонал може скоїти шахрайство, критичне ставлення, пильність та обережність, а при оцінці ризику розглядаються його джерела: цілі і стратегії бізнесу, зовнішні

чинники, характер суб'єкта, показники діяльності, облікові політики, внутрішній контроль [5]. Кроки аудитора в ідентифікації ризиків викладені у табл. 2.

Таблиця 2

Ідентифікація ризиків

Кроки	Сутність дій
1. Збір інформації	Отримати (оновити) основні відомості про суб'єкт господарювання
2. Виконання процедур оцінки ризиків	Процедури оцінки ризиків повинні бути виконані так, щоб: - визначити джерела ризиків суттєвого викривлення, - отримати відповідне розуміння суб'єкта господарювання, - отримати необхідні додаткові аудиторські докази.
3. Встановлення зв'язку ризиків з ділянками звітності	Для кожного встановленого чинника ризику: - визначити ефект, який міг би виникнути у звітності; - встановити суттєві залишки за рахунками, класами операцій та розкриттями у звітності; - зіставити ризики з конкретними ділянками звітності, розкриттями та твердженнями, на які здійснюється вплив.

МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» визначає:

1) процедуру по суті як аудиторську процедуру, що призначена для виявлення суттєвих викривлень на рівні тверджень та містить тести деталей (класів операцій, залишків рахунків та розкриття інформації) або аналітичні процедури по суті;

2) тест заходів контролю як аудиторську процедуру, що розроблена для оцінки ефективності функціонування заходів контролю з метою запобігання або виявлення та виправлення суттєвих викривлень на рівні тверджень [4].

Кінцева фаза перевірки є формалізацією виявлених на основі оцінки ризиків викривлень з визначенням їх суттєвості та всеохоплюючого впливу на звітність.

Таким чином, розгляд процесу аудиту через оцінку ризиків суттєвого викривлення допомагає краще зрозуміти сутність перевірки і таким чином підвищує довіру до аудиторської думки та сприяє активізації бізнес-діяльності за рахунок прийняття ефективних управлінських рішень на основі фінансової звітності, верифікованої аудитором.

Дослідження процесу аудиту окремих облікових ділянок буде напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бержанір І.А., Гвоздей Н.І., Дем'янишина О.А. Теоретико-методичні аспекти аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Економіка, фінанси, право*. 2017. №2. С. 7-9.
2. Власюк Г.В. Особливості аудиторської перевірки фінансової звітності, складеної за міжнародними стандартами фінансової звітності. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 3 (78). С. 48-52.
3. Візіренко С.В., Макаріхін С.С. Методичні аспекти аудиту фінансової звітності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 4 (29). С. 170-176.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu>.
5. 2016-2017 Handbook Of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, And Related Services Pronouncements. URL: <https://www.iaasb.org/publications/2016-2017-handbook-international-quality-control-auditing-review-other-assurance-and-related-54>.

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО АУДИТУ

Український аудит все ще знаходиться на стадії формування та становлення. Міжнародні виклики глобалізації та капіталізму у стилі «караоке» не торкаються вітчизняного аудиту.

Існують загрози монополізації аудиторської діяльності, її «одержавлення» та приватизації професійною олігополією. На жаль, вчене співтовариство дуже далеко відійшло від проблем теорії та практики вітчизняного аудиту. Тому слід виокремити актуальні питання створення дійсно інституту українського аудиту на ґрунтовній наковій основі. Українська ментальність (звички, стереотипи) сприймає аудит лише як форму контролю, який на відміну від державного не несе в собі каральної функції. Рівень довіри до результатів аудиту вкрай низький. Це обумовлено нерозумінням суспільством принципу професійної незалежності на тлі оплати послуг аудитора керівництвом об'єкта перевірки.

Аудит легалізований близько 20 років тому. Суспільство звикло до цього терміна і почало його застосовувати замість терміна «контроль». Про це свідчить безліч «аудитів» – від «електроаудиту» та «аудиту якості» до «комплаєнс-аудиту».

Вітчизняний аудит поки що не в змозі адаптуватися до змін у економічному середовищі. При аудиті фінансової звітності аудитор майстерно оминають висловлювання про безперервність функціонування об'єкта перевірки. Про це свідчать факти хоча б того, що всі проблемні або збанкрутілі банки мали позитивний або умовно-позитивний аудиторський висновок.

Сьогодні вітчизняний аудит страждає від невирішеності двох проблем:

1. Невизначеності замовника аудиторських послуг.
2. Наукового забезпечення аудиторської практики.

У країні на будь-якому рівні – від держави до пересічного практикуючого аудитора, відсутня визначеність щодо чийх інтересів працює аудитор. Зазвичай виокремлюють такі групи користувачів результатами аудиту: акціонери (власники), менеджмент, держава, інвестори, кредиторі, профспілки, суспільство.

В Україні аудиторам більш менш зрозумілі інтереси менеджменту та держави. А от щодо інтересів інших користувачів – повна невизначеність. Невизначеність інтересів замовника породжує загадковий аудиторський висновок щодо того, чи перевірена фінансова звітність «в усіх суттєвих аспектах відповідає прийнятій концептуальній основі її подання та розкриття».

Визначати український аудит як інституцію. Не склався ринок аудиторських послуг. Йде процес його монополізації та певного одержавлення.

Вітчизняній ученій спільноті вкрай необхідно повернутися обличчям до проблем аудиторської практики, хоча б через адаптацію вимог стандартів ІFAC до вітчизняних умов ведення бізнесу, ментальності суспільства та політики держави у сфері економіки. Якнайшвидше вирішення актуальних проблем аудиту надасть змогу позиціонувати останній як суспільний інститут, що і буде певним чином відповідати викликам процесів глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності Облік і аудит. Житомир : ПП «Рута», 2006. 459 с.
2. Гордієнко Н. І. Аудит фінансової звітності: консп. лек. Х. : ХНАМГ, 2010. 98 с.
3. Про аудиторську діяльність: Закон України № 3125-ХІІ від 22 квітня 1993 р. (в редакції від 16.10.2012 р.).
4. Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: Рішення Аудиторської палати України від 18.04.2003 р. № 122/2. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v22_2230-03.
5. Пшенична А. Ж. Аудит : навч. посіб.К. : Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
6. Сопко В. В., Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Організація і методика проведення аудиту : навч.-практ. посіб. К. : ВД Професіонал, 2006. 342 с.

Крюкова І.О., д.е.н, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ АУДИТУ У СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ

Поряд із традиційним визначенням сутності аудиту, що розглядається як послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності [4], аудит у сучасній практиці господарювання є одним з засобів ведення успішного бізнесу та досягнення конкурентних переваг бізнес-суб'єктів на ринку. Поряд із обов'язковим характером проведення аудиторських перевірок окремими суб'єктами господарювання, добровільний аудит постає інструментом підвищення прозорості та відкритості інформації про компанію, підвищує ступень довіри та прихильності до неї з боку споживачів, інвесторів, фінансових установ та інших стейкхолдерів, сприяє нарощуванню іміджевого капіталу, таким чином, формуючи передумови для здобуття конкурентних переваг на ринку.

У класичному розумінні аудит є засобом досягнення впевненості у точності, надійності та достовірності інформації про суб'єкт господарювання. Результати аудиторської перевірки формують інформаційно-аналітичний базис для прийняття управлінських рішень та підвищують рівень їхньої обґрунтованості, окреслюють площину удосконалення бізнес-процесів, системи внутрішнього контролю, знижують ризики помилок та сприяють підвищенню ефективності бізнесу.

В Україні аудиторська діяльність регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Згідно з даними Реєстру Аудиторської палати України станом на початок 2021р. в Україні було офіційно зареєстровано 2707 приватних осіб-аудиторів (фізичні особи) та 891 аудиторських фірм. У структурі наданих аудиторських послуг найбільшу частку займали неаудиторські послуги (планування, послуги з оцінки, фахові експертизи тощо). (рис. 1).

Загальний обсяг аудиторських послуг, наданих в Україна за 2019р., склав 2438,1 млн. грн. У територіальному розрізі найбільший попит на аудиторські послуги спостерігався у Київській, Харківській, Львівській, Одеській та Запорізькій областях. Середня вартість замовлення аудиторських послуг становила 83,3 тис. грн. У розрізі видів економічної діяльності найбільш активно аудиторськими послугам користувались сфери: оптова та роздрібна діяльність (15,3%), фінансова та страхова діяльність (15,0%), переробна промисловість

(11,1%), сільське господарство, лісове та рибне господарство (6,8%), транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність (5,6%). За результатами аудиторських перевірок 59,7% аудиторських звітів є думками аудиторів із застереженням, 39,8% - немодифікованими думками [2].

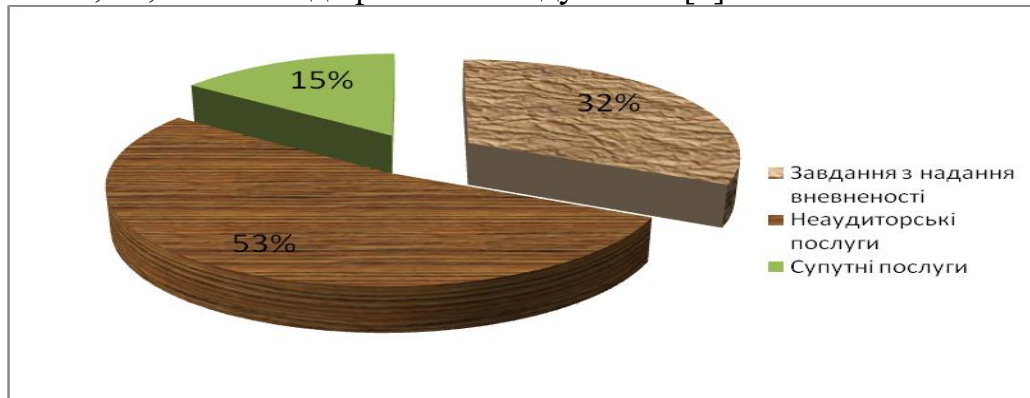

Рис. 1 Структура аудиторських послуг в Україні у 2019 р., %

За сучасних умов поширення викликів і загроз у бізнес-середовищі аудит трансформується та доповнює спектр традиційних послуг новими, які сприяють появі додаткових його форм і видів (рис. 2).

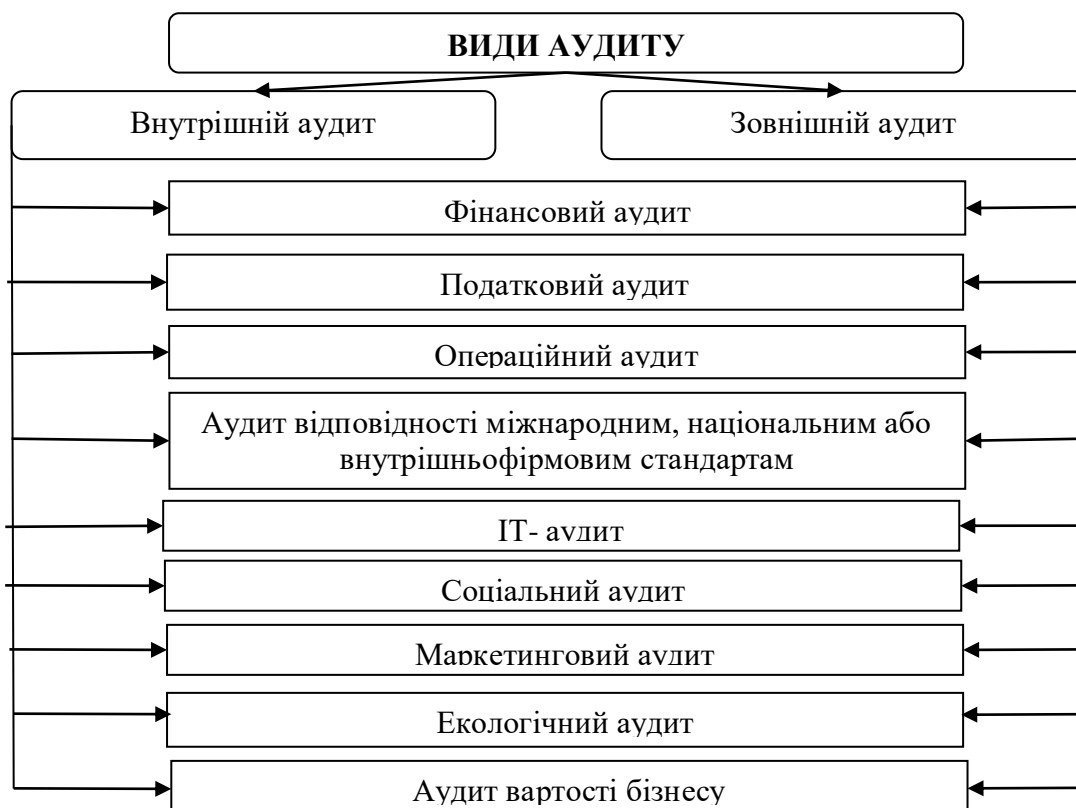

Рис. 2. Основні види аудиту у сучасній практиці

Зазначений перелік автори доповнюють видами аудиту, які слід відзначити за критеріями обов'язковості проведення, масштабу вибірки, видами діяльності тощо [1, с. 83-84]. Залежно від мети, завдань та предметно-об'єктної сфери аудиту у сучасних умовах додатково можна виділити: аудит вартості та іміджевого капіталу, аудит «ціна-якість-результативність», аудит узгоджених процедур (або

аудит із обмеженою впевненістю).

Одна з чотирьох найкрупніших світових аудиторських фірм PWC (Price waterhouse Coopers) сьогодні надає нові види аудиторських послуг, такі як технологічний аудит, формування акціонерної вартості компаній з урахуванням компонентів впливу на екосередовище та суспільну стабільність, аудит-ризик, діджитл-аудит [3].

Аудит – це традиційна діяльність компаній з перевірки достовірності звітності та надання впевненості щодо її якісних характеристик. Поряд з цим, за останні роки, разом із зміною стратегічних цілей бізнес-одиниць, серед яких на пріоритетом постають аспекти суспільного добробуту, забезпечення якості життя споживачів продукції компаній та вирішення загальносуспільних проблем, змінюється й ціннісно-орієнтовані підходи аудиторських фірм. Їх спільним девізом та метою існування становиться надання якісних послуг задля забезпечення зростання цінності бізнесу клієнтів. В ключових аспектах аудиторської діяльності (як з боку замовників аудиторських послуг, так і з боку аудиторських фірм) домінують пріоритети нарощування вартості бізнесу та іміджевого капіталу компаній, сприяння забезпеченню сталого розвитку та вирішення суспільних проблем.

Сучасний аудит охоплює всі ланцюги створення вартості – від ключових бізнес-процесів діяльності компанії до системного обслуговування, організації, консультаційної допомоги та забезпечення стратегічного розвитку. Аудит виступає засобом гарантій щодо успіху та результативності проектів, продуктів, процесів та основних бізнес-операцій. Цілісний, системний ланцюг аудиторського супроводження у сучасних умовах формує повний спектр послуг, починаючи від моменту поставок до моменту відображення кінцевих результатів господарювання у стратегічній фінансовій звітності, що знижує ризики, забезпечують якість всіх процесів та підвищує ефективність діяльності.

Фахівці світових аудиторських компаній бачать аудит не лише як засіб перевірки системи обліку та звітності господарюючого суб'єкту, сучасний аудит – комплексний підхід, який показує результативність процесів формування і використання чистих активів компанії, управління бізнес-ризиками, фінансовим станом та загального позиціонування компанії на ринку. Результати аудиту допомагають у формуванні інформаційного базису для всіх зацікавлених сторін відносно стратегічних перспектив розвитку компанії, бізнес-моделях поведінки компанії та нівелювання ризиків і загроз, можливостях, напрямках досягнення успіхів, підвищення результативності діяльності. За умов підвищення нестабільності та ризикованості бізнес-середовища, аудит постає ризико-орієнтованим та вартісно-орієнтованим інструментом досягнення компанією успіхів на ринку.

Список використаних джерел:

1. Аудит: підр. / наук. ред. І.І. Пилипенка. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. 643 с.
2. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2019 р. URL: <https://www.apu.com.ua>
3. Офіційний сайт P&C. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/about/analyst-relations.html?tags38174=%7B>.
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України. URL: www.apu.com.ua.

Лега О. В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю
Каплонська А. Х., здобувач вищої освіти СВО – магістр
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПОГЛЯДІВ

Результатом безперервного обороту грошових коштів є успішне функціонування підприємств. Діяльність будь-яких підприємств пов'язана найчастіше з операційним, а також інвестиційним та фінансовим рухом грошових коштів. Інформація про наявність та рух грошових коштів є необхідною для задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, тому аудит грошових коштів є актуальним.

Важливість тематики наукової публікації підтверджується дослідженнями науковців різних галузей. Систематизуємо всі отримані дані у табл. 1.

Таблиця 1

Шляхи удосконалення методики аудиту грошових коштів*

Джерело	Мета дослідження	Результат
Бунда О. М., Єлісеєва С. Ю. [1]	дослідити організаційні та методичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві та сформувані обґрунтовані висновки	1. Запропоновано чотири напрями інформації аудиту грошових коштів на підприємстві. 2. Запровадження у діяльність служб внутрішнього аудиту сучасної системи контролю якості. 3. Впровадження сучасних інформаційних технологій у процесі здійснення внутрішнього аудиту.
Здирко Н.Г., Бондар А.П. [2]	визначення ролі аудиту грошових коштів для підприємства, та шляхів підвищення ефективності його проведення.	Закріплення законодавчо обов'язковості проведення аудиту грошових коштів на усіх підприємствах шляхом внесення змін до нормативної бази України
Коблянська О. І., Коблянська Г. Ю., Бабенко О. С. [3]	відстеження актуальних і проблематичних аспектів аудиту операцій на поточному рахунку, визначення напрямів підвищення ефективності організації аудиторської перевірки операцій на рахунках	1. Визначено послідовності дій аудитора під час перевірки руху грошових коштів на поточних рахунках. 2. Визначено характерні види зловживань та порушень які зустрічаються під час здійснення операцій на поточному рахунку.
Меліхова Т. О., Верьовкіна А. С. [4]	удосконалення методики аудиту грошових коштів у національній валюті для підвищення ефективності діяльності підприємства.	Розробка робочих документів для перевірки грошових коштів у національній валюті.
Нездойми- нога О. Є., Красота О. Г. [5]	узагальнення теоретичних та практичних аспектів щодо здійснення внутрішнього аудиту грошових коштів на вітчизняних підприємствах	Запропоновано робочі документи аудитора для зниження рівня зловживань у сфері грошового обігу та підвищення рівня відповідальності серед працівників бухгалтерії

Джерело	Мета дослідження	Результат
Олійник С. О. [6]	визначення ролі аудиту грошових коштів для підприємства, та шляхів підвищення ефективності його проведення	Узагальнено напрями організації та методики аудиторського контролю грошових коштів
Скорба О.А. [7]	огляд задач та методика проведення аудиту грошових коштів у відповідності з міжнародними стандартами аудиту.	Узагальнено задачі, методика, план проведення аудиту грошових коштів та наведено приклади тестів контролю щодо проведення аудиту досліджуваного питання.
Шендриго-ренко М. Т. [8]	визначення актуальних питань обліку і аудиту грошових коштів у касі та напрямів їх вирішення.	Запропоновано до використання зовнішнім та внутрішнім аудиторам макети робочих документів для узагальнення результатів аудиту касових операцій.

* узагальнено на підставі [1-8]

Отже, основними шляхами вдосконалення методики аудиту є:

- формування інформаційної концепції аудиту грошових коштів та системи моделювання аудиту грошових коштів для підвищення ефективності проведення аудиторських перевірок;

- застосування сучасних інформаційних технологій при проведенні внутрішнього аудиту, що пояснюється детальною обізнаністю внутрішнього аудитора із системою обліку підприємства, а ніж при проведенні зовнішнього аудиту;

- зміни до нормативної бази України в частині встановлення обов'язкового проведення аудиту грошових коштів на усіх підприємствах, незалежно від форми власності для підвищення відповідальності працівників бухгалтерії, фінансових відділів, каси;

- розробка детальної програми аудиторської перевірки з включенням таких питань: установлення кількості поточних, розрахункових та інших рахунків в установах банку, відповідності господарських операцій, які відображаються на вказаних рахунках, чинному законодавству; перевірка повноти і своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надійшли на рахунки підприємств, своєчасності перерахування податків до бюджету й обов'язкових платежів; перевірка правильності кореспонденції рахунків за банківськими операціями;

- удосконалення інформаційної бази аудиту грошових коштів, що включає анкету, загальний план проведення аудиту, програму аудиту для охоплення всіх аспектів обліку касових операцій на підприємстві, дослідження правильності, своєчасності, законності відображення в обліку грошових коштів у національній валюті, вчасності виявлення порушень, проведення якісного внутрішнього аудиту;

- виокремлення основних напрямів внутрішнього контролю, які включають: розподіл функціональних обов'язків посадових осіб; забезпечення належних умов доставки і збереження готівкових коштів; наявність контролю з боку керівництва за рухом коштів (наявність підписів керівництва на документах, які є підставою для оплати); здійснення заходів, що попереджають порушення в грошовому обігу (нумерація банківських і касових документів; наявність пропусків чи порушень

хронології в нумерації; проведення раптових інвентаризацій каси і т. ін.);

- розробка робочих документів для проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту грошових коштів, що дозволить відобразити наявні порушення на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Бунда О. М., Єлісеєва С. Ю. Організаційні та методичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2015. № 4 (89). С. 11-19.
2. Здирко Н.Г., Бондар А.П. Особливості проведення аудиту грошових коштів на підприємствах АПК. *Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки*. 2011. №2 (53). URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/1871.pdf> (дата звернення 08.02.2021).
3. Коблянська О. І., Коблянська Г. Ю., Бабенко О. С. Облік і аудит операцій на поточному рахунку. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 77-84. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/accounting-and-audit-operations-on-current-account> (дата звернення 08.02.2021).
4. Меліхова Т. О., Верьовкіна А. С. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 1. С. 24–29.
5. Нездойминого О. Є., Красота О. Г. Особливості внутрішнього аудиту грошових коштів підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. № 30. С. 528-536.
6. Олійник С. О. Особливості аудиту операцій з грошовими коштами. Науковий огляд. 2018. № 9(52). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1678/1747> (дата звернення 08.02.2021).
7. Скорба О.А. Аудит грошових коштів. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. 2007. Вип. 22. С. 78-82. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/55524> (дата звернення 08.02.2021).
8. Шендригоренко М. Т. Актуальні питання обліку і аудиту грошових коштів у касі та напрями їх вирішення. *Фінанси, бухгалтерський облік, контроль і аудит*. С. 145-154. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1490/1/Shendruhorenko_article_01_2018.pdf (дата звернення 08.02.2021).

Липовий Я.Р., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - **Волошенко С.В.**,
асистент кафедри фінансів, обліку та банківської справи
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Старобільськ

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАПОБІГАННІ ПОМИЛОК І ШАХРАЙСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ.

У процесі інтеграції України в європейський простір особливої уваги в діяльності підприємств заслуговує своєчасне виявлення фактів викривлення фінансової звітності підприємства. Під час виробничої діяльності працівники будь-якої ланки виробництва можуть робити помилки і вдаватися до шахрайства, наслідком чого можуть бути великі моральні та матеріальні втрати підприємства. Щоб запобігти цьому проводяться внутрішні аудиторські перевірки. Метою внутрішнього аудиту є виявлення таких помилок та своєчасне вживання необхідних заходів для мінімізації можливих втрат підприємства.

Внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та

покращувати її діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління [1].

Суттєвими відхиленнями в бухгалтерській звітності називають відхилення інформації або її відсутність, тобто ті, які впливають на рішення користувачів фінансової звітності. Протизаконні дії визначаються як дії посадових осіб, що суперечать законам, які можуть бути навмисними і ненавмисними. Відповідно до цього подібні дії можуть розцінюватись як шахрайство або як помилка. Термін «шахрайство» означає навмисну дію, здійснювану однією або декількома особами з метою отримання незаконної переваги [2, с.143]. До помилок можна віднести ненавмисні погрішності, допущені у фінансовій звітності, такі як математичні помилки, упущення фактів або неправильна їх інтерпретація. Відповідальними за фінансову звітність та попередження помилок і шахрайства є керівники підприємства. До умов, що можуть збільшувати ризик шахрайства та помилок належать: неправильно організована система обліку і внутрішнього контролю, ігнорування встановлених процедур, підозри у нечесності або некомпетентності керівництва з боку робітників та інші.

Аудитор повинен здійснювати аудит з певним професійним скептицизмом. Якщо йому здається, що факти помилки або шахрайства здійснюють істотний вплив на фінансову звітність, йому треба провести відповідні додаткові процедури [3, с.97].

Процес проведення внутрішньої аудиторської перевірки проводиться у декілька етапів. Перш за все проводиться ініціювання аудиту відповідними уповноваженими особами. Потім проводиться планування майбутньої перевірки, під час якої проводиться попереднє обстеження аудійованого об'єкту. Під час планування визначають суттєвість аудійованого бізнес-процесу для компанії в цілому. Наступний етап полягає у попередньому обстеженні, під час якого за підсумком аналізу інформації про даний об'єкт визначають актуальність майбутнього аудиту та приймають рішення про необхідність його проведення. У разі прийняття позитивного рішення про проведення аудиту аудитор має визначити ключові аспекти аудиту та оповістити про них аудійовану особу. Під час наступного етапу проводяться аудиторські процедури, спрямовані на збори доказів з метою формулювання висновків, які висловлюються в аудиторському звіті і підкріплені відповідними документами. Під час останнього етапу проводиться оцінка отриманих даних і формується аудиторський звіт, який складається з трьох основних розділів. У першому розділі зазначаються загальні відомості про перевірку, тобто підстави, мета проведення перевірки, обсяг перевіреної інформації, терміни проведення перевірки, зміст та обсяг виконаних процедур. Другий розділ містить узагальнену характеристику організаційної структури підприємства і системи внутрішнього контролю, розкриваються її основні недоліки. У останньому розділі називаються всі виявлені помилки і визначається їх суттєвість, надаються рекомендації щодо можливого їх виправлення [4].

Таким чином наявність внутрішнього аудиту є основним механізмом запобігання помилок і шахрайства на підприємстві й потребує

висококваліфікованих кадрів, які націлені на зниження випадків викривлення фінансової звітності та підвищення ефективності діяльності економічного суб'єкта.

Список використаних джерел:

1. Інститут внутрішніх аудиторів України. URL: https://iia-ua.org/?page_id=212 (дата звернення 16.03.2021).
2. Виноградова М. О., Л. І. Жидеєва. Аудит. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
3. Михальчишина Л.Г., Калашник В.В. Внутрішній аудит у запобіганні помилок і шахрайства на підприємстві. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки*. Вінниця: ВНАУ, 2012. Випуск 2 (64). С. 94-99
4. Лозовицький С.П. Внутрішній аудит : теоретичні основи, організація та методика. Львів: Растр-7, 2015. 339 с. URL: https://pidru4niki.com/91152/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/ (дата звернення 16.03.2021).

Лисяк Є.В., здобувач вищої освіти
СВО бакалавр, ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник - **Федотова Т.А.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики
ДНУ ім О.Гончара, м. Дніпро

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ПОРІВНЯННІ З КРАЇНАМИ ЄС

У зв'язку з переходом України до ринкової моделі господарювання виникла об'єктивна необхідність в незалежному професійному контролі діяльності господарюючих суб'єктів і її результатів. звітністю як єдиним джерелом інформації цікавляться потенційні інвестори і постачальники, реальні кредитори, акціонери і власники, держава, персонал, тобто ряд громадських груп хочуть перестрахуватися шляхом отримання від незалежного професіонала підтвердження даних фінансової звітності. Саме тому аудит став необхідний країнам з ринковою економікою в цілому і Україні зокрема.

В Україні виникла потребність переходу на Міжнародні стандарти аудиту (МСА), яку приймає Аудиторська палата України через створення конкуренцією складних умов в професії аудитора та завдяки проникненню на ринок аудиторських послуг України представництв аудиторських фірм «великої четвірки». В данному випадку перспективи розвитку аудиту в Україні, на нашу думку, також повинні бути пов'язані з переходом до системно-орієнтованого аудиту, тобто до підходу, при якому зовнішні аудиторі покладаються в своїх оцінках на результати роботи системи внутрішнього аудиту підприємств-замовників.

Наразі необхідно успішно продовжити вирішувати низку питань для подальшого розвитку аудиту в Україні. Таким чином, потрібні першочергові уточнення: вдосконалення законодавчого регулювання аудиту в Україні, реалізація міжнародних стандартів аудиту, вдосконалення методів і організації аудитів, їх якості та розробка оптимальних методик визначення вартості аудитів, аудиторських послуг, аудиту. етика, підготовка і перепідготовка аудиторів, формування методологічних основ і методичних аспектів побудови траєкторії розвитку професійного аудиту та ін.

Вирішення проблем направлено на зміцнення конкурентних позицій і авторитету аудиту, вдосконалення аудиторської діяльності в Україні. У країнах ЄС визначені пріоритети розвитку аудиторської діяльності. Вони стосуються посилення регуляторної політики, зміцнення громадського нагляду над професією, посилення ролі аудиторських комітетів і зміцнення внутрішнього контролю в системі корпоративного управління, посилення незалежного статусу, відповідальності аудитора і ролі Кодексу професійної етики [2, с. 40-45].

На сьогоднішній день при визначенні перспектив розвитку вітчизняного аудиту України необхідно орієнтуватися на приклад іноземних держав. Орієнтуючись на досвід об'єднання «великої четвірки» і АІСРА, можна зробити висновок, що за кордоном аудиторська діяльність інтенсивно прогресує. У світовій практиці існують різні концепції регулювання аудиторської діяльності. У процесі дослідження даної теми, ми виділили два основних напрямки подальшого розвитку аудиту в Україні. Перше набуло поширення в таких європейських країнах, як Австрія, Іспанія, Франція та ін.

Особливість даного напрямку полягає в докладному регулюванні бухгалтерського обліку та звітності, де головним користувачем звітності виступає держава. Це формує відповідну концепцію аудиту.

У багатьох з цих країн уповноважені державні органи встановлюють правила ведення аудиторської діяльності, фіксуючи їх в нормативно-правових актах, здійснюють реєстрацію аудиторів і аудиторських організацій і контроль над їх діяльністю.

Країни які мають достатньо високий рівень розвитку аудиту лише приймають до уваги положення міжнародних стандартів аудиту. Аудитори країн, серед яких Австралія, Бразилія, Індія і Голландія, користуються ними для розроблення національних стандартів аудиту. Що стосується країн, які не розробляють власні стандарти аудиту, такі як Малайзія, Нігерія, Фіджі і ін., вони використовують Міжнародні стандарти аудиту в якості національних [1].

Другий напрямок розвинений в країнах англосаксонської системи права (США, Канада, Великобританія, Австралія та ін.). Він передбачає орієнтацію аудиторів на задоволення потреб акціонерів, інвесторів та інших учасників підприємницької діяльності. Історично тут склався інший підхід до регулювання аудиторської діяльності, який здійснюється переважно громадськими аудиторськими об'єднаннями.

Аудит в країнах СНД - Україна, Білорусь, Казахстан, Вірменія, Узбекистан та інші - розвивається в міру розвитку ринкової економіки, поява різних форм власності на капітал. Аудит в цих країнах регулюється спеціальним законодавством та положеннями про аудит. Позитивними в розвитку аудиту в країнах СНД є створені Координаційним центром аудиту за участю комерційної торгівлі ООН, Асоціації бухгалтерів і аудиторів СНД.

Аудиторські послуги в Україні розвиваються швидким темпами, хоча і є проблеми в його застосуванні, вирішенням яких буде приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС. Крім того, ринок аудиторських послуг в Україні потребує впровадженні європейської системи контролю якості послуг, що дозволить аудиторам гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями і більшій мірою надавати професійні

послуги. Відсутність якісної системи аудиту заважає розвитку українського фондового ринку і ринку капіталу. На рішення проблем також впливає збільшення конкурентів на ринку аудиторських послуг, тобто кількість аудиторів збільшується, тому потрібно мати високу обізнаність в цій сфері, щоб мати постійних клієнтів, які були б задоволені роботою аудитора.

Розвитку аудиту в нашій країні сьогодні властиві риси переважно підтвердження, оскільки найбільшу питому вагу робіт зводиться саме до оцінки та підтвердження ступеня обґрунтованості інформації в системі обліку і фінансової звітності підприємств-замовників.

До основних напрямів змін в професійному аудиті можна віднести:

1. Розвиток професійної компетентності аудиторів.
2. Організацію контролю якості аудиторських робіт і послуг.
3. Удосконалення правового поля аудиту [3].
4. Забезпечення реальної професійної незалежності аудитора. З урахуванням вищевикладених напрямків розвитку аудиту і спираючись на світову практику, аудиторська діяльність в Україні вийде на новий етап удосконалення.

Отже, ринок аудиту продовжує розвиватися, і у нього, без сумніву, є хороші перспективи. Незважаючи на низьку ймовірність появи нових великих аудиторських компаній, збільшуються обсяги надаваних послуг. Хоч низькими темпами, але зростає кількість сертифікованих аудиторів, ринок поповнюється новими учасниками меншого калібру.

Важливою проблемою аудиторського ринку є і те, що нинішня система сертифікації недосконала. Непрозора система сертифікації аудиторів перешкоджає припливу кадрів до аудиторського бізнесу. Власники і інвестори не довіряють незалежним українським аудиторам.

Рішеннями даних проблем є приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС. Також ринок аудиторських послуг в Україні потребує впровадження європейської системи контролю якості послуг, що дозволить національним аудиторам гідно конкурувати з міжнародними аудиторськими компаніями і більш якісно надавати професійні послуги. Відсутність якісної системи аудиту заважає розвитку українського фондового ринку і ринку капіталу.

Одним з першочергових факторів, які повинні сприяти подальшому розвитку ринку, є конструктивний діалог між професійними організаціями його учасників. На сьогодні є чимало підстав припускати, що події будуть розвиватися саме за таким сценарієм.

Список використаних джерел:

1. Дебелий А.А., Іванина Е.А. Сучасні проблеми аудиту в Україні. *Publishing house Education and Sciences.r.o.* URL: www.rusnauka.com.
2. Алексеєнко Д. Бурхливе зростання ринку аудиту в Україні припинився, і він поступово переходить в стабільну фазу розвитку. *Аудитор України*. 2009. № 1-2. С. 40-45.
3. Талакіна Т.О. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні. *Publishing house Education and Sciences.r.o.* URL: www.rusnauka.com - Publishing house Education and Science s.r.o.

Маляр Д.Р., здобувач освіти
ОКР «Молодший спеціаліст» ОПП 071 Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Кочура Л.В.**, викладач обліково-фінансових
дисциплін, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії
ВСП «Лубенський фінансово-економічний фаховий коледж ПДАУ», м. Лубни

РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АУДИТУ

Міжнародний стандарт аудиту (МСА) – це документи, що формують однакові вимоги, при дотриманні яких забезпечується відповідний рівень якості аудиту й супутніх йому послуг. Міжнародні стандарти аудиту призначені для застосування при аудиті фінансової звітності, але їх можна адаптувати й для аудиту іншої інформації й надання супутніх послуг [4].

МСА діляться на 8 груп і мають тризначну нумерацію. Допоміжна група являє собою Положення Міжнародної Практики Аудитора (ПМПА), що мають чотиризначну нумерацію.

У першу групу стандартів 100-199, яка іменується "Вступ", входять такі розділи, як передмова, глосарій та концептуальна основа МСА.

Стандарти другої групи 200-299 "Обов'язки" об'єднані тим, що в них розкриваються обставини, при яких на аудитора й керівництво особи, що перевіряється, покладають певні обов'язки і відповідальність.

Стандарти третьої та четвертої груп 300-499 "Планування" та "Система внутрішнього контролю" присвячені порядку вибору стратегії аудиту, вивчення діяльності клієнта, визначення рівня суттєвості й аудиторських ризиків.

Стандарти п'ятої й шостої груп 500-699 "Аудиторські докази" й "Використання роботи інших фахівців" містять стандарти й рекомендації з одержання аудиторських доказів, у тому числі із залученням результатів роботи аудиторських підрозділів, внутрішніх контролерів й експертів.

Правила складання аудиторських висновків за результатами аудиту фінансової звітності й перевірки іншої інформації наведені в стандартах сьомої та восьмої групи 700-899 "Аудиторська думка та звітність", і "Спеціалізовані сфери аудиту".

Використовувати МСА в якості національних можуть лише ті країни, які є членами Міжнародної федерації бухгалтерів.

Відомо, що країни з досить високим рівнем розвитку аудиту – Канада, Великобританія, Ірландія, США – лише приймають до відома положення Міжнародних стандартів аудиту. Аудитори ряду країн, у число яких входять Австралія, Бразилія, Індія й Голландія, використовують їх для розробки національних стандартів аудиту. Країни, що не розробляють власні стандарти аудиту, такі як Малайзія, Нігерія, Фіджі й інші, застосовують Міжнародні стандарти аудиту в якості національних. Україна також перейшла на використання Міжнародних стандартів аудиту в якості національних.

Відбувалася ця процедура у три етапи:

1. Прийняття рішення Аудиторської палати України від 18.04.2003 р. № 122/2 "Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів", в якому зазначалося про прийняття Стандартів аудиту та

етики Міжнародної федерації бухгалтерів в якості Національних стандартів аудиту з 1 січня 2004 року [1].

2. Згідно Рішення Аудиторської палати України від 30.10.2003 р. № 128/1 Рішення Аудиторської палати України від 18.12.1998 р. № 73 "Про затвердження Національних нормативів аудиту України та Кодексу професійної етики аудиторів України" втратило чинність з 1 січня 2004 року. [2].

3. Керуючись Законом України "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р. № 3125-ХІІ, Статутом Аудиторської палати України та Рішенням Аудиторської палати України від 18.04.2003 р. № 122/2 "Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів", прийнято Рішення Аудиторської палати України від 30.11.2006 р. № 168/7 "Про застосування Міжнародних стандартів аудиту видання 2006 року" [3].

Необхідно зазначити, що розробкою, впровадженням і просуванням міжнародних стандартів аудиту займається Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ)- глобальна організація для бухгалтерської професії, присвячена служінню інтересам громадськості шляхом посилення професії та внеску у розвиток сильних міжнародних економік.

Членами та асоційованими членами МФБ зараз є 175 організацій з більш ніж 130 країн та юрисдикцій, які представляють майже 3 мільйони бухгалтерів в публічній практиці, освіті, державних послугах, промисловості та торгівлі.

Велику роль у справі розвитку аудиту відіграє Кодекс етики професійних бухгалтерів (Code of Ethics for Professional Accountants) розроблений Радою з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (Кодекс РМСЕБ) та прийнятий Міжнародною федерацією бухгалтерів у липні 1996 р.

Значення Кодексу полягає у таких завданнях:

- створення моделі для розробки національних етичних вимог до професійних бухгалтерів;

- встановлення норм поведінки професійних бухгалтерів і засадничих принципів, що їх мають дотримуватися професійні бухгалтери, щоб досягти спільних цілей

- виклад порядку вирішення етичних конфліктів і заходів стягнення до порушників принципів і правил поведінки.

Як позитивний момент розвитку аудиту в Україні необхідно відмітити можливість отримання міжнародного сертифікату бухгалтера та аудитора.

В українській професійній спільноті бухгалтерів і аудиторів Кодекс етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів в дію запроваджено рішенням Аудиторської палати України від 18.04.2003 р.

Проаналізувавши вище викладене, можна зробити висновки, що Україна офіційно перейшла до законодавчої бази, яка регулює аудиторську діяльність, визначену Міжнародною федерацією бухгалтерів, що стало одним із логічних кроків, що синхронізуються зі стратегічною метою досягнення переходу до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Слід зазначити, що порівняно із впровадженням у національній практиці методів міжнародного нагляду за бухгалтерським обліком, цей перехід є прогресивним.

Також процес посилив роботу українських бухгалтерів та аудиторів, надавши їм можливість не лише працювати в правовому полі нашої країни, але й

зосередитись на іноземних клієнтах.

Список використаних джерел:

1. Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: Рішення Аудиторської палати України від 18.04.2003 р. № 122/2 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v22_2230-03 (дата звернення 20.03.2021)
2. Зміни та доповнення до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги (за період з 25 вересня 2003 р. по 29 жовтня 2003 р.): Рішення Аудиторської палати України від 30.10.2003 р. URL: http://uazakon.com/documents/date_1s/pg_ibwsoj.htm (дата звернення 20.03.2021)
3. Про застосування Міжнародних стандартів аудиту видання 2006 року: Рішення Аудиторської палати України від 30.11.2006 р. № 168/7. URL: <http://apu.com.ua/files/temp/290006317.doc>. (дата звернення 20.03.2021)
4. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року / Пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.И. Юрківська, С.О. Куліков. К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006.
5. Міжнародна-федерація-бухгалтерів URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/06/> (дата звернення 20.03.2021).
6. Кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: <http://buchuchet.uabs.sumdu.edu.ua/ua/news/item/42-60> (дата звернення 20.03.2021).

Мілінтєєв Б. А., здобувач вищої освіти бакалавр, спеціальність міжнародні економічні відносини, Науковий керівник – **Артьомова А. В.**, к.т.н, доцент, доцент кафедри економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин, **Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»**, м. Харків

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Розвиток рекреаційно-туристичної сфери для багатьох країн є на сьогодні однією з головних задач. Сучасна туристична індустрія у світовій господарській системі посідає провідні позиції: на неї припадає близько 10% від виробленого у світі валового продукту, близько 30% світової торгівлі послугами, 7% загального обсягу світових інвестицій, 11% світових споживчих витрат.

Україна, яка розташована в центрі Європи на перехресті транспортних шляхів, і яка має для поступального розвитку своєї рекреаційної сфери сприятливі природно-кліматичні умови, значний історико-культурний потенціал, необхідні людські та матеріальні ресурси, значно відстає від більшості європейських країн за рівнем розвитку рекреаційно-туристичних послуг. Причинами такого становища є складна соціально-економічна ситуація в державі, неврегульованість механізмів стимулювання туристичної індустрії, відсутність ефективної стратегії розвитку цієї галузі.

Аналіз наукової літератури дає змогу виділити такі напрями дослідження туризму, як соціальний, історичний, економічний, правовий, міжнародний та ін. Теоретико-методологічні аспекти туризму, історію його розвитку як в Україні, так і за рубежом, окремі питання управління галуззю вивчали відомі вітчизняні вчені: В.К.Федорченко, В.І.Цибух, А.Т.Матвієнко, М.П.Крачило, М.П. Мальська, С.І.Попович, Г.П.Науменко, С.В.Хлоп'як, І.М.Школа, Ю. А. Коваленко, В.С.Ковешніков, М.І.Долішній та ін.

Міжнародний досвід, урахування особливостей національної економіки та ментальності українців допомогли науковцям, законодавцям та фахівцям туристичної галузі наблизитися до цивілізованого рівня ведення туристичного бізнесу.

Сьогодні Україна швидко проникає у сферу міжнародного туризму і прагне заволодіти якомога більшою часткою доходів у туристичному бізнесі. Приклад розвинутих країн демонструє можливість отримання значних доходів від участі у міжнародних туристичних відносинах. Проте участь в них України потребує глибокої наукової оцінки, передусім, розгляду доцільності такої участі та її можливості.

Незважаючи на позитивні тенденції розвитку туризму в Україні існує ряд проблем, які необхідно розв'язати шляхом впровадження інноваційних форм і методів управління та регулювання туристичною галуззю на державному та регіональному рівні.

Незважаючи на те, що Україна має потужний туристично-рекреаційний потенціал, існує ряд чинників, які перешкоджають його розвитку:

- відсутність єдиного механізму державного регулювання туристичним сектором економіки;
- невідповідність нормативно-правового та організаційно-фінансового забезпечення сучасним тенденціям розвитку туризму;
- недостатність методичної та організаційної підтримки туристичної галузі;
- невеликі обсяги інвестицій у розвиток матеріальної бази;
- технологічна відсталість галузі.

В Україні практично не застосовують туристичні технології, які у розвинених країнах набули ознак повсякденної ужитковості: електронні інформаційні довідники щодо готелів, транспортних маршрутів і туристичних фірм з переліком і вартістю послуг, які ними надаються. У відповідності до вищезазначеного, можна виділити позитивні та негативні чинники впливу на розвиток туристичної галузі України.

Як бачимо, український туризм характеризується як позитивними, так і негативними тенденціями розвитку, проте існує багато проблем, які необхідно розв'язати за допомогою перегляду принципів і пріоритетів регулювання, вдосконалення системи механізмів управління туристичною галуззю. Актуальними залишаються питання створення нормативно-правової бази державного регулювання у сфері туризму, податкової політики, приватизації й акціонування, створення сприятливих інвестиційних умов. Крім того, необхідно обумовити повноваження та участь держави в регулюванні туристичного ринку, оскільки саме вона формує основні умови функціонування суб'єктів туристичної діяльності як на національному, так і на міжнародному рівні.

Способи та методи впливу, які використовуються сьогодні для регулювання туристичної галузі, не завжди виявляються адекватними сучасним умовам та тенденціям. Для зміни ситуації на краще, необхідно вдосконалювати механізми регулювання господарської діяльності з урахуванням досвіду країн з розвинутою туристичною індустрією.

1. Незважаючи на позитивні тенденції розвитку туризму в Україні існує ряд проблем, які необхідно розв'язати шляхом впровадження інноваційних форм і

методів управління та регулювання туристичною галуззю на державному та регіональному рівні.

2. Для багатьох малих міст і сільських населених пунктів України туризм є найбільш перспективною галуззю, яка сприятиме їх соціально-економічному зростанню. Незважаючи на активізацію міської влади багатьох міст, недостатність досвіду, традицій та знань уповільнює розвиток туристичної галузі, тому вимагається її державна підтримка. Насамперед необхідні: розробка методичних документів, які допоможуть місцевій владі розвивати туризм, проведення науково-практичних семінарів із залученням зарубіжних спеціалістів з цих питань, розробка комплексної програми розвитку малих історичних міст України разом з представниками Спільноти малих історичних міст України.

3. Одним з видів діяльності в напрямі просування місцевого туристичного продукту є створення туристичних інформаційних центрів у формі державних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування, які працюють на принципах самооплатності за рахунок отримання доходів від надання інформаційно-рекламних послуг подорожуючим та консультативних послуг виробникам туристичного продукту.

4. Отримані в роботі результати дозволяють внести пропозиції щодо покращення умов для розвитку міжнародного туризму в Україні. Ми вважаємо, що в Україні недостатньо використовується її високий рекреаційно-туристичний потенціал і пропонуємо включити до державної комплексної програми розвитку туристичної інфраструктури положення, які дозволять розвивати наукові дослідження, присвячені практичним проблемам керування туристичною індустрією України.

Список використаних джерел:

1. Артёмова А.В. Использование внешнеэкономических индикаторов для прогнозирования валютных курсов. Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». Х.: Харьковский нац. университет городского хозяйства имени О.М. Бекетова, 2014. С 5-8. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/kgm_econ_2014_117_4.pdf

Окончук А. Р.,

здобувач вищої освіти СВО бакалавр, група БДі-1-17,

Науковий керівник – **Радіонова Н. Й.**, д.е.н, доцент,

професор кафедри обліку і аудиту,

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Гроші відіграють важливу роль в економіці будь-якого суспільства. Значення та функції грошей на макрорівні протягом багатьох століть привертали до себе увагу економістів-дослідників. Грошові потоки охоплюють усі сторони життя людей, усі стадії суспільного виробництва, обслуговують систему кругообігу доходів та продуктів суспільства [4].

Не менше значення мають грошові кошти і для життєдіяльності підприємства, функціонування якого можна розглядати як складний динамічний процес, що є

результатом безперервного циклічного руху грошових коштів. Грошові кошти не просто є головною складовою всіх фінансових операцій підприємства – вони беруть участь в забезпеченні всіх видів господарської діяльності. Грошові кошти є інструментом, за допомогою якого здійснюється облік вартості господарських засобів, обмін, платежі, накопичення капіталу та зростання ринкової вартості самого підприємства. Дефіцит грошових коштів призводить до низької ліквідності й платоспроможності підприємства та нівелює можливість його ефективного функціонування в довготерміновій перспективі. Тому, своєчасний аудит операцій з грошовими коштами є надто важливим для кожного підприємства.

Метою аудиту операцій з грошовими коштами та стану розрахунків є встановлення достовірності даних щодо їх фактичної наявності та руху, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності підприємства.

Організація і методика проведення аудиту грошових коштів передбачає:

- складання та підписання договору на надання аудиторських послуг;
- діагностування системи внутрішнього контролю;
- розроблення плану та програми аудиту грошових коштів на підставі даних оцінювання системи внутрішнього контролю;
- здійснення обраних процедур з метою збору аудиторських доказів;
- оформлення робочої документації аудитора;
- формування висновків на підставі зібраних доказів;
- ознайомлення керівництва підприємства з аудиторським звітом.

Визначення межі суттєвості при обов'язковому аудиті допомагає визначити обсяг перевірки. Якщо операційний аудит замовлений власником в інших цілях, то межу суттєвості необхідно погодити з ним. Незначні порушення, що допускаються неодноразово, певним чином характеризують виконавців, але не завжди здатні вагомо вплинути на достовірність звітності та фінансовий стан підприємства [1].

Аудит внутрішнього контролю коштів повинен здійснюватися за наступними напрямками:

- розподіл функціональних обов'язків посадових осіб;
- забезпечення належних умов для збереження готівкових коштів;
- наявність контролю з боку керівництва за рухом коштів (наявність підписів керівництва на розрахункових документах);
- здійснення заходів, що попереджають порушення в грошовому обігу (нумерація банківських і касових документів; наявність пропусків чи порушень хронології в датах та нумерації; проведення раптових інвентаризацій каси тощо).

Залежно від оцінки системи внутрішнього контролю, встановленої тестуванням та вивченням актів перевірки ведення операцій із готівкою, аудитор встановлює види і кількість аудиторських контрольних процедур [3, с.182].

Одержавши в процесі попереднього тестування дані про систему внутрішнього контролю підприємства, аудитор приступає до розроблення плану аудиту. План аудиту є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах аудиту і строків їх виконання (табл. 1).

План аудиту грошових коштів підприємства

№ п/п	Види робіт	Запланований період проведення	Метод перевірки
1.	Загальне знайомство із станом обліку і контролю за грошовими коштами на підприємстві	04.02.2021 - 05.02.2021	Суцільний
2.	Збір попередньої інформації	06.02.2021- 07.02.2021	Вибірковий
3.	Документальна перевірка касових операцій	08.02.2021	Суцільний
4.	Документальна перевірка операцій з безготівковими коштами	09.02.2021- 11.02.2021	Вибірковий
5.	Оформлення результатів перевірки	12.02.2021	-

На підприємствах, де обороти готівкових коштів значні, доцільно буде планувати аудит окремо касових операцій і операцій з безготівковими коштами. За незначну кількість готівкових розрахунків немає сенсу виділяти касові та безготівкові операції в два окремих напрями перевірки. На підставі плану аудиту розробляється програма, яка деталізує методичні прийоми і робочі документи аудитора за наміченими в плані напрямками [3].

Можна сказати, що програма аудиту - це документ, що містить перелік завдань у визначеній послідовності їх виконання, за допомогою яких отримуються достатні та надійні аудиторські докази у відповідності до мети перевірки щодо відповідного клієнта. Іншими словами, програма аудиту - це докладні інструкції, яких повинні дотримуватися працівники аудиторської фірми в процесі здійснення аудиту фінансової звітності чи виконанні інших завдань. При плануванні перевірки, необхідно розподіляти завдання таким чином, щоб весь цикл операцій пов'язаних з обігом грошей в однаковій валюті перевіряв один аудитор.

Аудитори використовують різні методи фактичного і документального контролю. Вибір методів та процедур проведення аудиту залежить від таких чинників: особливості роботи підприємства, форми ведення бухгалтерського обліку, фінансового стану підприємства, обсягу документообігу тощо.

Важливим етапом аудиту є встановлення відповідності показників по взаємопов'язаним платіжним документам. Такий контроль доцільно проводити вибірково, результати перевірки аудитор фіксує у відповідному робочому документі.

Наприкінці перевірки виявлені порушення узагальнюються. Практика показує, що основними помилками при аудиті грошових коштів можуть бути:

- відсутність підписів у первинних касових документах;
- відсутність підтверджуючих документів для складання видаткових касових ордерів;
- несвоєчасне звітування за підзвітними сумами;
- перевищення залишків готівки в касі;
- недотримання ліміту розрахунків готівкою між юридичними особами;
- арифметичні помилки під час підрахунку оборотів;
- несвоєчасне оприбуткування в касу отриманої з банку готівки;
- перерахування грошових коштів безготівковим шляхом без підтверджуючих

первинних документів.

Заключним етапом аудиту є узагальнення результатів перевірки, встановлення у відповідності до МСА 320 "Суттєвість в аудиті" суттєвості виявлених помилок і порушень; а також формулювання відповідного звіту.

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. Рябчук О. Г., Коротаєва І. Р. Особливості та проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. Вип. 29(2). С. 181-184.
3. Радіонова Н. Й., Жура К. О. Концептуальний підхід до організації та методики проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5750>
4. Accounting and verification of sustainable enterprise development reporting / M. Skrypnyk, N. Radionova, T. Vlasiuk, S. Bondarenko, O. Grygorevska // *IBIMA Business Review*. 2019. Vol. 2019. P. 1-10. URL: <https://ibimapublishing.com/articles/IBIMABR/2019/873407/>

Пестовська З. С., к.е.н., доцент,
доцент кафедри інноваційного менеджменту та фінансової аналітики,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ В АУДИТІ

Ніяка аудиторська перевірка не може обійтися без вибірки. Не можна перевірити всі 100% документів, обрахувати заново все підсумки, здійснити усі зустрічні перевірки за кожною операцією. Аудит завжди обмежений двома факторами - часом і витратами. Аудитори можуть застосовувати статистичні і нестатистичні методи вибіркового дослідження. Статистичне вибіркоче дослідження - це використання математичного апарату для розрахунку формальних статистичних результатів. Основна перевага статистичних методів - це кількісна визначеність вибіркового ризику. Припустимо, аудитор отримує вибірку сотні рахунків-фактур із сукупності, перевіряє кожен на наявність транспортного документа і виявляє три винятки. Вирішення питання про те, яку сотню одиниць із сукупності вибрати, є проблемою отримання вибірки. Висновок про ймовірну норму винятків всієї сукупності при нормі винятків 3% - оціночна проблема. Методи відбору класифіковано у табл. 1 [1]

Таблиця 1

Методи створення вибірки

Методи відбору					
Випадковий відбір			Неймовірнісний відбір		
З таблиць випадкових чисел	Комп'ю-терний	Систематична вибірка	Блоковий	Невпорядкований	Оціночні методи

Звісно, частіше вдаються до статистичних методів при вибіркового дослідженнях в аудиті, але вони мають свої недоліки: певні аудиторські тести повинні виконуватися поза контекстом статистичних методів, наприклад, перевірки підсумків реєстрів бухгалтерії, огляд облікових записів та інтерв'ювання персоналу; часто вартість випадкового (імовірнісного) відбору або тестування достатньої кількості одиниць перевищує вигоду від такого підходу, наприклад,

аудитор хоче звірити суми кредитів в аналітичному обліку дебіторської заборгованості з даними журналів надходження грошей, тобто виконати тест на можливість фіктивних кредитів в аналітичному обліку - у цій ситуації невпорядкований або блоковий методи простіше і дешевше.

Отже, застосування або не застосування статистичних методів в аудиті залежить від професійного рівня та досвіду роботи конкретного аудитора.

Для визначення обсягу вибірки можуть бути застосовані методи [2]:

- визначення числа елементів вибірки, що мають сальдо;
- визначення числа елементів вибірки, заснованих на обороти рахунків бухобліку;
- визначення числа елементів вибірки за оцінкою впливу певних чинників;
- визначення числа елементів вибірки за оцінкою ризику вибірки, очікуваної і допустимої помилки.

Види статистичних методів, які застосовують в аудиті [3]:

- біноміальний;
- монетарний;
- нормального розподілу.

Метод біноміального розподілу застосовується, коли аудитору потрібно виявити кількість документів у генеральній сукупності, які не відповідають певній ознаці. Це процедури «на відповідність», які використовують при оцінці властивого ризику і ризику контролю, при виявленні порушень щодо нормативних актів. Метод корисний, коли помилковою є вся сума, проведена за документом. Причини такої помилки - наявність формальних помилок, неправильне або безпідставне відображення операцій, незаконних операцій.

Монетарний метод використовують, якщо генеральна сукупність має неоднорідний характер, і при формуванні вибірки документи з високою вартістю мають більше шансів потрапити до вибірки, ніж інші, а значить, вони з більшою ймовірністю будуть перевірятися аудитором. Але через те, що у вибірці присутні документи з більшою вартістю, цей метод при неоднорідній генеральній сукупності може дати занижені результати, що можна виправити за допомогою стратифікації.

Метод нормального розподілу: за теорією ймовірності якщо інформація про випадковій величині породжена сумою великої кількості незалежних причин, які окремо мають невеликий вплив на випадкову величину, то випадкова величина вважається розподіленою за нормальним законом. Цей метод не має обмежень за обсягами генеральної сукупності і вибірки. Але для того щоб визначити очікувану помилку, потрібна велика кількість розрахунків.

Насправді, у практичній діяльності важко надати перевагу статистичним або нестатистичним методам вибірки [4], і вони поєднуються. Наприклад, при плануванні перевірки аудитор проводить попередній аналіз клієнта: знайомиться з видами діяльності, розмірами підприємства, основними контрагентами, результатами минулих перевірок. Далі, на основі свого досвіду, аудитор визначає масив тих областей, які вважає найбільш важливими для перевірки. Так він використовує нестатистичні методи формування вибірки таких об'єктів, які, в свою чергу, є сукупністю більш дрібних об'єктів (операцій), тому для перевірки вже кожної сукупності окремо аудитор має право використовувати як статистичні, так

і нестатистичні методи.

За результатами перевірки важливішим виявиться не те, якими методами вона була проведена, а наскільки репрезентативними виявилися результати.

Використання нестатистичних методів оцінки результату і нестатистичні методів формування вибірки ґрунтується на професійному судженні аудитора. Тут виникає суб'єктивна ймовірність, яка вже буде математичною величиною.

У сучасних автоматизованих аудиторських системах, наприклад, в програмі IT Audit [5] така ситуація передбачена, оскільки рекомендований обсяг вибірки визначається за допомогою статистичних формул, а при відборі елементів вибірки аудитор на підставі професійного судження може змінити розрахований програмою обсяг вибірки.

До речі, програма IT Audit [5] призначена для проведення і документування результатів аудиторської вибірки за даними файлу Excel і програми 1С 8.3, і допомагає зручніше формувати робочі документи аудитора, що містять перевірені дані бухгалтерського обліку. При розрахунку обсягу вибірки враховується залежність між аудиторським ризиком і обсягом вибірки. Необхідний обсяг вибірки в програмі розраховується з урахуванням прийнятного для аудитора рівня ризику вибірки. При збільшенні аудиторського ризику збільшується обсяг вибірки (табл. 2).

Таблиця 2

Залежність між оціненим ризиком і очікуваною помилкою

Оцінка ризику	Очікувана помилка, % (інтервал)
Максимальний	5-100
Високий	3-4,9
Середній	2-2,9
Низький	1-1,9
Мінімальний	0-0,9

При виявленні аудитором помилки документується порушення (вноситься зміст порушення). З метою екстраполяції (поширення помилки на генеральну сукупність) виявлених порушень наводиться вид помилки:

- системна - систематично повторюється порушення, яке екстраполюється на генеральну сукупність;

- аномальна - помилка внаслідок одиничного випадку, не є репрезентативною помилкою, не розподіляється на генеральну сукупність

Таким чином, розробка конкретної методики кількісної оцінки якісних висновків в аудиті дозволить аудиторам, використовуючи нескладні математичні прийоми, перевіряти свої проміжні висновки як при плануванні аудиторської перевірки, так і при її виконанні.

Список використаних джерел:

1. Портал Auditing Experts. URL: <http://www.auditingexperts.ru/audit-759.html>.
2. Портал Ажур-Аудит. URL: <https://auditis.by/metody-opredeleniya-auditorskoy-vyb>.
3. Біржа Автор24: URL: https://spravochnick.ru/buhgalterskiy_uchet_i_audit/audit/statisticheskie_metody_opredeleniya_ozhidaemoy_oshibki_v_audite/.
4. Неустроев М.Ю. О применении методов выборочного контроля в аудите. URL: <https://www.km.ru/referats/336156-o-primenении-metodov-vyborochnogo-kontrolya-v-audite>.
5. Аудиторська вибірка в Excel і 1С. URL: <https://xn----7sbabef1base2bfugino8mzc.xn--p1ai/>

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Головною метою створення будь-якої організації є отримання прибутку та нарощування капіталу учасників. Проте, все більше стає популярним займатися діяльністю, яка є соціально спрямованою та покликаною задовольняти суспільні потреби населення. До таких структур, у тому числі, належать неприбуткові організації та установи.

Проблемам обліку та аудиту в таких неприбуткових організаціях не приділяється достатньої уваги в науково-практичній літературі. На нашу думку, це є наслідком недооцінення значимості таких структур в економічному та соціальному житті країни. Як показує практика, Україну все частіше європейські та міжнародні фонди розглядають як один із перспективних регіонів для реалізації різного роду проєктів. Тому, доречно проаналізувати хто може мати статус неприбуткової організації та які умови його збереження.

Найперше, з чого повинен розпочати роботу аудитор, це із загальних процедур. Тобто, на даному етапі аудитор отримує розуміння про специфіку та середовище діяльності Клієнта. Для цього вивчаються установчі документи організації та складається розуміння, чи відповідають вони законодавчо-встановленим вимогам.

Відповідно до [1] неприбуткові організації – юридичні особи, крім державних органів, органів державного управління та установ державної і комунальної власності, що не є фінансовими установами, створені для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів, без мети отримання прибутку.

Проте, для того щоб мати статус неприбуткової організації та потрапити у відповідний реєстр, необхідно чітко дотримуватись вимог податкового законодавства, зокрема п. 133.4 Податкового Кодексу України (далі ПКУ), відповідно до якого [2]: неприбутковим підприємством, установою та організацією для цілей оподаткування податком на прибуток підприємств є підприємство, установа та організація, що одночасно відповідає таким вимогам:

- утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації;

- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) містять заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед: засновників (учасників у розумінні Цивільного кодексу України), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб (не вважається розподілом отриманих доходів (прибутків) фінансування видатків, визначених підпунктом 133.4.2 ПКУ);

- установчі документи якої (або установчі документи організації вищого рівня, на підставі яких діє неприбуткова організація відповідно до закону) передбачають передачу активів: одній або кільком неприбутковим організаціям

відповідного виду, іншим юридичним особам, що здійснюють недержавне пенсійне забезпечення відповідно до закону (для недержавних пенсійних фондів), зарахування до доходу бюджету у разі припинення юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення);

- внесена контролюючим органом до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Зазначимо, що відповідно до положень ПКУ, а також до роз'яснень податківців (категорія 102.04 «ЗІР») неприбутковою організацією може бути виключно юридична особа. А тому, на практиці зустрічаються випадки, коли через неузгодженість (нерозробленість) певних законодавчих норм, частина неприбуткових організацій не може бути внесена до відповідного реєстру (хоча за своєю сутністю та по факту здійснення своєї діяльності не мають на меті отримання прибутку). Тобто, відокремлений підрозділ, що утворений без статусу юридичної особи; представництво нерезидента, що не є юридичною особою; громадська організація без статусу юридичної особи – для цілей оподаткування не є такими, що можуть бути зареєстровані як неприбуткова організація.

Після проведених загальних процедур, аудитор приступає до процедур відповідності витрат установчим документам (та/або бюджету) організації, а також до аналітичного огляду.

Порядок витрачання коштів досліджуваними суб'єктами регламентується ПКУ, а тому, на даному етапі необхідно визначити доцільність та відповідність понесених витрат. Зокрема, витрати, можуть бути понесені на:

- фінансування видатків на своє утримання;

- виплату заробітної плати співробітникам та сплату єдиного соціального внеску;

- реалізацію мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених установчими документами організації на проведення різного роду заходів.

Перевірка понесених неприбутковою організацією витрат є досить складним та трудозатратним процесом для аудиту, оскільки, більшість неприбуткових організацій мають декілька напрямів своєї діяльності (реалізованих проектів/отриманих грантів). А тому, повнота, доцільність та економічна обумовленість розподілу витрат між різними проектами в межах одного гранту потребує детального аналізу.

На практиці доречно даний етап аудиту розподілити на два напрямки: податковий аудит (визначається відповідність діяльності до вимог податкового законодавства) та на аудит проектів (на вимогу грантодавця). Зазвичай, ці два напрямки переплітаються між собою, проте аудит грантів на вимогу грантодавця є більш процедурно бюрократизованим та зарегламентованим.

Перший етап, це підтвердження витрат відповідно до податкового законодавства України, що в себе включає перевірку: чи всі понесені витрати були в межах статутної діяльності та чи в повній мірі вони є економічно обумовленими та документально підтвердженими. Дотримання даних вимог дасть змогу утримувати статус неприбуткової організації та залишатися у відповідному реєстрі. Аудит проектів на вимогу грантодавця – дасть впевненість донору в тому, що кошти були витрачені за цільовим призначенням; не було понаднормових відхилень від затвердженого бюджету, а також в цілому розуміння того, що

організація, яку він фінансує є надійною, прозорою та сумлінною.

Отже, для підтвердження доцільності та реальності понесених витрат необхідно отримати та вивчити документальне оформлення понесених витрат, зокрема це включає в себе: дослідження процедур відбору і затвердження контрагентів організації (постачальників послуг/товарів); аналіз договорів; верифікацію актів виконаних робіт, видаткових накладних та ін. На практиці вдається виявити, що неприбуткові організації часто проводять різного роду заходи. У такому випадку додатково необхідно проаналізувати: кошторис; план та програму заходу, а також звіт проведеного заходу (із зазначенням кількості присутніх (бажано, але необов'язково із зазначенням прізвищ учасників), фото чи відео докази (це є важливим елементом не лише при податковому аудиті понесених витрат, а й при аудиті, який проводиться на вимогу грантодавця), а також основних домовленостей, яких вдалося досягти.

Особливу увагу при аудиті неприбуткових організацій варто звертати на: витрати на персонал; на відрядження; адміністративні та представницькі витрати.

Таким чином, податковий аудит неприбуткової організації дає змогу:

- дослідити дотримання норм чинного законодавства стосовно регламентації діяльності неприбуткової організації;
- проаналізувати стан внутрішнього контролю неприбуткової організації;
- оптимізувати податкове навантаження;
- оцінити систему бухгалтерського обліку;
- проаналізувати реальний стан обліку та контролю використання цільового фінансування;
- проаналізувати ефективність управління проектами;
- дослідити дотримання бюджету організації в цілому та по кожному конкретному проекту зокрема;
- проаналізувати та оптимізувати процес здійснення витрат;
- проаналізувати нові джерела надходження коштів (фінансування) господарської діяльності.

Отже, щоб отримати та зберегти статус неприбуткової організації потрібно чітко дотримуватись вимог як податкового законодавства України, так і вимог грантодавця, а саме:

- установчі документи і діяльність організації повинна відповідати вимогам відповідного профільного закону, який дає змогу цій організації бути неприбутковою;
- установчі документи такої організації не повинні містити інформації про шляхи розподілу прибутку;
- понесені витрати мають бути в межах статутної діяльності та затверджених бюджетів;
- процедури та вимоги донорів в частині використання фінансування та звітування за досягнутими результатами повинні бути дотримані та коректно задокументовані.

Перспективою подальших досліджень є розробка методики аудиту витрат проектів у межах наданих грантів.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового

знищення. Закон України №361-IX від 06.12.2019 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/361-20> (дата звернення 14.02.2021).

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 14.02.2021).

Сиротюк Г. В., к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки,

Янковська К. С., к.е.н.,

старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний аграрний університет, м. Львів

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах, коли Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство з метою адаптації його до вимог Європейського Союзу, аудиту, як суспільному інституту та інструменту, що дозволяє розвивати міжнародні відносини, відводиться немаловажна роль. Саме аудит надає впевненість користувачам у достовірності інформації, що представлена у фінансовій звітності.

Кризовий стан економіки України призвів до того, що більшість суб'єктів бізнесу змушені працювати в умовах нестабільності та жорсткого конкурентного середовища, а саме завдяки якісно проведеному аудиту їм вдасться уникнути фінансових прорахунків, контролювати і усувати ризики та оцінити можливості подальшої ефективної діяльності.

Аудиторська діяльність нині регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що ґрунтується на положеннях Директиви 2006/43/ЄС [1] і посилює вимоги до аудиту фінансової звітності. Згідно Закону: розширено коло юридичних осіб, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність разом з аудиторським звітом; встановлено вимоги для аудиторів, які здійснюють обов'язковий аудит; передбачено окрему процедуру добору суб'єктів аудиторської діяльності [3]. Тому, нині проводити щорічний аудит й оприлюднювати фінансову звітність разом з аудиторським звітом в обов'язковому порядку повинні підприємства, що становлять суспільний інтерес, і середні підприємства.

Згідно Закону № 2258 та Регламенту 537/2014 від 21 грудня 2017 р. усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду, відповідальним за здійснення якого є Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

Стан розвитку аудиту та надання аудиторських послуг в Україні можна визначити через аналіз основних показників. Згідно звітних даних у динаміці можемо спостерігати тенденцію до зростання в останні роки сертифікованих аудиторів та зменшення суб'єктів аудиторської діяльності (рис. 1). У 2019 р. в країні здійснювали діяльність 2720 сертифікованих аудиторів, причому в аудиторських фірмах працювало 2205 аудиторів, у тому числі за основним місцем роботи 1933 осіб. Згідно Реєстру станом на 31.12.2019 р. зареєстровано 900 суб'єктів аудиторської діяльності, із них 861 аудиторська фірма та 39 фізичних осіб – підприємців.

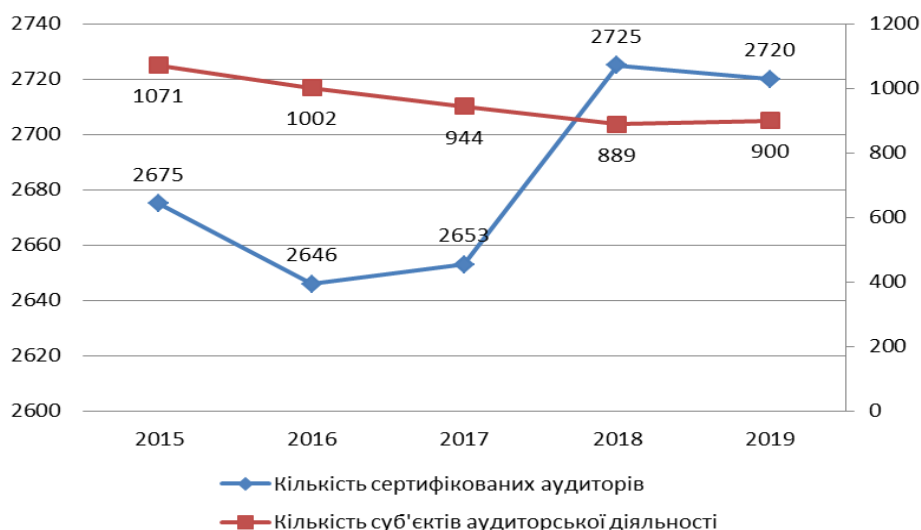

Рис. 1. Динаміка наявності сертифікованих аудиторів та САД*

*Побудовано авторами за даними [2].

Зменшення САД пов'язано зі змінами у вітчизняному законодавстві та посиленням вимог до аудиторів, а також з тим, що великі міжнародні аудиторські фірми витісняють вітчизняні, яким і так не просто залишатися конкурентоспроможними на ринку аудиту. Проте це не наклало відбиток на обсяги наданих послуг, де чітко прослідковується позитивна динаміка (рис. 2).

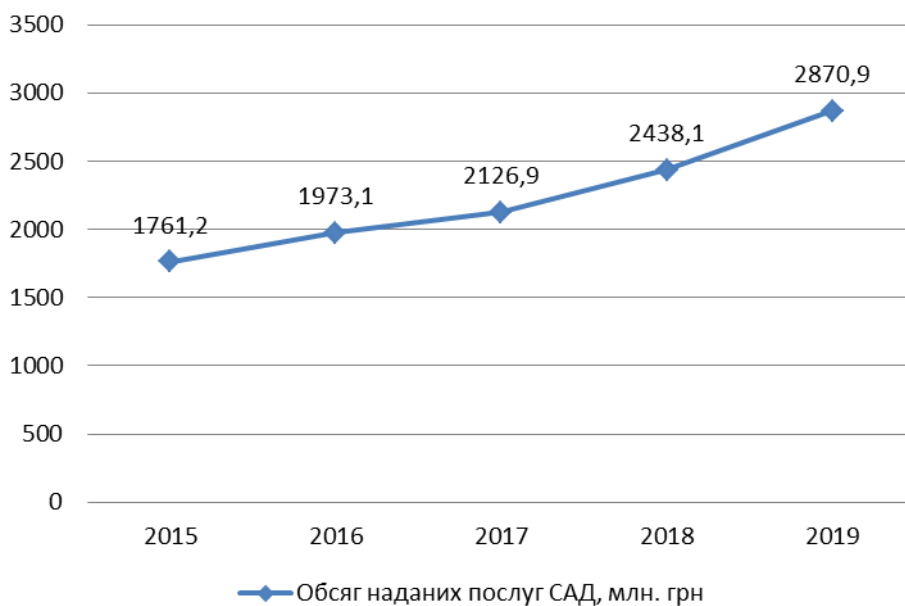

Рис. 2. Динаміка обсягів наданих послуг САД*

*Побудовано авторами за даними [2].

Аналіз ринку аудиторських послуг засвідчив позитивні тенденції щодо його розвитку. Ринок аудиторських послуг суттєво розширився і захопив усі сфери економічної діяльності. Суб'єкти аудиторської діяльності покращили якість надання послуг, оскільки це має прямий вплив на їх репутацію і конкурентоспроможність на ринку. До того ж згідно введеного в дію Закону № 2258 створений і функціонує Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, який здійснює контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг.

Аналізуючи обсяги надання аудиторських послуг та їх кількість за регіонами, варто виділити ТОП-10 (табл. 1).

Таблиця 1

ТОП-10 регіонів з обсягу послуг та кількості замовлень*

Обсяг послуг, млн. грн	Кількість замовлень, од
м. Київ та Київська обл. (235,0)	м. Київ та Київська обл. (16582)
Дніпропетровська обл. (160,5)	Дніпропетровська обл. (3588)
Харківська обл. (75,4)	Харківська обл. (2826)
Львівська обл. (72,7)	Львівська обл. (2166)
Одеська обл. (49,1)	Запорізька обл. (1323)
Запорізька обл. (32,2)	Одеська обл. (1283)
Хмельницька обл. (13,8)	Івано-франківська обл. (595)
Івано-франківська обл. (11,9)	Черкаська обл. (523)
Полтавська обл. (11,3)	Житомирська обл. (505)
Вінницька обл. (11,2)	Миколаївська обл. (418)

*Складено авторами за даними [2].

Варто зауважити, що вплив регіонального чинника на обсяг послуг та кількість замовлень є суттєвим, що спричинило найвищу концентрацію ринку аудиторських послуг у м. Києві та Київській області, Дніпропетровській області, Харківській області та Львівській області.

Протягом останнього часу зменшується частка аудиту й збільшується частка консалтингу, що вказує на основний сигнал ринку аудиту. До того ж розвиток ринку криптовалют та запозичення на таких ринках ставлять нові виклики для аудиторів. Тому аудиторів повинні адаптуватися до нових бізнес-реалій.

Звідси, тенденції розвитку аудиту можна оцінити як диверсифікацію аудиторських послуг з плавним зростанням їх обсягів та вартості. Для того щоб національний аудит виконував головну роль у суспільстві необхідно підвищити його якість і забезпечити незалежність, а аудиторам діяти компетентно, професійно і чесно.

Список використаних джерел:

1. Директива 2006/43/ЄС (зі змінами) від 17.05.2006 р. № 2006/43/ЄС. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_844 (дата звернення 09.03.2021).
2. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні у 2019 році. Аудиторська Палата України. URL: <https://www.apu.com.ua> (дата звернення 09.03.2021).
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення 18.03.2021).

Сіменко А.О., студентка групи 32-Б,
 Науковий керівник – **Минич Ю.В.**, викладач I категорії,
Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу, м. Лозова

МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АУДИТ, ЙОГО ПРОБЛЕМИ

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) – це документи, що формулюють однакові вимоги, при дотриманні яких забезпечується відповідний рівень якості аудиту й супутніх йому послуг. Міжнародні стандарти аудиту призначені для застосування при аудиті фінансової звітності.

Використовувати МСА в якості національних можуть лише ті країни, які є членами Міжнародної федерації бухгалтерів.

Відомо, що країни з досить високим рівнем розвитку аудиту – Канада, Великобританія, Ірландія, США – лише приймають до відома положення Міжнародних стандартів аудиту. Аудитори ряду країн, у число яких входять Австралія, Бразилія, Індія й Голландія, використовують їх для розробки національних стандартів аудиту. Країни, що не розробляють власні стандарти аудиту, такі як Малайзія, Нігерія, Фіджі й інші, застосовують Міжнародні стандарти аудиту в якості національних. Україна також перейшла на використання Міжнародних стандартів аудиту в якості національних.

Перехід до Міжнародних стандартів аудиту можна пов'язати з такими причинами:

- ними користуються усі країни Євросоюзу, до якого Україна прагне вступити;

- українським підприємствам, які зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, необхідно представляти фінансові результати своєї діяльності відповідно до міжнародно-визнаних стандартів;

- для підготовки фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів необхідне глибоке знання як українських, так і міжнародних принципів бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Сертифікат професійної організації – унікальний інструмент, що підтверджує роботодавцеві, що його носій володіє:

- 1) достатніми знаннями. Підтвердженням необхідного рівня знань служить успішна здача незалежних екзаменів та наявність диплома про вищу спеціальну освіту;

- 2) досвідом роботи за фахом. Для отримання сертифіката необхідно підтвердити перед професійною організацією стаж роботи за фахом;

- 3) доброю репутацією. Додержання кодексу професійної етики – необхідна умова членства в професійній організації та отримання сертифіката. Недотримання кодексу не лише призводить до втрати сертифіката, а також і до інших дисциплінарних заходів;

- 4) крім того, членство в професійній організації покладає на кожного члена зобов'язання постійно підвищувати власну кваліфікацію.

На жаль, сьогодні незалежний професійний аудит має багато проблем, до яких слід віднести наступні:

- відсутність розробленого економічного механізму щодо регулювання аудиту, який включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності (страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності), розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг тощо;

- не досконалі законодавча база і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів (аудиторських фірм), немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від не якісного аудиту;

- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю;

- брак певного досвіду аудиторської діяльності;

- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, а звідси - і

неосвоєний ринок аудиторських послуг;

- відсутність типових форм документів з аудиту;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту тощо.

Разом із тим впровадження аудиту в сферу підприємницької діяльності має в цілому для держави істотні переваги порівняно з іншими формами фінансово-господарського контролю, зокрема:

- значна економія державних коштів, які витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату;
- надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок сплати аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями) податків;
- незалежність, конкурентна боротьба, професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості перевірок;
- можливість вибору аудитора замовником тощо.

Список використаних джерел:

1. Про аудиторську діяльність: Закон України № 3125-ХІІ від 22 квітня 1993 р. (в редакції від 16.10.2012 р.).
2. Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: Рішення Аудиторської палати України від 18.04.2003 р. № 122/2. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v22_2230-03.
3. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності Облік і аудит / Житомир : ПП «Рута», 2006. 459 с.
4. Гордієнко Н. І. Аудит фінансової звітності: консп. лек. Х. : ХНАМГ, 2010. 98 с.
5. Пшенична А. Ж. Аудит : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008 320 с.
6. Сопко В. В., Верхоглядова Н. І., Шило, В. П. Ільїна С. Б. Організація і методика проведення аудиту : навч.-практ. посіб. / В. В. Сопко К. : ВД Професіонал, 2006. 342 с.

Солоха А.М., здобувач вищої освіти

бакалавр, ОПП Облік і оподаткування

Науковий керівник – **Сахно Л.А.** к.е.н,

доцент кафедри «Облік і оподаткування»

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Аудит – це незалежна перевірка обліку бухгалтерії та показників фінансової та консолідованої звітності суб'єкта, який господарює задля висловлення думки аудитора та написання Аудиторського звіту про вірогідність та відповідності вимогам законам України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших положень та інструкцій згідно з вимогами користувачів. [1]

Аудит в Україні здійснюється незалежними особами, тобто аудиторами, аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може проводитися, як ініціативно, так і обов'язково, передбачених законом. Аудитори або аудиторські фірми можуть провадити свої аудиторські послуги, пов'язані з їх незалежною діяльністю, такі як щодо відновлення та ведення бухгалтерського обліку, консультації щодо питань з бухгалтерського обліку та фінансової/консолідованої звітності.

Аудиторська палата України – незалежний самостійний орган, який

займається організацією аудиту, щоб провадити розвиток та вдосконалення аудиторської справи. [1]

Згідно НП(С)БО 2 «консолідована фінансова звітність» - це фінансова звітність, яка в свою чергу показує фінансове становище, результати діяльності підприємства та рух грошових коштів так як і юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдина економічна одиниця. [2]

Аудитор повинен користуватися при проведенні перевірки нормами НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» і пам'ятати, що до консолідованої фінансової звітності включають показники всіх дочірніх підприємств, але за винятком тих показників фінансової звітності, які прописані в нормах:

- дочірнє підприємство є придбане та утримується лише для наступного його періоду, щоб перепродати протягом короткострокового періоду, тому контроль є тимчасовим;

- активи дочірніх підприємств відображаються як фінансові інвестиції, якщо здійснюють свою діяльність в умовах, які мають обмеження щодо здатності передавання грошові кошти, векселі материнському підприємству.

Особливістю проведення аудиту консолідованої фінансової звітності висловлення думки необхідно не тільки стосовно повноти та достовірності фінансової звітності материнського підприємства та підприємств, які є дочірні, а й перевіряти та висловлювати думку стосовно того чи правильна та достовірна консолідація фінансової звітності окремих дочірніх підприємств в фінансову звітність материнського підприємства. Та при цьому аудит фінансової звітності дочірніх підприємств та консолідованої звітності дозволяється проведенням різними аудиторами чи аудиторськими фірмами, але рівень впевненості істотно зменшується, що є адекватна думка аудитора щодо стану консолідованої звітності. Тому для підвищення рівня впевненості є доцільна перевірка всіх звітів одним аудитором чи аудиторською фірмою. Виходячи з цього можна сказати, що це дає змогу оперативніше планувати та проводити аудиторські перевірки, забезпечує об'єктивність аудиторських висновків щодо узагальнюючих висновків.

Найголовнішим завданням аудиту, яке стоїть перед бухгалтерським обліком є з'ясування наскільки облік забезпечує збереження матеріально-товарних цінностей та контроль за їх витрачанням. Задля перевірки достовірності поданої звітності про результати становища фінансово-господарської діяльності як за окремі періоди, та і в цілому за рік для початку перевіряють первинну документацію аналітичного та синтетичного обліку. Увагу зосереджують на виявленні тих чи інших фактів викривлення у фінансовій або консолідованій звітності справжнього стану діяльності господарства. Аудитор чи аудиторська фірма з'ясовує, чи не було приписок невиконаних робіт чи послуг, фальсифікації основних показників – рентабельності, прибутку або збитку, продуктивності праці та ін.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». №2258-VIII від 21.12.2017 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13/print1362304905316381>.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ: СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ

На сьогоднішній день екологічний аудит є інструментом управління, який включає системну, документальну, періодичну та об'єктивну оцінку екологічних показників, призначену для полегшення контролю над екологічними проблемами [3]. Хоча, окремі автори визначають екологічний аудит як систематичне вивчення взаємодії будь-яких економічних та екологічних операцій. Сюди входять викиди в атмосферу, ґрунт, воду та вплив на сусідні райони, сприйняття громадськістю місцевої громади діяльності підприємств [1]. У розширеному контексті, екологічний аудит визначається Філіппом Пеуч-Лестрейдом як інструмент управління, що дозволяє проводити всебічну, документовану, періодичну та об'єктивну оцінку того, як керівництво підприємства інтегрує навколишнє середовище, полегшуючи організацію та контроль природоохоронної практики [1]. У рамках даного дослідження розглядаємо екологічний аудит як інструмент управління, який оцінює екологічні аспекти з метою отримання достовірної інформації.

Так, екологічний аудит зосереджується головним чином на двох напрямках [2]:

- оцінка впливу політики, яку проводить підприємство, шляхом систематичного вивчення його природоохоронної діяльності, цілей, послуг, діяльності;
- аудит системи управління шляхом перегляду процедур та структур, за якими підприємство проводить екологічну політику.

Представлені типи аудиту ілюструють широкий спектр питань, які стають елементами екологічного аудиту. Однак важливо, щоб як цілі аудиту, так і межі, в яких проводиться аудит, повинні бути встановлені на стадії планування аудиту. У довгостроковій перспективі кінцевою метою екологічного аудиту є надання можливості оцінки та вдосконалення системи управління, а також виявлення та вирішення екологічних проблем, виявлення ризиків або небезпек, які можуть виникнути у ході господарської діяльності.

Те, як компанії впроваджують ці альтернативи організації екологічного аудиту, залежить від кожного окремого підприємства, зокрема:

- підприємства, економічна діяльність яких має незначний вплив на навколишнє середовище контролюватиме екологічну інформацію як частину системи внутрішнього контролю;
- підприємства з високим екологічним ризиком можуть розробити та впровадити окрему підсистему внутрішнього контролю відповідно до ISO 14000 ;
- інші підприємства використовують усі засоби контролю в інтегрованій системі, включаючи політику та процедури, пов'язані з бухгалтерським обліком, екологією та іншими аспектами, такими як здоров'я, якість та безпека.

Відтак, проведення екологічного аудиту представляє наступну низку переваг, найважливіші з яких висвітлено на рисунку 1.

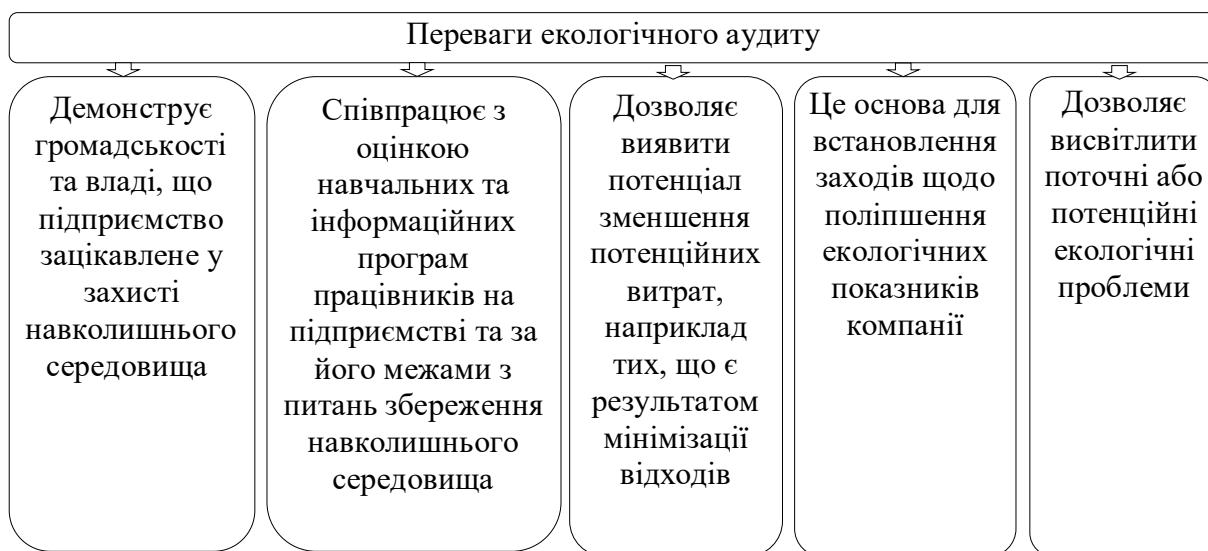

Рис. 1. Переваги аудиту екологічної діяльності підприємства

Джерело: авторська розробка

Звичайно, існують й інші переваги використання екологічного аудиту підприємствами, зокрема: заміна небезпечних речовин, що впливають на рівень забруднення навколишнє середовище і забезпечення господарської діяльності екологічно чистими матеріалами; розробка нових широко прийнятих продуктів; навчання підприємств для інвесторів або для можливостей об'єднання; визначення потреб у навчанні та потребі у персоналі; захист природних ресурсів та забезпечення чистоти довкілля для майбутніх поколінь; підвищення конкурентоспроможності працівників щодо екологічних проблем; підвищення довіри до підприємства щодо зусиль акумульованих для забезпечення якості навколишнього середовища та покращення іміджу серед громадськості з точки зору конкурентоспроможності; забезпечує базу даних для прийняття рішень і дозволяє вдосконалити управлінську практику щодо управління екологічними витратами. Варто визнати той факт, що у ході господарської діяльності виникають і аргументи проти екологічного аудиту, наприклад, при невідповідності або навіть грубих порушеннях екологічних норм. А впровадження та проведення екологічного аудиту вимагає відносно високих витрат, пов'язаних з підготовкою цього процесу, що є одним із основних недоліків екологічного аудиту.

Робота виконана в межах НДР «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (№ д/р 0119U100759).

Список використаних джерел:

1. Betianu L, Georgescu I. Approaches of environmental information audit in annual reports. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*. № 1 (10). 2008. P. 1-8
2. Caraiani C. Green Accounting - Transdisciplinary Strategies to Social and Environmental Accounting. Studies and research. Bucharest: Ase Publishin. 2010.
3. Meyronneinc JP. Le management de l'environnement dans l'entreprise. Association française de normalisation. Paris; 1994.

Чембрович В. А.,
студент кафедры финансового менеджмента
Научный руководитель - **Бондарь А. Г.,** ассистент
кафедры финансового менеджмента.
Полесский государственный университет, г. Пинск

СУЩНОСТЬ МОШЕННИЧЕСТВА В ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ И СПОСОБЫ ЕГО ВЫЯВЛЕНИЯ

В условиях неустойчивого экономического развития, одной из наиболее важных проблем современного бухгалтерского учета является мошенничество в финансовой отчетности, которое оказывает значительное влияние на уверенность достоверность экономической информации, необходимой в первую очередь для ее внутренних и внешних пользователей.

В отечественных и зарубежных источниках можно встретить разное определение термина «мошенничество».

В соответствии со статьей 209 Уголовного кодекса Республики Беларусь, мошенничество определяется как «завладение имуществом либо приобретение права на имущество путем обмана или злоупотребления доверием» [1].

В МСА 240 «Обязанности аудитора в отношении недобросовестных действий при проведении аудита финансовой отчетности» термин «мошенничество» относится к преднамеренному действию одного или нескольких лиц среди руководства субъекта, лиц, наделенных руководящими полномочиями, сотрудников или третьих сторон, с использованием жульничества для получения несправедливого или незаконного преимущества [2].

Таким образом, если сравнивать два данных определения, то можно сделать вывод, что трактовка по международному стандарту более широка и универсальна, чем трактовка Уголовного кодекса Республики Беларусь.

Можно выделить следующие схемы мошенничества с отчетностью, которые представлены на рисунке 1.

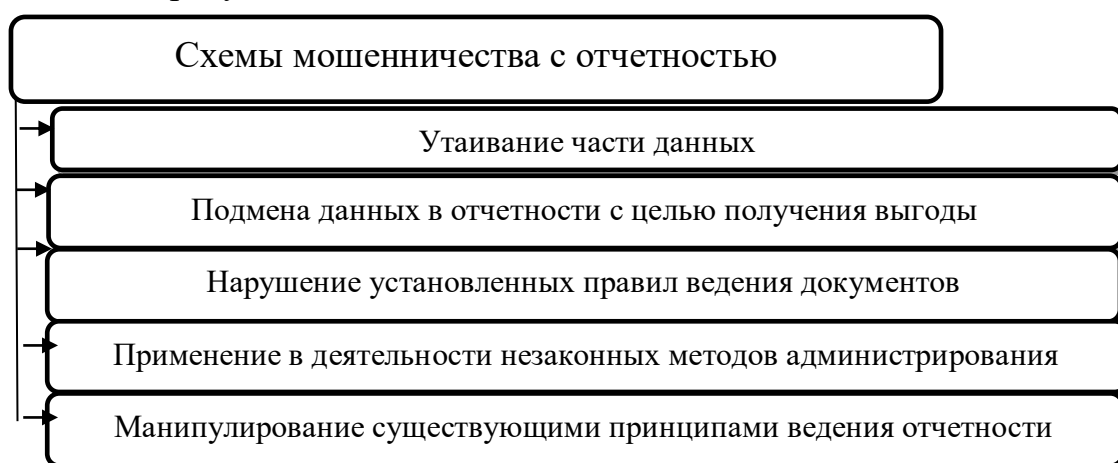

Рис. 1. Схемы мошенничества с отчетностью

Дополняя вышепредставленные схемы, следует отметить следующие изменения в отчете:

1. Значительное увеличение прочих доходов. Другие источники дохода являются единовременными и включают доход от продажи активов и списания

долгов или от суммы реструктуризации долга.

2. Стоимость имущества и размер прибыли могут быть завышены с использованием других методов, указанных в бухгалтерском учете организации.

3. Финансовые результаты не соответствуют средним показателям по отрасли в связи с ростом доходов, оценкой активов или сокращением затрат и обязательств [2].

Основные причины, которые обычно присутствуют в случаях совершения недобросовестных действий, представлены в таблице 1.

Для предотвращения нежелательных финансовых махинаций в организации все чаще проводится внутренний аудит организации. Потребность в выявлении мошенничества в финансовой отчетности в последнее время все больше возрастает.

Действия аудиторской организации по выявлению недобросовестных действий при проведении аудита бухгалтерской и (или) финансовой отчетности регламентируются НПАОД N 33 «Действия аудиторской организации при выявлении искажений бухгалтерской и (или) финансовой отчетности и фактов несоблюдения законодательства» и МСА 240 «Обязанности аудитора в отношении недобросовестных действий при проведении аудита финансовой отчетности» [2].

Таблица 2

Причины совершения недобросовестных действий в финансовой отчетности

Причины	Определение
Давление	При осознании того факта, что финансовые показатели организации в большей степени отклоняются от плановых показателей и не отвечают ожиданиям инвесторов, давление проявляется в таких случаях как: - давление со стороны инвесторов, ожидающих экономического роста и улучшения финансовых показателей; - личное финансовое давление, связанное с получением руководством годовой премии по результатам деятельности организации [2].
Возможность совершения	Когда в организации не разработаны стандарты корпоративного управления и отсутствует эффективная система внутреннего контроля. В связи с этим у менеджмента появляется возможность внести в финансовую отчетность корректировки (признать несуществующую выручку или снизить резерв под обесценение активов), выводящие финансовые показатели на ожидаемый уровень [2].
Оправдание поступка	Людям, сознательно идущим на злоупотребления, важно найти оправдание своим поступкам. В современном обществе преступления в экономической сфере не возводятся в разряд тяжких. Поэтому найти оправдание совершенным злоупотреблениям бывает очень просто [2].

Для аудитора значимы два вида недобросовестных действий:

- умышленные искажения вследствие недобросовестного составления финансовой отчетности;

- умышленные искажения вследствие неправомерного присвоения активов.

Мошенническая финансовая отчетность предусматривает намеренное искажение, включая упущение сумм или раскрытий в финансовой отчетности с целью введения в заблуждение пользователей. При этом умышленное искажение финансовой отчетности, является наиболее трудно раскрываемым видом корпоративного мошенничества, приносящим огромные финансовые и

нефинансовые убытки компании и ее акционерам.

Незаконное присвоение активов включает кражу активов субъекта и часто совершается сотрудниками на небольшие и несущественные суммы. Однако руководство также может незаконно присвоить активы, и оно обладает большими возможностями исказить или скрыть незаконное присвоение таким образом, чтобы их трудно было обнаружить [2].

Для того чтобы предотвратить экономические нарушения в Республике Беларусь необходимо выполнить ряд мероприятий, а именно:

- усилить систему внутреннего контроля организации. Чем более эффективна система внутреннего контроля, тем меньше возможностей для манипулирования будет у потенциальных злоумышленников;

- использовать современные компьютерные технологии для выявления и предотвращения мошенничества;

- расширить нормативно-правовую базу;

- ужесточить уголовную и административную ответственность за совершение действий в отношении экономической преступности;

Ряд подобных мер позволит сократить рост мошенничества и ускорит развитие экономической составляющей.

Подводя итог, можно отметить, что преступления в финансовой отчетности являются одним из распространенных видов экономических преступлений в организации. Тем самым наносит угрозу для объективности принимаемых на основе этой финансовой отчетности решений. Побуждающими условиями могут стать слабый внутренний контроль, неопытный менеджмент, сложные схемы хозяйственных операций и слабый совет директоров. Для уменьшения рисков возникновения данного вида мошенничества рекомендуются вышеперечисленные мероприятия.

Список использованных источников:

1. Уголовный кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь, 9 июля 1999 г. № 275-З : в ред. Закона Республики Беларусь от 6 января 2021 г. № 85-З (Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь, 13.01.2021- 2/2805).
2. Международный стандарт аудита (МСА) 240 «Обязанности аудитора в отношении недобросовестных действий при проведении аудита финансовой отчетности» URL: https://www.audit-it.ru/terms/audit/msa_240.html (дата доступа: 19.03.2021).

Pryiatelchuk O., д.е.н., доцент,
доцент кафедры міжнародного бізнесу

Інститут міжнародних відносин

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF CONSULTING AND AUDITING SERVICES IN UKRAINE

Globalization processes in the modern world economy contribute to the fact that the services market is increasingly strengthening its own position. The main trends in the economies of different countries are the growth of the service sector, increasing income from service activities, competition in this sector, employment, the share of imports and exports of services. Globally, there are such global, transformational changes in the service sector that the modern economy has already begun to be called "service" or

"service economy".

The modern world structure of socio-economic relations is characterized by the active development of relations in the field of services in the economic system of many countries. This is due to the growing influence of modern information technology and globalization processes.

In the modern international economic space, the service sector is associated with many different activities. The market of consulting and auditing services is a component of the modern market of world services, which in many countries is a full-fledged branch of the economy. For example, US consulting firms employ approximately 700,000 people and have annual revenues of more than \$ 50 billion.

Under the influence of modern socio-political processes, the possibilities of accelerating Ukraine's integration into the world economic space are growing and require the development of the relevant components of the country's economic system. An important element of the innovative economy is the market of consulting and auditing services, as a factor in increasing the business activity of the business environment and an indicator of the communication policy of enterprises.

Consulting and auditing services in Ukraine can and should become a mechanism for further development of market infrastructure, a means of improving and enhancing the efficiency of enterprises, a source of replenishment of local and state budgets. Therefore, the issue of analysis and identification of problems and prospects for the development of the market of consulting and auditing services at the present stage determines such interest in the study of this topic.

In recent years, the market of consulting and auditing services has been characterized by positive dynamics in the field of intangible production. The development of this sphere contributes to the processes of integration of countries into the world economy and in many countries with similar potential, has already become one of the leading for the national economy and international economic activity, which is especially relevant for Ukraine in modern conditions. However, the indicators of development of consulting and auditing activities in Ukraine do not yet allow us to speak about its sufficient effectiveness.

In Ukraine, the market for services has developed extremely rapidly since the beginning of the XXI century, but in recent years there has been a slightly negative trend, both in the volume of services provided and the number of enterprises operating in the services market.

It should be noted that Ukraine has all the opportunities for further development and expansion of the market of consulting and auditing services in terms of its scientific, educational, and intellectual potential. After all, one of the most common forms of creating consulting companies in the world is the state university model (USA), when the provision of consulting and auditing services is created based on multidisciplinary or branch universities, colleges, research centers.

Continuing the theme of the state university model, the world's largest audit firms, united in the "big four", have long ceased to offer purely audit, accounting, and consulting services. Satisfying the needs of enterprises of various forms of ownership and industries, the "big four" has become a real conglomerate of services for business - from auditing and providing confidence to tax advice and staff training. Consulting in all its versatility is also one of the most popular types of services of audit firms. Today the

client is offered tax, financial, legal, personnel, investment, marketing consulting and many other opportunities for professional consulting. The experience of the "big four" is successfully adopted by other audit firms that are members of professional networks or associations, constantly expanding the list of services and offering the client a comprehensive service. The more the client's needs are met by the audit firm today, the stronger will be its market position and, consequently, more successful.

The sphere of tax consulting is especially widespread. Given the globalization of modern markets, international tax planning and transfer pricing are in demand. Also in demand among clients is a comprehensive support of various transactions, including the purchase or sale of business or access to international capital markets. As part of consulting services, audit firms can evaluate the effectiveness of the company's strategy, marketing and promotion functions, information security and provide appropriate recommendations.

Business process automation is a seven-mile step, and the latest technology helps companies achieve high results in the shortest possible time. That is why services related to business automation and innovation are in great demand today. First, companies seek to protect themselves from cyber threats. Second, earn more and spend less using the potential of the latest technology. Today, not everyone knows how to do it right, with the help of external consultants.

Staff training offered by audit firms is also relevant. As you know, the best way is to invest in people. The demand for such services was preceded by the decision of audit firms to create entire educational academies in their structure, where they can expand, update, or improve their knowledge. Today, audit firms undertake to train the staff of their clients in almost everything - from the practice of applying international financial reporting standards to the latest trends in the promotion of services. Of course, this is not a complete list of services offered by audit firms. It can both expand and deepen; however, the main trends are as follows.

Regarding future development trends, the active development of outsourcing is forecasted soon. More and more functions, such as recruitment, payroll, office maintenance, sales, marketing, database maintenance and storage, accounting operations, will be outsourced. However, outsourcing will be completely different. Thanks to the active use of cloud solutions, the client will be aware of all developments and closely monitor the work of the outsourcing company. As for outsourcing companies, cloud solutions will help them serve ten times more customers than can be done in traditional ways.

It should be noted that many clients will require consultants who are well versed in cloud technology and give advice in various situations. Therefore, today you need to deal with these issues to sell your knowledge and skills in the future. As today, in the future, audit firms are required to provide comprehensive services. Conventionally speaking, the client will want to contact one company to get all the necessary services. Performing certain procedures will be a thing of the past.

That is why the mechanism of payment for the services of auditors and consultants will change. If hourly wages are more popular today, then in the future the pay will be tied to the result. This means that audit firms need to provide high quality services and be truly valuable to their clients' business. From hourly billing to value pricing - says the whole world today. In the future, this trend will only intensify.

The development and efficiency of the market of consulting and audit services depends on several factors to which can be distinguished: new processes and areas of business activity; changes in the positioning of market participants; tendencies and peculiarities of development of the market and its segments; the results of the impact of the economic crisis on the market, as well as general social factors; general economic conditions; general political factors.

After all, even though some problems in the business community of Ukraine have been around for several decades, they remain relevant. Legislatures are still trying to address the main shortcomings, but not yet effectively enough.

Thus, the main ways to improve the state of the consulting market in Ukraine is to create favorable socio-economic and investment conditions for business development, which is the main consumer and customer of consulting and auditing services.

References:

1. Kaplan S. The Business Consulting Industry Is Booming, and It's About to Be Disrupted Every industry will be disrupted. Management consulting is next. URL: <https://www.inc.com/soren-kaplan/the-business-consulting-industry-is-booming-and-it.html>
2. Kovalska K., Pastushenko R. Tendentsii rozvytku rynku konsaltnohocyykh posluh u kontekstu postkryzovoho period v Ukraini. Molodyi vchenyi, №8 (60), August, 2018 [in Ukraine]

Наукове видання

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
КОНТРОЛЮ В СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ»**

***Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції,
присвяченої пам'яті професора, заслуженого працівника вищої школи
Дмитра Мусійовича Фесенка***

**31 березня 2021 р.
м. Полтава**

Відповідальна за випуск: Лега О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Комп'ютерна верстка: Лега О. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії (протокол № 9 від 19.04.2021 р.).